

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İCRA VE İFLÂS HUKUKUNDA
KREDİ ALACAKLARININ TAHSİLİ

99759

Bilgehan YEŞİLOVA

Danışman
Doç. Dr. Oğuz ATALAY

99759

İZMİR

2000

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON BİRİMİ

ÖZET

Çalışma konumuz, icra ve iflâs hukukunda genel olarak kredi alacaklarının tahsilidir. Konu, İcra ve İflâs Kanunu'nda iki ayrı maddede düzenlenmiştir (m. 68b, 150). Kredi alacaklarının tahsili, ilk olarak 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nda düzenlenmiş (m. 90, 91), daha sonra, söz konusu hükümler, içerikleri de genişletilerek ve geliştirilerek uygulamada da eşitliğin sağlanması amacıyla İcra ve İflâs Kanunu'nun içine alınmışlardır.

Borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli nakdi kredilerden kaynaklanan kredi alacaklarının genel haciz yoluyla takibi, İcra ve İflâs Kanunu'nda 68b maddesinde düzenlenmiştir. Kredi alacaklısı krediyi kullandıran taraf, hesap veya faiz tahakkuk dönemlerini takiben on beş gün içerisinde bir hesap özeti hazırlayıp bunu kredi borçlusuna krediyi kullanan tarafın kredi sözleşmesindeki adresine göndermek zorundadır (m. 68b/I). Hesap özeti gönderilmesi işlemi ancak noter aracılığıyla olabilir.

Süresi içinde aldığı hesap özeti içeriğine bir ay içinde itiraz etmeyen kredi borçlusuna, hesap özeti gerçeğe aykırılığını, ancak takip konusu kredi borcunu ödedikten sonra dava edebilir (m. 68b/II). Süresinde içinde itiraza uğramayan hesap özeti, kredi sözleşmesi ve bu sözleşmeye göre hazırlanmış diğer belge ve makbuzlar ile birlikte İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belgedir (m. 68b/III). Kredi borçlusuna, süresi içinde itiraz etmediği hesap özeti dayandığı belge ve makbuzlardaki imzasını inkâr edemez (m. 68b/III). İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, aynı kanunun 150a maddesinin uygulanmasını gerekli kılan durumlarda da uygulanabilir (m. 68b/III).

Kredi alacaklısının kanunda lehine öngörülen hükümlerden yararlanabilmesi, hesap özeti süresi içinde hazırlanıp (m. 68b/I) öngörülen şekilde gönderilmesine (m. 68b/I) ve süresinde itiraza uğramamış olmasına bağlıdır (m. 68b/II, III).

Borçlu cari hesap, kısa, orta, uzun vadeli nakdi kredi ile gayri nakdi kredi türlerinden dolayı alacaklı olan krediyi kullandıran taraf, kredi ilişkisinin kesildiğine

dair hesap özeti veya tazmin talebini, noter aracılığıyla göndermesi halinde, alacağının teminatı olan ipoteğin ilâmlı yol ile paraya çevrilmesini talep etmek hakkına sahiptir. Böyle bir durumda icra müdürü, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre işlem yapacak ve krediyi kullanan taraf ile varsa ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişiye bir icra emri gönderecektir (m. 150ı).

Krediyi kullanan taraf, yine noter aracılığıyla kendisine gönderilen hesap özeti veya tazmin talebine sekiz gün içerisinde itiraz etmek hakkına sahiptir (m. 150ı). Ancak bu halde kredi kullanan taraf, icra emrine karşı icranın geri bırakılması yolu yanında, icra tetkik merciine karşı şikâyette bulunabilir (m. 150ı). Takip konusu kredi borcunun esasının tartışılabildiği şikâyet yoluna sadece hesap özeti veya tazmin talebine itiraz etmiş olan krediyi kullanan taraf başvurabilir. Şikâyet yargılamasında kredi alacaklısı, takip konusu alacağını İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre diğer belgelerle ispatlayabilir (m. 150ı).

ABSTRACT

The subject of our study is generally the collection of credit demand in execution and bankrupt law. The subject is regulated by two separate articles in the code of Execution and Bankrupt (Art. 68b, 150i). The collection of credit demand is firstly regulated in Code of Bank numbered 3182 (Art. 90, 91) and after that, the articles discussed are adapted to the Code of Execution and Bankrupt under the purpose of making the equivalence in practice by improving and extending the contents.

The enforcement by attachment of credit demand that sourced from account indept or the pecuniary credit with short, middle, long time of payment, is regulated in the article 68b of the Code of Execution and Bankrupt. The creditor, must prepare a debit note in 15 days from the terms of account and realized interest and send it to debtors' addresses written in the contract of credit (Art. 68b/I). The sending of the debit note should only be done by notary.

The debtor who did not claim the content of the debit note which is sent in time in one month, should sue the unreality of the debit note after paying the credit debit which is enforced (Art. 68b/II). Debit note which is not refused in time, is a document in the meaning of the article 68/I of the Code of Execution and Bankrupt with credit contract and the other documents and receipts which are prepared suitable to credit contract (Art. 68b/III). The debtor, should not refuse his signature under the documents and receipts which the debit note based on (Art. 68b/III). The article 68b of the Code of Execution and Bankrupt, should be applied to the cases which the article 150a of the same code, should be enforced (m. 68b/III).

The creditor should benefit from the provisions in favour of him whenever the debit note is prepared in time, send in the way of regulated (Art. 68b/II) and is not refused in time (Art. 68b/II, III).

The creditor to whom debts are due from current account in debt, the pecuniary credit with short, middle, long time of payment and non pecuniary credit, has the right to demand the realization of mortgage by an enforcement proceeding holding a judgement, whenever he send the debit note or compensation note by notary in the meaning of settling the credit account. In this case, enforcement officer, will execute in the way of article 149 of the Code of Execution and Bankrupt and send commandment to debtor and the owner of the immovable which is also the subject of the mortgage.

The one who uses the credit, has the right to refuse the contents of the debit and the compensation note in 8 days by notary (Art. 150ı). But only in this case, the one who uses the credit, should apply the way of delaying the enforcement and also should complaint to the court of Execution (Art. 150ı). Only the debtor who refuses the debit and compensation note should apply the way of complaint which the contents of the credit debt should be judged. In the judgment of complaint, the creditor should prove his credit by other documents which are in the meaning of article 68b of the Code of Execution and Bankrupt.

İCRA VE İFLÂS HUKUKUNDA KREDİ ALACAKLARININ TAHSİLİ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	xv

BİRİNCİ BÖLÜM

KREDİ KURUMLARI VE İŞLEMLERİ İLE KREDİ ALACAKLARININ TAHSİLİNE İLİŞKİN KANUNİ DÜZENLEMELERİN TARİHİ GELİŞİMİ

§1 KREDİ KURUMLARI	1
1.1 GENEL OLARAK	1
1.2 BANKALAR	1
1.3 ÖZEL FİNANS KURUMLARI	4
1.4 ÖDÜNÇ PARA VERME İŞLERİ HAKKINDAKİ KANUNİ DÜZENLEMELERE GÖRE KREDİ KURUMLARI	5
1.5 FİNANSAL KİRALAMA ŞİRKETLERİ	7
§ 2 KREDİ İŞLEMLERİ	10
2.1 KREDİ KAVRAMI	10
2.2 KREDİ AÇMA SÖZLEŞMESİ	12
2.3 KREDİ TÜRLERİ	16
2.3.1 Genel Olarak	16
2.3.2 Nakdi Krediler	17
2.3.2.1 (Cari Hesap Şeklinde Çalışmayan) Sabit Vadeli Para Ödücü	17

2.3.2.2 Cari Hesap Şeklinde İşletilen Krediler (Borçlu Cari Hesapları)	18
2.3.2.2.1 Genel olarak	18
2.3.2.2.2 Hukuki Yönden Cari Hesap ve Cari Hesap Sözleşmesi	19
2.3.2.3 Senet ve Mal Avansı (Lombard) Kredisi	28
2.3.2.4 Kıymetli Evrakın İştirai Ve İskontosu	29
2.3.2.5 Factoring ve Forfaiting	30
2.3.2.6 Finansal Kiralama (Leasing)	31
2.3.3 Gayrinakdi Krediler	31
2.3.3.1 Kefalet Kredisi	32
2.3.3.2 Kabul Kredisi	32
2.3.3.3 Aval Kredisi	33
2.3.3.4 Ciro Kredisi	33
2.3.3.5 Akreditif Kredisi	34
2.3.3.6 Teminat Mektubu Kredisi	35
2.3.3.7 Garanti Kredisi	37
§3 KREDİ ALACAKLARININ TAHSİLİNE İLİŞKİN KANUNİ DÜZENLEMELERİN TARİHİ GELİŞİMİ VE GENEL BİLGİLER	39
3.1 GENEL OLARAK	39
3.2. BANKA ALACAĞININ TAHSİLİNE İLİŞKİN OLARAK GETİRİLEN DÜZENLEMELER VE TARİHİ GELİŞİMİ	40
3.2.1 3182 Sayılı Bankalar Kanunu'nun 90 ve 91. Maddeleri	40
3.2.2 3494 Sayılı Kanunla Değişik İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 150ı Maddeleri	45
3.3 BANKA ALACAKLARININ TAHSİLİ KONUSUNDA DÜZENLEME GETİRİLMESİNİN NEDENLERİ	49

İKİNCİ BÖLÜM

BORÇLU CARİ HESAP VEYA KISA, ORTA, UZUN VADELİ KREDİ ŞEKLİNDE İŞLEYEN KREDİLERDEN KAYNAKLANAN ALACAKLARIN GENEL HACİZ YOLUYLA TAKİBİ

Ş4- İCRA VE İFLAS KANUNU'NUN 68B MADDESİ UYGULAMASINDA TAKİP ÖNCESİ AŞAMA	54
4.1 GENEL OLARAK	54
4.2 HÜKMÜN UYGULAMA ALANI	54
4.2.1 Hükme Konu İlişkinin Tarafları	54
4.2.2 Hükümün Kapsamı	56
4.3 HESAP ÖZETİNİN GÖNDERİLMESİ	61
4.3.1 Hesap Özeti Kavramı	61
4.3.2 Hesap Özeti Tebliği	64
4.3.2.1 Tebligatın Hukuki Niteliği	64
4.3.2.2 Tebligatın Şekli	65
4.3.2.3 Tebligatın Süresi	69
4.3.2.3.1 <i>Tebligatın Yapılması İçin Gerekli Olan Süre</i>	70
4.3.2.3.2 <i>Hesap Özeti Tebliği</i>	78
4.3.3 Hesap Özeti Tebliğinin Gönderilmesi İşlemine Bağlı Sonuçlar	83
4.3.3.1 Hesap Özeti Karşı Yapılacak İtiraz	83
4.3.3.1.1 <i>İtirazın Şekli</i>	83
4.3.3.1.2 <i>Hesap Özeti Karşı İtirazın Süresi</i>	87
4.3.3.1.3 <i>İtirazın Hüküm ve Sonuçları</i>	89
4.3.3.2 İtirazın Olmaması Halinde Öngörülen Belgelerin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/İ Maddesi Anlamında Belge Olması	96

4.3.3.2.1 Genel Olarak İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I Maddesi Anlamında Belge Kavramı	96
4.3.3.2.2 Kredi Kurumları ile İlgili Belgeler	100
4.3.3.3 Takip Borçlusunun İstirdat Davası Açma Zorunluluğu	105
4.3.3.3.1 Genel Olarak Menfi Tespit ve İstirdat Davaları	105
4.3.3.3.2 Kredi Alacaklarının Tahsilinde Menfi Tespit ve İstirdat Davaları	107
4.4. HESABIN KESİLMESİ	115
§5- İCRA VE İFLAS KANUNU'NUN 68B MADDESİ UYGULAMASINDA TAKİP SONRASI AŞAMA	118
5.1 YAPILACAK TAKİBİN TÜRÜ	118
5.2. TAKİBİN TARAFLARI	121
5.3. TAKİP KONUSU ALACAK	124
5.4 ÖDEME EMRİNE İTİRAZ VE SONUÇLARI	127
5.4.1 Ödeme Emrine İtiraz	127
5.4.2 Ödeme Emrine Karşı Yapılan İtirazın Giderilmesi	129
5.4.2.1 Hesap Özeti İtiraza Uğramamış Olması Durumu	129
5.4.2.1.1 İtirazın (Kesin) Kaldırılması	129
a) Borçlu Bakımından İtirazın Kaldırılması	130
b) Kefil Yönünden İtirazın Kaldırılması	134
5.4.2.1.2 İtirazın İptali Davası	137
5.4.2.2 Hesap Özeti İtiraza Uğramış Olması Durumu	140
5.5 İCRA VE İFLÂS KANUNU'NUN 68B MADDESİNİN, İCRA VE İFLÂS KANUNU'NUN 150A VE 150I MADDELERİ KARŞISINDAKİ DURUMU	141

BÖLÜM ÜÇ

BORÇLU CARİ HESAP VEYA KISA, ORTA, UZUN VADELİ KREDİ ŞEKLİNDE İŞLEYEN NAKDİ KREDİLER İLE GAYRİ NAKDİ KREDİLERİ TEMİNEN ALINAN ÜST SINIR İPOTEKLERİNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

Ş6- İCRA VE İFLÂS KANUNU'NUN 150İ MADDESİNİN UYGULANMASI BAKIMINDAN TAKİP ÖNCESİ DURUM	148
6.1 GENEL OLARAK	148
6.2 HÜKMÜN UYGULAMA ALANI	148
6.2.1 Genel Olarak	148
6.2.2 Hükmün Konusunu Oluşturan İlişkilerin Türleri ve Tarafları	150
6.3 İPOTEK AKİT TABLOSUNUN KAYITSIZ ŞARTSIZ BİR PARA BORCU İKRARINI İÇERMEMESİNE RAĞMEN İPOTEĞİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ YOLUYLA İLAMLİ TAKİP İÇİN ÖNGÖRÜLEN DURUMLAR	153
6.3.1 Cari Hesap Şeklinde İşleyen Kredileri Teminen Alınan İpotekler	153
6.3.2 Kısa, Orta ve Uzun Vadeli Nakdi ve Gayrinakdi Kredileri Temin İçin Alınan İpotekler	156
6.4 İPOTEK AKİT TABLOSUNUN KAYITSIZ ŞARTSIZ BİR PARA BORCU İKRARINI İÇERMEMESİNE RAĞMEN İPOTEĞİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ YOLUYLA İLAMLİ TAKİP İÇİN GEREKLİ ŞARTLAR	158
6.4.1 Genel Olarak	158
6.4.2 Cari Hesabın Kesilmesi ve Vadeli Krediler Yönünden Hesabın Muaccel Kılınmasına İlişkin Hesap Özeti İle Gayrinakdi Krediler İçin Tazmin Talebinin Noter Aracılığı İle Gönderilmesi	159
6.4.2.1 Krediyi Kullanan Tarafın Hukuki Durumu	159
6.4.2.2 İpotekli Taşınmaz Maliki Üçüncü Kişinin Hukuki Durumu	169
6.4.3 Hesap Özeti veya Tazmin Talebinin Tebliği	169
6.4.4 Hesap Özetine Veya Tazmin Talebine İtiraz Ve Sonuçları	172

§7- İCRA VE İFLÂS KANUNU'NUN 150İ MADDESİ'NE GÖRE İPOTEĞİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ USULÜ	180
7.1 YETKİLİ İCRA DAİRESİ	180
7.2 İCRA VE İFLÂS KANUNU'NUN 150İ MADDESİNE GÖRE YAPILACAK TAKİPTE HAZIRLANACAK TAKİP TALEBİ VE İCRA EMRİ	182
7.2.1 Takip Talebi	182
7.2.2 İcra Emri	183
7.3 KREDİ BORÇLUSUNUN ŞİKÂYET HAKKI	186
7.3.1 Genel Olarak	186
7.3.2 İcra ve İflâs Kanunu'nun 150İ Maddesine Göre Şikâyet	188
7.3.2.1 Genel Olarak	188
7.3.2.2 İcra ve İflâs Kanunu'nun 150İ Maddesine Göre Şikâyetin Hukuki Niteliği	189
7.3.2.3 Şikâyet Yargılaması	191
7.3.2.3.1 Şikâyetin İcra Takibine Olan Etkisi	194
7.3.2.3.2 Duruşma Yapılması	196
7.3.2.3.3 Şikâyet Yargılamasının Kapsamı	199
7.3.2.3.4 Şikâyet Yargılamasında İspat Yükü	202
7.3.2.3.5 Şikâyet Yargılamasında Kullanılabilecek Belgeler	208
7.3.2.3.6 Şikâyet Yargılaması Üzerine Verilecek Kararların Temyizi	212
7.4 İCRA VE İFLÂS KANUNU'NUN 150İ MADDESİNE GÖRE ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN DURUMU	214
7.4.1 İpotekli Taşınmaz Maliki Üçüncü Kişinin Durumu	214
7.4.1.1 Şikâyet İncelemede İpotekli Taşınmaz Maliki Üçüncü Kişinin Durumu	214

7.4.1.2 İpotekli Taşınmaz Maliki Üçüncü Kişi Yönünden Borcun Muaccel Olması	219
7.4.2 Nakdi Ve Gayrinakdi Krediye Kefil Olanların Durumu	222
SONUÇ	224
KAYNAKÇA	241
EK-1	255
EK-2	272
EK-3	274
EK-4	276
EK-A Yemin Metni	277
EK-B Tutanak	278
EK-C Y.Ö.K. Dokümantasyon Merkezi Tez Veri Formu	279

KISALTMALAR

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
Ad. D.	: Adalet Dergisi
AMKD.	: Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi
Bank.	: 4389 sayılı Yeni Bankalar Kanunu
BATIDER.	: Banka Ticaret Enstitüsü Dergisi
BGE	: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichtes
BK.	: Borçlar Kanunu
bkz.	: Bakınız
BSMV	: Banka Sigorta Muameleler Vergisi
C.	: Cilt
Dn.	: dipnot
E.	: Esas
EBank	: 3182 sayılı Eski Bankalar Kanunu
FKK	: Finansal Kiralama Kanunu
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBD.	: İstanbul Barosu Dergisi
İİD	: İcra İflas Dairesi
İİY	: İcra ve İflas Kanunu
İKİD	: İlmî ve Kazai İçtihatlar Dergisi
İTO	: İstanbul Ticaret Odası

İzBD.	: İzmir Barosu Dergisi
K.	: Karar
KHK.	: Kanun Hükmünde Kararname
KKDF	: Kaynak Kullanım Destekleme Fonu
m.	: madde*
MBD	: Manisa Barosu Dergisi
MK.	: Medeni Kanun
ÖFK	: Özel Finans Kurumu
ÖPVİHKHK.	: Ödünç Para Verme İşleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname
R.K.D	: Resmi Kararlar Dergisi
RG.	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
s.	: sayfa
SBFD	: Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
s.k.	: sayılı kanun
S.S.K	: Sosyal Sigortalar Kurumu
T.	: Tarih
T.C	: Türkiye Cumhuriyeti
TD.	: Ticaret Dairesi
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
YASA	: Yasa Hukuk Dergisi
YKD.	: Yargıtay Kararları Dergisi

* Kanun ismi verilmeden yalnız madde numarası ile anılan maddeler İcra ve İflâs Kanunu'na aittir.

GİRİŞ

Borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen nakdi krediler ile gayri nakdi kredilerden kaynaklan alacakların gerek genel haciz yolu ile takibi ve gerekse bu tip kredi alacakları için alınan ipoteklerin paraya çevrilmesi usulü, ilk defa 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun 90 ve 91. maddelerinin yasalaşması ile birlikte düzenlenmiştir. Ardından, sözü edilen konulara ilişkin hükümler, 3494 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda değişiklik yapan kanunla ile birlikte bir takım değişiklikler ve yenilikler de içerecek İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 150ı maddeleri olarak düzenlenmişlerdir.

3182 sayılı kanunun yasalaşması ile birlikte icra hukukumuz, yeni bir takım kavram ve müesseseler kazanmıştır. O zamana kadar alacakların maddi hukuktaki doğum kaynaklarına göre bir ayırım yapmamış olan kanun, ilk defa yukarıda anılan hükümler ile birlikte, belli alacak türleri için özel bir takım icra takip usulleri düzenlemiştir. Bu anlamda, tüm kredi alacakları değil; ancak, *borçlu cari hesap, kısa, orta, uzun vadeli nakdi kredi veya gayri nakdi kredi şeklindeki* kredi alacakları gerek 3182 sayılı kanunun 90 ve 91. ve gerekse İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 150ı maddelerinin uygulama alanına dahildirler. Söz konusu kredi alacaklarını ifade eden kavramlar da icra hukukumuzda yabancıdır. Bununla birlikte, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde, öngörülen kredi alacaklarını teminen alınan ipoteklerin paraya çevrilebilmesi için adeta kendine özgü bir ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip biçimi yaratılmıştır.

Borçlu cari hesap, kısa, orta, uzun vadeli nakdi kredi ve gayri nakdi kredi alacaklarının icra yoluyla tahsiline ilişkin şu anda iki temel kanuni düzenleme bulunmaktadır. Bunlardan ilki, söz konusu kredi alacaklarının genel haciz yoluyla takibine ilişkin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi; bir diğeri ise yine söz konusu kredi alacaklarını teminen alınan ipoteklerin paraya çevrilmesine ilişkin aynı kanunun 150ı maddesidir. Esasen her iki kanuni düzenleme, çalışmamızın iki bölümüne kaynaklık etmektedir. Ancak, çalışmamızın ilk bölümünü, genel olarak kredi kurumları ve işlemleri ile söz konusu alacakların tahsiline ilişkin kanuni

düzenlemelerin tarihi gelişiminin incelenmesine ayıracağız. Bu şekilde, yukarıda anılan her iki kanuni düzenlemede de kullanılan, *krediyi kullandıran-kullanan taraf, kredi, borçlu cari hesap, nakdi-gayri nakdi kredi* gibi kavramların, özellikle maddi hukuktaki karşılıkları ve içerikleri bu bölüm içerisinde incelenmeye çalışılacaktır. Bu bölüm içerisinde değerlendirmeye çalışacağımız son konu ise kredi alacaklarının tahsiline ilişkin kanuni düzenlemelerin tarihi gelişimi ve bu konudaki genel bilgilerdir. Çalışmanın diğer bölümlerinde yapılacak yorumlarda kimi zaman buradaki açıklamalara göndermeler yapılmakla yetinilecektir. Zira, çalışmamızın diğer bölümlerinde ortaya koymaya çalışacağımız sorunlarda ve bunlara ilişkin çözüm yollarında, söz konusu hükümlerin amaçlarını ve onlara duyulan ihtiyaçları bilmek, kullanılan kavramların maddi hukuktaki karşılıklarını tespit etmek, önemli rol oynayacaktır düşüncesindeyiz.

Çalışmamızın ikinci bölümünün konusu, kanunda (m. 68b) öngörülen türdeki kredi ilişkilerinden kaynaklanan kredi alacaklarının genel haciz yoluyla takibidir. Bu bölüm, kendi içerisinde iki alt paragrafta incelenmeye çalışılacaktır. Bunlardan ilki, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin uygulanmasında takip öncesi aşamadır. Burada, özellikle değerlendirilmeye çalışılacak konular, hükmün uygulama alanı ile hesap özeti ve hesap özetine kanunda (m. 68b/II, III) bağlanan hüküm ve sonuçlardır. Kanun (m. 68b/I), icra hukukuna yabancı olan ancak Ticaret Kanunu'nun 92. maddesinde *bakiyeyi gösteren cetvel* olarak ifade edilen *hesap özeti* kavramını düzenlemiş ve ona çeşitli durumlarda icra hukuku için son derece istisnai nitelikteki bir takım hüküm ve sonuçlar bağlamıştır.

Bu bölüm içerisinde incelenmeye çalışılacak ikinci ve son paragraf, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre takip sonrası dönemdir. Yapılacak olan takibin türü, tarafları, takip konusu alacak ve yapılacak genel haciz yoluyla takipte gönderilen ödeme emrine karşı yapılan itiraz ve sonuçları, değerlendirmeye çalışacağımız alt başlıklardır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, aynı kanunun 150a maddesinin uygulanmasının gerektiği durumlarda da geçerlidir (m. 68b/III). Bu nedenle, bu paragraf içerisinde incelenmeye çalışılacak son konu, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin aynı kanunun ipotegİN paraya çevrilmesine ilişkin 150a ve 150ı maddeleri karşındaki durumudur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KREDİ KURUMLARI VE İŞLEMLERİ İLE KREDİ ALACAKLARININ TAHSİLİNE İLİŞKİN KANUNİ DÜZENLEMELERİN TARİHİ GELİŞİMİ

§1 KREDİ KURUMLARI

1.1 GENEL OLARAK

Çağdaş ekonomilerde mali örgütlenme, dolaylı finansman modeline göre şekillenmektedir. Bu örgütlenme biçiminde, tasarruf sahibi birikimciler ile söz konusu birikime ihtiyaç duyan kişiler, kurumlar veya sektörler arasında aracı kurumlar bulunmaktadır. Birikim fazlası olanlar ile birikim açığı olup söz konusu fonlara ihtiyaç duyanları karşılaştıran ve taraflar arasında fon akışını gerçekleştiren aracılara, mali kurumlar ve bunların oluşturduğu kesime de, mali sektör denilmektedir¹.

Türk mali sektörünün çeşitli şekillerde sınıflandırılması mümkündür². Ancak, çalışmamızın ileriki aşamalarında sıklıkla *krediyi kullandıran ve kullanan taraf* kavramlarını kullanacağımız için söz konusu örgütlenme modeli içerisinde, özellikle kredi kurumu olma niteliği ağır basan mali kurumların üzerinde durmaya çalışacağız.

1.2 BANKALAR

Ekonominin bugünkü gelişim düzeyinde artık banka³ ve para kavramlarını birbirinden ayrı düşünmek mümkün değildir. Bankaların ödemelere aracı olmaları

¹ KARACAN, Ali İhsan, Bankacılık Hukuku, Cilt I Bankacılık Kurumları Hukuku, İstanbul, 1987, s. 1.

² Türk mali sektörünün sınıflandırılmasına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. KARACAN, s. 1 vd.

³ Banka tabirinin İtalyanca *BANCO* aslından geldiği ve daha sonra kelimenin *BANCA* olarak kullanıldığı belirtilmektedir. İlk bankerler olan Lombardialı Yahudiler, bankacılık işlemlerini pazar yerine koydukları birer masa üzerinde (banko) yaparlardı. Banker taahhütlerini yerine getiremediği zaman halk, üzerine hücum ederek bankerin masasını (bankosunu) kırardı. Bunun sonucu olarak müflis kelimesinin karşılığı olan *bankrupt*, *banco* aslından geldiği ifade olunmaktadır. Bankanın tarihi gelişim yönünden daha geniş bilgi için bkz. ULUTAN, Burhan, Bankacılığın Tekâmülü, Ankara, 1957, s. 3 vd.; ZARAKOLU, Avni, Para ve Banka, Ankara, 1959, s. 28 vd.; URGANCI, Hikmet, Para ve Banka, Adana, 1982, s. 48 vd.; DENKER,

sebebiyle, şahsi kasalar birleşmekte ve bu sayede cüz'i miktarlardaki paralar ile büyük ölçekteki işlem hacminin karşılanması mümkün hale gelmektedir⁴. Bunun sonucu olarak bankalar, ekonomik anlamda sermayeye hükmeden kurumlar olarak büyük nüfuza sahip hale gelmişlerdir. Zira, çoğu zaman bankalar, kendi sermayelerinden çok, halktan topladıkları mevduatlarla çalışmakta, yani gereğinde halkın parasını tehlikeye atmaktadırlar⁵.

Hukukumuzda yasal olarak banka, tanımlanmış değildir. Oysa bankacılık sektörünün ve dolayısıyla banka hukukunun merkez kavramı, bankadır. Her ne kadar, Türk Ticaret Kanunu'nun 727. maddesinde, banka tabirinden Bankalar Kanununa tabi olan müesseselerin anlaşılması gerektiği hüküm altına alınmış ise de söz konusu yaklaşım, yasal bir tanım olmaktan uzaktır⁶. 4389 sayılı Bankalar Kanunu da 3182 sayılı Kanun gibi bankanın bir tanımını vermemiş; sadece yasanın uygulamasında banka teriminden ne anlaşılması gerektiğini vurgulamıştır (BankK. m. 2). Bu anlamda, türü, kuruluşu, faaliyete geçmesi, faaliyeti, mali bünyesi, teşkilatı ve denetimi, Bankalar Kanunu'nda veya istisnaen özel bir kanunda ve kısmen de Merkez Bankası Kanununda kamu hukuku kuralları ile düzenlenmiş bulunan işletmenin kanuni adı, bankadır⁷.

Bankacılık hukukumuz bakımından geçerli olan son yasal düzenleme, 4389 sayılı Yeni Bankalar Kanunudur⁸. 4389 sayılı Bankalar Kanunu (BankK), beraberinde getirdiği bir kısım yeniliklere rağmen, esasen "yeni" bir kanun değildir. Zira, burada da,

Niyazi, Bankacılık Dersleri, İzmir, 1950, s. 8 vd.; ÜNAY, Vecdi, Bankalarca İç ve Dış Ticaretin Finanse Edilmesi Usulleri, Ankara, 1959, s. 11; KAHYAOĞLU, Halil, Şakir, Para-Kredi-Banka-Kambiyo, İzmir, 1969, s. 3 vd.; AKPINAR, Turgut, Bankalar ve Devlet, Ankara, s. 4 vd.

⁴ ZARAKOLU, s. 28; Ayrıca bkz. YÜKSEL, S. Ali, Bankacılık Hukuku, Trabzon, 1982, s. 1.

⁵ AKPINAR, s. 1.

⁶ KAPLAN, İbrahim, Banka Sözleşmeler Hukuku, Cilt I, Ankara, 1996, s. 1; Türk Ticaret Kanunu'nun 727. maddesi, bankayı bankacılık işlemlerinden değil; müesseseden hareketle tanımlamıştır. Bu hüküm dahilinde çek faslında geçen banka tabirinden amaç, Bankalar Kanununun hükümlerine tabi olan müesseselerdir (TEKİNALP, Banka Hukukunun Esasları, İstanbul, 1988, s. 8); Banka, Türk Ticaret Kanunu'nun 12/VIII ve 11/I maddesi hükümlerine göre ticarethane işleten bir ticari işletmedir. Yine banka, tacir sıfatını haizdir (TTK. m. 18/I). Banka, anonim şirket şeklinde kurulduğundan ve ticaret şirketi olduğundan, özel hukuk tüzel kişisidir (TTK. m. 136, 137). Bankacılık işletmesinin uğraş alanı genel olarak mevduat kabulü ve bankacılık işlemleri olmaktadır. Bankacılık işlemleri bir ticari iştir (TTK. m. 3). Bankacılık işlemlerinden doğan davalar, ticari davadır (TTK. m. 4/VI).

⁷ TEKİNALP, s. 8; Öğretide yer verilen bir başka tanıma göre ise, banka, halkın derhal kullanmak ihtiyacını duymadığı paraları toplayan, bunları başkalarına kredi ve ödünç vermek suretiyle aradaki faiz farkı üzerine kredi ve benzeri işlemleri yapmayı ticari bir iş olarak sanat edinen ve bu hususta yasal olarak yetkili kılınan kuruluştur (YÜKSEL, Ali Sait, Bankacılık Hukuku ve İşletmesi, 6. Bası, İstanbul, 1986, s. 1); ayrıca bkz. KUNTALP, Erden/OMAĞ, M., Kemal, Banka ve Sigorta Hukuku, Eskişehir, 1999 s. 13; İMREGÜN, Oğuz, Mevduatı Koruma Bakımından Bankalara Devlet Müdahalesi, İstanbul, 1957, s. 13, 14.

⁸ R.G 23.6.1999 T., S. 23734.; Bankacılık mevzuatına dair tarihsel gelişim için bkz. İMREGÜN, s. 20 vd.; TEKİNALP, s. 40; REİSOĞLU, Seza, Bankalar Kanunu Şerhi, Ankara, 1998, s. 1 vd.

3182 sayılı Eski Bankalar Kanunu tarafından (EBank) benimsenmiş olan model, temel kurum ve ilkeler aynen korunmaktadır⁹.

3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun 1. maddesi, kanunun amacını düzenlemekteydi. Buna göre, bankaların kuruluşunu, yönetimini, çalışma esaslarını, devir, birleşme ve tasfiyeleri ile denetlenmelerini, tasarrufları korumak ve ekonomik kalkınmanın gereklerine göre kullanılmalarını sağlamak üzere düzenlemek, kanunun amacı olarak kabul edilmekteydi. 3182 sayılı Bankalar Kanunu, Türkiye'de kurulmuş ve kurulacak bankalar ile yabancı ülkelerde kurulmuş olup da Türkiye'de şube açmak suretiyle faaliyette bulunan veya bundan sonra faaliyete geçecek olan bankaları kapsamına almaktaydı (EBank. m. 2/I). 4389 sayılı Yeni Bankalar Kanunu'nda ise kanunun amaç ve kapsam başlıklı hükümleri, aynı madde içerisinde değerlendirilmiştir. Burada kanunun amacı, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerini korumak, mali piyasalardaki güven ve istikrarı ve ekonomik kalkınmanın gereklerini de dikkate alarak *kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını sağlamak üzere* bankaların kuruluş, yönetim, çalışma, devir, birleşme, tasfiye ve denetlenmelerine ilişkin esasları düzenlemek olarak vurgulanmıştır (Bank. m. 1.1). 3182 sayılı kanunun kapsam kenar başlıklı ikinci maddesi ise, aynen yeni kanunda da kendine yer bulmaktadır (Bank. m. 1.2)¹⁰.

3182 sayılı Kanunun 3/III. maddesinde, tanımlar kenar başlığı altında banka, Türkiye'de kurulan bankalar ile yabancı bankaların Türkiye'de açılan şubelerini ifade etmekteydi¹¹. 4389 sayılı Kanunun 2. maddesi ile banka, bu kanuna göre, Türkiye'de banka adı altında kurulan kuruluşlar ile yurtdışında kurulu bankaların Türkiye'deki şubelerini karşılar şekilde kaleme alınmıştır.

⁹ Yeni Bankalar Kanunu'nun, doksan yedi maddeden oluşan Eski Bankalar Kanunu'na nazaran yirmi altı maddeden oluşması nedeniyle daha kısa gözüküyor olmasına karşın; madde içerikleri açısından daha kısa değildir. Eski Bankalar Kanunu'nda yer alan *bölüm* ve *kısımların* olmayışı, 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nunca kabul edilmiş yeni bir şekildir. Bu tarz bir yenilik beraberinde bir takım yorumsal zorluklar da getirecektir. Zira, ilgisiz hükümlerin aynı madde içerisinde toplanmış olması, bunların dayanağı olan ilkelerin birbirlerini etkilemesi sonucunu doğurabilir (Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **TEKİNALP**, Gülören/**TEKİNALP**, Ünal, Bankalar ve Finansal Kurumlar Mevzuatı, İstanbul, 1999, s. XXII).

¹⁰ Bankalar Kanunu ile tasarlanan amaçlar arasında kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasının sağlanması bir yenilik olarak düzenlemeye eklenmiştir (Bank. m. 1.1). Bu değişikliğe ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **TEKİNALP/TEKİNALP**, s. XXVII.

¹¹ Bu konularda ayrıntılı bilgi için bkz. **REİSOĞLU**, Şerh, s. 34, 35.

1.3 ÖZEL FİNANS KURUMLARI

Bankaların yanında kredi kurumu olarak incelenmesi mümkün bir diğer mali kurum ise özel finans kurumlarıdır¹². Özel finans kurumları, dini nedenlerle faizden uzak kalmak isteyen kişilerin, finansman ihtiyaçlarını karşılamaları, tasarruflarını değerlendirmeleri ve modern bankacılık hizmetlerinden yararlanmaları amacıyla, faizle çalışan klasik bankalara alternatif olarak kurulan mali kuruluşlardır¹³. Özel finans kurumları, faizsiz banka olarak da adlandırılmaktadır¹⁴.

Bankalar için kullanılmakta olan güven kurumu olma niteliği ve özelliği, Özel Finans Kurumları için de geçerlidir. Özel izin ve imtiyazla çalışmaları¹⁵, özel denetim usullerine tabi olmaları, devletin müdahalelerine açık olmaları, ağırlaştırılmış sorumluluk kurallarına tabi tutulmaları ve özellikle mevduat hesabı sahibi müşterileri karşısındaki itibarları, nasıl ki bankaları bir güven müessesesi haline getirmekteyse, aynı özelliklere sahip Özel Finans Kurumları'nın da bu şekilde bir güven kurumu olarak kabul edilmeleri mümkündür¹⁶. Ana uğraş alanları bakımından da Özel Finans Kurumları ile bankalar arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Özel Finans Kurumları da tıpkı bankalar gibi pek çok bankacılık işlemlerini yapmakta ve halktan topladıkları fonları ekonomik hayata tahsis etmektedirler¹⁷.

¹² Özel finans kurumlarına ilişkin olarak getirilmiş olan ilk yasal düzenleme, bankalar hakkındaki 22.07.1983 tarih ve 70 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 90. maddesinde yer alan ve belli bir ayrıntı içermeksizin banka dışı mali kuruluşlardan bahseden ve Bakanlar Kuruluna yetki veren hükümdür (Getirilmiş olan yasal düzenlemelerin genel eleştirisi için bkz. **BATTAL**, Ahmet, Bankalarla Karşılaştırmalı Olarak Hukuki Yönden Özel Finans Kurumları, Ankara, 1999, s. 29, 30; **GÜNAL**, Vural, Özel Finans Kurumları, Ankara, 1984, s. 3 vd. Bu kararnamenin ve 7129 sayılı Bankalar Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesine ilişkin 31.08.1979 tarih ve 28 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin, 25.4.1985 tarihinde 3182 sayılı kanunla yasalaşması sonucunda 90. madde, 96. madde halini almıştır (ÖFK'ların yasal dayanağını 3182 sayılı BankK. m. 96 olarak görmeyen yorumlar için bkz.; **BAŞBUĞ**, Faik Yücel, Bankalar Kanunu ve İlgili Mevzuat, İstanbul, 1985, s. 20; **ÇEVİK**, Orhan, Nuri, Anonim Şirketler, Ankara, 1988, s. 152). 4389 sayılı yeni Bankalar Kanunu ile bu konuya ilişkin düzenlemeler, kanunun 20.5 maddesinde düzenlenmiştir. Mevzuatın ayrıntılı değerlendirmesi için bkz. **BATTAL**, s. 24 vd.

¹³ **AYTAÇ**, Zühtü, Özel Finans Kurumları, SBF D, C. XII, Ocak-Aralık, 1986, S. 1-4, s. 221; **ZARAKOLU**, Avni, Ülkemiz Bankacılık Sektöründe Yeni Bir Gelişme, Faizsiz Bankacılık, BATIDER, 1990, C. XV, S. 3, s. 4.

¹⁴ **BATTAL**, s. 3.

¹⁵ Bankaların, Borçlar Kanunu'nun 99/II maddesi anlamında imtiyazlı kurumlar oldukları öğretide ileri sürülmektedir (**TEKİNALP**, s. 292; aksi yöndeki görüş için bkz. **REİSOĞLU**, Şerh, s. 296); Yasanın bu hükümden anlaşılması gereken imtiyaz, geniş bir yorum sonucu, resmi bir izin veya ruhsat alınarak yapılan işlerdir. Bunun sonucu olarak bankalar ve bankalar gibi özel resmi izinle kurulan ÖFK'lar da, imtiyazlı kuruluşlar olarak kabul edilmektedirler. Bu şekilde Borçlar Kanunu'nun 99/II ve 100/III maddelerinin ÖFK'lar için de uygulanması mümkün olmaktadır (**BATTAL**, s. 9).

¹⁶ **BATTAL**, s. 7.

¹⁷ **BATTAL**, s. 33.

1.4 ÖDÜNÇ PARA VERME İŞLERİ HAKKINDAKİ KANUNİ DÜZENLEMELERE GÖRE KREDİ KURUMLARI

Ödünç para vermek suretiyle faizden para kazanan kişilerin faaliyetlerinin düzenlenmesine ilişkin yasal çerçeve, ilk olarak 18.6.1933 tarihinde 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanunu¹⁸ ile çizilmiştir. Bu kanun, ileriki tarihlerde yapılan değişikliklerin ardından, 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname¹⁹ ile yürürlükten kaldırılmıştır (90 sayılı KHK. m. 16). Bu düzenleme de, 1994 yılında 4004 sayılı kanunun verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan 545 sayılı Kanun Hükmünde Kararname²⁰ ile değişikliğe uğramıştır.

545 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname'nin amacı, faiz yahut her ne ad altında olursa olsun ivaz karşılığında veya ipotek almak suretiyle²¹ ödünç para verme işleriyle sürekli olarak uğraşan *gerçek kişilerin, finansman şirketleri ile faktoring şirketlerinin* faaliyetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi olarak belirlenmiştir (ÖPVİHKHK. m. 1). 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesi ile düzenlemenin kapsamına, *ikrazatçıların (gerçek kişi), finansman şirketleri ve faktoring şirketlerinin* girdikleri belirtilmektedir. Düzenleme, sürekli olarak bu yöndeki faaliyetleri yapabilecek olan tüzel kişileri, finansman şirketleri ve faktoring şirketleri olarak sınırlandırmıştır²².

İkrazatçılık sıfatı, ancak Hazine Müsteşarlığı'ndan (ÖPVİHKHK. m. 3/e) gerekli izni almış olan (ÖPVİHKHK. m. 5) gerçek kişiler için kullanılır²³. İkrazatçılık için zorunlu olan unsur, düzenleme konusu faaliyetlerin, devamlı ve mutad meslek şeklinde yapılmasıdır (ÖPVİHKHK. m. 1, 3/1).

¹⁸ R.G 18.6.1933, S. 2430.

¹⁹ R.G 6.10.1983, mükerrer S. 18183.

²⁰ R.G 27.6.1994, mükerrer S. 21973.

²¹ Ödünç karşılığı ipotek alınması bir ivaz değil, alacağın güvence altına alınmasıdır. Alacak miktarından daha yüksek ipotek tesis edilmiş olsa bile teminatın ancak alacak miktarınca paraya çevrilmesi mümkündür. Bu nedenle ivaz karşılığı ödünç para verme işlerini hedefleyen düzenlemenin, teknik anlamda ivaz niteliğini haiz olmayan ve sadece ipotek karşılığı bu işin yapılması durumunu da düzenlemeye dahil etmesi isabetli olmamıştır (ARKAN, Sabih, Ödünç Para Verme İşlerine İlişkin Düzenlemede Yapılan Değişiklikler, BATIDER, 1994, C. XVII, S. 4, s. 5).

²² 90 sayılı KHK'nin 545 sayılı KHK ile değişikliğinden önce tüzel kişiler yönünden böyle bir sınırlandırma yapılmamak suretiyle (90 sayılı KHK. m. 3/1), her türdeki ticaret şirketinin, ödünç para verme işleri ile ilgilenmesi mümkün olmaktadır (ARKAN, Ödünç Para Verme İşleri, s. 10).

²³ 545 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin, 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de yaptığı değişiklik neticesinde, devamlı ve mutad meslek şeklinde ivaz karşılığında ödünç para verme işlerine aracılık edenler de, ikrazatçı sayılmak suretiyle düzenlemenin kapsamına dahil edilmişlerdir (ÖPVİHKHK. m. 3/a)

Finansman şirketleri, tüketici kredisi vermeye yetkili kuruluşlardır. 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de, tüketici kredisinden ne anlaşılması gerektiği belirtilmemiş olsa da; bu boşluk, düzenlemenin 13. maddesinin verdiği yetkiye dayanarak Müsteşarlıkça çıkarılmış olan Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik²⁴ ile doldurulmuş ve tüketici kavramı burada tanımlanmıştır.

Factoring şirketleri ise, mal ve hizmet satışlarından doğmuş olan alacakları temellük ederek tahsilini üstlenen, bu alacaklara karşılık ödemedede bulunarak finansman sağlayan şirketlerdir (KHK. değişik m. 3/c)²⁵.

Müsteşarlıktan alınacak ön izin ile kurulabilen gerek finansman gerekse factoring şirketlerinin kuruluş şartları ve faaliyet alanına ilişkin hükümler, 545 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 12 ve 13. maddelerinde düzenlenmektedir. Her iki türdeki müessese de, ana faaliyet konuları dışında başka bir işle uğraşamayacakları gibi *teminat mektubu veremezler*, mevduat veya her ne ad altında olursa olsun ivaz karşılığı para toplayamazlar (ÖPVIHKHK. m. 13/III)²⁶.

Ödünç para verme işlerine ilişkin 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin değişik 2/II maddesi, bankaların, sigorta şirketlerinin²⁷ ve özel kanunları gereğince

²⁴ R.G 26.7.1994, S. 22002.

²⁵ Bu düzenleme, her ne kadar alacağın tahsilinin üstlenilmesinden bahsetmekteyse de yasanın uygulama alanına, *rücu edilemeyen (gerçek) factoring* ile birlikte ödünç niteliği daha ön planda olan *rücu edilebilir factoring* de girmektedir (ARKAN, Ödünç Para Verme İşleri, s. 10); Factoring şirketleri, sadece mal ve hizmet satışından doğan, fatura yahut benzeri belgelerle tevsik edilebilen alacakları satın alabilirler. Böyle bir ilişkiye dayanmayan kambiyo senetlerinden doğan alacakları temellük edemezler (Factoring Şirketlerinin yapamayacakları diğer işler için bkz. Factoring Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik m. 8), (R.G 21.12.1994T., S. 22148).

²⁶ Her ne kadar factoring şirketlerinin ana faaliyet konuları dışında başka bir işle iştigal edemeyecekleri öngörülmüş ise de factoring işlemlerinin sadece bu şirketlerce yapılabileceğine dair bir kayıt bulunmamaktadır. Bu nedenle bankaların da mal ve hizmet satışlarından doğmuş ve doğacak alacakları temellük ederek bu alacaklara karşılık ödemedede bulunmalarının ve bu yolla da finansman sağlamalarının yasaklanmadığı, bu tür işlemlerin de bankacılık işlemlerinden sayılacağı sonucuna varılmaktadır (REİSOĞLU, Şerh, s. 393, ayrıca bkz. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın 26.01.1994 tarih ve BAK-I-1/5283 sayılı yazısı).

²⁷ Hayat sigortalarında sigortacı, en az üç yıllık primi ödenmiş olan sigortayı, sigorta ettirenin talebi halinde poliçenin iadesi karşılığında satın almaya veya poliçe üzerinden ödünç vermeye mecburdur (TTK. m. 1327). Sigorta şirketince yapılabilecek bu tarz bir ödünç işlemi, 545 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine tabi olmayacaktır. Bu yöndeki bir kredi işleminin esasları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ATABEK, Reşat, Hayat Sigortası ve Kredi, BATIDER, Aralık 1973, C. VII, S. 2, s. 419 vd. Ayrıca bkz. TÜRK, H, Sami, İtalyan Hukukunda Sigorta ve Kredi İşletmelerinin Birleşmesi, BATIDER, 1978, C. IX, S. 3, s. 741 vd.

ödünç para vermeye yetkili kuruluşların²⁸, Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri kapsamında yetkili kuruluşlarca yapılan işlemlerin ve ortaklık ilişkisi içinde verilen ödünç işlemlerinin bu düzenlemenin uygulama alanı dışında olduğunu belirtmektedir.

1.5 FİNANSAL KİRALAMA ŞİRKETLERİ

Finansal Kiralama Kanunu'nun 4. maddesi gereğince, finansal kiralama sözleşmesi, "kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka surette temin ettiği bir malın zilyedliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre feshedilmemek şartı ile kira bedeli karşılığında kiracıya bırakmasını öngören bir sözleşmedir". Tanımda, finansal kiralama sözleşmesinin finansman amacına yer verilmemektedir ki, esasen bu, onun olağan kiradan ayrılan en önemli özelliğidir²⁹. Bununla birlikte, aynı kanununun birinci maddesinde kanunun amacının, finansman sağlamaya yönelik finansal kiralamayı düzenlemesi olduğu vurgulanmaktadır. Bu anlamda yukarıda anılan yöndeki eksiklik, sözleşmenin tanımına dair kanunun 4. maddesi ile amaç kenar başlıklı 1. maddesinin birlikte değerlendirilmesi halinde giderilmiş olacaktır³⁰.

Kanunun sözleşmeye ilişkin tanımında (FKK. m. 4), üçlü taraf sistemine ilişkin zorunluluk yanında, finansal kiralama sözleşmesinin özellikleri olarak, malın zilyetliğinin her türlü faydayı sağlamak üzere kiracıya bırakılacağına, buna karşılık kiracının da

²⁸ Özel kanunları gereğince ödünç vermeye yetkili kuruluşlara, 1581 sayılı Kanun dairesinde faaliyette bulunan, mevduat toplama ve bankacılık hizmetleri yapma yanında ortaklarının kısa, orta, uzun vadeli kredi ihtiyaçlarını karşılayabilen tarım kredi kooperatifleri ile 1711 sayılı Tasarruf Sandıkları Hakkındaki Kanun'a tabi tüzel kişiler, 3186 sayılı Kanun'a tabi Tarım satış kooperatifleri ve birlikleri (m. 29b), 5434 sayılı Kanun'a tabi T.C Emekli Sandığına göre iştirakçilere verilen borçlar (m. 23), 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'na tabi faaliyetler (m. 128) ve 16.12.1983T., ve 83/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi dahilinde faaliyette bulunan Özel Finans Kurumlarıncı yapılan iş ve işlemler örnek olarak verilebilir (ARKAN, Ödünç Para Verme İşleri, s.13, 14).

²⁹ Finansman sağlamanın tek yolu kredi değildir. Finansman kolaylığı, faktoringde olduğu gibi alacağın satımı yoluyla, faizsiz bankacılık uygulamasında olduğu gibi kâr ortaklığı esasıyla da sağlanabilir. Bu anlamda işletmelerin finansman ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik farklı teknikler kullanılan dört kurum bulunmaktadır. Bunlar, kredi esasına dayalı *bankalar*, kâr ortaklığı esasına dayalı *özel finans kurumları*; ihtiyaç konusu yatırım malının devrini temin eden *finansal kiralama şirketleri* ve son olarak alacağın satımı esasına göre çalışan *faktoring şirketleridir*. Bu dört kurum da Bankalar Kanunu'nun 20.5 (EBank. m. 96) maddesi ile *bankalar dışındaki mali kuruluşlar* olarak kabul edilmektedir (KUNTALP, Erden, Yabancı Para Üzerinden Taşınmaz Rehni, Prof. Dr. Hayri DOMANIÇ'e Armağan, İstanbul, 1995, s. 298, dn. 11).

³⁰ KOCAĞA, Köksal, Türk Özel Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi, Ankara, 1999, s. 64; Finansal Kiralama Kanunu'nun düzenlemekte olduğu finansal kiralama işlemi, üçlü taraf sistemine dayanmaktadır. Bu yöndeki bir tercihin sonucu olarak, finansal kiralama şirketleri, bir mali kurum durumuna gelmişlerdir (TEKİNALP, Ünal, Hukuki Yönden Finansal Kiralama Kanunu, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası "Finansal Kiralama Semineri", İstanbul, 1985, s. 5).

kiralayan şirkete finansal kiralama bedelini ödeyeceğine ve sözleşmenin belli bir süre feshedilemeyeceğine yer verilmektedir³¹.

Finansal kiralama sözleşmesinde kiralayan, finansal kiralama şirketi olacaktır (FKK. m. 3). Bu tarz bir belirleme neticesinde, gerçek kişiler ile şirketler dışındaki tüzel kişiler finansal kiralama faaliyetinde bulunamayacaklardır³². Kiralayan şirketler, şirketin hukuki yapısına ilişkin bulunması gerekli sair zorunlu unsurların yanında, sadece anonim şirket şeklinde kurulabileceklerdir (FKK. m. 10/I, Finansal Kiralama Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik³³, m. 4/a). Zira, bu tarz bir zorunluluk, finansal kiralama işleminin finans sağlamaya yönelik olmasından ileri gelmektedir³⁴.

Türkiye'de kurulmuş finansal kiralama şirketleri ile yabancı finansal kiralama şirketlerinin Türkiye'de açmış oldukları şubeleri dışında, finansal kiralama sözleşmesinin tarafı olabilecek kurumlar, özel finans kurumları³⁵ (Özel Finans Kurumları Kurulması Hakkında 83/7506 sayılı Kararname Eki Karara ilişkin Tebliğ³⁶ m. 20b) ile yatırım ve kalkınma bankalarıdır (Finansal Kiralama Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik m. 11). Kiralayanlar, finansal kiralama işlemleri ile doğrudan ilgisi olmayan faaliyetlerde bulunamayacaklardır (Yönetmelik m. 10). Bu nedenle ticari bankaların kiralayan sıfatıyla finansal kiralama sözleşmesi yapmaları mümkün değildir (EbanK. m. 49, BankK. m. 12.2)³⁷.

Finansal Kiralama Kanunu, finansal kiralama sözleşmesinin kiralayan tarafına ilişkin ayrıntılı hükümler getirmiş olmasına rağmen; kiracının taşınması gerekli özelliklere ilişkin herhangi bir hükme yer vermemiştir. Ancak, finansal kiralama konusu olacak

³¹ KOCAAĞA, s. 65.

³² KOCAAĞA, s. 80; KUNTALP, Erden, Finansal Kiralama Kanunu'na Göre Finansal Kiralama (Leasing), Ankara, 1988, s. 37.

³³ R.G. 28.4.1992T., S. 21212.

³⁴ Finansman ilişkisi ile anonim şirket tipi arasındaki benzer tarzdaki zorunlu ilişki, 4389 sayılı Bankalar Kanunu (BankK. m. 5.1.a) yanında birer mali kuruluş olan özel finans kurumları (16.12.1983T., 83/7506 sayılı Kararname Eki Karar m. 3) için de kabul edilmiştir (KOCAAĞA, s. 80); Finansman amacı ile anonim şirket tipi arasındaki zorunlu bağ ilk olarak mülga 7129 sayılı Bankalar Kanunu ile kurulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. EREM, Faruk/ ALTINOK, Akın/ TANDOĞAN, Haluk, Bankalar Kanunu Şerhi, 7. Bası, Ankara, 1989, s. 13.

³⁵ KÖTELİ, M. Argun, Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri), İstanbul, 1991, s. 80; BATTAL, s. 249, 250.

³⁶ R.G. 25.2.1984T., S. 18323.

³⁷ KUNTALP, Finansal Kiralama, s. 46; Bankaların sermayelerinin tamamına sahip oldukları iştirakleri ile anılan yöndeki işlemleri yapmalarına da bir engel bulunmamaktadır (REİSOĞLU, Seza, Türkiye'de Finansal Kiralama Kanunu ve Değerlendirmesi, İTO Finansal Kiralama Semineri, İstanbul, 1986, s. 40, 41).

malın, bir yatırım malı veya teçhizat olması gerekliliği nedeniyle, kiracı ister gerçek isterse tüzel kişi olsun mutlaka bir iktisadi işletmenin sahibi olmalıdır³⁸.

³⁸ KOCAAĞA, s. 90.

§ 2 KREDİ İŞLEMLERİ

2.1 KREDİ KAVRAMI

Kredi işlemi, maddi ya da maddi olmayan bir malın ya da bir miktar paranın, vadeli bir alacakla değişimidir³⁹. Kredi terimi⁴⁰, Latince'de güven anlamına gelen *credere* sözcüğünden kaynaklanmakta olup kredinin içeriğindeki güven fikri, aynı zamanda bu kavramın subjektif yönünü⁴¹ oluşturmaktadır. Zira ödünç veren, ödünç verdiği şeyin gelecekte yerine getirileceği inancını taşımaktadır. Bu nedenle kredi, halihazır malların, güvene dayanarak gelecekteki mallarla değişimini ifade etmektedir⁴². Kredi edimlerinin en önemli özelliği, kredi verenin borcunu hemen ifa etmesine rağmen; kredi müşterisinin borcunu, az ya da çok belli bir süre sonra yani gelecekte ifa edecek oluşudur⁴³. Bu özellik, iki temel unsuru beraberinde getirmektedir. Kredi kavramında bulunan unsurlardan ilki zamandır. Satın alma gücünün belli bir süre ile devredilmesi sonucunu doğuran bu durum, aynı zamanda kredi kavramının objektif yönüdür⁴⁴.

Zaman ve onun sonucu olan güven unsurunun yanında, kredinin sahip olduğu ikinci unsur, risktir. Krediden faydalanan kimsenin mali ve ahlâki durumu ile işindeki ehliyeti ne derece kuvvetli ise risk olasılığı o oranda azdır. Fakat, her kredi işleminde kredi veren, karşı tarafın vaadini yerine getirmeme derecesine göre değişebilecek az veya çok bir riskle karşı karşıyadır⁴⁵.

Bu tespitler ışığında *kredi*, belirli bir miktardaki satın alma gücünün yine belirli bir süre için (vade) ve iade edilmek vaadiyle bedeli (faiz) karşılığında⁴⁶, bir gerçek veya

³⁹ URGANCI, s. 55.

⁴⁰ Kredi kelimesi, Lâtince'de *inanmak ve itimat etmek* anlamına gelen *credere* aslından gelmiş ve dilimize *itibar* diye tercüme edilmiştir (ONUR, Vedat, Banka Muamelelerinin Hukuki mahiyetleri, İktisadi Fonksiyonları ve İşletme Hususiyetleri, Ankara, 1959, s. 3); İngilizce konuşulan ülkelerde kredi sözcüğü ile anlatılmak istenen borçluya duyulan güvendir. Almanca'da ise kredi, bankaca verilen ödünç anlamına gelir. Ülkemiz açısından kredi her iki anlamıyla da kullanılmaktadır (AKİPEK, Şebnem, Türk Hukuk ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi, Anlara, 1999, s. 7).

⁴¹ AKİPEK, s. 7, 8.

⁴² URGANCI, s. 56; ONUR, s. 3.

⁴³ TEOMAN, Ömer, Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması, İstanbul, 1996, s. 211, 212.

⁴⁴ TEKİNALP, s. 350; AKİPEK, s. 8; TEOMAN, s. 212.

⁴⁵ ÜNAY, s. 55; KAHYAOĞLU, s. 8; TEOMAN, s. 212.

⁴⁶ Öğretide faiz unsuruna yer verilmeksizin de kredi tanımı yapılmaktadır. Kredi alışılmış anlamı ile bir miktar paranın, aynı miktarın geriye ödenmek kaydıyla bir kimseye kullanımının devri amacıyla verilmesidir. (KUNTALP, Erden, Yargıtay Kararları Işığında Kredi Kartı, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar, XIII, 5-6 Nisan 1996, s. 277); Kredide yer alan faiz unsurunun da göz ardı edilmemesi gerekir (AKİPEK, s. 9).

tüzel kişi emrine verilmesidir⁴⁷. Bir başka yaklaşımla kredi, mevcut ve belli satın alma gücünden, belirli ve geçici bir süre için başkası lehine vazgeçmektir⁴⁸. Kredinin hukuki tanımı yapılırken, ekonomik tanımından yararlanmak ve buradaki bazı unsurları ön plana çıkarmak da mümkündür. Bu şekilde, ekonomik tanımındaki kredi alana duyulan güven yanında, satın alma gücünden belli bir süre ile vazgeçme unsuru, hukuki bir tanımın yapılmasında önem kazanmaktadır. Bu anlamda satın alma gücünün geniş açıdan ele alınması ve sadece paraya ilişkin değil; herhangi bir riskten doğacak sorumluluğun üstlenilmesi halinin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerekecektir⁴⁹.

Yukarıda çerçevesi çizilmeye çalışılan kredinin, Türk hukukunda kanuni bir tanımı bulunmamaktadır⁵⁰. 3182 sayılı Eski Bankalar Kanunu'nun 38. maddesinin 2. bendi ile krediye çok geniş bir içerik kazandırılmış ve kredinin, nakit, mal, kefalet, teminat veya herhangi bir şekilde olabileceği düzenlenmişti. 4389 sayılı Yeni Bankalar Kanunu'nun 11.1 maddesi ile 3182 sayılı Kanununun getirdiği yaklaşımı daha da genişletilerek ve geliştirilerek, tevdiatta bulunmak suretiyle veya herhangi bir şekilde verilen ödünçler ile varlıkların vadeli satışlarından doğan alacaklar da kredi olarak kabul edilmiştir⁵¹. Bu anlamda düzenlemede yer verilen kredi türlerini, genel olarak, geri verilmek kaydıyla bir miktar paranın kullanımının devrine ilişkin nakdi kredi; bir kişi lehine kişisel sorumluluk yüklenilmesine ilişkin gayrinakdi kredi; taksitle mal satımına ilişkin mal kredisi şeklinde sınıflandırmak mümkündür⁵².

⁴⁷ **URGANCI**, s. 56; Kredi vade ile yapılan değişimden ibarettir. Değişimde, tarafların verdiklerinin karşılıklarını aynı anda almaları halinde işlem peşindir. Buna karşın değişim konusu olan mal veya hizmetin karşılığı, bir müddet sonra ödenmesi kabul edilirse kredi ortaya çıkar (**ONUR**, s. 3); Bir müddet sonra ödenmek vaadiyle mal, hizmet veya satın alma gücü temin edebilme kabiliyeti olarak da kredinin tanımlanması mümkündür (**ÜNAY**, s. 55); benzer yöndeki tanım için bkz. **KAHYAOĞLU**, s. 3, 6 vd.

⁴⁸ **TEKİNALP**, s. 350, 351; **VURAL**, Güven, Türk Banka Hukuku, Ankara, 1991, s. 77; Satın alma gücü kazandırmanın tek yolu, ona geri verilmek kaydıyla bir miktar paranın kullanımının devri deşildir. Alacaklının borçludan olan para alacağını bir süre ertelemiş olması halinde de en azından erteleme süresi içinde, borcunu yerine getirmek üzere ayırdığı parayı kullanmak olanağı vermek suretiyle bir satın alma gücü sağlanması söz konusudur. Nitekim taksitli satışlara bu yüzden kredili satış adı verilmektedir. Kaldı ki, bir kimsenin başkasına, onun lehine kişisel sorumluluk yüklenerek satın alma gücü sağlanması da söz konusudur. Bu anlamda, satın alma gücü kazandırılması esas alındığında, kredi geniş kapsamlı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (**KUNTALP**, Kredi Kartı, s. 277).

⁴⁹ **TEKİNALP**, s. 352; **AKİPEK**, s. 9; **VURAL**, s. 77.

⁵⁰ **TEKİNALP**, s. 351, 352; **AKİPEK**, s. 9.

⁵¹ **TEKİNALP/TEKİNALP**, s. XXVIII.

⁵² **KUNTALP**, Yabancı Para Üzerinden Taşınmaz Rehni, s. 297 vd.; Bankalar Kanunu'nda yer alan bu üç tür kredinin, satın alma gücü sağlanması yanında bir başka ortak noktaları da her bir işlemin banka için risk taşıyor olmasıdır. Bu anlamda kredi, banka yönünden ayrıca riskli bir işlem olarak da ele alınmaktadır (**KUNTALP**, Kredi Kartı, s. 277; **REİSOĞLU**, Şerh, s. 354, 355; 57).

2.2 KREDİ AÇMA SÖZLEŞMESİ

Kredi alan ile kredi veren taraf arasında, kredi işlemlerinin gerçekleşmesinden önce bir sözleşmenin kurulması aşaması yaşanır. Bu aşamada, taraflar arasındaki hukuki ilişki *kredi sözleşmesi* şeklinde değil; *kredi açma sözleşmesi* olarak vasıflandırılır. Zira, kredi sözleşmesi tek bir kredi işlemi ifade ediyor olmasına rağmen; kredi açma sözleşmesiyle bir çok türdeki kredi işlemine yönelik sözleşmeyi kapsayan, çerçeve bir anlaşma vurgulanmaktadır⁵³.

Kredi alan taraf, kredi veren ile yapmış olduğu yukarıda anılan türdeki bir anlaşma sonucunda, sahip olduğu kredi miktarının bir kısmını nakit olarak kullanabileceği gibi kalan kısmını gayri nakdi kredi şeklinde değerlendirebilir. Bununla birlikte, kredi alan, nakdi kredi olarak kullanmak durumunda olduğu miktar için bu kredinin farklı türlerini değerlendirmek isteyebilir. Taraflar arasındaki bu sözleşme, hemen kullanılmakla tükenebilen, münferit bir ödünç için yapılmış değildir. Kredi açma sözleşmesi şeklindeki bir vasıflandırma neticesinde kredi veren, en geniş anlamdaki krediyi kredi alanın emrine hazır tutmakta; kredi alan da ihtiyaç duyduğu kredi türünü, belli bir zaman süreci içinde kendisine tahsis edilen limit dahilinde kullanabilmektedir⁵⁴.

Bu noktada, kredi açma sözleşmesinin iki temel unsuru gündeme gelmektedir. Bunlardan ilki, bu tip bir sözleşmenin, kredi alana doğrudan doğruya "*bir*" kredi bahşetmemesi; aksine, kredi alanın belirli bir limit dahilinde, öngörülen sözleşme süresi içinde *farklı türdeki kredi işlemlerini* yapabilmesidir⁵⁵. İkinci unsur ise, sözleşmenin "*dönerlilik*" özelliğidir. Bu özelliğinin sonucu olarak kredi alan, limit dahilinde kendisine tahsis edilmekte olan kredi miktarını kullanmasının ardından, yapmış olduğu her itfa sonucunda, kullanmış olduğu miktar kadar geniş anlamdaki kredi ilişkisi sona ermemekte, bilâkis ödeme miktarınca kredi limiti yeniden artmaktadır⁵⁶. Bu anlamda kredi açma sözleşmesi, belli bir zaman dilimi ve taraflarca anlaşmaya varılan limit dahilinde, kredi veren tarafın kredi alana çeşitli türlerdeki krediyi kullandırmayı; kredi

⁵³ TEKİNALP, s. 352; AKİPEK, s. 36.

⁵⁴ TEKİNALP, s. 353; TANDOĞAN, Özel Borç İlişkileri, C. 1/2, 5. Bası, İstanbul, 1992, s. 332.

⁵⁵ TEKİNALP, s. 353; TANDOĞAN, C. 1/2, s. 332; AKİPEK, s. 36, TUNÇOMAĞ, Kenan, Türk Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, C. 2, Bası. 3, İstanbul, 1977, s. 784; AKYOL, Şener, Borçlar Hukuku- Özel Hükümler, I. Fasikül, İstanbul, 1990, s. 64; KAPLAN, İbrahim, Banka Standart Sözleşmeleri ve Banka Genel İşlem Şartları, BATIDER, Aralık 1991, C. XVI, S. 2, s. 82.

⁵⁶ TEKİNALP, s. 353; AKİPEK, s. 36; TANDOĞAN, C. 1/2, s. 332; GEZDER, Ümit, Tüketici Kredisi Sözleşmeleri, İstanbul, 1998, s. 72; TUNÇOMAĞ, s. 785; AKYOL, s. 67; Sözleşmenin genel çizgisinin bu yönde olmasına karşılık, dönerlilik unsuru tüm kredi ilişkilerine veya türlerine uygulanabilen genel geçer bir özellik değildir (AKİPEK, s. 37).

alanın da kullanmış olduğu kredi miktarını faiz, komisyon ve sair sözleşmesel giderleri ile birlikte geri ödemeyi taahhüt ettiği *bir çerçeve sözleşme*⁵⁷ olarak nitelendirilebilir⁵⁸.

Öğretide, kredi açma sözleşmesi, tipik sözleşmelerden en çok, *karz* (ödünç) sözleşmesiyle birlikte değerlendirilmekte ve kıyaslanmaktadır⁵⁹. Buna göre, kredi açma sözleşmesi esasen bir ödünç sözleşmesi olup burada kredi veren (banka veya finans kurumu), belli bir miktar paranın mülkiyetini kredi alana geçirmeyi, buna karşılık kredi alan da belirlenmiş şartlar dahilinde aldığı krediyi geri ödemeyi taahhüt etmektedir.

Kredi açma sözleşmesinin, bir *ödünç sözleşmesi* olarak kabulü, sözleşmeler arasındaki önemli bazı farklar nedeniyle çoğu zaman mümkün değildir⁶⁰. Söz konusu farklardan ilki, ödünç sözleşmesi şeklindeki değerlendirmenin nakdi kredilerin aksine gayri nakdi kredileri kapsamamasıdır⁶¹. Bir diğer fark ise, ödünç sözleşmesinde, ödünç konusu paranın geri verilmesi ile birlikte sözleşme sona ermesine rağmen; kredi açma

⁵⁷ *Çerçeve sözleşmeden* kasıt, ileride aynı türden birden fazla sözleşme yapmaya niyetli olan kişilerin, her bir sözleşmenin kurulması anında belirli bir takım şartları ayrıca kararlaştırmaya gerek kalmaksızın bunların, kısmen veya tamamen yapılacak olan sözleşmelerde yer alması hususunda şimdiden anlaşmalarıdır. Bu sayede, ileride yapılması muhtemel sözleşmelerin içeriği, önceden çerçeve sözleşme ile saptanmakta başka bir anlatımla, ileride akdedilmesi muhtemel sözleşme içeriğinin önemli bir bölümü, çerçeve sözleşme ile belirlenmiş olmaktadır. Banka sözleşmeleri de çoğu kez bankanın genel işlem şartlarına dayalı bir çerçeve sözleşme olarak gerçekleşmektedir. Çerçeve sözleşmenin akdedilmesi ile birlikte, taraflar arasında kendine has özellikleri olan bir hukuksal bağ meydana gelmektedir. Çerçeve sözleşme, geçici karakterde, ani edimli bir borç ilişkisi değil; bilakis taraflar arasında ileride kurulacak münferit sözleşmeleri konu alan kendine has özellikler taşıyan bir sürekli borç ilişkisi yaratmaktadır. Çerçeve sözleşme için, *Rahmenvertrag* terimi yanında, *manto sözleşme* (*mantelvertrag*) terimi de kullanılmaktadır (BARLAS, Nami, Çerçeve Sözleşme Kavramı ve Çerçeve Sözleşmelerin Özellikleri, Erdoğan Moroğlu'na Armağan, İstanbul, 1999, s. 808 vd.); Kredi sözleşmenin, çerçeve anlaşma niteliğini taşımasına ilişkin ayrıca bkz. YÜKSEL, Ali Sait, Bankacılık Yönünden Kredi Açma Sözleşmesi, İstanbul, 1972, s. 24.

⁵⁸ TEKİNALP, s. 353; SEROZAN, Rona/ HATEMİ, Hüseyin/ ARPACI, Borçlar Hukuku –Özel Bölüm, İstanbul, 1992, s. 53; AKYOL, s. 63; KAPLAN, GİŞ, s. 83; GEZDER, s. 69; AKİPEK, s. 37; YÜKSEL, s. 159.

⁵⁹ AKYOL, s. 67, 68; TEKİNALP, s. 354, 355; YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 27; TANDOĞAN, C. 1/2, s. 332; GÖKTÜRK, H, Avni, Borçlar Hukuku, 2. Kısım, Ankara, 1951, s. 450; İsviçre Federal Mahkemesi de bu görüşü temsil eder (BGE, 36, II, 529). Kredi sözleşmesinin, benzer sözleşmeler ile olan ilişkisinin tespiti bakımından, cari hesap ile olan aralarındaki farklılığın ortaya konulması faydalı olacaktır. Cari hesap, bir kredi şekli olmayıp banka tekniğini ilgilendiren bir hesaplama biçimidir. Zira, bir iskonto kredisinin de, açılmış bir cari hesap üzerinden kullanılması mümkündür. *Kredi sözleşmesinin cari hesap sözleşmesi ile birleşmesi halinde, ilişkiye cari hesap hükümleri uygulanır.* Cari hesap sözleşmesinin bizzat kendisi, bir borç akdi değildir ve bu sözleşme, hiçbir zaman taraflardan birine kredi açma yükümlülüğü yüklemesiz. Bu anlamda, cari hesap şeklindeki kredi açma sözleşmelerinin, lehdarın ihtiyacına göre tahakkuk edip etmeyeceği şüpheli bir ikraz vaadi olarak kabulü mümkün değildir (aksi yöndeki görüş için bkz. ONUR, s. 50). Söz konusu sözleşme süresince, taraflardan birinin sadece veren, diğerinin ise alan durumunda olması halinde, ortada bir cari hesap sözleşmesi değil; cari hesap tarzında bir kredi açma sözleşmesinin var olduğu kabul edilir (ÜNAY, s. 110; YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 40, dn. 73).

⁶⁰ YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 20, 21; YÜKSEL, s. 160 vd.; AKYOL, s. 68, 69; GÖKTÜRK, s. 450; ONUR, s. 50. TEKİNALP, s. 354.

⁶¹ Karzın konusu sadece, bir para veya misli malın ödünç verilmesidir. Kredi açma sözleşmesinin konusu ise daha geniştir. Kredi açma sözleşmesi nedeniyle, belli bir limite kadar kredi şeklinde para ödenmesi yanında ayrıca aval verilmesi, kredi açılan kimse lehine kefalet veya garanti taahhüdünde bulunulması da mümkündür. Bu anlamda, karzın yapısına dahil olmayan kefalet verme işlemi de kredi sözleşmesinin konusuna dahildir (YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 28).

sözleşmesi devamlı bir sözleşme olup ödünç konusu paranın geri ödenmesi halinde sözleşme sona ermemektedir⁶². Dikkati çeken bir diğer fark ise, ödünç sözleşmesinde, ödünç veren, borcunu kendi istediği anda ve bir defada yerine getirmesi halinde borcundan kurtulmuş olmaktadır⁶³. Oysa, kredi açma sözleşmesinde kredi veren taraf, krediyi sürekli bir şekilde kredi alanın emrine hazır tutmaktadır. Kredi alan, kullanacağı kredinin zamanını, sözleşmenin devamı boyunca kendisi, kendi ihtiyacına göre belirlemektedir⁶⁴.

Tek aşamalı sözleşme görüşü olarak da ifade edilebilecek görüşe göre kredi açma sözleşmesi, iki tarafa borç yükleyen⁶⁵, çerçeve sözleşme niteliğinde, tek bir sözleşmedir. Bu görüş dahilinde, bankanın ard arda bir çok edimi vardır ancak; bunların hepsi tek bir borcun sonucudur. Kredi alanın krediyi kullanma (*çekme*) hakkı, sözleşme süresince kredi alanın ihtiyarına bırakılmış yenilik doğurucu bir haktır⁶⁶.

Bütün bu tespitler dahilinde, kredi açma sözleşmesi bir isimsiz sözleşmedir, denilebilir. Bu nedenle, kredi açma sözleşmesinin *sui generis* yapısının belirlenmesi gerekecektir⁶⁷. Kredi açma sözleşmesi, devamlı bir borç ilişkisi doğurmakta⁶⁸ olup söz konusu münferit borç ilişkilerinin de çerçevesini oluşturmaktadır. Kredi açma sözleşmesi, tek aşamalı bir sözleşmedir. Zira, gerek kredi verenin gerekse kredi alanın borcu, söz konusu bu sözleşmeden kaynaklanmaktadır. Bu anlamda, kredi açma sözleşmesi, tam iki tarafa borç yükleyen⁶⁹, tek aşamalı, *sui generis*⁷⁰ bir sözleşmedir. Kredi açma sözleşmesinin kendine özgü niteliği, sözleşme hükümlerinin yetersiz kalması halinde, ödünç sözleşmesine ilişkin hükümlerin kıyasen de olsa uygulanmasına engel değildir. Zira, her ne kadar, aralarında belirgin farklar bulunsa da,

⁶² AKYOL, s. 67; TEKİNALP, s. 355.

⁶³ YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 28.

⁶⁴ YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 28; AKİPEK, s. 38. Kredi açma sözleşmesinin, ödünç sözleşmesinden bu farklılığı, beraberinde ödünç sözleşmesinde yer almayan *hazır bulundurma komisyonu* (AKYOL, s. 65, dn. 126) olarak nitelendirilen bir başka karşı edimin varlığını da gerekli kılmaktadır. Zira bu edim, ödünç sözleşmesine yabancıdır (YASSIOĞLU, Serkan, Kredi Açma Sözleşmeleri, İzmir, 1994, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 11). *Komisyon*, kredi verenin, kredi açılması nedeniyle girişmiş olduğu bazı teşebbüslerin sebep olduğu masrafların veya üstlendiği zarar ya da rizikonun karşılığı olup, bunun kredinin kullanılması ile bir ilgisi bulunmamaktadır (YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 110 vd.).

⁶⁵ YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 18, 19.

⁶⁶ TEKİNALP, s. 356; Özellikle gayri nakdiler için, kredinin ne şekilde verileceği konusunda bankanın mutabakatı arandığından kredi alana böyle bir halde yenilik doğurucu hak tanınmamaktadır (AKİPEK, s. 41); YASSIOĞLU, s. 20; Çok aşamalı *sui generis* sözleşme görüşünün ayrıntıları için bkz TEKİNALP, s. 355; KOSTAKOĞLU, Cengiz, Banka Kredi Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklar, İstanbul, 1996, s. 59.

⁶⁷ TUNÇOMAĞ, s. 785); TANDOĞAN, C. I/2, s. 332-333; YASSIOĞLU, s. 22.

⁶⁸ YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 22.

⁶⁹ YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 154.

⁷⁰ YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 156.

ödünç sözleşmesi, kredi açma sözleşmesine en yakın sözleşme türü olarak kabul edilmektedir⁷¹.

Sözleşme özgürlüğünün bir görünümü olan akit serbestisi gereği, kanunda ayrıca bir şart bulunmadıkça sözleşmelerin yapılışı hiçbir şekle tabi değildir (BK m.11/1). Kredi açma sözleşmesinin, kanuni hiç bir düzenlemeye sahip olmaması nedeniyle, genel kural olan şekil serbestisi ilkesi, kredi açma sözleşmeleri için de geçerlidir⁷². Böylece kredi açma sözleşmeleri, yazılı olabileceği gibi⁷³ sözlü ve hatta taraf iradelerinin zımnen birleşmesi yoluyla dahi kurulabilir⁷⁴. Bazı durumlarda, kredi açma sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması zorunlu olabilmektedir. Zira, kredi açma sözleşmesinin konusu, banka kefaleti ise bunun yazılı şekilde yapılması yasanın emredici hükmünün gereğidir (BK. m.484)⁷⁵.

⁷¹ **TUNÇOMAĞ**, s. 785; **ARAL**, Fahrettin, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, 1997 s. 316; Karza ve cari hesaba ilişkin kurallar, kredi açma sözleşmesine ancak kıyas yoluyla ve sözleşmenin yapısıyla bağdaştığı oranda uygulanabilir (**TANDOĞAN**, C: 1/II, s. 333); **FEYZİOĞLU**, s. 565; **YÜKSEL**, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 156; **AKİPEK**, s. 41, 42; Bazı krediler, işleyiş tarzı itibarıyla cari hesap şeklindedirler. Bu nedenle böyle bir halde cari hesap hükümlerinin dikkate alınacağı tabiidir (**BARTU**, Nihat, Banka Kredileri, İBD, Şubat, 1944, s. 69).

⁷² **TEKİNALP**, s. 357; **YÜKSEL**, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 24.

⁷³ Kredi açma sözleşmelerinin yazılı şekilde yapılması halinde, gerek kredi veren gerekse kredi alanca imzalanmış olması gerekecektir. Taraflardan birinin imzasını taşımayan bu nitelikteki bir sözleşme geçersizdir. Ancak bu halde de sözleşmenin geçersizliğinin ileri sürülmesi doğruluk ve güven kuralı ile çelişki içinde bulunmamalıdır (MK. m. 2/1) (**YASSIOĞLU**, s. 41). Banka kredi sözleşmesinde, borçlu ve kefillerin imzasının bulunmasının yeterli olduğu, banka yetkililerinin imzalarının bulunmamasının sözleşmesinin geçersizliğini gerektirmediğine ilişkin bkz. 11. HD. 26.3.1992T., 90-5435/92-3873, (**KOSTAKOĞLU**, s. 73, 74, 75)

⁷⁴ **YÜKSEL**, s. 163; Bankalarda yapılmakta olan kredi işlemlerinin yazılı ve kimi zaman noterden tasdikli sözleşmeler ile yapılması olağandır ve bunun için de matbu tip örneklerden yararlanılır (**YÜKSEL**, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 25; **AKİPEK**, s. 42); Kredi sözleşmesindeki imza davalıya ait olmasa bile, sözleşmeye göre paranın ödendiğinin kanıtlanması halinde, davalının bu kredi borcunu ödemesi gerektiğine ilişkin bkz. 19. HD. 24.10.1994T., 93-9737/9901, (**DEYNEKLİ**, Adnan/ **KISA**, Sedat, İtirazın İptali Davaları ve İcra İnkâr Kötüniyet Tazminatı, Ankara, 1999, s. 395); aynı yönde, 19. HD. 30.11.1993T., 92-9343/8157, (**DEYNEKLİ/ KISA**, s. 396); Bankaca, davalıya yapılan mükerrer ödemenin açığa kredi niteliğinde olduğuna ilişkin bkz. 19. HD. 15.5.1997T., 96-7620/4960, (**DEYNEKLİ/ KISA**, s. 914); Mevduatında karşılığı olmayan çeke bloke şerhi vermiş olan bankanın, karşılıksız olan çeki ödemiş olmasının, çek keşidecisine açığa kredi kullandırması niteliğinde olduğuna ilişkin bkz. 19. HD. 25.10.1993T., 6959/7020, (**KOSTAKOĞLU**, s. 30).

⁷⁵ **TEKİNALP**, s. 357; **YÜKSEL**, s. 163; **YÜKSEL**, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 26; **KUNTALP**, Erden, Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk, Reha Poroy'a Armağan, İstanbul, 1995, s. 269, dn. 26; Aksi yöndeki görüş için bkz. **YASSIOĞLU**, s. 38, 39.

2.3 KREDİ TÜRLERİ

2.3.1 Genel Olarak

Kredileri değişik amaçlarla farklı sınıflandırmalara tabi tutmak mümkündür⁷⁶. Genel olarak krediler: *nakdi ve gayri nakdi krediler*, *açık-teminatlı krediler*⁷⁷; *doğrudan-dolaylı krediler*, *Türk parası-yabancı para üzerinden açılan krediler*; *kısa, orta ve uzun vadeli*⁷⁸ krediler şeklinde sınıflandırılmaktadır⁷⁹.

3182 sayılı Eski Bankalar Kanunu'nun 38. maddesi ile 4389 sayılı Yeni Bankalar Kanunu'nun 11.1 maddesi, anılan sınıflandırmanın ilk sırasında yer alan nakdi-gayri nakdi kredi ayrımını esas almıştır⁸⁰. Buna göre krediler *nakdi-gayrinakdi ve mal şeklindeki*⁸¹ krediler olmak üzere üçe ayrılmıştır. Biz de, kredinin niteliğine göre yapılmakta olan bu ayrımı esas alarak açıklamalar yapmaya çalışacağız.

⁷⁶ Sınıflandırmaların niteliklerine ve değişik biçimlerine yönelik ayrıntılı bilgi için bkz. **ZARAKOLU**, s. 65; **ÜNAY**, s. 58; **URGANCI**, s. 57.

⁷⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. **YÜKSEL**, s. 179, 180.

⁷⁸ Kısa vadeli krediler, bir yıla kadar vadelenirilmiş krediler olup genelinde ticaretin finansmanında kullanıldıklarından nakdi kredi şeklinde verilmesi olağan ve yaygındır. Bu tarz krediler özellikle, reeskont kredileri alanında görülür (**TEKİNALP**, s. 493; **VURAL**, s. 87). Orta vadeli krediler (*sanayi kredileri*) daha ziyade, işletme sermayesinin temini ve yatırımın finansmanı için tercih edilir. Bir yıldan sekiz yıla kadar olan krediler, orta vadeli kredi olarak kabul edilmektedir (Merkez Bankası Kanunu m. 46) (**TEKİNALP**, s. 494; **VURAL**, s. 87; **AKİPEK**, s. 33). Uzun vadeli krediler de, genellikle sanayinin ve kalkınmanın finansmanında kullanılmakta ve dolayısıyla yatırıma hizmet etmektedir. Bu türdeki kredilerin nakdi veya gayri nakdi kredi şeklinde verilmesi mümkündür (**VURAL**, s. 87).

⁷⁹ **TEKİNALP**, s. 359; **VURAL**, s. 77; Bankacılık işlemleri, hakiki bankacılık işlemleri ve diğer bankacılık işlemleri olarak ikiye ayrılabilir. Hakiki bankacılık işlemlerin ise yine kendi içinde bilanço esasına göre pasif işlemler ve aktif işlemler olarak iki alt başlık altında incelenmesi mümkündür. Banka aktif işlemlerinin en önemlisi, kredi işlemleridir (**KAPLAN**, İbrahim, Banka İdare Meclisi Üyeleri ve Müdürlerinin Hukuki Sorumluluğu, Ticaret ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar, XI, 13-14 Mayıs 1994, s. 121).

⁸⁰ **REİSOĞLU**, Şerh, 1988, s. 260 vd; **TEKİNALP**, s. 156; **TEKİNALP/TEKİNALP**, s. XXVIII.

⁸¹ **TEKİNALP**, mal kredilerini, bankanın müşterisine değil; müşterisinin aldığı malın satıcısına nakit ödemede bulunduğu ve ödenen bedeli müşterisinden nakit olarak geri aldığı kredi olarak değerlendirmektedir (**TEKİNALP**, s. 156, 157). **REİSOĞLU** ise, mal kredilerini, bir bankanın elinde bulunan taşınmaz, hisse senedi, tahvil gibi değerleri üçüncü kişilere vadeli satması olarak değerlendirirken (**REİSOĞLU**, Şerh, 1988, s. 261), **KENDER**, satıcının malı teslim etmesi, bedelinin tahsilinin ise bir süre sonra olacağını kararlaştırılması şeklinde değerlendirmektedir (**KENDER**, Reyagan, Hukuki Açılan İhracat Kredisi Sigortası Semineri, 1981, Ankara, s. 134). Gerek **KENDER**, gerekse **REİSOĞLU**, mal kredilerini bir vadeli satım olarak ele almalarına ve nakdi ve gayri nakdi kredilerinden farklı bir kavram olarak değerlendirmekte olmalarına karşın; **TEKİNALP**, mal kredilerini, nakdi kredinin bir alt türü olarak görmektedir (**KUNTALP**, Yabancı Para Üzerinden Taşınmaz Rehni, s. 297, 298).

2.3.2 Nakdi Krediler

Bankaların, kredi alan müşterilerine nakit ödemede bulunmak suretiyle kullandığı krediye, nakdi kredi denilmektedir⁸². Banka kredilerinin önemli bir bölümünün nakdi kredilerden oluştuğu söylenebilir. Nakdi kredi, Türk Lirası veya döviz üzerinden olabilir⁸³. Müşteri, kendisine tahsis edilmiş olan nakdi krediyi nakden çekebileceği gibi kendisinin senetli veya senetsiz bir borcunun banka tarafından ödenmesi şeklinde de bu krediyi kullanabilir. Nakdi kredinin, *ödünç, senet iskontosu veya iştirai, senet veya mal karşılığı avans, akreditif açılması veya diğer herhangi bir şekilde* kullanılması mümkündür⁸⁴.

2.3.2.1 (Cari Hesap Şeklinde Çalışmayan) Sabit Vadeli Para Ödücü

Nakdi krediler yönünden yaygın bir uygulama alanına sahip *ödünç ilişkisi*, sabit vadeli para ödücü şeklinde kredi (döner olmayan) olabileceği gibi, cari hesaba göre çalışan kredi (döner kredi) şeklinde de olabilir⁸⁵. Döner olmayan kredi ile amaçlanan, cari hesap şeklinde çalışmamak; sabit vadeli para ödücü şeklinde çalışmaktır. Kredinin bu türünde banka, kredi miktarının tamamını bir defada müşteriye geçirir; kredi alan müşteri de ödünç konusu miktarı yine bir defada veya taksitler halinde iade eder. Burada kredi alana belli bir limite kadar kredi açılmadığı ve kullanılan kredi cari hesaba göre işletilmediği için kredi alanın krediyi döner biçimde kullanması mümkün değildir⁸⁶.

Kredi veren taraf ile kredi alan arasındaki ilişkiye kredi açma sözleşmesi yanında, Borçlar Kanunu'nun ödünç sözleşmesine ilişkin hükümlerinin de sözleşmenin amacına ve ruhuna uygun düştüğü ölçüde uygulanması mümkündür (BK. m. 306 vd.)⁸⁷. Bu tür kredide ödemeler, çoğu kez taksitler halinde belirlenen vadelerde yapılır. Kesin vadelerin kararlaştırılmış olması nedeniyle, borçlu krediyi alan, vadenin gelmiş olmasına rağmen borcunu ödememesi halinde, kendiliğinden mütemerrit olur (BK. m.

⁸² VURAL, s. 77; TEKİNALP, s. 156.

⁸³ REİSOĞLU, Şerh, s. 360; TEKİNALP, s. 156.

⁸⁴ TEKİNALP, s. 156.

⁸⁵ AKİPEK, s. 11.

⁸⁶ TEKİNALP, s. 359; AKİPEK, s. 11; YASSIOĞLU, s. 103.

⁸⁷ TEKİNALP, s. 360.

101/II). Bu tarz krediye, *avans kredi* de denilmektedir⁸⁸. Meslek kredileri⁸⁹ ile tüketici kredileri⁹⁰ bu gruba giren kredi türleridir⁹¹.

2.3.2.2 Cari Hesap Şeklinde İşletilen Krediler (Borçlu Cari Hesapları)

2.3.2.2.1 Genel olarak

Bankaların, müşterileriyle yapmış oldukları değişik işlemlerden dolayı karşılıklı olarak birbirlerinden olan alacaklarını, ayrı ayrı istemekten vazgeçip bunları, hesaben tasfiye etmek ve neticede meydana gelecek bakiyeye göre borçluluk ve alacaklılık durumunu tespit etmek amacıyla zimmet ve matlup kalemleri şekline çevirmek üzere açtıkları hesaplara *cari hesap* denir⁹². Muayyen bir limit dahilinde zimmet bakiyesi devredebilmek üzere bankalarca açılan cari hesaplar da *cari hesap kredisi* veya *borçlu cari hesap* adını almaktadır⁹³. Buradaki *krediden* kasıt, bankanın, olanaklarını müşterinin emrine hazır tutulmasıdır. Bu sayede müşteri, hesapta var olan alacağının dışında, belirlenen bir limite kadar da tasarruf etmek olanağına kavuşmaktadır. Bu amaçla açılan hesaplara, borçlu cari hesapları denilmektedir ki, bu aynı zamanda borçlu cari hesap limiti kadar bankanın müşterisine kredi vermesi anlamına gelmektedir⁹⁴.

⁸⁸ YASSIOĞLU, s. 103.

⁸⁹ Meslek kredisi ile amaçlanan belli meslek mensuplarının işlerini geliştirmelerini için verilen kredidir (AKİPEK, s. 11).

⁹⁰ Tüketici kredisi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. AKİPEK, s. 6; GEZDER, s. 22; ARKAN, Sabih, Tüketici Kredisi ve Uygulaması, BATIDER, C. XV, S. 1-2, s. 20, 21.

⁹¹ TEKİNALP, s. 359; AKİPEK, s. 11; YASSIOĞLU, s. 103.

⁹² ÜNAY, s. 109; TEKİNALP, s. 318.

⁹³ ÜNAY, s. 109; Bu sayede cari hesap, müşterinin cari münasebetten doğan bütün zimmet ve matlup kalemlerini ihtiva eden genel bir hesap tablosu niteliğinde olmaktadır (TOLUN, Osman, Banka ve Borsa Hukuku, Ankara, 1959, s. 73); Açılan krediye mahsuben ödenen paralar, *borçlu cari hesaplara zimmet, kasa hesabına matlup* yazılır. Tahsilât da *kasa hesabının zimmetine, borçlu cari hesapların matlubuna* geçirilir. Üç ayda bir hesaplanan faizlerle bunların banka muamele vergileri *borçlu cari hesaplara zimmet, kâr ve zarar hesabına matlup* yazılarak tahakkuk ettirilir. Krediye teminat olarak gösterilen menkul mallara ilişkin sigorta primleri ve takip masrafları gibi unsurlar da borçlu cari hesaplardan ödenir. Borçlu cari hesaba mahsuben yatırılacak paralar tahsil işleriyle kabul edilir. Kredinin kullanılması yönünde müşteriye çek verilir. Müşteri hesabını çeklerle bizzat kullanabileceği gibi başkalarına da tediye yaptırabilir (ONUR, s. 63); Kendisine bu kredi açılan firma, kredi *limit* dahilinde *dilediği zaman ve miktarda* bankadan para çekebilme ve ödemedede bulunabilmektedir. Bu esnek kullanım tarzı, firmaya işinin gerekleri doğrultusunda kredi kullanma olanağı tanırken, onun faiz yükünü de hafifletmektedir. Esasen cari hesap kredisi, ayrı bir kredi türü değil; bir kredi kullanma yöntemidir (URGANCI, s. 84).

⁹⁴ TOLUN, s. 73; ONUR, s. 54; Cari hesap ile cari hesap şeklinde kullanılan kredi arasında sözleşmenin şekli veya özelliği yönünden bir fark yoktur. Bununla birlikte kredi sözleşmesinin cari hesap sözleşmesi ile birleşmesi durumunda, ilişkiye cari hesap hükümleri uygulanır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. YÜKSEL, s. 181.

Bankacılık uygulamasında cari hesaplar, alacaklı ve borçlu cari hesapları şeklinde bir ayırıma tabi tutulmaktadır. *Alacaklı cari hesap*⁹⁵, gerçek veya tüzel kişilerin mevduat yatırmak suretiyle açtıkları ve müşterinin hesap bakiyesi kadar hep alacaklı olduğu *adi veya küçük cari hesap*lardır. Bu hesaplar, vadeli veya vadesiz mevduat hesaplarıdır. Buna karşın, bankanın müşterisine tahsis ettiği kredinin bulunduğu hesaba *borçlu cari hesap* denmektedir⁹⁶. Müşteri, verilen limit dahilinde bu hesap aracılığı ile nâkdi veya gayri nâkdi kredi kullanır. Hesaba ek olarak kullanılan *borçlu* sıfatı, alacaklı cari hesabın aksine, müşterinin hep borçlu durumda olduğunu belirtmeye yöneliktir. Cari hesabın, teminatlı olup olmamasına, faizli yahut faizsiz olmasına göre de bir ayırım yapmak mümkündür⁹⁷.

2.3.2.2.2 Hukuki Yönden Cari Hesap ve Cari Hesap Sözleşmesi

Müessesenin kanuni tanımı Türk Ticaret Kanunu'nun 87. maddesinde yapılmıştır. İki kimsenin, para, mal, hizmet ve diğer hususlardan dolayı birbirlerindeki alacaklarını ayrı ayrı istemekten karşılıklı olarak vazgeçip bunları kalem kalem zimmet ve matlup şekline çevirerek hesabın kesilmesinden çıkacak bakiyeyi isteyebileceklerine dair bulunan mukaveleye cari hesap mukavelesi denir (TTK. m. 87/1). Cari hesabın zorunlu unsurları: iki tarafın varlığı, bu iki taraf arasında alacak ve borç doğuran para, hizmet veya mal değişiminin bulunması ve son olarak, tarafların karşılıklı olarak bu tarz işlemlerden doğan alacak ve borçlarını bağımsız olarak tediye ve tahsil talebinden vazgeçmeleri konusunda anlaşmalarıdır⁹⁸.

⁹⁵ Alacaklı cari hesabın daima alacak bakiyesi vermesi gerekir aksi halde hesap, açık kredi şeklinde çalışır ki, arada bu yönde bir anlaşma olmaması halinde bu tarz ilişki hukuki dayanaktan yoksun olmaktadır (KAPLAN, s. 173); Banka, alacaklı duruma geçemeyeceği ve hesap tek taraflı olarak müşteri (alacaklı) lehine işleyeceği için alacaklı cari hesap sözleşmesinin, hukuken cari hesap sözleşmesi sayılmaması gerektiğine ilişkin görüşlerin ayrıntısı için bkz. KARAYALÇIN, s. 576, dn. 6; BOZER, Ali/ GÖLE, Celal, Bankacılar İçin Ticaret Hukuku Bilgisi, Ankara, 1998, s. 218; VURAL, s. 603.

⁹⁶ Borçlu cari hesaplarında her ne kadar müşteri daima borçlu bulunsun da, Yargıtay kararlarının aksine (DOĞANAY, Şerh, s. 393) bu durum, taraflar arasındaki ilişkinin, cari hesap sayılmayıp ödünç sözleşmesi olmasını gerektirmez. Zira bu tür hesapta, alacak ve borçların karşılıklı olarak belli bir süre veya limit dahilinde talep edilmemesi ilkesi yer almaktadır (KAPLAN, s. 173; TEKİNALP, s. 319).

⁹⁷ TEKİNALP, s. 319; Ayrıca diğer ayrımlar için bkz. VURAL, s. 605; TOKSAL, M, Baki, Hukuki Cephesi İle Hesabı Cari, İstanbul, 1956, s. 20.

⁹⁸ REİSOĞLU, Şerh, s. 379; DOMANIÇ, Hayri, Ticaret Hukukunun Genel Esasları, 4. Bası, İstanbul, 1988, s. 298; DOMANIÇ, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, İstanbul, 1988, s. 275; DOĞANAY, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, 1-398, Ankara, 1981, s. 390, 391.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere cari hesap, bir sözleşmedir⁹⁹. Bu sözleşme aynı maddenin ikinci fıkrası ile yazılı şekil şartına bağlanmıştır. Buradaki şekil şartı, bir geçerlilik şartı olup bu şekilde yapılmamış olan cari hesap sözleşmesi hüküm ifade etmeyecektir (TTK. m. 87/II)¹⁰⁰. Bu nedenle, sözleşmenin her iki tarafça da imzalanması gerekir¹⁰¹. Cari hesap sözleşmesinin ardından taraflar arasında yeni bir hukuki statü oluşur. Zira cari hesap sözleşmesi, bir borç sözleşmesi değil; kurucu bir sözleşmedir (*organisationvertrag*)¹⁰². Cari hesap sözleşmesi, bu özellikleri yanında hem rızai hem de ani sözleşmelerdendir. Süreklilik arz eden, cari hesap müessesesinin kendisi olup sözleşme ani olarak kurulur ve bu müessese, cari hesap sözleşmesinin kurucu niteliği ile yaratılır¹⁰³.

Cari hesabın özelliği, tarafların karşılıklı olarak alacaklı ve borçlu olmalarıdır¹⁰⁴. Cari hesaba dair kanuni tanımdan da anlaşılacağı üzere kanun koyucu, Türk Ticaret Kanunu anlamındaki cari hesap sözleşmeleri için gerçekten de karşılıklı olarak birbirlerinden alacaklı ve borçlu olan şahısların varlığını aramasına rağmen (TTK. m. 87/II); banka tekniği ve uygulamasında cari hesap, alacaklı veya borçlu cari hesap şeklinde olabilmektedir¹⁰⁵. Yargıtay'ın bu konudaki yerleşik görüşü, *borçlu cari hesap veya alacaklı cari hesap* şeklindeki cari hesap sözleşmelerinin, Türk Ticaret Kanunu'nun 87. maddesinde tanımlanmakta olan cari hesaba uygun düşmediği, yönündedir¹⁰⁶. Yargıtay'ın bu görüşü çerçevesinde, gerek alacaklı gerek borçlu cari

⁹⁹ ARSLANLI, Halil, Kara Ticaret Hukuk Dersleri, Umumi Hükümler, II. Bası, İstanbul, 1960, s. 240.

¹⁰⁰ DOMANIÇ, Şerh, s. 276; TD. 26.1.1968T., 67/2372 E., 68/496 K., (BATIDER, C. V, S. 1 s. 104).

¹⁰¹ "...Dosya içerisinde bulunan davacıların imzasını havi kredi taahhütnameleri,....söz konusu belgeler, T.T.K.nun 87. ve müteakip maddeleri gereğince düzenlenmiş cari hesap sözleşmesi niteliğinde olmayıp, kredi taahhütnamesi niteliğinde olduğundan bu belgelerde sadece kredi borçlusu ve kefillerinin imzalarının bulunması yeterli olup, davalı banka yetkililerinin imzalarının bulunmaması bu nevi belgeleri geçersiz kılmaz...", 11. HD. 26.3.1992T., 90-5435/3873, (KOSTAKOĞLU, s. 73, 74, 75).

¹⁰² TOKSAL, s. 30; KARAYALÇIN, s. 574.

¹⁰³ TOKSAL, s. 30, 31.

¹⁰⁴ VURAL, s. 607, dn. 26.

¹⁰⁵ TEKİNALP, s. 319; VURAL, Güven, Cari Hesap Sözleşmesi I, Yargıtay Dergisi, 1981, C. VII, s. 604; KARAYALÇIN, s. 576, REİSOĞLU, Şerh, s. 381; Kredi kartı sözleşmesi, borçlu cari hesap olarak işletilmektedir. Zira, burada banka tarafından açılmış bir kredi söz konusudur. Kart hamili kendisine bankaca tanınmış olan limit dahilinde bu hesabı kullanmaktadır. Alacaklı cari hesabının aksine burada, kart hamili sürekli borçlu durumda bulunduğu için bu hesap türüne borçlu cari hesap denilmektedir (ŞENER, O. Hami, Satış Noktasından Elektronik Fon Transfer Sistemi (EFTPOS) Ve Hukuki Niteliği, İzmir, 1998, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), s. 150, 151).

¹⁰⁶ TD. 8.4.1961T., 60/2009 E., 61/115 K., (BATIDER, 1963, C. 2, S: 1, s. 85, 86); "Bankanın müşterisine tahsis ettiği kredi hesabı borçlu cari hesabı olarak adlandırılır. Müşteri bu hesabı verilen limit içinde krediler için kullanır. Ya hesaptan para çeker, havale ile temlik yapar ya da teminat mektubu, aval, kefalet gibi bankanın itibarına dayanan krediler talep eder. Müşteri hep borçlu durumdadır. Gerek borçlu cari hesabı ve gerek adi cari hesap (küçük cari hesap) şeklinde açılan banka hesaplarında, birincisinde kredi müşterisinin, ikincisinde bankanın alacaklı duruma geçmeleri mümkün olmadığı, bu nedenle TTK. nun 87/1 maddesinde yer alan karşılık unsuru bulunmadığı cihetle TTK.ndaki cari hesap tanımına uymaz.", 11. HD. 3.2.1989T., 286/493, (Yasa, C. XIII, Şubat 1990, s. 277, REİSOĞLU, Şerh, s. 379); TD. 3.6.1968T., 999/3418; TD. 18.6.1970T., 3756/2626; 11. HD. 22.1.1985T., 583332, (ERİŞ, Gönen, Açıklamalı ve

hesaplarında, karşılıklı olarak alacaklılık ve borçluluk söz konusu değildir. Tam tersine, bir taraf daima alacaklı, diğer taraf ise daima borçlu konumundadır. Yargıtay, taraflar arasındaki borçlu cari hesap şeklindeki bir ilişkide ödünç sözleşmesinin unsurlarının bulunduğunu belirtmektedir¹⁰⁷.

Yukarıda belirtilen görüş, öğretilerde, bazı yazarlar dışında¹⁰⁸ benimsenmemektedir¹⁰⁹. Zira burada varlığı aranmakta olan *karşılıklılık koşulu*, hukuki bir anlam ifade etmektedir. Tarafların fiilen de alacaklı ve borçlu olmalarına gerek yoktur. Bu şartın gerçekleşmesi olasılığının varlığı yeterlidir¹¹⁰. Bunun yanında, borçlu cari hesapta banka müşterisinin yapmakta olduğu her ödeme, onun hesabının matlubuna geçirilmekte ve bu şekilde banka müşterisi, hesaben alacaklı duruma gelmektedir. Müşteri aldığı parayı bir defada ödese ve tekrar çekmese de, yapmış olduğu ödeme neticesinde hiç olmazsa bir kere onun matlubuna kayıt düşülmektedir¹¹¹. Kısacası, hesap bakiyesinin daima alacaklı veya borçlu kaldığı durumlarda da, cari hesabın tarafları arasında alacakların karşılıklı olması şartı gerçekleşebilir¹¹². Önemli olan, tarafların, bir kredi sözleşmesini, cari hesap olarak işletmek konusundaki iradelerinin birleşmesi ve cari hesabın kanuni sonuçlarını kabul etmeleridir¹¹³. Tarafların, mutlaka karşılıklı alacaklarının bulunması gerekmemekte; birbirlerinin karşılıklı olarak alacaklı-borçlu olabilmelerini kabul etme yönünde ortak iradelerinin bulunması yeterli olmaktadır¹¹⁴. Burada, klasik cari hesap anlaşması, banka tekniği ve özellikleri ile değişikliğe uğramış ve hatta niteliklerinde bir başkalaşım meydana gelmiştir¹¹⁵. Böyle bir halde, banka ile kredi müşterisi arasındaki ilişkiye, klasik Türk

İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu, Ticari İşletme ve Şirketler, Ankara, 1992, s. 499, 500); **POROY**, Reha/ **YASAMAN**, Hamdi, Ticari İşletme Hukuku, İstanbul, 1998, s. 210.

¹⁰⁷ *HGK*, 20.10.1978T., 1977/11-213/856, (YKD, 1979/4, C. V, s. 461, 462); *TD*, 8.4.1961T. 60-2009/155 (Kararın metni ve eleştirisi için bkz. **TANDOĞAN**, Haluk, Bankaların Cari Hesap Suretiyle İkrizat Mukavelelerinin Hukuki Mahiyeti, *BATIDER*, 1963, C. II, S.1, s. 85, 86); ayrıca bkz. **KARAYALÇIN**, s. 578.

¹⁰⁸ **AKYAZAN**, Sıtkı, T. Ticaret Yasasında Yer Alan Cari Hesap Sözleşmeleri İle Banka Cari Hesapları ve Bu Hesaplarda Uygulanan Faiz Türleri, *BATIDER*, C. IX, 1978, s. 1003 vd.; **DOĞANAY**, s. 392, 393; *Alacaklı cari hesap bakımından*, **YASSIOĞLU**, s. 105 vd., **BOZER/ GÖLE**, s. 218; **VURAL**, Cari Hesap Sözleşmesi I, s. 603, 604, dn. 10; **REİSOĞLU**, Şerh, s. 380; **SOP**, Gülsün, "Elektronik Bankacılıkta Bilgisayar Kayıtlarının Delil Niteliği", *Elektronik Bankacılık Ve Hukuk*, İstanbul, Tarihsiz, (Gönen Eriş'in konuşması, s. 116).

¹⁰⁹ **ŞENER**, s. 151.

¹¹⁰ **TANDOĞAN**, İçtihat Notu, s. 85 vd.; **KARAYALÇIN**, s. 575, 576, 578; **TEKİNALP**, s. 319; **REİSOĞLU**, Şerh, s. 279, 280; **KAPLAN**, s. 173; **YÜKSEL**, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 38, 39; **TOKSAL**, s. 8 vd.

¹¹¹ **TANDOĞAN**, İçtihat Notu, s. 88; **ARSLANLI**, 239, 240.

¹¹² **TOKSAL**, s. 21, 22; **ARKAN**, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 1999, s. 339.

¹¹³ Bkz. Yapı Kredi Bankası A.Ş., Genel Kredi Sözleşmesi m. 9, (Ek. 1, s. 256); Advantage Kredi Kartı

Üyelik ve Cari Hesap Sözleşmesi m. 24, (Ek. 2, s. 273).

¹¹⁴ **TOKSAL**, s. 21; **REİSOĞLU**, Şerh, s. 380.

¹¹⁵ **ŞENER**, s. 152; **TEKİNALP**, s. 258.

Ticaret Kanunu'ndaki cari hesap kuralları doğrudan doğruya değil; ancak niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanmalıdır¹¹⁶.

Cari hesap ilişkisinin devamı boyunca, ilişkinin zimmet ve matlup kalemlerine geçirilen münferit her bir kalem ayrılmaz bir bütün oluşturmaktadır (TTK. m. 95 c. 1). Tarafların bu kalemleri ayrı ayrı talep etme yetkisinden yoksun olmaları neticesinde, taraflar ancak hesabın kesilmesini takiben hukuki anlamda alacaklı ve borçlu duruma gelmektedirler (TTK. m. 95 c. 2). Bir alacağın hesaba geçirilmesinin doğurduğu en önemli sonuç, münferiden kayıt konusu alacağa ilişkin dava ve talep hakkının bulunmayışıdır¹¹⁷. Kaydedilen kalemler üzerine tasarruf yetkisinin olmayışı, bunların devredilememesi sonucunu da gündeme getirmektedir (TTK. m. 95)¹¹⁸.

Cari hesaba geçirilen her alacak kalemi için alındıkları günden itibaren faiz yürütülür (TTK. m. 88/V)¹¹⁹. Faiz oranları, zimmet ve matlup kalemleri için farklı olabilir¹²⁰. Cari hesap anlaşmalarının ana uygulama alanı olan banka-müşteri ilişkilerinde de durum, bu yöndedir. Taraflardan birinin banka olmadığı cari hesap anlaşmalarında, genellikle faiz oranları eşittir; fakat farklı da olabilir¹²¹.

Türk Ticaret Kanunu'nun 88/V maddesinde her alacak için kaydedildikleri günden itibaren faiz işleyeceği öngörülmüş ise de, bu kuralın uygulanması, zimmet ve matlup kalemlerine farklı faiz oranlarının uygulanmasının kararlaştırıldığı hallerde adaletsizlik yaratabilir. Bu nedenle de, cari hesaba dahil alacaklara faiz yürütülmesi konusunda özellikle bankacılık uygulamasında, *Hamburg Sistemi* uygulanır. Burada, her bir cari hesap kalemine ayrı ayrı faiz yürütülmeyip kalemlerin kaydı ile birlikte

¹¹⁶ ŞENER, s. 152; "Esasen, kredi açma sözleşmesi, cari hesapla memzuç bir nevi karzdır ve adi karzdan farklıdır" (TANDOĞAN, İçtihad Notu, s. 88); BİLGE, Necip, Borçlar Hukuku, Özel Borç Münasebetleri, Ankara, 1962, s. 168.

¹¹⁷ ARKAN, s. 341.

¹¹⁸ 11. HD. 20.4.1988T., 1067/89-2386, BATIDER, C. XIV, S. 4, s. 102; ARKAN, s. 341; KARAYALÇIN, s. 581; VURAL, Güven, Cari Hesap Sözleşmesi II, Yargıtay Dergisi 1982, C. VII, S. 2, s. 208; TOKSAL, s. 88; KARAYALÇIN, s. 581; DOĞANAY, Şerh, s. 391, 405; Cari hesaba dahil olan alacak-borçlar, anlaşma sonuna kadar adeta bir vadeye bağlanmışlardır. Cari hesaba kaydedilen alacak-borçların takası sonucunda ortaya çıkan ara-bakiye de istenemez. Zira bunlar, takip eden hesap devresinin aynı zamanda ilk kalemini oluştururlar (DOMANIÇ, Şerh, s. 281).

¹¹⁹ Bu faiz, kapital faizidir ve taraflar arasında anlaşma olmaksızın işler (DOMANIÇ, Şerh, s. 282); Cari hesaba kaydedilen kalemlere faiz verme, alacağın talep edilememesinin karşılığıdır. Uygulamada genel olarak faiz, tutarın (*ki bu tutar, alacak –matlup- olabileceği gibi, borç –zimmet- da olabilir, zira faiz sadece alacak için verilmez, borç için de alınır*) hesaba alındığı günden itibaren işletilir. Faizin işlemeye başladığı bu güne uygulamada *valör tarihi* veya sadece *valör* denir (KARAYALÇIN, s. 583; VURAL, Cari hesap sözleşmeleri II, s. 209, dn: 48).

¹²⁰ DOMANIÇ, s. 303; DOMANIÇ, Şerh, s. 282, TOKSAL, s. 140; KARAYALÇIN, s. 583.

¹²¹ Taraflar, belli zamanlar içerisinde birbirlerine asgari ödemeler yapmalarını da kararlaştırılabilir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. DOMANIÇ, s. 304; DOMANIÇ, Şerh, s. 282.

yapılacak takas neticesinde oluşacak bakiyeye, tabi olduğu faizin yürütülmesi esası hakimdir¹²². Tespit edilen dönem sonlarında ortaya çıkan devre bakiyeleri için de söz konusu bakiyenin tespit edildiği günden itibaren faiz işletilir (TTK. m. 93). Faizin işleyebilmesi için hesabın karşı tarafının, devre bakiyesini kabul edip tanınmasına gerek yoktur¹²³.

Taraflar, üç aydan aşağı olmayacak şekilde devreler saptayıp devre sonunda oluşacak faizin ana paraya eklenmesini kararlaştırabilirler (TTK. m. 94/I)¹²⁴. Bu ilkenin uygulanması yönünden hesap devrelerinin üç aydan kısa olması yasaklanmıştır (TTK. m. 8/II, 94/I)¹²⁵. Hesap devresi sonunda bakiyenin tecdit edilmiş olması halinde (BK. m. 115/II), söz konusu borç miktarının yenilenmesi neticesinde, ana para ve faizden oluşan yeni bir alacak meydana gelmektedir. Takip etmekte olan hesap devresinde faizin, bu yeni alacak üzerinden yürütülecek olması nedeniyle burada teknik anlamda bileşik faiz uygulamasından bahsetmek güçtür¹²⁶. Taraflar, faiz oranları yanında hesap devreleri ile komisyon miktarlarını¹²⁷ da serbestçe kararlaştırabilirler (TTK. m. 94/I).

Hesap dönemi sonunda çeşitli olasılıklar gündeme gelmektedir. Kredi sözleşmelerinde genelde müşteri, dönem sonunda tahakkuk edecek faizi her dönem sonunda nakden veya hesaben ödemeyi taahhüt etmektedir¹²⁸ veya banka dilerse, faizi ana paraya ilâve ederek bileşik faiz yürütme hakkını da saklı tutmaktadır¹²⁹. Dönem sonu itibarıyla akti faiz borcunun ödenmemesi halinde banka, bileşik faiz yürütmek yöntemiyle faizi ana paraya eklemese cari hesap ilişkisini kat etmek (kesmek) zorunda kalmaksızın her zaman söz konusu alacağını icra yoluyla takip etmek hakkına

¹²² **DOMANIÇ**, s. 304, 305; **ARSLANLI**, s. 244, 245; **DOMANIÇ**, Şerh, s. 283, 284; **ARKAN**, s. 343; Bankalar açısından da anılan sistemin uygulanmakta olduğuna ilişkin bkz. **REİSOĞLU**, Şerh, s. 382.

¹²³ **DOĞANAY**, Şerh, s. 403.

¹²⁴ Cari hesaplarda bileşik faiz yürütülebilmesi, ancak cari hesap sözleşmesinin yürürlükte kaldığı dönem için geçerlidir. Cari hesap sözleşmesinin sona ermesi ile birlikte (TTK. m. 96), yani cari hesabın sona erme tarihinden itibaren, ödenmemiş olan hesap bakiyesi için sadece temerrüt faizi yürütülür (**DOĞANAY**, Şerh, s. 405).

¹²⁵ 19. HD. 26.3.1996, 6/2976 (YKD, 1996, C. 22, S. 7, s. 1115); Ayrıca bkz. **TEKİNALP**, s. 320; **ARKAN**, s. 341; **TOKSAL**, s. 111.

¹²⁶ **TÜRK**, H, Sami, Temerrüt Faizi Bileşik Faiz Yöntemiyle Hesaplanabilir mi?, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, X, 9 Nisan 1993, 172, 173; **ARKAN**, s. 346; **TEKİNALP**, s. 327; **BOZER/GÖLE**, s. 228.

¹²⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. **TOKSAL**, s. 142 vd..

¹²⁸ Müşterinin kredi faizini nakden ödemesi halinde, yeni dönemde faiz dışındaki bakiye, müşterinin ilk zimmet kalemini oluşturur. Faizin ana paraya eklenmesi yolunun tercih edilmesi halinde ise faizli bakiye, tek kalem halinde yeni dönemin ilk kalemini oluşturacaktır (**REİSOĞLU**, Şerh, s. 383).

¹²⁹ **REİSOĞLU**, Şerh, s. 382.

sahiptir (m. 45)¹³⁰. Bunun yanında ayrıca, ödenmeyen faizlerin, ayrı bir hesap açılarak bu hesaba müşteri adına zimmet şeklinde kaydedilmesi de mümkündür. Böylece, müşterinin söz konusu faiz borcundan dolayı içinde bulunduğu temerrüde düşme hali ortadan kalkmakta ve bu aşamadan sonra taraflar arasında bu yeni cari hesap hükümleri geçerli olmaktadır¹³¹.

Cari hesap ilişkisine hakim olan iki süre mevcuttur. Bunlardan ilki, cari hesap sözleşmesinin süresi, ikincisi ise hesap devrelerine ilişkin süredir. Cari hesap sözleşmesi, belirli süreli bir sözleşme şeklinde yapılabileceği gibi süresiz olarak da yapılabilir¹³².

Sözleşme süresince cari hesap ilişkisi, birden fazla hesap devresi barındırır. Hesap devreleri sonunda zimmet ve matlup kalemleri arasındaki fark olan *ara bakiyenin* tespiti bu tutarı muaccel kılmayıp hangi taraf lehine alacak vermişse onun adına yeni hesap devresinin ilk kalemi haline getirir (TTK. m. 88/IV)¹³³. Hesap devresinin süresi yönünden taraflar arasında bir hüküm yahut ticari teamül yoksa, her takvim yılının son günü hesap devresi olarak kabul edilir (TTK. m. 92/II). Banka uygulamasında, borçlu cari hesaplarda hesabın üç ayda bir kapatılması esası kabul edilirken (31 Mart, 30 Haziran, 30 Eylül ve 31 Aralık); alacaklı cari hesaplarında bu süre altı ayda birdir¹³⁴. Her hesap devresi sonunda zimmet ve matlup kalemleri arasındaki farkın tespiti ile bu hesap devresinin kapatılarak, yeni bir hesap devresine geçilmesi, zorunluluktur (TTK. m. 92/I). Sonuç olarak, bir cari hesap sözleşmesi bir çok *ara bakiye* ve tek bir *son bakiyeyi* barındırır.

Cari hesabı tutan tarafça¹³⁵ yapılan bu tespit işleminin yasada öngörülmekte olan bir takım hukuki sonuçları da doğurabilmesi, *ara bakiyenin*, hesabın karşı tarafınca kabul edilmesine bağlıdır. Hesap dönemi sonunda, bakiye alacak-borç durumunu gösteren hesap cetveli diğer tarafa tebliğ edilir. Kapatılan hesap devresine ilişkin bakiyeyi gösteren cetveli alan taraf, aldığı tarihten itibaren bir ay içinde noter,

¹³⁰ İcra ve İflâs Kanunu'nun 45. maddesine göre, cari hesap için ipotek alınmış olunması halinde, ipoteğe başvurmadan da müşterinin faiz borcunun icra yoluyla takip edilmesine olanak tanınmaktadır (REİSOĞLU, Şerh, s. 382).

¹³¹ REİSOĞLU, Şerh, s. 383.

¹³² DOMANIÇ, s. 307; DOMANIÇ, Şerh, s. 286.

¹³³ ARKAN, s. 341; DOMANIÇ, Şerh, s. 287.

¹³⁴ VURAL, Güven, Cari Hesap Sözleşmesi II, s. 207; ARKAN, s. 341; REİSOĞLU, Şerh, s. 381.

¹³⁵ Banka uygulamasında yapılmakta olan cari hesap sözleşmelerinde hesaplar, bankalarca tutulmaktadır (ARKAN, s. 343).

taahhütlü mektup¹³⁶ veya telgrafla itirazda bulunmaz¹³⁷ ise bakiyeyi kabul etmiş sayılır (TTK m. 92/II)¹³⁸. Bu şekilde, kanun koyucu, burada bir kabul varsayımını düzenlemiştir¹³⁹. Bakiyenin kabulü (veya kabul edilmiş sayılması) tecdidî meydana getirir (BK. m. 115/II)¹⁴⁰. Cari hesabı tutan tarafın, bakiyeyi gösteren cetveli karşı tarafa göndermesi, yenileme sözleşmesinin yapılmasına yönelik icabı oluşturur. İcabın kabulüyle yenileme sözleşmesinin kurulabilmesi, kanunda öngörülen bir aylık süre içinde bu yönde bir itirazın ileri sürülmemesine bağlıdır¹⁴¹. Tek taraflı olarak tutulmakta olan bu muhasebenin sonuç vermesi için hesap devresinin son günündeki durumuna¹⁴² ilişkin bakiyeyi gösteren cetvelin karşı tarafa gönderilmesi ve itiraza uğramaması gerekir¹⁴³.

Cari hesap kapsamındaki bir alacağın salt hesaba kaydı, aksi sözleşmede kararlaştırılmadıkça, kayıt konusu alacağa ilişkin sözleşmeden veya ilişkiden kaynaklanan dava ve savunma hakları ile talepleri ortadan kaldırmaz, yani tecdit

¹³⁶ TTK. m. 20/III'ün uygulama alanına giren durumlarda *iadeli taahhütlü mektup* şartı aranmış olmasına rağmen; TTK. m. 92/II'de sadece *taahhütlü mektup* yeterli görülmüştür (KARAYALÇIN, s. 584, dn. 32, ŞENER, s. 338).

¹³⁷ Taraflar tacir olmasalar da itirazın bu üç şekilden biriyle yapılması gerekmektedir, aksi halde itiraz yapılmamış sayılır. Yasada, itirazın nasıl yapılması gerektiği konusunda şekil şartı getirilmiş olmasına rağmen; hesabı tutan tarafça hesap özeti nasıl gönderilmesi gerektiği konusunda bir düzenleme bulunmamaktadır (ARKAN, s. 343, dn. 5, DOMANIÇ, Şerh, s. 287; Buradaki itirazın şeklinin bir geçerlilik mi yoksa ispat şartı mı olduğu konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. KARAYALÇIN, s. 584, dn. 33).

¹³⁸ DOMANIÇ, Şerh, s. 287; Bakiyeyi gösteren cetvele, karşı taraf itiraz ederse, bakiyenin kabulünün yargı yoluyla da sağlanması mümkündür. Bu halde açılacak dava bir tespit davası hükmündedir (ARSLANLI, s. 247; TOKSAL, s. 117); TD. 26.1.1968T. 67-2372/496 (BATIDER, C. V, S. 1, s. 104; ayrıca bkz. DOMANIÇ, Şerh, s. 288); "Cari hesap sözleşmesinde hesap dönemi sonunda tesbit edilen bakiyeyi gösteren cetveli alan taraf bir ay içinde TTK. 20'inci maddesi gereğince noter aracılığı ile taahhütlü mektup veya telgrafla itirazda bulunmazsa TTK. 92. m'e göre bakiyeyi kabul etmiş sayılır. Davacı banka, hesap bakiyesini gösteren ekstreyi davalı şirkete tebliğ ettiğini ileri sürdüğüne göre, bu hususun tahkik edilmesi ve 20'inci madde açısından değerlendirilmesi gerekir." TD. 25.1.1971, 70-2893/417, (DOMANIÇ, s. 308, dn.8, ayrıca bkz. DOMANIÇ, Şerh, s. 288; DOĞANAY, Şerh, s. 402, dn. 468); 11. HD. 27.10. 1977, 4004/4660, (BAŞBUĞOĞLU, Tarık, Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu, Açıklamalar-İçtihatlar, C. I, Ankara, 1988, s. 185, No. 276); "...her hangi bir itirazda bulunulmazsa, o zaman, bakiye hesabı kabul edilmiş sayılır. Ancak bunun için sadece devre sonu hesap bakiyesinin kendisine bildirilmesi asla kâfi olmayıp, ayrıca, günlük müfredatlı hesap listesinin de birlikte tevdi edilmiş olması şarttır. Kanunun ön gördüğü bu şartlara riayet edildiği takdirde, cetvelde gösterilen borç veya alacak her iki taraf bakımından da kesinleşmiş addolunur", (DOĞANAY, Şerh, s. 402).

¹³⁹ ŞENER, s. 339, dn. 313.

¹⁴⁰ Böyle bir halde, kabulden sonra, bakiyeyi veren kalemlerin sebebi, âmir hükümlerin ihlâli halleri dışında, dâva konusu edilemez. Sadece, toplama-çıkarma gibi hesap hatalarının düzeltilmesi her zaman istenebilir (DOMANIÇ, Şerh, s. 287); BK. m. 115/2'de *hesabın kesilip* karşı tarafça kabul edilmesini tecdit için ararken, buradaki kesilme terimi TTK. m. 92'deki kapatılma anlamındadır. Zira hesabın kesilmesi, TTK anlamında, cari hesap ilişkisinin sona ermesi anlamında kullanılmaktadır (VURAL, Cari Hesap Sözleşmesi II, s. 211).

¹⁴¹ ARKAN, s. 344.

¹⁴² Hesap devresinin son günündeki durumu göstermeyen -*günlük olarak düzenlenen*- hesap cetvellerinin, kart hamillerine gönderilmesi, Türk Ticaret Kanunu'nun 92/II maddesindeki sonucun doğmasını sağlamaz (KARAYALÇIN, s. 583, 584, ŞENER, s. 340, dn. 315).

¹⁴³ ŞENER, s. 340.

sonucunu doğurmaz (TTK. m. 88/I)¹⁴⁴. Tecdit, ancak hesap devresi sonunda, cari hesabın kesilmesini takiben zimmet ve matlup kalemleri arasındaki takas neticesinde ortaya çıkan bakiyenin kanunda öngörülen şekilde (TTK. m. 92/II) kabul edilmesi halinde gerçekleşmektedir (BK. m. 115/II).

Bakiyenin kabul edilmesiyle gerçekleşen tecdit için tartışılması gereken bir başka konu, her bir alacak kalemine karşı ileri sürülebilecek itirazların ve defilerin bakiyeye karşı ileri sürülüp sürülemeyeceğidir. Bu tartışmanın yanında sorulabilecek aynı yönde bir diğer soru ise, cari hesapta tecdidin, *illi* mi, yoksa *mücerret* mi olduğudur¹⁴⁵. İllilik ilkesinin kabulü, beraberinde sahîh bir bakiyenin ancak sahîh alacak kalemlerinden oluşmasını gerektirmektedir. Mücerretlik ilkesinin kabulü sonucunda, eski alacakların sukut edecek olmaları nedeniyle yeni bakiye, mevcut sakatlıklardan etkilenmeyecektir. Ancak bu halde dahi, eski alacağa ilişkin sakatlığın sabit olması halinde, bu durumdan tecdit konusu bakiyenin etkilenmeyecek olmasına rağmen; söz konusu bakiyeye karşı sebepsiz zenginleşme def'i kullanılabilir veya sebepsiz zenginleşme davası açılabilir¹⁴⁶.

Kabul edilen bakiyenin ödenmesini talep eden alacaklının, bakiyeyi oluşturan her bir alacak kaleminin geçerliliğini ispat etmesine gerek yoktur. Tam aksine, borçlu taraf, yenilemeye rağmen geçerli bir borcun doğmadığını ispat etmesi gerekecektir. Bakiyenin kabulü ile birlikte ortaya çıkan yenileme, alacaklı taraf lehine bir ispat mücerretliği sağlamaktadır (BK. m. 17)¹⁴⁷. Borçlunun, bakiyeyi oluşturan hesap kalemlerinden birinin geçerli olmadığını ispat etmesi halinde alacaklı taraf, sebepsiz zenginleşmiş kabul edilir ve bu sebepsiz zenginleşmenin konusunu oluşturan miktar Borçlar Kanunu'nun 61. ve devamı maddelerine göre geri istenebilir¹⁴⁸.

¹⁴⁴ DOMANIÇ, Şerh, s. 285; Bu nedenle söz konusu alacağa yönelik, onu doğuran sözleşmeden dolayı ayıp, fesih, butlan davaları açılabilir. Bu davalar sonucunda alacak ortadan kalkarsa, alacakla ilgili kayıt da cari hesaptan çıkarılır (ARKAN, s. 342), Cari hesaba kayıt işlemi mücerret değil, illete bağlıdır (VURAL, Cari Hesap Sözleşmesi II, s. 208).

¹⁴⁵ ÇAMOĞLU, Ersin, Cari Hesapta Tecdit, İÜHF 1962, C. XXVIII, S. 1, s. 209.

¹⁴⁶ ÇAMOĞLU, s. 209; ARSLANLI, s. 247. Öğretide hakim kanaat, tecdidin mücerretliği eksenindedir (TOKSAL, s. 76; ARSLANLI, s. 248; GÖKTÜRK, s. 314; "Hatta bir adım daha ileri giderek havalenin kabulünde olduğu gibi, maddi anlamda mücerret borç ikrarından söz etmek yanlış olmaz. Yani, diğer bir anlatımla, artık eski alacak (yani cari hesaba geçirilen kalemler) sona erdiği için, banka yepyeni bir alacağa sahiptir." (ŞENER, s. 341). Tecdidin mücerretliği kabul edilmekte ise de, bu mutlak değildir; yani mücerret bakiye için hiçbir def'i veya itirazda bulunulamaz, şeklinde anlaşılması gerekir (ÇAMOĞLU, s. 209; KARAYALÇIN, s. 588)

¹⁴⁷ ARKAN, s. 344.

¹⁴⁸ TEKİNALP, s. 326; ARKAN, s. 344; Alacaklı, mücerret kabule dayanmakla, bakiyeyi oluşturan hesap kalemlerini ispat yükümünden kurtulur (KINACI, Naci, Cari Hesap, BATIDER 1962, C. 1, s. 382); ŞENER, s. 341; Bakiyenin kabulü, *iki taraflı borç ikrarı* niteliğindedir. Bu nedenle, def'i ve itirazların durumunu bu

Cari hesap ilişkisindeki borçlunun yukarıda anılan tarzda kötü duruma düşmesi, bazı olumsuz sonuçları da beraberinde getirecek olması nedeniyle cari hesapta kabul ve teccidin sonuçları, belli yönlerden yumuşatılmaya çalışılmıştır. Bu anlamda, kabul ve teccide rağmen hesap hatalarının düzeltilmesi mümkündür (BK. m. 24/III)¹⁴⁹. Cari hesaba geçirilmeyecek olan bir kalem geçirilmişse, bu halde de bakiye kabul edilmiş olmasına rağmen, bunun hesaptan çıkarılması mümkündür (TTK. m. 99)¹⁵⁰. Bu haller dışında teccid, hesaptaki mevcut kalemlerin sona ermesi ve bakiyenin de değişmez şekilde kabul edilmesi sonucunu doğurur¹⁵¹. Bunun sonucu olarak, bakiyenin bildirilmekte olduğu hesap özetine süresinde itiraz etmeyen borçlu son derece ağır ve kötü bir duruma düşmektedir¹⁵².

Cari hesap ilişkisinin sona ermesi, Türk Ticaret Kanunu'nun 96. ve 97. maddelerinde düzenlenmiştir. Kararlaştırılan sürenin sona ermesi, bir süre kararlaştırılmamış ise yani süresiz cari hesaplarda taraflardan birinin feshi ihbar etmesi¹⁵³ ve taraflardan birinin iflâsı ile cari hesap sona erer. Taraflardan birinin ölmesi veya hacir altına alınması halinde her iki taraf ve halefleri 10 gün önceden haber vermek şartıyla sözleşmeyi feshedebilir (TTK. m. 97).

Banka uygulamasında, cari hesap sözleşmesinin sona ermesi için bir süre kararlaştırılmamakta, banka dilediği zaman cari hesabı kat etmek hakkını saklı tutmaktadır¹⁵⁴. Hesabın kat edilmesi yönünden, hesap döneminin sonunun beklenmesi zorunluluğu yoktur. Hesabın kat edilmesi ile birlikte alacağın ödenmesi için bir önel tanınmamış ise banka alacağı derhal muaccel olmaktadır. Genellikle kredi

esasa göre incelemek gerekir. Bu halde, bakiyeye itiraz eden kimsenin durumu ile borç ikrar eden kimsenin durumu bu konuda aynı yöndedir (ARSLANLI, s. 247, 248, TOKSAL, s. 123, 124).

¹⁴⁹ KARAYALÇIN, s. 588, 589; TOKSAL, s. 122.

¹⁵⁰ KARAYALÇIN, s. 588, 589; ÇAMOĞLU, s. 210 vd.; VURAL, Cari Hesap Sözleşmeleri II, s. 211, 212; ŞENER, s. 342.

¹⁵¹ Tecdit edilmiş olan hesap bakiyesine karşı ileri sürülmesi muhtemel yasal savunmalar için bkz. ÇAMOĞLU, s. 210 vd.; TOKSAL, s. 123 vd.; ARSLANLI, s. 247, 248. Tecdidin bir diğer etkisi, her bir alacak kalemi için yürümekte olan zamanaşımının kesilip; yeni alacak için yeni zamanaşımının işlemesidir (ÇAMOĞLU, s. 213).

¹⁵² ŞENER, s. 342.

¹⁵³ Banka uygulamasında cari hesap sözleşmeleri süresiz olarak yapılmakta ve banka dilediği anda noter aracılığı ile veya telgrafla ya da iadeli taahhütlü mektupla sözleşmeyi feshederek alacağı muaccel kılama yetkisi bulunmaktadır. Fesih ihbarı iyiniyet kuralları dairesinde kullanılması gerekir (ARKAN, s. 348); Fesih beyanının karşı tarafa varması ile birlikte derhal hüküm ifade eder (KARAYALÇIN, s. 590; ARSLANLI, s. 252).

¹⁵⁴ Bu yöndeki kayıtların, Borçlar Kanunu'nun 19-20. maddelerine aykırı olduğu şeklindeki görüşün aksi yöündeki karar için bkz. 19. HD. 25.11.1994T, 6472/1467, (BATİDER, C. XVII, S. 4, s. 157).

sözleşmelerinde, hesabın kat edildiğine dair ihtarın müşteriye tebliğiyle kredi ilişkisinden kaynaklanan alacağın muaccel olacağı öngörülmektedir¹⁵⁵.

Cari hesap ilişkisinin sona ermesini takiben hesap kesilir ve hesap devresinin bitmesini beklemeksizin bakiye tespit edilir¹⁵⁶. Öğretide yer alan bir görüşe göre, bu halde de, tespit edilen nihai bakiyeyi gösteren cetvel, karşı tarafa gönderilir. Nihai bakiyenin kabulü ya da kabul edilmiş sayılması halinde (TTK. m. 92/II) alacaklı taraf, bakiyenin ödenmesini talep edebilecektir¹⁵⁷. Devre sonu bakiyelerinde olduğu gibi tarafların son hesaplaşmayı da birbirlerine bildirmeleri ve nihai bakiye üzerinde anlaşmaları gerekir. Bu yöndeki bir bildirimden sonra, sonucu kabul etmeyen tarafın buna itiraz etmesi mümkündür ve bu gereklidir. Aksi halde, devre sonundaki bakiyeye itiraz etmeme durumunda olduğu gibi, burada da nihai bakiye, kabul edilmiş sayılmalıdır¹⁵⁸. Kabul edilen nihai bakiye ile tarafların hukuki durumu belli olur ve böyle bir halde alacaklı taraf, bakiyenin ödenmesini isteyebilir¹⁵⁹.

2.3.2.3 Senet ve Mal Avansı (*Lombard*¹⁶⁰) Kredisi

Lombard kredisi olarak da adlandırılan bu kredi türünün konusu, esasen para ödücünün kıymetli evrak ile teminat altına alınmasıdır. Bu tür kredi, genellikle kısa vadeli olarak verilmektedir. Bu tip bir krediye ilişkin yapılacak sözleşme, iki aşamalı olup ilki, bir ödünç sözleşmesinin yapılması, ikincisi ise rehin işlemin kendisidir¹⁶¹. Kısa vadeli olan bu kredi işleminin hukuksal temelinde öncelikle bir ödünç sözleşmesi bulunmaktadır¹⁶². Ancak bu kredi, büyük çoğunlukla cari hesap şeklinde işletilmektedir. Böyle bir durumda, Türk Ticaret Kanunu'nun cari hesaba ilişkin (TTK. m. 87 vd.) hükümlerinin de ödünç sözleşmesine ait hükümlerle birlikte uygulanması gerekecektir. Bu şekilde kredi alan, kendisine tahsis edilen limit dahilinde hesabına yazılacak alacak miktarınca yeniden kredi kullanabilmektedir. Ancak lombard kredisi, cari hesap olarak

¹⁵⁵ REİSOĞLU, Şerh, s. 384.

¹⁵⁶ KARAYALÇIN, s. 590.

¹⁵⁷ ARKAN, s. 348; DOMANIÇ, s. 311; KARAYALÇIN, s. 590.

¹⁵⁸ DOMANIÇ, Şerh, s. 292.

¹⁵⁹ "Alacaklı bakiye, cari hesap sözleşmesinin sona erdiği gün muaccel olur. Borçlu, bakiyeyi ihtar rağmen ödemezse mütemerrit sayılır.", (KARAYALÇIN, s. 590).

¹⁶⁰ Bu krediye verilen bir diğer ad da *Lombard kredisi*dir. Zira, bu türdeki ilk kredi işlemleri, İtalya'nın Lombardiya kentindeki bankerler tarafından yapılmaya başlanmış, *Lombardahouse* da rehin karşılığı ödünç veren kurum olarak ifade edilmiştir (TEKİNALP, s. 361).

¹⁶¹ AKİPEK, s. 11, 12; Emtia mukabili ve diğer rehin konularına dayalı avans işlemlerinin çalışma usullerine ilişkin ayrıntılı bilgiler için bkz, ONUR, s. 74; ÜNAY, s. 158, 166 vd.

¹⁶² TEKİNALP, s. 361; TANDOĞAN, C. I/2, s. 348.

işletilmeksizin, sabit vadeli para ödücü şeklinde de işletilebilir¹⁶³. Ödünç sözleşmesi ve varsa cari hesap sözleşmesi yanında ayrıca rehnin konusuna göre kanunlarda öngörülen usulde yapılacak rehin de bir diğeri işlem olmaktadır¹⁶⁴.

2.3.2.4 Kıymetli Evrakın İştirai Ve İskontosu

*İskonto*¹⁶⁵, vadesi henüz gelmemiş olan ticari sentlerin *-ki, bu senetlerin bankanın bulunduğu yerde düzenlenmiş ve ödenecek olan senetler olması gerekir-bedellerinden, vadelerine kadar işleyecek faiz ve banka hizmeti karşılığında alınan komisyon tutarının indirilerek (kırdırılması) ödenmesi*¹⁶⁶ ve senedin hamilden iktisab edilmesi işleminin adıdır. İştirai şeklindeki kredi işlemi yönünden tek fark, işleme konu senedin tanzim ve ödeme yerinin, işlemi yapan bankanın bulunduğu yer değil; (başka bir piyasa) başka bir yer olmasıdır¹⁶⁷. Böyle bir halde iskonto işleminde uygulanmakta olan kesinti miktarına, para nakil ücreti, haberleşme masrafı gibi senedin ödeme yerinin farklı olması sonucu oluşan masraflar da eklenmektedir¹⁶⁸. Kesinti sonucu yapılan bakiye ödeme, senet hamiline verilmiş bir kredi olarak düşünülmemektedir¹⁶⁹.

Bu tarz bir kredi işleminin hukuki niteliği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden daha çok destek bulanı, ilişkinin bir satım sözleşmesi olduğudur¹⁷⁰. Burada satım konusu olan senet metni değil; ona mündemiç olan haktır¹⁷¹. Tahsil edilemeyen senetler, banka tarafından müşteriye iade edilmektedir. Ancak bu tarz bir işlem, satım sözleşmesi şeklindeki görüşü zedelememektedir çünkü, başlangıçta kredi veren, tahsil edileceği inancı ile senedi satın almış ve müşteri ile geri verme hususunda da ayrıca anlaşmıştır¹⁷².

¹⁶³ DENKER, s. 64; ONUR, s. 70, 81; ÜNAY, s. 156; Farklı yöndeki bir başka görüş için bkz. YASSIOĞLU, s. 118.

¹⁶⁴ TEKİNALP, s. 361, 362; AKİPEK, s. 12; ONUR, s. 71, 82; Ayrıca bkz. YÜKSEL, s. 183; Ayrıca bkz. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., Genel Kredi Sözleşmesi, m. 23, (EK. 1, s. 258).

¹⁶⁵ İtalyancadan gelen *iskonto*, bir alacak hakkı vadesinden evvel ödendiği takdirde, tutarından muayyen bir faizin çıkartılması anlamına gelir (ZARAKOLU, s. 76).

¹⁶⁶ Burada kullanılmakta olan faiz terimi, *ödünç sözleşmesinin fer'isi niteliğinde olan faiz değil; vade farkı* anlamında kullanılmaktadır. Ödünç sözleşmesinde fer'i borç olarak ifade edilen faizin karşılığı, bu tür işlemlerde (kredi açma sözleşmelerinde) komisyon borcudur (YASSIOĞLU, s. 115).

¹⁶⁷ TEKİNALP, s. 362; ZARAKOLU, s. 76; AKİPEK, s. 12; YASSIOĞLU, s. 112; URGANCI, s. 82, 83.

¹⁶⁸ YASSIOĞLU, s. 112.

¹⁶⁹ TEKİNALP, s. 362; Ayrıca bkz. YÜKSEL, s. 182.

¹⁷⁰ TEKİNALP, s. 362, 363; TANDOĞAN, C. I/2, s. 347; farklı yöndeki görüşler için bkz. YASSIOĞLU, s. 113 vd.; TUNÇOMAĞ, s. 315.

¹⁷¹ YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 55.

¹⁷² TEKİNALP, s. 362, 363; Ayrıca bkz. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., Genel Kredi Sözleşmesi, m. 26, (EK. 1, s. 260).

2.3.2.5 Factoring ve Forfaiting

*Factoring*¹⁷³, bir ihracat finansmanı aracı, başka bir ifadeyle bir finansal tekniktir¹⁷⁴. Bir finansman kuruluşu (factor), alıcılar ve müşteriler arasında gerçekleşen üçlü bir ilişki olan *factoring*, factor tarafından, müşterisinin üçüncü şahıs borçlu karşısındaki mal tesliminden veya hizmet ediminin ifasından doğan alacaklarının bedelinin, alacağın tahsil edilmesinden önce peşin olarak ödenerek alacağın tahsil edilmemesi riskinin ve borçlunun muhasebesinin tutulması, ihtar gibi hizmet edimlerinin de üstlenilmesi suretiyle devir ve satın alınmasıdır¹⁷⁵.

İşlemin hukuki niteliği *-iskontoliştirada* olduğu gibi- tartışmalı olup gerçek factoring yönünden satım, gerçek olmayan factoring yönünden ise alacağın temlik ile güvence altına alınmış ödünç görüşü (atipik adünç), öğretide kabul edilmektedir¹⁷⁶.

*Forfaiting*¹⁷⁷ işleminde de aslında bir anlamda *iskonto* işlemi yapılmaktadır¹⁷⁸. Ancak burada satın alınmakta olan alacaklar, yatırım malı veya hizmet ihracından kaynaklanmakta olup uzun vadeli olarak (genellikle beş veya altı yıllık vadelerle) satın alınmaktadır. Ayrıca burada, alacağın tahsil edilememesi halinde temlik edene rücu olanağı yoktur¹⁷⁹. Bu işlemin hukuki niteliği yönünden de kabul edilen hakim görüş, işlemin satım sözleşmesi niteliğinde olduğudur¹⁸⁰.

¹⁷³ Latince *facere* fiilinden türemiş olan *factor* sözcüğü, bir şey yapmak veya icra etmek anlamına gelmekte olup *factoring* ise bir kimsenin bir başkası için bir şey yapması demektir (AKİPEK, s. 14); *Müessesenin tarihi gelişimi yönünden bkz. TEKİNALP, s. 365; AKİPEK, s. 13.*

¹⁷⁴ KOCAMAN, Arif, *Factoring İşleminin Hukuki Niteliği*, Ankara, 1992, s. 1 vd.; VURAL, s. 79.

¹⁷⁵ KOCAMAN, s. 21; AKİPEK, s. 14; YASSIOĞLU, s. 122; *Factoring*, vadeli satış yapan işletmelerin bu satışlardan doğan alacaklarının factor adını alan finans kurumlarınca satın alınmasıdır (TEKİNALP, s. 365).

¹⁷⁶ KOCAMAN, s. 85, 129; TEKİNALP, s. 366; ; VURAL, s. 80; AKİPEK, s. 15

¹⁷⁷ *Forfait*, Fransızca bir kelime olup götürü veya götürü olarak satın almak anlamına gelir. Mal ve hizmet ihracından doğan müeccel alacakların banka tarafından alacakların tahsil edilmemesi halinde, temlik edene başvurmamak şartıyla satın alınmasıdır (TEKİNALP, s. 363).

¹⁷⁸ TEKİNALP, s. 13; VURAL, s. 78.

¹⁷⁹ AKİPEK, s. 13; YASSIOĞLU, s. 121.

¹⁸⁰ TEKİNALP, s. 364; AKİPEK, s. 13; YASSIOĞLU, s. 121.

2.3.2.6 Finansal Kiralama (Leasing¹⁸¹)

Finansal kiralama, 3326 sayılı Finansal Kiralama Kanunu ile düzenlenmiş bir nakdi kredi türüdür¹⁸². Finansal kiralama, ekonomik anlamıyla ellerinde kullanılabilecekleri nakit fonları bulunan finans kurumları ile mal ve hizmet üreten ve üretimleri için yatırım malına ihtiyaç duyan kişiler arasında kurulabilen bir kredi işlemidir. Bu kredi işleminin konusunu bir mal oluşturmakta ve bu mal aynı zamanda söz konusu kredinin teminatını oluşturmaktadır¹⁸³.

Leasing sözleşmeleri, ekonomik işlevleri bakımından farklı sektörlerdeki çeşitli çıkar gruplarını bir araya getiren ve bu çıkar gruplarına kendi ekonomik faaliyetleri doğrultusunda fayda sağlamakta olan bir değişim aracıdır. Sözleşme konusu olan şeyi üreten, ürettiğini pazarlama olanağı bulurken, leasing sayesinde nesneyi kullanan, kredi ve nakit kaynaklarına başvurmaksızın işletme dışı fonlar yardımıyla üretimi için gereksinim duyduğu nesneyi kullanabilme olanağına kavuşmaktadır¹⁸⁴.

2.3.3 Gayrinakdi Krediler

Bankanın müşterisine herhangi bir şekilde nakit ödemede bulunmaksızın onun adına sorumluluk yüklendiği krediye gayrinakdi kredi denilmektedir. Bankanın nakit ödemede bulunmaksızın kendi itibarıyla sorumluluk yüklenerek müşterisine olanak sağladığı gayri nakdi krediler, sorumluluk kredisi (*yükümlülük kredisi*) olarak da adlandırılmaktadır¹⁸⁵. Banka müşterisi, borcunu zamanında ödeyecek olursa banka yönünden herhangi bir nakdi ödeme yükümlülüğü doğmayacaktır¹⁸⁶.

Bankalar Kanunu'nda gayrinakdi krediler, tanımlanmamakla birlikte banklar tarafından verilmekte olan kefalet, teminat mektubu, kabul ve ciro gibi işlemlerin

¹⁸¹ *Leasing*, Kıta Avrupası hukukunda, makine kirası-fabrika kirası-kira finansmanı-finansman kirası-kredili kira olarak tercüme edilmektedir. Türkçede *finans* kelimesi yoktur. *Finans*, *Maliyet Kirası-Mali Kira* anlamında kullanılmaktadır. Fransızca karşılığı *le credit-bail*'dir (NAZLIOĞLU, Gültekin, Açıklamalı ve İçtihatlı Finansal Kiralama Kanunu, 2. Baskı, Ankara, 1998, s. 2).

¹⁸² TEKİNALP, s. 366; AKİPEK, s. 15.

¹⁸³ Finansal kiralamanın mal kredileri olarak değerlendirilmesine ilişkin bkz. YASSIOĞLU, s. 158.

¹⁸⁴ Leasing sözleşmesinin ekonomik işlevleri açısından ayrıntılı bilgi için bkz. KÖTELİ, s. 46 vd.; NAZLIOĞLU, s. 1 vd.

¹⁸⁵ TEKİNALP, s. 157.

¹⁸⁶ TEKİNALP, s. 367.

herhangi bir sınırlı sayıma da gidilmeksizin gayri nakdi kredi olarak kabul edildiği belirtilmiştir (EBank. m. 38/l; Bank. m. 11.1)¹⁸⁷. Bu çeşit kredilerde, kredilerden dolayı yüklenilen risk gerçekleşip alacaklıya ödeme yapılmadıkça nakit kullanımı olmayacağı için bu tür kredilerin kullanılması sırasında faiz değil, komisyon alınır¹⁸⁸. Banka, ayrıca ödeme yapmak durumunda kaldığı zaman, ödediği miktarı müşterisine rücu edebilmekte veya söz konusu gayrinakdi kredi, ödenen miktar kadar nakdi krediye dönüştürülebilmektedir¹⁸⁹.

2.3.3.1 Kefalet Kredisi

Gayrinakdi kredi türlerinden biri olan kefalet kredisinde banka, müşterisin alacaklısına karşı, borcun ödeneceğini tek taraflı olarak taahhüt etmektedir. Kefilin borcunun bir tazminat borcu olması neticesinde, para ile ölçülebilen tüm borçlara kefil olunabilmektedir¹⁹⁰. Bankacılık uygulamasında, banka kefaleti şeklindeki kredi işlemleri, ivaz karşılığı yapılmakta olup bankalar, asıl borçlu durumunda bulunan müşterilerinden teminat mektuplarında olduğu gibi almış oldukları komisyon karşılığında, onların borçlarına kefil olmaktadır¹⁹¹.

2.3.3.2 Kabul Kredisi

Kabul kredisi (*acceptation*) poliçelerle ilgili bir işlem olup burada banka, müşterisinin keşideci sıfatıyla lehdar adına düzenlemekte olduğu poliçenin, kendi üzerine çekilmesine izin vermekte ve ayrıca üzerine çekilen bu poliçeyi kabul edeceğini taahhüt etmektedir¹⁹². Banka bu sayede herhangi bir nakdi ödemede bulunmaksızın müşterisinin başka bir kaynaktan kredi bulmasını kolaylaştırmakta, buna aracı olmaktadır. Banka müşterisi, bu şekildeki bir poliçeyi ya başka bir bankada iskonto

¹⁸⁷ TEKİNALP, s. 367.

¹⁸⁸ YASSIOĞLU, s. 139; Tazmin edilen gayri nakdi kredilerin müşteriden tahsili yerine, aynı miktarda nakdi krediye dönüştürülmesi de karşılıklı anlaşma çerçevesinde mümkündür. Bankanın garantisi nedeniyle ödemek zorunda kaldığı miktar kadar müşteriye nakdi kredi açılmasıyla bankanın alacağı, bu yeni kredi ile tasfiye edilmektedir (REİSOĞLU, Şerh, s. 387).

¹⁸⁹ REİSOĞLU, Şerh, s. 387.

¹⁹⁰ REİSOĞLU, Şerh, s. 400; TEKİNALP, s. 397; VURAL, s. 83; TANDOĞAN, Özel Borç İlişkileri, C.II, Ankara, 1987, s. 500; YÜKSEL, s. 190.

¹⁹¹ TEKİNALP, s. 398; VURAL, s. 83; AKİPEK, s. 23; Ayrıca bkz. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., Genel Kredi Sözleşmesi, m. 25, (EK. 1, s. 259).

¹⁹² TEKİNALP, s. 401; VURAL, s. 82; YASSIOĞLU, s. 154; ZARAKOLU, s. 84; URGANCI, s. 85; Ayrıca bkz. YÜKSEL, s. 187, 188.

ettirir ya da kendi borcunun ifasına yönelik alacaklısına verir¹⁹³. Bu tarz bir kredi işleminin hukuki niteliği hakkında öğretilerdeki hakim görüş, bunun bir iş görme sözleşmesi olduğu yönündedir¹⁹⁴.

2.3.3.3 Aval Kredisi

Tıpkı kefalet ve kabul kredisinde olduğu gibi banka, bu kredi işleminde de nakdi bir ödemede bulunmaksızın itibarını ortaya koymaktadır¹⁹⁵. Bu kredi işleminde banka, müşterisinin bono ve poliçeden kaynaklanan yükümlülüğüne, senet üzerine aval şerhi koyarak ortak olmaktadır¹⁹⁶. Avalist kredi veren, kimin için taahhüt altına girmiş ise tıpkı onun gibi borç miktarından sorumlu olacağından (TTK. m. 614/1), banka gibi güvenilir bir kurumun avalinin bulunması başlı başına bir güvencedir. Bu sayede kredi alan müşteri, söz konusu senedi kolayca iskonto ettirebilmekte veya onu ifa amacıyla devir edebilmektedir¹⁹⁷. Banka, aval vermesi halinde, kendisine kambiyo ilişkisi nedeniyle başvurulmadıkça ödeme yapmak durumunda değildir. Bu yüzden bu kredi türü de muhtemel borç kredilerindedir. Bankanın ödemede bulunması halinde ise, ödenen miktar kadar kredi alanın borcu doğar ve artık bu aşamadan sonra gayrinakdi kredi, nakdi krediye dönüşür¹⁹⁸.

2.3.3.4 Ciro Kredisi

Ciro kredisinde banka, müşterisinin keşideci, kabul etmiş muhatap veya ciranta sıfatıyla sorumluluk yüklendiği senede, kendi cirosunu koyarak ciranta sıfatı ile kambiyo ilişkisine katılmakta, ciro zincirinde yer alarak sorumluluk yüklenmektedir. Kredi

¹⁹³ YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 58, 59; TEKİNALP, s. 401; Banka bu krediyi açarken ya kabul ettiği senedin vadesinde ödeneceğini ya da vade tarihine kadar karşılığın kendisine teslim edileceğini ummaktadır (AKİPEK, s. 24)

¹⁹⁴ TEKİNALP, s. 401; VURAL, s. 82; YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 59; YÜKSEL, Bankacılık Hukuku ve İşletmesi, s. 218.

¹⁹⁵ AKİPEK, s. 25; Kredi veren bono ya da poliçenin altına aval vermekle o senedin muteberliğini artırır. Bu şekilde kredi alan bir çeşit güven kredisine almış olmaktadır (YASSIOĞLU, s. 154).

¹⁹⁶ TEKİNALP, s. 402; AKİPEK, s. 24; REİSOĞLU, Şerh, s. 405; Aval suretiyle verilecek olan krediler genellikle bankalar arası muamelelerde kullanılır. Müşteri ile banka arasındaki işlemlerde bu türlü kredi kullanılması nadirdir (TOLUN, s. 96).

¹⁹⁷ TEKİNALP, s. 402; YASSIOĞLU, s. 154; Uygulamada bankanın, ithalatçı üzerine çekilmiş ve ithalatçı tarafından kabul edilmiş bir poliçeye aval vermesine rastlandığı gibi, doğrudan kendi üzerine çekilmiş bir poliçeye aval vermesi de mümkündür. Her iki halde de bankanın, ithalatçıya açmış olduğu bir gayri nakdi kredi bulunmaktadır (REİSOĞLU, Şerh, s. 405).

¹⁹⁸ YASSIOĞLU, s. 154; Ayrıca bkz. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., Genel Kredi Sözleşmesi, m. 28, (EK. 1, s. 261).

oluşturan cirolar, bankanın bizzat ciranta olması hali için söz konusudur yani, banka burada kendisine yapılan temlik veya teminat ciroları nedeniyle elinde bulunan senetlerdeki cirantalara, gayri nakdi kredi açmış değildir¹⁹⁹. Ciro zincirinde yer alan herkes müteselsilen sorumlu bulunduğu (TTK m. 636, 690, 730), banka müşterisine kendi itibarını kullandırmaktadır. Ciro zincirinde bir bankanın bulunması o senedi daha güvenli kılar, senet daha rahat tedavül eder veya iskonto işlemine konu olur²⁰⁰.

2.3.3.5 Akreditif Kredisi

Akreditif²⁰¹ en kısa tanımıyla, taraflar arasında önceden kararlaştırılmış belirli şartların yerine getirilmesinden sonra, ithalatçı firmanın ithal edeceği mal veya hizmetlerin bedellerine karşılık, ihracatçı emrine, banka (amir banka) aracılığı ile gönderdiği bedeldir²⁰². Akreditif işlemi, bir ödeme aracı olması nedeniyle tek başına kredi işlevi görmez²⁰³. Akreditif bankasının, alıcıdan (akreditif amiri) bedeli almadan akreditif açması da akreditifi bir kredi işlemi haline getirmez. Ancak akreditif işlemi içerisinde, bir kredi açma sözleşmesi bulunabilir. Çoğunlukla bu tarz bir ilişki, akreditif amiri ile akreditif bankası arasında olur. Ayrıca ihracatçı da akreditif belgeleri karşılığında kredi kullanabilir²⁰⁴. Bu anlamda kredi açma sözleşmesi, akreditif işleminin her iki yanında da bulunabilir²⁰⁵.

¹⁹⁹ REİSOĞLU, Şerh, s. 407.

²⁰⁰ TEKİNALP, s. 402; AKİPEK, s. 25.

²⁰¹ Kelime anlamı olarak *akreditif*, itibar vermek, tasdik etmek, temin etmek anlamındaki *accrédites* kelimesinden gelmektedir (AKİPEK, s. 26). Akreditifin bir nakdi kredi türü olarak değerlendirilmesine ilişkin bkz., YASSIOĞLU, s. 124 vd.

²⁰² YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 53; VURAL, s. 75; AKİPEK, s. 26, dn, 99; ayrıca bkz. ÖZEL, Sibel, Yargıtay Kararları Eşliğinde Akreditif ve Hukuki Niteliği, İstanbul, 1991, s. 13.

²⁰³ Akreditifin teminat, ödeme ve kredi olmak üzere üç fonksiyonu vardır. Kredi fonksiyonu gerçek bir kredi işlemi niteliğinde değildir. Zira akreditif bir ödeme aracıdır. *Akreditifin bir ödeme işlemi olmasına ilişkin bkz.* (TEKİNALP, s. 409 vd.; GÖĞER, Erdoğan, Akreditif Muamelesi ve Hukuki Mahiyeti, Ankara, 1980, s. 9, 10); *Akreditif ilişkisinde bulunan kredi ve teminat fonksiyonlarına ilişkin görüşler için bkz.* YASSIOĞLU, s. 124, dn. 47, 48.

²⁰⁴ Kredi burada, işlemin temel yapısıyla ilişkili değil; satış sözleşmesinin tâli bir hükmü niteliğindedir. Akreditif açan banka, akreditif tutarını, müşteriden fiilen tahsil etmemişse, bu anlamda akreditif bünyesinde, bir kredi sözleşmesi de söz konusu olabilir. Bir başka örnek olarak, akreditif amiri olan ithalatçı, ihracatçı lehdar üzerine bir poliçe çekmişse, ithalatçıya kabul ettirdikten sonra, ihracatçı bunu, akreditif bankasında iskonto ettirebilir. Bu durumda da, iskonto kredi açma sözleşmesi söz konusu olur. Ancak, akreditif, kredi açma sözleşmesinin özel bir türü değildir (YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi, s. 52, 53); ayrıca bkz. YASSIOĞLU, s. 124; T.C Merkez Bankası 1 No'lu Genelgesi, (RG, 21.1.1984, S. 18288) ve Hazine Müsteşarlığının 8 Mart 1995 tarih ve BAK-I-3 5298-249 Genelgesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. REİSOĞLU, Şerh, s. 407.

²⁰⁵ REİSOĞLU, Şerh, s. 407; Ayrıca bkz. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., Genel Kredi Sözleşmesi, m. 27, (EK. 1, s. 260).

2.3.3.6 Teminat Mektubu Kredisi

Teminat mektubu, bir kişinin borcunu temin etmek amacıyla o kişi için banka tarafından verilen belgedir²⁰⁶. Bu ilişkide taraflar, garanti veren banka ile garanti alan muhataptır. Teminat mektubu, kontrgaranın talimatı üzerine bankaca düzenlenir. Kontrgaran, bankanın kredi müşterisi olan bir gerçek veya tüzel kişi olabileceği gibi bir başka banka da olabilir. Çoğu zaman banka, mektubu muhataba verilmek üzere lehdara teslim eder ve bu anda teminat mektubu ilişkisi kurulmuş olur²⁰⁷.

Burada teminat mektubu veren banka ile muhatap arasında bir gayrinakdi kredi ilişkisi bulunmaktadır. Banka, lehtara doğrudan kredi vermemekte, muhataba olan borcunu zamanında yerine getirmemezse muhatabın söz konusu borcunun yerine getirileceğini garanti altına almaktadır. Bu anlamda banka, sadece kredi alan lehine bir ödeme taahhüdünde bulunmaktadır²⁰⁸.

Banka teminat mektuplarının tümünün tek tip olmaması, daima aynı nitelikteki ilişkiyi doğurmaması, aksine her birinin içeriklerinin farklı olabilmesi nedeniyle tüm banka teminat mektuplarını kapsayan bir tanım vermek güçtür²⁰⁹. Ancak buna rağmen banka teminat mektuplarını, borçlunun alacaklıya karşı üzerine aldığı bir edimi yerine getirmemesi halinde, belirli bir miktar parayı alacaklının ilk talebinde ona derhal ödemeyi kabul ve taahhüt ettiğine dair banka tarafından verilen mektup olarak tanımlamak mümkündür²¹⁰.

²⁰⁶ AKİPEK, s. 20; Banka teminat mektuplarının Türk hukukundaki tarihi gelişimi için bkz., BARLAS, Nami, Türk Hukuk Sisteminde Banka Teminat Mektupları, İstanbul, 1986, s. 10 vd.

²⁰⁷ AKİPEK, s. 20.

²⁰⁸ Teminat mektubunu talep eden kişi ile banka arasındaki gayri nakdi kredi ilişkisini belirleyen sözleşmeye uygulamada *kontrgaranti* sözleşmesi denilmektedir. Esasen böyle bir isimlendirme yanlıştır. Zira, bir kimsenin kendi borcunu ödeyeceğini ayrıca garanti etmesi, teminat oluşturmayacaktır. Bu sözleşme ile sadece bankanın muhataba olan rücu olanağı düzenlenmekte ve bu sözleşme ile rücu ilişkisi temin edilmeye çalışılmaktadır. Aynı sözleşmeye, teminat mektubunun verilmesini isteyen kişiden başka kimsenin imza koyması halinde, kefil olarak bir teminat ilişkisi gündeme gelebilecektir (REİSOĞLU, Şerh, s. 397); AKİPEK, s. 20; BARLAS, s. 8, 9; PAMUKÇU, İzzettin, Bütün Yönleri ile ve Çeşitli Örneklerle Teminat Mektupları, Ankara, 1976, s. 5; Lehdarın edimini yerine getirmemesi nedeniyle, muhatabın teminat mektubunu nakde çevirmek imkanı doğarsa, banka teminat mektubunu paraya çevirerek lehdara kredi açmış olur. Bu nedenle, banka teminat mektupları daima kredi açma sözleşmesi çerçevesinde verilir (YASSIOĞLU, s. 141); Bu yöndeki karar için bkz., HGK, 28.11.1980T, 78-11-574/2510, (YKD, C. 7, S. 3, Mart 1981, s. 276)

²⁰⁹ BARLAS, s. 8.

²¹⁰ AKYAZAN, Sıtkı, Banka Teminat Mektupları, BATIDER, 1969, C.V, S. 1, s. 16; aynı yönde, AKYAZAN, Sıtkı, Tatbikatta Banka Teminat Mektuplarının Ortaya Çıkardığı Çeşitli Sorunlar, BATIDER, 1974, C.VII, S. 3, s. 567.

Türk hukukunda banka teminat mektuplarına yönelik pozitif bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Öğretideki hakim görüş, bankaların vermekte oldukları teminat mektuplarının içeriklerinden hareketle hukuki niteliklerinin tespiti yönündedir²¹¹. Saf garanti sözleşmesi niteliğindeki teminat mektuplarının azınlıkta kaldığı, genellikle kabul edilmektedir²¹². Taraflar, aralarında sözleşme özgürlüğü prensibi altında garanti sözleşmesi niteliğinde teminat mektupları yapabilecekleri gibi kefalet sözleşmesi niteliğinde teminat mektupları akdetmeleri de mümkündür²¹³. Bu nedenle de, teminat mektuplarının bir bütün olarak kefalet veya üçüncü kişinin fiilini taahhüt niteliğinde garanti sözleşmesi olarak nitelendirmek pek de uygun gözükmemektedir²¹⁴.

Bankanın teminat mektubu kredisi açtığı kişi, bankaya karşı-garanti olarak aynı ya da şahsi teminat vermek durumundadır. Karşı-garantiden kasıt, muhataba ödemedede bulunan bankanın, lehdara olan rücu hakkının çeşitli yollardan güvence altına alınmasıdır²¹⁵. Bankanın lehdara rücuunu sağlayan hukuki ilişki, lehtar tarafından imzalanan kontrgarantiye dayanmaktadır. Bu tarz bir yaklaşım, mevcut uygulamamız bakımından teminat mektubu ilişkisinin bir garanti sözleşmesi olarak görülmesi nedeniyle, özellik arz etmektedir. Zira, garanti ilişkisinin varlığı halinde, bankanın muhatap alacaklının haklarına kanunen halef olup lehdara rücu olanağı bulunmamaktadır. Bu nedenle, teminat mektubunu veren banka ile lehtar arasında bu tip bir sözleşmesel ilişki de bulunmamaktaysa bankanın lehdara rücu olanağı bulunmayacaktır²¹⁶. Bunun yanında karşı-garanti ile sağlanan bir diğer kolaylık ise karşı-garantiyi imzalayanların, ilk yazılı talepte, hiç bir def'i ve itirazda bulunmaksızın bankaya derhal ödemedede bulunmak yükümlülüğü altına girmiş olmalarıdır²¹⁷.

²¹¹ DOĞAN, Vahit, Uluslararası Ticarete Banka Teminat Mektupları, Ankara, 1999, s. 61.

²¹² BARLAS, s. 47, 48.

²¹³ İçeriğine göre bir banka dilerse kefalet şeklinde, dilerse garanti sözleşmesi niteliğinde teminat mektubu verebilir (YİBK, 969/4, K, 1969/6, 11.6.1969T, R.G, 3 Ekim, 1969, S. 13317).

²¹⁴ Teminat mektuplarının hukuki niteliğine ilişkin görüşler için bkz. İBK. 13.12.1967T., E. 1966/16, K. 1967/7, (RG. 5 Nisan 1968, S. 12867); İBK. 11.6.1969T., E.1969-4, K. 1969-6, (RG. 3. Ekim. 1969, S. 13317); BARLAS, s. 44 vd.; İlk talepte ödeme kaydının hukuki niteliğinin tespitine etkisi ve benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. DOĞAN, s. 61; Teminat Mektuplarının hukuki niteliği için ayrıca bkz. KOCAMAN, Arif, Teminat Mektuplarının Hukuki Niteliği Üzerine, BATIDER, C. XV, S. 3, 1990, s. 49 vd.

²¹⁵ Rücu hakkının hukuki niteliğine ilişkin görüşler için bkz. REİSOĞLU, Seza, Banka Teminat Mektupları ve Kontrgarantiler, Ankara, 1997, s. 270 vd; BARLAS, s. 57, 78 vd.

²¹⁶ REİSOĞLU, Teminat Mektupları, s. 271; BARLAS, s. 57.

²¹⁷ BARLAS, s. 57; Bu konuda ayrıca bkz. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., Genel Kredi Sözleşmesi, m. 33, (EK. 1, s. 265).

2.3.3.7 Garanti Kredisi

Garanti sözleşmesi, garanti edenin, garanti verdiği kişiye belli bir ekonomik başarıyı veya onun devamını veya belli bir tehlikenin gerçekleşmeyeceğini vaad ettiği; aksinin gerçekleşmesi halinde de bundan doğan sorumluluğu yüklediği tek taraflı bir borç sözleşmesidir²¹⁸. Bu sözleşme ile garanti veren, bir üçüncü kişinin belli bir davranışını veya bir teşebbüsün sonucunu temin etmeyi ve üçüncü kişinin temin edilen bu eylemi yapmaması veya istenilen sonucun meydana gelmemesi halinde, diğer tarafa (garanti alana) tazminat ödemeyi taahhüt etmektedir²¹⁹.

Garanti ilişkisinin tarafları, lehdar, garanti alan ve garanti veren bankadır. Lehdar, bankanın kredi müşterisi ve aynı zamanda temel ilişkinin borçlusudur. Lehdara aynı zamanda garanti amiri denilmekte olup *lehdar* denilmesinin nedeni, banka hukuku açısından bir gayri nakdi kredinin lehdarı olmasındandır. Bir başka anlatımla, banka, garanti vermekle kendi müşterisi lehine bir gayrinakdi kredi açmış, yani onu kredinin lehdarı haline getirmiştir²²⁰. Garanti alan, hem temel ilişkinin hem de garanti sözleşmesinin tarafıdır. Garanti veren banka, garanti sözleşmesinin borçlusudur²²¹. Burada garanti kredisi, bankanın müşterisinin müstakbel sözleşeni ile bir garanti sözleşmesi yapmak suretiyle müşterisine temin ettiği kredidir²²². Bankanın, garanti alana karşı yüklediği borç, müşterisinin borcundan tamamen bağımsızdır²²³.

Garanti alan, garantiyi doğuran olayın gerçekleşmesi sonucunda, temel ilişkideki ifa engelleri ve noksanlıkları yanında diğer ilişkilerle de bağlı olmaksızın garanti bedelini sağlamak istemektedir. Teminat amaçlı bu sözleşmeyi ve özellikle ilk talepte ödeme kaydını içeren garantiyi belirleyen "*İlk önce öde, sonra dava et*" prensibidir²²⁴. Garanti veren banka, lehdara karşı, gerek temel borç ilişkisinden gerekse müşteri-banka ilişkisinden (karşılık ilişkisi) bağımsız, soyut bir ödeme yükümü altına girmektedir. Özellikle, ilk yazılı talepte ödeme kaydını içeren garantilerde, bağımsız²²⁵,

²¹⁸ TEKİNALP, s. 368, 369.

²¹⁹ TANDOĞAN, C. II, s. 855.

²²⁰ KAHYAOĞLU, E. Cem, Banka Garantileri, İstanbul, 1996, s. 23.

²²¹ KAHYAOĞLU, s. 24

²²² TEKİNALP, s. 372.

²²³ *Bağımsızlık*, bankanın garanti alana karşı yükümlendiği borcun, müşterisi ile sözleşeni arasındaki ilişkiye bağlı olmaması, bu ilişkiden etkilenmemesi demektir ki bu özellik, onu kefaletten ayırır (TEKİNALP, s. 372).

²²⁴ KAYA, Arslan, İlk Yazılı Talepte Ödeme Klotunu İhtiva eden Banka Garantilerinde Hakkın Kötüye Kullanılması Sorunu, Reha Poroy'a Armağan, İstanbul, 1995, s. 216, 217.

²²⁵ *Garanti sözleşmesindeki bağımsızlık kavramı ve bu konudaki görüşler için bkz. KAYA, s. 219 vd..*

tek tarafa borç yükleyen ve kendine özgü ödeme yükümlülüğü ön plandadır. Bu nedenlerle, garantinin *sui generis* bir akit olarak yorumlanması zorunludur²²⁶.

²²⁶ KAYA, s. 218; ayrıca bkz. TEKİNALP, s. 378.

§3 KREDİ ALACAKLARININ TAHSİLİNE İLİŞKİN KANUNİ DÜZENLEMELERİN TARİHİ GELİŞİMİ VE GENEL BİLGİLER

3.1 GENEL OLARAK

Çalışmamıza esas olan kanuni düzenlemelerin (m. 68b, 150i) tarihi gelişimini, kanunlaşma gerekçelerini ve felsefelerini bu kısımda açıklamaya çalışmanın, söz konusu düzenlemelerin içeriklerinin incelenmesi sırasında yararlı olacağı düşüncesindeyiz. Zira, ortaya koymaya çalışacağımız sorunlarda ve bunlara ilişkin çözüm yollarında, ilgili hükmün amacını, içerdiği koşulları ve ona duyulan ihtiyacı bilmek, önemli rol oynayacaktır.

Temel kanunlarımızdan olan İcra ve İflâs Kanunu'nun kabul edildiği dönemden bugüne kadarki değişikliklerin tümü²²⁷ değil; ama özellikle 1965 yılında 538 sayılı kanunla başlayan bu yeni dönemdeki değişiklikler, önemli ölçüde çalışmamızı etkilemektedir. 1965 yılında 538 sayılı kanunla yapılan değişiklik ile birlikte kaynak ülke hukukunun takip edilmesi yönündeki eğilim ve anlayış, İcra ve İflâs Kanunu'nda bundan sonra yapılan değişikliklerde, büyük oranda değişmiştir. Bunun yerine, İcra ve İflâs Kanunu'nun *ülke gerçeklerine* ve *ihtiyaçlarına* daha uygun hale getirilerek uygulamadaki aksaklıkların bu anlayışla çözümlenmesi temel amaç olarak belirlenmiştir²²⁸. 1965 ile 1985 yılları arasında İcra ve İflâs Kanunu, yapılan ufak çapta sayılabilecek değişikliklerden başka herhangi bir değişikliğe uğramamıştır²²⁹.

Yetmişli yılların sonunda, özellikle 1979 yılı ile birlikte, tercih edilen ve uygulanan ekonomik politikaların bir sonucu olan ekonomik istikrarsızlık ve tüm sektörlerle egemen olan ödeme güçlüğü sonucunda, alacakların tahsili bakımından İcra ve İflâs Kanunu'nun yetersiz kalmakta olduğu görüşü ortaya çıkmıştır. Bu anlamda, önce 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun yasalaşması aşamasında, 90-94. maddeler

²²⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. ÜSTÜNDAĞ, Saim, İcra ve İflâs Kanunu'nun Dünü ve Bugünü, İstanbul, 1990, s. 5 vd.; POSTACIOĞLU, İhan, İcra Hukuku Esasları, İstanbul, 1982, s. 10 vd.; UYAR, Talih, İcra ve İflâs Hukukumuzun Tarihçesi, Ad. D., 1972/1, s. 72 vd.

²²⁸ 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına ve bu Kanuna bazı madde ve fıkralar eklenmesine dair 538 sayılı Kanun tasarısının genel gerekçesine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. ÜSTÜNDAĞ, s. 26, 27; 538 sayılı kanun ile İcra ve İflâs Kanunu hakkında yapılan değişiklikler için ayrıca bkz. POSTACIOĞLU, İhan, E, İcra ve İflâs Kanununun Tadili Hakkındaki Çalışmalar, İBD, 1962/7, s. 169 vd.

²²⁹ ÜSTÜNDAĞ, s. 28.

arasında, *Bankaların Kredi İşlemlerinden Doğan Alacaklarının Tahsilinin Hızlandırılması* başlığı altında özel nitelikteki hükümler konulmuş, ardından Türkiye Büyük Millet Meclisi, 6 Haziran 1985 tarihinde İcra ve İflâs Kanunu'nda önemli ve temel nitelikte değişiklikler yapan 3222 sayılı kanunu²³⁰ kabul etmiştir. Daha sonra, 1980 sonrası yapılan değişikliklerin son halkasını oluşturan, 3494 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda Değişiklik yapan kanun²³¹ yasalaşarak yürürlüğe girmiştir²³².

3.2. BANKA ALACAĞININ TAHSİLİNE İLİŞKİN OLARAK GETİRİLEN DÜZENLEMELER VE TARİHİ GELİŞİMİ

3.2.1 3182 Sayılı Bankalar Kanunu'nun 90 ve 91. Maddeleri

3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun²³³ yasalaşma sürecinde kanuna, Plan ve Bütçe Komisyonunda verilen önergeler sonucunda, 14. Bölüm olarak, Bankaların Kredi İşlemlerinden Doğan Alacaklarının Tahsilinin Hızlandırılması başlığı altında 90-94. maddeler eklenmiştir²³⁴. 3222 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda Değişiklik yapan kanunla, 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun 92-93. maddeleri İcra ve İflâs Kanunu'na dahil edilirken 94. madde tamamen kaldırılmıştır (3222 s.k m. 47b). 1988 yılına kadar, 3182 sayılı kanunda 90 ve 91. maddeler aynen korunmuştur²³⁵.

3182 sayılı kanunun 90. maddesi, *İtirazın Kesin Olarak Kaldırılması* kenar başlığını taşımaktadır. Plan ve Bütçe Komisyonu'nda verilen bir başka önergeyle de, *Azami Had İpoteğinin Paraya Çevrilmesi Yolu İle Takip Halinde İcra Emri* kenar başlıklı 91. madde kanuna eklenerek yasalaşması sağlanmıştır²³⁶. Anılan her iki hüküm de, 3182 sayılı Kanun'un 99. maddesiyle 2 Mayıs 1985 tarihinde yayınlanarak yasanın diğer tüm hükümleri ile birlikte yürürlüğe girmiştir.

²³⁰ R.G. 15.6.1985T., S. 18785.

²³¹ R.G. 25.11.1988T., S. 20000.

²³² Düzenlemeler hakkındaki yorumlar için bkz. ÜSTÜNDAĞ, s. 28 vd.

²³³ 7129 sayılı Bankalar Kanunu'nun Bazı Maddelerine Değiştirilmesine İlişkin 31.8.1979 tarihli ve 28 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bankalar Hakkında 22.7.1983 tarihli ve 70 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, (R.G. 2.5.1985T, S. 18742).

²³⁴ Plan ve Bütçe Komisyonu'nun gerekçesi, "...müşterinin hesap özetine zamanında itiraz etmesini sağlamak, böylece takip aşamasına geçilmeden, daha normal kredi ilişkileri sürerken, yani kaynakta çekişmeleri önleyerek, ileride ortaya çıkabilecek takiplerin süratle bitirilmesini ve alacaklı ile borçlunun menfaatleri arasında uzun zamanda özlenen uyumu sağlamak amacıyla kanuna yeni bir madde olarak bu madde eklenmiştir..", şeklindedir. Komisyonun gerekçesine ilişkin bkz. REİSOĞLU, Seza, 3182 sayılı Bankalar Kanunu Şerhi, Ankara, 1988, s. 592, dn. 2.

²³⁵ Ayrıca bkz. REİSOĞLU, Seza, Bankalar Açısından İcra ve İflâs Kanunundaki Yeni Düzenlemeler, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, No. 156, Ankara, 1989, s. 7.

²³⁶ Önerge gerekçesi için bkz. REİSOĞLU, Şerh, 1988, s. 609, dn. 1.

İcra ve İflâs Kanunu'nda yapılması olası değişikliklerin uzunca bir zaman alacak olması ve özellikle halkın tasarruflarını kredi olarak dağıtan bankalar için sürekli çözümlerin benimsenmesinde kamu yararının bulunduğu düşüncesinden hareketle, 3182 sayılı kanuna 14. Bölüm olarak, banka alacaklarının tahsilinde bir takım özellikler ve ayrıcalıklar içeren söz konusu beş madde Bütçe ve Plan Komisyonu'nda milletvekillerinin önerileriyle tasarıya eklenmiş ve anılan tasarı Hükümet tarafından da benimsenmiştir²³⁷.

Bankaların kredi alacaklarının tahsiline ilişkin hükümlerin amaçlarının yorumlanması konusundaki görüş ayrılığının somut yansıması, 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun 90 ve 91. maddelerinin *yürürlük anının tespiti*ne ilişkin konuda olmuştur. Bununla birlikte söz konusu mesele, 3494 sayılı kanunun 68b ve 150ı maddelerinin yasalaşması aşamasında da gündeme gelmiştir. Çözümlemesi gerekli hukuki mesele, 3182 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarih olan 2.5.1985 tarihinden önce bankalarca açılan krediler için de aynı kanunun 90 ve 91. maddelerinin uygulanmalarının mümkün olup olmadığıdır.

3182 sayılı kanunun 99. maddesi, kanunun, yayımı tarihinde yürürlüğe gireceğini belirtmiştir. Ayrıca, geçmişe etkili olarak yürürlük kazanacak maddelere ilişkin hüküm olan 3182 sayılı kanunun geçici 9. maddesinde, 90. ve 91. maddeye yer verilmemiştir. Bu durum karşısında Yargıtay, *kazanılmış hakların korunması* esasından hareketle²³⁸, 3182 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarih olan 2.5.1985 tarihinden önce açılmış kredilerin, bu tarihten önceki düzenlemelere tabi olacağını, kanunun yeni hükümlerinin bu tip kredi ilişkilerine uygulanmasının mümkün olmadığını belirtmiştir²³⁹. Bu görüş, 3494 sayılı kanunun uygulanmaya başlandığı ana kadar sürdürülmüştür²⁴⁰.

²³⁷ Meclis'teki görüşmeler esnasında anılan hükümlerin yetersiz olduğu dahi vurgulanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **REİSOĞLU**, Seza, Bankaların Kredi İşlemlerinden Doğan Alacaklarının Tahsilinin Hızlandırılması, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, No. 138, Ankara, 1986, s. 2; Oysa, bu konuda yapılmakta olan bir başka tespite göre ise anılan hükümlerin yasalaşması olağan sayılmayacak usuller sonucunda olmuştur. Söz konusu hükümlere ilişkin Adalet Bakanlığı'nın bir tasarısı bulunmadığı gibi herhangi bir taslak da kamuoyuna yansıtılmamıştır (**ÜSTÜNDAĞ**, s. 29).

²³⁸ **ÖKTEMER**, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/b ve 150/ı Maddelerine İlişkin Uygulama, Yargıtay Dergisi, Ocak-Nisan 1997, C. 23, S. 1-2, 158; Aksi yöndeki görüş için bkz. **REİSOĞLU**, Yeni Düzenlemeler, s. 7; **REİSOĞLU**, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 4, 5.

²³⁹ 12. HD. 15.9.1986T., 14107/9012, (**REİSOĞLU**, Şerh, 1988, s. 596, dn. 10), 12. HD. 21.12.1987T., 1334/13382 (YKD, 1989/2, s. 232); aynı yönde bkz., 24.11.1988T., 1744/14207 (YKD, 1989/5, s. 687).

²⁴⁰ 12. HD. 29.4.1986, 1985/10960-1986/5012 (**ÖKTEMER**, Uygulama, s. 158, dn. 5); Tahsilatın hızlandırılması amacıyla da olsa, *borçlunun kazanılmış haklarının*, açık kanun hükümlerine rağmen ihlâli mümkün değildir (**ÖKTEMER**, Uygulama, s. 158); Aksi yöndeki yerel mahkeme kararı için bkz. "...Alacağın tahsiline ilişkin usuli bir müktesep hak oluşturduğunu düşünmek mümkün değildir...", *İstanbul 5. İcra Tetkik*

3182 sayılı kanununun 14. Bölümü'nün kenar başlığı, *Bankaların Kredi İşlemlerinden Doğan Alacaklarının Tahsilinin Hızlandırılması*'dir. 3182 sayılı kanununun 90. maddesinde öngörülmekte olan koşul, hesap özeti gönderilmesi, 91. maddede öngörülmekte olan durum ise hesabın (kesilmesi) kat'edilmesidir. Kanunların yürürlük anına ilişkin meselede, öğretide ileri sürülen bir başka görüşe göre, düzenlemenin bu hâli karşısında, 2.5.1985'den sonra gönderilen tüm hesap özetlerinin 90. maddenin; noter aracılığı ile yapılacak tüm hesap kesilmesi işlemlerinin ise 91. maddenin uygulama alanına girmesi gerekirdi. Kaldı ki, söz konusu hükümlerde "...ancak kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra açılmış olan cari hesaplara uygulanacağına.." dair özel bir kayıt bulunmamaktadır. Bununla birlikte, aksi yöndeki bir yorum ile mevcut kredi sözleşmelerini kanunun uygulama alanının dışında tutmak, kanun koyucunun iradesini hiç göz önünde bulundurmamak anlamına da gelmektedir²⁴¹.

Maddi hukuk kuralları geçmişe etkili değildirler. Bu anlamda, eski kanun döneminde vücut bulmuş bir işlem, yeni kanunun yürürlüğe girmesinden sonra da eski kanuna bağlıdır²⁴². Usul kanunlarında yapılacak olan değişikliklerin ise şahıslara ait hakları, önceki düzenlemeye oranla daha iyi ve daha adil olarak koruyacağına inanılır. Bu anlamda usul hükümleri, maddi hukuk hükümlerinin aksine, *makable şamildir*²⁴³. Öyle ise, medeni yargılama hukuku alanında bir kanun değişikliği olursa değiştirilen hükümler, eski kanun zamanında yaşanan olaylara da uygulanabilecektir²⁴⁴. Usul

Mercii 11.31986T., 1700/520 (REİSOĞLU, Alacaklarının Tahsilinin Hızlandırılması, s. 4, dn. 7). Eski kanunun, yeni kanun zamanında da etkisini sürdürmesine *kazanılmış hak* denir. Medeni kanunlar, kural olarak kazanılmış haklara dokunmazlar. Bu anlamda, eski kanun zamanında kazanılmış haklar, yeni kanun ile birlikte ortadan kalkmış sayılmazlar (ayrıca bkz. **EDİS**, Seyfullah, Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Ankara, 1993, s. 177, 178). Ancak, eski kanunun kazanılmış haklar nedeniyle yeni kanun zamanında da etkisini sürdürmesi, kimi zaman hukukun yeknesaklığını bozabileceğinden bu duruma belli istisnalar getirilmiş ve bu sayede yeni kanunun eski kanun zamanındaki olaylara, eylem ve işlemlere de uygulanabilmesi sağlanmıştır. Bu istisnalardan biri de *kamu düzeni ve ahlâki düşünceler ile getirilen emredici kurallardır* (**EDİS**, s. 178 vd.)

²⁴¹ **REİSOĞLU**, Yeni Düzenlemeler, s. 7, Sadece yeni açılan veya bu tarihten sonra kullanılan borçlu cari hesaplar değil; 2 Mayıs 1985 tarihinden önce açılmış ve borçluya kullanılmış tüm borçlu cari hesaplar da yasanın aradığı şartlara sahip olmak şartıyla 3182 sayılı yasanın 90 ve 91 . maddelerine tabi olacaktırlar. **Buna karşılık 2 Mayıs 1985 tarihinden önce gönderilmiş hesap özetleri hakkında İcra ve İflâs Kanunu'nun genel hükümleri uygulanacaktır** (**REİSOĞLU**, Alacaklarının Tahsilinin Hızlandırılması, s. 5). Anılan bu yorumlar 3182 sayılı yasanın 91. maddesinde düzenlenmiş olan Azami meblağ ipoteğinin icra emri gönderilmesi üzerine yapılacak paraya çevirme işlemleri için de geçerlidir (**REİSOĞLU**, Şerh, 1988, s. 597, 609) .

²⁴² **ÜSTÜNDAĞ**, Saim, Medeni Yargılama Hukuku, C. I-II, İstanbul, 1997, s. 73; **BİLGE**, Necip/ **ÖNEN**, Ergun, Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara, 1978, s. 7; "Eski Avukatlık Kanunu'na göre (3499 sayılı Kanun) batıl olan bir ücret sözleşmesi, sonradan çıkarılan Avukatlık yasasına göre (1136 sayılı Kanun) muteber olsa bile, *sözleşmeler yapıldığı tarihteki kanuna tabi olacağından* sonraki kanunun müsait hükmü bunlara geçerlilik vermez." *HGK. 22.1.1972T., 70-4-853/43*, (KİD. 141, s. 1475, 1476).

²⁴³ **ÜSTÜNDAĞ**, Usul, s. 74; **BİLGE/ ÖNEN**, Usul, s. 7.

²⁴⁴ **BİLGE/ ÖNEN**, Usul, s. 7.

kanunlarına tanınan geçmişe etkili olabilme hâli, müktesep hakları ihlâl etmemek kaydı ile sınırlandırılmıştır (HUMK. m. 578/1)²⁴⁵. Esasen burada belirtilmekte olan geçmişe etkili olma hâli, *derhal yürürlüğe girme olarak* değerlendirilir²⁴⁶. Zira, eski kanun zamanında başlatılmış olan muhakeme, yeni kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte, yeni kanuna tabi olarak devam ettirilecektir²⁴⁷.

Maddi hukuka ilişkin hükümler ile usul hukukuna ilişkin hükümlerin zaman bakımından uygulanmalarında, farklılık vardır. Bu nedenle de, bir hükmün -3182 sayılı *Bankalar Kanunu'nun 90. ve 91. maddeleri*- zaman bakımından uygulanması sorununun çözümü, öncelikle, söz konusu hükmün niteliğinin tespitini gerekli kılmaktadır. Bu durumda hükmün, lafzından ve içinde bulunduğu kanundan çok içeriğine bakılması gerekir²⁴⁸.

Kanımızca, 3182 sayılı kanunun 90 ve 91. maddelerinin ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir. Zira, anılan kanunun 90. maddesinin birinci fıkrası, kredi sözleşmeleri gereği açılan cari hesaplarda, hesap özeti'nin tebliği usulünü; ikinci fıkrası ise hesap özetine itiraz etmeme veya etmemiş sayılma hâlinde, kanunun bu duruma bağlamış olduğu sonucu düzenlemektedir. Söz konusu hükmün ilgili fıkraları, Türk Ticaret Kanunu'nun cari hesaba ilişkin hükümleri yanında, banka kredilerinden dolayı açılan bu özel nitelikteki cari hesaplara özgü düzenlemeler getirmektedir. Oysa, aynı hükmün üçüncü fıkrası, süresinde itiraz edilmemiş hesap özeti'nin gerçeğe aykırılığının ancak borcun ödenmesinden sonra dava edilebileceğini (m. 72); dördüncü fıkrası ise kanunda sayılan belgelerin, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesinde sayılan belgelerden olacağı ve itiraz edilmeyen hesap özeti'nin altındaki imzanın kredi borçlusuna ait olduğunun kabul edilmiş sayılacağını düzenlemektedir (m. 62/V; 68/1).

3182 sayılı kanunun 91. maddesi, kredinin kat'edilerek hesabın kesilmesi halinde, yasada öngörülen nitelikleri haiz belgelerin alacaklı banka tarafından icra müdürüne ibrazı ile İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesi uyarınca işlem yapılacağına; kredi borçlusunun kredinin kat'edildiği anda gönderilen hesap özeti'nin

²⁴⁵ Kazanılmış haklar açısından böyle bir ayrık durumun yaratılmasının nedeni, kamu düzeni, genel ahlâk ve âdabın korunması fikridir. Bu halde, yeni kanun, eski kanun zamanında tamamlanmış yargılama işlemlerine etkili olamayacak; yeni kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte tamamlanacak olan işlemlere etki edebilecektir (BİLGE/ ÖNEN, s. 8).

²⁴⁶ ÜSTÜNDAĞ, Usul, s. 74, 75.

²⁴⁷ POSTACIOĞLU, E. İlhan, Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul, 1975, s. 16; ÜSTÜNDAĞ, Usul, s. 76, 77.

²⁴⁸ ÜSTÜNDAĞ, Usul, s. 74.

itiraz etmesi halinde, icra emrinin tebliğini takiben icra tetkik merciine şikayet talebinde bulunabileceğine ve bu esnada yapılacak yargılamanın usulüne ilişkin hükümler içermektedir. Tek fıkra halinde kaleme alınmış 3182 sayılı kanunun 91. maddesinin, aynı kanundaki 90. maddenin aksine, bir bütün olarak icra hukukunu ilgilendirdiğini, icra hukukuna ve İcra ve İflâs Kanunu'na göre özel nitelikte bir düzenleme ve anlayış getirdiğini söylemek daha kolaydır. Anılan hüküm, her ne kadar İcra ve İflâs Kanunu'nun dışında yer almakta ise de, bir hükmün niteliğinin tespitinde sadece içinde bulunduğu kanunun niteliği, etkili ve belirleyici olmamaktadır. Bu anlamda, farklı kanunların içerisinde de, icra hukukuna ilişkin hükümler düzenlenebilmektedir. Kanımızca, 3182 sayılı kanunun 91. maddesi de bu türden bir düzenlemedir. Böylece, usul hukuku kurallarına ilişkin *derhâl yürürlüğe girme* ilkesinin, bir icra hukuku kuralı olması nedeniyle 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun 91. maddesi için de geçerli olması gerekirdi²⁴⁹.

3182 sayılı kanunun 91. maddesinin yorumlanmasında yaşanan kolaylığın, aynı kanunun 90. maddesinde yaşanmayacağı düşüncesindeyiz. Zira, dört fıkradan oluşan hükmün ilk iki fıkrası, maddi hukukun kollarından olan Ticaret Hukukunun cari hesap konusuna ilişkin özel hükümler getirmekte; son iki fıkrası ise icra hukukuna ilişkin, ödeme emrine itiraz, söz konusu itirazın kaldırılması (m. 68/I) ve menfi tespit-istirdat davası (m. 72) konularında özel nitelikteki kurallar içermektedir. Hükmün, hangi hukuk dalına ait olduğunun tespiti, oldukça güçtür.

Kanımızca, 3182 sayılı kanunun 90. maddesinin icra hukukuna yönelik hükümlerinin uygulanması, ancak ilk iki fıkradaki borçlu cari hesap şeklindeki kredi sözleşmelerinin tabi oldukları özel hükümlerin başarıyla işletilmesine bağlıdır (3182 s. k. m. 90/I, II). Belirtmeye çalıştığımız ve adeta bağımlılık niteliğindeki söz konusu ilinti nedeniyle, 3182 sayılı kanunun 90. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları, şekli hukuka ilişkin hükümler gibi derhal değil; maddi hukuk hükmü niteliğindeki ilk iki fıkra hükmünün uygulanabilir olduğu anda yürürlük kazanacaktır. Bu nedenle, 90. maddenin, bütün olarak, maddi hukuka ilişkin bir hukuk kuralı gibi değerlendirilmesi gerekecektir. 3182 sayılı kanunun yürürlüğünden önce, taraflar arasındaki kredi

²⁴⁹ Bu şekilde, 3182 sayılı kanunun 91. maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten önce akdedilmiş olsa da, yürürlük tarihinden sonra kat'edilecek olan söz konusu kredi sözleşmelerinin -91. maddenin uygulanmasının gereklilik arz ettiği durumlarda- 91. maddeye uygun olarak takip ve tahsili gerekecektir. Gerek usul kurallarının kamu hukuku karakteri gerekse hukuki korunmaya ilişkin hakların ilgililer yönünden kazanılmış hak yaratmamakta oluşu, görüşümüzü destekleyen diğer gerekçelerimiz olmaktadır. Bu konuda ayrıca bkz. REİSOĞLU, Şerh, 1988, s. 597; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 7; REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 4, dn. 7.

sözleşmelerine, yeni kanun niteliğindeki 90. maddenin uygulanması mümkün olmayacak; söz konusu hukuki ilişkilere, sözleşmenin yapıldığı tarihteki kurallar uygulanacaktır. Bu tip kredi sözleşmelerinde kredi veren bankanın, hesap dönemlerinde hesap özeti göndermek şeklinde bir zorunluluğu bulunmadığı gibi; kredi müşterisi de, hesap özetine itiraz etmemesi ya da etmemiş sayılması durumunda hesap özeti içeriğini kabul etmiş sayılması gibi bir hukuki durum içinde bulunmayacaktır. Bu hükümlerin uygulanmadığı bir durumda, söz konusu hükümlerin uygulanmış olmasına bağlı icra hukukuna ilişkin kurallar da geçerli olamayacaktır (3182 s.k. m. 90/III, IV)²⁵⁰.

3.2.2 3494 Sayılı Kanunla Değişik İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 150ı Maddeleri

15 Temmuz 1985 tarihinde yürürlüğe giren 3222 sayılı kanunla İcra ve İflâs Kanunu'nun 46 maddesi değişikliğe uğratılmış olmasının hemen ardından, nispeten kısa sayılabilecek bir zaman sonra yeniden bir değişiklik yapılması konusunda "*kamuoyu yaratılmış*" ve 25.11.1988 tarihinde İcra ve İflâs Kanunu'nun Değiştirilmesine Dair 3494 sayılı kanun yasalaşmıştır²⁵¹. 3494 sayılı kanunla İcra ve İflâs Kanunu'na eklenen 68b

²⁵⁰ Maddi hukuk kuralları da geçmişe etkili olarak yürürlük kazanabileceklerdir (bkz. s. 42, dn. 240). Bu durumun söz konusu tartışma için de geçerli olabilmesi, 3182 sayılı kanunun 90. maddesinin *kamu düzenine yönelik* emredici bir hüküm niteliğinde olup olmamasına bağlıdır. Banka kredi alacaklarının süratle tahsilinin gerekmesi, dağıtılan kredilerin geriye hızlı ve etkin dönüşünün sağlanmasının, mevduatların korunması için bir zorunluluk arz etmesi ve son olarak kredi düzeninin korunmasının, bankalara duyulan güvenin sarsılmaması ile yakından ilgili olması gerekçeleri, bir maddi hukuk normunun geçmişe etkili olarak uygulanması için aranan *kamu düzeninin korunması* şartının gerçekleşmesini sağlaması durumunda, 3182 sayılı kanunun 90. maddesinin özellikle birinci ve ikinci fıkrâ hükümleri, kanunun yürürlük tarihinden önceki kredi sözleşmeleri için de uygulanabilecektir. Bu yaklaşım bizi, taraf menfaatlerinin üstünde, öncelikle gözetilmesi gerekli kredi düzeninin ve bu düzen içinde etkin rol sahibi olan bankalara karşı duyulan güvenin korunmasının, kamu menfaati ile yakından ilgili olduğu sonucuna götürecektir. Oysa, bütün bu tespitlerin inkârı sonucunda, tipik bir maddi hukuk kuralı olacak olan 90. maddenin geçmişe etkili olarak uygulanması yani yürürlük tarihinden önceki bir kredi sözleşmesi için geçerli olması mümkün değildir.

²⁵¹ ÜSTÜNDAĞ, s. 28 vd.; 3494 sayılı kanun, İcra ve İflâs Kanunu'nun 56 maddesinde değişiklik yapmakta, 4 yeni madde eklemekte (m. 68/b; 83/c; 150/İ; 345/b) ve 3182 sayılı kanunun 2 maddesini (3182 s.k. m. 90, 91) yürürlükten kaldırmaktadır (YILMAZ, Ejder, İcra ve İflâs Kanunumuz Yine Değişti (değişikliklere ilişkin bazı düşünceler), ABD, 1989/1, s. 105 vd.); Kanunun başlığı, kanun yapma tekniği adına eleştiriye değer görülmüş ve içeriğe uygun düşmediği ileri sürülmüştür. Zira, söz konusu değişiklik kanunla birlikte İcra ve İflâs Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi ile yetinilmemiş, dört yeni madde ve bunlardan başka, bazı maddelere fıkralar eklenmiştir (ÖKTEMER, Uygulama, s. 155). 3494 sayılı kanunun Hükümet Gerekçesi özetle, "2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun bazı maddelerinde önceki tarihlerde değişiklik yapılmış ise de, günümüzün değişen sosyal ve ekonomik şartları nedeniyle alacaklı ile borçlunun zıt menfaatlerinin bağdaştırılması ve Kanunun aksayan yönlerinin düzeltilmesi, kanundaki boşlukların doldurulması, bazı kötü niyetli kişilerin bu boşluklardan yararlanma teşebbüslerinin önlenmesi, uygulanmada tereddütlerin giderilmesi ve bazı konulara açıklık getirilmesi amacı ile bu defa yeniden bazı düzenlemeler yapılması zarureti hasıl olmuştur....., Bankalar Kanunu'ndaki bazı hükümler de eşitlik sağlanması amacı ile bu Kanun kapsamına dahil edilmişlerdir", şeklindedir (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 3, 4); Hükümet Gerekçesine ilişkin değerlendirmeler için bkz ÖKTEMER, Semih, İcra ve İflâs Kanununun Yeni Hükümleri Hakkında Düşünceler, ABD 1989/3, s. 472, 473.

ve 150ı maddelerinin, 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun 90 ve 91. maddeleriyle aynı amaca yönelik paralel hükümler olmaları nedeniyle 3182 sayılı kanunun 90 ve 91. maddeleri, 3494 sayılı kanunun 61. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. 3494 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda değişiklik yapan kanun, 3182 sayılı kanunun 90 ve 91. maddelerini bazı değişikliklere tabi tutarak İcra ve İflâs Kanunu'nun içine almıştır. Bir görüşe göre, önceki düzenlemeler olan 3182 sayılı kanunun 90. ve 91. maddelerine İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 150ı maddeleriyle yapılmakta olan ekleme şeklindeki değişikliklerin bir bölümü bankaların lehine, bir kısmı ise aleyhine olacak niteliktedir²⁵². Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sevk edilen tasarrının, genelinde bankaların ve de özellikle T.C. Merkez Bankası'nın önermekte olduğu taslağı yansıttığı ve bu tasarrının temelini oluşturan taslakların yasalaşmasından çok kısa bir süre öncesine kadar gizlilik içinde tutulmuş olduğu, öğretide ileri sürülmektedir²⁵³.

3182 sayılı kanunun 90. maddesinin İcra ve İflâs Kanunu'na 68b maddesi olarak alınmasına ilişkin Hükümet Gerekçesinde, 90. maddeyle düzenlenmekte olan esasın, sadece bankaları ilgilendirmedığı ve 90. maddede düzenlenmiş yegâne hâl olan cari hesap şeklindeki kredilerle birlikte uygulamada da önem taşıyan kısa, orta ve uzun vadeyle çalışan kredilerin de kanunun uygulama alanına dahil edilmekte olduğu vurgulanmıştır²⁵⁴. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin Hükümet gerekçesinde ise 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun 91. maddesinin yeniden düzenlenmiş şekliyle kanunun, cari hesaplar ile vadeli krediler şeklindeki nakdi kredilere ve ayrıca gayrinakdi kredi verenin, bu kredi nedeniyle yapacağı ödeme sonucunda, kredi verilen kimseyle arasındaki rücu ilişkisine de uygulanmasının mümkün hâle getirildiği, vurgulanmıştır²⁵⁵.

Söz konusu bu iki maddenin, İcra ve İflâs Kanunu'na aktarılmasının başlıca nedeni Hükümetin Genel Gerekçesinden anlaşıldığı üzere, *uygulamada eşitliğin*

²⁵² REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 8.

²⁵³ İcra ve İflâs Kanunu'ndaki aksamaların, bankaları yakından ilgilendirmesi nedeniyle, değişiklik kanununa ilişkin taslağın TC Merkez Bankası'na hazırlanarak Adalet Bakanlığı'na gönderildiği, Hükümetçe yapılan değişikliklerin ardından T.B.M.M'ne sunulduğu bilinmektedir (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 4). Ancak ne var ki, değişiklik kanunu tasarrısının Adalet Komisyonu'nda görüşülmesi aşamasında, çeşitli kurum ve kuruluşlardan temsilciler çağırılmıştır. Taslak, temsilcilerinin huzurunda tartışılmış ve komisyonun tasarrının bazı maddelerini değiştirerek ve düzelterek kabulü sonucunda daha iyi bir hale getirilmiştir (YILMAZ, s. 107).

²⁵⁴ ÜSTÜNDAĞ, s. 85; 3182 sayılı yasanın 90. maddesinin kapsamına cari hesap şeklindeki kredilerin girdiği, bunun dışında kalan karz akitlerinin yasa kapsamının dışında kaldığı ileri sürülmüştür (REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 12); Aksi yöndeki görüş için bkz. ÖKTEMER, Uygulama, s. 161; Banka uygulamasında, orta ve uzun vadeli kredilerin de cari hesap şeklinde işletilmekte olduğuna ilişkin bkz. REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 12.

²⁵⁵ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 15; ÜSTÜNDAĞ, s. 88.

sağlanmasıdır. Bunun yanında, öğretide ileri sürülmekte olan bir başka görüşe göre ise Yargıtay'ın 3182 sayılı kanunun 90. ve 91. maddelerinin zaman bakımından uygulanmasına ilişkin içtihatlarıyla etkisizleşen bu iki düzenlemeye, yeniden geçerlilik kazandırmak için anılan hükümler 3494 sayılı kanunla İcra ve İflâs Kanunu'na dahil edilmiş ve ayrıca 3494 sayılı kanunun geçici (o) bendi ile gerek 68b gerekse 150ı maddelerinin, 2 Mayıs 1985 tarihinden sonra yapılan takipler hakkında uygulanabileceği hüküm altına alınmıştır²⁵⁶. Bununla birlikte, 3494 sayılı kanunun 61. maddesi ile 3182 sayılı kanunun 90 ve 91. maddeleri, 25.11.1988 tarihinde yürürlükten kalkmıştır.

İcra ve İflâs Kanunu'na eklenen 68b ve 150ı maddelerinin zaman açısından uygulanması, 3182 sayılı kanunun 90 ve 91. maddelerinin uygulanmasında olduğu gibi çözümü gerekli bir hukuki mesele olmaktadır. Zira, 3494 sayılı kanununun yürürlüğe girmesi ile birlikte, 3182 sayılı kanunun 90 ve 91. maddeleri yürürlükten kalkmış (25.11.1988) ancak, ilgili hükümlere denk düşen 68b ve 150ı maddelerinin, geçmişe etkili olarak 3182 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarih olan 2 Mayıs 1985 tarihinden sonraki tüm takiplere uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu durum karşısında, 2.5.1985 ile 25.11.1988 tarihleri arasında 3182 sayılı kanunun 90 ve 91. maddeleriyle İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 150ı maddelerinin aynı zamanda yürürlükte buldukları, öğretide ileri sürülmüştür²⁵⁷. Ayrıca buna göre,

²⁵⁶ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 7; Yürürlük anına yönelik, TC merkez Bankasınca hazırlanan taslakta, 90. maddenin karşılığı olarak teklif edilen 68a maddesi, "*Halen borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen veya ileride işletilecek olan kredilerde....*", 91. maddenin karşılığı olan 150ı maddesi ise "*Halen borçlu cari hesap veya kısa.....işleyen veya ileride işletilecek olan.....*" şeklindedir (ÜSTÜNDAĞ, s. 97, 107); ÖKTEMER, söz konusu düzenlemelerin genel kanun niteliğindeki İcra ve İflâs Kanunu'nun içerisine alınmalarındaki temel amacın, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 90 ve 91. maddelerin ancak 2.Mayıs.1985 tarihinden sonra verilmiş kredilere uygulanabileceği şeklindeki içtihatlarını bertaraf etmek olduğu, görüşündedir. Ancak yazar, bu gayeye 3494 sayılı kanunun geçici maddesinin (o) bendi nedeniyle ulaşamadığını, zira kanun koyucunun anılan hüküm sayesinde kazanılmış hakları teminat altına aldığını belirtmektedir (ÖKTEMER, s. 475; ÖKTEMER, Uygulama, s. 159, 160). Adalet Komisyonu'nun söz konusu maddelerin, kanunun geçici maddesinin (o) bendinde düzenlenmesine yönelik raporunda, *68b ve 150ı maddeleri hükümlerinin, kanununun yürürlüğünden önce yapılan takiplere uygulanmasının tatbikatta bir takım haksızlıklara ve karışıklıklara neden olacağı düşünüülerek, bu maddeler hakkındaki yürürlük tarihinin, 3182 sayılı Bankalar Kanunu'na paralel olarak 2 Mayıs 1985 olarak kabul edilip ve bu nedenle madde metnine o bendin ilave edildiği, söylenmektedir.* Hükümet tasarısındaki geçici maddenin (d) bendi, *68b, 150ı maddelerinin kanunun yürürlüğünden önceki takiplere de uygulanacağı* şeklinde düzenlenmişti (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 6).

²⁵⁷ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 8; Olağan olmayan ve kanun yapma tekniğine de uymayan bu durumun değerlendirilmesi için bkz. ARSLAN, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/b ve 150/ı Maddelerinin Banka Alacaklarının Tahsiline Getirdiği Kolaylıklar, Türk, İngiliz ve ABD Hukukunda İşletmelerin Ödeme Güçlüğü Sorunları ve Banka İlişkileri Sempozyumu, İstanbul, 1993, s. 193; TERCAN, Takip Hukuku Açısından Cari Hesap Ve Kısa, Orta, Uzun Vadeli Kredi Sözleşmeleri, Türkiye Noterler Birliği Dergisi, 15 Şubat 1995, S. 85, s. 41.

hükümlerin yürürlüğe girmelerinden sonraki bir tarihte açılan cari hesaplar için geçerli olabileceği şeklindeki Yargıtay içtihatlarının uygulanabilirliği de kalmamıştır²⁵⁸.

Bu konuya ilişkin bir başka görüşe göre, değişiklik kanununun geçici (o) bendi hükmü, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 150ı maddelerinin uygulanmasını sadece icra takiplerinin açıldığı tarih itibarıyla düzenlemektedir. Oysa aynı hüküm, özellikle maddi hukuka dair sonuçlar da doğuran İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin hangi tarihten itibaren kurulan kredi ilişkilerini kapsadığına ilişkin bir açıklık içermemektedir. Böylece, Yargıtay'ın 3182 sayılı kanun zamanındaki 90. maddenin uygulama alanına ilişkin içtihadının bugün için de uygulanması mümkündür²⁵⁹. Bu görüş doğrultusunda, özellikle İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, 2.5.1985 tarihinden sonra yapılan takipler ve ancak bu tarihten sonra akdedilmiş kredi sözleşmeleri için uygulanabilecektir²⁶⁰.

3494 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği ana kadar yapılan 3182 sayılı kanunun 90 ve 91. maddelerine uygun işlemler, geçerlidir²⁶¹. Bununla birlikte, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin hangi tarihten önceki veya sonraki kredi sözleşmelerine uygulanacak olduğu, çözümü gerekli bir meseledir. Bu noktada, 3494 sayılı kanunun geçici maddesinin (o) bendi gereği, artık Yargıtay'ın, 90. ve 91. maddelere yönelik

²⁵⁸ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 8; aksi yöndeki görüş için bkz. ÖKTEMER, Uygulama, s. 158, 159; Ayrıca bkz. ÜSTÜNDAĞ, s. 31; TERCAN, Erdal, İpoteğin Paraya Çevrilmesinde Kredi Kurumlarının Özel Durumu, BATIDER, C. XVII, S. 4, Aralık 1994, s. 90.

²⁵⁹ BUDAK, Ali Cem, İcra ve İflâs Kanunu'nda Borçlu Aleyhine Yapılan Değişiklikler, Genel Haciz Yolu ile Takipte İtirazın Kaldırılması ile İlgili Olarak Yapılan Değişiklikler, Türk, İngiliz ve ABD Hukukunda İşletmelerin Ödeme Güçlüğü Sorunları ve Banka İlişkileri Sempozyumu, İstanbul, 1993, s. 334.

²⁶⁰ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. BUDAK, s. 334. Esasen, yürürlük anına ilişkin getirilmiş olan bu düzenlemenin, pratik açıdan pek fayda sağlamayacağı da düşünülebilir (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 8; ÖKTEMER, Uygulama, s. 159). Zira, 3182 sayılı kanunun 90. maddesiyle hesap özetlerinin gönderilmesine ilişkin noter aracılığıyla tebliğ şartı aranmazken; İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi ile bu şart getirilmiştir. Ancak buna rağmen, 3182 sayılı kanunun 90. maddesinin 25.11.1988 tarihine kadar yürürlükte kalmasının önemli bir sonucu da bulunmaktadır. 3182 sayılı kanunun 90. maddesine uygun ve fakat noter aracılığıyla olmaksızın gönderilen bu hesap özetlerine bir ay içinde itiraz edilmemesi halinde, söz konusu hesap özetleri, sayılan diğer belgeler ile birlikte İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge olarak kabul edilmiştir (3182 s.k. m. 90/IV). Bankaca işletilmekte olan kredinin, 90. maddenin yürürlükten kalkmasından sonra kat'edilmesi halinde, 90. madde döneminde kesinleşmiş ve kanun hükmüne göre İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge olarak kabul edilen hesap özetlerindeki miktarın talep edilmesi halinde, ödeme emrine karşı yapılan itirazın anılan belgelere dayanılarak icra tetkik merciinden kaldırılması istenebilecektir (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 9); Alacaklı bankanın, 68b'deki kurallara uymak şartıyla, 2.5.1985'den sonra, o tarihteki mevzuata göre düzenlenmiş, sözleşme ve açılmış krediler bakımından, 68b ve 150ı maddelerine uygun hareketle, bu maddelerin tanıdığı olanaklardan faydalanması, geçici (o) bendi hükmü gereğidir (Bu yöndeki görüşün ayrıntıları için ÖKTEMER, Uygulama, s. 159).

²⁶¹ 3494 sayılı kanundan önce 90. maddenin uygulandığı döneme ait ve o yöndeki usuller dahilinde elde edilmiş olan hesap özetleri, 3494 sayılı kanunun yürürlüğe girmesinden sonra da İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge niteliğini koruyacaktır. Ayrıca bkz. REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 9.

yukarıda belirtilen yöndeki içtihatlarının²⁶² yeniden uygulanması mümkün değildir. Zira, kanun koyucunun kendisi, ilgili hükümlerin geçmişe etkili olarak uygulanmasını mümkün görmüştür. Ancak bununla birlikte, aynı hüküm, acaba sınırsız olarak mı geçmişe etkili uygulanacaktır? Eğer söz konusu sorunun cevabı olumlu ise bu durumda, kanun koyucunun ilgili hükümlere ilişkin taslağın geçici maddesinin (d) bendini silerek, ayrıca (o) bendinde ve *bir takım haksızlıklara ve karışıklıklara neden olmamak gerekçesiyle* yaptığı zaman itibarıyla özel düzenlemenin bir anlamı kalmamaktadır²⁶³. Burada, kanımızca da, kanun koyucun iradesinin esas alınması, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 150ı maddelerinin *sadece* 3494 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra akdedilen kredi sözleşmeleri için değil aynı zamanda ve *ancak*, 2.5.1985 tarihinden sonra akdedilmiş olanlar için de uygulanabileceğinin kabulü gerekmektedir²⁶⁴.

3.3 BANKA ALACAKLARININ TAHSİLİ KONUSUNDA DÜZENLEME GETİRİLMESİNİN NEDENLERİ

Öğretide de ileri sürüldüğü üzere, İcra ve İflâs Kanunu temel bir kanundur. Bu tarz bir kanunda değişikliğe gidilmeden önce çok esaslı ve uzun süreli hazırlık çalışmalarına ihtiyaç vardır. Ekonomik düzen ile yakın ilgisi bulunan bu kanunda yapılacak aksi yöndeki değişiklikler, özlenen olumlu sonucu vermek bir yana daha da olumsuz durumlara sebebiyet verebilir²⁶⁵. Bununla birlikte genel olarak, İcra ve İflâs Kanunu'nda yapılan değişikliklerin, o döneme ilişkin ekonomik krizlerin hemen ardından gündeme geldiği gözlemlenmektedir²⁶⁶. Öğretideki bir başka görüşe göre, 3222 sayılı değişiklik kanunu ile birlikte getirilen yeniliklerin yeni anlaşılır ve uygulanır hâle gelmesinin hemen ardından, 3494 sayılı kanun ile aynı büyüklükte ve önemde

²⁶² Bkz. s. 41, dn. 239.

²⁶³ Bkz. s. 47, dn. 256.

²⁶⁴ Bkz. s. 48, dn. 259, 260.

²⁶⁵ 1980 sonrası değişiklikler olarak adlandırılabilir olan 3222 ve 3494 sayılı değişiklik kanunlarının, ekonomik hayat içinde yer alan finans kuruluşları dışında yer alan sektörlerin ihtiyaçlarını dikkate almaksızın, sadece tek bir sektörün (*bankacılık*) ihtiyaçlarına uygun ve yine o sektörün temsilcilerince ileri sürülen tasarlara dayalı olarak hazırlanması (ÖKTEMER, Uygulama, s. 156; YILMAZ, s. 107), sağlanması gereken çok boyutlu ekonomik faydayı yaratacak nitelikte değildir. (ÜSTÜNDAĞ, s. 32); Bu konuda ayrıca bkz. YILMAZ, s. 124.

²⁶⁶ Özellikle, 1985 yılında 3222 sayılı kanunla yapılan değişikliktten hemen sonra, 1988 yılında 3494 sayılı kanunla aynı önemde ve büyüklükte bir başka değişikliğe gidilmesi -ki, değişikliğe uğrayan kanunların önemli bir kısmının her iki değişiklik yasasında da aynı olmuştur-, bir ölçüde 3222 sayılı değişiklik kanunun eksikliği ve belki bir ölçüde de *kısa sürede ekonomide baş gösteren krizlerle yakından ilgilidir* (YILMAZ, s. 106); Bu konudaki ayrıntılı görüşler ve eleştiriler için bkz. ÜSTÜNDAĞ, s. 46; ÜSTÜNDAĞ, Saim, Banka Kredi Sözleşmelerinden Doğan Alacakların Cebri İcra Yolu ile Tahsili, Yürürlükten Kalkmış Olan 3332 sayılı Şirket Kurtarma Ve Başarısızlık Sebepleri, Türk, İngiliz ve ABD Hukukunda İşletmelerin Ödeme Güçlüğü Sorunları ve Banka İlişkileri Sempozyumu, İstanbul, 1993, s. 151, 152.

ikinci bir değişikliğe daha gidilmiştir. Yasama faaliyetlerinin, belli zümrelerin baskısı altında ve onların ihtiyaçlarına hizmet eder şekilde ele alınmaması ve değişikliğin yapılacağı kanunun gözetmekle yükümlü olduğu alacaklı-borçlu dengesi şeklindeki genel anlayışın zedelenmemesi gerekir²⁶⁷.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin ilk iki fıkrası, sadece takip hukukuna ilişkin hükümlerin bulunduğu İcra ve İflâs Kanunu'nu doğrudan ilgilendirmemektedir. Bu nedenle, kanunla doğrudan ilgisi bulunmayan anılan hükmün ilk iki fıkrasının, Bankalar Kanunu içinde bırakılmış olması kanımızca da, yasa yapma tekniği açısından daha isabetli olurdu²⁶⁸. Bu yöndeki bir düzenleme, özel hükmün özel kanunda yer alması gerektiğine ilişkin ilkeye de uygun düşmektedir²⁶⁹.

ÜSTÜNDAĞ, İcra ve İflâs Kanunu'na eklenen gerek 68b gerekse 150ı maddeleri ile banka alacaklarına ilâmsız icra yoluyla tahsil olanağının tanındığını ve istisnai nitelikte olan ilâmsız icra yolunun, bu düzenlemeler ile birlikte asli tahsil yolu haline getirildiğini belirtmektedir²⁷⁰. Hükümlerin (m. 68b, 150ı) yasalaşma gerekçesi, söz konusu düzenlemelerin sadece bankaları ilgilendirmemesi ve bu nedenle genel hüküm şeklinde yasalaşmalarıyla uygulamada da eşitliğin sağlanacak olmasıydı. Oysa **ÖKTEMER**, anılan hükümlerin getirdiği hukuksal sonuçlardan, bankalardan başka, diğer kurumların ve kişilerin yararlanmasının mümkün olamayacağı görüşündedir²⁷¹.

Öğretide, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 150ı maddelerinin yasalaşmalarına ilişkin ileri sürülen eleştirisel bu görüşlerin yanında; değişiklikleri savunur ve benimser tarzda fikir ve görüşler de bulunmaktadır²⁷². Bu yöndeki görüşlere göre, kanun değişikliklerine hakim olan düşüncelerden biri, hiç şüphesiz ki, banka alacaklarının zamanında ve tam olarak tahsilidir. Bankacılık sisteminin sağlıklı işlemesi, gözetilmesi gereken kaçınılmaz bir gerçektir²⁷³. Anonim şirket şeklinde faaliyet göstermekle

²⁶⁷ **ÖKTEMER**, s. 473; **ÖKTEMER**, Uygulama, s. 156; **ÜSTÜNDAĞ**, s. 33.

²⁶⁸ **YILMAZ**, s. 112; **ÖKTEMER**, s. 475.

²⁶⁹ **ÖKTEMER**, Uygulama, s. 160.

²⁷⁰ **ÜSTÜNDAĞ**, Kredi Alacaklarının Tahsili, s. 155, 156; Bu konuda ayrıca bkz. **İLHAN**, Cengiz, Hesap Özeti Mi Yoksa Senet Mi, İzBD, Yıl. 54, S. 1, Ocak/1989, s. 17.

²⁷¹ **ÖKTEMER**, s. 474; aynı yönde bkz. **ARSLAN**, Sempozyum, s. 193; **YILMAZ**, s. 474; **TERCAN**, s. 41.

²⁷² 3182 sayılı kanunda yer alan 90. maddeyle takip hukukuyla ilgili gecikmeler giderilmekte, İcra ve İflâs Kanunu hükümleri daha etkin olarak devreye sokulmakta, kredi müşterisi ile banka arasında yaşanmakta olan ilişkiye kesin önlemlerle işlerlik kazandırılmaktadır. İtiraz edilmeyen hesap özetlerine karşı ancak borcun ödenmesini takiben davanın açılabilmesi sayesinde, para piyasasında ana ilke niteliğinde olan *likid* akımı özenle korunmuş olmaktadır (**BAŞBUĞ**, Faik Yücel, Bankalar Kanunu ve İlgili Mevzuat, İstanbul, 1985, s. 166, 167).

²⁷³ **YILMAZ**, s. 133, 134.

yükümlü olan bankalar, farklı yönlerden *Bankalar Kanunu* adı altında özel bir kanuna tabidirler. Halkın kendilerine yatırmış oldukları tasarrufları (*mevduatları*) kredi olarak kullandıran (*işleten*) ve bu nedenle de ülke ekonomisi yönünden büyük bir önemi olan bankaların, güvenilir ve verimli bir tarzda çalışmaları esastır. Bu koşulun gerçekleşmesi için gerekli asli unsur, verilen kredilerin zamanında ve tam olarak geriye dönüşünün sağlanmasıdır. Aksinin olması, yani kredilerin geriye dönüşünde sıkıntıların yaşanması halinde, bankaların dar boğaza girmesi kaçınılmazdır²⁷⁴.

Bankacılık alanında yapılmakta olan düzenlemelerin temel iki amacı vardır. Bunlardan ilki yukarıda da belirtildiği gibi bankalara tevdi edilen mevduatın korunması ve bu amaçla *likidite*, *emniyet* ve *verimlilik* ilkelerine göre bankaların çalışmasını sağlamaktır. İkinci amaç ise ekonominin kaynak ihtiyacının karşılanmasıdır. Anılan amaçların gerçekleştirilebilmesi için bankalarla ilişkiye giren kişilerin, alacak-borç şeklindeki ilişkilerinde de genel hükümlerin yanında özel ve ayrı hükümlere tabi tutulmalarını doğal karşılamak gerekir²⁷⁵.

Genel olarak bankalar, gördükleri işler açısından toplumun genel çıkarları ve kamu düzeni ile çok yakından ilişkisi bulunan son derece önemli mali kurumlardır²⁷⁶. Bankalara karşı gösterilen iyi niyetin korunması ve ekonomik sistemin güvenle gelişimi için bu mali kurumların tatminkâr bir şekilde çalışmalarının sağlanması gerekir²⁷⁷. Bu nedenle bankalar, idare etmekte oldukları paralardan salt yüksek kâr elde etmek amacıyla hareket eden iş adamları veya sermayedarlar olarak değil; toplumsal çıkarların çok yakından ilişkili bulunduğu yarı-amme teşekkülleri olarak kabul edilmelidirler²⁷⁸.

Anılan gerekçelerle, 3182 sayılı kanunun 90-94. maddeleri arasında yer alan hükümlerin, *kamu düzenine ilişkin* olduğu ve halkın tasarruflarının bankalarca muhafaza edilerek kullandırılan kredilere kaynak olmaları nedeniyle banka ile kredi ilişkisine giren tarafın bankalara yönelik olarak getirilmiş istisnai nitelikteki bu özel düzenlemelerden etkilenmemesinin kaçınılmazlığı şeklindeki görüş, öğretide ileri

²⁷⁴ REİSOĞLU, Alacaklarının Tahsilinin Hızlandırılması, s. 1; ARSLAN, Sempozyum, s. 188 vd.; ARSLAN, Ramazan, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/B ve 150/I Maddeleri'nde Düzenlenen Kuralların Uygulamasında Ortaya Çıkan Sorunlar, Bankacılar Dergisi, S. 27, 1998, s. 76 vd.; REİSOĞLU, Şerh, 1988, s. 593.

²⁷⁵ ARSLAN, Sorunlar, s. 77; REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 3.

²⁷⁶ ULUTAN, s. 6.

²⁷⁷ YÜKSEL, s. 1.

²⁷⁸ ULUTAN, s. 7-10, 11; DENKER, s. 8.

sürülmüştür²⁷⁹. Bu nedenle de, bankalar lehine konulmuş olan takip hukukuna ilişkin bu yöndeki kurallar, gerek söz konusu kuralların kamu düzeninin korunması fikrine hizmet ediyor olması²⁸⁰ ve gerekse özel hükümlere tabi olan bankaların bu konuda da farklı ve özel nitelikteki hükümlerden yararlanabileceği gerekçeleriyle, Anayasanın eşitlik ilkesini zedelememektedirler²⁸¹.

Öğretide bu konuya ilişkin tartışılmakta olan bir başka mesele, mukayeseli hukukta alacakların maddi hukuktaki doğum kaynaklarına göre farklılık arz eden cebri icra hükümleri bulunmamaktayken; ülkemiz hukuku açısından, banka kredi sözleşmesinden kaynaklanan alacakların cebri icra yoluyla tahsilinde özel hükümler konulmasının mümkün olup olmadığıdır²⁸². Söz konusu tartışmanın sonucu ne olursa olsun, öncelikle, bankalara ilişkin gözetilmesi gerekli meşru menfaatin, İcra ve İflâs Kanunu'na hakim olan alacaklı-borçlu dengesini bozma pahasına ileri sürülmesi kanımızca da mümkün değildir²⁸³.

Çalışmamızda yer vermeye çalıştığımız öğretilerde ileri sürülmekte olan her iki yöndeki görüşün de, belli noktalarda uzlaştırılması, kanımızca mümkün gözükmemektedir. Bankaların, özellikle ülkemiz koşullarında, yukarıda kendilerine yer verilen esaslara uygun çalışabilmeleri son derece önemlidir²⁸⁴. Bu anlamda, bir ölçüde kredi alacakları için geçerli olabilecek özel nitelikteki düzenlemelerin de yasalaşması kabul edilebilir.

²⁷⁹ REİSOĞLU, Alacaklarının Tahsilinin Hızlandırılması, s. 2, 3.

²⁸⁰ "...Bankalar Kanunu'nun 91. maddesi ile alacağın süratli bir biçimde tahsilinin sağlanması ve bu suretle kredinin yeni yatırımlara yönlendirilmesi ve kamu yararı düşünülmüştür." İstanbul 5. İcra Tetkik Mercii Hakimliği, 11.3.1986T, 85-1700/520 (REİSOĞLU, Alacaklarının Tahsilinin Hızlandırılması, s. 3, dn. 2).

²⁸¹ "...Anayasa'nın 10. maddesinde ifadesini bulan eşitlik ilkesi mutlak bir eşitlik değil, nisbi bir eşitliği ifade etmektedir. Bu eşitlik aynı durumda bulunan ve birbirleriyle karşılaştırılabilen benzer durumdaki kişi ve kuruluşların kanun önünde olanaklardan aynı ölçüde yararlanmalarını ve sorumlu tutulabilmeleridir. Bankalar Kanunu ile getirilen düzenleme benzer durumdaki tüm bankaları kapsadığına göre, Anayasa'nın eşitlik ilkesine uygun düşmediği söz konusu edilemez." İstanbul 5. İcra Tetkik Mercii Hakimliği 11.3.1986 1700/520 (REİSOĞLU, Alacaklarının Tahsilinin Hızlandırılması, s. 3, dn. 3-5).

²⁸² ÜSTÜNDAĞ, Kredi Alacaklarının Tahsili, s. 154, 155; Bu konuya ilişkin ayrıca bkz. ARSLAN, Sempozyum, s. 213, 215.

²⁸³ Kanunlar ne kadar mükemmel olursa olsun, önemli olan ilgili düzenlemenin doğru ve tam olarak uygulanmasıdır. Bu nedenle, sıkça değiştirilen temel kanunlar, yasal düzenlemelerdeki süreklilik esasına zarar vermektedir (YILMAZ, s. 134); aynı yöndeki değerlendirme için bkz. ÖKTEMER, s. 473.

²⁸⁴ Devletlerin, ekonomik sistemlerine göre değişen şekillerde bankacılık sektörüne müdahale ettikleri görülmektedir. Bunların ortak amacı, bankacılık işlemlerinin aksamadan yürütülmesinin sağlanmasıdır. Bu anlamda iki tür müdahale tarzı ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki müdahalenin koruyucu; diğeri ise yön verici şeklidir (AKPINAR, s. 2, 3). Koruyuculuk unsurundan amaç, bankanın alacaklılarını (mudilerinin), borçlularını ve genel ekonomik çıkarları koruyarak, bunların herhangi bir zarara uğramalarını önleyecek sistemin kurulmasıdır (AKPINAR, s. 3) Bankacılık işlemlerinin kaynağı, bankanın kendi sermaye ve kaynaklarından ziyade, kabul etmiş olduğu mevduatlardır. Bu nedenle devlet, banka idaresinin denetiminden yoksun olan mudileri ve onların mevduatlarını koruyarak güvence altına almak zorundadır ki, bunun için de bankacılığa müdahale kaçınılmazdır (İMREGÜN, s. 1). Ancak bunun yanında korunması gereken bir başka zümre ise banka borçluları ve bunlar içinde özellikle kredi müşterileridir. Bu kimselerin de bankalar tarafından insafsızca soyulmalarının önlenmesi ve bankaların istismarlarından korunmaları gerekir (AKPINAR, Turgut, Bankalar Kanunu Değiştirilirken, ABD, 1969/3, s. 475).

Ancak bu faaliyet, geçmişte yaşandığı gibi de olmamalıdır. Özellikle takip hukukuna ilişkin getirilecek düzenlemeler, gözetilmesi kaçınılmaz olan alacaklı-borçlu dengesini zedelememelidir. Bunun sağlanması ise düzenlemelerin yasalaşma süreçlerinin, tek yanlı ve gizlice geçirilmemelerine bağlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM
BORÇLU CARİ HESAP VEYA KISA, ORTA, UZUN VADELİ
KREDİ ŞEKLİNDE İŞLEYEN KREDİLERDEN KAYNAKLANAN
ALACAKLARIN GENEL HACİZ YOLUYLA TAKİBİ

Ş4- İCRA VE İFLAS KANUNU'NUN 68B MADDESİ
UYGULAMASINDA TAKİP ÖNCESİ AŞAMA

4.1 GENEL OLARAK

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin, takip hukukuna ilişkin diğer hükümlerden ayrılan önemli bazı özellikleri bulunmaktadır. Düzenleme, sadece icra takibinin aşamalarına ilişkin hükümleri değil; icra takibinin başlamasından önce taraflar arasında gerçekleştirilmesi gereken bir takım işlemlere ilişkin hükümleri de içermektedir. Hükme konu bu işlemlerin, taraflar arasında gerçekleşmiş olması veya olmaması yapılmakta olan icra takibini etkilemekte ve söz konusu takibe uygulanacak diğer takip hukuku hükümlerini belirlemektedir.

4.2 HÜKMÜN UYGULAMA ALANI

4.2.1 Hükme Konu İlişkinin Tarafları

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, 3182 sayılı kanunun 90. maddesinden farklı olarak, bankalara ilişkin bir düzenleme olmaktan çıkarak genel bir kanun içerisinde yer alıyor olması nedeniyle, *banka* ve *müşterileri* terimleri yerine; madde metninde *krediyi kullandıran taraf*, *krediyi kullanan taraf* terimlerine yer vermiştir. Bu şekilde, söz konusu düzenlemenin öngördüğü hüküm ve sonuçlar, hükmün *sujeleri* olan, krediyi kullanan taraf ile krediyi kullandıran taraf üzerinde doğacaktır.

Yapılmış olan bu kanun değişikliğiyle öngörülen amaçlardan olan *uygulamada eşitliğin sağlanması*, maddede belirtildiği kadarıyla şeklen ve lafzen gerçekleşmiş

görünmektedir²⁸⁵. Ancak öğretilerdeki bir görüşe göre, bankalar dışında her hangi bir kurum, kuruluş yahut gerçek kişinin, *borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen kredilerle*, krediyi kullandıran taraf olabilmesi yürürlükteki mevzuat karşısında mümkün değildir. Bu şekilde, fiilen de yasanın amacına ulaşması mümkün gözükmemektedir²⁸⁶. Bu nedenle, *uygulamada eşitliğin sağlanması ve düzenlemenin sadece bankaları ilgilendirmemesi* şeklindeki gerekçeler samimi ve inandırıcı değildir. Bununla birlikte, madde metninin içeriğine bakıldığında, hükmün, kullanılan terimler nedeniyle de sadece bankaları ve bankacılık işlemlerini (*borçlu cari hesap, kısa, orta, uzun vadeli kredi, hesap özetinin gönderilmesi vb.*) öngörmüş olduğu öğretilerde ileri sürülen aynı yöndeki bir başka görüştür²⁸⁷.

Kanımızca, bu görüşe tam olarak katılmak mümkün değildir. Bankalar dışındaki *kredi kurumlarınınca* da İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin kullanılması mümkündür. Mevzuatımıza göre, bankalar dışındaki her hangi bir kurum ya da kuruluşunun, kanunda belirtilen tarzda bir ilişkiye giremeyeceği görüşü de doğru değildir. Kredi işlemleriyle uğraşmakta olan örneğin bir *factoring* şirketinin veya bankalara çok benzemekte olan bir *özel finans kurumunun*, söz konusu hükümden yararlanamamasını gerektirecek hiçbir yasaklayıcı hüküm, bağlı oldukları mevzuatlarda bulunmamaktadır²⁸⁸. Ayrıca kredi kurumları dışındaki gerçek veya tüzel kişilerin de, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinden yararlanmaları, ileri sürüldüğünün aksine kanımızca mümkündür²⁸⁹. Tespit edebildiğimiz kadarıyla Yargıtay içtihatlarında da bu konuda bir tereddüt görülmemektedir. Bu aşamada, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve aynı kanunun 150ı maddelerinin, ayrı ayrı ele alınmalarını gerektiren bir hukuki durum da bulunmamaktadır. Zira, gerek düzenlemelerin ortak yapıları ve gerekse İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin aynı kanunun 68b maddesine açıkça gönderme yapması, bu konudaki görüşümüzü, her iki kanun için de aynı kılmaktadır²⁹⁰. Kaldı ki, öğretilerde ileri sürülen görüş, Hükümet Gerekçesinde ifadesini bulan uygulamadaki

²⁸⁵ §3, 3.2.2, s. 45, dn. 251.

²⁸⁶ ÖKTEMER, s. 475; ARSLAN, s. 193; TERCAN, s. 41, YILMAZ, s. 474.

²⁸⁷ KIRAZ, Taylan, Özgür, Genel Haciz Yolu ile Takipte Ödeme Emrine İtirazın Kesin Kaldırılması, Ankara, 1997, s. 51.

²⁸⁸ İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı ve 68b maddelerinin uygulandığı ve takip alacaklısının bir factoring şirketi olduğu karar için bkz. 12. HD. 10.7.1998T., 3974/4830, (yayınlanmamıştır); İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı ve 68b maddelerinin uygulandığı ve takip alacaklısının bir Özel Finans Kurumu olduğu karar için bkz. 12. HD. 1.12.1998T., 3383/3707, (yayınlanmamıştır); Ayrıca bankalar dışındaki diğer kredi kurumları için bkz. s. §1, s. 1 vd.

²⁸⁹ Takibin taraflarının gerçek veya tüzel kişi olduğu ve İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı ve 68b maddelerinin uygulandığı kararlar için bkz. 12. HD. 8.6.1998T., 3411/3584, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 8.2.1999T., 7789/8120, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 22.9.1998T., 13508/14287, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 6.11.1997T., 14427/156, (yayınlanmamıştır).

²⁹⁰ §6, 6.2.2, s. 151, dn. 614.

eşitliğin sağlanması şeklindeki amaca da uygun düşmemektedir. Böyle olmasa dahi, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde öngörülen ilişkilerin tarafı her kim olursa olsun, kanunun hüküm ve sonuçlarından yararlanacak olmasını, aynı kanunun amir hükmünün bir gereği olduğu, düşüncesindeyiz.

Bununla birlikte kredi ilişkisinin asli tarafı, ülkemiz koşullarında çoğu zaman ve hatta sıklıkla, *bankalar* olmaktadır. Düzenlemede kullanılan terimler de, bankacılık işlemlerinde kullanılmakta olanlardır. Kanımızca bu da, yukarıda anılan yöndeki eleştirilerin doğmasına sebep olmaktadır. Gerçektende de, düzenlemenin bu hâli adeta, bankalarca kullanılmakta olan cari hesaplar neticesinde elde edilen çeşitli belgelerin, icra hukukunun aradığı belgeler olarak kabulünün sağlanmaya çalışıldığı izlenimini yaratmaktadır.

4.2.2 Hükümün Kapsamı

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, düzenlemekte olduğu taraflar arasındaki ilişkilerin niteliği yönünden, yine mülga 90. maddeye göre bir takım değişiklikler içermektedir. 3182 sayılı kanununun 90. maddesi, sadece *bankaların kredi sözleşmeleri gereği açmış oldukları cari hesapları* düzenlemektedir; İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesiyle görünüşte, cari hesap hükümlerine tabi olmayan kısa, orta, uzun vadeli ödünç sözleşmesi göre işleyen banka kredilerin²⁹¹ de hükümün uygulama alanına dahil edildiği söylenebilir (3182 s.k m. 90/l, m. 68b/l).

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, gerek borçlu cari hesabı gerekse vadeli kredileri düzenlenmiş olması nedeniyle, *nakdi krediyi* öngörmektedir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin, kredi kartlarından doğan işlemleri de kapsayıp kapsamadığı uygulama yönünden önem taşımaktadır. Kredi kartları da borçlu cari hesap olarak işletilmektedir. Ancak İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, sadece *borçlu cari hesapları* değil; aynı zamanda bu şekilde işletilmekte olan *kredileri* hüküm altına almıştır. **ŞENER**, düzenlemenin özellikle *krediden* söz etmekte oluşu nedeniyle burada *nakdi kredinin* hüküm altına aldığı görüşündedir. Kredi kartıyla yürütülmekte olan bir ilişkide, nakdi kredi ancak, *taksitlendirme veya para otomatlarından nakit para*

²⁹¹ §2, 2.3.2.1, s. 17.

çekilmesi halinde söz konusudur²⁹². Hazine Müsteşarlığının, 3182 sayılı Bankalar Kanunu'na ilişkin 11 Nolu Tebliğinin 12. başlığı altında yer alan 5.7 maddesi, "...kredi kartlarının kullanılmasından doğan ve buna ilişkin ödemenin bankalarca gerçekleştirilmesi sonucunda kredi kartı hamilinden talep edilen tutar tahsil edilinceye kadar **nakdi kredi olarak değerlendirilecek** ve bu halde tesis edilen limit ile nakdi kredi haline dönüşen tutar arasındaki fark **gayri nakdi kredi** olarak izlenmeye devam edilecektir." şeklindedir²⁹³. Bankalar için emredici nitelikte olan ve bugün için de geçerliliğini koruyan, kredi kartı işlemlerinde *gayri nakdi-nakdi kredi* ilişkisini kuran hükmün varlığı karşısında, düzenlemeye göre söz konusu nakdi kredi (*kredi kartının normal kullanımından doğan*) alacağının tahsili konusunda da İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin uygulanmasının mümkün olduğu kabul edilebilir²⁹⁴. Ancak bu konudaki

²⁹² ŞENER, s. 333; Nakdi kredi ve türleri için bkz. §2, 2.3.2, s. 17 vd. Kredi kartlarında, *debit kartlarından* farklı olarak, kredilendirme unsuru da ön plana çıkmaktadır. Kredi kartı işlemlerinde, kredi olgusu iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Banka, üye işyerine derhal ödemede bulunuyor olmasına rağmen; kart hamilinden onun adına ödediği bedeli hemen değil; hesap kesim dönemlerinde istemektedir. Başka bir anlatımla, kart hamili, gecikmiş bir şekilde bankaya ödemede bulunmaktadır. Kredi kavramı, geniş anlamıyla bir kimseye satın alma gücünün kazandırılması olarak değerlendirildiğinde, kredi kartlarında belli özel durumlar bir yana, *nakdi kredi* değil; ancak yukarıda yaşanan şekliyle, *gayri nakdi* kredi ilişkisi söz konudur. Zira, banka, kart hamilinin bedel ilişkisinden kaynaklanmakta olan borcunu üstlenmektedir. Banka, ödemeyi müşterisine değil ve fakat işyerine garanti etmekte olduğu için kredi kartı sahibine gayri nakdi kredi açmaktadır (ŞENER, s. 296; KUNTALP, Kredi Kartı, s. 278 vd.; REİSOĞLU, Şerh, s. 375, 389 vd. Kredi kart sisteminde bir kredi açma olgusunun bulunmadığı şeklindeki aksi yöndeki görüş için bkz. TEOMAN, s. 228 vd.).

²⁹³ RG. 9.2.1995T, S. 22197.; Aynı yönde, Hazine Müsteşarlığının Türkiye Bankalar Birliğine gönderdiği bir başka yazı için bkz. 1.4.1993 günlü ve BAK I-1/5283-20 38681, ayrıca bkz. REİSOĞLU, Şerh, s. 390, dn. 75; Anılan bu düzenlemenin teminat mektubu ya da diğer gayri nakdi kredi türleri için geçerli olamayacağına ilişkin görüşler için bkz. REİSOĞLU, Şerh, s. 375; KARACAN, s. 149; TEOMAN, kredi kartlarında kredilendirme olgusunu reddetmekte olmasına rağmen, yukarıda anılan bu tebliğin ilgili hükmünün dikkate alınmasının da kaçınılmaz olduğunu belirtmektedir. Emredici ve tüm bankaları bağlayıcı nitelikte olan bu tebliğ, görmezlikten gelinemez. Tebliğ'de de vurgulandığı üzere, kredi kartı işlemleri bir kredi olarak kabul edilmiştir. Ancak Tebliğin söz konusu hükmü "*Bu Kanun uygulamasında...*" ibaresine de yer vererek, kredi kartı işlemlerinin kredi olarak kabulünün ancak 3182 sayılı kanun yönünden geçerli olduğunu, bir başka anlatımla, bankaların aynı zamanda kredi kartı çıkaran bir kurum olmaları halinde geçerli olabileceğine işaret etmektedir. Bu nedenle, *banka olmayan bir başka tüzel kişinin* kredi kartı çıkarmış olması halinde kurum ile hamil arasındaki ilişki, 11 Nolu Tebliğ'e göre bir kredi olarak kabul edilemeyecektir (TEOMAN, s. 231, 232, 233; ayrıca bkz. 4389 sayılı Yeni Bankalar Kanunu'nun geçici 2. maddesinin a bendi).

²⁹⁴ "Alacaklı banka tarafından yurt içi kredi kartı üyelik sözleşmesine dayanılarak borçlular hakkında genel haciz yoluyla takip yapılmıştır. Bu sözleşmeye dayanılarak açılan kredi, kısa vadeli kredi niteliğindedir. Banka tarafından sözleşmenin 11. maddesi gereğince kredi kartı hesaplarının kapatılarak aktin feshedildiği 24.12.1992 tarihine kadar toplam borcun...lira olduğu ihtarname ile bildirilmiş ve hesap ekstresi 4.1.1993 tarihinde tebliğ edilmiştir. Borçlular hesap özetine 30 günlük süre içinde itiraz ettiklerini ileri sürmemişlerdir. İİK.nun 68/b maddesi uyarınca kesinleşen hesap özeti, 68. maddesinde sayılan belgelerdendir. İtirazın bu çerçevede de incelenerek, sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken...", 12. HD. 15.12.1993T., 5033/5261, (yayınlanmamıştır). Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun Tasarısı ve Gereği (Şubat 2000) başlıklı taslak çalışmasında, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine dördüncü fıkraya olarak, "Bankalar tarafından düzenlenerek verilen kredi kartı harcamaları ve nakit avans kullanımlarından kaynaklanan borçlara, kredi kartı hamili ve kredi kartı üyelik sözleşmelerinde müşterek borçlu ve müteselsil kefil olanlar ile borcun geri ödenmesini garanti edenler, kredi sözleşmesinde belirtilmiş olan hesap kesim tarihlerini takip eden 15 gün içinde hesap özeti kredi kullanan tarafın sözleşmede belirtilen adresine göndermesi halinde kredi kartı hamili ile müşterek borçlu ve müteselsil kefilleri ile borcun geri ödenmesini

Hazine Müsteşarlığı'nın anılan düzenlemesinin, kredi kartlarından doğan bankacılık işlemlerinin sadece bankaların kendi mali yapılarında nasıl takip edileceğini düzenlemeyi amaçladığı; kredi kartı işlemlerinden doğan alacak-borç ilişkilerinin hukuksal niteliklerinde bir değişiklik yapmayı hedeflemediği şeklinde de kabulü mümkündür. Söz konusu düzenlemenin bankalar yönünden bağlayıcı olduğu açıktır. Bununla birlikte, kredi kartı işlemlerinin normal kullanımı halinde de İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin uygulanmasının mümkün olup olmadığı, söz konusu düzenlemenin ilgili hükmünün amacı ile yakından ilgilidir, düşüncesindeyiz. Söz konusu hükmün bankaların kendi mali düzenlerine ve iç işleyişlerine ilişkin bir düzenleme olduğunun kabulü halinde, kredi kartlarının normal kullanımının bir gayrinakdi kredi ilişkisi içermesi nedeniyle burada söz konusu düzenlemeye rağmen İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin uygulanması mümkün olmayacaktır. Zira, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin aksine burada, gayrinakdi kredi türüne yer verilmiş değildir²⁹⁵.

Bankalar yönünden nakdi kredilerin işletilmesi ve takibi, iki temel çalışma prensibine dayanmaktadır. Bunlardan ilki, cari hesap (*borçlu cari hesap*)²⁹⁶, diğeri ise sabit vadeli para ödücüdür²⁹⁷. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin kapsamının, bu gerçeği öngörmek suretiyle düzenlenmiş olduğunu söylemek, ilk aşamada hatalı olmayacaktır. Ancak, sabit vadeli para ödücü şeklindeki kredi sözleşmeleri için belli dönemlerde bakiyenin tespiti ve bunlara ilişkin hesap özetlerinin gönderilmesi gibi hükümlere ihtiyaç bulunmamaktadır (m. 68b/l). Zira, bu tarz kredilerde, hesap

garanti edenler, aldığı ya da gereğince almış sayıldığı hesap özetine 15 gün içinde noter aracılığı ile itiraz etmek zorundadır. Bu kişilerden, aldığı veya almış sayıldığı hesap özetine belirtilen süre içinde itiraz etmeyen/ler hesap özetinin gerçeğe aykırılığını ancak borcu ödedikten sonra dava edebilir ve bu belgeler bu Kanununun 68. maddesinin 1 fıkrasında belirtilen belgelerden sayılır" hükmü eklenmiştir. Hüküm sadece, nakdi kredi olarak kabul edilen nakit avans kullanımları değil; aynı zamanda kredi kartının normal kullanımının sonucundaki harcamaları da düzenlemektedir. Oysa, yukarıda da açıklandığı üzere, kredi kartlarının normal kullanımı, bir nakdi kredi değil; gayri nakdi kredi ilişkisi yaratmaktadır. Taslak düzenlemenin, kredi kartı harcamalarına ilişkin bu hükmünün, anılan Tebliğ'e de uygun düştüğü görülmektedir. Bu anlamda hüküm, "Bankalar tarafından..." denilmek suretiyle de, sadece bankalarla özgülenmiştir.

²⁹⁵ İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde aynı kanunun 150ı maddesinden farklı olarak, gayri nakdi kredilerden bahsedilmemiştir. Krediyi kullandıran tarafın teminat mektubunu tazmin ederek krediyi kullanana rücu etmesi halinde, yapılacak takipler bakımından İcra ve İflâs Kanunu'nun 68. maddesi uygulanabilmekteydi (REİSOĞLU, Teminat Mektupları, s. 273, 274; UYAR, İtiraz, s. 561 vd.). İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin yürürlüğe girmesi ile birlikte krediyi kullandıran taraf, bu maddede öngörülen şartları sağlamak kaydıyla dilerse İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine, dilerse 68. maddesine dayanarak adi takip yapabilir (ÖKTEMER, Uygulama, s. 166).

²⁹⁶ Bkz. §2, 2.3.2.2 s. 18 vd.

²⁹⁷ Bkz. §2, 2.3.2.1 s. 17.

dönemleri bulunmayıp bir defada müşteriye ödenmiş olan kredinin, ana para ve faizden oluşan taksitlerinin vadelerinde ödenmesi şeklindeki bir ilişki söz konusudur²⁹⁸.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/l maddesi, borçlu cari hesaplarda yer alan dönemlerin yanında ayrıca, kısa, orta, uzun vadeli kredi sözleşmelerinde yer alan faiz tahakkuk dönemlerini takiben belli bir süre içinde de hesap özeti gönderilmesini zorunlu kılmıştır. Ödünç sözleşmesi niteliğindeki vadeli kredilerde, hesap özetine ihtiyaç bulunmadığı gibi böyle bir kavrama da yer verilmiş değildir (BK. m. 306-312). Ancak, *bankacılık uygulamasında, kısa, orta ve uzun vadeli krediler de cari hesap şeklinde açılmakta ve işletilmektedir*. Böyle bir halde, artık, kredinin belli taksitler halinde vadesinde ödenmesinden değil; cari hesabın matlup kısmına kaydedilmek üzere belli miktarlarda ödemedede bulunma taahhüdünden bahsedilmektedir²⁹⁹. Bu tarz kayıtların cari hesap sözleşmelerine geçirilmesi mümkündür ve geçerlidir³⁰⁰.

Kanımızca, her ne kadar vadeli nakdi kredilerden bahsedilmekte ise de (m. 68b/l), bu tarzdaki krediler için de hesap özeti gönderilmesi zorunluluğunu getirilmesi (m. 68b/l), kanun koyucunun, gerçekte bu tip kredilerin de birer cari hesap içinde işletilmekte olduğu gerçeğini kabul ederek bunu esas almış olduğunu göstermektedir. Öyle ise, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, nakdi kredinin türü (vadeli veya vadesiz) ne olursa olsun, sadece cari hesap düzeni içinde işletilmekte olan kredi ilişkisini düzenlemekte bir başka anlatımla, cari hesap şeklindeki kredi ilişkisi sonucunda elde edilmekte olan belgelerin takip hukukunda değerlendirilmesini sağlamaktadır (m. 68/III).

Cari hesabın ve özellikle *borçlu cari hesap* olarak adlandırılan ilişkinin, İcra ve İflâs Kanunu'nunda düzenlenmesi, kanımızca beraberinde bazı problemleri de getirmektedir. Esasen *borçlu cari hesap* şeklindeki kavram, bankacılık uygulamasında, cari hesap sözleşmesini içeren ve her zaman borçlu bakiyesi verecek olan kredi açma sözleşmelerini karşılamaktadır³⁰¹. Oysa, Yargıtay, öğretinin yaygın yöndeki aksi görüşüne rağmen, bu tarz sözleşmeleri *cari hesap* olarak kabul etmemekte; *karz sözleşmesi* ve hatta *karz vaadi* olarak değerlendirmektedir³⁰².

²⁹⁸ REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 12; bkz. §2, 2.3.2.1, s. 17.

²⁹⁹ REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 12.

³⁰⁰ Bkz. §2, 2.3.2.2.2, s. 22, dn. 121.

³⁰¹ Bkz. s. §2, 2.3.2.2.1, s. 18, 19.

³⁰² Bkz. s. §2, 2.3.2.2.2, s. 20, 21, dn. 106, 107.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, düzenlemekte olduğu nakdi kredi sözleşmelerindeki borçlu cari hesap ilişkisini benimsemekte ve ayrıca bu yöndeki cari hesap ilişkisinin taraflarına belli bir takım külfetler yüklemekte ve haklar tanımaktadır. Bu tarz kredi sözleşmelerinin yorumunda Yargıtay'ın görüşünün esas alınması halinde, kanun koyucunun, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde yapmış olduğu bu düzenlemeyle kredi açma sözleşmelerindeki cari hesap ilişkilerinin varlığını ve geçerliliğini, bir veri olarak baştan kabul etmiş olduğu sonucuna varılabilir. Eğer söz konusu içtihatlar, kanuna rağmen hâla geçerliyse o hâlde, Yargıtay'ın bu görüşüyle İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin birbirleriyle olan uyumlarının sağlanması veya düzenleme konularındaki varsa farklılıkların tespiti gerekecektir.

Tartışılması gereken bir diğer konu ise, borçlu cari hesap olarak adlandırılan ilişkin kapsamına yöneliktir. Borçlu cari hesap, özel bir kavram olup belli bir ilişki grubunu içermektedir. Üzerinde durulması gereken sorun, kanun koyucunun, *borçlu cari hesap şeklinde işleyen kredi* ile neyi öngördüğüdür. Kredi kavramı, geniş anlamı ile bir kişiye satın alma gücünün kazandırılmasıdır³⁰³. Bu soruya bağlı olarak, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre acaba krediyle ne kastedilmektedir? Kredinin yaygın ve geniş anlamdaki tanımı³⁰⁴, burada da geçerli midir? Bu yöndeki soruların olası cevaplarının, bir de cari hesap ilişkisi içerisinde değerlendirilmesi gerekecektir. Zira, kanun koyucu, madde metninde, *borçlu cari hesaptan* bahsetmektedir (m. 68b/l). Oysa, bu kavram, genel olarak bir müesseseyi değil; söz konusu müessese ilişkin öğretide yapılan ve aynı zamanda pratik bir ayrımı ifade etmektedir³⁰⁵. Kanunun bu yöndeki düzenlemesi sonucunda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde, cari hesap müessesesinin bir bütün olarak söz konusu kavram içerisinde değerlendirilmesi mümkün müdür³⁰⁶?

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesinde, kanun koyucu, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız icrada itirazın kaldırılmasında, ipoteğin bir *cari hesap* veya *kredinin* ve sair mukavelenin teminatı olması halinde, icra tetkik merciinin söz konusu sözleşme ve bunlarla ilgili sair belge ve makbuzları İcra ve İflâs Kanunu'nun 68.

³⁰³ Bkz. s. §2, 2.1, s. 10, 11.

³⁰⁴ Bkz. s. §2, 2.1, s. 11.

³⁰⁵ Bkz. §2, 2.3.2.2.1, s. 19, dn. 97.

³⁰⁶ İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi ile sadece, cari hesap müessesesinin *borçlu cari hesap* olarak adlandırılan türü öngörülmekte ise anılan düzenlemenin sadece bankaları ilgilendiren tek taraflı bir hüküm olduğu şeklindeki öğretide ileri sürülmekte olan görüş bir gerekçe daha kazanmış olacaktır. Esasen, kullanılan terimlerin bu hâliyle dahi, yapılmakta olan eleştirilerin, önemli ölçüde haklılık payı bulunmaktadır. Ancak, madde metninin lâfzen değil; amaca uygun yorumlanması durumunda, Hükümet Gerekçesindeki görüşlerin gerçekleşebileceği düşüncesindeyiz.

maddesindeki esaslar dahilinde inceleyebileceğini düzenlemektedir. Hüküm, cari hesap müessesesini bir bütün olarak ele almakta ve onu, kredi sözleşmelerinden ayırmaktadır. Oysa, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde yer verilen borçlu cari hesap kavramı, ne sadece cari hesabı ne de sadece kredi sözleşmelerini vurgulamakta; bankacılık uygulamasındaki yaygın kullanımına göre cari hesaba göre açılmakta ve işletilmekte olan kredi sözleşmelerini ifade etmektedir. Kanun koyucunun yapmış olduğu bu tercihin lâfzi yorumu sonucunda, *kredi sözleşmesi içermeksizin yapılmış olan genel anlamındaki bir cari hesap sözleşmesinin* İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin kapsamına girmemesi gerekir. Ancak bu durum, hükmün amacı olan genellik ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Kredinin, yaygın ve geniş anlamıyla İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde de kabul edilmemesi için hiçbir engel bulunmamaktadır. Borçlu cari hesap şeklindeki kredi ilişkisinin de, öğretilerdeki hakim görüşe göre, özünde cari hesap ilişkisi bulunmaktadır³⁰⁷. Kanımızca, düzenlemede yer verilen kredi teriminin kabul gören geniş anlamı, hükmün yasalaşmasındaki amaç ve son olarak borçlu cari hesap olarak ifade edilen ilişkinin de özünde bir cari hesap ilişkisi içermesi gerekçeleriyle kanımızca, bir kredi açma sözleşmesini içermeyen cari hesap ilişkisi de, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin kapsamına girmektedir³⁰⁸.

4.3 HESAP ÖZETİNİN GÖNDERİLMESİ

4.3.1 Hesap Özeti Kavramı

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin işleyişi, kanunda öngörülen aralıklarda gönderilecek *hesap özetlerine* bağlanmıştır. Krediyi kullandıran tarafından, cari hesap şeklinde çalışmakta olan kredilerde, cari hesap sözleşmesinde belirtilen dönemlerde; vadeli kredilerde ise kredi sözleşmesinde yazılı faiz tahakkuk dönemlerini takiben on beş gün içinde krediyi kullanan tarafa noter aracılığı ile bir hesap özeti gönderilecektir (m. 68b/I).

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin, 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun 90. maddesinden en önemli farkı ki, bu *Adalet Komisyonu*³⁰⁹ tarafından kanun metnine

³⁰⁷ Bkz. §2, 2.3.2.2.2, s. 21, 22.

³⁰⁸ Cari hesap sözleşmesinin aynı zamanda bir kredi aracı olduğu şeklindeki görüş için bkz. **KARAYALÇIN**, s. 574; Kredi özelliğinin, cari hesap müessesesinin asli işlevi olmayıp esas işlevinin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan sonuçlardan biri olduğuna ilişkin bkz. **TOKSAL**, s. 24.

³⁰⁹ "...Maddede hesap özeti ne şekilde gönderileceği hususunda açıklık bulunmadığından bu durum, borçluların hesap özetlerini almadıkları yolunda itirazlarına yol açabileceğinden bu itirazların asgari hadde

eklenmiş borçlu taraf lehine olan bir düzenlemedir, öğretideki bir görüşe göre hesap özetlerinin tebliği zorunluluğunun getirilmiş olması ve bunun da noter aracılığı ile yapılacak olmasıdır³¹⁰.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde kullanılmakta olan hesap özeti, cari hesap şeklindeki ilişkiler için kullanılan bir terimdir (TTK. m. 92)³¹¹. Esasen, dönem faizlerinin uygulandığı gerek vadesiz borçlu cari hesap gerekse kısa, orta, uzun vadeli cari hesap şeklinde işletilmekte olan kredilerde faiz tahakkuk dönemleri sonunda, bir hesap özeti hazırlanarak bunun kredi borçlusuna gönderilmesinin ve onun borcunun dönem sonu itibarıyla miktarı hakkında bilgilendirilmesinin, büyük yararları vardır³¹².

indirilmesi için hesap özetlerinin noter aracılığı ile gönderilmesi esası benimsenmiş ve bu durumda maddenin ikinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının fıkraya başlangıcından itibaren "süresi" kelimesine kadar olan ibarelere gerek kalmadığından madde metninden çıkarılmıştır." (Adalet Komisyonu Raporu için bkz. KURU BAKI/ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder, İcra ve İflâs Kanunu İle Nizamnamesi ve Yönetmeliği, Ankara, 1997, s. 74, dn. 54; TERCAN, s. 43, dn. 13); Hesap özeti noter aracılığı ile gönderilme zorunluluğu, ne Adalet Bakanlığınca incelenmekte olan taslakta, ne de TC Merkez Bankasıca hazırlanmış olan taslakta yer almaktadır. Adalet Bakanlığında incelenmiş olan taslak, şu şekildedir (ÜSTÜNDAĞ, s. 70):

Madde 68b- Borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen kredilerde krediyi kullandıran taraf, krediyi kullanan tarafın kredi sözleşmesinde belirttiği adresine, borçlu cari hesap sözleşmesinde belirtilen dönemleri veya kısa, orta, uzun vadeli kredi sözleşmelerinde yazılı faiz tahakkuk dönemlerini takiben onbeş gün içinde bir hesap özeti göndermek zorundadır. Sözleşmede gösterilen adresin değiştirilmesi ancak noter aracılığı ile krediyi kullandıran tarafa bildirildiği takdirde hüküm ifade eder.

Hesap özeti alındığını iddia eden krediyi kullanan taraf, borçlu cari hesap sözleşme dönemini veya kısa, orta, uzun vadeli kredi sözleşmelerinde belirtilen faiz tahakkuk dönemini takip eden otuz gün içinde noter aracılığı ile krediyi kullandıran taraftan istediğini ispat etmedikçe, bunu almış ve içindekilerini kabul etmiş sayılır.

Hesap özeti süresi içinde krediyi kullandıran taraftan istediğini ispat edemeyen veya süresi içinde aldığı hesap özeti muhtevasına alındığı tarihten itibaren bir ay içinde itiraz etmeyen krediyi kullanan taraf, hesap özeti gerçeğe aykırılığını ancak borcunu ödedikten sonra dava edebilir.

Kredi sözleşmeleri ve bunlarla ilgili süresinde itiraz edilmemiş hesap özetleri ile krediyi kullandıran taraftan usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar bu kanunun 68 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen belgelerden sayılırlar. Krediyi kullanan taraf, itiraz etmediği hesap özeti dayandığı belgelerde kendisine izafe edilen imzayı kabul etmiş sayılır. Bu hüküm bu kanunun 150a maddesinin söz konusu olduğu hallerde de aynen uygulanır.

³¹⁰ Burada kullanılmakta olan göndermek şeklindeki zorunluluğun, **tebliğ edilmesinin gerekliliği** şeklinde anlaşılması gerektiği öğretide savunulmaktadır (BUDAK, s. 335; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 11; ARSLAN, Ramazan, İcra ve İflâs Kanununda Yapılan Değişiklikler ve Yenilikler, ABD, 1989/1, s. 137, 140; KIRAZ, s. 50, dn. 48). Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasıca hazırlanan Şubat 200 tarihli taslakta İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b Maddesinin ilk fıkrasında anılan durum, "Borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli işleyen kredilerde; krediyi kullandıran taraf, krediyi kullanan tarafın kredi sözleşmelerinde belirtilen dönemlerde ya da kısa, orta, uzun vadeli kredi sözleşmelerinde belirtilmiş olan faiz tahakkuk dönemlerini takiben 30 gün içinde hesap özeti noter aracılığıyla, krediyi kullanan tarafın kredi sözleşmesinde belirtilen adresine göndermesi halinde, krediyi kullanan taraf aldığı ya da bu Kanunun 21. maddesi hükmü gereğince almış sayıldığı hesap özetine 15 gün içinde Noter aracılığıyla itiraz etmek zorundadır. Aldığı ya da almış sayıldığı hesap özetine belirtilen süre içinde itiraz etmeyen krediyi kullanan taraf, hesap özeti gerçeğe aykırılığını ancak borcunu ödedikten sonra dava edebilir. Sözleşmede gösterilen adresin değiştirilmesi ancak noter aracılığıyla krediyi kullandıran tarafa bildirilmesi halinde sonuç doğurur." şeklindedir.

³¹¹ Düzenlemede, hesap özeti uygulama alanı genişletilmiş ve vadeli krediler yönünden de hesap özeti gönderilmesi şeklindeki bir uygulamaya olanak tanımıştır (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 10, TERCAN, s. 42). Ayrıca bkz. s. 58, 59.

³¹² KOSTAKOĞLU, s. 135; Bankalar, müşterilerine, onların POS ödemeleri neticesinde yapmış oldukları harcamaları ve bu şekilde oluşan hesap durumları hakkında bilgi vermekle yükümlüdürler. Bu yükümlülük, vekalet sözleşmesindeki hesap verme yükümlülüğünün kıyasen POS kart sözleşmelerine

Bununla birlikte öğretide bir görüşe göre, bu yöndeki bir işlemin uygulamada sıklıkla kullanıldığını ve işlevsel olduğunu söylemek güçtür³¹³.

İcra hukukuna yabancı olan hesap özeti kavramı, cari hesap sözleşmelerinde *bakiyeyi gösteren cetvel* şeklinde kullanılmaktadır (TTK. m. 92)³¹⁴. Hesap özeti içeriği konusunda İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde bir düzenleme olmadığı gibi Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükmünde de bir açıklık bulunmaktadır (TTK. m. 92/II). Bu konuda kanuni bir düzenleme olmaması nedeniyle, söz konusu boşluğun, bankacılık uygulamamıza hakim genel ilke ve yaklaşımlar ile doldurulması gerekecektir³¹⁵.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre kredi sözleşmelerinin içerikleri hangi konulara ilişkin olursa olsun, krediyi kullandıran taraflarca hesap özetlerinin hazırlanması zorunludur (m. 68b/I c.1). Böyle bir işlemin amacı, kredi ilişkisinde doğması muhtemel anlaşmazlıkların, kaynağında çözümlenmesidir³¹⁶.

Kanuna göre hesap özeti, borçlu cari hesaplarda, sözleşmede öngörülen dönemleri takiben gönderilecektir (m. 68b/I). Bankacılık uygulamasında hesap dönemlerine yönelik, 31 Mart, 30 Haziran, 30 Eylül ve 31 Aralık tarihleri kullanılmakta ve cari hesap ilişkisi için bir takvim yılı, üçer aylık dönemler halinde dörde bölünmektedir³¹⁷. Kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen krediler de ise hesap özeti gönderilmesi *faiz tahakkuk dönemlerine* bağlanmıştır (m. 68b/I c.1). Sadece ana para taksitlerinin ödenmesinin kararlaştırıldığı, faizin ise son taksit olarak öngörüldüğü bir kredi sözleşmesinde İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi uygulanamaz. Bir başka anlatımla, ana para taksit tutarına ilişkin dönemden sonra on beş gün içinde bir hesap özeti gönderilmiş ve bu hesap özetine itiraz edilmemişse de

uygulanmasından ileri gelmektedir (BK. m. 392). Bankalar, hesap verme yükümlülüklerini, Hesap bildirim Cetvelleri (*hesap özetleri*) ile yapmaktadırlar. Bu şekilde bankalar, belirli devrelerde (*genellikle bir aylık*) düzenlemiş oldukları hesap bildirim cetvelleri ile müşterilerinin POS aracılığı ile yapmış olduğu işlemler ile ilgili olarak onları bilgilendirmekte ve adeta işlemlere yönelik hesap vermektedirler (ŞENER, s. 332, 333).

³¹³ KOSTAKOĞLU, s. 135.

³¹⁴ TEKİNALP, 3182 sayılı kanunun 90. maddesine yönelik olarak, bankaların, kredi sözleşmeleri gereği açılan cari hesaplarda, öngörülen hesap devreleri sonunda, *hesap özeti*ni yani Türk Ticaret Kanunu anlamında *bakiyeyi gösteren cetveli* göndermek zorunda olduğunu belirtmiştir (EBanK. m. 90/I, c. 1) (TEKİNALP, s. 323). Bakiyeyi gösteren cetvel ile hesap özeti arasında mülga kanun zamanında kurulmuş olan bu eşitliğin, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi bakımından kurulmaması için hiçbir engel bulunmamaktadır.

³¹⁵ REİSOĞLU, s. Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 14; Hesap özeti içeriğine ilişkin bkz. §2, 2.3.2.2.2, s. 25, dn. 138, 142.

³¹⁶ ÖKTEMER, Uygulama, s. 161; YILMAZ, s. 111.

³¹⁷ REİSOĞLU, s. Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 13; Ayrıca bkz. §2, 2.3.2.2.2, s. 24.

kanunda öngörülen hüküm ve sonuçlar kredi borçlusu için gerçekleşmeyecektir (m. 68b/II, III)³¹⁸.

4.3.2 Hesap Özeti'nin Tebliği³¹⁹

4.3.2.1 Tebligatın Hukuki Niteliği

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre hesap özetlerinin noterler aracılığı ile gönderilmesi işlemlerinin yapılması sırasında, noterler arasında farklı uygulamalar ve farklı gider tahakkukları gündeme gelmiş, bu farklılığın giderilmesi için Türkiye Noterler Birliği 18.01.1989 tarih ve 13 No'lu genelgesini yayınlamıştır. Buna göre, hesap özeti'nin gönderilmesi işlemi bir *ihhtarname* veya *ihbarname* tebliği niteliğindedir³²⁰. Birlik görüşüne göre *hesap özeti'nin gönderilmesi*, bir *ihbar* veya *ihhtar* niteliğindedir.

Öğretide, **BOZKURT**, banka hesap özetlerinin ilgisine noter aracılığı ile gönderilmesi işlemini, *tebliğ* niteliğinde ve şeklinde olduğu görüşündedir (Noterlik Kanunu m. 70)³²¹. Ayrıca, Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'nün 7.3.1957 tarih ve 15/22-2996 sayılı genelgesinde, Türk Ticaret Kanunu'nun 92/II maddesine göre yapılacak olan işlemin gerek mahiyet gerekse şekil bakımından *tebliğ* niteliğinde

³¹⁸ ARSLAN, Sempozyum, s. 195, REİSOĞLU, Yani Düzenlemeler, s. 10, TERCAN, s. 42, UYAR, Talih, İcra Hukukunda İtiraz, Manisa, 1990, s. 511, dn. 137.

³¹⁹ Tebliğ, bildirim, veya bir başka anlatımla, yazılı bildirme anlamına gelir. Tebliğ kelimesinin çoğulu olan ve bugün için artık tebliğ kelimesi ile özdeş kullanılan *tebligat*, hukuksal bir işlemin ilgili kimsenin bilgisine sunulması için yetkili makamın yasa ve yöntemine uygun bir biçimde yazı ile veya ilân yoluyla yaptığı belgeleme işlemidir (YILMAZ, Ejder, Hukuk Sözlüğü, 5. Bası, Ankara, 1996, s. 794). "Alınan karar veya yapılan işlem, ancak ilgisine bildirmekle (tebliğ edilmekle) tamamlanır ve bu bildirme (bildirim) ile bazı sonuçlar doğar" (YILMAZ, Ejder/ ÇAĞLAR, Tacar, Tebligat Hukuku, C. I, 3. Bası, Ankara, 1999, s. 37).

³²⁰ Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'nün 28.4.1983 tarih ve 2307/13 sayılı genelgesine atıf yapılmak suretiyle söz konusu genelgede, bahsi geçen işlemin nasıl yapılacağı ve noter giderlerinin nasıl tahakkuk ettirileceği de düzenlenmiştir. Noterce yapılacak işlemler sırasıyla, a) *Bankalarca ilgililerine tebliğ edilecek her hesap özeti'nin üzerine, bunun ilgisine tebliğinin istendiğine dair bir yazı eklenmelidir*, b) *Bu yazının banka yetkilisi ve yetkililerince imzalanması gerekir* (İmza sahiplerinin yetkili bulduklarına dair belgenin de aranarak bunun müstenidat olarak işlem kağıdına yazılması da gereklidir.), c) *Tebliğ işlemi için noterin bir tensip yazısı yazması* ile işlem tamamlanır. Bu işlemlerden, hesap özeti, bankanın tebliğ isteyen yazılarından karşılaştırma ücreti, müstenidat şerhi ile tensip yazısından yazı ücretinin alınması, bunlar dışında muhatap sayınca harç, değerli kağıt bedeli ve tebliğ ücreti alınacaktır (BOZKURT, Hüseyin, Banka Hesap Özeti'nin Tebliği-Hesaba İtiraz Ve Adres Değişikliklerin Bildirilmesi İşlemleri, Türkiye Noterler Birliği Dergisi, S. 63, 15 Ağustos 1989, s. 37); "Merciin 26.3.92 tarihli kararı gereğince hesap özeti ve noterden ihtarname çekip çekmedikleri hususundaki belgelerin ibrazının istenmesinden sonra alacaklı banka vekili tarafından duruşma sırasında hesap özeti'nin tebliğine ilişkin bir noter ihtarname veya tebligatı bulunmamaktadır. Bu durumda, tak.p dayanağı kredi sözleşmesi İİK.68. maddesinin sayılı belge niteliğini kazanmamıştır...", 12. HD. 26.3.1992T., 6244/13427, (yayımlanmamıştır).

³²¹ Türkiye Noterler Birliği'nin anılan bu genelgesi, Adalet Bakanlığı'nın 28.4.1983T., 2307/13 No'lu genelgesi ile Birliğin 20.12.1982T., ve 50 No'lu genelgesi ile duyurulan Adalet Bakanlığı'nın 7.6.1979 gün ve 16182 sayılı H.İ.G.M 7 No'lu yazılarına tam olarak uymamaktadır (BOZKURT, s. 37, 38).

olduğu vurgulanmıştır³²². Anılan genelgenin esas alınması halinde, Ticaret Kanunu'nda yer alan bu hükümle yakın ilişkisi ve açık paralelliği bulunan, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre noter aracılığı ile yapılacak hesap özeti'nin gönderilmesi işleminin de, gerek içerik gerekse nitelik açısından bir *ihbar veya ihbarname tebliği işlemi* değil; Noterlik Kanunu'nun 70. maddesine tâbi bir *tebliğ işlemi* olması gerektiğine biz de katılmaktayız³²³. Ancak her şekilde, Türkiye Noterler Birliği'nin 18.01.1989 tarihli 13 No'lu genelgesinin Adalet Bakanlığı'nın 7.3.1957 tarih ve 15/22-2996 sayılı genelgesi ışığında yeniden değerlendirmesi ve meselenin açıklığa kavuşturulması için, Adalet Bakanlığı'nın da görüşünün alınması zorunluluğu doğmaktadır

4.3.2.2 Tebligatın Şekli

3182 sayılı kanunun 90. maddesinin uygulanmakta olduğu dönemde, hesap özeti'nin gönderilmesine yönelik özel bir şekil şartı öngörülmemişken; İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesiyle hesap özeti'nin *noter aracılığı* ile gönderilmesi zorunluluğu getirilmiştir³²⁴. Oysa, 3182 sayılı kanunun 90. maddesi ile getirilen düzenlemenin amacı, tebligat güçlüklerini ortadan kaldırmak, kredi sözleşmesindeki hükümlerle hesap özeti'ni almayan kredi müşterisini bankaya başvurmaya veya hesap özeti'ne itiraz etmeye zorlamaktır. Bu nedenle ilk bakışta, hesap özeti'nin noter aracılığı ile gönderilmesi zorunluluğu tebligatı önleme çabalarının artmasına neden olabilecektir³²⁵.

ÖKTEMER, 3182 sayılı kanunun 90. maddesinde, hesap özeti'nin gönderilmesinin tarafların iradesine bırakılmadığını ve bunun, bankalar yönünden bir zorunluluk arz ettiğini belirterek³²⁶, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin ne metninde ne de gerekçesinde anılan açıklıkta bir düzenlemeye yer verilmediği görüşündedir. Bu anlamda acaba bugün için de aynı zorunluluk geçerli midir? Krediyi kullanan tarafın aksi yöndeki bir iradesi, kanunun bugünkü düzenlemesi karşısında geçersiz olarak mı değerlendirilecektir?³²⁷ Yazar, böyle bir hâlde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin uygulanmasının engellenmiş sayılamayacağını, krediyi kullananın aksi yöndeki açık beyanı karşısında, hesap özeti gönderilmemiş olması

³²² GÜRSEL, Nurettin, Noterlik mevzuatı ve Uygulaması, Ankara, 1972, s. 247; BOZKURT, s. 38.

³²³ BOZKURT, s. 39.

³²⁴ Adalet Komisyonunun madde değişikliği T.B.M.M.'de aynen benimsenmiş ve İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, "...*takip eden 15 gün içinde bir hesap özeti'ni noter aracılığı ile göndermek zorundadır*" şeklini almıştır (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 10); Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın Şubat 2000 Tarihli taslağındaki aynı yöndeki düzenleme için bkz. s. 62, dn. 308.

³²⁵ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 11; REİSOĞLU, Bankaların Kredi İşlemleri, s. 16 vd.

³²⁶ Aynı yönde bkz. TEKİNALP, s. 323.

³²⁷ ÖKTEMER, Uygulama, s. 161.

halinde, krediyi kullandıran tarafın, kredinin (*hesabın*) kat'edilmiş olduğunu bildirmesi halinde yine bu maddeden faydalanmasının gerekeceğini belirtmektedir³²⁸.

Öncelikle, anılan bu görüşe, madde metninde yer alan “.....*noter aracılığı ile göndermek zorundadır.*” şeklindeki ifadenin varlığı karşısında katılmıyoruz. Kanun koyucunun “*zorundadır*” şeklinde ifade ettiği iradesi karşısında, ilişkinin tarafları arasında aksi yöndeki bir düzenlemenin öngörülmesi mümkün değildir³²⁹. Ayrıca, anılan görüşe göre, kanunun hesap özetine tanıdığı işlevler, hesap özeti gönderilmemesinin kararlaştırıldığı bir durumda, hesap kat ihtarına tanınmıştır. Oysa, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, hesap özeti (*bakiyeyi gösteren cetvel*) düzenlemiş ve ona bir takım hüküm ve sonuçlar bağlamıştır. Hesap özetlerinin ne zaman gönderileceği, ayrıca ve açıkça madde metninde emredici bir biçimde düzenlenmiştir (m. 68b/1). Dönem sonunu veya faiz tahakkuk dönemini takiben gönderilmemiş bir hesap özeti, *bu hesap özeti, hesap kat ihtarının içerisinde yer almış olsa da*, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde öngörülen hüküm ve sonuçları sağlamayacaktır³³⁰. Bu nedenlerle, tarafların hesap özeti gönderilmemesi şeklindeki anlaşmaları, kanunun emredici nitelikteki hükmü karşısında geçerli olmayıp hesap özetlerine bağlanmış olan sonuçların, bu tip anlaşmaların varlığı halinde hesap kat ihtarı ile sağlanması mümkün değildir.

Hesap özeti gönderilmesinin, noter aracılığıyla olması gerektiğine ilişkin hükme karşı getirilebilecek eleştirilerden biri, noterler aracılığıyla gerçekleştirilecek tebligatlara ilişkin bankalarca yapılacak masrafların, kredi sözleşmeleriyle krediyi kullananlara yükletilecek oluşudur³³¹. Bir diğer eleştiri konusu ise, noter aracılığı ile yapılmakta olan tebligatların, banka ile kredi müşterisi arasındaki ilişkilerin bozulmakta olduğu sanısına sebebiyet vermesi, taraflar arasında gereksiz bir tedirginlik yaratması ve bunun, taraflar arasında işleyen güven ilişkisine zarar vermesidir³³².

³²⁸ “Ancak bu tarz bir anlayışın hesap özeti tebliğini bidayette ortadan kaldırıcı bir etkisi olacağı ve bankalarca bu işlemin uygulanmayacağı gibi tehlikesi vardır.” (ÖKTEMER, Uygulama, s. 161).

³²⁹ 12. HD. 26.11.1992T., 5017/9317, (yayınlanmamıştır).

³³⁰ Cari hesap ilişkisi, belirli süreli olarak kararlaştırılacağı gibi belirsiz süresiz de olabilir. Belirsiz süreli olan cari hesap ilişkilerinde ki özellikle borçlu cari hesaplarda krediyi kullandıran banka, ilişkinin feshini istemek hakkını saklı tutmaktadır. Böyle bir durumda, kredinin kat'edilmesi hâli, cari hesap ilişkisinin kesilip alacağı (*nihai bakiyenin*) muaccel kılınmasına yöneliktir. Muacceliyet ihbarı niteliğindeki, hesap kat ihtarı, tespit edilen ara bakiyeyi içeren hesap özeti ile aynı anlamda değildirler. Bu nedenle de hesap özeti bağlanan sonuçların (TTK. m. 92/II, m. 68b/II, III) hesap kat ihtarı için de geçerli olamayacağı düşüncesindeyiz. Öğretideki aksi yöndeki görüş için bkz. §2, 2.3.2.2.2, s. 28, dn. 157, 158.

³³¹ ARSLAN, Sempozyum, s. 196

³³² YAZOĞLU, Füsün, Alacakların Tahsili Hususunda Cebri İcra ve Yargılama Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Yolları, Panel, Vakıflar Bankası Yayını, Ankara, 1991, s. 55, REİSOĞLU, Yeni

Krediyi kullandıran tarafın, hesap özeti için ancak noter aracılığıyla gönderilebilmesi şeklindeki zorunluluk karşısında, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde lehine öngörülen hükümlerden yararlanabilmesi, ancak söz konusu zorunluluğa uyması durumunda mümkün olabilecektir³³³. Oysa, Türk Ticaret Kanunu'nda, cari hesaplar yönünden bakiyeyi gösteren cetvelin noter aracılığıyla gönderilmesi şeklinde bir zorunluluk bulunmamaktadır (TTK. m. 92/II; EBank. m. 90/I). İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde yer alan bu hükmü, Türk Ticaret Kanunu'nda değişiklik getirmeyi amaçlayan bir hüküm olarak kabul etmemek gerekir. Örneğin, krediyi kullandıran tarafın, borçlu cari hesaplarda hesap özeti için İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde öngörülen şekilde yani noter aracılığı ile değil; ama adi postayla veya iadeli taahhütlü mektupla göndermiş olması halinde de, Türk Ticaret Kanunu'nun 92. maddesinde öngörülen hüküm ve sonuçlar (*tespit edilen bakiyenin kabul edilmiş sayılması, bakiyenin tecdit edilmiş sayılması*) gerçekleşecektir³³⁴. Ancak, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde öngörülen sonuçlar (m. 68b/II, III), kanunda öngörülen şekil şartına uyulmaması nedeniyle gerçekleşmeyecektir. Kanunun takip hukukuna ilişkin getirmiş olduğu kolaylıklardan krediyi kullandıran tarafın yararlanması, sadece hesap özeti için gönderilmesiyle değil; aynı zamanda kanunda öngörülen şekil şartına da uyulması ile mümkündür³³⁵.

Öğretide, olması gerek hukuk açısından, bu konuda kanunda öngörülen kadar sıkı olunmaması ve hesap özeti için iadeli taahhütlü mektupla gönderilmesi veya bizzat kredi borçlusuna elden imza karşılığında teslim edilmesi durumlarının da, mümkün olabilmesi gerektiği şeklinde görüşler bulunmaktadır. Zira, hesap özeti için

Düzenlemeler, s. 11, ÖKTEMER, s. 476, ARSLAN, Sempozyum, s. 196, TERCAN, s. 43; Bu konuda ayrıca bkz. İLHAN, s. 16.

³³³ ARSLAN, Sorunlar, s. 78, REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 11; 12. HD. 13.4.1994, 4400/4712 (UYAR, Talih, Gerekeçeli Notlu İcra ve İflâs Kanunu, C. I, İzmir, 1996, s. 1598), 12. HD. 2.10.1996T., 10747E., 11549K. (KİRAZ, s. 141, dn. 134). Hesap özeti için gönderilmesine ilişkin, kanunda ayrıca bir düzenlemeye gidilmesine rağmen hesap özeti için içeriğinde, hesap özeti gönderilmesine bağlanan kanuni sonuçların da hatırlatılmasına dair özel bir düzenleme olmaması nedeniyle salt hesap özeti için gönderilmesi yeterli olacaktır (BOZKURT, s. 36)

³³⁴ Bkz. §2, 2.3.2.2.2, s. 25 vd.

³³⁵ Hesap özeti için bankaya gelen müşteriye imzası karşılığında verme veya iadeli taahhütlü mektupla gönderme ve bu sayede borçlunun hesap özeti için aldığını ispat etmiş olmak yeterli olmayacaktır (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 11); ARSLAN, Sempozyum, s. 196; SUCU, Nail, Alacakların Tahsili Hususunda Cebri İcra ve Yargılama Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Yolları, Panel, Vakıflar Bankası Yayını, Ankara, 1991, s. 36, 37; ÖKTEMER, s. 475; TERCAN, s. 44; 3494 sayılı kanun, Türk Ticaret Kanunu'nun 92. maddesini değil; 3182 sayılı kanunun 90 ve 91. maddelerini yürürlükten kaldırmıştır. Bu halde Türk Ticaret Kanunu'nun 92. maddesiyle İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi birlikte yürürlükte bulunmakta ve birbirlerinin tamamlamaktadırlar. Bu iki hükme göre noterlere ilişkin üç tür işlem bulunmaktadır. Bunlardan ilki, *hesap özeti için noter aracılığı ile gönderilmesi*, ikincisi *hesap özeti için noterlik aracılığıyla yapılması* ve son olarak da *kredi sözleşmesinde yazılı adres değişikliğinin noter aracılığı ile bildirilmesidir* (BOZKURT, s. 36, 37) .

gönderilmesiyle sağlanmak istenen sonuç, müşterinin hesap özetinden haberdar olması ve kendisine itiraz hakkının tanınmasıdır³³⁶. Bununla birlikte öğretide, kanunun bu konudaki düzenlemesine rağmen hesap özeti kullanana imzası karşılığı tebliğ edilmesinin de geçerli sayılması gerektiğine ilişkin görüş de ileri sürülmektedir³³⁷. Ancak ihtilâf halinde, noter aracılığı ile hesap özeti gönderilmemiş olması nedeniyle, başkaca bir husus araştırılmadan, hüküm (m. 68b) alacaklı lehine kullanılamayacaktır³³⁸.

Kanımızca, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesiyle getirilmekte olan tebligata ilişkin şekil şartını, ispat değil; bir geçerlilik şartı olarak kabul etmek, düzenlemenin ruhuna ve amacına daha uygundur. Hükme hakim olan felsefe, kredi ilişkisinin devamında, çıkması olası çekişmelerin giderilmesi, yapılacak bir icra takibine yargılamayı gerektirecek konuların bırakılmamasıdır. Gönderilmesi zorunlu hesap özetine bağlanmış krediyi kullandıran taraf lehine olan hüküm ve sonuçlar, hesap özeti gönderilmesine ve bu anlamda krediyi kullanan tarafa hesap özeti itiraz olanağının tanınmış olmasına bağlıdır. İleride yapılması muhtemel takibin sağlığı ve hızı, bu yönde bir çekişmenin yaşanmamasıyla yakından ilgilidir. Örneğin, krediyi kullanan tarafa imzası karşılığı elden yapılacak bir tebligat, beraberinde imzanın inkârı veya söz konusu imzanın krediyi kullanan tarafı bağlayıcılığı sorunlarını gündeme getirecektir.

İadeli taahhütlü mektupla yapılacak tebligat işlemi, Posta Kanunu'na göre olacaktır³³⁹. Tebligatın belgelendirilmesi yönünden, iadeli taahhütlü mektupla yapılan tebligat, yerindedir. Ancak böyle bir halde, tebligat işlemi, muhatabın kendisine veya muhatap adına tebligatı almaya yetkili kişilere verilmeyecek olursa takibi aksatacak bir takım hukuki sorunların çıkması muhtemeldir³⁴⁰. Noterler aracılığıyla tebligat, sadece 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerinin uygulanmasını değil; ayrıca tebliğ olunacak hususun belgelendirilmesini de sağlamaktadır. Oysa, iadeli taahhütlü mektupta, belgelendirilmekte olan sadece tebligat işleminin kendisidir. Noter aracılığıyla yapılacak

³³⁶ TERCAN, s. 44; YAZOĞLU, s. 55; ÖKTEMER, Uygulama, s. 163.

³³⁷ ÖKTEMER, Uygulama, s. 163; KOSTAKOĞLU, borçlunun sözleşmedeki adresi dışında kendi imzasına yapılacak tebligatın da geçerli olacağını kabul etmektedir (KOSTAKOĞLU, s. 136).

³³⁸ ÖKTEMER, Uygulama, s. 163; Noter aracılığı ile yapılmakta olan tebligatın, bir geçerlilik değil; ispat şekli olduğuna ilişkin görüş için ayrıca bkz. YAZOĞLU, s. 55.

³³⁹ 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 1. maddesinin kapsamı dışında kalan hallerde, taraflar, tebligatın nasıl yapılacağını aralarında kararlaştırabilirler, böyle bir halde o hükümler; eğer bu konuda bir anlaşma yoksa ve tebligat posta ile yapılacaksa, 5584 sayılı Posta Kanunu hükümleri uygulanacaktır (YILMAZ/ ÇAĞLAR, s. 68, 75).

³⁴⁰ YILMAZ/ ÇAĞLAR, s. 75.

tebligatta, hem tebliğ işlemi hem de tebligatın konusu (hesap özeti) belgelendirilmektedir (Noterlik Kanunu m. 70). Bu nedenle, iadeli taahhütlü mektupla yapılacak bir gönderide, tebliğ işlemi inkâr edilmese de tebliğ edilecek hususun inkârı mümkündür. Tebliğ edilecek husus da, en az tebligat işleminin geçerliliği kadar önemlidir, düşüncesindeyiz. Anılan bu nedenlerle, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/l maddesinde öngörülen noter aracılığıyla tebligat şeklinin, aynı kanunda öngörülen krediyi kullandıran taraf lehine olan hükümlerin gerçekleşebilmesi bakımından, bir geçerlilik şartı olarak ele alınması, gerek yukarıda açıklamaya çalıştığımız sakıncaları giderici bir yol olması ve gerekse düzenlemenin ruhuna uygun olması nedeniyle, *olması gereken hukuk için de, bir zorunluluk arz etmektedir*³⁴¹.

4.3.2.3 Tebligatın Süresi

Hesap özeti gönderilmesi şekline ilişkin kanunda, şekil şartı yanında ayrıca süre sınırlaması da getirmiştir. Krediyi kullandıran taraf, hesap özetlerini cari hesap sözleşmesinde belirtilen dönemleri ve vadeli kredilerde faiz tahakkuk dönemlerini takip eden *on beş gün içinde* göndermek zorundadır (m. 68b/l)³⁴². Bununla birlikte aynı hükümde, hesap özeti hangi süre içinde borçluya tebliğ edileceği düzenlenmemiştir. Hesap özeti gönderilmesine ilişkin süre, hak düşürücü süre niteliğindedir ve takibin veya davanın her aşamasında ileri sürülebilir, kendiliğinden de dikkate alınır. Hak düşürücü süre olması nedeniyle, sürenin kesilmesi veya durması mümkün değildir³⁴³.

Hükmün ilk fıkrasında konu, "*....noter aracılığı ile göndermek zorundadır.*" şeklinde düzenlenmiştir (m. 68b/l c. 1). Hükmün ikinci fıkrası ise, "*Süresi içinde aldığı....*" şeklinde başlamaktadır (m. 68b/II c.1). Burada tartışılması gereken iki temel problem mevcuttur. Bunlarda ilki, hesap özeti gönderilmesi şeklinde ifade edilmiş olan durumun, hesap özeti *tebliğ edilmesi zorunluluğunu* da içerip içermediğidir. Çözülmesi gerekli ikinci hukuki problem ise, tebligat işleminin aynı on beş günlük süre içinde yapılmasının gerekip gerekmediğidir.

³⁴¹ Her ne kadar, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde öngörülen düzenlemeyi bir geçerlilik şartı olarak ele alsak da, anılan geçersizliğin ileri sürülmesinin objektif iyiniyet kuralları ile bağdaşmadığı durumlarda, şekil şartına uyulmamış olsa da, işlemin geçerli olarak yapıldığının kabul edilmesi gerekecektir (MK. m. 2).

³⁴² Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nca hazırlanan Şubat 2000 tarihli taslakta, öngörülen süre, **30 gün** olarak tespit edilmiştir (m. 68b/l). Ayrıca bkz. s. 62, dn. 310.

³⁴³ ÖKTEMER, Uygulama, s. 162.

4.3.2.3.1 Tebligatın Yapılması İçin Gerekli Olan Süre

Gerek Yargıtay içtihatlarında³⁴⁴, gerekse öğretide³⁴⁵, krediyi kullandıran tarafa yüklenen hesap özeti gönderilmesi şeklindeki zorunluluğun, aynı zamanda krediyi kullanan tarafından hesap özeti tebellüğ edilmesini de içerdiği şeklinde değerlendirilmektedir. Başka bir ifadeyle, krediyi kullandıran tarafından tebligatın yapılması amacıyla hesap özeti notere tevdi halinde, kanunun krediyi kullandıran taraf yüklemiş olduğu ödev tamamlanmamaktadır.

Tebligatın süresine ilişkin problem konusunda ise öğretide, kanunda öngörülen sürenin sadece tebligata çıkarma süresi olmadığı, aynı on beş günlük süre içinde tebligatın da yapılmasının gerektiğine ilişkin görüşler bulunmaktadır³⁴⁶. Zira, aksi yöndeki bir yaklaşımın kabulü halinde, hesap özeti krediyi kullandıran tarafça süresinde gönderilip gönderilmediğini ve krediyi kullanan tarafın itiraz hakkı için öngörülen bir aylık sürenin ne zaman işlemeye başlayacağını tespit etmek konusunda bazı problemler yaşanabilecektir³⁴⁷. Bu nedenle, kanunda öngörülen dönemleri takiben on beş gün içinde kredi veren tarafından hesap özeti hazırlanması, notere verilmesi ve noter tarafından aynı süre içinde borçluya tebliğ edilmesi zorunludur. Hesap özeti süreye uygun biçimde gönderilmiş olmasına rağmen; aynı süre içinde tebliğ olunamaması sonucunda, hesap özeti gerçeğe aykırılığının ileri sürülmesine ilişkin öngörülen otuz günlük süre işlemeyecek veya otuz günlük süre geçmesine rağmen İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin öngördüğü takip hukukuna ilişkin sonuçlar (m. 68b/III) gerçekleşmeyecektir. Zira, öngörülen olanaklardan krediyi kullandıran tarafın yararlanabilmesi, öncelikle hesap özeti süresi içinde gönderilmesine ve aynı süre içerisinde krediyi kullanan tarafından tebliğ alınmış olmasına bağlıdır³⁴⁸.

³⁴⁴ 12. HD. 14.2.1996T., 1699/2144; 12. HD. 10.7.1996T., 8921/9739, (KIRAZ, s. 142, dn. 137, 138); 12. HD. 13.4.1994T., 4400/4712, (UYAR, Kanun, C. I, s. 1598)

³⁴⁵ ARSLAN, Sorunlar, s.16, 17; ARSLAN, Sempozyum, s. 197; 12. HD. 17.1991T., 6500/14210, (UYAR, Kanun, C. I, s. 1598, 1599); REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 11; UYAR, İtiraz, s. 512, TERCAN, s. 44; "Tebliğ süresi ve koşulu yasa maddesinde emredici nitelikte düzenlenmiş olmakla, bu koşulların değiştirilmesine ilişkin sözleşmeye konulacak hükümlerin geçersiz olacağı kanısındayız", (KOSTAKOĞLU, s. 136).

³⁴⁶ TERCAN, s. 44; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 11; UYAR, İtiraz, s. 511; ARSLAN, s. 140; ARSLAN, Sempozyum, s. 197; ARSLAN, Sorunlar, s. 78; KOSTAKOĞLU, s. 136; aksi yöndeki görüş için bkz. ÖKTEMER, Uygulama, s. 163.

³⁴⁷ TERCAN, s. 44

³⁴⁸ ARSLAN, Sempozyum, s. 197; ARSLAN, s. 140; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 11; UYAR, İtiraz, s. 511, TERCAN, s. 44; YAZOĞLU, s. 55; KOSTAKOĞLU, s. 136; Ayrıca bkz. ARSLAN, Sorunlar, s. 78.

Krediyi kullandıran için sadece hesap özetinin notere tevdi değil; aynı süre içerisinde tebliğ edilmiş olması şartının da getirilmesi, kanunda öngörülen olanaklardan yararlanılmasını oldukça güçleştirmekte ve hatta fiilen olanaksız kılmaktadır. Bu hükmün hayata geçebilmesi için pek çok kredi müşterisi bulunan bankaların sadece dönem sonu hesap özetlerini on beş gün içinde hazırlaması yetmeyecek, ayrıca yoğun iş yükü altında bulunan noterlerin de aynı süre içerisinde hesap özetlerini tebliğ etmeleri gerekecektir³⁴⁹.

Öğretideki bir başka görüşe göre ise krediyi kullandıran tarafın, dönem sonu veya faiz dönemlerini takiben on beş gün içinde hesap özetlerini hazırlayıp notere tevdi etmekle, yükümlülüğünü yerine getirmiş sayılması ve noterin veya tebligat işlemini yapmakla yükümlü görevlinin ihmalden ayrıca krediyi kullandıran tarafın sorumlu tutulmaması gerekir. Bu nedenle de, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin ikinci fıkrasındaki "süresi içinde" ibaresi bu anlayış ile yorumlanmalıdır. Hükümde yer alan on beş günlük süre, hesap özetinin düzenlenmesi ve notere tevdi süresidir; tebligat işlemi daha sonra gerçekleşse dahi, bu durum, sonucu etkilemeyecektir³⁵⁰. Bu anlamda noterin, hesap özetini kendi çalışanı ya da resmi memur eliyle ne kadar süre içinde gerçekleştirebileceğinin bir önemi ve etkisi yoktur³⁵¹. Böylece, öngörülen on beş günlük süre, dönem sonu veya faiz tahakkuk dönemi ile başlayıp hesap özetinin notere tevdi gününe kadar geçmesi gereken azami süredir. Bu zaman dilimine uyulmaması halinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin hüküm ve sonuçları gerçekleşmeyecektir.

Tebliğat işleminin hangi süre içinde yapılmasının gerektiği konusunda bir değerlendirmenin yapılabilmesi, kanımızca, aynı konuyu düzenlemiş olan 3182 sayılı kanunun 90. maddesiyle İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine ilişkin taslak kanunların değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Zira, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b

³⁴⁹ ARSLAN, Sempozyum, s. 197; KOSTAKOĞLU, s. 136; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 12, Adalet Bakanlığı'nca hazırlanıp TBMM'ne sunulan "İcra ve İflâs Kanunu'nun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" nda, bu maddenin "birinci ve ikinci fıkrası" nın şu şekilde değiştirilmesi öngörülmüştür: " **Borçlu cari hesabı veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen kredilerde, kullandıran taraf, bir hesap özetini, kullanan tarafın kredi sözleşmesinde belirttiği adresine borçlu cari hesap sözleşmesinde belirtilen dönemlerde veya kredi sözleşmelerinde yazılı faiz tahakkuk dönemlerini takip eden on beş gün içinde tebliğ ettirmek üzere, notere başvurmak zorundadır.**" Getirilen bu düzenleme neticesinde süresi içinde ayrıca hesap özetinin krediyi kullanan taraf ulaşması gerekmediği için maddenin ikinci fıkrasının başında yer alan "süresi içinde" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır (ARSLAN, Sorunlar, s. 79, 84, dn. 8).

³⁵⁰ ÖKTEMER, Uygulama, s. 162.

³⁵¹ ÖKTEMER, Uygulama, s. 163.

maddesine ilişkin mevcut düzenleme, son şeklini Adalet Komisyonunda almıştır³⁵². Adalet Bakanlığında incelenmekte olan taslakta, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin konuya ilişkin düzenlemesi³⁵³ genel olarak, *on beş gün içerisinde hesap özeti gönderilmesi zorunluluğu*; buna karşılık, söz konusu hesap özeti almadığını iddia eden krediyi kullanan tarafın, cari hesaplarında dönem sonunu, vadeli kredilerde ise faiz tahakkuk dönemini takiben *otuz gün içinde hesap özeti noter aracılığı ile krediyi kullandıran taraftan istediğini ispat etmesi*, aşamalarından oluşmaktadır. Hesap özeti, *süresi içinde krediyi kullandıran taraftan istediğini ispat edemeyen veya süresi içinde aldığı hesap özeti içeriğine alındığından itibaren bir ay içinde itiraz etmeyen taraf*, hesap özeti gerçeğe aykırılığını ancak borcu ödedikten sonra dava edebilir. Benzer yöndeki düzenlemeler, Türkiye Bankalar Birliğinin Taslağında³⁵⁴ ve TC Merkez Bankası Taslağında³⁵⁵ da bulunmaktadır.

3182 sayılı kanununun 90. maddesinde ise bankalara, *sözleşmede belirtilen dönemlerde bir hesap özeti gönderme zorunluluğu* yüklenmiş (EBank. m. 90/I); ancak borçlu, hesap özeti gönderme dönemleri sonunda gönderilmesi gerekli hesap özeti almaması durumunda, söz konusu döneme ait hesap özeti sözleşmede belirtilen tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde noter aracılığı istediğini ispatlamak zorunda bırakılmıştır (EBank. m. 90/II). Düzenleme, hesap özeti gönderilmesine ilişkin bir şekil şartı içermemektedir. Çünkü, burada, itiraz edilmemiş olunması halinde, hesap özeti müşterinin eline geçmiş olduğunun kabul edildiği şeklindeki bir karineden

³⁵² Bkz. s. 61, 62.

³⁵³ Bkz. s. 61, 62, dn. 309, Ayrıca bkz. ÜSTÜNDAĞ, s. 70.

³⁵⁴ Türkiye Bankalar Birliği Taslağı aşağıdaki şekildedir:

"Madde 68a- *Halen borçlu cari hesap veya kısa, orta uzun vadeli kredi şeklinde işleyen veya ileride işletilecek olan kredilerde, krediyi kullandıran taraf, krediyi kullanan tarafın kredi sözleşmesinde belirttiği adresine, borçlu cari hesap sözleşmesinde belirtilen dönemleri veya kısa, orta, uzun vadeli kredi sözleşmelerinde yazılı faiz tahakkuk dönemlerini takip eden 15 gün içinde bir hesap özeti göndermek zorundadır. Sözleşmede gösterilen adresin değiştirilmesi ancak noter aracılığı ile krediyi kullandıran tarafa bildirildiği tarihte hüküm ifade eder.*

Hesap özeti almadığını iddia eden krediyi kullanan taraf, borçlu cari hesap sözleşme dönemini veya kısa, orta, uzun vadeli kredi sözleşmelerinde belirtilen faiz tahakkuk dönemini takip eden 30 gün içinde noter aracılığı ile krediyi kullandıran taraftan istediğini ispat etmedikçe, bunu almış ve içindekilerini kabul etmiş sayılır....." (ÜSTÜNDAĞ, s. 55, 56).

³⁵⁵ TC Merkez Bankası Taslağı aşağıdaki şekildedir:

"Madde 68a- *Halen borçlu cari hesap veya kısa, orta uzun vadeli kredi şeklinde işleyen veya ileride işletilecek olan kredilerde, krediyi kullandıran taraf, krediyi kullanan tarafın kredi sözleşmesinde belirttiği adresine, borçlu cari hesap sözleşmesinde belirtilen dönemleri veya kısa, orta, uzun vadeli kredi sözleşmelerinde yazılı faiz tahakkuk dönemlerini takip eden 15 gün içinde bir hesap özeti göndermek zorundadır. Sözleşmede gösterilen adresin değiştirilmesi ancak noter aracılığı ile krediyi kullandıran tarafa bildirildiği tarihte hüküm ifade eder.*

Hesap özeti almadığını iddia eden krediyi kullanan taraf, borçlu cari hesap sözleşme dönemini veya kısa, orta, uzun vadeli kredi sözleşmelerinde belirtilen faiz tahakkuk dönemini takip eden 30 gün içinde noter aracılığı ile krediyi kullandıran taraftan istediğini ispat etmedikçe, bunu almış ve içindekilerini kabul etmiş sayılır...." (ÜSTÜNDAĞ, s. 97).

hareket edilmektedir³⁵⁶. Kredi sözleşmesinde belirtilmekte olan tebliğ tarihi, *hesap özetinin son gönderilme tarihidir*. Müşteri, bu tarihten itibaren on beş gün içinde hesap özeti almaz ise, noter aracılığı ile hesap özeti verilmesini isteyecektir³⁵⁷.

Temelde, 3182 sayılı kanunun 90. maddesi ile İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine ilişkin kanun tasarıları aynı düzenlemeleri içermektedirler. Hükümün işleyişi, taslak kanunlarda daha belirgindir. Zira, taslak kanunlarda, bankanın hesap özeti belli bir süre (*on beş gün*) içinde göndermesi gerekmekte ve ancak krediyi kullanan taraf, gönderme yükümlülüğünün doğduğu tarihten itibaren (*dönem sonu-faiz tahakkuk dönemi*) belli bir süre (*otuz gün*) içinde hesap özeti istememiş olması halinde, söz konusu hesap özeti almış ve içeriğini kabul etmiş sayılacaktır³⁵⁸. Taslak hükümler, iki süreyi içermektedir. Bunlardan ilki, hesap özeti gönderme süresi (*on beş gün*); diğeri ise tebligatın yapıldığı veya yapılmış sayıldığı –ki, *aynı zamanda hesap özeti ele geçmediğinin bankaya haber verilip gönderilmesinin istenmesi için gerekli olan-* (*otuz gün*) süredir.

Adalet Komisyonunda, tebligatın gönderilmesine ilişkin, tasarıdaki şekilsizlik esas olarak yerine, noter aracılığı ile gönderme zorunluluğu getirilmiş ve bu nedenle de, tebligatın yapılmaması durumunda krediyi kullanan tarafın belli bir süre içerisinde krediyi kullandıran taraftan hesap özeti gönderilmesini isteme yükümlülüğü kaldırılmıştır³⁵⁹. Bu şekilde, Adalet Bakanlığı'nda incelenmekte olan tasarıda yer alan ikinci fıkra ve üçüncü fıkranın "*süresi içinde*" ibaresine kadar olan kısmı çıkarılmıştır³⁶⁰.

Şu anda yürürlükte bulunan İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin ikinci fıkrası, "*süresi içinde....*" ibaresi ile başlamaktadır. Taslak kanun metinlerinde, söz konusu olan "*süresi içinde...*" ibaresi, yine taslak hükümlerin birinci fıkralarında yer alan *on beş günlük* süreyi değil; ikinci fıkralarında yer alan *otuz günlük* süreyi

³⁵⁶ REİSOĞLU, Şerh, 1988, s. 600; Hesap özeti gönderilmesi zorunluluğu, madde metninde açıklıkla ifade edilmiştir. Bu zorunluluğu yerine getirmemiş olan banka –hesap özeti hiç göndermeyen veya geç gönderen- hesap özeti belli süre içinde kendisinden istenmediği nedeniyle 3182 s.k'nun 90. maddesinin kendisi için uygulanmasını talep edemeyecektir. Böyle bir halde, müşterinin hesap özeti aldığı ve içeriğini kabul ettiği karinesi işletilemeyecektir (REİSOĞLU, Alacakların Tahsilin Hızlandırılması, s. 14).

³⁵⁷ REİSOĞLU, Şerh, 1988, s. 601.

³⁵⁸ 3182 s.k'nun 90. maddesinde ise hesap özeti gönderilmesi süresi kredi sözleşmesinde belirlenecek ki, *bu tarih gönderinin yapılması gerekli son tarihtir*, bu süreyi takiben on beş gün içinde müşterinin noter aracılığı ile talep etmesi gerekecektir.

³⁵⁹ 3182 sayılı kanunun 90/2 maddesi ile borçluya yüklenen külfetin yanında, İcra ve İflâs Kanunu madde 68b'deki düzenlemenin krediyi kullandıran taraf lehine değil; ama krediyi kullanan taraf lehine olduğu sonucuna varmak mümkündür (ARSLAN, Sempozyum, s. 197).

³⁶⁰ TERCAN, s. 43, dn. 13.

kastetmektedirler. Zira, taslak metinlerde, her ne kadar, hesap özeti için gerekli olan zorunlu süre on beş gün ise de, hesap özeti için gerekli olan süre, *otuz gün* olarak düzenlenmiştir. Hükümde öngörülen bu süre (*otuz gün*) içerisinde de hesap özeti krediyi kullanan tarafın eline geçmemesi durumunda, harekete geçmek konusunda krediyi kullanan taraf yükümlendirilmiş ve aynı otuz günlük süre içerisinde, hesap özeti alınmadığına dair bildirimde bulunması gerekli kılınmıştır. Hesap özeti için gerekli olan sürenin başlangıcı ile hesap özeti için gerekli olan süre, ya da tebliğ edilmemesi halinde hesap özeti krediyi kullandıktan isteme süresinin başlangıcı aynıdır (*borçlu cari hesaplarda dönem sonu- vadeli kredilerde faiz tahakkuk dönemi*). Bu başlangıç anından 1-15. günler arasındaki her hangi bir günde hesap özeti gönderilmesi zorunludur. Aynı başlangıç anında 1-30. günler arası ise gönderilen hesap özeti için gerekli olan süre, ya da tebliğ edilmesi gerekmektedir. Bu süre içerisinde hesap özeti eline geçmeyen taraf, aynı süre içerisinde (1-30) hesap özeti eline geçmediğini bildirmesi gerekecektir. Aksi halde, hesap özeti krediyi kullanan tarafın süresinde eline geçtiği kabul edilecektir (EBank. m. 90/II).

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesiyle krediyi kullanan tarafa yüklenmiş olan bu külfetin kaldırılarak, hesap özeti ancak notere aracılığıyla gönderilecek olması nedeniyle, ikinci süre olan tebliğ için gerekli otuz günlük süre, madde metninden çıkarılmıştır. Böylece, yasalaşmış olan metnin ikinci fıkrasında yer alan "*süresi içinde...*" ibaresi, otuz günlük tebligat için gerekli olan sürenin çıkarılmış olması nedeniyle, geriye kalan birinci fıkradaki gönderme yükümlülüğünü düzenleyen on beş günlük süreyi kasteder hale gelmiştir.

Kanımızca bu veriler ışığında, kanun koyucunun iradesinin, hesap özeti gönderme süresi ile tebliğ edilmesi için gerekli olan süreyi aynı kılmak olduğunu söylemek güçtür. Zira, gerekçeden anlaşıldığı kadarıyla, asıl amaç, hesap özeti gönderilmesine ilişkin şekilsizlik esasının yerine, noter aracılığı ile gönderilmesi zorunluluğunun getirilmesidir. Doğal olarak, bu şekilde, önceki düzenlemede krediyi kullanan tarafa yüklenmiş olan, *hesap özeti için gerekli olan süre içinde iddia etmek külfetine ve tebligat için gerekli otuz günlük süreye gerek kalmamış ve bu yöndeki hükümler, taslak metinden çıkarılmıştır.* Ancak, bu durumda da, hükmün ikinci fıkrasındaki "*süresi içinde aldığı...*" ibaresi (m. 68b/II c. 1), taslak metindeki ikinci fıkranın çıkarılmış olması sonucunda, birinci fıkradaki (m. 68b/I), hesap özeti için gerekli olan süreyi kasteder bir duruma gelmiştir. Kanun

koyucun iradesi, yukarıda arz etmeye çalıştığımız şekildeyken, tasarlanmayan, öngörülmemiş bir başka sonuç gayri iradi olarak kendiliğinden gerçekleşmiştir. Bu nedenlerle, öğretinin, kanımızca gayri iradi olarak ortaya çıkan sonucu esas alarak kanunda hesap özetinin aynı on beş günlük süre içerisinde de tebliğinin gerekli kılındığına ilişkin görüşüne katılamıyoruz.

ÖKTEMER'in de haklılıkla vurguladığı üzere³⁶¹, on beş gün içerisinde hesap özeti hazırlama ve gönderme yükümlülüğünü yerine getiren krediyi kullandıran tarafın (m. 68b/l), söz konusu hesap özetinin aynı on beş günlük süre içerisinde tebliğ edilememesi ve bu nedenle İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin kendisine tanıdığı olanaklardan yararlanamaması nedeniyle uğramış olduğu zarardan kim sorumlu olacaktır? Belli bir yükümlülük, beraberinde sorumluluğu da getirmelidir. Hesap özetinin, on beş günlük süre içerisinde hazırlanamaması veya gönderilmek üzere notere tevdi edilmemesi halinde, krediyi kullandıran tarafın karşılaştığı yaptırım, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde lehine öngörülen sonuçlardan yararlanamamasıdır.

REİSOĞLU, noterlerin, yapacakları bu yöndeki tebligat işlemlerinde söz konusu işlemi acele işlerden kabul etmek suretiyle tebligatları bizzat kendi personeli aracılığı ile yaptırmasının (*postaya vermeksizin*) zorunlu hale geldiği belirtmektedir³⁶². Noterlik Kanunu'nun 70. maddesinde, noterler aracılığı ile yapılacak olan tebligatın Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılacağı belirtilmiştir. Tebligat Kanunu hükümlerine göre ise tebligat, posta aracılığı ile yapılabileceği gibi memur aracılığı ile de yapılabilir (7201 s.k. m. 1, 2). Bu nedenle, noterler de kendi memurları aracılığıyla tebligat yapabilirler. Noterler, memurları aracılığıyla tebligatı, posta aracılığı ile yapılacak tebligatın memur aracılığı ile yapılacak tebligata göre daha hızlı yapılamayacak olması ve bundan da bir zararın ortaya çıkması olasılığının bulunması halinde yapabilirler (7201 s.k. m. 2/l). Krediyi kullandıran tarafın tebligatın noterin kendi memurları eliyle yapılmasını talep etmesi halinde, noter, öncelikle kendi iş ve çalışanlarının durumuna göre memur aracılığı ile yapılacak tebligatın mutad yol olan posta aracılığıyla tebligata göre daha hızlı olup olmayacağını ve posta aracılığı ile yapılacak tebligatta herhangi bir zararın doğup doğmayacağı hususlarını değerlendirmesi gerekecektir³⁶³.

³⁶¹ Bkz. s. 71.

³⁶² REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 12.

³⁶³ Noter, çalışanı aracılığı ile yaptırılacak olan bir tebligat işleminde yapılacak olan tebliğ işleminin hızı yanında, kendi iş ve personelinin durumunu da dikkate alması gerekecektir. Ancak, iş ve çalışan

Noterler, bir işin yapılmamasından veya hatalı yahut eksik yapılmasından dolayı zarar görmüş olanlara karşı sorumludurlar (Noterlik Kanunu m. 162). Noterlerin sorumluluğunu gerektirecek asli unsurlar, sorumluluğu gerektiren tüm durumlarda olduğu gibi hukuka aykırı bir fiil, zarar ve illiyet bağının varlığıdır. Zarara sebebiyet veren fiil, yapma veya yapmama şeklinde olabilecektir³⁶⁴. Krediyi kullandıran tarafından memur aracılığıyla tebligatın yapılması yönündeki talebinin reddi ve bu nedenle hesap özeti için posta aracılığıyla tebligata çıkarılarak kabul edildiği üzere aynı on beş günlük süre içinde tebligatın yapılamaması durumunda, ortaya çıkan zarardan dolayı noterin sorumluluğu, ancak noterin bu yöndeki talebi reddetmesinin haksız olması halinde gündeme gelebilecektir.

Noterin kanundan kaynaklanan pek çok görevi bulunmaktadır ve tebligat işlemi de bunlara oranla daha az bir öneme sahiptir. Her memur eliyle tebligat talebinde noterin, her türlü işini bırakıp kendi memuru aracılığı ile tebligat işlemini yerine getirme yükümlülüğü bulunmamaktadır³⁶⁵. Anılan bu durumlar karşısında halâ, tebligatın öngörülen sürede yerine getirilmemesi halinde, ortaya çıkması muhtemel zarardan kimin veya kimlerin sorumlu olacağını, net bir şekilde ortaya konabilmiş değildir. Şunu da belirtmek gerekir ki, memur eliyle tebligat, münferit her olay için ayrı ayrı değerlendirilir. Kanun koyucunun, düzenlemediği bir durum için anılan yöndeki sakıncaları ortadan kaldırmak yönünden noterlere bu tip genel bir yükümlülük yüklemek ve bunun yerine getirilmemiş olunması halinde onları sorumlu tutmak doğru olmayacaktır, düşüncesindeyiz.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde, hesap özeti gönderilmesine ilişkin öngörülen sürenin, aynı zamanda tebliğ edilmesi için de gerekli süre olup olmadığı konusundaki meseleye ilişkin başka bir yaklaşım getirmek de mümkündür. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde, krediyi kullanan tarafın kendisine gönderilmiş olan hesap özeti veya tazmin talebine, *noter aracılığı* ile sekiz gün içerisinde itiraz etmek hakkı bulunmaktadır (m. 150ı). Hükümde, noter aracılığıyla yapılacak tebligatın sekiz gün içerisinde notere bildirilmesinin mi; yoksa itirazın krediyi kullandıran tarafından da

durumunun müsait ve posta aracılığı ile yapılacak olan tebligat göre daha hızlı tebligatın yapılması olası ise ve bu sayede gerçekleşmesi olası zararın önüne geçilebilecek ise memur aracılığı ile yapılacak tebligatı kabul eder; aksi halde bu yöndeki talebi reddedecektir. Noterlerin, kendi çalışanları aracılığı ile yapılacak olan tebligat işlemlerinde de yetki çevrelerine ilişkin kurallara uymaları gerekir (YILMAZ/ÇAĞLAR, s. 255, 256, 257).

³⁶⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. ULUKAPU, Ömer/ ATALI, Murat, Noterlik Hukuku, Konya, 1994, s. 161 vd.

³⁶⁵ YILMAZ/ÇAĞLAR, s. 256.

tebellüğünün mü gerektiği konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Bu konuda öğretideki hakim görüş, söz konusu itirazın notere yapılmasının yeterli olduğu, ayrıca aynı süre içerisinde krediyi kullandıran tarafından da tebliğ alınmasının gerekmediği yönündedir³⁶⁶. Aksi düşüncenin kabulü, noterdeki veya postadaki gecikmelerden kredi borçlusunu sorumlu tutmak anlamına gelir ve böyle bir durumda sekiz günlük itiraz süresi *fiilen* sınırlandırılmış olur³⁶⁷.

Öğretide, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin uygulamasında, hesap özeti noter aracılığıyla gönderilmesi durumunda, aynı süre içerisinde tebliğinin de zorunlu olduğu yönünde görüşler bulunduğu gibi³⁶⁸; aynı zamanda İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin uygulamasında, hesap özeti veya tazmin talebine karşı noter aracılığı ile yapılacak itirazın öngörülen süre içinde notere tevdiini yeterli gören görüşler de bulunmaktadır³⁶⁹. Tebligat şekli yönünden birbirleri ile aynı olan iki düzenleme için aynı sonucun geçerli olması, eşitlik ilkesinin doğal bir sonucudur.

Hesap özetine itiraz, krediyi kullanan tarafından hesap özeti alınmasından itibaren bir ay içinde yapılacaktır (m. 68b/II). Kanunda, hesap özeti gönderilmesinin aksine, yapılacak itirazın şekli konusunda bir kayıt bulunmamaktadır. Bu halde, öngörülen bir aylık sürenin, hesap özeti karşı yapılacak itiraz için mi getirildiği, yoksa aynı süre içerisinde de muhatabına ulaşmasının mı gerektiği konusu gündeme gelmektedir. Bu konuda, Yargıtay³⁷⁰ bir kararında, posta aracılığı ile yapılmış bir itirazın PTT Müdürlüğü'nden ve alacaklı bankadan sorularak itirazın, bir aylık süre içerisinde bankaya ulaşmış olması halinde, süresinde yapılmış olarak kabulün gerekeceğini belirtmiştir.

Çözümü gerekli bu hukuki meselenin değerlendirilmesinde, öncelikle, tebligatın, belli bir şekilde yapılmasının zorunlu olduğu durumlarla (m. 68b/I; m. 150ı), her hangi

³⁶⁶ ARSLAN, Sempozyum, s. 201; ARSLAN, Sorunlar, s. 82; TERCAN, İpotek, s. 101; 12. HD. 5.12.1990T., 11765/12592 (YKD, 1991/6, s. 887, 888; UYAR, Talih, İcra Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Manisa, 1992, s. 422); 12. HD. 23.3.1989T., 8724/4065 (ÖKTEMER, Uygulama, s. 169); aksi yöndeki görüş için bkz. REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 16.

³⁶⁷ TERCAN, İpotek, s. 101; Bir irade açıklamasının hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi için, onun muhatabının hakimiyet alanına girmesi gerekir. Bu nedenle, noter aracılığı ile yapılacak itirazın aynı sekiz günlük süre içerisinde itirazın muhatabı olan krediyi kullandıran tarafa ulaşması, vasil olması gerekir. Kanun koyucu, sekiz günlük süre içerisinde itirazın yapılmasını yeterli görseydi, bu durumu madde metninde ayrıca düzenlerdi. Aksi yöndeki bu görüşün ayrıntıları için bkz. REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 16.

³⁶⁸ Bkz. s. 70, dn. 345.

³⁶⁹ Bkz. s. 77, dn. 366.

³⁷⁰ 12. HD. 17.11.1992T., 6500/14210 (UYAR, Kanun, C. I, s. 1598, 1599).

bir şekil şartının öngörülmediği durumların (m. 68b/II) birbirlerinden ayrı değerlendirilmesi gerekir. Ardından, tebligatın belli bir şekilde yapılmasının zorunluluk olduğu durumlarda, kanun koyucunun, gönderinin tebligatı yapacak olan kuruma tevdiini yeterli görüp görmediği şeklinde bir kayıt koymasının, gerekip gerekmediğinin³⁷¹ değerlendirilmesi gerekecektir.

Kanımızca, "süresi içinde..." şeklindeki bir ibarenin varlığına rağmen (m. 68b/II); krediyi kullandıran tarafından hesap özeti on beş gün içerisinde hazırlanarak notere tevdi gerekir ve yetiştir³⁷². İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine ilişkin Adalet Komisyonu'nda yapılmış değişikliğin sınırlarını ve amacını da göz önüne aldığımızda, gayri iradi gerçekleşen bir denkleğin³⁷³ bu durumda esas alınamayacağı görüşündeyiz. Söz konusu bu denkleğin, sorumluluğu ve sorumlusu bulunmayan bir yükümlülük yaratmış olması, görüşümüzü destekleyen bir başka gerekçedir. Öğretideki, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde öngörülen itirazın tebliğ edilip edilmemesine ilişkin görüşlerin³⁷⁴, Yargıtay'ın yukarıda anılan ve bizim de katıldığımız içtihadında³⁷⁵ belirtilen farklılık ile birlikte ele alınarak hesap özeti gönderilmesine ilişkin konuda da geçerli olması konusunda hiçbir hukuki engel bulunmamaktadır.

4.3.2.3.2 Hesap Özeti Tebliği

Mülga 3182 sayılı yasanın 90. maddesinde olduğu gibi, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde de, krediyi kullandıran tarafın hesap özeti krediyi kullanan tarafın kredi sözleşmesinde bildirmiş olduğu adresine göndermesi gerekmektedir. Ayrıca, herhangi bir adres değişikliğinin yaşanmış olması halinde, söz konusu değişikliğin noter aracılığı ile krediyi kullandıran tarafa bildirilmesinin gerekliliği de hüküm altına alınmıştır (m. 68b/I)³⁷⁶.

Noter aracılığıyla kredi kullandıran tarafa bildirilmeyen adres değişikliği, kredi veren yönünden geçerli olmayacaktır. Krediyi kullanan tarafa ait kredi sözleşmesindeki

³⁷¹ Bkz. s. 77, dn. 367.

³⁷² Bkz. s. 71.

³⁷³ Bkz. s. 73, 74.

³⁷⁴ Bkz. s. 77, dn. 366, 367.

³⁷⁵ Bkz. s. 77, dn. 370.

³⁷⁶ Bu türden bir bildirim işlemi, bir ihbarname niteliğinde olmasına göre Noterlik Kanunu'nun 72. ve 106. maddelerine uygun biçimde, haricen yazılıp noterliğe getirilebileceği gibi noterlikte de yazdırılması mümkündür (BOZKURT, s. 39).

adresin değiştirilmiş olmasına rağmen, söz konusu değişiklik usulüne uygun olarak bildirilmemişse, kredi veren, sözleşmede belirtilen eski adrese hesap özeti gönderilmesini noterden isteyebilecek ve borçlunun eski adresine yapılacak olan tebligat geçerli kabul edilerek geçersizliği iddia edilemeyecektir. Böylece, krediyi kullanan taraf, eski adresine yapılan tebligata itiraz edemeyecek ve söz konusu hesap özeti, süresinde itiraz edilememiş olması sonucunda, kesinleşerek kanunun öngördüğü diğer hukuki sonuçların gerçekleşmesi yanında (m. 68b/II), İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge sayılacaktır (m. 68b/III)³⁷⁷.

Kredi kullanan tarafın, adres değişikliğini noter aracılığıyla bildirmesi, ihtilâfları giderici bir yol olarak düşünülmüştür. **ÖKTEMER**, kanunun açık hükmüne rağmen, hükmün amacından hareket ederek, "*borçlu, yeni adresini kredi kullandıran nezdine gelerek bildirmiş, ilgili karton ve hesaplara işletmiş ise, noter aracılığı ile bildirme mükellefiyetinin aranmamasını hakkaniyetin icabı saymalıdır*" görüşünü öğretide ileri sürmektedir³⁷⁸. Öğretide, müşterinin adres değişikliğini yazılı olarak bildirmesi ve bankanın adres değişikliğini teyit etmesi üzerine yeni adrese tebligat yapmasının da yeterli ve geçerli olduğu şeklinde görüşler de bulunmaktadır³⁷⁹. **KOSTAKOĞLU**, bunun yanında "*..borçlunun sözleşmedeki adresi dışında, kendi imzasına yapılacak tebligatın da geçerli olacağını*" da kabul etmektedir³⁸⁰.

Krediyi kullanan tarafa ait sözleşmedeki adres değişikliği, krediyi kullandıran tarafa "*ancak*" noter aracılığıyla bildirilmesi halinde geçerli olacaktır, hüküm ifade edecektir (m. 68b/I c. 2). Hüküm ifade tarzından, kanunda öngörülen şeklin, bir geçerlilik şartı olduğu anlaşılmaktadır. Kanımızca bu ifade tarzı, hüküm amaçsal yorumuyla da örtüşmektedir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin gerek ikinci gerekse üçüncü fıkralarında yer alan hüküm ve sonuçların gerçekleşebilmesi ancak geçerli bir hesap özeti varlığı ile mümkündür. Geçerli bir hesap özeti kasıt, krediyi kullanan tarafından süresinde itiraza uğramamış olan hesap özettir. Hesap özeti itiraza

³⁷⁷ **KOSTAKOĞLU**, s. 136, **REİSOĞLU**, Yeni Düzenlemeler, s. 12, **ARSLAN**, Sempozyum, s. 198, **TERCAN**, s. 43, 12. HD. 8.2.1990, 7850/830, 12. HD. 29.1.1990, 7063/373, 12. HD. 20.4.1989, 3386/5885 (UYAR, İtiraz, s. 551, 552, no: 711), "*...Daha evvelce yapılmış tebligatın mevcudiyeti aranmaksızın, 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 35. maddesi uygulanmalıdır.*", **ÖKTEMER**, s. Uygulama, s. 163.

³⁷⁸ **ÖKTEMER**, Uygulama, s. 163

³⁷⁹ **REİSOĞLU**, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 15; **REİSOĞLU**, Yeni Düzenlemeler, s. 12; **KOSTAKOĞLU**, s. 136.

³⁸⁰ **KOSTAKOĞLU**, s. 136.

uğrayıp uğramaması, öncelikle onun krediyi kullanan tarafın hakimiyet alanına girmiş olmasını gerekli kılar ki, ancak bu durumda itiraz için gerekli olan süre işlemeye başlar.

Krediyi kullanan tarafın, kredi sözleşmesindeki adresini değiştirmesine rağmen; adres değişikliğini hiç bildirmemiş olması durumunda, krediyi kullandıran, öngörülen sürede hesap özeti hazırlayacak ve notere tevdi edecektir. Tebligat, çoğunlukla posta aracılığıyla olacak ve tebligat işlemi 7201 sayılı kanunun hükümleri doğrultusunda gerçekleşecektir. Söz konusu adresin değiştirilmiş ve yeni adresin tespit edilememiş olması halinde (7201 s.k. m. 21) Tebligat Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre (7201 s.k. m. 10 vd) tebligat işlemi başarıyla sonuçlandırılmayacak ve hesap özeti tebliğ edilmeksizin (*bilâ tebliğ*) tebligatı çıkaran makama iade edilecektir. Hesap özetlerinin noter aracılığıyla Tebligat Kanunu'na göre tebliğ edilecek olması nedeniyle, Tebligat Kanunu'nun 35. maddesinin burada kullanılması mümkün değildir (7201 s.k. m. 34)³⁸¹.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde, hesap özeti noter aracılığıyla gönderilmesi zorunluluğu, krediyi kullandıran tarafa; adres değişikliğin bildirilmesi zorunluluğu krediyi kullanan tarafa yüklenmiştir. Esasen, adres değişikliğinin öngörülen şekilde bildirilmemiş olması halinde, bu durumun yaptırımının ne olacağı kanunda düzenlenmemiştir. Krediyi kullandıran taraf, öngörülen süre ve biçimde hesap özeti göndermezse, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde lehinde öngörülen hükümlerden yararlanamamaktadır. Krediyi kullanan tarafın, adres değişikliğinin öngörülen şekilde bildirilmesi zorunluluğuna uyması beklenir; aksi halde, krediyi kullanan tarafın, kredi sözleşmesinde bildirmiş olduğu ancak aslında eski adresi olan yere yapılacak gönderileri sanki tebliğ almış olduğu kabul edilmelidir. Kanımızca, bu sonuç, söz konusu hükmün de yaptırımıdır. Bu şekilde, Tebligat Kanunu hükümlerine göre hesap özeti tebliğ edilememiş olsa da, salt hesap özeti gönderilmiş olması ve bunun belgelendirilmesi durumunda, hesap özeti sanki tebliğ edilmiş yani kredi müşterisinin hakimiyet alanına girmiş gibi hesap özetine itiraz için gerekli olan süre işlemeye başlayacaktır³⁸².

³⁸¹ 12. HD. 17.6.191T., 10825/3963, (yayınlanmamıştır); Aksi yöndeki görüş için bkz. ÖKTEMER, Uygulama, s. 163.

³⁸² 12. HD. 29.5.1990, 3894/5338, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 8.2.1990T., 7850/830, (UYAR, İtiraz, s. 551).

Tebliğat Kanunu'nun hükümlerine göre tebliğ işlemini ısrarla yapmaya çalışmak, adres değişikliğinin bildirilmesi külfetini, anlamsız ve işlevsiz kılmaktadır (m. 68b/l). Kanımızca, kanun koyucu burada bilinçli olarak, krediyi kullandıran tarafa, hesap özetini tebliğ değil; gönderme zorunluluğu yüklemiştir. Kredi sözleşmesinde bildirilen adrese, Tebliğat Kanunu hükümlerine göre hesap özetinin tebliğ edilmesi, varılmak istenen asıl sonuçtur. Ancak kanun koyucu, hesap özetinin tebliğ edilememesi halinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin çalışamaz durumda kalmasını engellemek için krediyi kullanan tarafa da adres değişikliğinin bildirilmesi şeklinde bir ödev yüklemiştir³⁸³.

Adalet Komisyonunda yapılan değişiklik sonucunda, krediyi kullanan tarafın hesap özetini istemek zorunluluğu ve hesap özetinin şekle tabi olmaksızın gönderilmesi esası kaldırılarak yerine, krediyi kullandıran taraf için noter aracılığı ile hesap özetinin gönderilmesi zorunluluğu getirilmiş; ancak bunun karşısında, adres değişikliğinin noter aracılığıyla bildirilmesi esası korunmuştur. Böylece, krediyi kullanan ile kullandıran taraf arasındaki menfaatler dengesi önemli ölçüde gözetilmeye çalışılmıştır³⁸⁴.

³⁸³ İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi yönünden hesap özetinin tebliğ edilmiş olmasının da gerektiğine ilişkin kararlar için bkz. 12. HD. 21.12.1995T., 8921/9730, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 23.5.1996T., 14624/15345, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 21.6.1995T., 11439/11410, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 24.6.1998T., 10692/12219, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 29.1.1990T., 3584/11051, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 13.3.1996T., 10747/11549, (yayınlanmamıştır).

³⁸⁴ Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının Şubat 2000 tarihli taslağında, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/1 maddesinde, *hesap özetinin noter aracılığı ile krediyi kullanan tarafın sözleşmede belirtilen adresine gönderilmesi* gerekliliği belirtildikten sonra, *"..krediyi kullanan tarafa aldığı ya da bu Kanununun 21. maddesi hükmü gereğince almış sayıldığı hesap özetine 15 gün içinde Noter aracılığı ile itiraz etmek zorundadır."* hükmü getirilmektedir. Aynı taslakta, İcra ve İflâs Kanunu'nun 21. maddesine ilişkin olarak getirilen düzenlemenin konuya ilişkin hükümleri şu şekildedir: *"...İlamda ve 38. maddeye göre ilam hükmünde sayılan belgeler ile ipotek senedinde veya kredi ilişkisi nedeniyle düzenlenen her türlü belgelerde yazılı olan adresini değiştiren alacaklı veya borçlu, kefil, rehin veren, garanti eden ve borçtan sair surette sorumlu olanlar ile bunların halefleri yurtiçinde bir adresi noter aracılığı ile diğer tarafa bildirmek zorundadırlar. Bu halde, bundan sonraki tebliğatlar noter tebliğatları da dahil olmak üzere bildirilen yeni adrese yapılır. Adresini değiştiren kimse, yenisini noter aracılığı ile bildirmedeği veya yurtdışında bir adres bildirdiği takdirde, yukarıda 2. fıkrada belirtilen adresteki ya da Noter aracılığı ile bildirmiş en son adresteki muhtarlığa tebliğat evrakı bırakılmak suretiyle tebliğat yapılır. Evrakın muhtarlığa bırakıldığı tarih tebliğ tarihi olarak kabul olunur. Yukarıda 2'nci fıkrada belirtilen kişilerin hiçbirisi tebliğat esnasında gösterilen adreste bulunmaz veya tebellüğden imtina ederse, Tebliğat Kanunu'nun 21. maddesi yerine üçüncü fıkrada öngörülen şekilde tebliğat yapılır...."*

Taslakta, değişik İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde sözü edilmekte olan 21. madde ile, adeta, noterlere 7201 sayılı Tebliğat Kanunu'nun 35. maddesine benzer bir usulde tebliğat yapmak hakkı tanımlanmıştır. Zira, krediyi kullanan tarafın adresinde bulunmaması ve bu nedenle özellikle, Tebliğat Kanunu'nun 21. maddesine göre hesap özetini tebliğ edilememesi halinde, *ki, bu durum krediyi kullanan tarafın kredi ilişkisi içinde bildirmiş olduğu adresini değiştirmiş ve fakat yenisini yine noter aracılığı ile bildirmemiş olması halinde yaşanacaktır*, en son adresindeki muhtarlığa tebliğat konusunu bırakılmak suretiyle tebliğat işlemi yapılmış sayılacaktır. Taslağın İcra ve İflâs Kanunu'nun 21. maddesine ilişkin düzenlemesinde, ilâmlar, aynı kanunun 38. maddesinde yer alan belgeler ve ipotek senetleri ile kredi ilişkisi içerisinde düzenlenecek olan belgeler, söz konusu hükmün uygulama alanı içerisinde bir tutulmuş olmaktadır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine ilişkin hesap özetlerinin, tebliğinin gerekip gerekmediği sorunun çözümüne dair ayrıca bir kanuni düzenlemenin yapılması, İcra ve İflâs Kanunu'nun

Adres değişikliğinin, adi yazılı Şekilde bildirilmesi halinde yapılmış olan işlemin geğerliliği, kanunda bu konuda öngörölen Şekil Şartının niteliği ile yakından ilgilidir. Kanımızca, adres değişikliğinin bildirilmesine ilişkin Şekil Şartı, bir geçerlilik Şartıdır. Bu Şekle uyulmaksızın yapılan işlemin geğerliliğinden, bahsedilemez³⁸⁵. Kredi müşterisinin adres değişikliğini krediyi kullandıran nezdine gelerek bildirmesi, ilgili karton ve hesaplara işletmiş olması durumunda, ayrıca adres değişikliğinin noter aracılığı ile bildirilmesine gerek kalmaması, acaba geręekten hakkaniyetin gereği midir? Hesap özetinin itiraza uğrayıp uğramaması, hesap özetinin, krediyi kullanana tebliğ edilmesi veya tebliğ edilmiş sayılmasına bağlıdır. Örneğin, krediyi kullanan tarafın adres değişikliğini, adi yazılı Şekilde veya bizzat imza karşılığında bildirdiği ancak bunu noter aracılığıyla yapmadığı bir durumda, aynı krediyi kullanan taraf, iddia edilen değişiklik bildirimlerinin kendinden kaynaklanmadığını, söz konusu imzaların kendisine ait olmadığını, bu nedenle değişiklik üzerine bildirilen yeni adrese gönderilen hesap özetlerinin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge olmadığını iddia ederse, icra tetkik mercii söz konusu bu durumu inceleyebilecek midir?

Kanımızca, kanun koyucu, icra takip aŐamasının, tüm bu ve benzeri çekiŐmelerden uzak biçimde hızla tamamlanması sağlamak için böyle bir Şekil Şartı getirmiştir. Hesap özetinin noter aracılığıyla gönderilmesindeki korunmakta olan menfaatin³⁸⁶, adres değişikliğinin bildirilmesi işleminde de geçerli olduğu düşünceindediriz.

Noter aracılığıyla yapılacak bu yöndeki bir bildirim, gerek içeriğine gerekse gönderilmesine ilişkin herhangi bir tereddüdün ve bu yöndeki bir iddianın ileri sürölmesi mümkün değildir. Kaldı ki, imza karşılığında yapılacak olan adres değişikliği bildiriminin altındaki imzanın inkâr edilmesi halinde, imzanın geręekten krediyi kullanan tarafa ait

68b maddesinin Şu anki hâli içinde yorum yoluyla varmaya çalıştığımız sonuç karşısında, *kanımızca* gereksiz kalmaktadır. Tebliğ edilmiş sayılma kavramını, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin Şu anki geçerli düzenlemesi içinde biz de kullanmaktayız. Adres değişikliğinin bildirilmesi yükümlölüğünün yerine getirilmemiş olunması halinde, hesap özetinin eski adrese gönderilmiş ancak 7201 sayılı kanun hükümleri dairesinde tebliğ edilememiş olmasına göre, söz konusu yükümlölüğün yerine getirilmemiş olmasının yaptırımı olarak, hesap özetinin *tebliğ edilmiş sayılması gerektiği* inancındayız. Aksi halde, ***ısrarla tebliğ edilmiş sayılmasını aramak, adres değişikliğinin noter aracılığı ile bildirilmesi yükümlölüğünü işlevsiz ve anlamsız kılacağı gibi, tümünden düzenlemeyi çalışamaz hâle getirecektir.***

³⁸⁵ Geğersizliğin ileri sürölmesinin objektif iyiniyet kuralıyla (MK. m. 2) bağdaşmadığı durumlarda, söz konusu geğersizliğin ileri sürölmesi mümkün olmayacaktır. Bu anlamda, adi yazılı Şekilde bildirilmiş olan adres değişikliği üzerine, yeni adrese hesap özetinin gönderilmesi ve bu adreste hesap özetinin tebliğ edilmiş olunması halinde artık; adres değişikliğine ilişkin bildirim geğersizliği ileri sürölemeyecektir.

³⁸⁶ Bkz. s. 68, 69.

olup olmadığı konusundaki çekişmenin, icra tetkik merciinde itirazın kaldırılması yargılamasında giderilmesi mümkün değildir, düşüncesindeyiz. Oysa, salt inkâr şeklindeki bu iddia, yeni adrese gönderilen hesap özetinin, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde öngörülen sonuçları sağlamasını engeller niteliktedir. Hükmün ruhuna egemen olan takip öncesi dönemde tüm çekişmelerin giderilerek olası bir takibin yapılabilecek tüm iddia ve inkârlardan arı olarak hızla tamamlanmasının sağlanması gerekçesi, hesap özetinin noter aracılığı ile gönderilmesinde olduğu gibi, adres değişikliğinin noter aracılığı ile bildirilmesinde de geçerli olacaktır.

4.3.3 Hesap Özeti'nin Gönderilmesi İşlemine Bağlı Sonuçlar

4.3.3.1 Hesap Özeti'ne Karşı Yapılacak İtiraz

4.3.3.1.1 İtirazın Şekli

Krediyi kullanan tarafın, öngörülen şekilde ve sürede gönderilmiş hesap özeti'ne, hesap özeti'ni aldığı veya almış sayıldığı tarihten itibaren bir ay içinde itiraz etmesi mümkündür (m. 68b/II)³⁸⁷. Kanunda, anılan itirazın yapılmasına yönelik belli bir şekil şartı düzenlenmemiştir. Hesap özeti'ne karşı yapılabilecek itirazın şekli konusunda öğretide, farklı görüşler bulunmaktadır³⁸⁸. Buna göre, borçlu, hesap özeti'ne itiraz ettiğini *her türlü belge* ile ispat edebilecektir³⁸⁹.

Görüşlerden bir diğerine göre ise krediyi kullanan tarafın hesap özeti'ne karşı bir ay içinde yapacağı itirazın, *noter marifetiyle, taahhütlü mektupla veya telgrafla* yapılması gerekecektir (TTK. m. 92/II)³⁹⁰. Bu durumda, itirazın noter aracılığıyla yapılması, ihtiyaridir³⁹¹. **BOZKURT**'un bu yöndeki görüşü, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi ile Türk Ticaret Kanunu'nun cari hesaba ilişkin hükümleri arasındaki ilişkinin

³⁸⁷ Noter aracılığı ile gönderilmemiş olan hesap özeti'ne borçlunun itiraz etmesine gerek yoktur. Böyle bir belgenin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi kapsamı dışında kalacağı açıktır (ÖKTEMER, Uygulama, s. 164).

³⁸⁸ "...Bu sayede borçlu, hesap özeti'ne yazılı veya sözlü itiraz edebilir. Hesap özeti'ne süresi içinde itiraz edildiği, *her türlü delil ile* ispatlanabilmelidir (TERCAN, s. 45; ÖKTEMER, Uygulama, s. 165).

³⁸⁹ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 12; ARSLAN, Sempozyum, s. 198; UYAR, İtiraz, s. 512, "...Ancak itiraz edildiğinin ispatı için HUMK. m. 288 gereği yazılı kanıt gerektiği kanaatindeyiz. Nitekim, burada itirazın, hukuki bir işlem olup, bir hakkın doğumu ile ilgili bulunduğu kabulü gerekir.", KOSTAKOĞLU, s. 136; "İtiraz her hangi bir şekle tabi değildir, ancak ispat açısından yazılı olarak yapılması gerekecektir.", (ŞENER, s. 335); ayrıca bkz. 12. HD. 19.12.1989T. 3430/15628, (UYAR, Talih, İcra Hukukunda Şikayet, Manisa, 1991, s. 176).

³⁹⁰ BOZKURT, s. 36, 38, 39.

³⁹¹ BOZKURT, s. 39.

tespitini zorunlu kılmaktadır. Zira bu görüşe göre, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde hesap özetine karşı yapılacak itiraz için herhangi bir şekil şartı öngörülmemiş olmasına rağmen, cari hesap sözleşmelerinde, hesap özetine itiraz ancak, **noter aracılığıyla, taahhütlü mektup**³⁹² mektup veya **telgrafla** yapılabilmektedir (TTK. m. 92/II)³⁹³. Eğer, gerçekten **BOZKURT**'un ifade ettiği üzere, söz konusu iki hüküm, birbirlerini tamamlar nitelikte iseler ve *hatta aralarında bir genel kanun- özel kanun ilişkisi var ise*, o halde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde bir şekil şartının öngörülmemiş olmasının önemi bulunmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 92/II maddesinde öngörülen şekil şartlarından her hangi biriyle hesap özetine itiraz etmek gerekecek ve yetecektir.

ŞENER, bu iki hükmün birbirini tamamlamak şeklindeki ilişki bir yana, tam aksine, yapıları itibariyle birbirleriyle çelişme halinde oldukları görüşündedir³⁹⁴. Buna göre, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, sadece cari hesap şeklindeki nakdi krediler ile ilgilenirken; genel hüküm niteliğindeki Türk Ticaret Kanunu'nun 92. maddesinde cari hesabın konusu bakımından bir ayırım yapılmış değildir. Bu nedenle, Türk Ticaret Kanunu hükümleri daha gerçekçidir³⁹⁵. Ancak bu görüşte, birbirilerini tamamlamaktan ziyade yapısal çelişki içerisinde bulunan bu iki hükmün, aynı anda uygulanmasının mümkün olup olmadığı veya İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin uygulamasının gerekli olduğu bir durumda, Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümlerinin uygulanmasının mümkün olup olmadığı konusunda tam bir açıklık bulunmamaktadır³⁹⁶.

Kanımızca, anılan bu iki hüküm arasında, bir çelişme değil; **yapısal farklılık** bulunmaktadır. Kanun koyucu, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde öngörülen tarzda işletilmekte olan kredi ilişkilerine özgü olarak, ancak kanunda (m. 68b/I) öngörülen koşulları taşıyan belgelerin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belgelerden olmasını amaçlamış ve bunu hüküm altına almıştır. Özel kanunun öncelikle uygulanması, esastır. Hesap özetleri bakımından, noter aracılığıyla gönderilmesi zorunluluğunu içeren özel kanunun bulunduğu bir durumda (m. 68b/I),

³⁹² *Taahhütlü mektup şeklinin değerlendirmesi için bkz. KARAYALÇIN, s. 584, dn. 32.*

³⁹³ Ayrıca bkz. **Ş2**, 2.3.2.2.2, s. 24, 25.

³⁹⁴ **ŞENER**, s. 340.

³⁹⁵ **ŞENER**, s. 340.

³⁹⁶ Ayrıca bkz. **ARSLAN**, Sempozyum, s. 196; **REİSOĞLU**, Yeni Düzenlemeler, s. 11; **SUCU**, s. 36, 37; **SOP**, s. 105. Bakiyeyi gösteren cetvele itiraz, kanunda öngörülen üç şekilden biriyle yapılabilir (TTK. m. 92/II). Buradaki şekil şartı bir geçerlilik şartıdır. Banka genel işlem şartlarında, itirazın yazılı olarak yapılabileceği kararlaştırılmış ve bunun da, anılan düzenleme karşısında geçersiz olmasına rağmen; bankanın bu geçersizliği ileri sürmesi objektif iyiniyet kuralı (MK. m. 2) ile bağdaşmaz. (Ayrıntılı bilgi için bkz. **ŞENER**, s. 343, 344).

genel kanunun getirdiği şekilsizlik esası uygulanmaz (TTK. m. 92/I). Ancak, bu durum, genel kanunun zımnen mülga edildiği anlamına da gelmemelidir. Bu nedenle, özel kanunun hesap özetine itiraz edilmesi konusunda şekil şartı içermediği bir durumda (m. 68b/II), genel hükümde öngörülen şekil şartının uygulanması (TTK. m. 92/II) gerekecektir. Aksi halde, genel hüküm niteliğinde olan düzenlemenin, bir kısmının uygulanması (*bakiyenin kabul edilmiş sayılması*)³⁹⁷, bir başka kısmının ise uygulanmaması (*hesap özetine itiraz için öngörülen şekil şartı*) şeklinde bir sonuç ortaya çıkacaktır.

Bu konuda bizim de katıldığımız görüş, banka kredi sözleşmelerine Türk Ticaret Kanunu'nun cari hesaba ilişkin hükümlerinin kıyasen de olsa uygulanmalarının mümkün olduğu düşüncesine dayanmaktadır³⁹⁸. Yargıtay'ın bu konudaki görüşünün esas alınması halinde ise İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde öngörülmekte olan durum ile Türk Ticaret Kanunu'nun cari hesap hükümleri arasında herhangi bir bağlantı bulunmayacaktır. Bu nedenle de, hesap özetine karşı yapılacak itirazın bir şekle tâbi olup olmadığına, tâbi ise söz konusu şekil şartının niteliğinin genel hükümlere göre değerlendirilmesi gerekecektir.

Bu konuda iki görüş bulunmaktadır. Bunlardan ilkinde göre, hesap özetine itirazın belli bir şekle tabi olmaması sonucunda, yazılı veya sözlü olarak itiraz edilebilecektir. Hesap özetine itiraz edildiği de her türlü delille ispatlanabilecektir³⁹⁹. İkinci görüşe göre ise borçlu, hesap özetine itiraz etmiş olduğunu her türlü belge ile ispatlayabilecektir⁴⁰⁰. Aslında, her iki görüşün, birbirinin karşıtı olarak değerlendirilmesi pek de doğru olmayabilir. Zira, ikinci görüş, kanımızca ispat olgusundan hareket etmekte, ispat konusunda bir çekişmenin yaşanmamış olması halinde itirazın yapılmasına ilişkin bir şekil şartı öngörmemektedir. Buna göre, hesap özetine itiraz için herhangi bir geçerlilik şartı bulunmaması nedeniyle, yazılı veya sözlü olarak yapılabilir; ancak ispat bakımından her türlü belge ile ispatlanması gerekir. Kanımızca, burada ispat için varlığı gerekli belgeden, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 288. maddesinde bildirilmekte olan senedin anlaşılması gerekecektir. Aksi halde, belgeden değil; delilden söz edilmesi gerekirdi. Ancak, senetle ispat zorunluluğu, yapıldıkları anda, değerleri belli bir miktarı aşan hukuki işlemler için geçerlidir (HUMK. m. 288). O

³⁹⁷ Bkz. s. 67, dn. 335.

³⁹⁸ Bkz. §2, 2.3.2.2.2, s. 21, 22 vd.; ayrıca bkz. §2, 2.2, s. 13, dn. 59.

³⁹⁹ TERCAN, s. 45.

⁴⁰⁰ Bkz. s. 83, dn. 389.

halde, bu kuralın uygulanması, hesap özetine karşı yapılan itiraz işleminin, bir hukuki işlem olup olmadığının tespitini gerekli kılmaktadır.

Hukuki işlem, hukuk düzenince kendilerine hukuki sonuç bağlanan irade açıklamalarına verilen addır⁴⁰¹. Hukuki işlem benzerlerinde ise, tıpkı hukuki işlemler gibi bir irade açıklaması ve bu irade açıklamasına bağlanan bir hukuki sonuç bulunmasına rağmen, söz konusu irade açıklamasının bu hukuki sonuca yönelmesi zorunlu değildir (Örneğin, BK. m. 101)⁴⁰². Bu verilerin ışığında, hesap özetine karşı yapılacak itirazın niteliğinin tespitinde, vadesinde borcunu ödemeyen borçlunun temerrüde düşürülmesi amacıyla çekilen ihtar için yapılan değerlendirmenin bir benzerinin yapılması mümkündür. Temerrüt ihtarını çeken alacaklının iradesi, borçlunun çekilen ihtar neticesinde düşeceği temerrüdün yasal sonuçlarına ilişkin olmayıp sadece temerrüt olgusunun gerçekleşmesine yöneliktir. Temerrüdün yasal sonuçları, temerrüt ihtarının yapılması sonucunda kendiliğinden doğar⁴⁰³. Aynı durumun hesap özetine karşı yapılacak itiraz için de geçerli olduğu, düşüncesindeyiz. Burada, krediyi kullananın hesap özetini kabul etmemek yönünde bir iradesi bulunmakta, ancak itiraz nedeniyle doğması engellenmiş hukuki sonuçlar (m. 68b/II, III), kendiliğinden gerçekleşmektedir. Bu nedenle, kanımızca, hesap özetine itiraz, *bir hukuki işlem benzeri irade açıklamasıdır*.

Varmaya çalıştığımız bu sonuç, etkisini, hukuki işlemler için geçerli olan senetle ispat zorunluluğunun değerlendirilmesinde gösterecektir. Hukuki işlemlerin ispatı için geçerli olan ispat şartının (HUMK. m. 288), hukuki işlem benzerleri için de geçerli olması durumunda, hesap özetine itiraz, bir geçerlilik şartına tabi olmamakla birlikte (m. 68b/II); ispat şekline tabi olacaktır. Senetle ispat zorunluluğunun, sadece hukuki işlemler için getirilmiş olduğunun ve bunun, aynı niteliği taşımayan başka türdeki

⁴⁰¹ ZEVKLİLER, Aydın/ ACABEY, M. Beşir / GÖKYAYLA, K. Emre, Zevkliler Medeni Hukuku, 5. Bası, Ankara, 1997, s. 127; OĞUZMAN, M. Kemal/ ÖZ, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 1995, s. 35.

⁴⁰² ZEVKLİLER /ACABEY /GÖKYAYLA, s. 127.

⁴⁰³ ZEVKLİLER /ACABEY /GÖKYAYLA, s. 127; İhtarın hukuki sonuçları, alacaklının iradesinden bağımsız olarak kendiliğinden meydana gelmektedir. Temerrüdün doğumu için, bunun alacaklı tarafından istenmesine gerek yoktur. Bu nedenle, ihtar, bir hukuki işlem değil; hukuki işlem benzeri bir fiildir. Ancak, yapısı gereği, hukuki işlemlere ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanmasına elverişlidir. *Bu yöndeki nitelendirmenin ayrıntıları için bkz. BARLAS, Nami, Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü Ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar*, İstanbul, 1992, s. 36; *aynı yönde bkz. OĞUZMAN/ÖZ, s. 283; EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, 6. Bası, İstanbul, 1998, s. 154.*

hukuka uygun eylemler için geçerli olmaması durumunda ise hesap özetine itiraz, geçerlilik şartı yanında, ispat yönünden de her hangi bir şekle tabi olmayacaktır⁴⁰⁴.

4.3.3.1.2 Hesap Özetine İtirazın Süresi

Krediyi kullanan tarafın hesap özetine, hesap özeti aldığı tarihten itibaren bir ay içerisinde itiraz etmesi gerekir (m. 68b/II). Bu anlamda, sürenin başladığı hesap özeti alınması anının tespiti ve açıklanması, zorunludur. Bunun için, kanun metninde yer alan "...alındığından.." ibaresini yine kanun metninde yer alan "...noter aracılığı ile gönderilmesi.." ibaresiyle birlikte değerlendirmek gerekecektir.

Kanun metninde yer alan "...alındığından.." şeklindeki ifade, öncelikle Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ edilmiş olma durumunu belirtmektedir. Ayrıca bu ifade, tebligatın yapılamamış olmasına rağmen adres değişikliğini bildirme ödevinin (m. 68b/I c. 2) yerine getirilmeyerek eski adrese yapılan gönderinin krediyi kullanan tarafa tebliğ edilmiş sayıldığı durumu da içermektedir⁴⁰⁵. Bir başka anlatımla, burada "almak" şeklindeki eylem, tebellüğ edilmiş olunması durumu yanında ayrıca adres değişikliğinin bildirilmesi zorunluluğunun yerine getirilmemesinin yaptırımı olarak eski adrese yapılan gönderinin alınmış (tebellüğ edilmiş) sayıldığı durumu da kapsamaktadır.

Krediyi kullanan tarafın, hesap özeti aldığı veya almış sayıldığı tarihten itibaren bir ay içinde yapacağı hesap özeti içeriğine yönelik itirazının geçerli olabilmesi için kanımızca da, söz konusu itirazın bu bir aylık süre içinde de alacaklı bankaya ulaşması gerekmektedir⁴⁰⁶.

Uygulamada, bankaların, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesindeki külfetlere tam olarak uyduklarını ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş hesap bildirim cetvellerini

⁴⁰⁴ Hukuki işlem benzeri fiiller, hukuki işlemlere bir çok yenden benzerler. Bu nedenle, hukuki işlem benzerlerine de hukuki işlemlere ilişkin bazı kurallar uygulanır. Örneğin, burada da, beyan sahibi ehil olmalıdır. Temsil ve beyanın ulaşması ile yorumlanmasına ilişkin kurallar, hukuki işlem benzerleri için de geçerlidir (EREN, C. I, s. 155; OĞUZMAN/ ÖZ, s. 283). Temerrüt ihtarının geçerliliği bir şekle tâbi değildir (ayrıca bkz. TTK. m. 20/III) (OĞUZMAN/ ÖZ, s. 283). İhtarın isbatı da bir şekle tabi değildir. Zira, ihtar bir hukuki işlem olmadığı için Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 288. maddesine tâbi olmayacaktır (POSTACIOĞLU, İhan, Şehadetle İspat Memnuniyeti ve Hudutları, İstanbul 1964, s. 43).

⁴⁰⁵ Bkz. s. 80, 81

⁴⁰⁶ 12. HD. 17.11.1992, 6500/14210 (UYAR, Kanun, C. I, s. 1598, 15999); ARSLAN, Sorunlar, s. 79; Ayrıca bkz. s. 77, dn. 370.

kredi kartı işlemlerinde kart hamillerine gönderdikleri söylenemez⁴⁰⁷. Bu noktada, masraf dezavantajı, anılan belgelerin noter aracılığıyla gönderilmesini engellemektedir. Kanunda öngörülen koşulların yerine getirilmemiş olunması durumunda, hesap özetlerinin (hesap bildirim cetveli), İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi anlamında belge olması mümkün değildir. Bankaların kart hamilleri ile yapmış oldukları sözleşmelerde, kendilerinin göndermiş oldukları hesap bildirim cetvellerinin gerçeği yansıtmaması durumunda, kart hamilinin on beş gün içinde itiraz etmesini, itiraz edilmemesi halinde ise söz konusu belgenin kesinleşerek İcra ve İflâs Kanunu'nun 68. maddesi anlamında belge olacağı kararlaştırılmaktadır. Kimi sözleşmelerde itirazların, kart hamillerince yazılı veya noter aracılığı yapılması gerektiği de öngörülmektedir⁴⁰⁸.

Hesap bildirim cetvellerinin (hesap özetlerinin), hangi durumlarda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belge olarak kabul edilecekleri, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde ayrıca ve açıkça düzenlenmiştir. Söz konusu bu hükme aykırı olarak hesap bildirim cetvellerinin adi posta veya özel kurye aracılığı ile tebliğ ediliyor olması halinde, bankalar İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinden yararlanmazlar. Bu yönde yapılacak sözleşmeler ise geçerli olmayacaktır. Zira, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi emredici bir düzenlemedir. Kanunda öngörülen hükümlerin aksi birtakım düzenlemeler, taraflar arasında yapılamayacağı gibi öngörülmüş olan sürelerin de aksi taraflar arasında kararlaştırılmaz (m. 20). Böyle bir halde, kanun hükümleri uygulanır.

Öngörülen türdeki ilişkilerden kaynaklanmakta olan hesap özetlerinin (*hesap bildirim cetvellerinin*), kredi sözleşmesi ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlarla birlikte, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belge olabilmesi, *ancak*, noter aracılığı ile krediyi kullanan taraf gönderilmiş olmasına ve krediyi kullanan tarafın bunları aldığı veya almış sayıldığı tarihten *bir ay* içinde itiraz etmemiş olmasına bağlıdır (m. 68b/III). İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine aykırı hükümler içeren kredi sözleşmelerine göre hazırlanan hesap özetlerine *bir ay*

⁴⁰⁷ Kredi kartı işlemlerinde, borçlu, para otomatlarından çekerek kullanmış olduğunu kredinin gerek miktarında gerekse ona yürütülmekte olan faizde, bir hata olduğu inancındaysa, hesap özetine bir ay içinde itiraz etmelidir (ŞENER, s. 335, 336).

⁴⁰⁸ ŞENER, s. 337, dn. 306; Ayrıca bkz. "ÜNİVERSİTE KAPSAMINDAKİ VEEZY İNTERNET KARTI İÇİN İMZALANACAK ÜYELİK SÖZLEŞMESİ, Hesap Bildirim Cetveli, m. 10, (Ek. 4, s. 276); YAPI ve KREDİ A.Ş. GENEL KREDİ SÖZLEŞMESİ, m. 10, (Ek. 1, s. 256), KENTBANK A.Ş. SHOE CITY KART ÜYELİK SÖZLEŞMESİ, Hesap Bildirim Cetveli (Ekstre) Düzenlenmesi, m. 11, (Ek. 3, s. 274).

içinde itiraz edilmemesi durumunda, aynı kanunun, itiraz edilmeyen hesap özetlerine bağladığı hüküm ve sonuçların gerçekleşmesi bu anlamda mümkün değildir⁴⁰⁹.

4.3.3.1.3 İtirazın Hüküm ve Sonuçları

Hesap özetine karşı yapılan itiraz sonucunda, hesap özeti krediyi kullanan taraf için kesinleşmiş sayılamaz. Böyle bir durumda, krediyi kullanan tarafın İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde kendi lehine öngörülen takip hukukuna ilişkin kolaylıklardan yararlanması mümkün değildir⁴¹⁰. Söz konusu itirazın, gereksiz ve hatta haksız olması, bu sonucu değiştirmeyecektir⁴¹¹. Bununla birlikte, krediyi kullanan tarafın, hesap özetine itiraz sayılmayacak beyanlarda bulunması halinde artık, hesap özeti kesinleşmiş sayılmalıdır⁴¹².

Borçluya birden fazla hesap özeti gönderilmesi halinde, hangi hesap özetine itiraz edilmişse, o hesap özeti kesinleşmeyecek; itiraz edilmeyen hesap özeti ise kesinleşmiş sayılacak ve kanunda öngörülen sonuçlar sadece onun hakkında doğacaktır⁴¹³. Gönderilen son hesap özetine itiraz edilmiş olması, itiraz edilmeyerek kesinleşen bir önceki hesap özeti için İcra ve İflâs İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge olma durumunu etkilemeyecektir (m. 68b/III)⁴¹⁴.

⁴⁰⁹ Kredi kartından kaynaklanmakta olan işlemlerde, kredi kartının normal kullanımı bakımından hesap özetine bir itiraz olmasa da, hesap özeti (hesap bildirim cetvelinin) kesinleşmesinden bahsedilemez. Kredi kartının nakitsiz ödeme amacıyla kullanılmış olması halinde –yani taksitlendirmenin söz konusu olmadığı hallerde– İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin kendilerine uygulanmaları mümkün olmadığı gibi, yukarıda anılan yöndeki sözleşme hükümlerinden yararlanılması mümkün olmayacaktır. Bu anlamda, bankaların, getirmekte oldukları bu düzenlemelerin uygulanabilirlik alanı bulunmamaktadır (ŞENER, s. 337); Bu konuda görüşümüz için bkz. s. 57, 58.

⁴¹⁰ KOSTAKOĞLU, s. 136, REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 12, ARSLAN, Sempozyum, s. 198, ARSLAN, Sorunlar, s. 79, SUCU, s. 37, 12. HD. 19.12.1989, 3430/15628 (UYAR, Kanun, C. I, s. 1600), "...Olayda itiraza uğrayan belgelerin banka lehine kabul edilerek ve hesaplamada nazara alınarak düzenlenen bilirkişi raporunun karara mesnet yapılması doğru değildir...", 12. HD. 7.11.1995T., 13-975E., 15321K., (KIRAZ, s. 143, dn. 142); "Borçlu, alacaklı bankanın noter aracılığı ile gönderdiği hesap özeti içeriğine süresi içinde itiraz etmiştir. Bu itiraz nedeni ile, alacaklının dayandığı belgeler, İİK. nun 68/b maddesi hükmü gereği, aynı kanunun 68/1 maddesindeki belgelerden sayılma olanağına erişememiştir. İtirazın kaldırılması isteğinin bu nedenle reddi gerekir", 12. HD. 29.1.1991, 1990/7886, 1991/906, (ÖKTEMER, Uygulama, s. 165); 12. HD. 8.12.1994T., 13922/15685, (UYAR, Kanun, C. I, s. 1596, 1597); aynı yönde, 12. HD. 4.11.1994T., 13497/13644, (UYAR, Kanun, C. I, s. 1597).

⁴¹¹ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 12; KOSTAKOĞLU, s. 136; SUCU, s. 37; ARSLAN, s. Sempozyum, 198.

⁴¹² REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 12; TERCAN, s. 45.

⁴¹³ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 12; ARSLAN, Sempozyum, s. 198; SUCU, s. 37.

⁴¹⁴ Örneğin, 80 milyon bakiyeli hesap özeti itiraz edilmiş olması, daha önceki dönem bakiyesi 60 milyon açısından alacaklının İİK. m. 68 dahilinde belge iddiasını etkilemez. Buna karşılık, alacaklının son gönderdiği hesap özeti, 40 milyon lira ise bu miktara borçlu itiraz etse de kesinleşen miktarın bizzat bankanın beyanına göre, 60 milyon değil; 40 milyon olduğunun kabulü gerekir (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 12).

Hesap özetine itiraz edilmemesi durumunda gündeme gelen kesinleşme, sadece o hesap dönemindeki kayıtlar için geçerlidir. Öğretideki bir görüşe göre, her dönemin hesap özeti için kesinleşme işleminin ayrı ayrı aranması gerekir⁴¹⁵. Kredi ilişkisinin devam ettiği dönemde, hesap özetlerinin tamamı kesinleşmiş olmadıkça bir veya bir kaçının kesinleşmiş olması, ileride yapılabilecek bir icra takibinin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesindeki belgelere dayanmakta olduğu sonucunu doğurmaz⁴¹⁶. Bu konudaki bir başka görüşe göre ise hesap özetlerinin gönderilmesine yönelik masrafların krediyi kullanan tarafa yükletilecek olması nedeniyle hesabın kesilip icra takibinin veya davanın açılmasının gündeme gelmesi durumunda, düzenlemede, o güne kadar çıkarılacak tek hesap özeti bir defada noter aracılığı ile tebliği yeterli sayılmalıydı⁴¹⁷.

Kanımızca, yapılacak bir takip bakımından, her bir hesap dönemine ilişkin hesap özeti kesinleşmesi şartının aranmaması gerekir. Zira, cari hesap ilişkisi, esasen kendi içinde adeta bir *sarma*⁴¹⁸ içermektedir. Bir hesap döneminin *ara bakiyesi*, aynı zamanda, kendisini takip eden hesap döneminin ilk matlup veya zimmet kalemini oluşturur. Söz konusu bu ikinci hesap dönemini takip eden üçüncü hesap döneminin ilk zimmet veya matlup kaydı ise, bir önceki hesap döneminin *ara bakiyesidir* ki, aslında bu da, kendinden önceki hesap döneminin *ara bakiyesini*, ilk kayıt olarak içermektedir. Bu nedenle, son hesap dönemine ilişkin gönderilen hesap özeti itiraza uğramaması, sadece bu hesap dönemine ait kayıtları değil; aynı zamanda kendisinden önceki hesap dönemlerinin kayıtlarını da kesinleştirmektedir. Son hesap dönemine ilişkin kesinleşen ilk kayıt, bir önceki hesap döneminin *ara bakiyesidir* ki, aslında bu bakiye aynı zamanda, kendinden önceki hesap döneminin *ara bakiyesini*, ilk kayıt olarak içermektedir. Cari hesap ilişkisinde geçerli olan söz konusu bu durum nedeniyle son hesap dönemine ilişkin yapılan bir işlem, kendiliğinden önceki hesap dönemlerini de etkilemektedir.

Bu tespitimiz, hesap özetlerinin kesinleşmesinin, sadece ait oldukları hesap dönemlerine ilişkin olduğu sonucunu değiştirmemektedir. Örneğin, birinci hesap

⁴¹⁵ KOSTAKOĞLU, s. 137.

⁴¹⁶ KOSTAKOĞLU, s. 137.

⁴¹⁷ ÖKTEMER, s. 476.

⁴¹⁸ *Sarma*, helis biçiminde olan, helezoni; *Helis*, bir silindir yüzeyinde, bir uçtan öbür uca doğru ve belirli bir takım geometrik koşullar altında, bir doğru çizgiyi dolayarak yürütmekle elde edilen eğri çizgi. (Türkçe Sözlük, 6. Baskı, Ankara, 1974)

dönemine ait hesap özeti kesinleşmiş olmasına rağmen, sonraki hesap dönemine ait hesap özeti itiraza uğraması, kesinleşen hesap özeti hüküm ve sonuçlarında bir değişiklik yaratmayacaktır. Zira, her ne kadar, ilk hesap dönemine ait ara bakiye, bir sonraki hesap özeti ilk zımme veya matlup kalemini oluşturuyorsa da bunun yanında, ayrıca *kesinleşmiş bir ara bakiye* işlevini de içermektedir.

Karşılaşılabilecek bir başka durum, cari hesap ilişkisindeki tüm hesap dönemlerinin itiraza uğramasına rağmen; kredi ilişkisinin taraflar arasında kesilmesinden önceki son hesap dönemine ait hesap özeti kesinleşmesi durumunda, acaba son hesap özeti itiraz edilmemesi nedeniyle, itiraza uğramış diğer tüm ara bakiyeler, son ara bakiyeyle birlikte kesinleşmiş sayılacaklar mıdır? Kanımızca, bu sorunun cevabı olumludur. Oldukça haksız bir durum ortaya çıkarmasına rağmen, cari hesap ilişkisine egemen olan sistem, bu yöndeki bir cevabı gerekli kılmaktadır. Kesinleşen son hesap döneminin, kesinleşmiş kabul edilen ilk kaydı, aslında itiraza uğramış bir önceki hesap döneminin ara bakiyesidir. İlk kaydın, bu şekilde kesinleşmesi, zincirleme bir etki yaratarak, itiraza uğramış tüm hesap özetlerini kesinleştirmektedir. Bir başka anlatımla, kesinleşen son hesap dönemine ait ara bakiye, geçmişte itiraza uğramış tüm hesap dönemlerine ait bakiyeleri, sahil bir duruma kavuşturmuştur. Bu nedenle, takibe geçilmeden önceki tüm hesap özetlerinin değil; sadece en son hesap dönemine ait bakiyenin kesinleşmesi, bu bakiyenin talep edilebilmesi için yeterlidir.

Hesap özeti, Türk Ticaret Kanunu'na göre dönem sonu ara bakiyeyi ve dönem faizini kapsayacağından (TTK. m. 92), bu kalemlerin hesap özeti açıkça belirtmesi gerekecektir⁴¹⁹. Hesap özeti açıkça yer almayan fakat, *tahakkuk ettirilmemiş faize ilişkin alacak hakkının saklı tutulduğuna* yönelik kayıt nedeniyle hesaplanmayan faiz miktarı için de, kesinleşmiş hesap özeti, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge olup olamayacağı öğretideki bir başka tartışmadır⁴²⁰. Sadece hesap özetlerinin değil, aynı zamanda, kredi sözleşmesi ve kredi verence usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar da hesap özeti itiraz edilmemesi sonucunda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge olarak kabul edilmektedirler. Bu nedenle, böyle bir durumda faiz miktarı, tahakkuk ettirilmediği için açıkça bilinmese de, kredi sözleşmesine göre hesaplanabileceğinden, söz konusu faiz alacağı için de

⁴¹⁹ REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 14.

⁴²⁰ REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 14, 15.

hesap özetinin, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi kapsamında kabul edilmesi gerektiği, kanımızca da haklı olarak öğretilerini sürülmektedir⁴²¹.

Öğretilerdeki bir görüşe göre, kredi borçlusunun, hesap özetine süresi içinde itiraz etmesi durumunda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin, o hesap dönemine ilişkin hesap özeti için uygulanması olanağı tümüyle ortadan kalkmaktadır⁴²². Böyle bir durumda, artık alacaklı krediyi kullandıran tarafın ilâmsız icra yoluna başvurması mümkün olmayıp mahkemeye giderek, alacağına ilişkin ilâma dayanarak icra takibi yapması gerekecektir⁴²³. Öğretilerinde ileri sürülen bu konudaki ikinci bir görüşe göre ise bu yöndeki bir yaklaşım, kanunun uygulama alanını sınırladığı gibi konuluş amacına da aykırıdır⁴²⁴.

Burada, tartışılması gereken konu, kredi sözleşmesi ve bununla ilgili sair belgelerin kanunun öngördüğü şekilde İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belge olabilmeleri için de usulüne uygun biçimde gönderilen hesap özetinin itiraza uğramamış olması mı gerekmektedir? Yukarıda anılan görüşlerden biricisine göre, bu durumun bir zorunluluk olduğu açıktır.

ÖKTEMER, söz konusu zorunluluğun, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin son fıkrası hükmüne aykırı düştüğünü belirtmektedir⁴²⁵. Bu yöndeki bir düşünce, itiraza uğrayan hesap özeti için geçerli olmasına rağmen, kredi kullandıran tarafın sahip olduğu diğer belgeler yönünden eksiktir. Zira, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/III maddesine göre kredi sözleşmeleriyle krediyi kullandıran tarafından usulüne uygun

⁴²¹ REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 15.

⁴²² REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 12; ARSLAN, Sempozyum, s. 198.

⁴²³ UYAR, İtiraz, s. 512; Kanımızca, burada, hesap özetine itiraz edilmiş olsa da, ilâmsız icra yoluna başvurulması konusunda bir engel bulunmamaktadır. Ancak, itiraz uğramış hesap özetine dayanılarak, ödeme emrine karşı süresinde yapılmış olan itirazın, İcra Tetkik Mercii'nden kesin olarak kaldırılması mümkün değildir. Zira, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, takip hukuku dairesinde, alacağın hızla tahsilini hedeflemekte olduğundan, itiraza uğramamış olan hesap özetleri ile sayılan diğer türdeki belgeleri (m. 68b/III), İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belge olarak kabul etmiştir. Kanunun anılan bu belgelere, bu tarz bir işlev yüklemesi, genel haciz yoluna dayalı ilâmsız takipte, ödeme emrine karşı yapılan itirazın, yine takip hukuku içerisinde genel mahkemelere gitmeksizin icra tetkik mercii'nden kesin kaldırılmasını temin etmeye yöneliktir; yoksa alacaklıya takip yapmak hakkını sağlamaya yönelik değil. Ayrıca bkz. "Borçlu, alacaklı bankanın noter aracılığı ile gönderdiği hesap özeti içeriğine süresi içinde itiraz etmiştir. Bu itiraz nedeni ile, alacaklının dayandığı belgeler, İİK. nun 68/b maddesi hükmü gereği, aynı Kanunun 68/1 maddesindeki belgelerden sayılma olanağına erişememiştir. İtirazın kaldırılması isteğinin bu nedenle reddi gerekir.", 12. HD. 29.1.1991, 1990/7886-1991/906 (ÖKTEMER, Uygulama, s. 165).

⁴²⁴ TERCAN, s. 45; ÖKTEMER, Uygulama, s. 165; Yargıtay'ın İcra ve İflâs Dairesinin bazı kararlarında, kredi açma sözleşmesi borçlusunun, hesap özetine 1 ay içinde itiraz etmiş olmasına karşın, alacaklı bankanın, kredi açma sözleşmesine ve borçluya ödemedede bulunduğunu gösteren makbuz, ödeme fişi, çek, bono, poliçe gibi belgelere dayanarak, tetkik mercii'nden itirazın kaldırılması yoluna gidilebileceği hüküm altına alınmıştır (İİD. 10.2.1967T., 956/1203, UYAR, İtiraz, s. 603, 604; KURU, Baki, İcra ve İflâs Hukuku, C. 1, İstanbul, 1990, s. 341-343), İİD. 31.10.1963T., 11825/11521, Ad. D., 1964/2, s. 170.

⁴²⁵ ÖKTEMER, Uygulama, s. 165.

düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belge sayılırlar ve alacaklı bu belgelere dayanarak icra tetkik merciinden itirazın kesin kaldırılmasını isteyebilir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin yasalaşmasındaki amaç, 3182 sayılı kanunun 90. maddesiyle elde edilenlerin korunması, tahsilatın hızlandırılması ve aksi yöndeki içtihatların bertaraf edilmesidir⁴²⁶. Bu nedenle, hesap özetine itiraz edilmiş olsa da olmasa da, krediyi kullandıran tarafından düzenlenen diğer belge ve makbuzların İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi kapsamına alınması sonucunda, anlaşmazlığın çözümü icra tetkik merciinin görevi içindedir ve itirazın kaldırılması istenebilecektir⁴²⁷. Bununla birlikte, öğretideki hakim görüşü⁴²⁸ haklı kılacak bir ifade de, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde bulunmamaktadır. İlâmsız takip sistemimizde, hesap özeti kesinleşmeden de borçlunun takip edilmesi mümkündür. Bu anlamda, hesap özetine itiraz edilmiş olsa da, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/III maddesi uygulanabilir. Hesap özetine itiraz, sadece hesap özeti için İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belge olmasını engeller⁴²⁹.

Hesap özeti için itiraza uğramış olup olmamasından bağımsız olarak, Yargıtay, belgeler zincirine dayalı alacak iddiasını takip hukuku için yeterli görmeyip bir sözleşme ve ona dayalı makbuz, kasa fişi, bono, çek ve benzeri belgelere dayalı yapılan takiplerde, söz konusu hususların incelenmesinin, İcra Tetkik Mercii'nin görevi dışında kaldığı görüşündedir. Bu nedenle, ödeme emrine karşı itiraz, sözleşme ve bu sözleşmeye göre borçluya yapılmış ödemeleri gösteren anılan türdeki belgelere dayalı olarak icra tetkik merciinde kaldırılamayacaktır⁴³⁰.

⁴²⁶ "Krediyi kullandıran tarafa, sadece kredi sözleşmesine dayanmak suretiyle, takip açma hakkı tanınmıştır. Zira, bu belgeye 68/1. maddede sayılanlardan olma vasfı, 68/b maddesi ile verilmiştir. Borçlunun ödeme emrine itirazı halinde, İTM nezdinde bu itirazın kaldırılması istendiği takdirde, krediyi kullandıran taraf nezdindeki 68/b maddesinin son fıkrasına uygun kayıt ve belgeler üzerinde gerekli inceleme yapmak suretiyle, alacaklının takibinde haklı bulunduğu meblağ tesbit edilmelidir (tıpkı İİK. nun 150/a maddesinde olduğu gibi). Halbuki, değişiklikten önce, bu gibi çekişmelerin çözümünün dar yetkili İTM'nin görevi dışında kaldığı, anlaşmazlığın hallinin yargılamayı gerektirdiği Yargıtay'ın kökleşmiş görüşü idi. Artık bu evvelki içtihadı değer verme imkanı kalmamıştır.", ÖKTEMER, Uygulama, s. 165.

⁴²⁷ Ayrıca bkz. HGK. 19.6.1991T., 12-314/385, (ÖKTEMER, Uygulama, s. 166); Bu yöndeki bir başka karar için ayrıca bkz. 12. HD. 20.4.1989, 3386/5885 (UYAR, İtiraz, s. 552, No. 1/II).

⁴²⁸ Bkz. s. 103, 104, dn. 415, 416.

⁴²⁹ TERCAN, s. 45, aksi görüş için bkz. REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 21.

⁴³⁰ KURU, İcra, C. I, s. 341, 342; 12. HD. 14.4.1983, 1491/2871 (YASA, 1984/10, s. 1469); 12. HD. 15.5.1986, 11308/5808 (YKD, 1986/9, s. 1347, 1348); Borçlunun kendisine kredi açan bankaca gönderilmiş olan hesap özeti itiraz etmiş olması halinde, bankanın sözleşme gereğince ödeme bulunduğuna dair ödeme fişi, makbuz gibi belgelere dayanarak İcra Tetkik Mercii'nden itirazın kaldırılmasını isteyebilip isteyemeyeceğine ilişkin tartışmada Yargıtay önceleri bu olanağı mümkün kabul etmiş olmasına karşın; yeni kararları ile birlikte, eski görüşünden dönerek Tetkik Mercii'nin bu hususu incelemeyeceğine karar vermiştir (UYAR, İtiraz, s. 504); İD. 9.3.1967T., 2248/2365; 12. HD. 19.12.1989T., 3430/15628; "...Kredi taahhütnamesinin İİK'nun 68. maddesinde yazılı belgelerden olmadığı..", 12. HD. 14.7.1989T., 88-10605/5603; 12.HD. 2.6.1988T. 87-10419/7129; 12. HD. 15.5.1986T.,85-11308/5808; 12. HD. 13.3.1987T., 86-13829/3552; 12. HD. 19.12.1983 T., 9563/10675; 12. HD. 12.1.1092 T., 8127/10; 12. HD. 20.12.1979T., 9137/ 9793 (UYAR, İtiraz, s. 587 vd); Oysa,

Bu konuya ilişkin olarak yukarıda aktarmaya çalıştığımız birinci görüşe⁴³¹ biz de katılmaktayız. Kanımızca, öncelikle kanunun lâfzı, bu görüşü doğrular niteliktedir. Kanun metninde (m. 68b/III c.1), İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olarak kabul edilen unsurlar, birbirleriyle "ve" ve "ile" bağlaçları ile bağlanmışlardır. Söz konusu bağlaçlar, anılan unsurların ancak bir arada bulunmaları durumunda kendileri için öngörülmüş olan hükmün gerçekleşebileceğini belirtmektedirler. Kanun koyucu, anılan unsurlardan birinin eksikliği durumunda, söz konusu sonucun her şekilde gerçekleşmesini arayacak olsa, anılan bağlaçların yerine "veya" yahut benzeri anlamlardaki bağlaçları kullanırdı. Zira, ancak böyle bir durumda, hesap özeti itiraza uğramış da olsa, geriye kalan kredi sözleşmeleri ve bunlarla ilgili usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olarak kabul edilebilirlerdi. Oysa, hükmün lafzi yorumundan ve özellikle burada kullanılan bağlaçlardan, söz konusu unsurların, *ancak ve hepsinin bir arada bulunması halinde öngörülen sonucun gerçekleşeceği* anlaşılmaktadır.

Hesap özeti itiraza uğramasına rağmen, kredi sözleşmesi ve bu sözleşmeye göre usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olacaklar ise bu konuda ayrıca hesap özetine dayalı pek çok işlemi içeren hükümler (m. 68b/I, II) getirmenin bir anlamı bulunmamaktadır. Oysa, kanunda iki ayrı fıkrada, hesap özeti kavramı işlenmiş ve bir takım hükümler getirilmiştir. Hesap özetine itiraz edilse de edilmese de, zaten kredi sözleşmesi ve usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar, itirazın kaldırılması yargılamasında incelenebilecekse, anılan hükümlere neden ihtiyaç duyulmuş olsun? Bu yöndeki bir sonuç, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesinin birinci bendinde öngörülen düzenlemenin bir benzerinin yasalaşması ile de sağlanabilirdi. Kanımızca, söz konusu hükme ilişkin madde metni (m. 68b/III c.1), tüm unsurlarıyla bir bütün teşkil etmektedir. Her bir unsurun ancak tümüyle bir arada bulunması halinde öngörülen hüküm ve sonuçlar (m. 68b/II, III) gündeme gelebilecektir.

belgeler zincirine dayalı takiplerde, itirazın kesin kaldırılmasında anılan bu belgelerin, itirazın kesin kaldırılmasında incelenebileceğini ve bunun için yeterli olduğunu kanun koyucu açıkça İcra ve İflâs Kanunu madde 150a'da açıkça hüküm altına almıştır (POSTACIOĞLU, İcra, s. 192 vd; ÜSTÜNDAĞ, Saim, İcra Hukukunun Esasları, İstanbul, 1995, s. 142, 143); Bu yöndeki kararlar için bkz. İD. 9.3.1967, 2248/2365 (RKD, 1967/7-10, s. 205); İD. 30.3.1967, 2629/22914 (RKD, 1967/7-10, s. 224, 225); 12. HD. 23.2.1987T., 86-5003/2508 (UYAR, İtiraz, s. 598).

⁴³¹ Bkz. s. 89, dn. 410; s. 92, dn. 422.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/III maddesine ilişkin yapmaya çalıştığımız lafzi yoruma karşı, şu eleştiri getirilebilir. Kanunda öngörüldüğü gibi “ve” veya “ile” bağlaçlarının, hükme konu unsurların bir arada bulunması gerektiği anlamını verebilmesi için birbirlerine bağladıkları unsurların, bir hükmün koşul (unsur) vakıaları olmaları gerekir. Örneğin, bir hükümde, x sonucunun gerçekleşebilmesi için ancak a, b, c, unsur vakıalarının bir arada bulunmaları gerekiyorsa, işte bu durumda, a, b, c koşul vakıaları, birbirlerine “ve” veya “ile” bağlaçları ile bağlanırlar. Oysa, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/III maddesinde, bir sonucun gerçekleşebilmesi için gerekli unsur vakıalar düzenlenmemektedir. Tam aksine, kanunda öngörülen sonuca eşit olan unsurlar sayılmakta yani bir sıralama yapılmaktadır. Bu sıralamaya ilişkin olarak da, anılan bağlaçlar kullanılmıştır. Bu nedenle, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/III maddesindeki sıralamayı, örnekteki unsur vakıalarla karıştırmamak gerekir. Bu şekilde, hesap özeti itiraz uğramış da olsa, sıralamada yer alan kredi sözleşmesi ve usulüne uygun diğer belge ve makbuzlar, hâla İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belgedirler.

Kanımızca, söz konusu bu eleştiriye karşı bir görüş de getirmek mümkündür. Şöyle ki, eğer gerçekten İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/III maddesinde bir sıralama yapılmaktaysa, böyle bir durumda, birbirlerinden bağımsız olarak kredi sözleşmesi, bu sözleşmeye uygun belge ve makbuzlar ve itiraz edilmemiş hesap özetleri, ayrı ayrı İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olmaktadır. Oysa, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında bir belgenin oluşabilmesi için söz konusu sıralamada bulunan belgelerin tümüne hep birlikte ihtiyaç vardır. Tek başına kredi sözleşmesi veya makbuz, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/I maddesi anlamında belge değildirler⁴³². İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/III maddesiyle, *belgeler zinciri* kavramı, genel haciz yoluyla ilâmsız takipler için yasalaşmıştır. Ancak, aynı kanunun 150a maddesinden farklı olarak belgeler zincirine ayrıca bir halka daha eklenmiştir. O da, itiraz edilmemiş hesap özettir. Madem ki, kanundaki (m. 68b/III) belgeler zinciri, bir bütün olarak İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olabilmektedir, o halde, aynı kanunun 150a maddesinin aksine kesinleşmiş hesap özeti içermeyen bir belgeler zincirinin de İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olması mümkün değildir. Bir bakıma kanun koyucu, genel haciz yoluyla ilâmsız takiplerde belgeler zincirinin oluşabilmesini, hesap özeti itiraza uğramamasına bağlamıştır.

⁴³² Ayrıntılı bilgi için bkz. s. 97 vd.

4.3.3.2 İtirazın Olmaması Halinde Öngörülen Belgelerin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I Maddesi Anlamında Belge Olması

4.3.3.2.1 Genel Olarak İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I Maddesi Anlamında Belge Kavramı

İcra ve İflâs hukukumuzda ilâmsız icra, ancak para ve teminat alacaklarının tahsili için mümkündür (m. 42). İlâmlı icra yanında, para ve teminat alacaklarının tahsili için ayrı bir ilâmsız icra usulünün öngörülmüş olmasının nedeni, alacaklının alacağına mahkemeye başvurup ilâm almasına gerek kalmaksızın çabuk, basit ve ucuz bir şekilde kavuşmasını sağlamaktır⁴³³. İlâmsız icra prosedüründe bir icra takibinin itiraz ile durması üzerine (m. 62), takip alacaklısı için itirazın giderilerek duran takibe devam edilebilmesi yönünden iki seçenek bulunmaktadır. Bunlardan konumuz yönünden de önem arz eden, itirazın kesin veya geçici kaldırılması yoludur(m. 68, 68a, 68b, 69).

Takip alacaklısının itirazın kesin kaldırılması yoluna başvurabilmesi için sahip olması gereken belgeler, imzası ikrar ve noterlikçe tasdik edilen borç ikrarının mutazammın bir senet yahut resmi dairelerin veya yetkili makamların yetkileri dahilinde ve usulüne göre verdikleri bir makbuz veya belgedir (m. 68/I). Bu sınırlayıcı sayıma, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/III maddesiyle bir ekleme yapılmıştır. Buna göre, kredi kurumlarınca düzenlenmekte olan kredi sözleşmeleri ve bunlarla ilgili süresinde itiraz edilmemiş hesap özetleri ile krediyi kullandıran tarafından usulüne uygun düzenlenmiş sair belge ve makbuzlar da İcra ve İflâs Kanunu 68/I maddesi anlamında belge olarak kabul edilmişlerdir.

İtirazın kesin kaldırılmasına başvurabilmek için gerekli belgelerden biri, imzası ikrar edilmiş adi belgedir (senet)⁴³⁴. İcra takibinin dayanağı olan senedin⁴³⁵, belli bir miktarda para borcu ikrarını içermesi ve söz konusu senet altındaki imzanın borçlu tarafından ikrar edilmesi halinde, alacaklı bu senede dayanarak İcra Tetkik Merciiinden itirazın kesin kaldırılmasını isteyebilir (m. 68/I). Takip dayanağı senette bulunması

⁴³³ KURU, İcra, C. I, s. 320.

⁴³⁴ İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olarak kabul edilen diğer belge türlerinin ayrıntısı için bkz. KIRAZ, s. 134 vd; KURU, İcra, C. I, s. 344 vd.

⁴³⁵ "Senet, her hangi bir vesika değildir. Senet muayyen bir husus hakkında bir kimsenin kendi aleyhine delil teşkil etmek iradesiyle imzası altında vücuda getirdiği bir vesikadır. İcra ve İflâs Kanunu madde 68/1 ile dile getirilen senet, ödeme emri ile istenen alacağın delilini teşkil eden vesikadır. Bu anlamda alacağın varlığına az çok delalet edecek vesika, yani yazılı delil başlangıcı, yasada öngörülen amaç için yereli değildir, itirazın kaldırılması için mesnet teşkil etmez" (POSTACIOĞLU, İcra, s. 191).

gerekli temel özelliklerden ilki, belgelendirmekte olduğu hukuki işlem hakkında tam bir bilgi içermesi, ikincisi ise aleyhine delil teşkil edecek olan kimsenin imzasını veya imza yerine kabulü mümkün sair işaretini taşıması gerektiğidir⁴³⁶. Altı imzalı olmayan bir belge, senet sayılmaz⁴³⁷. Senet, tek taraflı borç ikrarı taşıyan bir belge olabileceği gibi, taraflarca karşılıklı olarak borç altına girilmiş ve yine borç altına giren hukuki ilişkin taraflarınca imzalanmış olan sözleşmeyi içeren belge de olabilir⁴³⁸.

İcra İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesinde bir adi senedin, İcra Tetkik Merciiinde itirazın kesin kaldırılmasını sağlayabilmesi için yine kanunda öngörülmüş olan bir takım özellikleri daha içermesi gerekmektedir (m. 68/1). Öncelikle, takip konusu alacağı içeren senedin altındaki imzanın, takip borçlusunca ikrar edilmesi gerekmektedir. Takip borçlusunca yapılacak bu ikrar, açık olabileceği gibi zımni de olabilecektir (m. 62/V; 68a/VII). Bu şekilde, itirazın kaldırılmasını için gereken adi senedin takip borçlusundan sadır olması gerekmektedir⁴³⁹. Senet metninin de ayrıca borçlu tarafından ikrar edilmiş olması gerekmez⁴⁴⁰. Bu nedenle alacaklı, mücerret alacak hakkına dayanarak da borcun ifa edilmesini isteyebilir⁴⁴¹. Oysa, borç ikrarını içermeyip sadece belli bir miktar paranın alındığının gösteren bir belge, örneğin makbuz, ancak söz konusu tutarın borç alındığını gösteren bir başka belgenin sunulması durumunda, itirazın kaldırılması yönünden aranan nitelikleri taşır hâle gelmektedir⁴⁴². Borç ikrarının sebebi, alacaklının kendi borcunu tamamen yerine getirmiş olduğu iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme de olabilir⁴⁴³.

⁴³⁶ KURU, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. II, 5. Baskı, İstanbul, 1990, s. 1432.

⁴³⁷ ÜSTÜNDAĞ, Medeni Yargılama, s. 621; KURU, Usul, C. II, s. 1428.

⁴³⁸ POSTACIOĞLU, Usul, s. 626, dn. 25.

⁴³⁹ ÜSTÜNDAĞ, Saim, İcra Hukukunun Esasları, İstanbul, 1995, s. 140; POSTACIOĞLU, İcra, s. 200.

⁴⁴⁰ KIRAZ, s. 123; Borçlunun imzasını taşımayan yazılı delil başlangıcı veya faturalar tarzındaki adi belgeler İcra ve İflâs Kanunu madde 68/1 anlamında belge olarak kabul edilmemektedir (KURU, İcra, C. I, s. 328); Faturaların İcra ve İflâs Kanunu madde 68/1 anlamında belge niteliğine ilişkin bkz., 12. HD. 24.2.1994T., 2425/2649; 12. HD. 22.2.1993T., 92-14016/3138, (UYAR, Kanun, C. I, s. 1358, 1359); "Takip dayanağı belge alacaklı vekilleri tarafından tek taraflı olarak düzenlenen hesap tablosudur. Bu belgede borçlunun imzası bulunmadığından ve borçlu tarafından icra dairesine yapılan itirazla borç kabul edilmediğinden, İLK 68. maddesindeki nitelikleri taşımayan söz edilen belgeye dayanılarak takip yapılması mümkün bulunmadığından, alacaklı vekilinin itirazın kaldırılması isteğinin reddine karar verilmesi gerekirken...", 12. HD. 12.6.1995T., 8822/8618, (KIRAZ, s. 123, dn. 32)

⁴⁴¹ SUNGURBEY, İsmet, Borç İkrarı ve Borç Vaadi, İstanbul, 1957, s. 41; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 140, dn. 333; KURU, İcra, C. I, s. 325.

⁴⁴² POSTACIOĞLU, İcra, s. 191, 192; KURU, İcra, C. I, s. 343; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 140; UYAR, İtiraz, s. 496; KIRAZ, s. 124.

⁴⁴³ Yazılı bir kira sözleşmesinde, kiralananın kiracıya teslim edildiğinin yazılı olması halinde kira sözleşmesinde kararlaştırılan kira alacağının tahsil için yapılacak takipte kira sözleşmesi İcra ve İflâs Kanunu madde 68/1 anlamında belge olarak kabul edilir (KURU, İcra, C. I, s. 326, 327).

Borç ikrarının, kayıtsız ve şartsız olması gerekmektedir⁴⁴⁴. Borç ikrarında, bir şartın bulunması durumunda, itiraz, ancak belgede yer alan şartın gerçekleştiğinin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında bir belge ile ispatlanması durumunda icra tetkik merciinde kaldırılabilir⁴⁴⁵. Borç ikrarı, belli bir miktar para borcu ilişkin olmalıdır. Bu nedenle, borçlunun sadece borçlu olduğunu gösteren ancak borç miktarını açıkça göstermeyen belge, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge değildir⁴⁴⁶.

Bu aşamada çalışmamızla da yakın ilişkisi bulunan tartışılması gereken bir diğer konu, iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere dayanılarak itirazın kesin kaldırılmasının mümkün olup olmadığıdır. Esasen tartışmanın ağırlık merkezini, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesinde öngörülen özelliklerin, tek bir belgede bulunmasının gerekip gerekmediği oluşturmaktadır. Her ne kadar, İcra ve İflâs Kanunu 68/1 maddesinin metninden, anılan özelliklerin tek bir metinde bulunması gerektiği şeklinde bir sonuca varmak mümkün ise de, alacaklı, borçlunun belli bir para borcunu, kayıtsız şartsız ödemekle yükümlü olduğunu gösteren birbiriyle ilintili birden fazla belgeye dayanarak da İcra Tetkik Mercii'nden itirazın kaldırılmasını isteyebilir⁴⁴⁷. İcra Tetkik Mercii, belgeler zincirine dahil her belgeyi kanunda öngörülen esaslara göre inceleyeceğinden, bu durumda da sınırlı yetkisi çerçevesinde hareket etmektedir⁴⁴⁸. Bu yöndeki bir yoruma, kanunun gerekçesinde de yer verilmiştir⁴⁴⁹. Kaldı ki, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipte, itirazın kaldırılması aşamasında bu konudaki bir düzenlemeye açıklıkla yer verilmiştir (m. 150a).

İtirazın kaldırılması talebinin gündeme geldiği anda, karşı edim ifa edilmişse ve bu durum, sözleşmede yazılı bir kaydın varlığıyla veya taraflar arasında daha sonradan düzenlenen ve ilk belgeyle ilintisi olan bir başka belgeden anlaşılıyor ve belgelerin birlikte değerlendirilmesi sonucunda takip borçlusunun kayıtsız şartsız belli bir

⁴⁴⁴ ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 139; KURU, İcra, C. I, s. 327; POSTACIOĞLU, İcra, s. 191.

⁴⁴⁵ KURU, İcra, C. I, s. 327; UYAR, İtiraz, s. 497, dn. 16; Avukatlık ücret sözleşmesinde taraflarca kararlaştırılan ücretin davanın ya da takibin bitmesi veya kazanılması şartına bağlanmış olması halinde, vekil sadece avukatlık ücret sözleşmesine dayanarak itirazın kaldırılması talebinde bulunulamaz (12. HD. 26.9.1996T.,10939/1151) ise de davanın ya da icra takibinin bittiğine veya kazanıldığına dair mahkemedен veya icra dairesinden alınacak bir belge ve avukatlık ücret sözleşmesi ile itirazın kaldırılması talebinde bulunabilir (KİRAZ, s. 124, dn. 39).

⁴⁴⁶ POSTACIOĞLU, İcra, s. 198; KURU, İcra, C. I, s. 328.

⁴⁴⁷ KURU, İcra, C. I, s. 335; POSTACIOĞLU, İcra, s. 192, 193; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 140, 141 vd.

⁴⁴⁸ KURU, İcra, C. I, s. 336.

⁴⁴⁹ " İki tarafa borç yükleyen bir mukaveleye müsteniden itirazın kaldırılmasını isteyen alacaklı, aynı zamanda bu mukavele mucibince kendisine terettübeden borcun yerine getirilmiş olduğunu resmi ve imzası ikrar edilmiş bir makbuzla ispat etmek mecburiyetindedir.", 538 sayılı kanunla değişik İcra ve İflâs Kanunu'nun 68. maddesine ilişkin Hükümet Gerekçesinden, (KURU, İcra, C. I, s. 336, dn. 51; UYAR, Kanun, C. I, s. 1322).

miktardaki parayı ödemekle yükümlü olduğu sonucuna varılıyorsa, söz konusu belgeler bütünü, itirazın kesin kaldırılması yönünden aranan belgeler niteliğindedir⁴⁵⁰. Örneğin, taraflar arasındaki kredi açma sözleşmesi gereğince alacaklı, sadece kredi açma sözleşmesine dayanarak itirazın kaldırılması isteyemez. Zira, tek başına kredi açma sözleşmesi, borçlunun kayıtsız şartsız bir borç ikrarı altına girdiğini değil; borçlunun sadece belli bir limite kadar kredi verenden para çekebileceğini göstermektedir. Borçlunun krediyi kullanıp kullanmadığı, başka bir ifadeyle, kredi alanın borcunun miktarı, borçlunun imzasını taşıyan makbuz, tediye fişi gibi benzeri belgelerden anlaşılabilir. Alacaklı, kredi açma sözleşmesiyle birlikte kullanılan kredinin tutarını gösteren bu yöndeki belgelere birlikte dayanmak şartıyla icra tetkik merciinden itirazın kaldırılmasını isteyebilir⁴⁵¹. Bu durum, Yargıtay tarafından, 538 sayılı kanun ile İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesinde yapılan değişikliğe kadar, ne ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipte ne de genel haiz yoluyla yapılan ilâmsız takipte geçerli görülmekteydi⁴⁵².

538 sayılı Kanun ile birlikte İcra ve İflâs Kanunu'na 150a maddesinin eklenmesinin ardından, Yargıtay, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız icrada, itirazın icra tetkik merciinde kesin kaldırılmasında, borçluyu ilzam edici imzaları içerir ve İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesine uygun çek, kasa fişi, makbuz gibi belgelerle birlikte bankadaki cari hesap kayıtlarının incelenerek, gerçek alacak miktarının tespit edilebileceği yönünde içtihatlarda bulunmuştur⁴⁵³. Ancak Yargıtay, anılan belgeleri, genel haciz yoluyla yapılan ilâmsız takipte İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belge olarak kabul etmeyip bu yöndeki çekişmelerinin çözümünün

⁴⁵⁰ POSTACIOĞLU, İcra, s. 192; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 140; KURU, İcra, C. I, s. 326, 335; UYAR, İtiraz, s. 503.

⁴⁵¹ KURU, İcra, C. I, s. 342; İLD, 9.3.1967, 2248/2365, (ABD, 1967/4, s. 711); İLD, 30.3.1967, 2629/2914, (RKD, 1967/7-10, s. 224-225); İLD, 31.10.1963, 11825/11521, (Ad. D, 1964/2, s. 170); İLD, 15.3.1968, 2753/2493, (İBD, 1968/3-4, s. 161-162), aksi yöndeki kararlar için bkz. 12. HD. 14.4.1983, 1491/2871, (Yasa, 1984/10, s. 1469); 12. HD. 14.3.1984, 312/2955, (Yasa, 1985/2, s. 251); 12. HD. 28.2.1984, 12295/2155, (Yasa 1985/9, s. 1292); İsviçre Federal Mahkemesi'nin borçlu tarafından bir ay içinde itiraz edilmemiş hesap özeti ile kredi açma sözleşmesinin İcra ve İflâs Kanunumuz 68/l anlamında borç ikrarı teşkil etmeyeceğine karar vermiştir. Bunun için bkz. İsviçre Federal Mahkemesi 9.10.1980, BGE 106 III, s. 97 vd.

⁴⁵² Bununla birlikte Yargıtay, banka teminat mektuplarında, ödeme yapan bankanın, buna ilişkin makbuz ile ödediğini isbat ederek kontgaranti veren kişileri (teminat mektubu veren bankaya kefil olan kimse; banka, vs.) takip edebileceğine ve itirazı kaldırabileceğine karar vermiştir" (ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 142; ayrıca bkz. POSTACIOĞLU, İcra, s. 193); ayrıca bkz. İLD, 9.3.1967T., 2248/2365, (TÜBA/ İCRA-İFLAS Mevzuatı, m. 68, s. 113); 12. HD. 27.3.1978T., 2229/2738, (İKİD, Yıl. 19, Eylül 1979, S. 225, s. 7145, 7146); "...Bankanın ibraz ettiği hesap hûlasaları İİK. m. 68 de yazılı vesaikten mahdut bulunmamış, ihtilâfın halli mahdut yetkili İcra Tetkik Mercininin vazifesi dışında kalmış olduğuna göre...", İLD. 11.7.1960, 5051/5009 (İBD, 1961, C. 35, S. 3-4, s. 127; BERKİN, Necmeddin/ ÜSTÜNDAĞ, Saim/ UMAR, Bilge/ ALANGOYA, Yavuz, Açıklamalı İcra ve İflâs Kanunu, İstanbul, 1965; s. 87; kararın eleştirisi için bkz. POSTACIOĞLU, İcra, s. 193); Yargıtay'ın yeni kararlarında benimsediği aksi yöndeki düşüncesinin ve eski kararlarına dönmesi yönündeki görüş ve eleştiriler için bkz. KURU, İcra, C. I, s. 341, 342, dn. 74.

⁴⁵³ İLD. 30.3.1967T., 2629/2914, (RKD. 1967/7-10, s. 224, 225; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 142).

yargılamayı gerektirdiği görüşündedir⁴⁵⁴. Yargıtay'ın bu konudaki görüşü, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a/l maddesinin, genel haciz yoluyla takiplerde uygulanmaması yönündeyken⁴⁵⁵, önce 3182 sayılı kanunun 90. maddesi ardından İcra ve İflâs Kanunu'na eklenen 68b maddesiyle bugün için kredi sözleşmesi, süresi içinde itiraza uğramamış hesap özetleri ve usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belge olarak kabul edilmişlerdir⁴⁵⁶.

POSTACIOĞLU, Yargıtay'ın hesap hülâsasını (*hesap özeti*), İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belge olarak kabul etmeyen bir kararına ilişkin eleştirisinde⁴⁵⁷, söz konusu edilen hesap özetinde, borçlunun imzasının bulunması durumunda, *ki böyle bir halde hesap özeti tasvip varakası niteliğinde olacaktır*, Yargıtay'ın görüşüne katılmadığını belirtmiştir⁴⁵⁸. Bununla birlikte gönderilen hesap özetleri, itirazsız kalmalarına rağmen borçlunun imzasını taşıyamaları durumunda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında borçludan sadır olan belge niteliğinde olmayacaklardır. Anılan kararda ise, söz konusu durumlardan hangisinin gerçekleştiği anlaşılamamaktadır⁴⁵⁹.

4.3.3.2.2 Kredi Kurumları ile İlgili Belgeler

Borçlu tarafından itiraz edilmeyerek kesinleşen hesap özetleriyle bunların dayanağı olan kredi sözleşmesi ve krediyi kullandıran tarafından usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar, ödeme emrine itiraz sonucunda duran takibe devam edilebilmesi için itirazın kesin kaldırılmasına yarayan belgelerden sayılmışlardır (m. 68b/III, 68/l). Bu hüküm, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesinde düzenlenmekte olan ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız icrada itirazı kesin kaldırılmasında da geçerlidir (m. 68b/III).

⁴⁵⁴ 12. HD. 14.4.1983T., 1491/2871, (Yasa, Ekim 84, s. 3469; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 142).

⁴⁵⁵ İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesinin, borçlunun imzasını taşıyan makbuz ve tasvip varakalarının, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belge olarak kabul edildiğini, açıklıkla vurguladığını belirtmektedir. Söz konusu hükmün, sadece ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takiplerde uygulamanın da hiçbir haklı sebep bulunmamaktadır. Anılan belgelerin, borçludan sadır olduğunun tespit edilmesi ve bunlarının birbirlerini tamamlayarak alacağın varlığını ve miktarını ortaya koymaları halinde, söz konusu belgelerin tümüne dayanarak itirazın kaldırılması yoluna gidilebilmesi gerekir (POSTACIOĞLU, İcra, s. 194).

⁴⁵⁶ ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 142; 12. HD. 29.1.1990, 7063/373 (UYAR, İtiraz, s. 512, 551-552).

⁴⁵⁷ POSTACIOĞLU, İcra, s. 193; Söz konusu karar için bkz. s. 112, dn. 446.

⁴⁵⁸ Borçlu tarafından bir ay içinde itiraz edilmemiş hesap özeti ile kredi açma sözleşmesinin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında borç ikrarı teşkil etmeyeceğine karar vermiştir. Karar için bkz. 9.10.1980 BGE 106 III s. 97 vd (KURU, İcra, C. I, s. 343, dn. 77).

⁴⁵⁹ POSTACIOĞLU, İcra, s. 193.

Öğretideki bir görüşe göre, itiraz edilmeyen hesap özeti, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesinde öngörülen belge niteliğini kazandığından, bu belgeye dayalı olarak yapılacak takipte, borçlu kesinleşmiş hesap özetindeki borç miktarına itiraz edemeyecektir⁴⁶⁰. Bu sınırlama, hesap özeti içerisine yönelik olup hesap özeti içerdiği kayıtlara ve miktarlarına, faizin başlangıç anına ve oranına itiraz edilemez. Bununla birlikte, ödeme defininin, görev, yetki itirazlarının, imhâl şeklindeki borca itiraz sebeplerinin ileri sürülmesi mümkündür. Kanun koyucunun öngörmediği, hesap özeti gerçeğe aykırılığına ilişkin, hesap özeti içerisine yönelik itiraz sebeplerinin ileri sürülmesidir⁴⁶¹.

KİRAZ, süresinde itiraz edilmemiş hesap özeti, imzası ikrar edilmiş belge gibi işlem göreceğini ifade etmektedir⁴⁶². Zira, hesap özeti süresinde itiraz edilmemesi halinde krediyi kullanan taraf, hesap özeti dayandığı belgelerdeki imzasını kabul etmiş sayılmaktadır (m. 68b/III). Öğretideki bir başka görüşe göre, itiraz edilmemek suretiyle kesinleşen hesap özeti takip hukuku açısından, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesinde yazılı, "*noterlikçe tasdik edilen borç ikrarını mutazammın*" bir belge niteliğindedir⁴⁶³. Hesap özeti gönderilmesi, hesap özeti itiraz işleminin aksine ihtar veya ihbar niteliğinde olmayıp bir tebliğ işlemidir. Bu nedenle, bir görüşe göre hesap özeti, noterlik dairesinde yazılması mümkün olmayıp hesap özeti gönderecek olanın kendisinin hazırlayıp noterliğe tebliğ için getirmesi gerekecektir⁴⁶⁴. Tebliğ edilmesi dışında, noterle ve diğer noterlik işlemleri ile hiçbir ilgisi bulunmayan hesap özeti, itiraza uğramaması halinde, *noterlikçe tasdik edilen borç ikrarını mutazammın belge* olarak kabulü, mümkün gözükmemektedir. Kaldı ki, hesap özeti,

⁴⁶⁰ **KOSTAKOĞLU**, s. 137; **ÖKTEMER**, Uygulama, s. 163, 164; Süresinde yapılacak itiraz halinde ise hesap özeti miktar, krediyi kullanan taraf bakımından kesinleşmiş sayılamaz ve hesap özeti İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belge olarak kabul edilemez. Bu durumda, kredi kullanan taraf yönünden iddia edilen alacak için ilâmsız takip yolu başlatılamaz, doğrudan mahkemeye gidilerek ilâm alınması gerekecektir (**KİRAZ**, s. 143); aynı yönde bkz. 12. HD. 7.11.1995T., 13-975/15321, (**KİRAZ**, s. 143, dn. 142), 12. HD. 19.2.1989T., 3430/15628 (**UYAR**, Kanun, C. I, s. 1600); Buna karşılık; kredi ilişkisinin borçlusunun hesap özeti süresi içinde itiraz etmiş olmasına rağmen, alacaklı durumda bulunan bankanın kredi açma sözleşmesi gereğince borçluya ödemedi bulunduğunu gösteren makbuz, ödeme fişi, çek, poliçe, bono gibi belgelere dayanarak tetkik merciinden itirazın kaldırılmasını isteyebileceği de öğretide savunulan görüşler arasındadır (**KURU**, İcra, C. I, s. 341, 343); *bu yöndeki kararlar için bkz. İİD. 10.2.1967T., 956/1203 (UYAR, İtiraz, s. 603, 604); İİD. 31.10.1963T., 11825/11521, (Ad. D., 1964/2, s. 170); aksi yöndeki kararlar için bkz. UYAR, İtiraz, s. 601, 602.*

⁴⁶¹ **ÖKTEMER**, Uygulama, s. 163, 164.

⁴⁶² **KİRAZ**, s. 143.

⁴⁶³ **KOSTAKOĞLU**, s. 153.

⁴⁶⁴ Hesap özeti gönderilmesi bir tebliğ işlemi olması nedeniyle, protesto işlemlerinde olduğu gibi yetki belgesi aranmamalı ve müstenit çıkarılmamalıdır. Noterlik Kanunu'nun 70. maddesi gereğince işlem yapılması yeterlidir. Hesap özeti itiraz, bir ihtar veya ihtarname niteliğinde bulunduğundan, Noterlik Kanunu'nun 72. ve 106. maddelerine göre haricen yazdırılıp noterliğe getirilmesi mümkün olduğu gibi noterlikte de yazdırılması mümkündür (**BOZKURT**, s. 38, 39).

borç ikrarını içeren bir belge değildir. Hesap özetine süresinde itiraz edilmemiş olunması durumunda, kendisine hesap özeti gönderilen kişi tarafından borç kabul edilmiş sayılmaktadır (TTK. m. 92/II). Bununla birlikte, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/III maddesi gereğince, sadece hesap özeti değil, ayrıca kredi sözleşmesi ve usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar, hep birlikte aynı kanunun 68/I maddesi anlamında belge olmaktadır. Bir başka anlatımla, imzası ikrar edilmiş borç ikrarını içerir adi senet niteliği, sadece kesinleşmiş hesap özetine yönelik değildir⁴⁶⁵.

Bütün bunlara ek olarak, noterliğin tasdik etmekte olduğu herhangi bir şey de bulunmaktadır. Burada noterin tek işlevi, hesap özetinin gönderilmesinden ibarettir. Hesap özetinde borçlunun imzası bulunamayacağı için onun imzasının tasdiki veya hesap özetinin gönderilmesi bir tebliğ işlemi olması nedeniyle, içeriğinin tasdik edilmesi gibi durumlar, burada bulunmamaktadır. Hesap özetine itiraz edilmemesine bağlan diğer tüm hüküm ve sonuçlar, kanunen ve kendiliğinden gerçekleşmektedir. Bütün bu nedenlerle, itiraz edilmeyerek kesinleşen hesap özetinin, noterlikçe tasdik edilen borç ikrarını içeren belge olarak kabul edilemeyeceği düşüncesindeyiz.

Kanımızca, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/III maddesinde, aynı kanunun 68/I maddesi anlamında belge olarak kabul edilen unsurlar, sadece itiraza uğramamış hesap özetleri değildir. Kredi sözleşmeleri, bu sözleşmelere ilişkin süresinde itiraza uğramamış hesap özetleri ve krediyi kullandıran tarafından usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar, bir bütün olarak, adeta tek bir belgeymişçesine, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olarak kabul edilmişlerdir (m. 68b/III c.1)⁴⁶⁶. Bu nedenle de, anılan belgelerden sadece birine yönelik değerlendirme yapmanın, doğru olmayacağı düşüncesindeyiz. Ancak, doğaldır ki, burada kilit rol, *hesap özetindedir*. Zira, kanun (m. 68b/I, II), hesap özetini ve ona bağlanmış olan bir takım hüküm ve sonuçları düzenlemektedir ve ancak, süresi içinde hesap özetine itiraz edilmemiş olunması durumunda, kanunda öngörülen sonuçlar (m. 68b/II, III) gerçekleşebilmektedir. Bir başka anlatımla, hesap özetine süresi içinde itiraz edilmiş olunması durumunda, hesap özetinin gerçeğe aykırılığının dava edilebilmesi bakımından bir sınırlama bulunmadığı gibi (m. 68b/II) itiraza uğramış hesap özetleriyle kredi sözleşmesi ve usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olarak kabul edilmeyeceklerdir⁴⁶⁷.

⁴⁶⁵ Bkz. s. 94, 95.

⁴⁶⁶ Bkz. s. 94, 95.

⁴⁶⁷ Ayrıca bkz. s. 92, dn. 423.

İmza unsurunun gündeme gelmesi ile birlikte, imza inkârının icra takibini aksatacak olduğunu düşünen kanun koyucu, düzenlemede hesap özetinin itiraza uğramaması durumunda, borçlunun, söz konusu hesap özetinin dayandığı belgelerde kendisine izafe edilen imzaları da kabul etmiş sayılacağı hükmüne yer vermiştir (m. 68b/III c. 2). Hesap özetinin dayanağı niteliğinde olan belgelerden ilki söz konusu hesap özetinin gönderilmesine neden olan kredi açma sözleşmesi, bir diğeri ise söz konusu hesap özetinin içerdiği kredi işlemlerini gösteren makbuz, kaşa fişi gibi belgelerdir. Bu anlamda, kanımızca da, yapılacak bir icra takibinde, gönderilen ödeme emrine karşı, imza itirazında bulunmak (m. 62/V), düzenlemenin bu hâli karşısında mümkün değildir⁴⁶⁸. Bu yöndeki bir itiraz, icra tekniği açısından da mümkün gözükmemektedir. Kanun koyucu, hesap özetinin itiraza uğramaması durumunda, kesinleşen hesap özetiyle kredi sözleşmesi ve diğer belgeleri İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olarak kabul etmiştir. Söz konusu belgeler, ne resmi belgelerdir ne de imzaları noterlikçe tasdik edilmiş belgelerdir. Anılan belgelerin tümünün adi senet olmaları nedeniyle, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olmaları hem borç ikrarı içermelerine ve hem de senet altındaki imzanın takip borçlusunca ikrar edilmiş olmasına bağlıdır⁴⁶⁹. Oysa burada kanun koyucu, hükme konu belgeleri, doğrudan İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olarak kabul etmiş yani adeta borç ikrarı yanında imzalarının da ikrar edildiğini hükme bağlamıştır. *İmzası inkâr edilebilen bir belge, aynı zamanda İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olamaz*. Bütün bu nedenlerle, imza içeren belgeler altındaki imzanın inkârı, hesap özetine itiraz edilmemesi durumunda mümkün değildir⁴⁷⁰. Kanunun, hesap özetinin itiraza uğramaması durumunda, hesap özetinin dayanağı belgelerdeki imzaların kredi borçlusunca kabul edilmiş sayılacağı hükmü (m. 68b/III c. 2), kanımızca bu aşamada, açıklayıcı bir hüküm niteliği kazanmaktadır.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında kabul edilen yukarıda anılan bu belgeler, son hesap veya faiz tahakkuk döneminden, hesabın kesilerek takibin başladığı güne kadar işleyen faiz için de İcra ve İflâs Kanunu madde 68/I anlamında belge sayılacaktır. Esasen 3182 sayılı kanununun 90. maddesinin yürürlükte olduğu dönemde tartışma konusu olan bu konu, bugün için de İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b

⁴⁶⁸ ÖKTEMER, Uygulama, s. 164.

⁴⁶⁹ Bkz. s. 97.

⁴⁷⁰ Ayrıca bkz. ÜSTÜNDAĞ, s. 130.

maddesiyle açıklığa kavuşmuş değildir. Ancak, kredi sözleşmesinin de, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belgelerden kabul edilmesi, hesap özetine itiraz edilmemesi sonucunda, sözleşme altındaki imzanın kredi borçlusu tarafından kabul edilmiş sayılması ve ayrıca faizin de bu sözleşme hükümlerine dayanmış olması nedenleriyle, hesap özeti, hesap dönemiyle kredi hesabının kesilmesi arasında işleyecek faiz alacağı için de İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belge olarak kabul edilecektir. Bununla birlikte, limit içinde ve sözleşmeye göre tartışmaya çalıştığımız bu dönemde, *yeni bir kredi kullanılması veya kredi limitinin artırılması* sonucunda gerçekleşen ve kredinin kesilmesiyle muaccel hale gelen alacak yönünden, söz konusu sonucun gerçekleşmesi mümkün olmayacaktır⁴⁷¹.

Öğretideki bir görüşe göre, kesinleşen son hesap dönemi ile kredi hesabının kat'edildiği tarih arasındaki hesap hareketlerinin ve bu tarihe kadar işleyen faiz ve fer'i giderlerin de kesinleşmesi için hesabın kat edildiği tarihten itibaren on beş gün içinde bu süreye ilişkin çıkarılacak hesap özeti borçluya tebliğ edilmesi gerekecektir. Ancak bu durumda, *"...hesabın kesildiği tarihteki borç tutarı üzerinden icra emri çıkarılmasının haklı ve yasal olduğu kabul edilebilir. Aksi halde, tetkik mercii nezdinde yapılacak şikayet üzerine, icra emrinin, kesinleşen son dönem hesap özetiindeki borç bakiyesi yönünden geçerliliğine, bu dönem ile hesabın kat'ı tarihine kadar geçen süreye yönelik, hesap hareketleri sonucu artan borç kısmı için icra emrinin iptaline karar verilmesi gerekir."*⁴⁷². Kanımızca, bu görüş İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine yönelik olacak ki, *icra emrinden bahsedilmekte ve icra emrine karşı borca itiraz olabilecek bir sebepten dolayı şikayet yoluna gidilmektedir* (m. 150ı).

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde bahsedilmekte olan hesap özeti, tam ve teknik olarak bir hesap özeti niteliğinde olmadığı gibi, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde bahsedilmekte olan hesap özeti hiç değildir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde bahsedilmekte olan ve aynı kanunda öngörülen hüküm ve sonuçları doğuramaya müsait hesap özeti, borçlu cari hesaplarda, cari hesap sözleşmesinde belirtilen dönemleri; vadeli kredilerde ise sözleşmede yazılı faiz tahakkuk dönemlerini takiben on beş gün içerisinde gönderilecek olan hesap özettir (m. 68b/l). Bununla birlikte kredi sözleşmesine göre işletilmekte olan kredi hesabı, her zaman kat'edilebilir. Bu durumda düzenlenen ve kredinin kat'edilmekte olduğuna ilişkin ihtarname içinde yer

⁴⁷¹ ARSLAN, Sorunlar, s. 80; Bu konuya ilişkin ayrıca bkz. REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 13, 14; REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 23.

⁴⁷² KOSTAKOĞLU, s. 137.

alan hesap özeti ise İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde düzenlenen hesap özeti değildir. Kanımızca, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine ilişkin hüküm ve sonuçlar, kredinin kat'edilmesi anında gönderilen ve hesap özeti olarak adlandırılan belge (m. 150) için de geçerli değildir. Bu nedenlerle, son hesap dönemi ile kredinin kat'edilmesi arasındaki döneme ilişkin işlemler için de İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin hüküm ve sonuçlarından yararlanılması amacıyla anılan yöntemin uygulanması, kanımızca mümkün değildir⁴⁷³.

4.3.3.3 Takip Borçlusunun İstirdat Davası Açma Zorunluluğu

4.3.3.3.1 Genel Olarak Menfi Tespit ve İstirdat Davaları

Bir kimsenin maddi hukuk anlamında borçlu olmamasına rağmen, takip borçlusu sıfatıyla ödeme emrine itiraz etmemesi veya itiraz etse de icra hukuku kurallarına göre itirazının kaldırılması sonucunda hakkında yürütülmekte olan icra takibi kesinleşebilmektedir. Böyle bir durumda, maddi hukuka göre borcu olmadığına inan takip borçlusuna bu durumu genel mahkemelerde tespit ettirme ve hüküm altına aldırma olanağı tanınmalıdır. Bu konuya ilişkin müesseseler, menfi tespit ve istirdat davalarıdır (m. 72).

Menfi tespit davası, takip borçlusunca, borcun henüz ödenmediği dönemde açılabilen bir davadır. Açılan bu davanın davacısı olan borçlu, davayı kazanması yani borçlu olmadığına tespit edilmiş olması durumunda, hakkında yürütülmekte olan takip iptal edilir ve borcu ödemekten kurtulur. *Borcun icra dairesine ödenmesinden sonra, artık menfi tespit davası açılmaz; açılması gereken davanın adı istirdat davasıdır*⁴⁷⁴.

Borçlu, gerek takipten önceki gerekse takipten sonraki bir zamanda, borçlu bulunmadığının tespiti için menfi tespit davası açabilmektedir (m. 72/1)⁴⁷⁵. Borçlu tarafından açılan menfi tespit davasıyla davanın ardından alacaklı tarafından başlatılan

⁴⁷³ Aksi yöndeki Yargıtay kararları için bkz., 12. HD. 15.2.199T., 7011/7241, (yayınlanmamıştır); aynı yönde bkz 12. HD. 2.4.1996T., 10411/10193, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 24.12.1997T., 844/1426, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 14.11.1996T., 554/1112, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 15.5.1997T., 7733/8089, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 17.6.1991T., 5616/7602, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 10.9.1997T., 12039/12255, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 21.5.1990T., 9988/2859, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 6.2.1997T., 9778/10994, (yayınlanmamıştır).

⁴⁷⁴ KURU, İcra, C. I, s. 463; Ayrıca bkz. ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 160.

⁴⁷⁵ KURU, İcra, C. I, s. 465; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 161.

icra takibi arasındaki ilişki İcra ve İflâs Kanunu'nun 72. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Bu anlamda, salt bir menfi tespit davasının açılmış olması icra takibi üzerinde kendiliğinden bir etki yaratmamakta; icra takibinin durması teminat karşılığında verilecek olan ihtiyati tedbir kararına bağlanmaktadır (m. 72/II; HUMK. m. 101 vd.)⁴⁷⁶.

Takipten sonra açılmış bulunan menfi tespit davası da, davadan önce başlatılmış ve derdest olan icra takibini kendiliğinden durdurmaz (m. 72/III). Bu anlamda, mahkeme, takipten önce açılan menfi tespit davasında düzenlendiğinin aksine, takibin durması için teminat karşılığında ihtiyati tedbir kararı veremez. Menfi tespit davasını görmekte olan mahkeme ancak, gösterilecek uygun teminat karşılığında vereceği ihtiyati tedbir kararı ile icra veznesindeki paranın alacaklıya ödenmemesini sağlayabilir (m. 72/III)⁴⁷⁷.

Menfi tespit davasının icra takibinden önce sonuçlanmamış veya yürütülmekte olan menfi tespit davasında takibin durmasına yönelik bir ihtiyati tedbir kararının alınamamış ve bu nedenle dava konusu borcun alacaklıya ödenmiş olması durumunda, görülmekte olan menfi tespit davasına artık istirdat davası olarak devam edilir (m. 72/VI). Bu şekilde menfi tespit davası, istirdat davasına dönüşmüş olur. Belirtilen bu dönüşüm, kendiliğinden olur; davacı borçlunun bir talepte bulunması gerekmemektedir⁴⁷⁸.

İstirdat davası, İcra ve İflâs Kanunu hükümleri içerisinde düzenlenmiş olsa da, uyuşmazlığın maddi hukuk hükümlerine göre çözümlendiği bir davadır. Normal bir eda davası olan istirdat davası ile icra takibinde sebepsiz yere ödenmekte olduğu iddia edilen paranın borçluya geri verilmesi hedeflenir. Ancak istirdat davasının şartı, icra

⁴⁷⁶ KURU, İcra, C. I, s. 474; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 161.

⁴⁷⁷ ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 162; İcra ve İflâs Kanunu madde 72/III'ün yanında ayrıca takip borçlusunun faizler ve takip giderleri ile birlikte (m.138/II) alacağın tamamını icra veznesine nakit olarak yatırması ve aynı anda söz konusu ödenen bu paranın alacaklıya ödenmemesine yönelik olarak alacağı ihtiyati tedbir kararı ile birlikte takibi durdurma olanağı bulunmaktadır. Burada önemli olan nokta, icra veznesine yatırılmakta olan bedelin nakit olması gerekliliğidir. İcra veznesine yatırılan paradan başka bir teminat (banka teminat mektubu) ile haczin ve satışın durması sağlanamaz. Mahkemeden icra veznesine giren paranın alacaklıya ödenmesinin engellenmesine yönelik olarak aldığı ihtiyati tedbir kararının ardından borçlunun takip konusu alacağın tamamının (m. 138/II) icra veznesine nakit olarak yatırılması ile takip durur, borçlunun malları haczedilemez, hacizli olan malları satılamaz (KURU, İcra, C. I, s. 488, 489, 490).

⁴⁷⁸ 11. HD. 29.11.1982, 4890/5027 (KURU, İcra, C. I, s. 557); 13. HD. 31.3.1986, 1473/1923, (Yasa, 1986/12, s. 1780, 1781).

hukukuna dayanmakta olup iadesi istenmekte olan paranın cebri icra tehdidi altında ödenmiş olması gerekir⁴⁷⁹.

İstirdat davası için arana ilk şart, iadesi istenen paranın icra takibi sırasında ödenmesi gerekmektedir. Bu noktada, paranın icra dairesine ödenmesi yeterli olup aynı zamanda paranın icra dairesince alacaklıya ödenmesi gerekmemektedir. Borçlu, icra dairesince paranın alacaklıya ödenmesinden önceki aşamada, istirdat davasının sonucu güvence altına almak için icra veznesine girmiş olan para üzerindeki alacaklının sahip olduğu talep hakkını (alacağı) ihtiyaten haczettirebilir (m. 257 vd.)⁴⁸⁰. İstirdat davası yönünden varlığı aranan bir diğer koşul, iadesi talep edilen paranın sadece icra takibi içerisinde değil; ama aynı zamanda kesinleşmiş olan icra takibi nedeniyle de ödenmiş olması gerekir. Aksi halde borçlu ancak Borçlar Kanunu'nun 62. maddesine göre sebepsiz zenginleşme davası açabilir⁴⁸¹.

4.3.3.3.2 Kredi Alacaklarının Tahsilinde Menfi Tespit ve İstirdat Davaları

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesiyle takip hukukuna ilişkin sonuçlar yanında, hesap özetine itiraz edilmemiş olması durumuna bağlanan bir diğer sonuç, takip borçlusunun, hesap özeti gerçeğe aykırılığını ancak, takip konusu kredi borcunu ödedikten sonra dava edebilmesidir (m. 68b/II). Öğretideki bir görüşe göre itiraz edilmemiş hesap özeti, artık o takip yönünden kesinleşmiş (*şeklen kesinleşme*) ve doğru olmadığı o takip içerisinde ileri sürülemeyecek bir duruma gelmiştir. Maddi hukuka göre borçlu olmadığı düşüncesindeki takip borçlusu, borcun esasına yönelik itirazlarını (*hesap özetine, borcu oluşturan sair belge ve makbuzlara karşı itirazlar ile imza inkârı vb.*) ancak takip konusu kredi borcunu ödedikten sonra, açacağı istirdat davası ile ileri sürebilir (m. 72/VII)⁴⁸².

⁴⁷⁹ KURU, İcra, C. I, s. 565; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 167, 168.

⁴⁸⁰ KURU, İcra, C. I, s. 567; POSTACIOĞLU, İcra, s. 53, 54; ÜSTÜNDAĞ, s. 167, 168.

⁴⁸¹ Borçlar Kanunu anlamında sebepsiz zenginleşme davası öğrenmeden itibaren bir yıllık süre içinde açılması gerekirken (BK. m. 66); istirdat davası için öngörülen bir yıllık süre ödeme tarihinden itibaren başlamaktadır (KURU, İcra, C. I, s. 578, dn. 41); ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 167, 168.

⁴⁸² REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 24, REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 13, ARSLAN, Sempozyum, s. 198,199, ÖKTEMER, Uygulama, s. 164

Kanunun bu hükmü karşısında, ilk bakışta kanun koyucunun, hesap özetine itiraz etmeyerek kesinleşmesine sebep olan kredi borçlusunun, gerek takipten önce açacağı menfi tespit davasıyla teminat karşılığında takibin durdurulması gerekse takipten sonra açacağı menfi tespit davasıyla yine teminat karşılığı icra veznesindeki paranın alacaklıya ödenmesini engelleme hakkını tanınmamış olduğu sonucuna varılmaktadır (m. 72/II, III). Bu nedenle de, öğretide ileri sürüldüğü üzere maddi hukuk yönünden ödemek zorunda olmadığı bir parayı ödemek durumunda kalmış kredi borçlusu için kanunda öngörülmuş tek dava tipi, istirdat davası olmaktadır⁴⁸³.

TERCAN, kanunun bu düzenlemesiyle kredi borçlusuna menfi tespit davası açmak hakkının tanınmamasının, hak arama özgürlüğünün kısıtlanması anlamına geldiği gibi bu durumunun takip hukuku sistemimizin bünyesine de uygun düşmediği görüşündedir. Kredi veren tarafın korunmaya değer menfaatleri, kredi borçlusuna anayasal düzeyde tanınmış olan hak arama özgürlüğünün (Anayasa m. 36/I) kısıtlanması pahasına korunmamalıdır. Bu nedenle de, olması gereken hukuk açısından, kredi borçlusuna menfi tespit davası açabilme hakkı tanınmalıdır⁴⁸⁴. Benzer yöndeki görüşü paylaşan **ÖKTEMER**, borçtan kurtulma ve menfi tespit davası açma hakkının borçlunun elinden alınamayacağı, bu nedenle de hesap özetine itiraz edilmiş olsun veya olmasın, bu hakkın kullanılmasının engellenemeyeceği görüşündedir. Açılacak böyle bir davada, borçlunun esasa ve imzaya karşı her türlü iddiayı ileri sürme ve bunu ispat etmek hakkı bulunmaktadır. Kaldı ki, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde anılan bu yaklaşımın aksinin düzenlenmiş olduğunun kabulü, genel hükümlere de aykırılık yaratacaktır⁴⁸⁵.

Usul hukuku ve cebri icra hukuku, bozulan menfaatler dengesinin yeniden kurulması işlevini görmektedir. Bu anlamda, yargılama veya takip hukuku içerisindeki bir müessesenin özünde yer alan menfaatin tespiti, söz konusu müessesenin doğru anlaşılıp doğru uygulanmasına yardımcı olacaktır⁴⁸⁶. Bu nedenle, İcra ve İflâs

⁴⁸³ **REİSOĞLU**, Yeni Düzenlemeler, s. 13, **SUCU**, s. 37, **ÖKTEMER**, Uygulama, s. 164, **ARSLAN**, Sempozyum, s. 198, 199, **ARSLAN**, Sorunlar, s. 80, Bu durumda borçlu, ya borcunu öncelikle ödeyecek veya borca itiraz etmişse itirazı kesin kaldırılan haciz veya rehnin paraya çevrilmesi işlemlerine devam edilen, İcra Tetkik Mercii kararının kesinleşmesi ile birlikte satılan mal bedeli, takibi yapan bankaya ödenecek, borçlunun menfi tespit davası açmak suretiyle ödemeyi durdurması mümkün olmayacaktır. Borçlu borcun ödenmesinden sonra istirdat davası açabilecektir (**REİSOĞLU**, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 24); aksi yöndeki görüş ve eleştiriler için bkz. **ARSLAN**, Sempozyum, s. 212, 213; **BUDAK**, s. 336, 337.

⁴⁸⁴ **TERCAN**, s. 46.

⁴⁸⁵ **ÖKTEMER**, Uygulama, s. 164.

⁴⁸⁶ **ÖZEKES**, Muhammet, İcra ve İflâs Hukukunda İhtiyati Haciz, Ankara, 1999, s. 18; Ayrıca, İcra ve İflâs Hukukunda menfaat dengesi için bkz. **BERKİN**, M, Necmeddin, Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi,

Kanunu'nun 68b maddesiyle takip borçlusuyla alacaklısı arasında yeniden şekillenen menfaatler dengesinin tespiti, daha sonraki açıklamalara katkıda bulunacaktır düşüncesindeyiz.

BERKİN, alacaklının menfaatinin, alacağının hızla tahsil edilebilmesinde olmasına karşın; yapılacak savunmaya olanak tanımayan hızlı takiplerin, borçluyu güç durumda bırakabileceğini ve kamu düzeninin bozulmasına sebebiyet verebileceğini belirtmektedir. Bunun tam tersi olarak, borçlunun, alacaklıya karşı fazla korunması ise, kredilerin kesilmesine, borçların istekle ödenmemesine ve bunun sonucu olarak genel ahlâkın bozulmasına sebebiyet verecektir⁴⁸⁷. Devlet, cebri icra görevini yürütürken, tüm menfaatleri adil ve eşit ölçüler içinde denkleştirir; alacakların geciktirilmeden tahsiline, borçlunun da hızlı icra takibinden zarar görmemesine özen gösterir⁴⁸⁸. **ÜSTÜNDAĞ**, İcra ve İflâs Kanunu'nun, alacaklının alacağını en kısa yoldan ve en az giderle tahsil edebilmesi, bununla birlikte, borçlunun da haklarını koruyarak cebri icra prosedüründen en az zarar görmesi şeklindeki amaçları, duyarlı bir dengede bağdaştırması gerektiğini kabul etmektedir⁴⁸⁹.

Kredilerin, hızla geriye dönmesindeki kamu yararı ve bu nedenle, kredi düzeninin daha etkin korunması, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesiyle korunmakta olan menfaatlerden biridir. Konumuz bakımından takip alacaklılarını oluşturan kredi alacaklılarının, takip hukuku içerisinde bu şekilde korunmasıyla birlikte, takip borçlularını oluşturan kredi müşterilerinin haklarının da korunması gerekecektir. Alacaklılar için icra tetkik mercisinde ödeme emrine karşı itirazın, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/III maddesiyle kesin olarak kaldırılması ve duran takibe devam edilebilmesi olanağı sağlanmakta ancak aynı zamanda, söz konusu belgeler zincirinin anılan sonucu doğurabilmesi, ancak hesap özeti kanunda öngörülen sürede ve şekilde gönderilmiş olmasına bağlanmaktadır (m. 68b/I). Hükümün amacının, kredi alacaklılarının, ödeme emrine karşı yapılan itiraz sonucunda duran takibe, takip hukuku içerisinde kalarak devam edilebilmesini sağlamak olduğu anlaşılmaktadır. Bu amaç, kredi ilişkisi içerisinde elde edilmekte olan ve yine kanunda öngörülen bir takım şartları taşıyan belgelere, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olma niteliği kazandırmakla gerçekleştirilmektedir. Ancak, kanımızca, hesap özeti kanunda, belli sürede

İstanbul, 1980, 12; **ÜSTÜNDAĞ**, İcra, s. VII; **ANSAY**, Ş, Sabri, Hukuk İcra ve İflâs Usulleri, Ankara, 1960, s. 2, 3.

⁴⁸⁷ **BERKİN**, s. 12, 13.

⁴⁸⁸ **BERKİN**, s. 10.

⁴⁸⁹ **ÜSTÜNDAĞ**, s. 123.

ve şekil şartıyla gönderilmesi zorunluluğu, -hatta *Yargıtay'ın içtihatlarıyla hesap özetinin anılan aynı sürede tebliğ edilmesi* koşulunun aranması⁴⁹⁰- takip alacaklısı ile takip borçlusunu arasındaki menfaatler dengesini, önemli ölçüde korumakta ve gerçekleştirmektedir. Oysa, takip borçlusunun, takip hukuku sınırları aşılarak, her ne kadar itiraz etmemiş olsa da, hesap özetinde iddia edildiği kadar borçlu olmadığına tespiti için dava açmak hakkının; ancak söz konusu borcun ödenmesi koşuluna bağlanması (m. 68b/II), takip hukuku içerisinde, yukarıda kurulduğunu düşündüğümüz taraflar arasındaki menfaatler dengesini ciddi anlamda zedelemektedir.

Hesap özetinin gerçeğe aykırılığının, ancak borcun ödenmesinden sonra dava edilebilecek olması koşulunun niteliğine ilişkin olarak, **ÖKTEMER**, her ne kadar menfi tespit ve borçtan kurtulma davalarını açmak hakkının, borçlunun elinden alınmayacağını benimsemekteyse de kredi borcunun ödenmesinin, bir dava şartı olarak kanunda öngörülmekte olduğu görüşündedir⁴⁹¹. Hesap özetine itiraz edilmiş olması durumunda, zaten menfi tespit ve borçtan kurtulma davalarını açmak bakımından bir engel bulunmamaktadır. Kanunda öngörülen tüm sonuçlar, hesap özetine itiraz edilmemiş olması durumuna ilişkindir. Bununla birlikte, hesap özetine itiraz edilmemiş olması halinde, hesap özetinin dayanağı belgelerdeki imzaların ayrıca borçlu tarafından kabul edilmiş sayılması sonucu doğduğu için (m. 68b/III); imzaya itiraz (m. 62/V), itirazın geçici kaldırılması (m. 69) ve ardından borçtan kurtulma davasının açılması (m. 69/II) şeklindeki bir prosedürün yaşanması, kanunun bugünkü düzenlemesi (m. 68b/III) karşısında mümkün değildir. Böyle bir durumda, takip borçlusuna açılacak sahtelik davasının konusu da hesap özetinin gerçeğe aykırılığına ilişkin olması nedeniyle, bu halde de kredi borcunun ödenmesi, bir dava şartı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Usul hukukunda kabul edilmekte olan genel nitelikteki dava şartlarının yanında, kimi davaların açılması ve bu davalar içerisinde bir takım özel hak taleplerinde bulunulması bakımından belli koşullar, özel dava şartları olarak benimsenebilmektedirler⁴⁹². Esasen bu durum, taraflar arasındaki menfaatler dengesinin bir sonucudur. Hesap özetine itiraz etmeyerek, hesap özeti ve kanunda

⁴⁹⁰ Bkz. s. 70, dn. 344.

⁴⁹¹ Ödemenin bir dava şartı olduğuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **ÖKTEMER**, Uygulama, s. 164.

⁴⁹² Örneğin, borçtan kurtulma davasının dinlenebilmesi için, borçlunun dava konusu alacağın yüzde 15'ini ilk duruşma gününe kadar mahkeme veznesine depo etmesini veya aynı değerde teminat gösterilmesini zorunlu kılınmıştır (m. 69/II); Dava şartları konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **KURU**, Baki, *Dava Şartları*, Ord. Prof. Sabri Şakir Ansay'ın Hatırasına Armağan, Ankara, 1974, s. 110 vd.

sayılan diğer belgelerin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belge olmasına sebep olan, bu nedenle kredi borcun şeklen de olsa kesinleşmesini sağlayan, cari hesap hükümlerine göre hesap özetine konu bakiyeyi kabul etmiş sayılan (TTK. m. 92) ve tecdit sonucunun gerçekleşmesine sebep olan (BK. m. 115/II) **kredi borçlusu krediye kullanan taraf** ile doğal olarak, hesap özetine öngörülen sürede itiraz ederek anılan sonuçların kendisi için gerçekleşmesini engellemiş kredi borçlusunun durumları aynı olmamalıdır.

Bu anlamda, *belirtmeye çalıştığımız dengesizlik, eşitliği bozan tarafa, eşitsizliğin giderilmesine yetecek kadar öngörülecek yükümlülük ile giderilebilir.* Bir başka anlatımla, **hesap özetinin gerçeğe aykırılığı iddiasıyla açılan davada, hesap özetine itiraz etmiş olan kredi borçlusu ile itiraz etmemiş olan kredi borçlusu arasındaki denge, hesap özetine itiraz edilmemesi durumunda gerçekleşen hukuki sonuçlarla orantılı olacak bir dava şartının, hesap özetine itiraz etmemiş olan kredi borçlusuna yüklenmesiyle kurulabilir.** Hesap özetine itiraz edilmemesi durumunda, gerçekleşmekte olan hukuki durumlar ile orantılı olan dava şartının ne olduğu konusu tartışmaya açıktır. Kaldı ki, bunun belirlenmesi bir hukuk politikası sorunudur. Ancak bu dava şartının ne olmadığı, kanımızca, son derece açıktır. Bir dava sonunda, gerçekleşecek olası hükümlerden birinin, taraflardan birine dava şartı olarak yüklenmesi, söz konusu davanın açılmasını büyük oranda güçleştirecektir. Hesap özetinin gerçeğe aykırılığına ilişkin açılacak bir davada, dava sonunda verilmesi olası hükümlerden biri, kredi borçlusunun hesap özetinde iddia edildiği kadar borçlu bulunmadığının tespiti. Dava sonunda verilebilecek bir diğer hüküm ise, hesap özetinde iddia edildiği kadar alacaklı olduğunun tespiti.

Kanun, hesap özetine itiraz edilmemesi durumunda, hesap özetine konu olan alacak miktarınca krediyi kullanan tarafın peşinen borçlu olduğunu kabul ve tespit etmekte, söz konusu takip alacağının ödenmesi durumunda ancak, hesap özetinin gerçeğe aykırılığına ilişkin bir davanın açılmasını mümkün görmektedir (m. 68b/II). Kanımızca, kanunda öngörülen bu dava şartı, Anayasamızda da anlamını bulan, hak arama özgürlüğünün (Anayasa m. 36/l) önemli ölçüde engellenmesi, iş göremez duruma gelmesi anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, söz konusu nitelikteki bir davanın, özel bir dava şartı içermeksizin açılmasına olur vermek, hesap özetine itiraz etmek suretiyle üzerine düşeni yerine getirmiş kredi borçlusunun aleyhine bir durum yaratabilecektir. Kredi alacaklıları ile kredi borçluları; kredi borçluları içinde de hesap

özetine itiraz etmiş olan kredi borçluları ile itiraz etmeyerek anılan hukuki sonuçların gerçekleşmesine sebep olan kredi borçluları arasındaki menfaatler dengesinin kurulması ve korunması, hesap özetine itiraz etmeyen kredi borçlularının, hesap özetinin gerçeğe aykırılığı iddiasıyla açacakları davalarda, özel bir dava şartını da yerine getirmelerini zorunlu kılmaktadır. Ancak, bu şart, olması gereken hukuk açısından, kanımızca, bugün olduğu gibi, açılacak davanın olası sonuçlarından biri anlamına gelir nitelikte ve nispette olmamalıdır.

Söz konusu özel dava şartının ne olması gerektiği konusunda yapılabilecek ilk öneri, hesap özetine itiraz edilmemesi halinde açılacak menfi tespit davasında, takipten önce ve takipten sonra açılacak olmasına göre değişen ve fakat kanunda öngörülen orandan daha fazla bir miktarda teminatın yatırılması şeklinde olabilir (m. 72/II, III, 69/II).

Esasen, dava şartına ilişkin bu konuda hiçbir düzenleme getirilmese dahi söz konusu sakıncaların, içtihatlar yoluyla giderilmesi kanımızca mümkündür. Şöyle ki, İcra ve İflâs Kanunu'nun 72. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarındaki takibin durması veya icra veznesindeki paranın alacaklıya ödenmesinin engellenmesi durumları, açılmış her menfi tespit davasında gerçekleşmemektedir. Yerine göre takibin durması veya yerine göre icra veznesindeki paranın alacaklıya ödenmesinin engellenmesi, yine mahkemece verilecek ihtiyati tedbir kararı sonucunda olmaktadır (m. 72/II, III, HUMK. m. 101 vd.). Söz konusu kararı vermek hak ve yetkisi mahkemeye ait olmakta, ayrıca kanunda asgari oranlar gösterilerek daha yüksek bir oranda teminatın takdiri mahkemeye bırakılmaktadır (m. 72/II, III) . Bu nedenle de, hiçbir özel nitelikli dava şartı, itiraz edilmemiş hesap özetinin gerçeğe aykırılığına ilişkin davada öngörülme de, kredi borçlusunun açacağı bu yöndeki bir menfi tespit davasında mahkeme, davanın takipten önce veya sonra açılmasına göre kanunda öngörülen sonuçlardan birinin hüküm ifade edebilmesi (m. 72/II, III) için gerekli ihtiyati tedbir kararını verip vermeme konusunda daha özenli davranabilir. Söz konusu ihtiyati tedbir kararının verilecek olması halinde ise kanunun kendisine tanıdığı açık takdir hakkı gereğince mahkeme, daha yüksek bir teminat oranı belirleyebilir.

Hesap özetinin gerçeğe aykırılığı iddiası ile açılan bu davanın niteliği, bir menfi tespit davası olacaktır (m. 72). Bununla birlikte, anılan davanın açılabilmesi yönünden, kredi borcunun ödenmesinin bir dava şartı olarak kabul edilmiş olması, bu davanın

türünü istirdat davasına (m. 72/VII) mı çevirmektedir? Söz konusu özel dava şartının varlığına rağmen; bu dava tipinin bir menfi tespit davası olduğunu söylemek mümkün müdür? Hesap özetine itiraz edilmiş olsun veya olmasın, menfi tespit davası açmak hakkı borçlunun elinden alınamaz. Ancak, hesap özetine itiraz edilmemesi durumunda, ödeme bir dava şartı olarak kabul edilmiştir ve ödeme hâli ispat edilmediği sürece davanın açılması ve dinlenmesi mümkün olmayacaktır. Bununla birlikte, icra dairesine yapılan ödeme, alacaklıya ulaşmamış olsa da yasal ödeme yerine geçer ve borçlu o tarihten itibaren borcun aslından ve eklentilerinden kurtulur. Bu nedenlerle **ÖKTEMER**, paranın icra vizesine ödenmesiyle borç ödenmiş sayılacağından, açılacak bu davada alınacak ihtiyati tedbir kararıyla, paranın alacaklıya verilmesinin önlenebileceği görüşünü ileri sürmektedir⁴⁹³. Oysa, öğretide böyle bir durumda, artık, menfi tespit davasının açılmasının ve bu davaya ilişkin hüküm ve sonuçların uygulanmasının (m. 72/II, III) mümkün olamayacağı görüşü ileri sürülmektedir⁴⁹⁴. Bir başka anlatımla, hesap özetine itiraz etmeyen kredi borçlusunun, takipten önce açacağı bir menfi tespit davası ile takibi teminat karşılığında alacağı ihtiyati tedbir kararı ile durdurması (m. 72/II) veya takipten sonra açacağı menfi tespit davası ile tıpkı **ÖKTEMER**'in ifade ettiği gibi, icra vizesindeki paranın alacaklıya ödenmesini teminat karşılığında alacağı ihtiyati tedbir kararı ile engellemesi (m. 72/III), mümkün olamayacaktır.

İcra dairesi, takip konusu para alacağına ilişkin ödemeleri kabule mecburdur. Yapılan ödeme miktarınca borçlu, borcundan kurtulur (m. 12). Borçlu yapmakta olduğu ödemeyi, geri isteyemez⁴⁹⁵. Ödemeye borcun sona ermesi, yapılan ödemenin kayıtsız ve şartsız olmasına bağlıdır. Esasen, icra dairesi, kayıt ve şart altında yapılmakta olan ödemeyi de kabule mecbur değildir⁴⁹⁶. Öğretideki bir görüşe göre, borçlu, yapmış olduğu ödeme ile alacaklının alacağını sona erdirdikten sonra, söz konusu ödemeyi yapmakla kendisini yükümlü görmez ise alacaklının icra dairesine karşı sahip olduğu yatırılan bedeli tahsil hakkı (mütalebe) üzerinde şartları var ise ihtiyati haciz kararı alabilir⁴⁹⁷. **KURU**, istirdat davasının açılabilmesi için, borcun icra dairesine ödenmiş olmasını yeterli görmekte, paranın ayrıca alacaklıya ödenmesinin gerekmediğini

⁴⁹³ Davanın alacaklı lehine sonuçlanması halinde ihtiyati tedbir kalkar, hükmün kesinleşmesi ile birlikte alacaklı, alacağını geç teslim almasından dolayı uğradığı zararı tedbir için yatırılan teminattan öncelikle alır (**ÖKTEMER**, Uygulama, s. 164)

⁴⁹⁴ Bkz. s. 107, 108, dn. 482, 483.

⁴⁹⁵ **POSTACIOĞLU**, İcra, s. 52; **KURU**, İcra, C. I, s. 76.

⁴⁹⁶ Ancak, her şeye rağmen, icra dairesinin şartla ödemeyi kabul etmiş olması halinde, şart, tahakkuk edinceye kadar, alacağın sona ermesi sonucu gündeme gelmeyecektir (**POSTACIOĞLU**, İcra, s. 53); **KURU**, İcra, C. I, s. 76.

⁴⁹⁷ **POSTACIOĞLU**, İcra, s. 53; **KURU**, İcra, s. 567.

belirtmektedir⁴⁹⁸. Zira, menfi tespit davası, borçlunun borcunu henüz ödemediğinden borçlu bulunmadığının tespiti için açabileceği bir davadır. Borcun icra dairesine ödenmesinden sonra, artık menfi tespit davası açılmaz; istirdat davası açılabilir (m. 72/VII)⁴⁹⁹.

UMAR, "borçlunun, icra dairesine şartsız olarak yapmış olduğu ödemediğinden sonra, ödemenin haksızlığına ilişkin açacağı davada, alacaklının icra dairesine karşı sahip olduğu mütalebe hakkı üzerinde ihtiyati haciz kararı alabilir" şeklindeki görüşü eleştirerek, böyle bir durumda, 538 sayılı Kanun'un İcra ve İflâs Kanunu'nun 72. maddesinde yapmakta olduğu değişikliğin gözden kaçırıldığını belirtmektedir⁵⁰⁰. Her ne kadar, takip borçlusunun parayı ödedikten istirdat davası açmadan önce %15 teminat göstererek bu şekilde bir ihtiyati tedbir kararı alabileceği şüpheli ise de (m. 72 f. III), bu duruma engel olunmaması gerekir, çünkü bu şekilde, takip alacaklısının hiçbir hakkı ihlâl edilmemektedir⁵⁰¹. Oysa, **KURU** da, aynı yöndeki görüşü paylaşarak, "icra takibinin son safhasına (para icra veznesine girinceye) kadar menfi tespit davası açmamış olan borçlu, (alacağın yüzde onbeşinden aşağı olmamak üzere göstereceği teminat karşılığında) icra veznesindeki paranın alacaklıya verilmemesi (ödenmemesi) için (önce) mahkemeden ihtiyati tedbir kararı alabilir, ondan sonra on gün içinde (HUMK. m. 109) mahkemede menfi tespit davası açabilir. Bu halde de, menfi tespit davası sonuçlanmasına kadar, icra veznesindeki para alacaklıya ödenmez." olduğunu belirtmiş ve **UMAR**'a atıf yapmıştır⁵⁰².

Ancak, **UMAR**'ın meseleyi değerlendiriş tarzı ile **KURU**'nun bakış açısı arasında bir fark bulunmaktadır. **UMAR**, borçlunun, parayı ödemesinden sonra ve fakat istirdat davası açmadan önce de İcra ve İflâs Kanunu'nun 72/III maddesinde yer alan olanaktan yararlanabileceğini açıklıkla ifade ederken; **KURU**, paranın ödenmesi konusuna bir açıklık getirmeksizin, icra veznesindeki paranın alacaklıya ödenmemesi konusunda önce bir ihtiyati tedbir kararının alınabileceğini, ardından menfi tespit davasını açabileceğini kaydetmektedir. Ancak, **KURU**'nun, bu görüş için **UMAR**'a yapmakta olduğu yollama nedeniyle **KURU**'nun da, önce ödemenin yapılmasını,

⁴⁹⁸ **KURU**, İcra, C. I, s. 567; "İstirdat davası, takibin kapanmasından sonra açılacak bir davadır. Derdest bir takibin bulunduğu hallerde bu dava açılmaz.", (ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 166)

⁴⁹⁹ **KURU**, Baki, Menfi Tespit Davasının İstirdat Davasına Dönüşmesi, Yasa, Mart 1987 C. 10, s. 333.

⁵⁰⁰ **UMAR**, Bilge, Postacıoğlu'nun 538 sayılı Kanuna Göre Yazdığı İcra Hukuku Esasları, İÜHF, 1968/3-4, s. 342.

⁵⁰¹ **UMAR**, s. 342; **UYAR**, Talih, Olumsuz Tespit Davalarının Niteliği-Çeşitleri-Sonuçları, Yasa, Temmuz 1987, C. 10, s. 947.

⁵⁰² **KURU**, İcra, C. I, s. 490, dn. 85.

ardından ihtiyati tedbir kararının alınmasını ve daha sonra da menfi tespit davasının açılmasını mümkün gördüğü düşüncesindeyiz.

Kanımızca da, icra dairesine yapılacak ödemenin ardından, borçlunun bir menfi tespit davası açması mümkündür ve böyle bir durumda, paranın alacaklıya ödenmesi, alınacak bir ihtiyati tedbir kararı ile durdurulabilir. Bu nedenle, hesap özetine itiraz edilmemesi durumunda, hesap özeti gerçeğe aykırılığına ilişkin açılacak davanın, (m. 68b/II), gerçekleştirilecek dava şartı niteliğindeki ödemenin varlığına rağmen, bir menfi tespit davası olarak kabulü mümkündür. Bu şekilde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 72/III maddesinde öngörülen, icra vizesindeki paranın alacaklıya ödenmesinin engellenmesi şeklindeki kanuni olanaktan, hesap özetine itiraz etmeyen kredi borçlusu da yararlanabilecektir⁵⁰³. Aksi düşüncenin kabulü halinde ise, yani ödeme ile birlikte açılacak davanın artık zorunlu olarak bir istirdat davası olması durumunda ise kredi borçlusu, hesap özeti gerçeğe aykırılığının tespitine ve ödemiş olduğu bedelin geri alınmasına yönelik davada, alacaklının icra vizesine yatırılan parayı tahsil hakkını şartların gerçekleşmesi ile birlikte ihtiyaten haczettirebilecektir (m. 257 vd).

4.4. HESABIN KESİLMESİ

Hesabın kat'edilmesi olarak da ifade edilen hesabın kesilmesi, bankanın tek taraflı tasarrufu ile gerçekleşmektedir⁵⁰⁴. Kredinin kat'edilmesiyle birlikte, cari hesap ilişkisi sona ermekte ve kredi müşterisine kullandırılan kredi sonucunda oluşan borç, muaccel hâle gelmektedir⁵⁰⁵. Kredinin kat'edilmiş olması, aynı zamanda kredi açma sözleşmenin feshi sonucunu da doğurmaz. Zira, burada feshedilmekte olan taraflar arasındaki cari hesap ilişkisinin kendisidir. Kredinin kat'edilmiş olmasına rağmen, taraflar arasındaki kredi açma sözleşmesi ayrıca feshedilmedikçe hâla geçerlidir⁵⁰⁶.

Kredinin kat'edilmesi ile muaccel olan kredi borcu için krediyi kullandıran taraf, krediyi kullanan tarafa, genel haciz yoluyla takip yapabilecek ve borçluya ödeme emri gönderebilecektir. Bu noktada öğretide ileri sürülmekte olan bir görüşe göre, takip aşamasına geçebilmesi yani bir anlamda kredinin kat'edilmesinin mümkün olabilmesi

⁵⁰³ Böyle bir durumda, takibin de durmuş olacağına ilişkin bkz. s. 106, dn. 477.

⁵⁰⁴ Cari hesap şeklinde işletilmekte olan bir kredi ilişkisinin kat edilebilmesi her iki tarafında tacir olması neticesine göre, noter, iadeli taahhütlü mektup veya telgrafla yapılması gerekecektir (TTK. m. 20/III).

⁵⁰⁵ Bkz. §2, 2.3.2.2.2, s. 27.

⁵⁰⁶ KOSTAKOĞLU, s. 139

için, asgari hesap dönemi veya faiz tahakkuk döneminden sonra on beş günlük tebligat süresinin ve buna ek olarak, bir aylık itiraz süresinin geçmesinin beklemesi gerekecektir. Bu süreye uyulmaksızın yapılacak kredi kat (*kredinin kesilmesi*) işleminin, borçlunun itirazına maruz kalması muhtemeldir⁵⁰⁷. Kaldı ki, Yargıtay bir kararında, hesap özeti borçluya tebliğinden itibaren otuz günlük itiraz süresi geçmeden banka tarafından takip yapılmasının mümkün olmadığını belirtmiştir⁵⁰⁸.

Esasen, gerek öğretide ileri sürülen, gerekse Yargıtay içtihatlarına konu olan bu görüşe katılmıyoruz. Öncelikle, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde, kredinin kat'edilmesine, kat'edilecekse nasıl veya hangi sürede kat'edileceğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, takip aşamasından önceki dönemi, yani taraflar arasındaki kredi ilişkisinin devamı ettiği dönemde, gerek krediyi kullandıran gerekse kullanan tarafın hak ve yükümlülüklerini ve bunlara bağlanan hüküm ve sonuçları düzenlemektedir. Kredinin kat'edilmesi, bir başka anlatımla, cari hesap ilişkisinin sona erdirilerek nihai bakiyenin muaccel kılınması işlemi bakımından İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde herhangi bir düzenleyici hükme rastlanmamaktadır. Kaldı ki, bankalar, kredi müşterileri ile yapmış oldukları kredi açma sözleşmelerinde taraflar arasında işletilmekte olan cari hesabı dilediği zaman keserek kredi alacağını muaccel kılma hakkını saklı tutmaktadır. Yargıtay, bu yöndeki ve benzeri kayıtları geçerli kabul etmektedir⁵⁰⁹.

Ancak, kanımızca, bu olayda birbirlerinden ayrı değerlendirilmesi gereken bir takım hususlar bulunmaktadır. Taraflar arasındaki kredi ilişkisinin ne zaman kesileceği, kredi ilişkisinin kesilmesi sonucunda icra takibine konu edilebilecek alacak miktarı ve son olarak kredi alacaklısının, icra tetkik merciinde, itirazın kesin kaldırılmasına konu edilebileceği alacak miktarı başka başka konulardır.

Kredi alacaklısının, hesap dönemini takiben on beş artı otuz gün geçmesini beklemeksizin krediyi kat'ederek kredi alacağını muaccel kılması geçerli bir işlemdir. Kredi alacaklısı, kredinin kat'edildiği anda muaccel hâle gelmiş olan nihai bakiyeyi takip tarihine kadar işleyecek temerrüt faizi ile birlikte takip konusu da yapabilecektir.

⁵⁰⁷ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 13, ARSLAN, Sempozyum, s. 199; TERCAN, s. 47.

⁵⁰⁸ 12. HD. 12.11.1992, 6678/13698 (UYAR, Kanun, C. I, s. 1599); aynı yönde bkz. 12. HD. 15.3.1990T., 5009/12491, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 17.6.1991T., 5616/7602, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 3.3.1992T., 4603/12348, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 10.9.1997T., 12039/12255, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 30.12.1991T., 3300/10405, (yayınlanmamıştır).

⁵⁰⁹ §2, 2.3.2.2.2, s. 27, dn. 153, 154.

Kanımızca, bu durumlara ilişkin ne maddi hukukta ne de takip hukukunda bir engel bulunmamaktadır.

Gönderilen ödeme emrine karşı yapılan itiraz sonucunda, genel haciz yoluyla yapılan takip duracaktır (m. 66). Kredi alacaklısı, son hesap dönemine ilişkin hesap özeti için itiraza uğrayıp uğramamasını beklemeksizin takibe geçmiştir. Bu nedenle, kredi alacaklısının elinde, son hesap döneminden kredinin kat'edildiği ana kadar işleyecek sözleşmesel faizin de eklenmesinden oluşan nihai bakiyeye (*asıl alacak*) ve takip tarihine kadar işleyecek temerrüt faizi toplamından oluşan takip konusu alacak için İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge bulunmamaktadır (m. 68b/III). Kanımızca, böyle bir durumda da, kredi alacaklısının krediyi kat'etme ve son hesap dönemindeki ara bakiyeyi, takip konusu alacak içerisinde talep etmek hakkı bulunmaktadır. Ancak, kredi alacaklısının ödeme emrine karşı yapılan itiraz sonucunda, takip konusu alacak miktarı üzerinden itirazın kesin kaldırılmasını istemek hakkı bulunmamaktadır. Bu durumun da takip yapmak hakkı ile hiçbir ilgisi ve ilişkisi yoktur.

Hesap özetleri için şeklen kesinleşme, itiraz edilmemiş olan hesap özeti için yazan miktar için geçerlidir. Bu anlamda, itiraz süresi beklenmeksizin kredinin kat'edilmiş olması durumunda, itiraz süresinin ait olduğu hesap özeti için yazılı tutarın kesinleşmiş olmasından ve bu hesap özeti için İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/III maddesindeki sonuçların gerçekleşmesinden bahsedilemez. Bir başka anlatımla, itiraz hakkı tanınmamış olan hesap özeti için yazılan alacak tutarı, takip konusu alacak içerisinde değerlendirilebilirse de, bu miktar üzerinden itirazın kaldırılması mümkün değildir (m. 68b/III)⁵¹⁰.

⁵¹⁰ İtirazın hangi miktar üzerinden kaldırılması gerektiğine ilişkin örnekli açıklama için bkz. REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 12.

Ş5- İCRA VE İFLAS KANUNU'NUN 68B MADDESİ UYGULAMASINDA TAKİP SONRASI AŞAMA

5.1 YAPILACAK TAKİBİN TÜRÜ

Alacaklı, önceden mahkemede dava açıp bir ilâm elde etmeksizin de doğrudan alacağının tahsili amacıyla icra takibi başlatabilmektedir. İlâmsız icra olarak adlandırılmakta olan bu takip türünde, alacaklının elinde bir ilâm bulunması gerekmediği gibi alacağının bir senede bağlı olması da gerekmemektedir. *Genel haciz yolu ile takip*, var olan üç çeşit ilâmsız icra türünden biridir⁵¹¹. Genel haciz yolu ile takip, sadece para ve teminat alacakları içindir. Alacak hakkı, bir kambiyo senedine bağlanmış olması durumunda dahi alacaklı, ilâmsız icranın diğer bir türü olan kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip yoluna başvurmaksızın, genel haciz yoluyla icra takibine başvurabilir. Alacak, aynı zamanda rehinle temin edilmişse alacaklı İcra ve İflâs Kanunu'nun 45. maddesinde yer alan istisnalar saklı kalmak kaydıyla, öncelikle rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapmak zorundadır. Bu anlamda, genel haciz yoluyla takip, alacağın rehinle temin edilmediği ve bir kambiyo senedine de bağlanmamış olan senetli senetsiz tüm alacaklar için başvurulabilen bir icra takip yöntemidir⁵¹².

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin başlığı, *Borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen kredilerde itirazın kesin olarak kaldırılması* şeklindedir. Düzenleme, krediyi kullandıran tarafın (takip alacaklısı), kanunun kenar başlığında ismine yer verilen türdeki kredi ilişkilerinden kaynaklanan alacağının tahsili amacıyla krediyi kullanan tarafa karşı (takip borçlusu) yapacağı ilâmsız icra türlerinden genel haciz yoluyla ilâmsız icra takibini konu almaktadır⁵¹³.

⁵¹¹ Üç çeşit ilâmsız icra bulunmaktadır. Bunlar: *Genel haciz yoluyla takip* (m. 46-144); *kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip* (m. 167-170b, 176a-176b) ve *kiralanan gayrimenkullerin ilâmsız icra yoluyla tahliyesidir* (m. 269-276).

⁵¹² KURU, İcra, C. I, s. 173, 174.

⁵¹³ Kredi ilişkisinden kaynaklanmakta olan alacağın tahsili için yapılacak takibin türünün, taraflar arasında işletilmekte olan kredi ilişkisinin niteliğine bağlı olduğunu söylemek mümkündür. Vadeli kredilerden senet iskontosuna dayalı işlemlerden doğan alacağın tahsili için kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip yapılabileceği gibi senede dayanmaksızın, kredi sözleşmesine göre yapılan kredi işlemleri için vadenin gelmesi ile birlikte genel haciz yolu ile takip de yapılabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. KOSTAKOĞLU, s. 153.

Hükme konu takip aşaması, takip borçlusunun, kendisine gönderilen ödeme emrine karşı yapmış olduğu itiraz sonucunda (m. 62/1), icra takibinin durmuş olduğu dönemdir (m. 66/1). Yapılan itiraz sonucunda, kendiliğinden durmuş olan takibe devam edilebilmesi, söz konusu itirazın hükümden düşürülmesine bağlıdır. İcra ve İflâs Kanunu, bu amaçla alacaklıya iki seçenek sunmaktadır. Bunlardan ilki, itirazın iptali davası (m. 67), diğeri ise icra tetkik merciinden itirazın kaldırılması (m. 68-70) yoludur. Takip alacaklısının takibe başladığı zaman elinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1-68a maddelerinde düzenlenen belge tiplerinden biri bulunmaktaysa, yukarıda anılan usullerden birini seçmekte serbesttir. Bu anlamda, takip alacaklısı isterse icra tetkik merciinde itirazın kaldırılmasına yoluna gidebilir, isterse genel mahkemelerde itirazın iptali davası açabilir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/III maddesi de bu noktada, hükme konu ilişkilerden kaynaklanan belli bazı belgelerin yine aynı kanunda kendileri için aranan koşulları sağlaması durumunda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge olarak kabul edileceğini hüküm altına almaktadır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde öngörülen koşulları taşıyan belgeleri elinde bulunduran kredi alacaklısı, genel haciz yoluna göre başlatacağı ilâmsız icra takibini, takip hukuku içerisinde kalarak devam ettirmek hakkına sahiptir. *Duran takibe devam edilebilmesi yönünden yapılacak itirazın kaldırılması yargılaması, tümüyle, bu konudaki genel esaslara tabi olacaktır* (m. 68). İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde öngörülen özel durumlar dışında, genel haciz yoluyla ilâmsız takibe ilişkin tüm kurum ve kurallar, kredi alacaklarının tahsili için yapılacak icra takiplerinde de geçerli olacaktır. Zira, kanunda öngörülen özel hükümler dışında (m. 68b), alacağın tahsili yönünden yapılması gerekli takip, genel haciz yoluyla ilâmsız takiptir ve zaten kanun sistemi bakımından da İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, söz konusu takip türüne ilişkin hükümler arasında yer almaktadır. Ancak bu halde dahi, kredi alacaklısının, söz konusu olanaklardan yararlanmaksızın genel mahkemelerde itirazın iptali davası açması bakımından da bir engel bulunmamaktadır (m. 67).

Krediyi kullanan tarafın, kredi sözleşmesi gereğince kullanacağı kredinin güvencesi olarak menkul veya gayrimenkul rehni vermiş olması halinde, kredi ilişkisinden kaynaklanmakta olan alacağını tahsil için krediyi kullandıran taraf (*banka*),

öncelikle rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmak zorundadır (m. 45)⁵¹⁴. Bu yöndeki emredici hükmün varlığı karşısında takip alacaklısı, aynı zamanda teminat ile güvence altına alınmış olunan alacağı için genel haciz yoluyla takip yapamaz. Bu kural, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin uygulanmasının mümkün olduğu durumlarda da geçerlidir. Takip alacaklısının, kredi ilişkisinin güvencesini oluşturan teminata başvurmaksızın alacağını takip ve tahsil edebilmesi ancak İcra ve İflâs Kanunu'nun 45. maddesinde yer verilen istisnalardan birinin gerçekleşmiş olmasına bağlıdır. Konumuzla yakın ilgisi bulunan istisnalardan biri, rehinle güvence altına alınmış faiz ve senelik taksit alacakları için alacaklının, dilerse rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip dilerse haciz ve iflâs yoluyla takibe başvurabilmesidir (m. 45/III)⁵¹⁵.

Üst sınır ipoteğinde alacaklı, ipotek limitinin dışında kalan alacak kısmı için de genel haciz veya iflâs yoluyla takip yapabilir. Zira, alacağın bu kısmı, ipotek limitinin dışında kalmış olması nedeniyle, ipotekle güvence altına alınmış değildir⁵¹⁶. Bu anlamda, limiti aşan alacak miktarı bakımından, kredi alacaklısı tarafından kredi borçlusuna karşı İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre genel haciz yoluyla takip başlatılması mümkündür. Borçlu cari hesap şeklinde çalışmakta olan krediler, ipotekle güvence altına alınmak istendiğinde, kurulacak ipoteğin türü, bir üst sınır ipoteği olmaktadır. Bu durumda, ipotek limitini aşkın bir kredi alacağının takip konusu edilmesi halinde, limiti aşan alacak miktarı için İcra ve İflâs Kanunu'nun 45. maddesinde öngörülen zorunluluk uygulanmayacaktır⁵¹⁷.

⁵¹⁴ Alacaklı durumda olan krediyi kullandıran tarafın, kredi ilişkisinden kaynaklanmakta olan alacağını, limit ipoteği ile güvence altına almış olması halinde, öncelikle İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin uygulanması, aynı kanunun 45. maddesinin bir sonucu olarak gündeme gelecektir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi ise ancak öncelikle rehne müracaat etmek zorunluluğunun bulunmadığı hâller için geçerli olabilecektir (ARSLAN, Sempozyum, s. 199).

⁵¹⁵ KURU, Baki, İcra ve İflâs Hukuku, C. III, Ankara, 1993, s. 2387; GÜRDOĞAN, Burhan, Türk-İsviçre İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Ankara, 1967, s. 13, 14; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 371; 12. HD. 13.9.1984T., 6413/8941, (UYAR, Rehin, s. 114); Bu yönde yapılacak genel haciz yoluyla takipte, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesinin 1. bendinin uygulanmayacağına ilişkin karar için bkz. 12. HD. 22.6.1976, 6027/6250, (KURU, İcra, C. III, s. 2389); Ayrıca bkz. §2, 2.3.2.2.2, s. 23,24, dn. 130.

⁵¹⁶ KURU, İcra, C. III, s. 2394.

⁵¹⁷ 12. HD. 30.4.1991T., 12107/5273; 12. HD. 7.3.1988T., 1877/2591, (UYAR, Rehin, s. 509); KOSTAKOĞLU, s. 158; 19. HD. 15.11.1993T., 6999/7616, (KOSTAKOĞLU, s. 189); 19. HD. 28.10.1993T., 797/7093; 19. HD. 27.9.1995T., 7363/7586, (KOSTAKOĞLU, s. 184, 185); 19. HD. 2.4.1998T., 228/2511, (DEYNEKLİ/ KISA, s. 319). Borçlu tarafından kredi ilişkisinin güvencesi olarak verilen teminatlar, menkul ve gayrimenkul rehni şeklinde olabileceği gibi senet rehnini de içerebilir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 45. maddesinin açık hükmü, rehin cirosu ile bankaya verilen senet bedelleri için de geçerlidir (m. 23/III, II) (KOSTAKOĞLU, s. 158). Bu yöndeki Yargıtay kararları için bkz. 19. HD. 25.3.1994T., 1446/2829, (KOSTAKOĞLU, s. 191); 19. HD. 31.5.1994T., 3502/5478, (KOSTAKOĞLU, s. 191); Ayrıca bkz. §6, 6.3.İ, s. 155.

Kredi ilişkisinde, kredi alacağıının güvence altına alınması bakımından ayrıca müteselsil kefalet ilişkisi kurulmuş ise ipotek sahibi kredi alacaklısı, müteselsil kefile karşı, *haciz veya iflâs* yoluyla takip yapabilecektir. Müteselsil kefilin, alacaklıya karşı önce borçluya veya önce rehne müracaat etmesi gerekliliği şeklinde karşı koyması, mümkün değildir (BK. m. 487, TTK. m. 7)⁵¹⁸. Yukarıda anılan bu olasılıkların dışında takip alacaklısı krediyi kullandıran taraf, teminatın paraya çevrilmesi durumunda ve teminatın tutarının takibe konu borcu ödemeye yetmemiş olması karşısında, tahsil edemediği alacağıının kalan kısmı için iflâs veya haciz yoluyla takipte bulunabilir (m. 45/l c. 2, 150f).

5.2. TAKİBİN TARAFLARI

Bir icra takibinin tarafları, kendisinin alacaklı olduğunu bildirerek takip yapan kişi (*alacaklı*) ile yine bu kimsenin borçlu olarak gösterdiği kişidir (borçlu). Bu kimselerin gerçekten alacaklı-borçlu olup olmadıkları, icra takibinin sonunda belli olacaktır⁵¹⁹. Bu noktada, kimlerin bir icra takibinin tarafı olabileceği (*taraf ehliyeti*), kimlerin söz konusu icra takibini yürütebileceği (*takip ehliyeti*), yapılan icra takibinde taraf olarak gösterilmiş olan kimsenin gerçekten o takiple ilgili olup olmadığı (*sıfat*) veya takibi bizzat yürütmeyecek olan taraf adına kimlerin takibi yürütebileceği (*temsil*) konularına⁵²⁰, çalışma konumuzu doğrudan ilgilendirmedeği için girmiyoruz.

Takip sırasında, takibin tarafları olan alacaklı ve borçlu sıfatını taşıyan birden fazla kimse olabilmektedir. Bir başka anlatımla, medeni usul hukukundaki (HUMK. m. 43 vd) dava arkadaşlığını, icra takiplerinde kimi durumlarda takip arkadaşlığı şeklinde

⁵¹⁸ 12. HD. 21.4.1988T., 7285/5311; 12. HD. 4.12.1975T., 8555/10508, (UYAR, Rehin, s. 108, 198); HGK. 14.10.1972T., 215/841, (İBD, 1973, S. 1, s. 176); Müteselsil kefil, hem asıl borç için ipotek vermiş ve hem de borçluya kefil olmuşsa, bu kişiye karşı, hem borçlu ile birlikte ipotek maliki üçüncü kişi sıfatıyla ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip hem de kefil sıfatıyla haciz veya iflâs yoluyla takip yapılabilir (KURU, İcra, C. III, s. 2396); 11.HD. 24.10.1985T., 5355/5583, (REİSOĞLU, Seza, Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Kefalet, Ankara, 1992, s. 121, 122); Müteselsil kefil, kendi kefaletinin teminatı olmak üzere ipotek vermişse ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılmadan kefalete dayalı takip yapılamayacağına ilişkin bkz. 19. HD. 3.6.1996T., 6783/5571, (DEYNEKLİ/ KISA, s. 324).

⁵¹⁹ İcra takibinin türlü aşamalarında, üçüncü kişiler de, alacaklı ile borçlu arasında yapılmakta olan takipten etkilenebilirler (m. 89, 96-99, 277 vd.). Kanun bu kimselere, haklarını koruyabilmek adına gerekli olanakları tanımış olup, bunlara dayanarak söz konusu bu üçüncü kişiler icra takibinde aktif bir duruma gelebilirler. Ancak buna rağmen, bu kişiler, gerek icra takibi ile gerekse bunun sonucu ile ilgili değildirler. Bu nedenle bu kimseleri, icra takibinin taraflarından saymak olası değildir (KURU, İcra, C. I, s. 151; aynı yönde ve fakat ayrıca İcra ve İflâs Kanunu'nun 149 ve 149b maddeleri konusundaki çekince yönünden bkz. ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 75).

⁵²⁰ KURU, İcra, C. I, s. 151 vd.; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 75 vd.; POSTACIOĞLU, İcra, s. 118 vd.

görmek mümkündür⁵²¹. Bu noktada, özellikle ve çoğunlukla krediyi kullandıran taraf olan takip alacaklısının karşısında, *asıl borçlu sıfatını taşıyan birden fazla krediyi kullanan taraf olabileceği* gibi *kredi borçlusu yanında kredi alacaklısına karşı farklı türdeki hukuki ilişkiler sonucunda yükümlülük altına girmiş kimseler (kefiller, garantörler)* de olabilmektedir.

Alacaklı, müşterek borçluların (veya müteselsil borçluların) (TTK. m. 7/1) her birine karşı ayrı ayrı takip yapabilmektedir. Bunun yanında, alacaklı, müşterek borçlulardan bir kısmına veya tümüne karşı birlikte, tek bir takip talebiyle de takip yapılabilir. Böyle bir durumda, müşterek borçlular arasında ihtiyari takip arkadaşlığı söz konusudur. Takip talebinde, her borçlunun adı, soyadı, adresi ve hisselerine düşen borç miktarının açıkça gösterilmesi gerekir. Tek bir icra takip dosyası ve tek bir takip talebinin varlığına rağmen; her bir borçluya ayrı ayrı ödeme emri gönderilir (m. 61/II)⁵²². Burada, ihtiyari takip arkadaşı kadar icra takibi bulunmaktadır. Özellikle, müşterek borçluların ayrıca söz konusu borçtan müteselsilen de sorumlu olmaları halinde, takip alacaklısı, borçlulardan ister sadece birine, ister bazılarına ve de isterse hepsine birden alacağın bir kısmına veya tümüne yönelik olarak müracaat edebilecektir. Ödeme emirlerinin takip konusu alacak bölümleri, farklı alacak miktarlarını içerebilecektir. Takip alacaklısının, her bir borçluya karşı sahip olduğu alacak talebi ayrı ayrıdır⁵²³. Bu nedenle de, borçlulara karşı yapılan her bir takibin, tek bir icra dosyası üzerinden yürütülmekte olmalarına rağmen, ayrı ayrı takipler olarak kabulü zorunludur.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre yapılacak genel haciz yoluyla ilâmsız takipte, takibin alacaklı tarafında *krediyi kullandıran taraf* bulunacaktır. Bir zorunluluk olarak değil ama genel olarak bu sıfatı, bankalar taşımakta ve kredi alacaklısı onlar olmaktadır⁵²⁴. Ancak, çalışmamızın ilgili kısımlarında, gerek kredi kurumlarından ve gerekse İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre krediyi

⁵²¹ KURU, İcra, C. I, s. 165; "...Ancak, takip ortaklığı veya arkadaşlığı dediğimiz durum, usul hukukunda dava arkadaşlığının gerçekleşeceği her faraziye de ortaya çıkmaz. Bu sebeple takip hukukunda takip arkadaşlığının pek sınırlı hallerde ortaya çıkabileceğini belirtmemiz gerekir...", (ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 87, 88).

⁵²² İhtiyari takip arkadaşı olan borçlular, birlikte hareket etmek zorunda değildirler. Ödeme emrine itiraz etmeyen borçlu yönünden söz konusu icra takibi kesinleşmiş olmasına rağmen; diğer borçlunun yapacağı itiraz üzerine ise takip duracaktır. Böyle bir halde, alacaklının icra tetkik merciindeki itirazın kaldırılması talebinin reddi halindeki sonuçtan da sadece, ödeme emrine itiraz etmiş olan borçlu yararlanabilecektir. Anılan yöndeki sonucun ödeme emrine itiraz etmeyen borçlu(lar) bakımından bir etkisi veya katkısı olmayacaktır (KURU, İcra, C. I, s. 166).

⁵²³ OĞUZMAN/ ÖZ, s. 802.

⁵²⁴ Ş4, 4.2.1, s. 56; Ş1, 1.2, s. 1 vd.

kullandıran taraf kavramından neyin anlaşılması gerektiği, incelenmiştir⁵²⁵. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre krediyi kullandıran taraf sıfatını taşıyan kimse, söz konusu kredi alacağı'nın tahsili amacıyla yapacağı genel haciz yoluyla ilâmsız takipte, takip alacaklısı sıfatını taşıyacaktır⁵²⁶.

Takip borçlusu sıfatı ise *krediyi kullanan tarafa* aittir. Krediyi kullanan taraf, bir kişiden oluşabileceği gibi, birden fazla kimseden de oluşabilir. Müşterek sorumluluğun aynı zamanda müteselsil sorumluluğu da doğurması, kredi sözleşmesinde yer alan özel bir hüküm sonucunda olabileceği gibi (BK. m. 141); krediyi kullanan tarafı oluşturan borçlulardan biri için yapılan işin ticari iş olması halinde de borçlular, kendiliğinden müteselsilen sorumlu olacaklardır (TTK. m. 7/1). Böyle bir durumda, yukarıda özetlemeye çalıştığımız ihtiyari takip arkadaşlığı durumu⁵²⁷, müştereken ve anılan koşulların gerçekleşmesi durumunda müteselsilen sorumlu olan krediyi kullanan asli borçlular için de gerçekleşebilecektir⁵²⁸. Bununla birlikte, krediyi kullanan taraf sıfatını taşıyan birden fazla kimse olması durumunda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin yapılacak her bir takipte başarıyla uygulanabilmesi, aynı maddede öngörülen koşul ve durumların ayrı ayrı her bir krediyi kullanan asli borçlu için gerçekleşmiş olmasına bağlıdır.

Bir kredi ilişkisinden dolayı borçlu olanlar sadece krediyi kullanan taraf sıfatını taşıyan asli borçlular olmayabilir. Teminatlı açılan bir kredi ilişkisinde, gerek kefalet sözleşmesi nedeniyle kefiller, gerekse uygulamada tercih edilmeye başlanılan garanti sözleşmeleri yapmak suretiyle borçlu garantörler⁵²⁹ de kredi ilişkisinin sona ermesi halinde ortaya çıkacak kredi borcundan dolayı sorumludurlar.

Kredi ilişkisinde, krediyi kullanan taraf sıfatını haiz asıl borçlu yanında, müteselsil kefillerin de kefalet sözleşmesi gereği borç altına girmiş olmaları durumunda, onlar da krediyi kullandıran tarafın yapacağı icra takibinde, takip borçlusu olacaklardır. Müteselsil kefiller, önce rehne veya asıl borçluya müracaat edilmesi konusunda karşı koyma olanaklarının bulunmayışı nedeniyle (BK. m. 487/1, TTK. m. 7/1), asıl borçluyla birlikte, kendileri için öngörülen sorumluluk sınırları dahilinde (BK. m. 484), ihtiyari takip borçlusudurlar.

⁵²⁵ Bkz. §1, s. 1 vd.; §4, 4.2.1, s. 55, 56.

⁵²⁶ Bkz. §4, 4.2.1, s. 55, 56, dn. 288, 289.

⁵²⁷ Bkz. s. 122.

⁵²⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. §4, 4.2.1, s. 54 vd.

⁵²⁹ Bkz. Ek. 4, s. 276.

5.3. TAKIP KONUSU ALACAK

Krediyi kullandıran taraf olan takip alacaklısının, takip konusu yapacağı asıl alacak, kredi cari hesabının kat edildiği tarihteki dönem sonu faizlerinin de eklenmesi ile birlikte bulunacak olan tutardır⁵³⁰. Takibin konusunu oluşturan bu ana alacak için gerek icra takibinin başladığı ana kadar ki dönem, gerekse takipten sonra geçecek süre için temerrüt faizi yürütülebilir⁵³¹.

Kesinleşen hesap özetlerine dayalı yapılacak takipte, son hesap döneminden kredinin kat edildiği ana kadar geçecek sürede işleyecek faiz ve fer'iler de yapılacak genel haciz yoluyla takipte istenebilir. Kesinleşen son hesap döneminden, hesabın kat edildiği ana kadar, imzası ikrar edilmiş kredi sözleşmesi hükümlerine göre tespit edilecek faiz oranının (sözleşmesel faiz) uygulanması sonucunda elde edilen borcun, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi kapsamında takip edilebileceğinin kabulü kanımızca da kanunun amacına uygun bir yorumdur⁵³². Kesinleşen son hesap dönemi ile kredinin kat edildiği süreçte borçlu olan kredi müşterisi aleyhine yeni bir uygulamanın *-yeni bir kredi kullanılması veya kredi limitinin artırılması-* tatbik edilmesi durumunda, söz konusu yorumun yapılması mümkün olmayacaktır⁵³³.

⁵³⁰ **KOSTAKOĞLU**, s. 156; Banka alacağı hesaplanırken ödeme tarihlerine kadar işleyen faizlerin hesaplanarak alacağı ilave edilmemesinin doğru olmadığına ilişkin bkz. 11. HD. 25.9.1985T., 3641/4795, (**DEYNEKLİ/ KISA**, s. 979, 980); Kredi cari hesabının kat edildiği tarihe kadar geçen sürede, dönem faizlerinin kapitalize edilerek ana paraya eklenmesi yoluyla hesaplama yapılmasının gerektiğine ilişkin bkz. 19. HD. 27.2.1995T., 94-3306/1373, (**DEYNEKLİ/ KISA**, s. 961, 962); Kredi alacağının hesabında izlenecek yöntemin, bankanın hesabı kat ettiği tarihteki asıl alacak ve geçmiş günler faizinin kredi sözleşmesine göre hesap edilmesi ve hesabın katından sonra takip tarihine kadar temerrüt faizinin hesaplanmasının gerektiğine ilişkin bkz. 19. HD. 11.10.1995T., 94-10692/8224, (**DEYNEKLİ/ KISA**, s. 956, 957); aynı yönde bkz., 19. HD. 22.5.1996T., 3941/5013, (**DEYNEKLİ/ KISA**, s. 945); 19. HD. 23.10.116T., 7788/9104, (**DEYNEKLİ/ KISA**, s. 934).

⁵³¹ **KOSTAKOĞLU**, s. 156; Kredi hesabının kat edildiğinin bildirilmesine ve borcun ödenmesine yönelik çekilecek temerrüt ihtarında borçluya ödeme için varsa tanınmış sürenin hitamından itibaren temerrüt faizinin uygulanacağına ilişkin bkz. 19. HD. 2.12.1994T., 9145/11913, (**KOSTAKOĞLU**, s. 177); aynı yönde bkz. 19. HD. 1.3.1994T., 93-1710/1851, (**DEYNEKLİ/ KISA**, s. 855). Kredi sözleşmelerinde, kredi borcuna uygulanacak olan temerrüt faiz oranı, genelde belirlidir. Böyle bir durum temerrüt faizi oranının açıkça belirtilmesi şeklinde olabileceği gibi; akdi faiz olarak belirlenen oranın esas alınarak, aynen veya belirli puan eklenmesi şeklinde hesaplanabilir. Her iki halde de, temerrüt faizi oranı taraflar arasında belirlidir. Böyle bir saptamaya taraflar arasında gidilmeksizin de, temerrüt faiz oranının tespiti, bankanın tek taraflı iradesine bırakılabilir. Bu durumda, tek taraflı olarak saptanacak oranın, objektif iyiniyet kurallarına uygun olması gerekmektedir (**KOSTAKOĞLU**, s. 28; 70; ayrıca bkz. 19. HD. 25.11.1994T., 6472/11467); Kredi sözleşmesindeki hükme dayanılarak, kullanılan krediye ilişkin faiz oranının artırılması durumunda, ilgili kararın banka tarafından geçmişe etkili olarak uygulanmasının haklı görülemeyeceğine ilişkin bkz. 19. HD. 24.10.1994T., 9676/9893, (**KOSTAKOĞLU**, s. 68).

⁵³² Bkz. §4, 4.3.3.2.2, s. 103, 104.

⁵³³ **ARSLAN**, Sempozyum, s. 199; **TERCAN**, s. 47; **REİSOĞLU**, Yeni Düzenlemeler, s. 13; **SUCU**, s. 37, 38; Bkz. §4, 4.3.3.2.2, s. 103, 104.

Kesinleşen hesap özetlerine dayalı yapılacak takiplerde, hesabın kat edildiği tarihe kadar gerçekleşen alacağın, borç ikrarını içeren bir belgeye dayandığı kabul edilmekteyse de, bu tarihten sonraki süre için talep edilebilecek *temerrüt faizi ve sair giderlerin* İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve aynı kanunun 68/1 maddesine göre değerlendirilmesi, öğretideki bir görüşe göre mümkün değildir. Bu yöndeki talebe karşı borçlu tarafından yapılacak itirazın aksinin alacaklı tarafından usulünce kanıtlanması gerekecektir⁵³⁴.

Hesabın kesilmesinden sonraki döneme ait faiz ve sair giderler bakımından bir farklılık yaratılmasına kanımızca gerek bulunmamaktadır. Kredi açma sözleşmelerinde, sözleşmesel faize ilişkin olduğu gibi; uygulanacak temerrüt faizinin oranı ve sair giderlerden kimin sorumlu olacağına ilişkin hükümlere de yer verilmektedir. Hesap özetine itiraz edilmemesiyle birlikte, kanunda sayılan diğer belgelerin yanında ayrıca ve özellikle kredi açma sözleşmesi de İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge niteliğini kazanan belgeler zinciri içerisinde yer almaktadır (m. 68b/III). Ayrıca, kredi sözleşmesinin altında krediyi kullanan tarafa izafe edilen imza, böyle bir durumda krediyi kullanan tarafça kabul edilmiş sayılmaktadır (m. 68b/III). Bu şekilde, borçlunun yükümlülüğünde olduğu kararlaştırılan ve asıl alacağa bağlı olarak hesaplanan sözleşmesel faiz gibi temerrüt faizi ve sair giderlerin de önce varlıkları ve sonra da oranları, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında bir belgeye bağlanmaktadır. Kanımızca, hesabın kesilmeden önceki durumu ile sonraki durum arasında, belirtilen şekilde bir ayırım yaratılması mümkün değildir. Zira, her iki zaman dilimine ait alacak kalemlerinin gerek varlık gerekse miktar ve oranlarının hukuki dayanağı, hesap özetine itiraz etmemek suretiyle, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge niteliği kazanarak belgeler zincirinin bir parçası olan ve altındaki imzanın da kredi borçlusuna ait olduğu takip hukuku içinde tartışmasız sayılan kredi açma sözleşmesidir (m. 68b/III). Bu nedenlerle, sözleşmesel faizde olduğu gibi kredinin kesilmesiyle birlikte işletilecek temerrüt faizine yönelik talep için de takip alacaklısının, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/III ve aynı kanunun 68/1 maddelerinden yararlanması mümkündür⁵³⁵.

Uygulamada, kat edilen kredi cari hesabına göre gerçekleşen borca, takip tarihine kadar geçecek sürede oluşan temerrüt faizi miktarının da eklenmesi suretiyle elde edilen toplam miktar, asıl alacak (*ana borç*) olarak icra takibine konu edilmekte ve

⁵³⁴ KOSTAKOĞLU, s. 154.

⁵³⁵ Ayrıca bkz. §4, 4.3.3.2.2, s. 104, 105.

oluşan bu yeni tutar üzerinden temerrüt faizi talep edilmektedir⁵³⁶. Oysa burada, takip konusu edilen toplam borç miktarı içinde zaten kredinin kat edildiği tarihten takip tarihine kadar işlemiş temerrüt faizi bulunmaktadır. Bu durum, Borçlar Kanunu'nun 104/I maddesi ile getirilmekte olan faize faiz yürütülmesi yasağının bir ihlali niteliğindedir. Takip tarihinden sonraki dönemde işletilecek olan temerrüt faizi, sadece hesabın kat edildiği tarih itibarıyla hesaplanan ve ana alacak olarak kabul edilmiş miktar için uygulanabilecektir⁵³⁷.

Banka kredi sözleşmelerinde, yapılacak icra takiplerinde icra tahsilatlarından alınmakta olan cezaevi harcının, takip borçlusu olan krediyi kullanan tarafa ait olduğuna ilişkin hükümler bulunmaktadır. Bunu karşın, 2548 sayılı kanunun 1/2 maddesi gereğince, icra dairelerince yapılacak olan tahsilatlarda alınacak cezaevi harcının yükümlüsü, alacaklıdır. Bu hüküm, emredici niteliğiyle icra müdürlerini bağlamaktadır. Yargıtay içtihatlarına da konu olan bu meseleye ilişkin olarak, taraflar arasındaki sözleşmelerden ve takip talebinde yer verilmiş olan bu yöndeki isteklerinden bağımsız olarak, cezaevi harcının icra müdürlerince alacaklıdan tahsili gerekecektir⁵³⁸.

Vekil aracılığı ile yapılan takiplerde, vekalet ücretinin miktarı, alacaklı ile borçlu arasında yapılan sözleşmeye bakılmaksızın icra müdürlerince avukatlık ücret tarifesine göre hesaplanır ve bu miktar da takip masraflarına dahildir (m. 138/III)⁵³⁹. Bu yöndeki hüküm, sadece icra takiplerine ilişkin olup mahkemelerde açılacak davalar bakımından taraflar arasındaki sözleşme hükümlerinin uygulanması mümkündür⁵⁴⁰. Bu nedenle, krediyi kullandıran tarafın vekil aracılığıyla yapmakta olduğu icra takiplerinde, avukatlık vekalet ücreti, takibin tarafları arasındaki sözleşmeye bakılmaksızın icra müdürlüğünce avukatlık ücret tarifesine göre belirlenecektir. Takip alacaklısının takip taleplerinde, kredi sözleşmelerinde kararlaştırılan çeşitli oranlardaki avukatlık vekalet ücretinin tahsili yönündeki kanunun açık hükmüne aykırı talepler, icra müdürlüğünce dikkate alınmayacaktır⁵⁴¹.

⁵³⁶ 19. HD. 10.06.1997T., 96-9241/6012, (DEYNEKLİ/ KISA, s. 910, 911).

⁵³⁷ KOSTAKOĞLU, s. 157; 19. HD. 21.9.1994T., 7913/8190, (KOSTAKOĞLU, s. 175).

⁵³⁸ ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 70, dn. 133a; KURU, İcra, C. I, s. 112; 12. HD. 6.6.1983T., 5052/4495 (BATIDER, 1983, C. XII, S.1, s. 137).

⁵³⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. KURU, İcra, C. I, s. 114, 115.

⁵⁴⁰ KOSYAKOĞLU, s. 89, 157; ayrıca bkz. 19. HD. 22.9.1993T., 11451/5697, (KOSTAKOĞLU, s. 96).

⁵⁴¹ ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 73; KURU, İcra, C. I, s. 113; KOSTAKOĞLU, s. 157; 19. HD. 26.1.1993T., 4340/384, (KOSTAKOĞLU, s. 183); Takip konusu alacağa yönelik olarak ayrıca, kredi hesabının kat'ından önceki döneme ait faiz alacağına BSMV. uygulanmasına ilişkin sözleşmesel koşulun, taraflar arasında serbestçe kararlaştırılabilmesi nedeniyle geçerli olduğuna ilişkin bkz. 19. HD. 25.9.1997T., 1936/7705, (DEYNEKLİ/ KISA, s. 906, 907); Hesabın kat edilmesinden sonraki döneme ilişkin davacı bankanın KKDF komisyon, sigorta ücreti adı altında herhangi bir talepte bulunamayacağına ilişkin bkz. 19.

5.4 ÖDEME EMRİNE İTİRAZ VE SONUÇLARI

5.4.1 Ödeme Emrine İtiraz

Borçlunun, borçlu olmadığını veya alacaklının takip yapma yetkisinin bulunmadığını icra dairesine bildirmesine *ödeme emrine itiraz* denir (m. 62-66)⁵⁴². Ödeme emrinin tebliğini takiben yedi gün içinde yapılacak yazılı veya sözlü biçimdeki itiraz (m. 62), takibi durdurur (m. 66). Takip borçlusunun borcun bir kısmına itiraz edecek olması halinde, itiraz konusu alacak miktarını açıkça göstermesi gerekecektir. Aksi halde, hiç itiraz edilmemiş sayılır (m. 62/III). Borçlu, takibin dayanağı senet metni altında kendisine izafe edilmiş olan imzayı reddediyorsa, bu yöndeki itirazını da ayrıca ve açıkça beyan etmelidir. Aksi durumda borçlu, yapılmakta olan icra takibi bakımından senetdeki imzayı kabul etmiş sayılır (m. 62/V).

Krediyi kullandıran tarafından usulüne uygun gönderilmiş hesap özetine itiraz edilmemesi durumunda gerçekleşen sonuçlardan biri de, krediyi kullanan tarafın itiraz etmemiş olduğu hesap özeti dayanağı niteliğinde olan belgelerdeki, kendisine izafe edilen imzaları kabul etmiş sayılmasıdır (m. 68b/III). İcra tetkik merciinde alacaklının itirazın kesin kaldırılmasını isteyebilmesi için İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında sayılan belgelerden birine sahip olması gerekir (m. 68). Takibin dayanağı olan senet metnindeki imzanın borçlu tarafından kabulü, ödeme emrine itiraz edilirken ayrıca imzanın da inkâr edilmemesi sonucunda, *zımnen* gerçekleşebileceği gibi; (m. 62/V) borçlunun imzaya itiraz etmiş olması ve fakat tetkik merciinde yapılmakta olan duruşma sırasında imzanın kendisine ait olduğunu sonradan kabul etmesi şeklinde *açıkça* da olabilmektedir⁵⁴³. Ancak her iki durum da takip sonrası bir aşamada gerçekleşebilmektedir.

Süresi içinde hesap özetine itiraz edilmemesi durumunda kredi borçlusu, kredi kullandıran tarafın yapacağı bir takipte itiraz etmeyerek şeklen de olsa kesinleşirmiş olduğu hesap özeti dayanağını oluşturan belgelerdeki *-kredi sözleşmesinin kendisi*

HD. 24.04.1995T., 94-137/3691, (DEYNEKLİ/ KISA, s. 853, 854); Sözleşmede aksine bir düzenleme bulunmadıkça hesabın kat'ından sonraki dönem için bankanın gider vergisi talebinin geçerli olmayacağına ilişkin bkz. 11. HD. 3.11.1983T., 3793/4749, (DEYNEKLİ/ KISA, s. 982, 983).

⁵⁴² KURU, İcra, C. I, s. 235; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 122.

⁵⁴³ KIRAZ, s. 122, 123.

gibi- imzaların da kendisine ait olduğunu *peşinen* ve *zımnen* kabul etmiş durumdadır (m. 68b/III). İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde yer alan bu hükmün varlığı karşısında, kanımızca da, kredi borlusunu ödeme emrine karşı, artık *imza inkârına* dayalı bir itirazda bulunamayacaktır⁵⁴⁴. Kanun koyucu, takip alacaklısının sahip olduğu adi belgeleri, takibe başlamasından önce hesap özetine itiraz edilmemesiyle birlikte İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge olarak kabul etmiştir. Bir belgenin hem İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında olduğunu ve hem de söz konusu belgenin altındaki imzanın inkâr edilebilmesini kabul etmek, mümkün değildir. Hesap özetine itiraz edilmemesi ile birlikte kanunda öngörülen ve borçlunun imzasını içeren adi belgeler, imzası takip hukuku içerisinde inkâr edilemeyecek bir hukuki duruma kavuşmaktadır⁵⁴⁵. Anılan bu nedenlerle, kredi borçlusu, ancak imza inkârı dışındaki diğer borca itiraz nedenlerini ileri sürebilecektir.

İmzaya itiraz dışındaki diğer bütün durumlar, borca itiraz olarak kabul edilir. Borçlu, ödeme emrine itiraz ederken borca itiraz sebeplerini, ayrıca ve açıkça bildirmek zorunda değildir⁵⁴⁶. Alacaklının, itiraz ile kendiliğinden duran takibe devam edebilmesi, alacaklı tarafından borçlunun yapmış olduğu bu itirazın giderilmesine bağlıdır. Bu şekilde alacaklı, borçlunun yapmış olduğu itirazın iptali için genel mahkemelerde dava açabileceği gibi (m. 67), borçlunun itirazın kaldırılması için icra tetkik merciine başvurabilecektir (m. 68-70). Bu noktada, çalışma konumuzla yakın ilgisi bulunması yönünden itirazın iptaline ilişkin ayrıntılı bir değerlendirmede bulunmaksızın, ağırlıklı olarak itirazın icra tetkik merciinde kaldırılması aşaması üzerinde durmaya çalışacağız.

⁵⁴⁴ **TERCAN**, s. 46; **ÖKTEMER**, Uygulama, s. 164 Ayrıca bkz. **§4**, 4.3.3.2.2, s. 103.

⁵⁴⁵ İcra takibinin imzası noterlikçe tasdik edilmiş bir senede dayanması durumunda, ödeme emrine itiraz suretiyle imza inkârında bulunulamaz. Böyle bir imza inkârı, icra tetkik merciinde itiraz konusu yapılamaz. Bu yöndeki itiraz, imzaya itiraz değil; borca itiraz olarak kabul edilir ve alacaklı itirazın kesin kaldırılmasını ister (**KURU**, İcra, C. I, s. 240). Kanımızca, hesap özetine itiraz edilmemesine rağmen kredi borçlusunun imzaya itiraz etmesi durumunda da benzer sonuçlara varmak mümkündür. Böyle bir durumda, yapılan itiraz, imzaya itiraz değil; borca itiraz olarak işlem görmeli ve itirazın kesin kaldırılması yoluna başvurulmalıdır. Zira, kredi sözleşmesinin ve usulüne uygun düzenlenmiş diğer belgelerin ve makbuzların altındaki imzalar, kanunun açık hükmü gereği, borçluya ait olduğu kabul edilmiştir. Yapılan itiraz sonucunda her şeye rağmen takip duracak (m. 66) ancak itiraz, imzaya değil; borca itiraz olarak kabul edilecektir.

⁵⁴⁶ **KURU**, İcra, C. I, s. 241; Ayrıca bkz. **ÜSTÜNDAĞ**, İcra, 122, 123.

5.4.2 Ödeme Emrine Karşı Yapılan İtirazın Giderilmesi

5.4.2.1 Hesap Özeti İtiraza Uğramamış Olması Durumu

Gönderilen hesap özetlerine itiraz edilmemesi durumunda, krediyi kullandıran taraf olan takip alacaklısı, tam bir seçim hakkına sahiptir. Takip alacaklısı, genel mahkemelerde, itirazın hükümden düşürülmesine yönelik itirazın iptali davasını, itirazın tebliği (m. 62/II) tarihinden bir yıl içinde açabileceği gibi (m. 67/II) aynı tarihten itibaren altı ay içerisinde, itirazın kaldırılması amacıyla icra tetkik merciiine de başvurabilir (m. 68).

5.4.2.1.1 İtirazın (Kesin) Kaldırılması

İtirazın kesin kaldırılması, basit yargılama usulüne göre, icra tetkik merciiinde görülür (m. 70, 18/1; HUMK. m. 507-511). Tetkik mercii, itirazın kaldırılması yargılamasını, mutlaka duruşmalı olarak yapar. Bu amaçla, itirazın kaldırılması talebini alan icra tetkik mercii, takibin taraflarını en kısa zamanda duruşmaya çağırır (m. 70)⁵⁴⁷.

İtirazın kesin kaldırılmasında öncelikle alacaklı, alacağını İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/II maddesi anlamında belgelerden biri ile ispat edecektir. Bir başka anlatımla, *alacağın varlığını ispat yükü*, alacaklıya düşer⁵⁴⁸. Alacaklının, alacağını İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/II maddesi anlamında belgelerle ispatlayamaması durumunda, tetkik mercii, itirazın kaldırılması talebini reddedecektir⁵⁴⁹. Alacaklının, alacağını İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/II maddesi anlamında belgelerle ispatlayabilmesi durumunda, itirazını ispat yükü, borçluya düşer⁵⁵⁰. Borçlunun itirazını ispat edememesi hâlinde, itirazın kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken; itirazın ispatlanmış olması halinde ise itirazın kaldırılması talebi reddedilecektir⁵⁵¹.

⁵⁴⁷ Alacaklı ve borçluya gönderilecek duruşma davetiyesine, ibraz etmek istedikleri belgeleri ilk duruşmada ibraz etmeleri ve duruşmaya gelmedikleri takdirde yokluklarında inceleme yapıp karar verileceği ihtar yazılır (HUMK. m. 509, 510, 213/2, 377/1). İki tarafın da duruşmaya gelmemesi veya birinin gelip duruşmaya devam etmeyeceğini bildirmesi halinde, itirazın kaldırılması dosyası, işlemden kalkar (HUMK. m. 409).

⁵⁴⁸ KURU, İcra, C. I, s. 377; KIRAZ, s. 194.

⁵⁴⁹ KURU, İcra, C. I, s. 377; POSTACIOĞLU, İcra, s. 202.

⁵⁵⁰ KURU, İcra, C. I, s. 377; KIRAZ, s. 195.

⁵⁵¹ Borçlunun itirazının, niteliği bakımından belgeye bağlanmasının ve bu nedenle de tetkik merciiinde değerlendirilmesinin olanaklı bulunmaması halinde, tetkik mercii, itiraz hakkında bir inceleme yapmadan, itirazın kesin kaldırılmasına karar verecektir (KURU, İcra, C. I, s. 377). "Borçlu ödeme emrine itirazında, borcu doğuran hukuki ilişkiyi (borcu) inkâr etmeyip borcu ödemediğini ileri sürerse, alacaklının dayandığı belge m. 68/II'deki belgelerden biri olmasa dahi, tetkik mercii alacaklının dayandığı belgenin m. 68

İcra tetkik merciinde yapılmakta olan itirazın kaldırılması yargılaması, genel mahkemelerde görülmekte olan davalara göre daha basit ve sınırlıdır. Zira, icra tetkik mercii itirazın kesin kaldırılması yargılamasında, tarafların iddialarına dayanak olarak sunmuş oldukları belgelerin, sadece İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge olup olmadığını incelemektedir⁵⁵². İcra tetkik merciinde, uyuşmazlığın çözümü yönünden tanık dinlenemeyeceği gibi yemin teklif edilemez⁵⁵³, defter kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılamaz⁵⁵⁴ ve keşfe karar verilemez⁵⁵⁵.

a) Borçlu Bakımından İtirazın Kaldırılması

Takip konusu alacağını İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine uygun belgelerle ispatlamış olan kredi kullandıran taraf, bu şekilde, itirazın kaldırılması yargılamasında üzerine düşen ispat yükünü yerine getirmiş durumdadır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine ilişkin olarak Yargıtay kimi kararlarında, borçlunun hesap özetine süresinde itiraz etmemiş olması durumunda yapılmakta olan itirazın kaldırılması yargılamalarında, bilirkişi incelemesine gerek bulunmadığını belirtmiştir⁵⁵⁶.

normuna uygun olup olmadığını araştırmaksızın, borçlunun ödeme savunmasını incelemesi ve sonucuna göre karar vermesi gerekir", *HGK. 4.12.1985T., 12-527/984*, (ABD. 1986/1, s. 57, 58; ayrıca bkz. **UMAR**, Bilge /**YILMAZ**, Ejder, İsbat Yükü, 2. Bası, İzmir, 1997, s. 220, 221, 239); aynı yönde bkz. 12. HD. 14.7.1993T., 8866/12803, (**UYAR**, Kanun, C. I, s. 1420, 1421); 12. HD. 26.2.1993T., 15188/3600, (**UYAR**, Kanun, C. I, s. 1421, 1422); 12. HD. 30.12.1992T., 10511/17533, (**UYAR**, Kanun, C. I, s. 1422, 1423); 12. HD. 11.5.1993T., 4373/8742 (**UYAR**, Kanun, C. I, s. 1421).

⁵⁵² 12. HD. 13.10.1994T., 11914/12249, (**UYAR**, Kanun, C. I, s. 1331); 12. HD. 30.6.1994T., 8667/8886, (**UYAR**, Kanun, C. I, s. 1331); Teminat mektubu bedelini usulüne uygun olarak tazmin eden bankanın bu durumu kanıtlayarak borçlu hakkında ilâmsız takip yapabileceği ve tazmin edilmiş teminat mektuplarının 68/1. maddede öngörülen belgelerden olduğuna ilişkin bkz. 12. HD. 18.2.1992T., 7680/1514, (**UYAR**, Kanun, C. I, s. 1335); *Herhangi bir kayıt ileri sürülmeden ilk talep halinde ödeneceği* koşulunu içeren teminat mektubunun İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesinde öngörülen belgelerden olduğuna ilişkin bkz. 12. HD. 15.10.1987T., 13452/10212, (**UYAR**, Kanun, C. I, s. 1340); "Alacaklı banka tarafından borçluya gönderilen ekstrelelere karşı, borçlunun mutabık olduğunu alacaklı bankaya cevaben bildirmiş bulunmasına, bu mutabakat yazılarının İİK'nun 68/1'e uygun belge niteliğinde sayılması gerektiğine...", 12. HD. 6.11.1984T., 8408/11316, (**UYAR**, Kanun, C. I, s. 1345).

⁵⁵³ 12. HD. 24.9.1992T., 3494/10796, aynı yönde, 12. HD. 5.6.1992T., 1097/7894, (**UYAR**, Kanun, C. I, s. 1431, 1432).

⁵⁵⁴ **BERKİN**, s. 427, 428; **ÜSTÜNDAĞ**, İcra, s. 144; 12. HD. 18.6.1987T., 3301/7665, (**UYAR**, İtiraz, s. 691).

⁵⁵⁵ **KIRAZ**, s. 201.

⁵⁵⁶ "HUMK.nun 275. maddesi gereğince.....konularda, bilirkişi dinlenemeyeceği öngörüldüğü halde itirazın kaldırılıp kaldırılmaması hususunda bilirkişi incelemesi yapılması yasal değildir. Ayrıca İİK.nun 68/b-2 maddesi gereğince hesap özeti muhtevasına süresinde itirazı olmayan hallerde krediyi kullanan taraf, hesap özeti gerçeğe aykırılığını ancak borcunu ödedikten sonra dava edebilir. Bu nedenle esasen bilirkişi incelemesine de gerek bulunmamaktadır. Ancak sonuçta, ihtarda yazılı miktar üzerinden borçlunun itirazı kaldırıldığı için sonucu doğru mercii kararının...", 12. HD. 3.3.1992T., 7760/15396, (yayınlanmamıştır); aynı yönde bkz. "Borçlu, bankanın gönderdiği hesap özetine verdiği 30.11.1988 tarihli cevabında hesap özeti muhtevasına açıkça itiraz etmemiş, borç dökmünün yapılmasını ve bazı belgelerin gönderilmesini istemiştir. Cevap bu haliyle İİK.nun 68b maddesindeki

Oysa, Yargıtay'ın, borçlunun faize yönelik itirazının varlığı halinde bilirkişi incelemesi yaptırılmak suretiyle çekişmenin giderilmesini mümkün gören kararı⁵⁵⁷ bulunduğu gibi; prim borcunun ödendiğine dair makbuz ibraz edilmiş olması halinde S.S.K kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yapılarak ödememelerin saptanmasını gerekli gören kararı⁵⁵⁸ da bulunmaktadır.

Dar yetkili icra tetkik mercisinin, itirazın kaldırılması yargılamasında çalışma alanı, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l, III maddesi ile sınırlandırılmıştır. İcra tetkik mercii hakimi, bu yöndeki belgeler dışında başka türdeki bir delili, gerek alacak iddiasının gerekse borca itirazın ispatlanması bakımından delil olarak kabul edemez. Bu nedendir ki, icra tetkik mercii hakiminin ticari defterler üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırması ve bu şekilde takip konusu alacağı tespit etmesi mümkün değildir⁵⁵⁹. Zira, iddia konusunun ispatlanması bakımından icra tetkik merciiinde ileri sürülen delil, öncelikle, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesine uygun olmalıdır. Bunun, alacaklı tarafından başarıyla sağlanması durumunda, bu sefer de borçlunun yine aynı kanunun aradığı anlamda belgelerle itirazını ispatlayabilmesi gerekir. Tarafların, karşılıklı olarak, alacak iddialarını ve borca ilişkin itirazlarını İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l, III maddesine göre ispatlamış olmaları durumunda, **hukuken**, itirazın hangi miktar üzerinden kaldırılacağı ve takibin hangi miktar üzerinden devam edeceği ortaya çıkmıştır. Hukuken ortaya çıkmış olan bu durumun, rakamsal olarak ifadesi, matematiksel olarak sayılara dönüşmesi ve bu şekilde somutlaşması, her zaman basit ve kolay olmayabilir. Yapılan ödemelerin mahsubu, ortaya çıkan yeni duruma göre gerek sözleşmesel gerekse temerrüt faizinin yeniden hesaplanması, yahut kimi zaman sadece faize yönelik itirazın varlığı halinde faiz hesabının yeniden yapılması, icra tetkik mercii hakimliğinden beklenemeyebilir. Meselenin çözümü, hakimlik mesleğinin ve genel hukuk bilgisinin sınırlarını aşan, özel ve teknik bir bilginin varlığını gerekli kılabılır (HUMK. m. 275). Böyle bir durumda da, icra tetkik mercii hakimi, itirazın kaldırılması yargılamasında bilirkişi incelemesine gidebilmelidir. Ancak burada yapılacak olan bilirkişi incelemesinin konusunu, tarafların karşılıklı olarak iddialarını ispatlamak

hesap özeti muhtevasına itiraz niteliğinde değildir. Bu durumda takibin dayanağı belgeler İİK. 68. maddesinde yazılı belge niteliğindedir. Bilirkişi incelemesi yapılmadan itirazın kaldırılmasına karar verilmek gerekirken ayrıca bilirkişi incelemesi yaptırılması doğru değilse de., 12. HD. 27.2.1990T., 7411/591, (yayınlanmamıştır).

⁵⁵⁷ 12. HD. 30.6.1994T., 7726/8908, (UYAR, Kanun, C. I, s. 1424, 1425).

⁵⁵⁸ 12. HD. 2.5.1991T., 12724/5414, aynı yönde, 12. HD. 26.2.1981T., 9717/1945, (UYAR, Kanun, C. I, s. 1434).

⁵⁵⁹ 12. HD. 18.6.1981T., 3301/ 7665 aynı yönde, 12. HD. 17.2.1981T., 15/1470, (UYAR, Kanun, C. I, s. 1446).

suretiyle ibraz etmiş oldukları İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I, III maddesine uygun belgelerin oluşturduğunu bir kez daha yinelemek isteriz.

Bu anlamda, yukarıda belirttiğimiz aksi görüşte gibi görünen Yargıtay içtihatlarında⁵⁶⁰ da farklı bir görüşün savunulduğunu düşünmüyoruz. Zira her iki kararda da, borçlunun itirazlarına ilişkin bir belge ileri sürmüş olduğu konusunda bilgi bulunmamaktadır. Her iki kararda da, tetkik merciinde itirazın kaldırılması yargılamasının konusunu, sadece alacaklının İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve dolayısıyla 68/I maddesine uygun belgeleri oluşturmaktadır. Böyle bir durumda kanımızca da, itiraz üzerinde bir inceleme yapmaksızın, bir başka anlatımla alacaklının İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve aynı kanunun 68/I maddesine uygun belgeler üzerinde ayrıca bilirkişi incelemesine gidilmeksizin, itirazın kaldırılması talebinin kabulü yönde karar verilmesi gerekecektir⁵⁶¹.

Kanımızca, üzerinde durulması gereken bir başka konu, hesap özetine itiraz etmemiş takip borçlusunun, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/III maddesine göre, itirazını aynı kanunun birinci fıkrasında sayılan belgelerden biriyle itirazın kaldırılması yargılamasında ispatlayabilmesinin mümkün olup olmadığıdır. Zira, kanun gereği, hesap özetine itiraz etmemiş borçlu, hesap özетinin gerçeğe aykırılığını ancak borcu ödedikten sonra dava edebilir (m. 68b/II).

Hesap özетinin itiraza uğramamış olması halinde kanun koyucu, sadece hesap özетinin gerçeğe aykırılığına ilişkin *davanın*, ancak borcun ödenmesinden sonra açılabileceğini hüküm altına almaktadır (m. 68b/II). Hükümün amacının, borçlunun açacağı bir menfi tespit davasıyla takibin durdurulmasının (m. 72/II) veya duruma göre icra veznesindeki paranın alacaklıya ödenmesinin (m. 72/III) önüne geçilmesi ve bu şekilde icra takibinin sürüncemede bırakılmasının engellenmesi olduğu, açıktır. Zira, borcun ödenmesinden sonra açılacak dava bir menfi tespit değil; istirdat davası olacaktır ve anılan bu durumların istirdat davasında geçerli olması mümkün değildir⁵⁶².

Kanunun bu hükmü, istisnai niteliktedir. İstisnai hükümlerin dar yorumlanması ise bir genel hukuk kuralıdır. Bu nedenle de, söz konusu hüküm sadece, borçlu tarafından genel mahkemelerde açılacak hesap özетinin gerçeğe aykırılığına ilişkin

⁵⁶⁰ Bkz. s. 130, 131, dn. 556.

⁵⁶¹ Bkz. s. 129, 130 dn. 551.

⁵⁶² Ayrıca bkz. §4, 4.3.3.3.2, s. 105, 113 vd.

davalar için geçerli olmalıdır. Bunun dışında kanımızca, dar yetkili tetkik merciinde yapılacak itirazın kaldırılması yargılamasında⁵⁶³, takip konusu alacağa yönelik itirazların incelenmesi bakımından borcun ödenmesi şeklindeki (m. 68b/II) şart aranmamalıdır⁵⁶⁴. Aksi halde, takip öncesi aşamada, hesap özetine itiraz etmemiş krediyi kullanan taraf, gönderilen ödeme emrine itiraz etmek hakkına sahip olmasına (m. 62/II) rağmen, itirazın kaldırılmasında, takip konusu alacağa ve dolayısıyla hesap özetinin gerçeğe aykırılığına ilişkin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/III maddesine göre hiçbir savunma yapamayacak demektir ki, bunun da kabulü mümkün değildir. Zaten imza inkârı şeklinde itirazda bulunmaktan yoksun takip borçlusunun, borca ilişkin itirazlarını destekler savunmalarını da itirazın kaldırılması yargılamasında yapamaması, hükmün amacını gereğinden fazla geniş yorumlamak anlamına gelir. Yegâne amacının genel mahkemelerde görülen menfi tespit davasının ve ona ilişkin takibe etkili hükümlerinin kanunda öngörülen kredi ilişkilerinde uygulanmasının önüne geçmek olan bir hükmün (m. 68b/II), *zaten ödeme emrine itiraz ile kendiliğinden durmuş olan takip içindeki* (m. 66), itirazın kaldırılması yargılamasında da geçerli olamayacağı düşüncesindeyiz⁵⁶⁵.

Bu nedenlerle kanımızca borçlu, hesap özetine itiraz etmemiş olsa bile ödeme emrine karşı yapmış olduğu hesap özetinin gerçeğe aykırılığı da dahil olmak üzere her türlü itirazını⁵⁶⁶ tetkik merciinde kanunda öngörülen şekilde ispatlayabilir (m. 68/III) ve üzerine düşen ispat yükünü bu sayede başarıyla yerine getirebilir. Bu durumda da, ortaya çıkan takip konusu alacağa ilişkin hukuki durumun rakamsal olarak ifadesinin yapılması amacıyla, tetkik merciinde, bilirkişi incelemesine gidilebilir.

⁵⁶³ *İtirazın kaldırılmasının* hukuki niteliği yönünden bunun, *kendine özgü bir yol* olduğu görüşü için bkz. KURU, İcra, C. I, s. 321, 374; POSTACIOĞLU, İcra, s. 190; BERKİN, s. 426; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 136, 137; UYAR, İtiraz, s. 524; aynı yönde bkz. 12. HD. 30.1.1986T., 7618/981, (UYAR, Tetkik mercii, s. 372, 373); 12. HD. 27.2.1990T., 8745/1848, (UYAR, İtiraz, s. 548); diğer yöndeki görüşler ve ayrıntılı değerlendirmeleri için bkz. KIRAZ, s. 68 vd.

⁵⁶⁴ Aynı yönde bkz. KOSTAKOĞLU, s. 155. Ancak yazar, çalışmasının devamında, "*Gerek itirazın kaldırılması talebi üzerine tetkik merciinde yapılan yargılamada, gerekse mahkemede açılan itirazın iptali davalarında, borçlunun gerçekleşen borcun ortadan kalktığına ilişkin itirazlarını incelemeye konu edebilir ise de, kesinleşen hesap özetlerinin gerçeğe aykırılığı iddiası dinlenmez. Bu yöndeki itirazlar, ancak borcun ödenmesinden sonra açılacak istirdat davasında incelenebilir* (İ.İ.K. mad. 68/b. fıkra 2)", (KOSTAKOĞLU, s. 155) olduğunu belirtmektedir. Aksi yöndeki görüş için bkz. ÖKTEMER, s. 163.

⁵⁶⁵ İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun diğer hükümlerine açık bir göndermenin bulunmadığı (m. 68b/II, 72/II, III) veya zımnen ilgili normun uygulanmasının mümkün olmadığı bir durumda (m. 68b/III c. 2, 62/IV) ilâmsız icraya ilişkin genel kuralların, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin uygulanmasının gerekli olduğu bir olayda da, tam olarak uygulanması gerekecektir. Özellikle hesap özetine itiraz edilmemesine bağlanan sonuçların (m. 68b/II, III) ilgili olduğu konularda, söz konusu hükümlerin geniş yorumu, istisnai nitelikte olan bu hükmün dar yorumlanması gerektiğini vurgulayan genel hukuk kuralına uygun düşmeyecektir.

⁵⁶⁶ Ayrıca bkz. ÖKTEMER, Uygulama, s. 163, 164; 12. HD. 09.06.1999T., 7239/7886, (İzBD. Yıl. 65, Nisan 2000, S. 2, s. 113)

Hesap özetinin itiraza uğramamış olması halinde, alacaklı tarafın başvuracağı itirazın kaldırılması yargılamasında, yargılamaya esas alınan düzenlemenin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi olması nedeniyle, aynı kanunun 68/VII maddesinde düzenlenmekte olan tazminatı, tarafların talep edip edemeyecekleri önemli bir sorundur. Yargıtay, konuya ilişkin bir kararında, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde tazminata dair bir hüküm bulunmaması nedeniyle tazminata hükmedilmiş olunmasını isabetsiz bulmuş ve mercii kararını düzelterek onamıştır⁵⁶⁷.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, itirazın kaldırılması yargılamasının tümüne etki edecek tarzda bir düzenleme olmayıp sadece bu tip yargılamalarda alacaklının elinde bulunması gerekli olan belgelere yeni bir tür belge daha eklemektedir. Oysa bunun dışında, itirazın kaldırılması yargılaması, tamamen İcra ve İflâs Kanunu'nun 68. maddesindeki esaslar göre yapılacaktır⁵⁶⁸. Kaldı ki, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, itirazın kaldırılması yargılamasında tazminatın uygulanmayacağına ilişkin bir hüküm de içermektedir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesini, aynı kanunun 68. maddesinde değişiklik yapmakta olduğu şeklinde değil; ona bir ek yapmakta, ayrımı kazandırmakta olduğu şeklinde kabul etmek gerekir. Söz konusu hükmün uygulanmasının gerekli olduğu durumlar dışında, genel haciz yoluyla ilâmsız takibe ilişkin diğer tüm kural ve müesseseler, bu durumda hâla geçerlidir. Bu nedenlerle, itirazın kaldırılması talebinin kabulü halinde borçlu, bu talebin reddi halinde ise alacaklı, diğer tarafın talebi üzerine itiraz edilen miktarın yüzde kırkıdan aşağı olmamak üzere, icra tetkik merciiince tazminata mahkum edilebilmelidir⁵⁶⁹.

b) Kefil Yönünden İtirazın Kaldırılması

Krediyi kullandıran tarafından yapılan icra takiplerinde, takip borçlusu çoğu zaman sadece krediyi kullanan tarafın kendisi olmamaktadır. Bu anlamında, özellikle kefiller ve çoğu kez müteselsil kefiller de, ihtiyari takip arkadaşı olarak kredi borcuna ilişkin takibin borçlusu olabilmektedirler. Bu durumda acaba, müteselsil kefile karşı yürütülmekte olan takipte, kefilin ödeme emrine karşı itirazı üzerine (m. 62, 66), takip alacaklısı, krediyi kullanan tarafın hesap özetine itiraz etmemiş olması nedeniyle İcra

⁵⁶⁷ 12. HD. 17.5.1993T., 3651/9085, (ARSLAN, Sorunlar, s. 80; UYAR, Kanun, C. I, s. 1595), aynı yönde bkz. 12. HD. 25.4.1991T., 1990-12481/4956, (UYAR, Kanun, C. I, s. 1595).

⁵⁶⁸ Bkz. s. 119.

⁵⁶⁹ ARSLAN, Sorunlar, s. 81; 12. HD. 7.11.1991T., 13545/6427, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 13.11.1997T., 3837/4552, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 13.3.1996T., 10747/11549, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 11.7.1995T., 9836/10411, (UYAR, Kanun, C. I, s. 1595).

ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamındaki belgelere dayanarak, tetkik merciinden itirazın kaldırılmasını isteyebilecek midir? Bir başka anlatımla, krediyi kullanan taraf için bağlayıcı olan İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 68/l maddeleri anlamındaki *belgeler zinciri*, kefil için de anılan yönde midir, aynı etkiye ve hükme sahip midir?

Kanımızca, yapılması gereken ilk tespit, krediyi kullandıran tarafından gönderilmekte olan hesap özeti muhatabının, kefil olmadığıdır. Bu nedenle kefilin hesap özetine itiraz etmek yetkisi veya zorunluluğu bulunmamaktadır. Öyle ise, ilk aşamada varılacak sonuç, hesap özetine itiraz edilmemesi durumuna bağlanan sonuçların kefil yönünden de geçerli olabilmesinin mümkün olmayacağıdır⁵⁷⁰. Gerçekten de, "...*itiraz etmeyen krediyi kullanan taraf, hesap özeti gerçeğe aykırılığını ancak borcu ödedikten sonra dava edebilir*" (m. 68b/II) şeklinde ifade edilen hükmün muhatabının, kefil olmadığı açıktır. Böylece kefil, hesap özeti gerçeğe aykırılığını, anılan koşuldaki bağımsız olarak her zaman ileri sürebilir, dava edebilir (m. 72)⁵⁷¹. Yine "*Krediyi kullanan taraf, itiraz etmediği hesap özeti dayandığı belgelerde kendisine izafe edilen imzayı kabul etmiş sayılır.*" (m. 68b/III) şeklinde ifade edilmiş benzer hükmün, asli ve yegâne muhatabının, krediyi kullanan taraf olduğu açıktır. Bu anlamda kefil, *kefalet sözleşmesindeki imzanın kendisine ait olmadığını iddia edebileceği gibi kredi sözleşmesinin altındaki ve hesap özeti dayanağı olan diğer belge ve makbuzlardaki imzaların kredi borçlusuna ait olmadığını* (BK. m. 497/II) *ve bu nedenle de kefalet sorumluluğunun söz konusu miktarlar bakımından geçerli olmayacağını da ileri sürebilecektir*⁵⁷². İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesinde

⁵⁷⁰ REİSOĞLU, Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Kefalet, Ankara, 1992, s. 102, 102; ARSLAN, Sempozyum, s. 197; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 12; SUCU, s. 38; UYAR, İtiraz, s. 512; KOSTAKOĞLU, s. 136; ŞENER, s. 336.

⁵⁷¹ ARSLAN, Sempozyum, s. 199; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 14; UYAR, İtiraz, s. 512; SUCU, s. 38.

⁵⁷² Kefalet sözleşmesinin ayırıcı unsuru olan fer'iliği, kefilin, alacaklıya karşı borçludan daha ağır şartlarda sorumlu olamamasını, borçlunun savunma araçlarını ileri sürerek ifadan kaçınabildiği durumlarda kural olarak kefilin de aynı olanaklardan yararlanmasını gerekli kılmaktadır (GRASSINGER, G. Elçin Borçlar Kanunu'na Göre Kefilin Alacaklıya Karşı Sahip Olduğu Savunma İmkanları, İstanbul, 1996, s. 17). Borcun borçlusu tarafından ödenmemesi üzerine, alacaklı bunun ödenmesini kefiliden isteyebilir. Böyle bir halde dahi kefil, alacaklıya karşı bazı def'iler ileri sürerek borcu ödemekten kaçınabilir. Kefil, kanunda kendisine tanınmış olan bir takım def'ileri ileri sürebileceği gibi, borçluya ait def'ileri de ileri sürebilir ve esasen bununla da yükümlüdür (BK. m. 497/II) (ZEVKLİLER, Aydın/ AYDOĞDU, Murat/ PETEK, Hasan, Zevkliler Borçlar Hukuku, Ankara, 1998, s. 414, 415; TANDOĞAN, Özel Borç İlişkileri, II, s. 781 vd.; "def'i" ibaresi ile sadece teknik anlamdaki def'iler değil; genel anlamda borçlunun savunma olanakları olan def'i ve itirazların tümünün anlaşılmasında olduğuna ilişkin bkz. REİSOĞLU, Kefalet, s. 169; GRASSINGER, s. 17; HATEMİ/SEROZAN/ARPAÇI, s. 536). Kefil kendi kusuru olmaksızın bu def'ileri bilmediğini kanıtlamadıkça, onları ileri sürmemesinden dolayı borçluya karşı olan rücu hakkını yitirir (ZEVKLİLER/AYDOĞDU/PETEK, s. 415). Kefilin, asli borçluya ait ileri sürebileceği def'iler, asıl borcun geçerli olmadığı, asıl borcun tamamının veya bir kısmının ortadan kalkmış olduğu, asıl borcun henüz muaccel olmadığı, asıl borçluya mehil tanındığı, asıl borcun zamanaşımına uğramış olması gibi def'ilerdir (BK. m. 497/II) (ZEVKLİLER/AYDOĞDU/PETEK, s. 415; TANDOĞAN, Özel Borç İlişkileri, II, s. 782, 783; GRASSINGER, s. 17 vd). Asıl borçlu, kendisine ait def'ilerden feragat etmiş olsa bile, kefil bunlardan

anılan adi senetler bakımından gerekli olan sadır olma koşulu, senet metni altındaki imzanın, takip borçlusunca zımnen veya açıkça kabul edilmiş olması halinde gerçekleşmektedir⁵⁷³. Oysa, başta kredi sözleşmesi olmak üzere, diğer belge ve makbuzlar altındaki imzaların krediyi kullanan tarafa ait olduğunun kabulü, hesap özetine itiraz edilmemesi sonucunda gerçekleşmektedir. Anılan sonucun oluşmasında bir etkisi bulunmayan kefile, söz konusu sonucun uygulanması mümkün değildir. Bu nedenle, kredi sözleşmesi ve diğer belge ve makbuzların altındaki imzalar da, hesap özetine itiraz hakkı tanınmayan kefil için çekişme konusu olabilecektir.

Hesap özetine itiraz edilmemesine bağlanan üçüncü ve son sonuç, kredi sözleşmesi ve süresinde itiraza uğramayan hesap özetleri ile usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzların, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belge niteliğinde olmasıdır (m. 68b/III). Ancak burada iki önemli nokta bulunmaktadır. Bunlardan ilki, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belge olarak kabul edilen belgeler zincirinin oluşması, hesap özetinin öngörülen şekilde gönderilmesine ve krediyi kullanan tarafın buna itiraz etmemesine bağlıdır⁵⁷⁴. İkinci önemli nokta ise, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesi anlamında belge sayılmak ile hesap özetinin dayanağı olan belgelerdeki imzanın krediyi kullanan tarafça kabul edilmiş sayılması arasındaki yakın ilişkidir.

İcra tetkik merciindeki itirazın kaldırılması yargılamasında, alacaklının elinde takip konusu alacağa ilişkin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre, aynı kanunun 68/l maddesine uygun belgeler bulunmaktadır. Ancak, bu belgeler zincirinin oluşması, hesap özetine itiraz edilmemesine bağlıdır. Bu belge tipinin hesap özetinin muhatabı olmayan, bir başka anlatımla hesap özetine itiraz etmek hakkı bulunmayan kefil için de geçerli olması, kanımızca mümkün değildir. Bu nedenle, krediyi kullanan sıfatıyla borçlunun itiraz etmemek suretiyle takip hukuku adına kesinleştirdiği belgeden *kefilin* sorumlu olmayacağını kabul etmek gerekir⁵⁷⁵

yararlanabilir (ZEVKLİLER/AYDOĞDU/PETEK, s. 415). Kefil, kefalet ilişkisinden kaynaklanmakta olan defileri de ileri sürebilir. Kefalet ilişkisinin geçerli olmadığı, kefaletin tamamının ya da bir bölümünün sona ermiş olduğu, kefalet borcunun henüz muaccel olmadığı, kefilin kendisine mehil verildiği, kefalet borcunun zamanaşımına uğradığı, tartışma def'i, bölme def'i, rehnin paraya çevrilmesi def'i gibi def'iler, kefilin kefalet ilişkisinden kaynaklanmakta olan defileridir (ZEVKLİLER/AYDOĞDU/PETEK, s. 415; TANDOĞAN, Özel Borç İlişkileri, s. 783, 784; GRASSINGER, s. 65 vd.); Kefilin, kendisine veya kefalet ilişkisine ait olan bu def'ileri ileri sürmemiş olması, borçluya karşı olan rücu hakkını kaybettirmez (ZEVKLİLER/AYDOĞDU/PETEK, s. 415).

⁵⁷³ KIRAZ, s. 123; POSTACIOĞLU, İcra, s. 200; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 140.

⁵⁷⁴ Bkz. §4, 4.3.3.1.3, s. 89, 92 vd.

⁵⁷⁵ KOSTAKOĞLU, s. 154.

Kefil için önemli olan, öncelikle geçerli bir borcun varlığıdır. Kefaletin fer'iliği, kefilin, borcunu ödemesini geçerli bir borcun varlığına bağlamaktadır⁵⁷⁶. Kaldı ki, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde, Borçlar Kanunu'nun 497/1 maddesinde düzenlenmekte olan konuya bir istisna getirildiğine ilişkin hüküm bulunmadığı gibi kefalet konusu, hükmün kapsamında dahi değildir. Bu nedenlerle, hesap özetine itiraz edilmemesine bağlanan diğer sonuçlarda olduğu gibi, burada da alacaklının elinde, kefile karşı da geçerli olabilecek İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge bulunmadığı görüşüne biz de katılıyoruz⁵⁷⁷.

5.4.2.1.2 İtirazın İptali Davası

İtirazın iptali davası, genel mahkemelerde görülen bir davadır (m. 67). Her ne kadar alacaklının elinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi nedeniyle aynı kanunun 68/1 maddesi anlamında belge bulunmaktaysa da, alacaklı, tetkik merciinde itirazın kaldırılması yoluna değil; genel mahkemelerde itirazın iptali davası yoluna da başvurabilir.

⁵⁷⁶ REİSOĞLU, Kefalet, s. 102; TERCAN, s. 47.

⁵⁷⁷ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 14; REİSOĞLU, Kefalet, s. 102, 103; aynı yönde bkz. KOSTAKOĞLU, s. 154, 155; UYAR, İtiraz, s. 512; Bununla birlikte, REİSOĞLU, "Buna karşılık, icra tetkik merciinin yetkilerinin sınırlı olduğu da unutulmamalıdır. Alacaklı İİK. 68. maddeye göre **asıl borçlu için kesin bir belgeye dayanarak kefilin takip etmektedir. Tetkik merci, asıl borcun var olup olmadığını inceleyemez. Burada kefilin kefalet borcundan ötürü İİK. 72 anlamında bir menfi tespit davası açması ve asıl borcun geçersiz olduğunu bu davada ileri sürmesi de hatıra gelebilir. Şimdiye kadar bu konuda Yargıtayın görüşü belirlenmemiştir**" şeklinde bir başka görüşü de belirtmektedir (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 14). Kredi sözleşmesi, itiraza uğramamış olan hesap özetleri ve usulüne uygun düzenlenmiş olan diğer belge ve makbuzlardan oluşan belgeler zincirinin, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge olarak kefile karşı geçerli olmaması, kefile karşı yapılacak ilâmsız icra takibinde alacaklının elinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge bırakmamaktadır. Ancak burada, kefilin yapmış olduğu itirazın niteliği de önemlidir. Zira, yapılan itiraz sonucunda, takip konusu hukuki ilişki ve borcun kabul edilmiş olması sonucunun doğması halinde (*ödeme itirazı, faiz hesabının yanlış yapılmış olması vb.*) alacaklının elinde İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge bulunmasa dahi, böyle bir halde artık, kefilin itirazlarını aynı kanunun 68/II, III maddesine göre ispatlaması gerekecektir (Bkz. s. 129, 130, dn. 549) Kefil, kredi işlemlerinin konu oldukları belgelerdeki krediyi kullanana ait imzaları inkâr edebileceği gibi bu tür işlemlerden hiç bir borcunun olmadığını, bunların, sorumluluğunun kapsamına girmediğini de ileri sürebilir. Yapılan imzaya itirazın, tetkik merciinde çözümlenmesi mümkün değildir. Zira, imza incelemesine konu olacak belgelerin, imza unsuru dışında, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge olma özelliklerini içermesi gerekir (KURU, İcra, C. I, s. 391). Oysa, imzası inkâr edilecek belgelerden hiçbiri tek başına İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belgelerden değildir. Bu nedenle de, alacaklının itirazın iptali davası açması (m. 67), duran takibe devam edebilmesi için zorunludur. Kefilin, bazı kredi işlemlerinden dolayı borçlunun hiçbir borcunun olmadığı şeklindeki itirazı ise bir kısmı itirazdır ve itiraza uğrayan kısım bakımından, alacaklının tetkik merciinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge ibrazını zorunlu kılmaktadır. Kefil menfi tespit davasını her zaman açabilir. Ancak, yapılan itirazın niteliğine göre çoğu zaman alacaklı icra tetkik merciinde itirazın kaldırılması yoluna gidemeyecek, genel mahkemelerde itirazın iptali davasını açması gerekecektir. Bu nedenle, **zaten itirazla durmuş olan takip bakımından, -yapılan itirazın da niteliğine göre-** kefilin menfi tespit davası açması yerine, alacaklının itirazın iptali davası açması gerekecektir.

Krediyi kullanan tarafın hesap özetine itiraz etmemesi durumunda, öğretilerdeki bir görüşe göre, takip alacaklısının itirazın iptali davasını açması durumunda, “*ispat yükümlülüğü ve koşulu*” değişmeyecektir. Alacaklı tarafından genel mahkemelerde açılan bu davada, takip konusu alacağın, “*noterden tasdikli borç ikrarını içeren hesap özetine dayanması*” nedeniyle, alacaklının alacağın varlığını ve miktarını ispatlama zorunluluğu bulunmamaktadır⁵⁷⁸. Ayrıca, icra takibine karşı yapılan itirazın giderilmesi bakımından, gerek icra tetkik merciinde itirazın kaldırılması yargılamasında gerekse genel mahkemelerde itirazın iptali davasında, borçlunun iddia ettiği *borcun, ortadan kalktığına ilişkin itirazları* incelemeye konu edilebilirse de, *kesinleşen hesap özetlerinin gerçeğe aykırılığı* iddiası dinlenmez. Zira, bu yöndeki itirazlar, borcun ödenmesinden sonra açılacak istirdat davasına konu edilebilir (m. 68b/II)⁵⁷⁹.

İtirazın iptali davasında alacaklının, takip konusu alacağın varlığını ve miktarını ispat etmesi gerekir. İtiraz edilmemiş hesap özetlerinin bulunması durumunda alacaklı, üzerindeki ispat yükünü başarıyla yerine getirmiş olur⁵⁸⁰. Böyle bir durumda, artık borçlunun iddia veya iddialarını ispatlaması gerekecektir. Ancak, bu noktada, karşımıza, İcra ve İflâs Kanunu’nun 68b/II maddesi bir kez daha çıkmaktadır⁵⁸¹. Söz konusu bu hüküm, itirazın iptali davasında, cevap layihası verecek kredi borçlusu için de geçerli olacak mıdır? İlk bakışta, dava yoluyla ileri sürülmesi mümkün görülmeyen bir durumun, başka türdeki bir davada savunma olarak ileri sürülmesinin mümkün olamayacağı sonucuna varılabilir.

Borçlunun ödeme emrine karşı yapacağı itiraz sonucunda, takip kendiliğinden durmuştur (m. 62/1). Duran takibin devamı, her şekilde, alacaklının tetkik merciine yapacağı itirazın kaldırılması talebini (m. 68) veya genel mahkemelerde itirazın iptali davası açmasını (m. 67) gerekli kılmaktadır. Alacaklının bu yollardan hiç birine gitmeksizin takibe devam etme olanağı bulunmaktadır. Bununla birlikte, kanun koyucu, hesap özetine itiraz edilmemişse alacaklının elinde bulunan ve kanunda öngörülen niteliklerdeki bazı belgelere, İcra ve İflâs Kanunu’nun 68/1 maddesi anlamında belge olma niteliği kazandırmıştır. Bu şekilde alacaklı, icra tetkik merciinde itirazın kolaylıkla kaldırılmasını ve duran takibe devam edilmesini sağlayabilir. Böyle bir durumda,

⁵⁷⁸ KOSTAKOĞLU, s. 155.

⁵⁷⁹ KOSTAKOĞLU, s. 155; Ayrıca bkz. s. 152, 153.

⁵⁸⁰ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. ŞENER, s. 363 vd.; ayrıca bkz. KONURALP, Haluk, Medeni Usul Hukukunda İspat Kurallarının Zorlanan Sınırları, Ankara, 1999, s. 80 vd.

⁵⁸¹ Bkz. s. 132, 133.

normal koşullarda borçlu, gerek takip öncesi gerekse takip sonrası dönemde açacağı menfi tespit davası ile takibin kanunda öngörülen belli aşamalarda durmasını sağlayacak ihtiyati tedbir talep etmek hakkına sahiptir (m. 72/II, III). Kanımızca, hesap özeti gerçeğe aykırılığının ancak borcun ödenmesinden sonra dava edilebilmesine ilişkin hükümde (m. 68b/II) özellik arz eden nokta, yapılacak savunmanın niteliği olmayıp savunmanın yapılacağı zamandır. Zira, baskın görüş, bu durumda açılacak davanın, istirdat davası olduğu yönündedir⁵⁸². Bu şekilde, artık takibin çeşitli aşamalarda durmasının önüne geçilmekte ve hızla tamamlanması sağlanmaktadır. Bu nedenle, söz konusu hükmün, yapılacak savunmanın niteliğinden ziyade, öncelikle savunmanın yapılacağı zaman ve koşullar bakımından dikkate alınarak yorumlanması gerekecektir. Kanımızca, hükmün amacı, *hesap özetine itiraz etmemiş olan borçlunun yapabileceği savunmalarda bir sınıflandırmaya veya sınırlandırmaya gitmek değil; yapılabilecek savunmaların içinde bulunduğu davaların takibe olan etkisini düzenlemektir* (m. 72/II, III). Bu şekildeki amacın, madde metninde başarıyla ifade edildiğini söylemek güçtür (m. 68b/II). Ancak, buna rağmen, amacı aşar bir yorum sonucunda, savunma konularında da bir sınıflandırmaya gidilmesi düşüncesine, katılmıyoruz.

Açıklamaya çalıştığımız bu nedenlerle, kanımızca, zaten kanunen durmuş olan takibin devamına ilişkin açılan itirazın iptali davasında, takip borçlusu krediyi kullanan, vereceği cevap layihasında *hesap özeti gerçeğe aykırılığını da ileri sürebilmelidir*⁵⁸³. Kaldı ki, itirazın iptali davasında yapılacak yargılamanın niteliği ile itirazın kaldırılması yargılaması da aynı değildir⁵⁸⁴. Bu nedenle, hesap özetine itiraz etmemiş takip borçlusu, itirazın iptali davasında hesap özeti gerçeğe aykırılığının dayanağı olan başta kredi sözleşmesi olmak üzere, usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlardaki kendisine izafe edilen imzaları da inkâr edebilir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge yaratmak için düzelenmiş bir hükmün (m. 68b/III c. 2), itirazın iptali davası bakımından da geçerli olduğunu kabul etmek, bu hüküm nedeniyle önemli ölçüde

⁵⁸² §4, 4.3.3.3.2, s. 108, dn. 482.

⁵⁸³ Bkz. s. 132, 133, 138, dn. 578.

⁵⁸⁴ Borçlu, ödeme emrine itiraz ederken ayrıca ve açıkça imza inkârında bulunmamış olsa ve bu nedenle, imzayı ikrar etmiş sayılsa bile (m. 60/III, 62/V), itirazın iptali davasında, cevap layihasında, imzayı inkâr edebilir (KURU, İcra, C. I, s. 293); İlämsiz icra takiplerinde, borçlunun, alacaklının takibine dayanarak yapmış oldukları senedin altındaki imzayı ayrıca ve açıkça inkâr etmemesi halinde, o icra takibi bakımından senetteki imzayı kabul etmiş sayılır (m. 60/III, 62/V, 168/IV, 269/II). Ancak bu imza inkârı, sadece takip hukuku bakımındandır. Bir başka anlatımla, ikrarın etkisi, alacaklının, itirazın kaldırılması için icra tetkik merciine yapacağı başvuru ile sınırlıdır. Buna karşılık, itirazın iptali davasında, böyle bir halde dahi borçlu, imzayı ikrar etmiş sayılmaz. Borçlu, alacaklının önce takip ve açmış olduğu itirazın iptali davası ile de dava konusu etmiş olduğu senedin sahte olduğunu ileri sürebilir (KURU, Usul, C. II, s. 1403).

zedelenmiş taraflar arasındaki menfaat dengesinin, bir kez daha zarar görmesine sebebiyet verecektir. Kanımızca, *hesap özetine itiraz edilmemesiyle gerçekleşen, öngörülen belgelerin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge sayılması ve imzaların borçluya ait olduğunun kabulü* (m. 68b/III), *sadece ve ancak takip hukuku için geçerlidir*. Takip hukuku içerisinde kalınarak itirazın kaldırılması yoluna başvurulması durumunda, alacaklı, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belgeye sahiptir. Ancak bu halde dahi borçlu, hesap özeti gerçeğe aykırılığına ilişkin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/II, III maddesine göre belgelendirmekte olduğu savunmalarını ileri sürebilir.

Hesap özeti gerçeğe aykırılığının ancak takip konusu borcun ödenmesinden sonra dava edilebilecek olmasına ilişkin hükmü (m. 68b/II) ise savunma olanaklarının sınırlandırılmasıyla ilişkili değil; yapılacak savunmanın takip hukuku üzerindeki etkileri bakımından değerlendirmek gerekir. Hükmün amacından hareketle, hesap özeti gerçeğe aykırılığı iddiası ve buna ilişkin savunmalar, tâbi oldukları yargılama kurallarına da uygun olarak, gerek *-imza inkârı hariç-* itirazın kaldırılması yargılamasında gerekse itirazın iptali davasında ileri sürülebilir.

5.4.2.2 Hesap Özeti İtiraza Uğramış Olması Durumu

Bankaların kredi alacaklarını, kesinleşen hesap özetlerine dayalı olarak takip etmek gibi bir yükümlülükleri bulunmamaktadır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde öngörülen koşulların gerçekleşmediği kredi ilişkilerinde, alacaklı banka, kredi sözleşmesi ve kendi defter ve kayıtlarına dayanarak da ilâmsız icra yoluyla takipte bulunabilir⁵⁸⁵. Kredi ilişkisinden kaynaklanan alacağının tahsili için alacaklı banka tarafından yapılan bu şekildeki bir icra takibi, borçlu tarafından yapılan itiraz ile durur (m. 66). İtirazın, icra takibine konu edilen alacağın esasına ilişkin olması halinde, alacağının varlığının ve miktarının tespiti, takibe konu edilen diğer taleplerin yasaya ve kredi sözleşmesine uygunluklarının denetimi, toplanacak deliller üzerinde yapılacak incelemeyi gerektirdiğinden, dar yetkili icra tetkik merciinde itirazın kaldırılması yoluna

⁵⁸⁵ Bankaların, kredi cari hesabının işlediği dönemde hesap özetlerini, her bir dönemi takiben 15 gün içinde hazırlayarak noter aracılığı ile tebliğ ettirilmesini sağlamak, zorlanmakta oldukları bir olgudur. Bu nedenle, bankaların kredi alacaklarının tahsili adına yapacakları icra takipleri genellikle kredi sözleşmesi ve banka defter ve kayıtlarına dayanmaktadır (KOSTAKOĞLU, s. 155).

başvurulamaz⁵⁸⁶. Bu yöndeki bir itirazın giderilmesi, İcra ve İflâs Kanunu'nun 67. maddesine göre genel mahkemelerde itirazın iptali davası açılmasıyla mümkündür⁵⁸⁷. Borç ikrarını içeren bir belgeye dayanmaksızın bankanın kendi defter ve kayıtlarına dayalı olarak yaptığı ve borçlunun itirazı üzerine duran takipte, alacaklı bankanın, açacağı itirazın iptali davasında alacağın varlığını, miktarını ve koşullarını ispat etmesi gerekecektir⁵⁸⁸.

5.5 İCRA VE İFLÂS KANUNU'NUN 68B MADDESİNİN, İCRA VE İFLÂS KANUNU'NUN 150A VE 150I MADDELERİ KARŞISINDAKİ DURUMU

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/III maddesine göre, bu hüküm, aynı kanunun 150a maddesinin söz konusu olduğu durumlarda da uygulanacaktır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesi, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız icrada, ödeme emrine karşı yapılan itirazın kaldırılmasına ilişkin bir hükümdür. Buna göre, ödeme emrine itiraz hakkında, İcra ve İflâs Kanunu'nun 62-72. madde hükümleri, bu takip türü için de geçerlidir (m. 150a). Ancak böyle bir durumda, söz konusu ipoteğin, bir cari hesap veya işleyecek kredi gibi bir sözleşmenin teminatı olarak verilmesi halinde, icra tetkik mercii, söz konusu sözleşme ve bununla ilgili sair belge ve makbuzlar üzerinde aynı kanunun 68. maddesindeki esaslar dairesinde inceleme yetkisine sahiptir (m. 150a/I). Ayrıca, yapılacak itirazın kaldırılması yargılamasında, genel kurallara ek olarak, itirazın kaldırılması kararının temyizi halinde, takip borçlusu veya üçüncü şahıs, takip konusu borcun yüzde on beşi oranında teminat yatırmadığı sürece satış durmayacaktır (m. 150a/II, 149a/II, 363/III).

⁵⁸⁶ 12. HD. 19.12.1989T., 3430/15628, (UYAR, Kanun, C. I, s. 1600).

⁵⁸⁷ KOSTAKOĞLU, s. 156.

⁵⁸⁸ KOSTAKOĞLU, s. 156; Davalı borçlunun, davacı bankadan kredi almadığını savunduğu durumlarda davacının, alacağının varlığını ispatlaması gerektiğine ilişkin bkz. 19. HD. 2.6.1994T., 93-5733/5602, (DEYNEKLİ/ KISA, s. 350); aynı yönde bkz. 19. HD. 15.12.1997T., 6207/10695, (DEYNEKLİ/ KISA, s. 374); Banka kredisi aldığını, ancak bunu ödediğini savunan borçlunun, savunmasını kanıtlaması gerektiğine ilişkin bkz. 19. HD. 20.01.1998T., 97-7057/168, (DEYNEKLİ/ KISA, s. 345); Kredi sözleşmesinin tek başına kredi kullandırıldığına kanıtı olmayacağına, bu nedenle tediye fişindeki imzaya yapılan itirazın da araştırılması gerektiğine ilişkin bkz. 19. HD. 6.3.1998T., 722/1593, (DEYNEKLİ/ KISA, s. 901); Kredi sözleşmesinden doğan kredi alacağının likit olduğuna ilişkin bkz. 19. HD. 5.2.1998T., 97-7681/468, (DEYNEKLİ/ KISA, s. 582, 583); aynı yönde, 19. HD. 17.12.1996T., 3289/1130119, (DEYNEKLİ/ KISA, s. 926); 19. HD. 21.1.1998T., 97-369/185, (DEYNEKLİ/ KISA, s. 583, 584); 19. HD. 14.10.1997T., 3065/8394, (DEYNEKLİ/ KISA, s. 585); Borçlu cari hesap sözleşmelerine ilişkin çıkan uyumsuzluklarda bankaların kullandıkları deliller ve yaptıkları delil sözleşmeleri konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. BATTAL, Ahmet, Bankacılık İşlemlerinde İspat Usulü ve Delil Sözleşmeleri, BATIDER, C. XIX, S. 2, 1997, s. 130 vd. ve özellikle s. 136.

Alacağın aynı zamanda rehinle de güvence altına alınmış olması halinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 45. maddesi gereğince, alacaklının önce rehne başvurma zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak aynı kanundaki istisnaların varlığı halinde alacaklı, haciz veya iflâs yoluyla takip yapabilir (m. 45/II, III). Kredi ilişkilerinden kaynaklanmakta olan alacakların güvence altına alınması, özellikle cari hesap şeklinde işletilmekte olan kredi ilişkileri için üst sınır ipoteği tesis edilmekle mümkün olmaktadır⁵⁸⁹. Güvence limitini aşan bir alacak miktarı ya da İcra ve İflâs Kanunu'nun 45. maddesinde yer alan istisnalar bulunmadığı sürece, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla alacağın tahsili zorunludur (m. 45).

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, maddenin kendi içerisinde yapmakta olduğu açık atıf nedeniyle, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan ilâmsız icra için de geçerlidir (m. 68b/III). Ancak kanımızca, madde içinde böyle bir atıf yapılmıyorsa da, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipte İcra ve İflâs Kanunu'nun 62-72. maddelerinin uygulanacağını düzenlenmiş olması nedeniyle (m. 150a), anılan düzenlemeler içerisinde yer alan aynı kanunun, *-sonradan eklenmiş olsa da-* 68b maddesinin, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız icrada da kendiliğinden uygulanması gerekecektir. Bununla birlikte, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi ile aynı kanunun 68b maddesinde öngörülen ilişkilerin güvencesi olan ipoteklerin paraya çevrilmesine ilişkin özel bir hüküm zaten öngörülmüştür. Bu anlamda, krediyi kullandıran takip alacaklısının aynı zamanda İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre ipoteğin paraya çevrilmesini talep etmesi mümkündür. Bu nedenle, aynı kanunun 150a maddesi, ancak alacaklının anılan bu özel takip yolunu talep etmemiş veya edememiş olması halinde geçerli olabilecektir⁵⁹⁰.

İpotek akıt tablosu, kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içermiyorsa, örneğin, ipotek bir cari hesap veya kredi açma sözleşmesinin teminatı olarak kurulmuş ise, ipoteğin paraya çevrilmesi bakımından başvurulabilecek yol, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takiptir (m. 149b, ayrıca bkz. m. 150ı). Alacak tutarı, üst sınır ipoteğinde kararlaştırılmakta olan limiti aşmakta ise takip talebinde alacaklı, sadece limit içinde

⁵⁸⁹ §6, 6.3.1, s. 153 vd.

⁵⁹⁰ Hesap özetine (*hesap kat ihtarına*) süresinde itiraz edilmemiş olunması halinde veya ipoteğin kesin borç ipoteği olduğu durumlarda, borçluya icra emri yerine, ödeme emri gönderilebileceği ve fakat, söz konusu ödeme emrine itiraz edilmesi halinde, icra tetkik merciinde yapılacak olan itirazın kaldırılması yargılamasında takip alacaklısı lehine %40 tazminat hükmedilemeyeceğine ilişkin bkz. 12. HD. 8.11.1993T., 13230/17251, (UYAR, Talih, Gereğçeli Notlu İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu C. III, İzmir, 1997, s. 4461); aynı yönde bkz. 12. HD. 8.10.1992T., 3195/11508, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4461).

kalan alacak bölümünü isteyebilir, takip tarihinden sonrası için de faiz isteyemez⁵⁹¹. İcra müdürü, böyle bir halde, borçluya ve varsa ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişiye bir ödeme gönderir (m. 149b)⁵⁹².

Borçlu ve varsa ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişi, yedi gün içinde icra dairesine itiraz edebilir (m. 150, 62). Ödeme emrine itirazın süresi, yapılması, sebepleri ve etkisi, kural olarak genel haciz yoluyla takipteki gibidir (m. 62-66, 150; MK. m. 779). Yapılan itiraz sonucunda, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takip, kendiliğinden durur (m. 150a, 66/1). İtirazla duran takibin devamı için alacaklı, itirazın icra tetkik merciinden kaldırılmasını isteyebileceği gibi genel mahkemelerde itirazın iptali davası da açabilir (m. 150, 67, 68). Ancak, takip konusu ipoteğin bir üst sınırı ipoteği olması nedeniyle, ancak limit üzerinden itirazın kaldırılması veya iptaline karar verilebilir⁵⁹³. Alacaklı, itirazın kendisine tebliğ tarihinden itibaren altı ay içinde icra tetkik merciinden itirazın kaldırılmasını isteyebilir (m. 150a, 67/IV). İtirazın kaldırılması talebi ve incelenmesi, genel haciz yolundaki gibidir (m. 150a, 68-70).

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a/1 maddesine göre taraflar arasında kurulan ipoteğin, bir cari hesap veya işleyecek kredi vesaire gibi bir sözleşmenin teminatı olması halinde icra tetkik mercii, söz konusu bu sözleşme ve bununla ilgili sair ve belge ve makbuzları (*belgeler zinciri*) aynı kanunun 68. maddesindeki esaslar dahilinde inceleyebilecektir⁵⁹⁴. Bu incelemenin sonunda merci, kayıtsız şartsız para borcu ikrarının varlığını tespit eder ve borçlu da itirazlarını yine aynı kanunun 68. maddesindeki esaslara göre ispatlayamazsa, itirazın kaldırılmasına karar verir⁵⁹⁵. Alacaklının elinde bulunan sözleşme, belge ve makbuzlar, adi senet niteliğinde olup

⁵⁹¹ KURU, İcra, C. III, s. 2409. Alacaklı takip talebinde, ipotek akit tablosunun tapu idaresince verilmiş resmi bir örneğini, ipotek bir cari hesap veya kredi sözleşmesi gibi bir sözleşmenin teminatı olarak verilmişse, bu sözleşme ve bunla ilgili diğer ve belge makbuzların aslı ve örneklerini eklemek zorundadır (m. 148, İY. m. 19/e). Ayrıca bkz. GÜRDOĞAN, s. 63.

⁵⁹² Burada, asıl borçlu ile üçüncü kişi arasında, mecburi takip arkadaşlığı bulunmaktadır (KURU, İcra, C. III, s. 2413); 12. HD. 16.3.1999T., 9512/10509, (yayınlanmamıştır). 12. HD. 21.2.1991T., 9095/2111, (UYAR, Rehin, s. 514); aynı yönde, 12. HD. 17.11.1989T., 4989/14111, (YKD 1990/11, s. 1660, 1661); 12. HD. 1.12.1989T., 11632/14824, (UYAR, Rehin, s. 514); 12. HD. 15.11.1996T., 1101/1673, (yayınlanmamıştır).

⁵⁹³ KURU, İcra, C. III, s. 2436; 12. HD. 4.4.1990T., 2849/3859, (UYAR, Rehin, s. 38); aynı yönde bkz. 12. HD. 20.10.1989T., 3383/12560, (UYAR, Rehin, s. 40).

⁵⁹⁴ "İpotek, bir cari hesap (m. 68b, 150; TK. M. 87 vd) veya..." (m. 150a/1), (KURU/ARSLAN/YILMAZ, Kanun, s. 126).

⁵⁹⁵ GÜRDOĞAN, s. 64, 65; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 386; Ayrıca, söz konusu hükmün, genel haciz yoluyla takiplerde de uygulanması gerekliliğine ilişkin görüş için bkz. KURU, İcra, C. III, s. 2448, 2450; Alacaklı banka tarafından, genel kredi sözleşmesi, hesap ekstresi ve ihtarnameye dayanılarak genel haciz yoluyla takip yapıp 49 örnek ödeme emri gönderilmiş olunması halinde, borçlunun borca itirazı üzerine İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesi uyarınca icra tetkik merciinde inceleme yaptırılmayacağına ilişkin aksi yöndeki içtihat için bkz. 12. HD. 16.4.1984T., 1877/4656, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4500).

borçlu bunlardaki imzalarını ayrıca ve açıkça inkâr etmişse alacaklı, icra tetkik merciinden itirazın geçici kaldırılmasını isteyebilir (m. 150a, 68a)⁵⁹⁶. İtirazın geçici kaldırılması ve onu takiben borçtan kurtulma davası, genel haciz yoluyla yapılan takipteki gibidir (m. 150a, 68a, 69)⁵⁹⁷.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a/l maddesine göre, taraflar arasındaki ipoteğin bir cari hesap veya işleyecek kredi vesaire gibi bir sözleşmenin teminatı olarak kurulmuş olması gerekmektedir. Oysa, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde düzenlenmekte olan ilişki türü, *borçlu cari hesap ve çeşitli vadelerdeki kredi ilişkisidir*. Bu anlamda, esasen, burada vadeli kredi ilişkisinden bahsedilmekte olmasına rağmen, bunun da cari hesap bünyesinde işletilmekte olduğunun kanun koyucu tarafından zımnen kabul edildiğini belirtmiştik⁵⁹⁸. Kısacası burada, bir müessese olarak cari hesap veya kredi sözleşmesi değil; cari hesap hükümlerine göre işletilmekte olan kredi sözleşmesi düzenlenmektedir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesi ise içeriğinden bağımsız olarak bir cari hesap ilişkisini veya sadece bir kredi sözleşmesini hüküm altına almaktadır. Yargıtay içtihatlarına göre *cari hesap sözleşmesi ve kredi sözleşmesi* dışında, başka herhangi bir sözleşmenin teminatı olarak kurulmuş olan ipoteğin paraya çevrilmesinde, söz konusu hükmün uygulanması mümkün değildir⁵⁹⁹.

Kredi ilişkileri bakımından yaygın uygulama, kredi sözleşmesinin kendi içinde ayrıca bir cari hesap sözleşmesini içermesi şeklindedir (*borçlu cari hesap*)⁶⁰⁰. Taraflar arasında, kredi ilişkisi içermeksizin de bir cari hesap ilişkisi olabilir (TTK. m. 87 vd). Kaldı ki, kanunda kullanılmakta olan terim, bu şekilde anlaşılmaya da uygundur (m. 150a/l). Cari hesap müessesesi, bir bütün olarak, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesinin uygulama alanına dahil edilmiş durumdadır. Bu noktada yapılacak bir

⁵⁹⁶ İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesi uyarınca yapılmakta olan inceleme sırasında, borçlunun, tediye fişindeki (*dahili çek*) imzanın kendisine ait olmadığını ileri sürmesi halinde, imzanın gerçekten borçluya ait olup olmadığının tespitinin, grafologlar aracılığı ile araştırılmasının gerektiğine ilişkin bkz. 12. HD. 15.12.1986T., 2288/14463, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4492).

⁵⁹⁷ İtirazın geçici kaldırılması, kesin kaldırılmasına dönüşmedikçe, alacaklı, ipotekli taşınmazın sayılmasını isteyemez (m. 108/l). Bu nedenle, itirazın geçici kaldırma kararını temyiz eden borçlunun satışı durdurmak için teminat yatırmasına gerek yoktur (m. 150a/l, m. 149a/l) (KURU, İcra, C. III, s. 2453, 2454).

⁵⁹⁸ §4, 4.2.2, s. 59.

⁵⁹⁹ 12. HD. 13.10.1994T., 11361/12176, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4455); 12. HD. 10.7.1992T., 6932/9592, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4468); 12. HD. 3.3.1988T., 87-3280/2414, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4468); 12. HD. 29.5.1990T., 89-13280/6518, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4474/4475); 12. HD. 6.5.1976T., 412/5719, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4518, 4519); ".....Mercice taraflar arasında bir cari hesap sözleşmesi bulunup bulunmadığı araştırılmamıştır. Cari hesap sözleşmesi var ise, ihtilafın yukarıda yazılı madde içeriğine göre çözümlenmesi gerekir. Cari hesap sözleşmesi yok ise, ipotek akid tabloları içeriğine nazaran alacağın tahsil edilip edilmeyeceği yargılamayı gerektireceğinden itirazın kaldırılması isteğinin reddi icap eder...", 12. HD. 11.9.1996T., 13171/13544, (yayınlanmamıştır); aynı yönde, 12. HD. 12.3.1997T., 5975/6195, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 14.7.1998T., 10843/11697, (yayınlanmamıştır).

⁶⁰⁰ §2, 2.3.2.2.2, s. 21, dn. 113.

karşılaştırmada, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesi, borçlu cari hesap sözleşmelerini düzenleyen aynı kanunun 68b maddesine göre daha geniş kapsamlı ve genel bir hüküm niteliğinde olduğu söylenebilir.

Öngörülen türdeki sözleşmelerin taraflar arasında bulunmasına göre icra tetkik mercii, başta sözleşme olmak üzere bununla ilgili sair ve belge makbuzları, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68. maddesindeki esaslara göre inceleyebilme yetkisini haizdir (m. 150a/İ)⁶⁰¹. Ancak bu noktada da öncelikli şart, takip konusu alacağın hukuki dayanaklarının, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68. maddesinde öngörülen belgelerden olması gerekmektedir⁶⁰². İçtihatlarla da kesinlik kazanmış olan ikinci durum ise, tarafların *karşılıklı olarak* iddialarına ilişkin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b, 68/İ maddelerine uygun belgelerini ibraz etmeleri gerekmektedir. Örneğin, sadece takip alacaklısı bankanın kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmak suretiyle, karar verilmesi mümkün değildir⁶⁰³. Böyle bir durumda, gerek alacaklının gerekse borçlunun, iddialarına ilişkin belgelerin, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68. maddesinde anılan belgelerden olması zorunludur. Kaldı ki, bu durum, kanunun bu yöndeki açık hükmünün de bir sonucudur (m. 150a/İ)⁶⁰⁴. Ancak, kanun aynı zamanda, alacaklının alacak iddiasına ilişkin söz konusu ispat aracının tek bir belgeden oluşmayabileceğini de düzenlemiştir. Zira kanun koyucu açıklıkla, alacağı doğuran ilişkinin bir cari hesap veya kredi sözleşmesi olması halinde, söz konusu sözleşme ve bu sözleşmeye göre alacaklı tarafından yapılan ödemelerin belgelendirildiği diğer belge ve makbuzların varlığı karşısında, bu belgelerin, *belgeler zinciri* şeklinde takip konusu alacağı İcra ve İflâs Kanunu'nun 68. maddesindeki esaslara göre belgelendirebileceğini düzenlemiştir (m. 150a/İ). Aynı durum, takip borçlusu için de geçerlidir. Borçlunun da, ödeme emrine karşı yapmış olduğu itirazını, yine İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/İİ, İİİ maddesine göre belgelendirmesi gerekecektir (m. 150a).

⁶⁰¹ Sadece cari hesap veya kredi sözleşmelerine dayanılarak, itirazın kaldırılmasının istenemeyeceği, *cari hesap veya kredi sözleşmelerinin, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68. maddesinde öngörülen borçlu zimmetinde kesin olarak bir alacağın varlığını gösteren belgelerden olmadığı*, bu nedenle de, bu sözleşmelere göre *borçluya ödenmiş olan paralara dair senet veya makbuzların da ibraz edilmesinin gerekliliğine* ilişkin bkz. İİD. 21.3.1963T., 3412/3557, (UYAR, Kanun, C. İİİ, s. 4528).

⁶⁰² POSTACIOĞLU, İcra, s. 193, 194; KURU, İcra, C. İ, s. 341, 2452 İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesine göre, icra tetkik mercinin, tarafların ticari defterleri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmayacağına ilişkin bkz. 12. HD. 14.10.1983T., 6147/7332, (UYAR, Kanun, C. İİİ, s. 4507), 12. HD. 31.10.1983T., 6721/8210, (UYAR, Rehin, s. 243); İİD. 11.7.1960, E. 5051, K. 5009, (İBD, 1961, C. 35, S. 3-4, s. 127; BERKİN/ ÜSTÜNDAĞ/ UMAR/ ALANGOYA, Kanunu, s. 87).

⁶⁰³ 12. HD. 26.11.1981T., 7533/8922, (UYAR, Rehin, s. 251); 12. HD. 26.2.1988T., 87-4185/2155, (UYAR, Rehin, s. 249); aynı yönde bkz. 12. HD. 22.3.1992T., 376/3280, (UYAR, Kanun, C. İİİ, s. 4454, 4455).

⁶⁰⁴ 12. HD. 7.2.1994T., 777/1509, (UYAR, Kanun, C. İİİ, s. 4457, 4458).

Tarafların karşılıklı olarak anılan yöndeki belgeleri tetkik merciinde ibraz etmeleri hâlinde, esasen, takip konusu alacağa ilişkin çekişme, hukuken çözümlenmiştir. Ancak, icra tetkik mercii hakimi, hukuken çözümlenmiş olan meselenin, özellikle de takibe devam edilip edilemeyeceği; edilecekse hangi miktar üzerinden devam edeceğini matematiksel olarak tespit ve rakamsal olarak ifade edemeyebilir. Kaldı ki, cari hesap şeklinde işletilmekte olan banka kredi sözleşmelerine göre her bir kredi işlemi için uygulanmakta olan faize ilişkin hesap yöntemleri, söz konusu bu durumu daha da güçleştirmektedir. Kanımızca yerinde olarak, takibin taraflarının, iddialarını İcra ve İflâs Kanunu'nun 68. maddesindeki esaslara uygun olarak ispatlamış olmalarına göre, ortaya çıkan hukuksal sonucun rakamsal ifadesinin tespiti için bilirkişi incelemesine gidilebilir⁶⁰⁵.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin uygulanmasını gerektiren bir hukuki olayın bulunması durumunda, yukarıda, belirtmeye çalıştığımız durumlar aynen geçerli olacaktır. Ancak, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, kendine özgü bir takım özellikler içermektedir. Bunlardan ilki, hesap özetine itiraz etmemiş olan borçlu, söz konusu hesap özeti dayanağı olan belgelerde kendisine izafe edilmiş olan imzaları kabul etmiş sayılmaktadır (m. 68b/III). Bu durumda, kanunda öngörülen belgelere yönelik imza inkârında bulunmak, başlanılacak takip açısından mümkün değildir. Bu nedenle, alacaklının, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipte, itiraz ile duran takibin devam etmesini sağlamak için icra tetkik merciinde başvuracağı tek yol, *itirazın kesin kaldırılmasıdır*⁶⁰⁶.

Süresi içerisinde hesap özetine itiraz edilmemişse, hesap özeti gerçeğe aykırılığı, ancak, borcun ödenmesinden sonra dava edilebilir (m. 68b/II). Söz konusu hüküm, takip borçlusunun ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipteki itirazın

⁶⁰⁵ 12. HD. 1.2.1995T., 17079/1180, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4453); 12. HD. 16.12.1994T., 16009/16258, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4454); 12. HD. 23.6.1992T., 1554/8612, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4454); 12. HD. 22.3.1992T., 376/3280, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4454, 4455); 12. HD. 23.3.1987T., 86-7726/3901, (UYAR, Rehin, s. 249, 250); 12. HD. 27.3.1984T., 281/3626, (UYAR, Rehin, s. 250); aynı yönde, 12. HD. 10.2.1986T., 85-7828/1422, (UYAR, Rehin, s. 250); 12. HD. 17.5.1983T., 2420/3939, (UYAR, Rehin, s. 251); 12. HD. 30.10.1991T., 3498/4071, (yayınlanmamıştır).

⁶⁰⁶ İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesine göre yapılacak bir incelemede, borçlunun tediye fişindeki imzasını inkâr etmiş olması halinde, söz konusu imzanın, borçluya ait olup olmadığı konusunda, bilirkişi incelenmesine gidilebilmesi, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin uygulanmasının gerekli olduğu bir durumda (12. HD. 15.12.1986T., 2288/14463, UYAR, Kanun, C. III, s. 4492), anılan tediye fişinin, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine uygun bir hesap özeti dayanağı niteliğinde olan bir belge olması halinde ise, krediyi kullanan takip borçlusunun, ancak, hesap özeti süresi içinde itiraz etmemiş olmasına bağlıdır (m. 68b/III) (ayrıca bkz. UYAR'ın içtihat notu, UYAR, Kanun, C. III, s. 4492).

kaldırılması yargılamasında veya itirazın iptali davasında hesap özeti gerçeğe aykırılığına ilişkin ispat araçlarını ileri sürmesine engel değildir⁶⁰⁷.

⁶⁰⁷ "....limit ipoteklerine dayalı olarak asıl borçlu.....ile birlikte muteriz borçlu haklarında ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapılmış ve 152 örnek ödeme emri her iki borçluya da tebliğ edilmiştir. Asıl borçlu..... borcu kabul etmiş, ipotek veren.....süresinde icra dairesine itiraz etmiştir. Alacaklı şirketin, itirazın yerinde olmadığından bahisle itirazın kaldırılması davası mercice, ibraz edilen belgeler İİK. 68/1 maddesinde yazılı belgelerden olmadığı kabul edilerek işin muhakemeten halli gerektiğinden bahisle red edilmiştir. Bu durumda işin halli İİK. 150/a-1 madesi çerçevesinde çözümlenmesi gerekir. Asıl borçlu ile birlikte muteriz borçluya da ...tarih ...yevmiye sayılı ihtarname ...tarihinde bizzat tebliğ edilmiştir. **Bu ihtarnameye karşı borçluİİK. 68/b maddesinde yazılı bir aylık süre içerisinde itiraz etmemiş ve kesinleşmiştir. Bu durumda borçlu hesap özeti gerçeğe aykırılığını ancak borcunu ödedikten sonra dava edebilir.** Açıklanan nedenlerle alacaklının itirazın kaldırılması talebinin kabulü ile itirazın kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken ...", 12. HD. 6.11.1997T., 14427/156, (yayımlanmamıştır); Ayrıca bkz. s. 133, dn. 566.

BÖLÜM ÜÇ
BORÇLU CARİ HESAP VEYA KISA, ORTA, UZUN VADELİ
KREDİ ŞEKLİNDE İŞLEYEN NAKDİ KREDİLER İLE GAYRİ
NAKDİ KREDİLERİ TEMİNEN ALINAN ÜST SINIR
İPOTEKLERİNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

Ş6- İCRA VE İFLÂS KANUNU'NUN 150İ MADDESİNİN
UYGULANMASI BAKIMINDAN TAKİP ÖNCESİ DURUM

6.1 GENEL OLARAK

İcra ve İflâs Kanunu'nun 145-153. maddeleri arasında *Rehlin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip* düzenlenmektedir. Bunun yanında, İcra ve İflâs Kanunu'nun 23. maddesi gereğince *rehin*, (ipotek) ve (menkul rehni) tabirlerine giren tüm menkul ve gayrimenkul rehinlerini içermektedir. Alacağın aynı zamanda rehinle güvence altına alınmış olması halinde alacaklı, söz konusu rehni anılan düzenlemeler dahilinde paraya çevirerek alacağına kavuşacaktır (m. 45).

Çalışmamızın bu bölümünde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150İ maddesine göre ipoteğin paraya çevrilmesinden önceki döneme ilişkin takip öncesi durum, özellikle hükmün maddi hukukta yarattığı etkileriyle birlikte incelenmeye çalışılacaktır.

6.2 HÜKMÜN UYGULAMA ALANI

6.2.1 Genel Olarak

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150İ maddesiyle krediyi kullandıran tarafın, sahip olduğu ipoteğin kurucu senedi niteliğindeki akit tablosu, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesinden farklı olarak kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içermese de, söz konusu ipotek akit tablosu ile birlikte, kanunda öngörülen belgelerin icra müdürüne ibraz

edilmesi durumunda, icra müdürü, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre işlem yapacaktır (m. 150ı). Düzenleme ile getirilmekte olan temel farklılık, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip için gereken kayıtsız şartsız para borcunu içeren ipotek akit tablosunun (m. 149), kanunda öngörülen ilişkilerin teminatı olan ipoteklerin paraya çevrilmesinde gerekli olmamasıdır. Bu hâliyle düzenleme, kredi veren tarafa özgü olarak, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip yapma hakkı tanınması nedeniyle bir istisna getirmektedir⁶⁰⁸.

İpoteğin kurulması aşamasında, borcun sebebinin var olmasına karşın; borcun henüz doğmadığı ya da kesin miktarının bilinmediği durumlarda örneğin, bankanın vermiş olduğu teminat mektubu bedelini ödemesi durumunda, kontrgaran (*krediyi kullandıran tarafça kendisine teminat mektubu şeklinde gayri nakdi kredi açılan kişi, lehdar*) tarafından verilmiş olan kontrgaranti taahhüdünü aynı zamanda ipotek ile de güvence altına almış olması halinde, bu hüküm söz konusu ipoteğin paraya çevrilmesi aşamasında uygulanabilecektir (m. 150ı)⁶⁰⁹. Cari hesap şeklinde işletilmekte olan bir nakdi kredinin kesilmesi halinde, ortaya çıkması muhtemel borç şeklindeki bakiyenin teminatı olan ipoteğin paraya çevrilmesi aşamasında da anılan bu hüküm uygulanabilir (m. 150ı)⁶¹⁰.

Kredi kurumları, genel olarak vermiş oldukları krediler karşılığında ipotek, ticari işletme rehni, menkul eşya ve senet rehni şeklinde teminatlar almaktadırlar. Kredi kurumlarınca anılan teminatlara başvurulabilmesi için, kredi ilişkisinden kaynaklanan alacağın kesinleşmesi zorunludur⁶¹¹. Bu anlamda, teminatın konusuna göre başvurulacak takip türünde karşılaşılan zaman kaybı, sıklıkla rastlanan bir durumdur⁶¹². Söz konusu ihtiyacın giderilmesi bakımından, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin yasalaşmasında olduğu gibi kanun koyucu, konuyu önce 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun 91. maddesinde *Azami had ipoteğinin paraya çevrilmesi yolu ile takip halinde icra emri* kenar başlığı ile düzenlemiş⁶¹³, ardından 3494 sayılı kanun ile birlikte İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesini kabul etmiştir⁶¹⁴.

⁶⁰⁸ TERCAN, İpotek, s. 88.

⁶⁰⁹ POSTACIOĞLU, İcra, s. 571.

⁶¹⁰ TERCAN, s. 88.

⁶¹¹ REİSOĞLU, Şerh, 1988, s. 88; REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 1.

⁶¹² TERCAN, İpotek, s. 88.

⁶¹³ REİSOĞLU, Kredi İşlemleri, s. 2; TERCAN, s. 89; 3182 sayılı kanunun 91. maddesine ilişkin Plan ve Bütçe Komisyonunda verilen önerenin gerekçesi için bkz. REİSOĞLU, Şerh, 1988, s. 609.

⁶¹⁴ "Bu madde ile Bankalar Kanunu'nun 91. maddesi hükmü İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi olarak yeniden düzenlenmiş ve gayri nakdi kredi verenin (teminat mektubu kredisi, aval ve kabul kredisi gibi), bu

6.2.2 Hükümün Konusunu Oluşturan İlişkilerin Türleri ve Tarafları

3182 sayılı Eski Bankalar Kanunu'nun 91. maddesi, aynı kanunun 90. maddesinde olduğu gibi, *bankalar ile kredi müşterileri* arasındaki kredi ilişkilerinin teminatı olan azami had ipoteklerinin paraya çevrilmesini düzenlemekteydi. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin yasalaşması aşamasında, söz konusu düzenlemenin getirmekte olduğu hükümlerden, bankalar yanında bankalar dışındaki kurum ve kuruluşların da yararlanması amaçlanmıştır. Bu nedenle, madde metninde *banka* kelimesi yerine, bankaları ve diğer kredi kurumlarının tümünü kapsayacak şekilde, *krediyi kullandıran taraf* terimi kullanılmıştır (m. 150ı, EbankK. m. 91).

Öğretide, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde olduğu gibi, cari hesap veya vadeli nakdi veya gayri nakdi kredi şeklindeki sözleşmelere, bankalar dışında bir başka gerçek veya tüzel kişinin taraf olmasının, yürürlükteki kurallar karşısında mümkün olmaması nedeniyle söz konusu ayrıcalıktan, 3182 sayılı kanunun 91. maddesinde olduğu gibi sadece bankaların yararlanabilecekleri görüşü ileri sürülmüştür⁶¹⁵. Öğretide ileri sürülmekte olan bu yöndeki görüşün varlığına rağmen Yargıtay, söz konusu hükümün uygulandığı bazı içtihatlarında, bankalar dışındaki kredi kurumlarının ve hatta kredi kurumları dışındaki kişilerin aralarındaki ilişkiler için de İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi hükümlerinin uygulanmasını mümkün görmüş; bu

kredi nedeniyle ödemede bulunması ve gayri nakdi kredi verene rücu etmesi de madde kapsamına alınmıştır." (Hükümet Gereğesinden); REİSOĞLU, Kredi İşlemleri, s. 32.

⁶¹⁵ ARSLAN, Sempozyum, s. 193; TERCAN, s. 91; Ayrıca bkz. §4, 4.2.1, s. 55, dn. 288; Kredi alacağıının güvence altına alınması hâline ilişkin, benzer yöndeki bir tartışma, KUNTALP, tarafından, yabancı para üzerinden taşınmaz rehini konusunda yapılmıştır. Medeni Kanunu'nun 766/a maddesinde, Medeni Kanunu'nun 766. maddesinden farklı olarak, *alacak* kavramı yerine *krediden* söz edilmiştir. Bu anlamda, burada *rehnin konusunu her hangi bir alacak değil, belirli özellikleri olan bir kredi* oluşturmaktadır. Alacak, daha genel ve soyut olup, kredi daha özel ve somuttur. Bununla birlikte *kredi, banka kredisi* kavramından da farklıdır. Banka kredisinde, kredinin bir tarafının zorunlu unsuru, banka olmasına karşılık; ekonomik açıdan kredide, ilişkinin taraflarının her hangi bir kişi ya da kurum olması mümkündür. Yazar, söz konusu kredi kavramından neyin anlaşılması gerektiği konusunda, farklı kriterleri bir arada ele almaktadır. Medeni Kanunu'nun 766/a maddesinin istisnai bir yol olması, uygulama alanının da dar tutulmasını gerekli kılmaktadır. Gerek yabancı para üzerinden ipotek kurulmasına ilişkin sakıncaların giderilmesi, gerekse istisnai hükümün dar yorumlanması gerekliliği karşısında, madde metninde kullanılmakta olan *kredi* kavramının, teknik bir kavram olarak ele alınmasının ve bu kavram ile kredi kurumlarınca kullanılan kredinin kastedildiğinin kabulü gerekecektir. Kredi kurumu niteliğinde olmayan bir kuruluşun yabancı para üzerinden kurulmuş bir rehinin alacaklısı olması ancak, bu özellikteki alacağı temlik alması veya ipotek veren 3. kişi sıfatıyla alacaklıya ödeme yaparak onun haklarına halef olması hallerinde mümkün bulunmaktadır (Ayrıntılı bilgi için bkz. KUNTALP, Yabancı Para Üzerinden Taşınmaz Rehini, s. 293 vd); *Kredi kavramının dar yorumlanmasının gerekliliği görüşü için ayrıca bkz. GÜLEKLİ, Yeşim, İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı, İstanbul, 1992, s. 69; aksi yöndeki görüş için bkz. YASSIOĞLU, Serkan, Yabancı Para Üzerinden Rehin, MBD, Ocak 1992, S. 40, s. 13.*

konuya ilişkin aksi yönde bir görüş beyan etmemiştir⁶¹⁶. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi ile aynı felsefeyi taşıyan ve ortak terimleri kullanan İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi için de öğretide ileri sürülen görüşe katılmıyoruz. Bu nedenle, bankalar dışındaki diğer kurum ve kişilerin de, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin tanıdığı olanaklardan yararlanması konusunda bir engel bulunmadığı düşüncesindeyiz⁶¹⁷.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin konusu özde, ipoteğin paraya çevrilmesidir. Söz konusu ipoteğin türü bir yana, kanun koyucu, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde olduğu gibi ipoteğin güvencesi olan ilişki gruplarını sınıflandırmıştır. Bunlar, borçlu cari hesap şeklinde veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen nakdi krediler ve gayri nakdi kredilerdir. Kanun koyucu burada, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a/ı maddesinden farklı olarak, *cari hesap* terimi yerine *borçlu cari hesap* kavramını, bir kez daha kullanmayı tercih etmiştir (m. 150ı, 68b, 3182 s.k. m. 90)⁶¹⁸.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde olduğu gibi, burada da kısa, orta, uzun vadeli nakdi krediler düzenlenmektedir. Ancak aynı düzenleme içerisinde, kısa, orta, uzun vadeli nakdi kredinin muaccel kılınmasına ilişkin hesap özeti gönderilmesi zorunlu kılınmıştır (m. 150ı). Vadeli nakdi kredilerin, muaccel kılınmasına ve bu tip krediler için hesap özeti kavramının kullanılmasına gerek yoktur⁶¹⁹. Zira bu yöndeki krediler için vadenin gelmesiyle birlikte, kredi borcu kendiliğinden muaccel olur. Bununla birlikte, öngörülen taksitlere göre belli miktarlarda geri ödemelerin yapılacağı nakdi krediler bakımından İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine başvurmaya gerek de bulunmamaktadır. Zira, taksitler halinde ödenecek olan kredinin toplam miktarı bellidir ve bu durumda kredinin güvencesi olarak ana para ipoteği kurulur. Bu nedenle, kredi alacaklısının, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre ipoteğin paraya çevrilmesini talep etmesi mümkündür⁶²⁰. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde olduğu gibi burada da söz konusu nakdi kredi tipini, belirli tarihlerde kredi borcunun

⁶¹⁶ Takip alacaklısının bir özel finans kurumu olduğu ve İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin uygulandığı karar için bkz. 12. HD. 7.10.1998T., 12534/12975, (yayınlanmamıştır); İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takibin taraflarının kredi kurumları dışındaki gerçek veya tüzel kişiler olduğu ve İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin uygulanmasının gerektiği kararlar için bkz. 12. HD. 7.2.1997T., 5332/5461, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 7.7.1992T., 5451/9288, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 15.12.1999T., 8822/9902, (yayınlanmamıştır); 12. HD., 19.10.1995T., 12444/14067 (UYAR, Kanun, C. III, s. 4619, 4620); 12. HD. 17.10.1995 T., 12425/13755, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4620).

⁶¹⁷ Bkz. §4, 4.2.1, s. 55, 56.

⁶¹⁸ §4, 4.2.2, s. 58, 59.

⁶¹⁹ §4, 4.2.2, s. 58.

⁶²⁰ Bu yöndeki eleştiri için bkz. ÜSTÜNDAĞ, s. 141.

belli miktarlarda ödenmesi kararlaştırılmış cari hesap şeklinde işletilen nakdi kredi olarak kabul etmek gerekecektir. Bu anlamda, anılan nakdi kredi tipiyle borçlu cari hesap şeklindeki nakdi kredi arasında temelde bir farklılık bulunmamaktadır⁶²¹. Kaldı ki, kanun koyucu her iki kredi türünü aynı yönde değerlendirmiş olacak ki, her ikisi için de kredi *borcunun muaccel kılınmasına yönelik hesap özeti*ni gönderilmesini zorunlu kılmıştır (m. 150ı). Bu nedenle, kanunda esasen iki temel kredi tipi düzenlenmiştir. Bunlardan ilki, yukarıda belirtildiği üzere nakdi kredi, bir diğeri ise İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinden farklı olarak gayri nakdi kredidir.

Gayri nakdi kredi ilişkisinin özelliği, nakit para ödemesinde bulunulmaksızın üçüncü bir kimse adına sorumluluk yüklenilmesidir. Tipik ve yaygın örnekleri, teminat mektubu, kefalet, kabul, ciro ve aval kredileridir⁶²². Bunun yanında, bu gün için pek çok kredi açma veya kredi kartı üyelik sözleşmelerinde, kredi borçluları veya kart hamilleri yanında kefiller yerine garantörlerin, söz konusu kredi borcundan sorumlu oldukları görülmektedir. Bu anlamda, söz konusu garantörün kredi borçlusu veya kart hamili adına üstlenmekte olduğu sorumluluk ve bu sayede adeta onlara açmış olduğu kredi, bankanın, müşterisi için teminat mektubu vermesi durumunda üstlenmiş olduğu sorumluluktan ve açmış olduğu krediden farksızdır⁶²³. Krediyi kullandıran taraf, gayri nakdi kredinin ödenmiş olması nedeniyle söz konusu bedelin *tazmin talebini* kanunda öngörülen şekilde, krediyi kullanan tarafa göndermesi gerekecektir (m. 150ı).

⁶²¹ §4, 4.2.2, s. 58, 59.

⁶²² Ayrıntılı bilgi için bkz. §2, 2.3.3, s. 31 vd.

⁶²³ "Teminat mektupları, Yargıtay'ın İçtihadı Birleştirme Kararlarında (bkz. ????) kabul edildiği üzere, *garanti sözleşmesi* niteliğindedirler. Garanti sözleşmeleri ile bankaların yanı sıra genel olarak kanunlarda yasaklayıcı hükümler bulunmadıkça (*factoring şirketleriyle finansman şirketlerinin teminat mektubu vermeleri açıkça yasaklanmıştır*). Bkz. §1, 1.4, s. 36) tüm gerçek veya tüzel kişiler garanti yükümlülüğü altına girebilir, teminat mektubu verebilirler." Bu konuda bkz. 19. HD. 14.10.1996, 95-10469/9005 (REİSOĞLU, Teminat Mektubu, s. 3, dn. 3); Bu nedenle de, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin uygulamasına yönelik olarak, bankalar dışındaki kişi, kurum ve kuruluşların da anılan böyle bir durumda, söz konusu hükümlerden yararlanmalarının mümkün olduğu düşüncesindeyiz. Ayrıca bkz. Ek. 4, s. 276.

6.3 İPOTEK AKİT TABLOSUNUN KAYITSIZ ŞARTSIZ BİR PARA BORCU İKRARINI İÇERMESİNE RAĞMEN İPOTEĞİN PARAYA ÇEVRİLMESİ YOLUYLA İLAMLİ TAKİP İÇİN ÖNGÖRÜLEN DURUMLAR

6.3.1 Cari Hesap Şeklinde İşleyen Kredileri Teminen Alınan İpotekler

Kredi kurumları, özellikle bankalar, müşterilerine kredi açarken bir kredi limiti belirlemekte ve aralarındaki kredi ilişkisini cari hesap sözleşmesine göre işletmektedirler. Kredi kurumları, cari hesap ilişkisinde bakiye alacaklarını güvence altına almak için genellikle taşınmaz ipoteği şeklinde teminat almaktadırlar⁶²⁴. Taraflar arasındaki ilişkinin sona ermesi anında alacak-borç miktarının ne olacağını ilişkinin kurulması anında bilinmemesi nedeniyle böyle bir ilişki dahilinde alınan ipotekler, her zaman üst sınır (limit) ipoteği olmaktadır⁶²⁵.

Üst sınır ipoteği, kredi ilişkisi çerçevesinde kredi müşterisinin kredi kurumuna karşı, doğmuş ve doğacak tüm borçlarının güvencesini oluşturması, öngörülen limit dahilinde ilişki süresince sınırsız olarak kullanılabilmesi, çerçeve ilişki dahilinde kurulan her yeni alt ilişki için yeni bir ipotek işleminin yapılmasına gerek bırakmaması, bu sayede masraf ve zamandan da tasarruf sağlaması ve son olarak ipoteğin içinde bulunduğu derecenin ilişkinin devamı boyunca korunması gibi nedenlerle gerek kredi veren gerekse kredi alanlarca tercih edilmekte olan bir ipotek türüdür⁶²⁶. Buna karşın, üst sınır ipoteği, kararlaştırılan ipotek limitinin üzerinde kurulmuş olan kredi ilişkisinden doğan alacakların güvencesi olamamakta, üst sınırı aşan alacaklar, ipotek ile güvence altına alınamamaktadır⁶²⁷. Bu sakıncanın giderilmesi için kredi kurumları, ipotek limitini yüksek tutmaktadırlar⁶²⁸.

Üst sınır ipoteklerinde ipotek akit tablosunun, kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içermemesi nedeniyle cari hesabın kesilmesini takiben çıkan bakiye alacağının tahsili amacıyla yapılacak ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip, ilâmlı icra şeklinde değil

⁶²⁴ TERCAN, İpotek, s. 91.

⁶²⁵ TERCAN, İpotek, s. 91.

⁶²⁶ REİSOĞLU, Şerh, 1988, s. 610; REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 25.

⁶²⁷ REİSOĞLU, Seza, İpoteğin Kapsamı, Hükümleri ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Ankara, 1979, s. 15; Yabancı para üzerinden üst sınır ipoteğinin kurulmasının mümkün olup olmadığı, konusundaki tartışmalar için bkz. KUNTALP, Yabancı Para Üzerinde Taşınmaz Rehni, s. 307, 308; GÜLEKLİ, s. 73; YASSIOĞLU, İpotek, s. 20, 21.

⁶²⁸ TERCAN, İpotek, s. 92; GÜLEKLİ, s. 96.

(m. 149); ödeme emri gönderilmek suretiyle ilâmsız icra şeklinde olmaktadır (m. 149b)⁶²⁹. Bu anlamda, ilâmsız yol ile ipoteğin paraya çevrilmesinde kötüniyetli borçlularca yapılması muhtemel asılsız itirazlar sonucunda takibin duracak ve itirazın giderilmesinin nispeten uzunca bir zaman alacak olması görüşü, öğretime ileri sürülmüştür⁶³⁰.

Üst sınır ipoteği⁶³¹, ipoteğin tesis edildiği anda miktarı belli olmayan alacakları temin için başvuru bir yoldur. Buna karşın, miktarı belli olan alacaklar için de üst sınır ipoteği kurulmasında bir engel bulunmamaktadır. Başka bir anlatımla, alacak miktarının belli olmadığı durumlarda, ana para ipoteğinin kurulması mümkün değilken; üst sınır ipoteğinin, ipoteğin tesis edildiği anda mevcut ve miktar olarak belirli bir alacak için de kurulması mümkündür⁶³². Üst sınır ipoteğinin sağlamakta olduğu teminatın kapsamının belirlenmesi, çözülmesi gerekli önemli bir sorundur. Bu sorunu tartışırken, Medeni Kanunu'nun 766/II maddesinde yer alan *azami miktar* teriminden ne anlaşılacağına tespitini gerekmektedir⁶³³. Bu noktada açıklığa kavuşturulması gereken konu; üst sınır ipoteklerinde, tapuya kaydedilecek olan azami miktarın; miktarı henüz belli olmayan ana alacağın mı yoksa, taşınmazın üzerindeki rehin yükünün mü üst sınırı olduğudur.

Öğretime savunulan ve hemen hemen tüm yazarlarca da kabul gören görüşe göre, Medeni Kanun'un 790. maddesinin üst sınır ipotekleri için uygulanması mümkün

⁶²⁹ **TERCAN**, İpotek, s. 91; **REİSOĞLU**, Şerh, 1988, s. 610.

⁶³⁰ 3182 sayılı *Eski Bankalar Kanunu'nun 91. maddesinin yasalaşması aşamasında Plan ve Bütçe Komisyonunda verilen önerenin gerekçesinden*; **REİSOĞLU**, Şerh, 1988, s. 609; Kanunun bu hükmü, krediyi kullandıran lehine büyük kolaylıklar sağlamıştır. Zira icra emri çıkarılmasının pratik bir takım sonuçları bulunmaktadır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 149b maddesine göre ödeme emrine karşı yapılan itiraz ile takip durduğu halde İcra ve İflâs Kanunu'nun 150i maddesinin uygulanması halinde borçlu itirazını İcra Tetkik Mercii'ne bildirecek, bu başvuru takip seyrini ilgilendirmeksizin tıpkı ilâmlı takip usulünde olduğu gibi, icranın geri bırakılması hakkında, İcra İflâs Kanunu'nun 149/a maddesinin yollama yaptığı aynı kanunun 33. maddesinin 1, 2, 4. fıkraları uygulanacaktır. Bu şekilde, icranın geri bırakılması büyük çapta zorlanmıştır (**ÖKTEMER**, Uygulama, s. 168).

⁶³¹ Azami meblağ ipoteği, ipoteğin tesisi anında belirli, doğmuş veya doğacak bir alacağın söz konusu olmadığı, ipoteğin tesisinden sonra doğacak veya doğması muhtemel ve miktarı ipoteğin tesisi sırasında belli olmayan alacaklar için anaparanın azami miktarı gösterilerek tesis edilen ipoteklerdir (**EKECİK**, Şükran, *Azami Meblağ İpoteğinde Gecikme Faizi, Ticaret Hukuku Ve Yargıtay Kararları Sempozyumu*, VIII, 26-27 Nisan 1991, s. 48).

⁶³² **KUNTALP**, Erden, *Ana Para ve Üst Sınır (Maksimal) İpotek Ayrımı*, Ankara, 1989, s. 24; **GÜLEKLİ**, s. 77, 78; **EKECİK**, s. 47; İpoteğin türünü belirlemek için tarafların iradelerine üstünlük tanınmalı, ipotek akit tablosundan tarafların hangi tür ipoteği kurmak istedikleri açıkça saptanamaması halinde, ipotek mevcut bir alacak için kurulmuşsa, ana para ipoteği; ileride doğacak bir alacak için kurulmuşsa üst sınır ipoteği kurulmak istendiği kabul edilmelidir (**UYAR**, Rehin, s. 19); 11. HD. 26.12.1985T., 75/981, (**UYAR**, Kanun, C. III, s. 4359); 12. HD. 17.4.1980, 1914/3536 (**UYAR**, Rehin, s. 28); 12. HD. 20.2.1987, 6194/2404 (**UYAR**, Rehin, s. 58); 11. HD. 26.2.1985, 75/981 (**UYAR**, Rehin, s. 59, 60); 12. HD. 5.10.1989T., 2416/11675, (**UYAR**, Rehin, s. 40, 41).

⁶³³ **GÜLEKLİ**, s. 94.

değildir⁶³⁴. Üst sınır ipoteğinin kurulması ile birlikte tapuya tescil edilmekte olan azami miktar, ana para alacağının değil; taşınmazın taşımakta olduğu rehin yükünün üst sınırını belirlemektedir. Bunun sonucu olarak da, taraflar arasındaki hukuki ilişkinin bir sonucu olan yan edimler, ancak tapuda gösterilmekte olan azami miktar içinde kaldıkları oranda rehinle güvence altına alınmaktadırlar. Azami miktarı aşan kısımlar, ipoteğin sağladığı güvenceden yararlanamayacaklar ve adi bir alacak olarak tahsilleri mümkün olacaktır⁶³⁵. Azami meblağı aşan kısım, sadece kişisel bir alacak teşkil edecektir⁶³⁶.

Kredi ilişkisinin tarafları arasında kurulan ipoteğin, bir üst sınır ipoteği olmasının takip hukukuna ilişkin bir takım sonuçları bulunmaktadır. Bunlardan ilki, özellikle kredi alacaklısının, ipoteğin üst sınırını aşan miktardaki alacağını takip konusu etmesi halinde, buna nasıl karşı konulabileceğidir. Yargıtay son kararlarında, böyle bir durumda, gerek borçlunun gerekse ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişinin, *ipoteğinin dışında sorumlu tutulamayacaklarına ilişkin olarak şikâyetle* bulunabilecekleri ve söz konusu şikâyetin de anılan durumun kamu düzenini ilgilendirmesi nedeniyle, *süresiz* olduğunu belirtmektedir⁶³⁷.

Çalışmamızın önceki kısımlarında gerek cari hesap sözleşmesine gerekse cari hesap sözleşmesinde işletilmekte olan kredi açma sözleşmelerine ayrıntılı bir biçimde

⁶³⁴ OĞUZMAN, Kemal/ SELİÇİ, Özer, Eşya Hukuku, İstanbul, 1997, s. 710; KÖPRÜLÜ, Bülent/ KANETİ, Selim, Sınırlı Aynı Haklar, 2. Bası, İstanbul, 1982-1983, s. 284; GÜRİSOY, Kemal, Tahir/ EREN, Fikret/ CANSEL, Erol, Türk Eşya Hukuku, 2. Bası, Ankara, 1984, s. 963; ESENER, Turhan/ GÜVEN, Kudret, Eşya Hukuku, Ankara, 1990, s. 210, 211; ERTAŞ, Şeref, Eşya Hukuku, İzmir, 1997, s. 471. Medeni Kanunu'nun 766/II. maddesindeki ibareden, miktarı henüz belli olmayan ana paranın azami miktarının anlaşılması gerektiğine ilişkin aksi yöndeki görüş için bkz. REİSOĞLU, Seza, İpoteğin Kapsamı-Hükümleri Ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Türkiye Bankalar Birliği Yayını No. 93, Ankara, 1979, s. 15; EKECİK, s. 50, 51; BARDAKÇI, İsmet, Alacakların Tahsili Hususunda Cebri İcra ve Yargılama Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları, 5-7 Temmuz 1991, Panel, Ankara, s. 78 vd.

⁶³⁵ KÖPRÜLÜ/ KANETİ, s. 288; GÜRİSOY/ EREN/ CANSEL, s. 968; ESENER/ GÜVEN, s. 211.

⁶³⁶ Bu tür ipoteklerde gerek ipotek akit tablosunda gerekse kredi sözleşmesinde açıkça limiti aşan sorumluluk öngörülmesi dahi olsa yani ipoteğin borcun eklentilerini de kapsayacağı kabul edilmesi hukuki bir sonuç doğurmaz, ipotek veren kişilerin sorumluluğu yine her şekilde limitle sınırlı olacaktır. Zira limit dışında sorumlu olunamayacağına ilişkin kural kamu düzeni ile ilgilidir (UYAR, Rehin, s. 12); 12. HD. 1.5.1985T., 10497/121, (UYAR, Rehin, s. 35); 12. HD. 2.4.1991T., 2148/4252, (UYAR, Rehin, s. 43, 44); 12. HD. 26.2.1991T., 8877/2366, (UYAR, Rehin, s. 234).

⁶³⁷ 12. HD. 19.2.1998T., 4525/4982, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 23.3.1999T., 13828/15115, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 27.12.1994T., 16819/16909, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4437); 12. HD. 26.2.1991T., 8877/2366, (UYAR, Rehin, s. 234); 12. HD. 20.10.1989T., 2847/12550; 12. HD. 4.5.1988T., 8430/5971, (UYAR, Rehin, s. 234, 235), Bu yönde yapılacak itirazın süreye bağlı olmadığına ilişkin kararlar için bkz. 12. HD. 12.9.1995T., 11128/11124; 12. HD. 16.1.1995T., 16968/12, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4436, 4437); 12. HD. 3.5.1991T., 12857/5508, (UYAR, Rehin, s. 229); 12. HD. 10.12.1990T., 12924/12812, (UYAR, Rehin, s. 230); 12. HD. 20.9.1995T., 11362/11735, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4449); 12. HD. 22.9.1998T., 13507/14286, (yayınlanmamıştır); Aksi yöndeki görüş için bkz. KURU, İcra, C. III, s. 2427 vd.

değirmiştir⁶³⁸. Bu aşamada, şu özelliği de belirtmek gerekecektir ki, tacirler arasındaki cari hesap sözleşmelerinde, hesabın kat'i ve alacağın muaccel kılınması, noter aracılığı ile olabileceği gibi iadeli taahhütlü mektup veya telgraf aracılığı ile de olabilmektedir (TTK. m. 20). İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde ise genel hükümden ayrılarak özel bir düzenlemeye yer verilmiş ve cari hesabın kesilmesi ile kısa, orta ve uzun vadeli nakdi kredilerin muaccel kılınmasına ilişkin hesap özetinin, sadece noter aracılığıyla gönderilebileceği düzenlenmiştir⁶³⁹.

6.3.2 Kısa, Orta ve Uzun Vadeli Nakdi ve Gayrinakdi Kredileri Temin İçin Alınan İpotekler

Bankalar, müşterileriyle girmiş oldukları kredi ilişkilerinde sadece cari hesap sözleşmesini kullanmamaktadır. Bankaların cari hesap dışında, müşterileriyle daha farklı kredi ilişkileri de bulunmaktadır. Bunların en önemlileri, ödünç sözleşmesi şeklindeki, orta ve uzun vadeli nakdi krediler veya teminat mektubu, aval, kefalet gibi gayri nakdi kredilerdir⁶⁴⁰. Cari hesap dışında, bankaların kurmuş oldukları bu tarz kredi ilişkilerinde, alacaklarının güvencesi olan ipoteklerin akit tablolarının ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı icraya uygun olmaması durumunda, söz konusu ipoteğin, ilâmsız icra yolu ile paraya çevrilmesi gerekmektedir⁶⁴¹. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin kapsamı, 3192 sayılı kanunun 91. maddesine göre genişletilmiştir. Bu şekilde, öğretideki bir görüşe göre hükmün uygulama alanına, cari hesap şeklinde işletilmekte olan krediler yanında güvencesi olarak ana para ipoteğinin kurulması mümkün olmamış çeşitli vadelerdeki nakdi krediler ile gayri nakdi krediler de dahil edilmişlerdir⁶⁴².

⁶³⁸ §2, 2.2. s. 12 vd.; 2.3.2.2, s. 18 vd.

⁶³⁹ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 15.

⁶⁴⁰ REİSOĞLU, Kredi İşlemlerinden Doğan Alacakların Tahsili, s. 12; Ayrıca bkz. §2, s. 30 vd.

⁶⁴¹ 3182 sayılı Eski Bankalar Kanunu döneminde gerek 90. gerekse 91. maddeler, bankalar yönünden sadece cari hesap ilişkisi dahilinde işletilmekte olan kredi ilişkilerini konu almaktaydı. Bu anlamda anılan hükümler, cari hesap ilişkisi dışındaki bir başka kredi türünü kapsamamakta, düzenlemeler dahilinde getirilmekte olan usuller farklı türdeki kredi ilişkileri için de kullanılamamaktaydı.

⁶⁴² TERCAN, İpotek, s. 94; ARSLAN, Sorunlar, s. 81; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 15; " Bu madde ile, ...gayri nakdi kredi verenin teminat mektubu kredisi, aval ve kabul kredisi gibi nedenlerle ödemede bulunması ve gayri nakdi kredi verilene rücu etmesi de madde kapsamına alınmıştır.", (Hükümet Gereğesinden), (TERCAN, s. İpotek, s. 89)

Kanun koyucunun vadeli nakdi krediler için de üst sınır ipoteğinin kurulacağı faraziyesinden hareket etmiş olması, ilk bakışta yadırganabilir⁶⁴³. Ancak, orta ve uzun vadeli nakdi kredilerin de cari hesap sistemi dahilinde işletilmesi mümkündür ve esasen uygulama da bu yöndedir. Artık böyle bir halde, vadelerinde ödenebilecek olan taksitlerden değil; cari hesap içerisinde belli tarihlerde matlup olarak kaydı zorunlu ödeme taahhütlerinden bahsedilecektir. Cari hesap müessesesi içerisinde, bu tarz düzenlemelere gidilmesi konusunda hiçbir engel bulunmamaktadır. Kaldı ki, kredilerin taraflar arasında bu şekilde işletilmesi, özellikle krediyi kullandıran taraf olan bankalara son derece elverişli hükümler bahşetmektedir⁶⁴⁴. Bu durumda da, söz konusu ilişkinin güvencesi olarak kurulacak ipoteğin, bir üst sınır ipoteği olarak kurulması zorunluluk arz etmektedir. Bu nedenle, yukarıda, hükmün uygulama alanına ilişkin açıklamalarımızda da değindiğimiz gibi⁶⁴⁵, İcra İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre esasen iki tip kredi, hükmün uygulama alanına girmektedir. Bunlardan ilki, cari hesap sözleşmesine göre işletilen nakdi kredi; diğeri ise gayri nakdi kredidir.

Krediyi kullanan taraf, kredi sözleşmesi gereği kendisine tahsis edilmiş kredi limitinin bir kısmını veya tamamını, gayrinakdi kredi türleri için kullanabilir. Esasen, taraflar arasında, bu durumda da çoğu zaman bir cari hesap bulunmaktadır. Böyle bir hâlde, örneğin, teminat mektubu şeklinde bir gayrinakdi kredi kullanılmış ise söz konusu teminat mektubu bedelinin kredi veren tarafından ödenerek tazmin edilmesi durumunda, kredi ilişkisinin tarafları arasındaki anlaşmaya göre gayri nakdi kredinin ödenen bedeli, nakdi krediye dönüşerek cari hesapta kredi müşterisinin hesabına borç olarak yazılabilmektedir⁶⁴⁶. Bu durumun, borçlu cari hesap olarak tanımlanmakta olan kredi türünden esasen hiçbir farkı bulunmamaktadır. Bu nedenle, gayrinakdi kredi türü için de üst sınır ipoteğinin kurulacak olmasının kabulü, yanlış bir tercih sayılmamalıdır.

⁶⁴³ Bkz. s. 151, dn. 620.

⁶⁴⁴ §4, 4.2.2, s. 58, dn. 299, 300.

⁶⁴⁵ Bkz. s. 151, 152.

⁶⁴⁶ ARSLAN, Sempozyum, s. 201, REİSOĞLU, Şerh, s. 387; §2, 2.3.3, s. 32.

6.4 İPOTEK AKİT TABLOSUNUN KAYITSIZ ŞARTSIZ BİR PARA BORCU İKRARINI İÇERMESİNE RAĞMEN İPOTEĞİN PARAYA ÇEVİRLMESİ YOLUYLA İLÂMLI TAKİP İÇİN GEREKLİ ŞARTLAR

6.4.1 Genel Olarak

Kredi verenin, kredi ilişkisinden kaynaklanan alacağını tahsil için ipoteğin paraya çevrilmesi amacıyla İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinden yararlanabilmesi, öncelikle ipotek şeklindeki bir teminatı (m. 23/1) ve ardından söz konusu ipoteğin alacaklı lehine bir üst sınır ipoteği olmasını gerekli kılmaktadır⁶⁴⁷. Hükmün konusunu oluşturan ipoteğin türünün, üst sınır ipoteği olması gerektiği konusunda, 3182 sayılı Eski Bankalar Kanunu'nun 91. maddesinde yer alan açıklık⁶⁴⁸, her ne kadar İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde bulunmasa da maddenin uygulanabilirliği, alacaklı lehine bir üst sınır ipoteğinin varlığını zorunlu kılmaktadır. Esasen, ipotek akıt tablosunun kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içermesi halinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesi uyarınca borçluya ve varsa ipotek maliki üçüncü kişiye karşı ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip yapmak mümkündür (m. 149). İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi'nin krediyi kullandıran tarafa sağladığı asıl kolaylık, ipotek akıt tablosunun İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesinde aranan kayıtları ve özellikleri içermemesi durumunda da, kanunun öngördüğü diğer koşulları sağlamak şartıyla krediyi kullandıran tarafa, icra müdüründen icra emri gönderilmesini isteyebilme hakkı tanınmasıdır⁶⁴⁹.

Banka uygulamasında, kredi açma sözleşmesi bünyesinde işletilmekte olan cari hesaplar süresiz olarak aktedilmekte ve banka her zaman sözleşmenin feshini ihbar etmek yani, dilediği zaman cari hesabı kat etmek hakkını saklı tutmaktadır⁶⁵⁰. Bu nedenle de, cari hesabın kat'ı için, hesap döneminin sonunun beklenmesi şeklinde bir

⁶⁴⁷ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 14; ARSLAN, Sempozyum, s. 200; "...Takip dayanağı ipotek belgesi ve kredi sözleşmesine göre yuva kredisi sonucu verilen ipotek, teminat ipoteği olmayıp, kesin borç ipoteğidir. Bu nedenle borçlu, alınan kredilerin fer'ilerinden de sorumlu olması nedeni ile bir limit söz konusu değildir. Bu nedenle icra emri çıkarılmasında bir usulsüzlük olmadığı gibi, takip İİK.150/1 maddesine göre de yapıldığından, icra emri çıkarılması sözü edilen maddeye de uygundur. Şikâyetin reddine karar verilmek gerekirken yazılı şekilde kabulü ile icra emri ve takibin iptaline karar verilmesi isabetsizdir...", 12. HD. 21.3.1997T., 4591/4929, (yayınlanmamıştır); aynı yönde bkz. 12. HD. 5.6.1997T., 8262/8650, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 3.2.1997T., 3006/3283, (yayınlanmamıştır); aynı yönde, 12. HD. 19.9.1996T., 3116/9616, (yayınlanmamıştır).

⁶⁴⁸ 3182 sayılı Eski Bankalar Kanunu'nun 91. maddesinin kenar başlığı, **Azami Had İpoteğinin Paraya Çevrilmesi Yolu İle Takip Halinde İcra Emri'dir.**

⁶⁴⁹ ARSLAN, Sempozyum, s. 200.

⁶⁵⁰ REİSOĞLU, Şerh, s. 383, 384; KAPLAN, s. 173 vd; Söz konusu ve benzeri kayıtların geçerliliği için bkz. 19. HD. 25.11.1994T., 6472/1467 (BATIDER C. XVII, S. 4, s. 157).

zorunluluk bulunmamaktadır⁶⁵¹. Hesabın kat'edildiğinin krediyi kullanan borçluya tebliği ile birlikte –*alacaklının ödeme için bir süre tanımaması halinde*- alacak muaccel hale gelecek ve aynı gün içinde borç ödenmez ise; borçlu için temerrüt olgusu gerçekleşmiş olacaktır⁶⁵². Cari hesap bünyesinde, muaccel bir alacağın elde edilmesi için, kredi verence cari hesap ilişkisinin sona erdirilmesi ve bir görüşe göre, bunun *hesap özetiyle* beraber⁶⁵³, karşı tarafa noter, iadeli taahhütlü mektup ve telgrafla bildirilmesi gerekmektedir (TTK. m. 20)⁶⁵⁴. Bu anlamda kredi verenin, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin kendisine tanıdığı olanaklardan yararlanılabilmesi, cari hesabın kesilmesine yönelik yapılacak bildirim, mutlaka noter aracılığı ile yapılması halinde mümkün olabilecektir (m. 150ı). Kısa, orta, uzun vadeli krediler de kredinin veya kredi taksidinin vadesinin gelmesine rağmen ödenmemiş olması halinde, *hesap özeti*; gayri nakdi kredilerde ise kredi verenin, kredi bedelini ödemesinin ardından bu bedeli lehine kredi verdiği müşterisinden talep edebilmesi için *tazmin talebinin* kredi borçlusuna bildirmesi ile alacak muaccel hale gelecektir⁶⁵⁵.

6.4.2 Cari Hesabın Kesilmesi ve Vadeli Krediler Yönünden Hesabın Muaccel Kılınmasına İlişkin Hesap Özeti İle Gayrinakdi Krediler İçin Tazmin Talebinin Noter Aracılığı İle Gönderilmesi

6.4.2.1 Krediyi Kullanan Tarafın Hukuki Durumu

Krediyi kullandıran taraf, cari hesap şeklinde işletilmekte olan kredilerde cari hesabın kesilmekte olduğunu, krediyi kullanan tarafa *noter aracılığı* ile bildirmek zorundadır⁶⁵⁶. Esasen bu tarz bir bildirim, noter dışında *iadeli taahhütlü mektup* veya *telgrafla* da yapılabilecek olmasına rağmen (TTK. m. 20/III); İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi, noter aracılığı ile gönderimi esas almıştır. Aksi bir şekilde hesap özeti gönderilmiş olması durumunda, krediyi kullandıran taraf, icra müdüründen İcra ve İflâs

⁶⁵¹ REİSOĞLU, Şerh, s. 384.

⁶⁵² REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 15; REİSOĞLU, Şerh, s. 384.

⁶⁵³ Bkz. §2, 2.3.2.2.2, s. 28.

⁶⁵⁴ Birden fazla müteselsil borçlu var ise her birine ayrı ayrı ödeme ihtarının yapılacağı açıktır. Adi şirkete açılan kredilerde, şirketin tüzel kişiliği olmadığından tüm ortaklara tebligat zorunludur (ARSLAN, Sempozyum, s. 201; ARSLAN, Sorunlar, s. 82; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 15); TERCAN, s. 95.

⁶⁵⁵ REİSOĞLU, Kredi İşlemleri, s. 12; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 15; ARSLAN, Sempozyum, s. 200.

⁶⁵⁶ TERCAN, İpotek, s. 96.

Kanunu'nun 149. maddesi uyarınca işlem yapmasını isteyemez⁶⁵⁷. Bir başka anlatımla, icra müdürünün İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre harekete geçebilmesi, kanunda sayılan belgelerin noter aracılığıyla gönderildiğine dair noterden tasdikli suretlerinin ibraz edilmesine bağlıdır (m. 150ı). Gayri nakdi krediler yönünden ise yine krediyi kullandıran taraf, kredi müşterisi lehine yapmış olduğu ödeme çerçevesinde tazmin talebini noter aracılığı ile gönderecektir (m. 150ı).

Bu konuda öğretilerde **TERCAN** da, "*Türk Ticaret Kanunu'nun 20, III ve 92, II maddelerine göre cari hesabın sona ermesi ve hesap özeti bildirilmesi, noter aracılığı ile iadeli taahhütlü mektupla veya telgrafla olabilir. Ancak, m. 150ı ve 68b'de sadece noter aracılığı ile bildirim yer verildiğinden, iadeli taahhütlü mektupla ya da telgrafla yapılan bildirim dayanılarak 149 uncu madde uyarınca işlem yapılması istenemeyecektir*" görüşünü savunmaktadır⁶⁵⁸. Yazarın, Türk Ticaret Kanunu'nun 20/III maddesi ile 92/II maddesini ve İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesindeki hesap özetiyle aynı kanunun 150ı maddesindeki hesap özeti, birbirleriyle denk gören buradaki yaklaşımına katılmıyoruz.

Tacirler arasında diğer tarafı temerrüde düşürmek, sözleşmenin feshi veya ondan rücu amacını güden ihbar ve ihtarların noter, iadeli taahhütlü mektup veya telgrafla yapılması gerekmektedir (TTK. m. 20/III). Hangi durumlarda anılan yöntemlerden birinin kullanılabileceği, kanunda sınırlı sayım esasına göre belirlenmiştir. Cari hesap sözleşmelerinde, bakiyeyi gösteren cetveli alan taraf, aldığı tarihten itibaren bir ay içerisinde noter aracılığıyla taahhütlü mektup veya telgrafla itirazda bulunmaması halinde bakiye kabul edilmiş sayılır (TTK. m. 92). Görüleceği üzere, iki hüküm arasında, noter aracılığıyla veya telgrafla gönderilerin yapılması konusundaki ortaklık dışında, hiçbir yakınlık bulunmamaktadır. Bakiyeyi gösteren cetvele itiraz, ne karşı tarafı temerrüde düşürmeye yöneliktir, ne sözleşmenin feshi ne de ondan rücu anlamındadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 20/III maddesi, ancak tarafların her ikisinin de tacir olduğu cari hesap sözleşmelerinde, taraflardan birinin, cari hesap sözleşmesinin feshini gerçekleştirme istemesi hâlinde söz konusu olabilecektir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde, *noter aracılığı ile hesap özeti gönderilmesi zorunluluğu*, taraflar arasındaki ilişkinin devamında, Türk Ticaret

⁶⁵⁷ ARSLAN, Sempozyum, s. 201; 12. HD. 15.1.1991, 7033/198, (UYAR, Rehin, s. 417, 418).

⁶⁵⁸ TERCAN, İpotek, s. 96.

Kanunu'nun 92/I maddesine denk düşer tarzda getirilmiş bir hükümdür. Cari hesaplarda, bakiyeyi gösteren cetvele karşı yapılacak itirazların şekli, Türk Ticaret Kanunu'nun 92/II maddesinde düzenlenmiş olmasına rağmen; aynı cetvelin gönderilmesine ilişkin bir şekil şartı getirilmiş değildir (TTK. m. 92/I). İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, söz konusu boşluğa ilişkin bir hüküm getirmektedir (m. 68/I). İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin hükümleri, taraflar arasındaki ilişkinin son bulması anına yöneliktir. Krediyi kullandıran taraf, cari hesabın *kesilmesine* ilişkin hesap özeti (*cari hesap sözleşmesinin feshi*), noter aracılığı ile gönderecektir (m. 150ı). Kanun koyucu, burada, ilişkinin sonlanmasına ve nihai bakiyeye ilişkin borcun muacceliyet kazanmasına yönelik ihbarı, borçlu cari hesap ve vadeli nakdi kredilerde *hesap özeti*; gayri nakdi kredilerde ise *tazmin talebi* olarak ifade etmiştir. Buradaki gerek *hesap özeti* terimi gerekse *tazmin talebi* terimi, ne Türk Ticaret Kanunu'nun 92. maddesi anlamındaki bakiyeyi gösteren cetvel ne de İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi anlamındaki hesap özeti anlamındadır. *Burada yapılmakta olan bildirim adı ne olursa olsun, niteliği cari hesap sözleşmesinin feshi ve nihai bakiye alacağıının muacceliyet ihbarıdır.* Kanun koyucu burada, *Türk Ticaret Kanunu'nun 20/III maddesine göre* özel bir hüküm getirmiştir. Bu nedenle de, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesindeki muacceliyet ihbarı niteliğinde olan hesap özeti şeklindeki gönderiyi, ne İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesindeki hesap özetiyle ne de Türk Ticaret Kanunu'nun 92. maddesindeki bakiyeyi gösteren cetvelle denk görmemek gerekir.

Aynı şekilde **TERCAN**, "... kredi veren, cari hesap sözleşmesinde belirlenen her hesap devresinin sonunda ortaya çıkan hesap özeti kredi alana mutlaka noter aracılığıyla göndermek zorunda değildir. Ne zaman, cari hesap sözleşmesini sona erdirip, bakiye alacağı için borçluyu 149 uncu madde uyarınca takip etmek isterse, o zaman hesap özeti noter aracılığıyla göndermek zorundadır." şeklinde anılan yöndeki görüşünü sürdürmektedir⁶⁵⁹. Oysa, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde hesap özeti'nin gönderilmesi, belli zaman dilimlerine bağlanmıştır. Krediyi kullandıran taraf, borçlu cari hesaplarda, *hesap dönemlerini*; vadeli nakdi kredilerde ise *faiz tahakkuk dönemlerini* takiben on beş gün içerisinde, hesap özeti göndermek zorundadır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde hesap özeti'nin gönderilmesine ilişkin getirilen zamansal şartın varlığına rağmen; İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde, kredi hesabının kesilerek alacağıın muaccel kılınması bakımından her hangi bir zaman

⁶⁵⁹ **TERCAN**, İpotek, s. 96, **ÖKTEMER**, s. 476; İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi, cari hesabın kesilmesine yönelik hesap özeti'nin gönderilmesi hususunda emredici niteliktedir (**REİSOĞLU**, Yeni Düzenlemeler, s. 15).

sınırlaması bulunmamaktadır. Krediyi kullandıran taraf, tek taraflı olarak cari hesap sözleşmesini feshederek kredi borcunu muaccel hale getirebilir (TTK. m. 96/II). Kanımızca, krediyi kullandıran tarafın, dilediği zaman yapabileceği bu fesih bildirimini içerisinde kanunun deyimi ile bir *hesap özeti* bulursa da⁶⁶⁰, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde öngörülen hüküm ve sonuçların da, bu fesih bildirimini ile gerçekleşebileceği düşüncesinde değildir⁶⁶¹. Kanun koyucu, iki ayrı duruma ilişkin, iki ayrı, özel düzenleme getirmiştir. Bu her iki düzenlemenin de, uygulama alanları, birbirleriyle yakın ilişki içinde olmalarına rağmen, anılan görüşün aksine, farklıdır.

Kısa, orta, uzun vadeli krediler şeklinde işletilmekte olan nakdi kredilerin, uygulamadaki yaygınlığı doğrultusunda, cari hesap şeklinde işletilmesi mümkün olduğu gibi, bu tip krediler ödünç sözleşmesi şeklinde de yapılmaktadırlar⁶⁶². Böyle bir durumda sözleşme, Borçlar Kanunu'nun 306-312. maddelerine tabi olacaktır. Öğretideki bir görüşe göre, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi, ödünç sözleşmesinden kaynaklanan kredi alacağının, muaccel kılınarak ödenmesinin talep edilmesi hâlini, *vadeli kredi hesabının muaccel kılınmasına yönelik hesap özeti* gönderilmesi şeklinde ifade etmektedir⁶⁶³. Bu anlamda, kredi hesabında mevcut alacağın faizleri ile birlikte miktar belirtmek suretiyle ödenmesinin noter aracılığı ile istenmesi yeterlidir⁶⁶⁴. Ancak, yukarıda da açıklamaya çalıştığımız üzere, kanun koyucunun bu şekilde hesap özeti adını verdiği bir gönderinin noter aracılığı yapılmasını, kredi borcunun muaccel kılınması yönünden zorunlu görmesi, vadeli nakdi kredilerin de cari hesap içerisinde işletilmekte olduğu faraziyesinden hareket etmekte olduğunu göstermektedir⁶⁶⁵.

Alacaklının, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinden yararlanabilmesi, tarafları arasında işletilmekte olan kredinin türüne göre hesap özeti veya tazmin talebinin, krediyi kullanan tarafa noter aracılığı ile gönderilmiş olmasına bağlanmıştır. Öğretide, bu gönderme zorunluluğuna ilişkin kanunda bir süre öngörülmemiş olması nedeniyle, bu konuda genel hükümlerin uygulanabileceği ileri sürülmüştür⁶⁶⁶. Burada noter aracılığı ile yapılacak olan bildirim, sözleşmenin tek taraflı feshine ve nihai bakiye

⁶⁶⁰ Cari hesabın kesilmesine yönelik hesap özeti, herhangi bir özellik göstermemekte olup, bankacılık uygulaması açısından olağan hususları içermektedir (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 15); Ayrıca bkz. 12. HD. 16.11.1998T., 79/465, (yayınlanmamıştır).

⁶⁶¹ Bkz. §4, 4.3.3.2.2, s. 104, 105, dn. 472.

⁶⁶² REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 15.

⁶⁶³ ARSLAN, Sorunlar, s. 82; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 15; TERCAN, İpotek, s. 97.

⁶⁶⁴ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeleri, s. 15, 16; TERCAN, İpotek, s. 97.

⁶⁶⁵ Bkz. s. 152, 157.

⁶⁶⁶ ARSLAN, Sempozyum, s. 201.

alacağıının muaccel kılınmasına yöneliktir. Süresiz aktedilmiş olan cari hesaplarda, taraflardan birinin tek taraflı fesih bildirimini ile ilişki son bulur (TTK. m. 96/II), son bulan ilişki ile birlikte nihai bakiye tespit edilir ve nihai bakiyeden kaynaklanan borç muaccel hâle gelir. Fesih şeklindeki bu beyan, ancak muhatabının, hakimiyet alanına girmesi ile birlikte hüküm ve sonuçlarını doğurur⁶⁶⁷. Nihai bakiyenin muaccel kılınması, böyle bir durumda ancak, *her zaman yapılabilmesi mümkün* fesih beyanı ile yani cari hesap ilişkisinin sona erdirilmesi ile (TTK. m. 96/II) mümkündür. Bu nedenle de, anılan bu özellikleri gösteren muacceliyet ihbarı niteliğindeki bir beyanın, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde olduğu gibi, *gönderilmesi zorunluluğuna yönelik bir süreye bağlanması*, teknik olarak da, mümkün değildir.

Kredi alacaklısının İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre ancak muaccel hâle gelmiş olan kredi alacağı için takibe geçebileceği, tartışmadan uzaktır. İpotekle temin edilen ancak henüz müccel kredi borçları veya tazmin edilmemiş gayri nakdi krediler için takibe geçilerek icra emri gönderilmesi, mümkün değildir⁶⁶⁸. Bu şekilde gayri nakdi krediler için tazmin talebinin noter aracılığı ile gönderilmesi şeklindeki usul, hiç şüphesiz, gayri nakdi kredinin nakde dönüşen kısımları için geçerli olacaktır⁶⁶⁹.

Öğretide, Yargıtay'ın bu yöndeki görüşünün aksine, alacaklının henüz doğmamış veya muaccel olmamış ancak ipotek ile teminat altına alınmış olan kredi alacaklarının, ipotek miktarı ile sınırlı kalmak kaydıyla depo edilmesi hususundaki talebin mümkün olabilmesine ilişkin görüşler mevcuttur⁶⁷⁰. Aksi bir düşüncenin kabulü halinde, alacaklının henüz doğmamış veya müccel olan kredi alacakları, başlangıçta ipotekle teminat altına alınmış olmasına rağmen; sonradan teminatsız hâle

⁶⁶⁷ Kullanılmalarıyla bir hakkı veya hukuki ilişkiyi ortadan kaldıran haklara, bozucu yenilik doğuran haklar denir. Sözleşmenin feshi de, buna örnek olarak verilebilir. Bozucu inşai haklardan fesih, geleceğe etkili sonuçlar doğurur. Fesih, söz konusu yenilik doğurucu beyanın kullanılması ile bir hukuki ilişkiyi ortadan kaldıran haklar grubundadır. Söz konusu irade beyanı, karşı tarafın (muhatabının) hâkimiyet alanına girdiği anda, varmış sayılır. İrade beyanın muhataba varması ile yenilik doğurucu sonuç, kendiliğinden meydana gelir. Muhatabın bu beyanı kabul etmesi şart değildir (EREN, C. I, s. 61 vd.).

⁶⁶⁸ ARSLAN, Sempozyum, s. 203; İpoteğin kapsamı içinde olmasına karşın, henüz vadesi gelmemiş banka alacakları olabileceği gibi; gayri nakdi krediler için banka henüz tazmin talebi ile karşılaşmamış olabilir (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 20); Henüz riski gerçekleşmemiş ve nakde çevrilmemiş olan teminat mektubunun, banka alacağı olarak kabulünün yanlış olduğuna ilişkin, karar için bkz. 19. HD. 22.12.1993T., 92-10806/8851, (KOSTAKOĞLU, s. 121); 19. HD. 28.6.1994T., 93-6811/6930, (KOSTAKOĞLU, s. 126).

⁶⁶⁹ " Teminat mektuplarının ödenmemiş olan ... bedellerinin icra takibi sureti ile depo edilmesi istenemez. İİK'nun 150ı maddesine göre gönderilen hesap özellerinde bu bedelin depo edilmesi istense bile hukuki sonuç doğurmaz.", 12. HD. 14.2.1991, 8564/1707, (BATIDER, 1990, C. XV, S. 4, s. 143, 144; KURU, İcra, C. III, s. 2466, dn. 41; UYAR, Rehin, s. 420, No. 8); 12. HD. 30.11.1994T., 16983/95-10, (yayınlanmamıştır); 12. HD., 4..1996T., 13730/14551, (yayınlanmamıştır).

⁶⁷⁰ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 20; ARSLAN, Sempozyum, s. 203; TERCAN, İpotek, s. 97.

gelecektir⁶⁷¹. Bu halde, ipoteğin paraya çevrilmesi aşamasında, taşınmazın satımını takiben elde edilen bedel, muaccel olan kısım için ödenmeli, artan bir miktarın varlığı halinde bu kısım, henüz muaccel olmamış diğer alacaklar için icra veznesinde depo edilmelidir. Böyle bir hâlde, gayri nakdi kredinin güvencesi aynı değil; nakdi teminat haline gelmiş olacaktır⁶⁷².

Banka, müşterisine gayri nakdi kredi açmakla, onun adına sadece sorumluluk yüklenmiştir; ancak henüz bir ödemede de bulunmuş değildir. Bu anlamda, belki de hiçbir zaman ödemede bulunmayabilecektir⁶⁷³. Banka, bir risk üstlenmiş olmasının karşılığını, komisyon adı altında sahip olduğu alacak hakkı ile karşılamakta ve komisyon alacağını, borçlunun cari hesabına borç olarak kaydedebilmektedir⁶⁷⁴. Tazmin edilmemiş bir teminat mektubundan veya başka türdeki herhangi bir gayri nakdi krediden dolayı, tahsili talep edilebilir bir rücu alacağı henüz olmadığı, doğmadığı için cari hesaba kredi müşterisi için borç olarak da kaydedilebilecek herhangi bir banka alacağı bulunmamaktadır.

Kredinin, böyle bir anda kat'edilmesi halinde, muaccel kılınan nihai bakiye içerisinde, borç olarak kaydedilmiş bankanın komisyon alacağı bulunmasına rağmen; tazmin edilmemiş gayri nakdi kredi bedelleri yer almayacaktır. Muaccel kılınan nihai bakiye üzerinden takibin kesinleşerek ipoteğin paraya çevrildiğinin kabulü halinde dahi, söz konusu meblağ içerisinde yer almayan, takip alacaklısının henüz hak sahibi olmadığı ve olmasının da şüpheli olduğu ödenmemiş teminat mektubu bedelleri için ipoteğin paraya çevrilmesinden sonra, artması mümkün ihale bedelinin icra veznesinde depo edilmesini sağlamak, icra tekniği bakımından savunulması güç bir görüştür. Kaldı ki, bu şekilde, henüz söz konusu alacak üzerinde hak sahibi olmayan bir kişiye, hakkından fazlası üzerinde tasarruf edebilme olanağı tanınmaktadır.

⁶⁷¹ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 20; ARSLAN, Sempozyum, s. 203; ARSLAN, Sorunlar, s. 83; TERCAN, İpotek, s. 97.

⁶⁷² Örneğin, bankanın üst sınır ipoteği 2 milyar TL'si olduğu halde, kat ederek muaccel kıldığı ve tazmin için rücu ettiği kredi alacağı toplamı 300 milyon TL'si olabilir. Böyle bir halde kredi veren, 300 milyon TL'si için icra emri gönderebilecek, icra emrinde kesinleşen alacağının yanı sıra, ipotekle temin edilmiş olan ve fakat henüz müaccel olan kredi alacakları ile henüz tazmin edilmemiş teminat mektupları ve sair garantilerinin toplamının da ipotek miktarı ile sınırlı olarak depo edilmesini isteyebilecektir. Yapılan icra takibi neticesinde taşınmazın satılması halinde, satış bedeli de yüksek olursa muaccel alacağı aşan miktarın icra müdürlüğünde kredi kullandırmanın teminatı olarak depo edilmesi gerekecek, başka bir ifadeyle aynı teminatın yerini nakdi teminat alacaktır (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 20).

⁶⁷³ §2, 2.3.3, s. 31, 32.

⁶⁷⁴ §2, 2.3.3, s. 31, 32.

Muacceliyet ihbarını da içerir fesih beyanı, her ne kadar, kanunda *hesap özeti* veya *tazmin talebi* olarak ifade edilmişse de (m. 150ı), *muhatabına varması ile birlikte*, hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır⁶⁷⁵. Bu nedenle, hesap özeti veya tazmin talebi, kredi borçlusunun öncelikle sözleşmede göstermiş olduğu adresine gönderilecektir. Öğretide, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre de, sözleşmede gösterilen adresin kredi müşterisince değiştirilmiş olması durumunda, söz konusu değişikliğin, ancak noter aracılığıyla kredi veren taraf bildirilmesi halinde hüküm ifade edeceği (m. 68b) görüşü ileri sürülmektedir⁶⁷⁶. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde, adres değişikliğinin bildirilmesine ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle, söz konusu boşluğun, bir başka düzenlemede (m. 68b/l) yer alan anılan yöndeki hükmün kıyasen uygulanarak doldurulabileceği düşüncesinde değiliz. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde, söz konusu hükmün uygulanabilirliğine ilişkin doğrudan ve açıkça yapılmış bir gönderme olmaksızın krediyi kullanan tarafa, anılan doğrultuda bir yükümlülük yüklemek mümkün değildir.

Her ne kadar, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde krediyi kullandıran tarafın, hesap özeti adı altında bir belgeyi göndermesinden bahsedilmekteyse de, söz konusu hesap özeti ile İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde yer alan hesap özeti, aynı nitelikte, eş değer kavramlar değildir. Bu nedenle, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesindeki *hesap özetine* bağlanmış hüküm ve sonuçlar, kıyasen dahi İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin uygulanmasını gerektiren bir olayda uygulanamayacaktır. Sözleşmenin feshi ve nihai bakiye alacağıının muaccel kılınması niteliğindeki hesap özeti veya tazmin talebinin, bunların muhatabı olan krediyi kullanan tarafın hakimiyet alanına girmesi, gerekir ve yetiştir. Ancak, aynı zamanda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde, adres değişikliğinin bildirilmesine yönelik bir düzenleme de bulunmamaktadır. Bu nedenle, kanımızca kredi borçlularının, adres değişikliklerini bildirmemeleri halinde, hesap özeti veya tazmin taleplerinin muhataplarına ulaştırılmasında, onların hakimiyet alanlarına sokulmasında ciddi güçlükler yaşanacaktır. Bir başka anlatımla, söz konusu hesap özeti veya tazmin talebinin tebliği, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin aksine zorunluluk arz etmektedir (m. 68b/l c. 2). Ancak bu durum, yaşanan adres değişikliklerinin krediyi kullandıran tarafa bildirilmemesi durumunda, tebligatın yapılması konusunda ciddi güçlükler neden olacaktır.

⁶⁷⁵ Bkz. s. 163, dn. 667.

⁶⁷⁶ TERCAN, İpotek, s. 97.

Cari hesap sözleşmesinin feshedilerek nihai bakiye alacağıın muaccel olması ve bu anlamda takibe geçilebilmesi ancak, hesap özeti veya tazmin talebi adı altındaki belgenin muhatabına (*kredi borçlusu*) ulaşması, hakimiyet alanına girmesi veya bir başka anlatımla Tebligat Kanuna göre tebliğ olunması halinde mümkündür⁶⁷⁷. Adres değişikliğinin bildirilmesine ilişkin açık bir düzenlemenin de bulunmadığı bir durumda, kredi borçlularının, tebligatları engelleme şeklindeki kötüniyetli çabalarının artacağı aşıkardır.

Hesap özeti veya tazmin talebine ilişkin tebligatın noter aracılığı ile yapılması bir zorunluluktur (m. 150ı). Noterler, kendilerinden istenen tebliğ işlemlerini, Tebligat Kanunu dairesinde postayla ve aynı kanunun 2. maddesinde yer alan koşulların gerçekleşmesi durumunda, memur aracılığı ile yaparlar (7201 s.k. m. 1, 2). Bununla birlikte, noter aracılığı ile yapılacak tebligatlarda, Tebligat Kanunu'nun 35. maddesine göre tebligat yapılamayacaktır (7201 s.k. m. 34). Tebligat Kanunu'nun 35. maddesi hükümleri, kendisine veya adresine anılan kanunun öngördüğü tarzda yapılmış olan bir tebligatın ardından, adres değişikliğini bildirmemiş olan tarafa yapılacak ikinci tebligat veya kendisine daha önce tebligat yapılmamış ise de, taraflar arasında yapılmış imzası resmi merciler önünde ikrar olunmuş sözleşmelerde belirtilen adresler ile kamu kurum ve kuruluşları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, ticaret sicillerine ve esnaf ve sanatkârlar sicillerine verilen en son adreslerdeki değişiklikler hakkında uygulanır. Her ne kadar, ipotek akit tablosu, bir resmi senet olması nedeniyle Tebligat Kanunu'nun 35. maddesinin uygulama alanına dahil olmakta ise de, tebligatı yapacak olan makamın kazai merci değil (7201 s.k. m. 34); noter olması (m. 150ı) nedeniyle anılan hükmün, hesap özeti veya tazmin talebinin tebliği işlemlerinde de uygulanması mümkün değildir⁶⁷⁸.

Kredi sözleşmelerinde, tarafların önceden tebligat adreslerini belirlemeleri durumunda, sözleşmenin bu hükmünün Tebligat Kanunu'na göre geçerliliği ve söz

⁶⁷⁷ 12. HD. 19.10.1999T., 16259/16959, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 26.1.1999T., 7154/8189, (yayınlanmamıştır).

⁶⁷⁸ 12. HD. 13.11.1997T., 5364/6010, (yayınlanmamıştır); Aksi yöndeki bir başka karar için bkz. "...Borçlu tarafa ipotek akit tablosundan gösterilen adrese hesap özetleri tebliğ olunmuştur. Tebligat Kanunu'nun 35. maddesi hükmüne göre daha önce tebligat yapılmamış olsa dahi imzası resmi merciler önünde ikrar olunmuş sözleşmelerde belirtilen adreslerdeki değişiklikler bildirilmediği takdirde anılan madde hükümlerinin uygulanacağı açıktır. Hesap özetleri nedeniyle gönderilen tebligatlara taşınmıştır şerhi, verilmiştir. Adres değişikliği bildirilmediğinden borçlu tarafın ipotek senedinde gösterdiği adrese yapılan tebligatlar geçerlidir. Bu suretle de hesap ekstrelerinde yazılı miktarlar borçlu taraf yönünden kesinleşmiş olup, muaccel hale gelmiştir...", 12. HD. 12.2.1998T., 4016/5042, (yayınlanmıştır).

konusu adrese yapılacak gönderilerin, muhatabına tebliğ edilememelerine rağmen geçerli bir şekilde tebliğ edildiklerinin yine sözleşmesel olarak kabul edilip edilemeyecekleri, tartışılması gereken bir başka konudur. Bu konudaki bir görüşe göre, kredi sözleşmelerindeki bu yöndeki kayıtların, Tebligat Kanunu hükümleri karşısında hiçbir geçerliliği bulunmamaktadır. Bu durumda da, söz konusu gönderinin, Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılması gerekecektir. Sözleşmede bu yönde yer alan bir kaydın varlığı, anlaşılan adrese yapılan ve başarısızlıkla sonuçlanan tebligat işlemini geçerli kılmamaktadır⁶⁷⁹.

Tebligat Kanunu'nun 1. maddesinin kapsamı dışında kalan hallerde, taraflar tebligatın nasıl yapılacağını kendi aralarında kararlaştırabilirler. Bu durumda tebligat, kararlaştırılan hükümlere göre yapılır. Şayet, taraflar bu konuda bir karara varmamışlarsa ve tebligat posta yolu ile olacaksa, 5584 sayılı Posta Kanunu'na göre yapılır⁶⁸⁰. Tebligat Kanunu ve Tebligat tüzüğü, tamamen şeklidir. Kanunun ve tüzük hükümlerinin, en ince ayrıntısına kadar uygulanması gereklidir; bu şekilde yapılmamış ve belgelendirilmemiş tebligat geçerli değildir⁶⁸¹. Noter aracılığıyla yapılacak tebligatlar da Tebligat Kanunu'nun uygulama alanına dahildir (7201 s.k. m. 1). Çözümlemesi gerekli hukuki mesele; gönderinin, noter aracılığıyla yapılacağı hususunu, emredici olarak düzenlemiş bir hükmün varlığı karşısında (m. 150), Tebligat Kanunu hükümlerinin yanında, taraflar tebligatın yapılmasına, hüküm ve sonuçlarına ilişkin kendi aralarında bir takım anlaşmalar yapabilirler mi? Bu konuda sözleşme özgürlüğü geçerli midir?

Tebligat, tebliğ yapılacak kimseye, bilinen en son adresinde yapılır. Ancak bu kimseye, *kendi başvurusu veya kabulü halinde her yerde tebligat yapılması da mümkündür* (7201 s.k m. 10/I, II). Kredi borçlusu, kredi açma sözleşmesinde, kendisine yapılacak tebligatların hangi adrese yapılacağını baştan belirtmekte ve bu adrese yapılacak gönderilerin kendisine ulaşmasa dahi, kendisine tebliğ edilmiş sayılacağını kabul etmektedir. Yargıtay, kararlarında bu yöndeki sözleşme hükümlerini geçerli görmemektedir.

⁶⁷⁹ HGK., 25.3.1999T., 1999/12-552/556, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 15.12.1998T., 2601/3163, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 18.10.1995T., 8895/10351, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 4.6.1999T., 9322/10065, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 16.7.1998T., 9948/9485, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 21.5.1998T., 9315/10068, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 10.7.1997T., 10648/11156, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 25.11.1998T., 1043/1355, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 6.4.1999T., 6001/6553, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 21.4.1998T., 10712/11430, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 30.3.1992T., 8562/15626, (yayınlanmamıştır).

⁶⁸⁰ YILMAZI ÇAĞLAR, s. 68.

⁶⁸¹ TURHAN, U, Ahmet, Tebligat Hukuku, Tebligat Suçları ve İlgili Mevzuat, Ankara, 1998, s. 9, 10.

Adres değişikliğini bildirmeden sözleşmedeki adresini değiştiren kredi borçlusuna noter aracılığıyla gönderilen hesap özeti veya tazmin talebi, böyle bir durumda, Tebligat Kanunu'na göre tebliğ edilemeden tebligatı çıkaran makama iade edilmektedir (7201 s.k m. 21, Tebligat Tüzüğü m. 28). Yargıtay, bu durumda, koşullarının oluşması halinde ilânen tebligatı mümkün görmektedir (7201 s.k m. 28). Esasen, ilânen tebligatla varılacak hukuki sonuç ile sözleşme hükmünün uygulanması durumunda elde edilecek sonuç arasında bir fark görülmemektedir. İlânen tebligatta tebligat, kanunun gereği; sözleşme hükmüyle kararlaştırılan durumda ise, taraflar arasındaki sözleşme hükmü gereği *yapılmış sayılmaktadır*. Kaldı ki, her iki durumda da öncelikle tebligat, noter aracılığıyla yapılmaya çalışılacaktır. Bu şekilde bir sonuç alınamaması durumunda, sözleşme hükmü veya ilânen tebligat uygulanabilecektir. Bununla birlikte, Tebligat Kanunu'nun 10. maddesinin genişletici bir yoruma tabi tutulması halinde, tebligat adresine ilişkin konularda sözleşme yapılabilmesinin mümkün olduğu da savunulabilir. Bu nedenlerle, bu yöndeki sözleşme hükümlerinin, Tebligat Kanunu'nun 10. maddesine de dayanarak geçerli olduğu kabul edilebilir. Kaldı ki, benzer sonuç, zaten ilânen tebligat ile sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu halde, sözleşme hükümlerini geçersiz kılmak bakımından bir hukuki yarar da bulunmamaktadır⁶⁸².

⁶⁸² *“..takip dayanağı Genel Kredi Sözleşmesinin 44.2 maddesinde: müşteri ve kefiller, kanuni ikametgahlarını değiştirdiklerinde derhal aynı şekilde bir ikametgah göstermediği ve bu yeni ikametgahı ticaret siciline tescil ettirerek bankaya noter aracılığı ile bildirmediği takdirde ilk ikametgaha yapılacak tebliğlere itirazı olamayacağını ve bu sözleşme uyarınca yapılacak ihbarların noter veya postaya tevdi olduğu takdirde kendilerine yapılmış sayılacağını kabul etmişlerdir. Aynı sözleşmenin 44.1 maddesinde de müşteri ve kefillerin, isim ve imzaları yanında yazılı adresin kanuni ikametgahı olduğunu da kararlaştırmışlardır. Noterlerin, Tebligat Kanununun 35. maddesine göre tebligat yapamayacakları, aynı yasanın 34. maddesindeki sınırlama gereğidir. Akit serbestisi ve yukarıda belirtilen Tebligat hükümleri ve sözleşmenin özel hükümleri karşısında genel kredi sözleşmesinde belirtilen adrese çıkan ve taşınmıştır şerhi ile bila tebliğ iade edilen tebligatların notere tevdi tarihinde muhataplarına tebliğ edildiğinin kabulü gerekir. Somut olayda muteriz borçlu şirketin genel kredi sözleşmesi ve ipotek akit tablosundaki adresine noter kanalıyla tebligat çıkarılmış, adı geçen de yeni adresini, sözleşmenin özel hükümlerine göre alacaklı bankaya bildirdiği iddia ve ispat edilmediğinden hesap katına ilişkin tebligat geçerlidir..”, 12. HD. 12.2.1998T., 7140/7768, (yayınlanmıştır); “İpotek akit tablosunun 12. maddesinde borçlunun İİK.nun 21. maddesi saklı kalmak kaydıyla banka tarafından yapılacak her türlü tebligatadresine vuku bulduğu takdirde tebligatın şahsına yapılmış tebligat olacağını şimdiden kabul ederim şeklinde tarafları bağlayıcı beyanı vardır. Alacaklı anılan adreste hesap özeti noter vasıtası ile göndermiş olup kendisine düşen yükümlülüğü yerine getirmiştir. Muhataplar 7 yıl önce gösterilen adresten taşınmış ve muhtarlık kayıtlarında açık adresi olmadığından tebligat bila tebliğ iade olunmakla, yeni adresini bildirmeyen borçlu akitte belirtilen şartın sonucuna katlanmak zorundadır. Bu nedenlerle örnek 151 çıkarılmasında yasaya aykırı bir yön bulunmamakla kararın onanması ve karar düzeltme isteminin reddi gerekir düşüncesi ile çoğunluk kararına katılmıyorum...”, 12. HD. 24.6.1998T., 13814/960, (Üye H. Karakiş'in Karşı Oy Yazısı, yayınlanmamıştır).*

6.4.2.2 İpotekli Taşınmaz Maliki Üçüncü Kişinin Hukuki Durumu

Kredi ilişkisinin güvencesi olarak verilen ipoteğin, kredi borçlusu dışında üçüncü bir kişiye ait olması veya taşınmazın mülkiyetinin sonradan üçüncü kişiye geçmesi halinde, takibe başlamadan önceki son döneme ait hesap özeti veya tazmin talebinin, borçlu ile beraber ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişiye gönderilmesi gerekmemektedir⁶⁸³. Esasen, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde yer alan düzenlemeler, sadece kredi ilişkisinin tarafını oluşturan krediyi kullanan taraf esas alınmak üzere yasalaşmıştır. Krediyi kullandıran tarafın, hesap özeti veya tazmin talebini göndermekle yükümlü olduğu kişi, kanunda sadece krediyi kullanan taraf olarak belirlenmiştir (m. 150ı). Oysa ipotek, borçlunun borcu için üçüncü kişi bir kişi tarafından da verilebilir. Böyle bir hâlde, ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişi, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin uygulama alanının dışında kalmaktadır.

Krediyi kullanan tarafa gönderilmekte olan hesap özeti veya tazmin talebinin niteliği, cari hesap sözleşmesinin feshi ve nihai bakiye alacağının muaccel kılınmasına yöneliktir. Bu nedenle, ipotekli taşınmaz maliki, borçtan şahsen sorumlu değilse, alacaklının ödeme talebinin, borçlu ile birlikte kendisine de tebliğ edilmiş olması gerekmektedir (MK. m. 802). Bir başka anlatımla, ipotek, üçüncü bir kişi tarafından verilmişse, borcun ödenmesi ihbarının yapılması, alacağın ona karşı da muaccel olabilmesi için zorunludur⁶⁸⁴. Krediyi kullanan tarafa gönderilecek hesap özeti veya tazmin talebi (m. 150ı) ile ipotekli taşınmaz malikine gönderilecek olan ödeme ihbarının (MK. m. 802) nitelikleri aynı olsa da, düzenlenme yerleri farklıdır. Bu nedenle, Medeni Kanunu'nun 802. maddesi gereğince yapılacak ödeme ihbarının noter aracılığı ile yapılması gerekmemektedir.

6.4.3 Hesap Özeti veya Tazmin Talebinin Tebliği

Kredi verenin, cari hesabın kesilmesine veya vadeli nakdi kredi hesabının muaccel kılınmasına yönelik *hesap özetleri* ile gayri nakdi kredi bedelinin tazmin

⁶⁸³ ARSLAN, Sempozyum, s. 204; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 24; KURU, İcra, C. III, s. 2471; farklı yöndeki bir görüş için bkz. REİSOĞLU, Şerh, 1988, s. 614.

⁶⁸⁴ SUCU, s. 39; ARSLAN, Sempozyum, s. 204; 11. HD. 6.2.1987, 55/593, (YKD, 1987/6, s. 90).

edilmesi isteğini içeren *tazmin taleplerinin* noter aracılığıyla gönderilmiş olduğuna dair noterden tasdikli sureti, takip talebiyle birlikte icra müdürüne ibraz etmesi halinde, icra dairesi, kredi borçlusuna ve taşınmazın borçlu dışında bir üçüncü kişiye ait olması halinde söz konusu üçüncü kişiye icra emri gönderecektir (m. 150ı)⁶⁸⁵.

Öğretideki bir görüşe göre, kredi veren taraf, kredi ilişkisinden kaynaklanan alacağın *muaccel olmasını takiben* derhal takibe geçebilecektir. Bu konuda, kredi veren taraf ayrıca kredi borçlusunun, hesap özetine veya tazmin talebine yapması olası itirazını beklemekle yükümlü değildir⁶⁸⁶. Kaldı ki, kredi borçlusunun süresi içinde yapmış olduğu itiraza rağmen kredi veren, söz konusu itirazın dikkate alınmaksızın takibe devam edilmesini icra müdüründen isteyebilir⁶⁸⁷. Böyle bir durumda, kredi borçlusunun icra emrine karşı şikayet hakkı saklıdır⁶⁸⁸.

REİSOĞLU, madde metninde, noter aracılığı ile gönderilmekte olan ödeme ihbarının karşı tarafça tebellüğ edildiğine dair bir belgenin de icra müdürüne ibraz edileceğine dair bir açıklık bulunmadığını belirtmektedir (m. 150ı)⁶⁸⁹. Ancak, hesabın kat'edilerek kredi alacağının muaccel kılınmasına ilişkin hesap özetinin veya tazmin talebinin notere tevdi edildiği andan posta aracılığı ile tebligatın yapılması anına kadar geçecek sürenin nispeten uzunca bir süre olabilecek olması ve hukukun genel kurallarının göz önünde tutulması sonucunda, icra emrinin gönderilebilmesi için ödeme ihbarının borçluya tebliğinin aranması gerekecektir⁶⁹⁰. Aksi hâlde, borçluya icra emrinin gönderilmiş olmasına rağmen; henüz hesap özeti veya tazmin talebinin borçluya ulaşmamış olması olasılığında, borçlunun hesap özeti veya tazmin talebine itirazı söz konusu olamayacak ve bu nedenle borçlu, İcra Tetkik Merciiinden kendine tanınmış olan şikayet hakkı sayesinde icra emrinin iptalini isteyemeyecektir (m. 150ı)⁶⁹¹.

⁶⁸⁵ KURU, İcra, C. III, s. 2467; ARSLAN, Değişiklikler ve Yenilikler, s. 146; 12. HD. 19.6.1991, 1109/8087, (UYAR, Rehin, s. 424).

⁶⁸⁶ REİSOĞLU, Şerh, 1988, s. 615; REİSOĞLU, Kredi İşlemleri, s. 30; TERCAN, İpotek, s. 98.

⁶⁸⁷ "...Hesap özetine itiraz edilmiş olması İK.150/ı maddesine göre icra emri çıkarılmasına mani değildir. ...", 12. HD. 22.2.1994T., 2043/2506, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4632); aynı yönde, 12. HD. 25.11.1993T., 14479/18517, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4633).

⁶⁸⁸ 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun 91. maddesi noter tarafından "hesap özetinin borçluya gönderilmesinden" söz ettiğinden icra memuru hesap özetinin borçlu tarafından tebellüğ edilip edilmediğini de araştırma durumunda değildir (REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 30); ARSLAN, Sorunlar, s. 82; TERCAN, İpotek, s. 98; 12. HD. 22.2.1994, 2043/2506; aynı yönde bkz. 12. HD. 25.11.1993, 14479/18517, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4632, 4633).

⁶⁸⁹ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s.17.

⁶⁹⁰ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 17.

⁶⁹¹ Böyle bir hâlde borçlu, kendisine anılan belgelerin ulaşmasından önce noter aracılığı itirazlarını kredi kullandıran tarafa bildirmesi gerekebilecektir. Yapılan itirazın gerekçeli olması gerekmediğinden, bu tür bir itiraz da yeterli olabilecektir (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 17).

Aynı yöndeki bir başka görüşe göre de, maddede açıklık bulunmamakla birlikte, krediyi kullandıran tarafça noter aracılığı ile borçluya gönderilen hesap özeti veya tazmin talebinin borçluya tebliğ edilmiş olması zorunludur. Zira, ödeme ihbarı borçluya tebliğ olunmadıkça, borçlunun *mütemerrid olması* ve ona karşı takip yapılması mümkün değildir⁶⁹². Takip talebi üzerine gönderilecek icra emrinin tebliğini takiben yedi günlük şikayet süresi (m. 16) içinde İcra Tetkik Merciiince iptal edilmemesi için alacaklının, noter aracılığıyla gönderilmiş olan hesap özeti veya tazmin talebinin muhatabına tebliğ edilmiş olduğunu saptaması ve sekiz günlük itiraz süresinin geçmesinin ardından itiraz edilmemesi halinde, bu takip yoluna başvurusu gerekir⁶⁹³.

Kanımızca da, her ne kadar kanunda, hesap özeti veya tazmin talebinin gönderildiğine yönelik noterden tasdikli suretin icra müdürlüğüne ibrazı yeterli görülmüşse de, burada kastedilenin, hesap özeti veya tazmin talebinin muhatabına tebliğ olunduğuna dair noterden tasdikli suretin ibraz edilmesi gerektiği şeklinde anlaşılması gerekir. Fesih beyanı ve muacceliyet ihbarı niteliğindeki hesap özeti veya tazmin talebi, hüküm ve sonuçlarını ancak, muhatabına yani krediyi kullanan tarafa varması, onun hakimiyet alanına girmesi, yani tebliğ olunması ile birlikte doğurur⁶⁹⁴. Hesap özeti veya tazmin talebinin tebliğ olunmaması halinde, cari hesabın kesilmesinden, buna bağlı olarak nihai bakiye alacağının muaccel kılınmasından bahsedilemez.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre icra müdürü, alacağın muaccel olduğunu anlarsa icra emri gönderecektir. Asıl borca ilişkin vadenin gelip gelmediğini, yani borcun muaccel olup olmadığını re'sen gözetecektir⁶⁹⁵. İcra ve İflâs Kanunu'nun

⁶⁹² ARSLAN, Sorunlar, s. 82; ÖKTEMER, Uygulama, s. 170; UYAR, Rehin, s. 399, dn. 3; 12. HD. 10.3.1992, 1991-8994/2764; 12. HD. 19.6.1991, 1109/8087, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4639, 4640); 12. HD. 13.12.1995, 17331/17711, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4615, 4616); aynı yönde bkz. 12. HD. 10.7.1995, 4015/10354; 12. HD. 23.11.1993, 13789/18367, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4616); 12. HD. 5.4.1995T., 5165/5072, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4629); 12. HD. 23.11.1993T., 13879/18367, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4630); 12. HD. 19.6.1991T., 1109/8087, (UYAR, Rehin, s. 415).

⁶⁹³ ARSLAN, Sempozyum, s. 202; 12. HD. 11.5.1990, 12990/5471, (UYAR, Rehin, s. 520); Bu takip talebi üzerine borçluya gönderilecek olan icra emrine İcra ve İflâs Kanunu'nun 150. maddesine göre İcra Tetkik Merciiinde şikayet hakkı bulunduğu yazılması uygun olacaktır (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 17, 18); 12. HD. 5.7.1995T., 9958/10133, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4626); 12. HD. 17.10.1990T., 3136/10089, (UYAR, Rehin, s. 417); 12. HD. 21.3.1995T., 3615/3957, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4628).

⁶⁹⁴ Bkz. s. 163, dn. 667.

⁶⁹⁵ İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takiplerden farklı olarak, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takipte, icra müdürünün, alacağın muaccel olup olmadığını inceleme yetkisi bulunmaktadır. İcra müdürü, alacağın muacceliyet kespittiğini, kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içeren ipotek akıt tablosundan kolayca tespit edebilir. Borçlu, böyle bir takipte, borcun vadesinin gelmediğini ileri sürme hakkından yoksundur. Zira, gönderilen icra emrine karşı borçlu, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149a maddesi gereğince, İcra ve İflâs Kanunu'nun 33/1 maddesinde sayılan gerekçelerle (*itfa, imhâl, zamanaşımı*) karşı

150ı maddesinde de icra müdürü, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre işlem yapacak olması nedeniyle, burada da, söz konusu yükümlülük altındadır. Bu nedenle, borcun muaccel olup olmadığının tespiti için hesap özeti veya tazmin talebinin muhatabına ulaşması, yani tebliğ olunmuş olması gerekecek; icra müdürü de buna ilişkin şerhi arayacaktır.

6.4.4 Hesap Özetine Veya Tazmin Talebine İtiraz Ve Sonuçları

Kendisine noter aracılığı ile gönderilen hesap özeti veya tazmin talebini alan krediyi kullanan taraf, gönderilen bu hesap özeti veya tazmin talebine itiraz etme hakkına sahiptir (m. 150ı)⁶⁹⁶. Buna göre, hesap özeti veya tazmin talebini alan kredi borçlusuna, bunları aldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde yine noter aracılığıyla itiraz edebilecektir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi, açık bir düzenleme getirmemiş olmasına rağmen; itiraz için öngörülen sekiz günlük süre, hesap özeti veya tazmin talebinin kredi borçlusuna tebliğ edildiği andan itibaren başlatılacaktır⁶⁹⁷. İtiraz süresinin gün olarak tespit edilmiş olması nedeniyle, sekiz günlük sürenin hesaplanmasında, ilk gün yani tebliğ günü hesaplamada dikkate alınmaz (m. 19/İ).

Sekiz gün olarak öngörülen itiraz süresinin, krediyi kullandıran tarafından tebellüğ için mi yoksa itirazın notere bildirilmesi için mi geçerli olduğu konusunda kanunda (m. 150ı) bir açıklık bulunmamaktadır. Bu konudaki görüşlerden ilkinde göre; söz konusu süre, itirazın notere tevdi için gerekli görülen süredir. Aynı sekiz günlük süre içinde itirazın ayrıca kredi alacaklısına ulaşması gerekmemektedir⁶⁹⁸. Bir başka görüşe göre ise, bir irade açıklamasının hüküm doğurabilmesi için genel hukuk

koyabilecektir. Bu nedenlerle, icra müdürü, borcun vadesinin gelip gelmediğini re'sen gözetme yükümlülüğü altındadır (KURU, İcra, C. III, s. 2458; POSTACIOĞLU, İcra, s. 573).

⁶⁹⁶ "...Borçlu her ne kadar 1. ihtarnameye süresinde itiraz etmemiş ise de, **alacaklı banka aynı miktardaki borcu içeren 2. bir hesap kat ihtarını borçluya göndermekle yeniden bir itiraz hakkı tanımış olmaktadır. Sözü edilen 2. ihtarnameye borçlu tarafından itiraz edilmekle İİK.nun 150/ı maddesi gereğince bilirkişi incelemesi yapılarak hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken...**", 12. HD. 9.10.1996T., 2957/3183, (Üye Oktay İzgiey'in Karşı Oy Yazısı, yayınlanmamıştır).

⁶⁹⁷ ARSLAN, Değişiklikler ve Yenilikler, s. 146; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 16; TERCAN, İpotek, s. 100, 101.

⁶⁹⁸ ARSLAN, Sempozyum, s. 201; ARSLAN, Sorunlar, s. 82; TERCAN, İpotek, s. 101; 12. HD. 23.3.1989T., 8724/4065, (ÖKTEMER, Uygulama, s. 169); 12. HD. 5.12.1990T., 11765/12592, (YKD, 1991/6, s. 887, 888; UYAR, Rehin, s. 422); 12. HD. 21.2.1995T., 1683/2372, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4630, 4631); 12. HD. 14.7.1998T., 13513/14292, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 21.9.1999T., 15461/16013, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 4.12.1998T., 3185/3873, (yayınlanmamıştır).

kurallarına göre, onun, muhatabına ulaşması zorunludur. Başka bir anlatımla, hükme göre sadece krediyi kullanan tarafın sekiz gün içinde hesap özeti veya tazmin talebine itiraz etmesi yetmemekte, ayrıca aynı sekiz günlük süre içinde itirazın muhatabı olan krediyi kullandıran tarafa ulaşması da gerekmektedir. Kaldı ki, kanun koyucu, sekiz gün içinde itirazın yapılmasını yeterli görseydi, bunun madde metninde ayrıca ve açıkça düzenlerdi⁶⁹⁹.

Aynı yöndeki tartışmayı, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde yer alan, krediyi kullandıran tarafın hesap özeti göndermesine ilişkin süre konusunda yapmış olmamız nedeniyle, burada da ayrıntısıyla konuyu incelemeyi gerekli görmüyoruz⁷⁰⁰. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde olduğu gibi kanun koyucu, kimi zaman, söz konusu irade beyanlarının belli bir şekilde yapılmasını gerekli görmektedir. Konumuz gereği, anılan tebligat işlemi, noter tarafından, Tebligat Kanunu'na göre yapılacaktır (m. 150ı; 7201 s.k. m. 1). Böyle bir durumda, söz konusu irade beyanının sahibi ile bu beyanı muhatabına ulaştıracak olan, birbirinden ayrılmaktadır; ayrılmak zorunda bırakılmaktadır. Kanımızca, kredi borçlusuna yüklenmiş ödev, öngörülen süre içerisinde anılan beyanı, tebligatı yapacak makama tebliğ edilmek üzere ulaştırmak ve tebligat işleminin yapılmasını temin etmektir. Bu nedenle de, tıpkı İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/ı maddesindeki hesap özeti gönderilmesinde olduğu gibi –*aynı kanunda yer alan hesap özetine karşı yapılacak itirazın aksine* (m. 68b/II)- burada da, hesap özetine karşı yapılan itirazın, öngörülen sekiz günlük süre içerisinde notere tebliğ edilmek üzere tevdi gerekir ve yetişir⁷⁰¹.

İtiraz için kendisine başvuru olan noterin, kredi borçlusunun itirazında bildirmekte olduğu sebeplerin gerçek olup olmadığı konusunda inceleme yapmak gibi bir yetkisi bulunmamaktadır. Zira, nasıl ki noter, kredi alacaklısınca hazırlanan hesap özeti veya tazmin talebini herhangi bir incelemeye tabi tutmaksızın kredi borçlusuna tebliğ ediyorsa, kredi borçlusunun bildirmekte olduğu itirazları da herhangi bir incelemeye tabi tutmaksızın krediyi kullandıran tarafa tebliğ etmelidir⁷⁰².

Öğretideki bir görüşe göre, bu sayede kredi borçlusu, kendisine gönderilen hesap özeti veya tazmin talebinde bildirildiği kadar borcunun bulunmadığı veya

⁶⁹⁹ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 16.

⁷⁰⁰ §4, 4.3.2.3.1, s. 70 vd.

⁷⁰¹ §4, 4.3.2.3.1, s. 76, 77.

⁷⁰² TERCAN, İpotek, s. 101.

*borcunun vadesinin gelmediği düşüncesindeyse, yukarıda anılan süre ve şekilde itiraz etmek yolunu seçecektir*⁷⁰³. Kanımızca, böyle bir durumda, borcun esasına yönelik itiraz, borcun miktar ve geçerliliği ile sınırlı kalacaktır. Vadenin gelip gelmediği konusu bu şekilde ileri sürülemez. Şöyle ki, sözleşmenin feshi ile birlikte tespit edilen nihai bakiye, ayrıca bir önel tanınmamış ise fesih beyanının muhatabına ulaşması ile birlikte muaccel olmaktadır. Söz konusu muacceliyet, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi için hesap özeti veya tazmin talebinin krediyi kullanan tarafa noter aracılığı ile gönderilmesiyle sağlanmaktadır. Bu yapılmaksızın, kredi alacaklısının, icra müdüründen İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre işlem yapmasını talep etmesi mümkün değildir. İcra müdürü, tıpkı İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesinde olduğu gibi burada da borcun muaccel olduğunu kendiliğinden gözetecektir⁷⁰⁴. Söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemiş olması durumunda, başvurulacak hukuki çare, İcra ve İflâs Kanunu'nun 16. maddesinde öngörülmekte olan şikayettir⁷⁰⁵.

Kredi borçlusunu, sekiz gün içerisinde hesap özeti veya tazmin talebine karşı olan itirazlarını *noter aracılığıyla* yapmalıdır; aksi bir usulde yapılan itirazın İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre hiçbir geçerliliği bulunmamaktadır⁷⁰⁶. Bununla birlikte öğretilerdeki bir görüşe göre, öngörülen şekilden başka bir biçimde yapılmış itiraz, geçerli olmamakla birlikte, dava halinde, söz konusu şekil şartının bir geçerlilik değil; Türk Ticaret Kanunu'nun 20/III maddesinde olduğu gibi bir ispat şartı sayılması daha doğrudur⁷⁰⁷. Kanımızca, bu görüşe katılmak mümkün değildir. Hüküm, hesap özeti veya tazmin talebine karşı ancak noter aracılığı ile itirazını yapmış olduğunu *ispatlaması* halinde kredi borçlusuna, tetkik merciinde şikayette bulunma hakkı tanımıştır. Kanunun aradığı *ispat şartı*, başka bir şekilde yapılacak itirazla sağlanamaz. Bu nedenle, madde metninden *kanımızca*, itirazın şeklinin bir geçerlilik şartına bağlanmış olduğu dışında başkaca bir anlam çıkmamaktadır. Kaldı ki, Türk Ticaret Kanunu'nun 20/III maddesi, tacirler arasında öngörülen konularda yapılacak gönderilerin şeklini, bir ispat şekli olarak değil; bir geçerlilik şartı olarak düzenlemiştir.

⁷⁰³ Kredi ilişkisinden kaynaklanan alacağını teşkil eden taşınmazın, kredi borçlusunu dışında üçüncü bir kişiye ait olması halinde, bu kimseye de hesap özeti veya tazmin talebinin gönderilmesi şeklinde bir yasal düzenleme getirilmemiş olması nedeniyle, bu kimsenin anılan şekilde itirazda etme hakkı bulunmamaktadır (TERCAN, İpotek, s. 100).

⁷⁰⁴ Ayrıca bkz. §7, 7.4.1.2, s. 220.

⁷⁰⁵ KURU, İcra, C. III, s. 2458, dn. 10.

⁷⁰⁶ ARSLAN, Sorunlar, s. 82; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 16; TERCAN, İpotek, s. 101; 12. HD. 23.3.1989T., 8729/4069, (YKD, 1989/12, s. 1747, 1748); 12. HD. 24.3.1989T., 6549/4143, (UYAR, Rehin, s. 264); 12. HD. 5.12.1990T., 11765/12692, (YKD, 1999/6, s. 887).

⁷⁰⁷ ÖKTEMER, Uygulama, s. 169.

Aksi şekilde yapılan gönderiler, hükümsüzdür⁷⁰⁸. Borçlu, itirazını noter aracılığı ile gönderdiğini belgeleyebilmek için yapmış olduğu itirazın noterden tasdikli bir örneğini de kendisinde saklayacaktır⁷⁰⁹.

Kanunda öngörülen hesap özeti veya tazmin talebinin kanuni muhatabı, kredi borçlusudur. Bu nedenle, söz konusu kredi ilişkisinde, üçüncü kişi sıfatı taşıyan kefilin veya borçlu için taşınmazını ipotek ettiren taşınmaz malikinin⁷¹⁰, söz konusu gönderilere itiraz etme hak ve yetkileri bulunmamaktadır. Kaldı ki, krediyi kullandıran tarafın, kredi borçlusu dışında söz konusu kimselere, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150/1 maddesi anlamında ve niteliğinde, hesap özeti veya tazmin talebi gönderme yükümlülüğü de bulunmamaktadır⁷¹¹. Kanunun hüküm ve sonuçları, kredi ilişkisinin asli tarafları olan kredi alacaklısı krediyi kullandıran taraf ile kredi borçlusu olan krediyi kullanan taraf arasında geçerli olacak şekilde düzenlenmiştir. Borçlunun noter aracılığı ile süresi içinde yapacağı itiraz, haklı bir sebebe dayanmasa veya gerekçesiz bile olsa, alacaklının İcra ve İflâs Kanunu'nun 150/1 maddesi hükmünden yararlanmasını geçici olarak önleyebilecektir⁷¹².

Kredi verenin kendisine krediyi kullandıran tarafça gönderilmiş olan hesap özeti veya tazmin talebine sekiz gün içinde noter aracılığıyla itiraz etmiş olmasına rağmen, kredi alacaklısının, daha önce başlatmış olduğu icra takibini devam ettirmesi veya daha önce takibe başlamamışsa icra takibine başvurması mümkündür⁷¹³. Bu anlamda, kredi borçlusunca hesap özetine karşı yapılan itiraz, kredi alacaklısının takibe geçebilmesinin bir şartı olmayıp kredi borçlusuna, icra emrine karşı icranın geri bırakılması yanında tetkik merciine şikayette bulunma hakkı tanımaktadır (m. 150/1). Hüküm, hesap özeti veya tazmin talebine karşı yapılacak itirazı, anılan şikayet

⁷⁰⁸ DOMANIÇ, Şerh, C.I, s. 129; ARKAN, s. 144, 145.

⁷⁰⁹ TERCAN, s. 101.

⁷¹⁰ 12. HD. 18.4.1995T., 5946/5953, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4628, 4629); Ayrıca bkz. §7, 7.4.2, s. 222; §7, 7.4.1.1, s. 219 vd.

⁷¹¹ 12. HD. 27.4.1995T., 6131/6653, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4628; 12. HD. 15.6.1993T., 6431/10826, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4634); 12. HD. 27.10.1992T., 5512/12619, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4638, 4639).

⁷¹² ARSLAN, Sorunlar, s. 82; ARSLAN, Sempozyum, s. 201; İtiraz yönünden haklı bir sebebe dayanması gerekmediği gibi gerekçe de aranmayacaktır (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 17).

⁷¹³ ARSLAN, Sorunlar, s. 82; REİSOĞLU, Şerh, 1988, s. 615; 12. HD. 22.2.1994T., 2043/2506; 12. HD. 25.11.1993T., 14479/18517, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4632, 4633); "...Alacaklı İİK.nun 150/1 maddesine göre ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapmış ve hesap özeti takipten önce borçlulara tebliğ edilmiştir. Sözü edilen maddeye göre borçluların hesap özetine itiraz etmeleri icra emri çıkarılmasına engel değildir. Borçluların diğer itirazları aynı yasanın 68/b maddesi çerçevesinde incelenerek alınacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken icra emrinin iptaline karar verilmesi...", 12. HD. 1.9.1998T., 13064/14340, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 5.9.1996T., 5556/6093, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 19.11.1999T., 769/1267, (yayınlanmamıştır).

prosedürünün bir ön şartı olarak değerlendirilmektedir⁷¹⁴. Söz konusu itiraz süresinin susularak geçilmiş olması halinde, kredi borçlusunun icranın geri bırakılması yolu dışında, takip hukukunda başvurabileceği başka bir yol kalmamaktadır. İcranın geri bırakılması yolunda da, alacağın miktarının tartışılması mümkün değildir (m. 149a, 33/I). Bir başka anlatımla, kredi borçlusunun, kendisine gönderilen hesap özeti veya tazmin talebine süresi içinde ve öngörülen şekilde itiraz etmemesi durumunda, ipotek limiti ile sınırlı olarak, borç miktarı, onun için şeklen kesinleşir⁷¹⁵.

Takibe geçilebilmesi bakımından, kredi alacağının muacceliyet kespilmesi gerekir ve yetiştir. Öngörülen sekiz günlük itiraz süresinin geçmesinin de beklenmesinin gerekip gerekmediği, kanunda ayrıca düzenlenmiş değildir. Oysa, kredi borcunun muacceliyetini takiben, işlemekte olan sekiz günlük itiraz süresi içinde, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takibe geçilmesi halinde, aynı sekiz günlük süre içerisinde icra emri de tebliğ edilebilir. Böyle bir durumda, kredi borçlusunun önce noter aracılığı ile itirazda bulunması, ardından, icra emrine karşı, tetkik merciinde şikayette bulunması gerekecektir. **TERCAN**, gerek hesap özeti veya tazmin talebinin gerekse icra emrinin aynı gün tebliğ edilmesi durumunda, kredi borçlusuna tanınmakta olan sekiz günlük itiraz ve yedi günlük şikayet sürelerinin çakışmakta olduğunu, bu şekilde hesap özetine itiraz süresinin, fiilen yedi güne ineceğini, zira sekizinci gün itiraz edilebilse bile, kredi borçlusunun şikayete başvurmak için gerekli süreyi kaçırmış olacağını belirtmektedir⁷¹⁶.

⁷¹⁴ "...**İİK. 150/ı maddesi gereğince krediyi kullanan tarafın noter marifeti ile 8 gün içinde hesap özetine itiraz etmiş olduğunu ispat etmek suretiyle tetkik merciine şikayette bulunma hakkı vardır. Bu nedenle ihtarname içeriğine ve hesap özetine 8 günlük yasal süre içinde itiraz etmeyen borçlunun tetkik merciinde icra emrinin iptalini istemeye hakkı yoktur. Bu nedenle şikayetin reddi gerekirken yazılı şekilde kabulü isabetsizdir...**", 12. HD. 24.5.1995T., 10195/11080, (yayınlanmamıştır).

⁷¹⁵ **ARSLAN**, Sorunlar, s. 82; 12. HD. 16.4.1992T., 11579/4987 (**UYAR**, Kanun, C. III, s. 4636, 4637); 12. HD. 16.11.1990T., 12498/11673, (**UYAR**, Rehin, s. 424); 12. HD. 31.12.1989T., 12463/15465, (**ARSLAN**, Sorunlar, s. 85, dn. 19); "...borçluya alacaklı tarafça takipten önce cari hesabın kesilmesine ve kredi hesabının muaccel kılınmasına ilişkin ihtarnamede borç tutarı, ...lira olarak saptanmış ve borçlu tebliğ edilen bu ihtarnameye 8 gün içinde itiraz etmemiştir. Bu durum karşısında sözü edilen borç miktarı **İİK.nun 150/ı maddesine göre kesinleşmiş bulunmaktadır...**", 12. HD. 17.6.1997T., 468/1783, (yayınlanmamıştır).

⁷¹⁶ **TERCAN**, İpotek, s. 106; Tebligat işlemlerinde yaşanabilecek gecikmeler sonucunda, icra emrinin, hesap özeti veya tazmin talebinden daha önce krediyi kullananca tebellüğ edilmesi de mümkündür. Böyle bir halde, hesap özeti veya tazmin talebi tebellüğ edilmedikçe, kanunda öngörülen sekiz günlük itiraz süresinin çalışmaya başlaması mümkün değildir. Böyle bir durumda, hesap özeti veya tazmin talebinin tebliğinden önce icra emrinin borçlu tarafından tebliğ alınması halinde borçlu itiraz edebilirse de icra emrinin tebliği, süreyi başlatmayacaktır (**REİSOĞLU**, Yeni Düzenlemeler, s. 16; İşlemeyecek olan sürenin itiraz süresi olduğuna ilişkin bkz. **TERCAN**, İpotek, s. 106. 107. Bu konudaki bir başka öneriye göre, kredi borçlusu, hesap özeti veya tazmin talebi kendisine henüz ulaşmamış olmasına rağmen noter aracılığı ile itirazda bulunabilmeli veya ulaştıktan sonra yine sekiz gün içinde itirazda bulunabilmeli ancak bu durumda daha önce şikayet için öngörülen yedi günlük sürenin geçmiş olması hâlinde, krediyi kullanan tarafa yeni bir şikayet süresi tanınmalıdır. Bir başka çözüm yolu, icra emrinin krediyi kullanan tarafa tebliğ edilmesi ile birlikte kredi veren tarafa noter aracılığı ile göndereceği itiraz sebeplerini böyle bir halde doğrudan İcra Tetkik Mercine bildirmesi ve bunlara dayanarak icra emrine karşı şikayet sebeplerini ileri sürebilmelidir (**TERCAN**, İpotek, s. 106, 107). Anılan bu türdeki karmaşık olasılıkların yaşanmaması ve borçlu ile

Kanımızca, anılan durumun yaşanması olanaksız değil; ancak son derece istisnaidir. Zira, öncelikle, kredi alacaklısı, hesap özeti veya tazmin talebinin tebliğ edilmesinden önce takibe başlayamamaktadır. Yukarıda anılan durumun gerçekleşmesi ancak, kredi borçlusuna hesap özeti veya tazmin talebinin tebliğ edildiği aynı gün, tebligatın yapıldığından kredi alacaklısının haberdar olması ve takibe geçilerek yine aynı gün icra emrinin kredi borçlusuna tebliğ edilmiş olması halinde mümkündür. Bununla birlikte, hesap özeti veya tazmin talebinin tebliğ edilmiş olduğunun takibe başlanması için belgelendirilmesi gerekecek ve tebligatın yapıldığını gösteren tebligat parçasının da yukarıda bahsi geçen aynı gün kredi alacaklısının eline geçmesi gerekecektir.

Takibe geçilebilmesi bakımından, sekiz günlük itiraz süresinin de beklenmesi, bir zorunluluk değil; ancak ihtiyatlı ve kredi borçlusu lehine bir davranış olacaktır. Bununla birlikte kanımızca takibe başlanabilmesi bakımından söz konusu sürenin geçmesinin beklenmesine gerek yoktur⁷¹⁷. Zira, yapılacak itirazın, gönderilecek olan icra emriyle değil⁷¹⁸; icra emrine karşı başvurulabilecek şikayet prosedürü ile bir ilişkisi bulunmaktadır.

Öğretideki bir görüşe göre, krediyi kullandıran tarafın alacağı, itiraz edilmeyen hesap özeti veya tazmin talebindeki miktar açısından kesinleşmiş olacağından⁷¹⁹, ipotegün paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takibe, kesinleşmiş bu miktar üzerinden

alacaklının çıkarlarının eşit olarak korunabilmesi için borçluya tanınan sekiz günlük itiraz süresinin sona ermesi ile birlikte takibe başlanması yerinde olacaktır (TERCAN, İpotek, s. 107). Aksi yöndeki kararlar için bkz. 12. HD. 10.3.1992T., 8994/2764; 12. HD. 19.6.1991T., 1109/8087, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4639, 4640); Alacaklının gönderdiği hesap özeti ve ihtarnamenin borçluya **tebliğ edilmemiş olması halinde, borçluya gönderilmiş olan icra emrinin iptaline karar verilmesi gerekeceği yönündeki kararlar için bkz. 12. HD. 5.4.1995T., 5165/5072; 12. HD. 23.11.1993T., 13879/18367, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4629, 4630); ayrıca bkz. ÖKTEMER, Uygulama, s. 169, 170; aksi yöndeki görüş için bkz. REİSOĞLU, Şerh, 1988, s. 615; REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması, s. 31.**

Tüm bu olasılıkların yaşanabilmesi, icra emrinin hesap özeti veya tazmin talebinden daha önce, kredi borçlusunun eline geçmiş olmasına bağlıdır. Kanımızca da, kredi alacaklısının takibe geçebilmesi, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesinde olduğu gibi, kredi borcunun muacceliyet kespetmesine bağlıdır. Borcun muacceliyeti, anılan durumda, hesap özeti veya tazmin talebi olarak kanun koyucunun adlandırdığı, cari hesap sözleşmesinin feshi ve nihai bakiye alacağının muaccel kılınmasına yönelik bozucu yenilik doğuran beyanın, muhatabına ulaşması yani tebliğ olunması durumunda gerçekleşmektedir. Başka bir ifadeyle, hesap özeti veya tazmin talebi tebliğ olunduğu ispatlanmadan, icra müdürü İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre işlem yapamayacaktır.

⁷¹⁷ Ayrıca bkz. "....Ayrıca ipotek verenA.Ş'ne hesap özeti ...tarihinde tebliğ olunduğu halde, yasal itiraz süresi beklenmeksizin aynı gün takip açılması ve icra emri (örnek 151) tebliği dahi yasaya aykırıdır...", 12. HD. 15559/15925, (yayınlanmamıştır); "....Olayda, İİK. 150/ı. maddesine uygun şekilde ihtarname gönderildiğine ve bu ihtar itiraza uğramadığına göre, borçlulara icra emri tebliği doğrudur. İcra emrinin tebliğine yöneltilen şikayet reddedilerek esasa ait itirazlar incelenmek gerekir...", 12. HD. 26.9.1991T., 8542/9672, (yayınlanmamıştır).

⁷¹⁸ 12. HD. 22.2.1994T., 2043/2506; 12. HD. 25.11.1993T., 14479/18517, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4632, 4633).

⁷¹⁹ 12. HD. 17.10.1995, 13569/13809, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4620); 12. HD. 14.2.1994T., 1551/1950, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4633).

geçilerek icra emri gönderilmesi, icra emrinin kısmen de olsa iptalini önleyecektir. Bu nedenle, hesap özeti veya tazmin talebinin borçluya gönderilmesi ile takip talebi tarihi arasında geçecek sürede işleyecek faizin, ilâmlı takipte talep olunmaması, bu arada işleyecek faiz için ayrı bir ilâmsız takip yapılması, kredi alacaklısı açısından daha uygun olacaktır⁷²⁰. Kanımızca, öncelikle, görüş dahilinde kullanılmakta olan *hesap özeti veya tazmin talebinin kesinleşmesi* teriminin irdelenmesi gerekecektir. Esasen, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde, krediyi kullandıran tarafın göndermiş olduğu hesap özetine itiraz edilmemesi durumunda da çalışmamızın önceki aşamalarında, benzer bir kavramı kullandık⁷²¹. Ancak, hesap özeti olarak ileri sürülen hususlar, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 150ı maddelerinde farklı anlam ve içeriklere sahiptirler.

Kısaca özetlemek gerekirse, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde hesap özeti şeklindeki kesinleşmesinden kasıt, hesap özeti gerçeğe aykırılığının ancak borcun ödenmesinden sonra dava edilebilmesi ve böyle bir halde kanunda sayılan diğer belgeler ile birlikte İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge olmasıdır. Oysa, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde sözü edilen hesap özeti veya tazmin talebi, anılan sonuçları doğurmaya müsait nitelikte belgeler değildir. Bu nedenle, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi için geçerli olan kesinleşmeyi, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesindeki kesinleşmeden farklı değerlendirmek gerekecektir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde olduğu gibi, aynı kanunun 150ı maddesinde de hesap özeti veya tazmin talebine bir itiraz müessesesi öngörülmüştür. Bu itirazın, sekiz gün içinde ve noter aracılığıyla yapılması gerekir (m. 150ı). Ancak, buradaki itirazın kanımızca tek işlevi, kredi borçlusunun, kendisine karşı gönderilen icra emrine icranın geri bırakılması yolundan başka, *şikayet* yoluyla da karşı koyabilmesini sağlamaktır. Zira kredi alacaklısı, şikayet yolunda "*....68b maddesi çerçevesinde alacağını diğer belgelerle...*" ispatlaması gerekecektir. Hesap özeti, öngörülen süre ve şekilde itiraz etmemiş olan kredi borçlusu ise borcun esasına yönelik itirazlarını şikayet yoluyla ileri sürerek icra emrinin iptalini isteyebilme hakkından yoksundur. Kredi borçlusu, böyle bir hâlde, ancak icranın geri bırakılması yoluna (m. 149a) gidebilecektir. Bu şekilde, alacağın varlığına ve miktarına ilişkin savunmaların ileri sürülmesi hakkında yoksun kalınmış olunması nedeniyle takip konusu alacağın

⁷²⁰ ARSLAN, Sempozyum, s. 202, ARSLAN, Sorunlar, s. 83; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 18.

⁷²¹ Bkz. §4, 4.3.3.1.3, s. 90.

yine takip hukuku içerisinde *kesinleşmiş* olduğunun kabulü yerindedir⁷²². Takip konusu alacağın genel mahkemelerde dava konusu edilebilmesi pekalâ mümkündür. Ancak, takip hukuku içerisinde, alacağın varlığı ve miktarı tartışılmaz. Kısacası, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre kredi borçlusunu, gönderilmiş olan hesap özetine itiraz ederek, bu kanun anlamında alacağın kesinleşmesini engellemesine rağmen; kredi borçlusuna gidilen şikayet yolunda, kredi alacaklısı tarafından İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre *kesinleşmiş* hesap özetleri ve diğer belgelere dayanılarak alacağın varlığı ispatlanabilecektir.

Kanımızca, takibe geçilebilecek alacak miktarı açısından, bu konuda işleyecek faizlere ilişkin bir sorun yaşanmaması gerekir. Öncelikle, takip konusu ipoteğin bir üst sınır ipoteği olması nedeniyle, takip konusu alacağın üst sınırı, ipoteğin miktarı olacaktır. Bu limit içerisinde, son hesap döneminden, kredinin kat'edildiği ana kadar işleyecek sözleşmesel faiz ve daha sonra nihai bakiyeye takip tarihine kadar işletilecek temerrüt faizinin talep edilebilmesi için alacaklının son hesap döneminde elde ettiği ve şeklen kesinleşmiş olan hesap özeti (m. 68b) yeterlidir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre gidilecek şikayet yolunda, kredi alacaklısının faiz alacağına yönelik itirazlar için de kesinleşmiş son hesap özeti ile birlikte İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde sayılan ve faiz alacağının kaynağını oluşturan kredi sözleşmesine dayanması mümkündür⁷²³. Bu nedenle, faiz alacakları için ayrı ayrı takiplere başvurulmasına gerek kalmadığı, düşüncesindeyiz.

⁷²² Bkz. s. 177, dn. 719.

⁷²³ §4, 4.3.3.2.2, s. 104, 105; §5, 5.3, s. 125.

Ş7- İCRA VE İFLÂS KANUNU'NUN 150İ MADDESİ'NE GÖRE İPOTEĞİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ USULÜ

7.1 YETKİLİ İCRA DAİRESİ

İcra ve İflâs Kanunu'nun 148. maddesine göre ipotek sahibi alacaklı, yetkili (m. 50) veya taşınmazın bulunduğu yer icra dairesine, elindeki ipotek belgesinin akit tablosunun tapu idaresince verilmiş resmi bir örneğini ibrazla alacağın miktarını bildirir ve yine İcra ve İflâs Kanunu'nun 58. maddesi gereğince takip talebinde bulunur (İİY m. 19/e)⁷²⁴. Bu anlamda kredi alacaklısı, alacağının güvencesi olarak sahip olduğu ipoteğin paraya çevrilmesi için taşınmazın bulunduğu yer icra dairesine veya İcra ve İflâs Kanunu'nu 50. maddesinin kendi içinde yapmış olduğu gönderme gereği Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 9-27. maddelerine göre tespit edeceği yetkili icra dairelerinden birine seçimlik olarak başvurabilecektir⁷²⁵. Bu şekilde, ipotek sahibi alacaklıya, takibin bu türü bakımından, ilâmsız icrada yetkili olan icra daireleri ile ipotekli taşınmazın bulunduğu yer icra daireleri arasında seçim hakkı tanınmıştır.

Bir görüşe göre, ipotek akit tablosunun kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içermesi durumunda, yapılacak ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takipte de alacaklı, her icra dairesinden takip başlatabilir (m. 149, 34)⁷²⁶. Yargıtay içtihatları da bu yöndedir. Yargıtay'a göre, İcra ve İflâs Kanunu'nun 148. maddesinde düzenlenmekte olan yetki kuralı, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesinde düzenlenmiş olan ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip dışında kalan ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takipler için geçerlidir. İpotekli alacaklının, ilâm niteliğindeki kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içeren ipotek akit tablosuna dayanarak yapacağı takiplerde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 34. maddesi uygulanacağından, yetki söz konusu değildir⁷²⁷.

⁷²⁴ Takip talebinin yapılması ve içeriği, kural olarak, genel haciz yolunda olduğu gibidir (KURU, İcra, C. III, s. 2409).

⁷²⁵ POSTACIOĞLU, İcra, s. 568. Borçlu birden fazla ise, takip bunlardan herhangi birinin ikâmetgahı icra dairesinde yapılabilir (HUMK. m. 9/II). Bunun yanında, borçlunun aynı borç için birden fazla taşınmazının ipotek edilmiş olması halinde, bunlardan birinin bulunduğu yerdeki icra dairesinde takip yapılabilir (HUMK. m. 13/II).

⁷²⁶ POSTACIOĞLU, İcra, s. 568; ARSLAN, Sempozyum, s. 201, 202; HGK, 27.3.1971, (ABD, 1971/6, s. 978, 979); REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 19.

⁷²⁷ "...Yapılan incelemede akit tablosunun kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içerdiği görülmektedir. Belgenin niteliği itibarıyla İİK'nun 149. maddesi gereğince borçluya icra emri gönderilmesi gerekir. Bu durumda belge ilam hükmünde sayılır. Hukuk Genel Kurulunun 27.3.1971 tarih ve 1969/542-197 sayılı kararı ile de benimsenen Dairemizin süreklilik kazanmış yerleşik içtihatlarına göre bu halde

Savunulan bir başka görüşe göre ise yukarıda anılan durumda dahi sadece taşınmazın bulunduğu yer icra dairesi ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 9-27. maddelerine göre belirlenecek olan yer icra daireleri, yapılacak takip için yetkili olacaktır⁷²⁸. Her ne kadar, anılan takip türüne, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip denilmekte ise de, *bu takip türünde, ilâmlı icraya ilişkin İcra ve İflâs Kanunu'nun ilgili tüm hükümleri değil* (m. 24-40); *İcra ve İflâs Kanunu'nun 149-149a maddeleri uygulanacaktır*. Kaldı ki, *bu takip türüne ilişkin kanunda yetkili icra dairesi ayrıca özel olarak düzenlenmiştir*. İcra ve İflâs Kanunu'nun 149-149a maddeleri gibi, yetkiye ilişkin 148. maddenin bu takip türüne ait özel bir düzenleme olarak kabul edilmesi nedeniyle, yetkiye ilişkin olarak da ilâmlı icraya ilişkin genel hükümlerin uygulanmaması gerekecektir⁷²⁹.

İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılacak takip türlerinde uygulanacak yetki kuralının tespiti amacıyla İcra ve İflâs Kanunu'nun sistematüğinden de hareket edilerek benzer bir sonuca varmak mümkündür. İpoteğin paraya çevrilmesi, *takip talebi kenar başlıklı 148. maddeyle başlanarak düzenlenmiştir*. Hemen ardından, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takibe ilişkin 149-149a maddeleri ve ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takibe ilişkin 149b-150-150a hükümleri gelmektedir. Kanunun sistematüğüne göre, İcra ve İflâs Kanunu'nun 148. maddesinin her iki alt takip türü için de geçerli olacak şekilde düzenlenmiş olduğu gözlemlenmektedir. Kaldı ki, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149a maddesinde, ilâmlı icraya ilişkin hükümlerden hangilerinin bu takip türünde de uygulanacağı madde metni içerisinde yapılmış olan göndermeyle ayrıca belirlenmiştir. Bu halde, ilâmlı icraya ilişkin yetki kuralının da uygulanmasını arzu eden kanun koyucunun, gönderme yapılan maddeler içerisinde ayrıca yetkiye ilişkin hükme de yer vermesi gerekeceği düşüncesindeyiz. Kanun koyucu benzer bir yaklaşımı, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150h maddesinde sergilemiştir. İpoteğin veya alacağın veya her ikisinin, ilâm ve ilâm niteliğindeki bir belgede tespit edilmiş olması hâlinde, ilâmların icrasına dair hükümlerin *–ilgili olan hükümlerin tamamının*⁷³⁰ uygulanacağını ayrıca ve açıkça düzenlemiştir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 149-149a maddeleri ile 150h maddesi arasındaki niteliksel farklılıklar nedeniyle, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150h maddesi için

İİK.nun 34. maddesi hükmünün uygulanması gerektiği cihetle.., 12. HD. 9.6.1997T., 10908/11576, (yayınlanmamıştır); *aynı yönde*, 12. HD. 21.10.1999T., 17295/798, (yayınlanmamıştır).

⁷²⁸ KURU, İcra, C. III, s. 2458; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 383; GÜRDOĞAN, Burhan, İpoteğin Paraya Çevrilmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, No. 97; Konferanslar Serisi No. 15, s. 17; TERCAN, İpotek, s. 99.

⁷²⁹ ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 383.

⁷³⁰ m. 32, 33, 34, 35, 36 (KURU/ YILMAZ/ ARSLAN, Kanun, s. 128, dn. 16).

geçerli olabilecek bir durumun, eşiti olmayan bir başka hüküm için de uygulanması beklenemez.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 149-149a maddeleri için geçerli olan bu tartışmanın bir benzerinin, konumuz olan İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin uygulanmasını gerekli kılan bir durumda da yapılması mümkündür⁷³¹. Zira, bu hâlde de, icra müdürü, kanunda sayılan belgelerin kendisine ibrazı halinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre işlem yapacaktır (m. 150ı). Kanımızca, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesi için geçerli olmayan bir durumun, aynı kanunun 150ı maddesi için de geçerli olmaması gerekir. Kaldı ki, burada alacaklının elinde bulunan belgelerin ilâm niteliği dahi bulunmaktadır⁷³². Resmi memur önündeki kayıtsız, şartsız borç ikrarını içeren ipotek akit tablosuna, ilâm gücü tanımış olan kanun koyucu, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde bu tip bir dayanak dahi aramaksızın, icra müdürünün aynı kanunun 149. maddesine göre işlem yapacağını düzenlemiştir⁷³³. Bununla birlikte, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre de kredi borçlusuna bir icra emri gönderilmekte olmasına rağmen, söz konusu hükme konu müessese, genelinde, *yapı olarak*, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takibe daha çok benzemektedir. Bu nedenle de, kanımızca, bu yönde yapılacak takipler için de, İcra ve İflâs Kanunu'nun 148. maddesine uygun olarak yetkili icra dairesinin tespiti gerekecektir.

7.2 İCRA VE İFLÂS KANUNU'NUN 150İ MADDESİNE GÖRE YAPILACAK TAKİPTE HAZIRLANACAK TAKİP TALEBİ VE İCRA EMRİ

7.2.1 Takip Talebi

Kredi alacaklısı, İcra ve İflâs Kanunu'nun 148. maddesinde öngörüldüğü üzere yine aynı kanunun 58. maddesine göre takip talebinde bulunmalıdır. Buradaki takip talebi de genel haciz yolundaki takip talebine benzemektedir. Takip talebinde, alacaklı,

⁷³¹ ARSLAN, Sempozyum, s. 201; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 19; "...İpotek akit tablosu ve kredi sözleşmesine dayalı olarak borçlular hakkında İİK.nun 150/İ maddesine göre takip açılmıştır. Dairemizin yerleşik uygulamalarıyla kabul ettiği gibi bu bir ilâmlı takiptir...", 12. HD. 26.10.1999T., 16370/16977, (Başkan V. Y.Koru'nun Karşı Oy Yazısı, yayınlanmamıştır).

⁷³² Ayrıntılı bilgi için bkz. TANRIVER, Süha, İlâmlı İcra Takibinin Dayanakları Ve İcranın İadesi, Ankara, 1996, s. 133, 134.

⁷³³ TANRIVER, s. 135; TERCAN, İpotek, s. 88, 89; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 23.

borçlu ve varsa vekilleri, bunların adresleri ve alacak tutarına⁷³⁴ yer verilecektir. Bunun yanında, hangi taşınmazın ipotek edildiğinin ve ipotek edilen taşınmaz üçüncü bir kişiye ait ise bu kimsenin adı, soyadı ve adresi de yazılacaktır⁷³⁵.

Kredi alacaklısı, takip talebine ek olarak icra dairesine, ipotek akıt tablosunun tapu idaresince verilmiş resmi bir örneğini veya ipotek belgesini – *İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre ipotek akıt tablosunun kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içermesi zorunluluğunun bulunmaması nedeniyle sadece ipotek belgesinin verilmesi yeterli olmalıdır*⁷³⁶-, şayet ipotek, cari hesap veya vadeli nakdi veya gayri nakdi kredi için verilmişse buna ilişkin kredi sözleşmesi ve ilgili diğer belge ve makbuzların aslını veya örneğini, kredi borçlusuna gönderilen hesap özeti veya tazmin talebinin noterden tasdikli bir suretini vermek zorundadır⁷³⁷.

İcra dairesi, takibin başladığını ilgili tapu dairesine ve taşınmaz kiraya verilmişse, alacaklının talebi üzerine kiracıya haber verir (m. 150b, 150c).

7.2.2 İcra Emri

Kredi veren, noter aracılığı ile hesap özeti veya tazmin talebinin gönderildiğine dair noterden tasdikli bir sureti icra müdürüne ibraz etmesi halinde, icra müdürü İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre işlem yapacaktır (m. 150ı). İcra müdürü, belgeleri inceleyip bunların kanunda aranan belgeler olduğuna karar vermesi üzerine,

⁷³⁴ Takip konusu olarak paraya çevrilecek olan ipotegin bir üst sınır ipoteği olması nedeniyle alacaklı, takip talebinde ancak belirtilen sınır içinde kalan alacağını isteyebilir. İpotek limitini aşan kısımlar, örneğin takip tarihinden itibaren işleyecek faiz istenemez (KURU, İcra, C. III, s. 2467; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 19). Rehin hakkına dayalı nesnel teminata, rehin verenin rehin konusu borcu borçlanmamış olması nedeniyle, rehin verenin rehin miktarını ödemede gecikmesi ve bu nedenle mütemerrit olması düşünülemez. Böylece, nesnel teminat veren üçüncü kişi için temerrüde düşme söz konusu olmayınca onun, gecikme faizinden sorumlu olması da düşünülemez (KUNTALP, Teminat, s. 294).

⁷³⁵ GÜRDOĞAN, s. 60, 61.

⁷³⁶ TERCAN, İpotek, s. 99.

⁷³⁷ KURU, İcra, C. III, s. 2467; GÜRDOĞAN, s. 62, 63; Maddede noter aracılığı ile gönderilen ödeme ihbarını, karşı tarafın tebellüğ ettiğine dair bir belgenin de ibraz edileceğine dair bir açıklık bulunmamaktadır. *Kredi kullanana gönderme* ibaresi ile, karşı tarafa tebliğ edilmesi hususu anlaşılırsa, bu belgeyi de icra müdürü arayacaktır (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 17; ARSLAN, Sorunlar, s. 82; ARSLAN, Sempozyum, s. 202; UYAR, Rehin, s. 399, dn. 3); Böyle bir belge mevcut olmadıkça, icra müdürü borçluya icra emri çıkartamaz, bu hususu re'sen gözetmelidir. Aksi durumda borçlu İcra İflâs Kanunu'nun 16. maddesi uyarınca yedi gün içinde şikayet hakkını kullanabilir (ÖKTEMER, Uygulama, s. 170); TERCAN, İpotek, s. 99.; Bu yöndeki kararlar için bkz. 12. HD. 23.11.1993T., 13879/18367, (YKD, 1994/2, s. 235, 236); 12. HD. 15.11.1991, 7033/198, (UYAR, Rehin, s. 418); 12. HD. 10.3.1992T., 8994/2764; 12. HD. 19.6.1991T., 1109/8087, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4639, 4640); 12. HD. 13.12.1995T., 17331/17711, 12. HD. 10.7.1995T., 4015/10354, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4615, 4616); 12. HD. 22.12.1992T., 9854/16857, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4637, 4638); Ayrıca bkz. §6, 6.4.3, s. 170, 171.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre işlem yapacak, kredi borçlusuna ve ipotekli taşınmaz maliki üçüncü bir şahıs ise ona, 151 örnek icra emri gönderecektir.

İcra emrinde, takip talebinde yer alan bilgilerin yanında, borcun otuz gün içinde ödenmesinin gerektiği ve bu süre içinde borç ödenmez veya icra tetkik merciinden icranın geri bırakılmasına ilişkin bir karar (m. 149a) getirilmezse alacaklının taşınmazın satışını isteyebileceği (m. 150e) belirtilir (m. 149/II).

İcra ve İflâs Kanunu'nun 149a maddesine göre ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılacak ilâmlı takipte gönderilen icra emrine karşı alacaklı, icra emrinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde ancak icranın geri bırakılması yoluna gidebilecektir (m. 33/I). Zira, burada resmi memur önünde yapılan kayıtsız şartsız borç ikrarı olması nedeniyle borcun doğumuna, varlığına ve miktarına itiraz edilerek icra emrinin iptalini sağlamak mümkün değildir. Kaldı ki, anılan bu durum, gönderilmekte olan 151 örnek icra emrinde borçlunun ve varsa ipotek maliki üçüncü kişinin öngörülen sürede borcu ödeyebilecekleri veya icranın geri bırakılması yoluna başvurabilecekleri, şeklinde belirtilmektedir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde, kendisine gönderilen hesap özeti veya tazmin talebine öngörülen süre ve şekilde itiraz eden kredi borçlusunun, icra emrinin kendisine tebliğini takiben icra tetkik merciine *-icranın geri bırakılması yolu yanında-* şikayette bulunma hakkı vardır. Zira, paraya çevrilecek ipoteğin konusu, üst sınır ipoteğidir ve bir borç ikrarı bulunmaması nedeniyle alacağın varlığı ve miktarı yargılamayı gerektirmektedir. Söz konusu şikayet prosedürü, kredi borçlusuna takip hukuku içerisinde alacağın varlığına ve miktarına yönelik tartışmayı yapma olanağını vermektedir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine özgü hazırlanmış bir icra emri örneği, İcra ve İflâs Yönetmeliği'nde düzenlenmiş değildir. Bununla birlikte, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takipler için gönderilen icra emrinde de (Örnek No. 151), İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine özgü, kredi borçlusunun şikâyet hakkı belirtilmemektedir. **REİSOĞLU**, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin uygulanmasını gerekli kılan durumlarda, anılan madde hükmünün bu yöndeki özelliği göz önünde tutularak, icra emrinde, kredi borçlusunun şikâyet hakkının da bulunduğu yer verilmesinin uygun olacağını belirtmektedir⁷³⁸.

⁷³⁸ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 19.

Kanımızca, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre hazırlanacak icra emrinde (Örnek no: 151), İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine özgü bir takım durumların da belirtilmesi (şikâyet hakkı ve süresi) ve muhatabına bildirilmesi *gerekmektedir*. Kanunda yer almasına rağmen (m. 150ı), İcra ve İflâs Kanunu Nizamnamesi veya İcra ve İflâs Kanunu Yönetmeliği ile düzenlenmemiş olması nedeniyle hak sahibinin, anılan haktan mahrum kalmasını düşünmek, mümkün değildir. Ayrıca, kanunda düzenlenmiş olmasını yeterli görmek ve bunu bilmemenin bir gerekçe olamayacağını ileri sürmek de, icra hukukunun kendine has özellikleri nedeniyle mümkün değildir.

Yargıtay, genel haciz yoluyla ilâmsız icrada, 49 Örnek ödeme emrinde, ödeme emrine itiraz süresinin yedi günden fazla gösterilmiş olması halinde, bu süre içerisinde; hiç gösterilmemiş olması halinde de süreye bakılmaksızın itirazın her zaman yapılabileceği görüşündedir⁷³⁹. Kiralanan gayrimenkullerin tahliyesine ilişkin 51 Örnek ihtarlı ödeme emrinde, borçlu-kiracı ödeme emrine itiraz süresinin yedi gün yerine otuz gün olarak gösterilmiş olması durumunda, belirtilen otuz gün içerisinde ödeme emrine itiraz edebilecek⁷⁴⁰ veya aynı konuda gönderilen bir başka ihtarlı ödeme emrinde itiraz süresinin gösterilmemiş olması durumunda, yedi günlük itiraz süresi geçtikten sonra da itiraz edebilecektir⁷⁴¹.

Buna göre, kanunda aksi açıkça düzenlenmiş olsa da ödeme emrinde yer alan kaydın borçlu lehine bir durum arz etmesi hâlinde, öncelikle buna uyulacaktır. Kanımızca, ödeme emrinde itiraz süresine yönelik kaydın bulunmamasına ilişkin meselenin bir benzeri, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde yaşanmaktadır.

Kanunda, şikâyet hakkından açıkça bahsedilmesine rağmen (m. 150ı); gönderilmekte olan icra emrinde bu duruma yer verilmemektedir. Kredi borçlusu, kendisine gönderilen 151 Örnek icra emrine karşı her şekilde şikâyet yoluna başvurabilecektir. Kanımızca, böyle bir durumda, kredi borçlusu şikâyete yedi günlük sürede değil (m. 16); yukarıda, ödeme emrinde itiraz süresinin gösterilmemesi gibi **süresiz olarak başvurabilmelidir**. Esasen, kanunda bahsedilmekte olan şikâyetin (m.

⁷³⁹ 12. HD. 26.4.1982T., 3400/3598, (UYAR, Kanun, C. I, s. 1009).

⁷⁴⁰ 12. HD. 13.4.1994T., 3973/4707, (UYAR, Talih, Gereçeli Notlu İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu, C. V, İzmir, 1997, s. 6927, 6928); aynı yönde, 12. HD. 2.1.1993T., 12713/16952, (UYAR, Kanun, C. V, s. 6928); 12. HD. 3.4.1991T., 11343/4326, (UYAR, Şerh. C. V, s. 6928); 12. HD. 30.4.1985T., 14041/4061, (UYAR, Kanun, C. V, s. 6939).

⁷⁴¹ 12. HD. 16.4.1985T. 13677/3619, (UYAR, Kanun, C. V, s. 6939).

150ı), adeta bir borca itiraz niteliğinde olduğu hususu, öğretide, kanımızca da haklı olarak, ileri sürülmektedir⁷⁴². Niteliksel bu benzerlikten de hareket ederek, icra emrinde yer almayan kredi borçlusunun şikâyet hakkının –tıpkı 49 Örnek ödeme emrinde veya yine 51 Örnek ihtarlı ödeme emrinde itiraz süresinin hiç gösterilmemiş olması gibi- İcra ve İflâs Kanunu'nun 16/II maddesindeki istisnaların yanında yedi günlük süreye tabi olmaksızın süresiz olarak kullanılabilceği düşüncesindeyiz.

7.3 KREDİ BORÇLUSUNUN ŞİKÂYET HAKKI

7.3.1 Genel Olarak

Şikâyet, icra organlarının kanun hükümlerine veya takip hukukunun anlam ve ruhuna aykırı işlemlerinin düzeltilmesiyle sınırlı bir takip hukuku müessesesidir⁷⁴³. Bir uyuşmazlığın sona erdirilerek hakkın veya haksızlığın tesbiti ile takibin konusunu oluşturan hukuki olaya ilişkin bir karar almak, şikâyetin amacı değildir. Şikâyet yoluna başvurulmasındaki amaç, kanuna aykırı veya olaya uygun olmayan işlemin kaldırılması veya düzeltilmesi, ya da yerine getirilmeyen veya sürüncemede bırakılan işlemin yapılmasının sağlanmasıdır⁷⁴⁴.

Şikâyet, icra ve iflâs hukukunda düzenlenmiş kendine özgü bir hukuki çaredir⁷⁴⁵. Bu anlamda, şikâyet müessesesini ve itirazı, çalışma konumuza olan yakınlıkları nedeniyle karşılıklı olarak değerlendirmekte fayda görmekteyiz. İcra ve İflâs memurlarının işlemlerine karşı gidilebilen tek yol, şikâyet değildir. İcra ve İflâs Kanunu'nda *itiraz* adı altında bir başka müessese daha bulunmaktadır (m. 62-70). Ancak şikâyetin konusu, icra ve iflâs memurlarının takip hukukuna ilişkin hükümleri uygulamaması veya yanlış uygulaması olup, takip hukukuna ilişkindir. Bununla birlikte, takip hukukuna ilişkin meselenin, şikâyete konu edilebilmesi, onun icra memurluğunca kendiliğinden gözetilmesi gereken bir durum olması hâlinde mümkündür. Bu nedenle, icra memurluğunun kendiliğinden gözetmesi gereken durumların dışındaki takip hukuku konuları, şikâyetin konusu olamayacaktır. Şikâyet yoluna, alacaklı ve borçlu

⁷⁴² ARSLAN, Sorunlar, s. 83; TERCAN, İpotek, s. 102; Ayrıca bkz. 12. HD. 10.4.1989T., 1257/5078, (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 26).

⁷⁴³ PEKCANİTEZ, Hakan, İcra ve İflâs Hukukunda Şikâyet, Ankara, 1986, s. 5; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 55; ayrıca bkz. POSTACIOĞLU, İcra, s. 57.

⁷⁴⁴ PEKCANİTEZ, s. 6 vd.

⁷⁴⁵ Şikâyetin hukuki niteliğine yönelik ayrıntılı bilgi için bkz. PEKCANİTEZ, s. 8. vd., 34.

dışında ilgili olan üçüncü kişiler de başvurabileceklerdir. Ayrıca şikâyet yoluna başvurulması halinde takip kendiliğinden durmamaktadır (m. 22)⁷⁴⁶.

İtiraz ise kural olarak, alacağa karşı olup bu nedenle de maddi hukuka ilişkindir. Maddi hukuka dayanan tüm durumlar, itiraz usulü içerisinde değerlendirilir. Bununla birlikte, şikâyetin konusu dışında kalan ve fakat takip hukukunu ilgilendiren durumlar da, itirazın konusunu oluşturmaktadır (m. 50/II). Şikâyete göre, itirazın uygulama alanı daha dardır. Zira, itiraz, ödeme emrine karşı, tebliğinden itibaren yedi gün içinde gidilebilen bir yoldur (m. 62, 65). Bu aşamadan sonra itiraz mümkün olmamasına rağmen; takibin tüm aşamalarında şikâyet ileri sürülebilir. İtiraz, sadece takip borçlusu tarafından, takip alacaklısına karşı ileri sürülebilir ve yapılan itiraz neticesinde takip kendiliğinden durur (m. 66)⁷⁴⁷.

Şikâyet, şikâyete tabi işlemin öğrenilmesinden itibaren yedi gün içerisinde yapılır (m. 16/I). Söz konusu süre, hak düşürücü nitelikte olup sürenin geçirilmesi ile birlikte işlem taraflar için kesinleşir⁷⁴⁸. Bu nedenle, zamanaşımını kesen veya durduran hükümler, burada uygulanmaz⁷⁴⁹. Şikâyet bazı hallerde süresizdir. Bir hakkın yerine getirilmemesi veya sebepsiz yere sürüncemede bırakılması hâllerinde ileri sürülecek şikâyet süresizdir (m. 16/II)⁷⁵⁰. Bunun yanında ayrıca, İcra ve İflâs Kanunu'nda bu konuda bir düzenleme bulunmuyorsa da, kamu düzenine aykırı işlemlere karşı da şikâyet süresizdir. Kamu düzenine aykırı olan işlemler, belli bir sürenin geçmesi ile düzelenmezler kaldı ki, bu durumda takibe devam etmekte bir hukuki yarar da bulunmamaktadır⁷⁵¹.

⁷⁴⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. **PEKCANİTEZ**, s. 26 vd; Şikâyet ile itiraz arasındaki farklara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTACIOĞLU**, E., İlhan, Ödeme Emrine İtirazın Mahiyeti Üzerinde Bir Deneme, İÜHF, 1948/1-2, s. 272 vd.

⁷⁴⁷ **PEKCANİTEZ**, s. 26 vd; İcra ve İflâs Kanunu'nun 33. maddesine göre, icra emrine karşı borçlu, zamanaşımı, itfa ve imhâl nedenlerine dayanarak, İcra Tetkik Mercii'ne başvurabilir. Yargıtay, borçlunun, bu yöndeki başvurusunu şikâyet olarak değerlendirmektedir (12. HD. 1.7.1975, 4368/6354 (**OLGAÇ**, Senai, İcra ve İflâs, C. I, Ankara, 1978, s. 238); İD. 16.10.1962, 9954/10676, (**UYAR**, Şikâyet, s. 449); ayrıca bkz. **ÖZCENGİZ**, Nihat, Tetkik Mercii, Ankara, 1975, s. 8. Oysa, burada borçlunun maddi hukuka ilişkin bir karşı koyması söz konusudur ve bunun itiraz olması gerekir (**PEKCANİTEZ**, s. 29; **POSTACIOĞLU**, İcra, s. 658). Benzer bir durum, İcra ve İflâs Kanunu'nun 71. maddesine göre takibin iptali veya talikinin istenmesi hâlinde de söz konusudur. Burada da, borçlunun maddi hukuka ilişkin bir karşı koyması vardır. Ancak, gerek İcra ve İflâs Kanunu'nun 33. gerekse 71. maddelerindeki itirazın, diğer itiraza ilişkin durumlardan ayrıldığı yanlar bulunmaktadır. Her iki itiraz da icra dairesi yerine, icra tetkik mercii'nde ileri sürülmektedir ve her ikisinde de takip kendiliğinden durmamaktadır. Ancak anılan farklılıklar, itirazı şikâyet hâline dönüştürmemektedir (**PEKCANİTEZ**, s. 29).

⁷⁴⁸ **ÜSTÜNDAĞ**, İcra, s. 63.

⁷⁴⁹ **POSTACIOĞLU**, İcra, s. 66; **PEKCANİTEZ**, s. 68.

⁷⁵⁰ Ayrıca bkz. **PEKCANİTEZ**, s. 84; **POSTACIOĞLU**, İcra, s. 68.

⁷⁵¹ **POSTACIOĞLU**, İcra, s. 69 vd; **ÜSTÜNDAĞ**, İcra, s. 64; **PEKCANİTEZ**, s. 85; **UYAR**, Şikâyet, s. 31.

7.3.2 İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı Maddesine Göre Şikâyet

7.3.2.1 Genel Olarak

Kredi borçlusunu, sekiz gün içinde hesap özetine veya tazmin talebine noter aracılığıyla itiraz ettiğini ispat etmesi şartıyla kendisine gönderilmiş icra emrine karşı şikâyetle bulunma hakkına sahiptir (m. 150ı). Kredi borçlusunun şikâyetle bulunması halinde kredi veren alacaklı, alacağını İcra ve İflâs Kanunu'nu 68b ve *bir görüşe göre* 150a maddelerine göre⁷⁵² ispatlayabilirse kredi borçlusunun şikâyeti reddedilir ve takibe devam edilir⁷⁵³. Kredi borçlusunu, icra emrine karşı süresinde şikâyet yoluna gitmezse icra emrinde belirtilmekte olan alacak, onun için kesinleşir ve ipotekli taşınmaz satılarak alacaklının alacağı satış bedelinden tahsil edilir.

Kredi borçlusunun hangi süre içinde şikâyetle bulunabileceğine ilişkin İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde bir düzenleme bulunmamaktadır. Şikâyetle ilgili süreler, İcra ve İflâs Kanunu'nun 16. maddesinde düzenlenmektedir. Bu anlamda bir görüşe göre, düzenlemedeki söz konusu şikâyet, bir hakkın yerine getirilmemesi veya sürüncemede bırakılması ile ilgili sayılamayacağından ve burada icra müdürünün icra emri göndermesinin *hadiseye uygun olmadığı* ileri sürüldüğünden, borçlunun şikâyetini icra emrinin kendisine tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde icra tetkik merciine yapması gerekmektedir⁷⁵⁴.

Kanımızca da, hükme konu prosedür, teknik anlamda şikâyet değil; itiraz niteliğindedir⁷⁵⁵. Borçlunun, hesap özeti veya tazmin talebine itiraz etmiş olması sonucu, borcun varlığına ve miktarına ilişkin itirazlarını icra tetkik merciinde ileri sürebilecek olması nedeniyle bu durumun, şikâyet değil; itiraz olarak değerlendirilmesi gerekir⁷⁵⁶. Kaldı ki, burada icra müdürünün takip hukukuna ilişkin kendiliğinden gözetmesi gereken bir durum da bulunmamaktadır. Bu nedenle, yukarıda şikâyetin süresine ilişkin olarak şikâyet nedeninin icra işleminin *hadiseye uygun olmaması*

⁷⁵² ARSLAN, Sorunlar, s. 83; 12. HD. 5.10.1989T., 2416/11675, (Ayrıca bkz. ÖKTEMER, Uygulama, s. 170); 12. HD. 17.10.1995T., 13569/13809, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4620); 12. HD. 2.10.1995T., 12228/12640, 12. HD. 25.11.1994T., 14493/14046, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4621, 4622, 4623); 12. HD. 11.7.1995T., 13975/15321, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4625).

⁷⁵³ ARSLAN, Sorunlar, s. 83; ARSLAN, Sempozyum, s. 202; TERCAN, İpotek, s. 102; 12. HD. 1.12.1989T., 5787/12807, (UYAR, Rehin, s. 423); 12. HD. 5.6.1992T., 276/7874, (YKD, 1992/8, s. 1228, 1229).

⁷⁵⁴ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 20, 21; TERCAN, İpotek, s. 102; ARSLAN, Sempozyum, s. 202.

⁷⁵⁵ Bkz. s. 189, dn. 759.

⁷⁵⁶ Bkz. s. 187, dn. 747.

şeklinde ifade edilen görüşe katılmıyoruz⁷⁵⁷. Ancak kanun koyucunun, açıkça şikâyet hakkından bahsetmiş olması nedeniyle, kanımızca söz konusu boşluk, genel şikâyet süresi olan yedi günün, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi için de kabul edilmesiyle doldurulabilir⁷⁵⁸.

7.3.2.2 İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı Maddesine Göre Şikâyetin Hukuki Niteliği

Öğretide, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde belirtilmekte olan şikâyetin, teknik anlamda bir şikâyet usulü olmayıp bir borca itiraz hâli olduğu görüşü ileri sürülmektedir⁷⁵⁹. Zira, burada kredi borçlusu, icra dairesince takip hukukuna aykırı olarak yapılmış bir icra emrine karşı değil; borcun tümüne veya bir kısmına karşı çıkmaktadır. Kaldı ki, böyle bir halde, şikâyete konu olabilecek takip hukukuna aykırı bir işlem de bulunmamaktadır. İcra müdürü, kendisine İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi gereğince kredi alacaklısı tarafından hesap özeti veya tazmin talebinin noter aracılığıyla gönderildiğine dair belgenin ibraz edilmesi halinde, icra emri göndermek zorundadır⁷⁶⁰. İcra müdürü, icra emrini göndermek için kredi borçlusunun hesap özeti veya tazmin talebine itiraz edip etmediğini araştırmakla yükümlü de değildir. Bu anlamda, icra müdürünün yapmış olduğu işlem, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi gereği doğrudur ve şikâyete konu olamaz⁷⁶¹.

⁷⁵⁷ İşlemin hadiseye uygun olmaması şeklindeki şikâyet nedeni, işlemi yapan icra organlarına kanunun bir takdir yetkisi tanıdığı durumlarda söz konusu olabilir (*Ayrıntılı bilgi için bkz. PEKCANITEZ, s. 60*). Ancak bunun için her şeyden önce, şikâyete konu edilebilir bir icra işleminin bulunması gerekir. Burada, icra müdürüne, icra emrinin gönderilip gönderilmemesi konusunda bir takdir hakkı tanınmamıştır. Anılan belgelerin kendine ibrazı halinde icra müdürü 149. maddeye göre işlem yapacaktır (m. 150ı). Bu anlamda, hesap özetine veya tazmin talebine karşı yapılması olası itirazı beklemek gibi bir yetki de icra müdürüne verilmemiştir. Kaldı ki, kredi alacağının muacceliyetini takiben, alacaklı derhâl takibe geçebilecektir. Anılan yöndeki itiraz, takibe geçilebilmesinin değil; kanunun şikâyet olarak öngördüğü başvuruyu yapabilmeyen ön şartıdır. Böyle bir durumda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 16. maddesi anlamında takip hukukuna ilişkin icra müdürünün kendiliğinden gözetmesi gereken bir durumda kendine tanınmış olan takdir hakkında isabetsizlik yapmış değildir.

⁷⁵⁸ Sürenin yedi gün olarak kabul edildiğine ilişkin bkz. ÖKTEMER, Uygulama, s. 170; ARSLAN, Sempozyum, s. 202.

⁷⁵⁹ TERCAN, s. 102; ARSLAN, Sorunlar, s. 83;; “..Borçlu hakkında İİK.nun 150ı/ı maddesinde yazılı prosedür işletilerek kendisine hesap kat ihtarı gönderildiği için adı geçene icra emri tebliğinde yasaya aykırı bir cihet bulunmamaktadır...Ancak, **itirazın harçlandırıldığı tarih itibarıyla ve dava harca tabi olduğundan** 6.2.1984 tarih ve 7/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı gereğince **itiraz süresinde değildir**. Bu durumda sadece süreye tabi olmayan limitin aşıldığı yönündeki itiraz nedeni incelenip sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsiz olduğu gibi,..”, 12. HD. 5.5.1999T., 8455/8777, (yayınlanmamıştır).

⁷⁶⁰ TERCAN, İpotek, s. 103.

⁷⁶¹ Kredi borçlusu, icra emrinde takip konusu edilmekte olan alacağa karşı itirazlarını, İcra Tetkik Mercisinde ileri sürmektedir. Bu itirazı yapabilmek için gerekli ön şart, borçlunun kendisine daha önce gönderilen hesap özeti veya tazmin talebine sekiz gün içinde noter aracılığı ile itiraz etmiş olmasıdır. Esasen bu şart

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre şikâyetin konusu, takibe konu edilen ve kredi borçlusunun hesap özetinde veya tazmin talebinde itiraz etmiş olduğu takip konusu alacaktır. Zira kanun koyucu, şikâyete başvurulması hâlinde, kredi alacaklısına, alacağını, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre diğer belgelerle ispat etme hakkı tanımaktadır (m. 150ı). Bu şekilde, şikâyetin konusunun, takip konusu olacak olduğu, kanun koyucunun bizzat kendisi tarafından kabul ve tespit edilmektedir.

Kanımızca da, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde öngörülmekte olan, *şikâyet* prosedürünün, *borca itiraz* şeklinde ve niteliğinde anlaşılması uygun olacaktır. **TERCAN**, bu durumda da, ilâmlı icra yolunda borca itiraz etmenin mümkün olmadığı eleştirisinin gündeme gelebileceği görüşündedir⁷⁶². Zira, ilâmlı icra yolunda borcun ilâm veya ilâm niteliğindeki bir belgeye bağlanmış olması nedeniyle ona itiraz etmek mümkün değildir. Oysa, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin uygulanmasının gerekli olduğu bir durumda, taraflar arasındaki borç ilişkisi ve miktarı, anılan tarzdaki belgelerle tespit edilmiş değildir. Bu nedenle, böyle bir halde borca itiraz etmek mümkün olmalıdır. Kanun koyucu, belki de yukarıda dile getirilmekte olan eleştirileri gidermek amacıyla öngörülen prosedür için şikâyet terimini kullanmıştır⁷⁶³. Bununla birlikte, düzenlemenin bugünkü hâli karşısında, ilâmlı icraya ilişkin bütün kural ve özelliklerin tümünün burada uygulanması, bazı hatalı durumların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu nedenle bu takip şeklini, tümüyle ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip olarak değil; bu takibe benzeyen ancak kendine özgü bir yol olarak kabul etmek gerekir⁷⁶⁴.

Gerçekten de, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde, ilâm niteliğini haiz belgelerden farklı olarak (m. 149), gerek alacağın varlığı ve gerekse miktarı yargılamayı gerektirmektedir. Böyle bir hâlde dahi kanun koyucu, icra müdürünü takip konusu alacağın muacceliyetini takiben, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre işlem yapmak mecburiyetinde tutmuştur. Anılan konulara ilişkin çekişmenin ileri

dahi, takip hukukuna değil; maddi hukuka yönelik bir itirazdır ve icra tetkik merciinde ileri sürülen itiraz da bunun devamı niteliğindedir (**TERCAN**, İpotek, s. 103); Kanun koyucunun, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde *itiraz* yerine *şikâyet* kavramına yer vermesi isabetli olmamıştır (**ARSLAN**, Sorunlar, s. 83).

⁷⁶² **TERCAN**, İpotek, s. 103.

⁷⁶³ **TERCAN**, İpotek, s. 103; Söz konusu durum, İcra ve İflâs Kanunu'nun 33. maddesinde, icranın geri bırakılması olarak nitelendirilmiştir. Ancak gerek aynı kanunun birinci fıkrasında itiraz terimine yer verilmiş olması gerekse uygulamada anılan bu durumlar için itiraz teriminin kullanılması nedeniyle icranın geri bırakılması talebi için icra emrine itiraz deyimini kullanılacaktır (**KURU**, İcra, C. III, s. 2170, 2274); Ayrıca bkz. s. 187, dn. 747.

⁷⁶⁴ **TERCAN**, s. 103.

sürülmesi, icranın geri bırakılmasında teknik olarak mümkün değildir (m. 33/1). Kanun koyucu, söz konusu bu boşluğu doldurmak için hesap özetine veya tazmin talebine itiraz eden kredi borçlusuna, icra emrinin tebliğini takiben, icra tetkik merciinde şikâyette bulunma hakkı tanımıştır.

Kullanılan terim yönünden *şikâyetin*, söz konusu hukuki çareye uygun düşmediği açıktır. Salt *itiraz* teriminin tercihi, genel haciz yolundaki itiraza ilişkin kuralların buraya da uygulanıp uygulanmayacağına ilişkin sorunu beraberinde getirebilirdi. *İcranın geri bırakılması* yoluna ise zaten gerek kredi borçlusu gerekse ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişi tarafından burada da başvurulması mümkündür. Böyle bir hâlde, kanun koyucunun, *müracaat* gibi veya *başvuru* gibi genel bir takım ifadeler kullanması beklenebilirdi. Ancak bu hâlde de, yapılacak başvurunun süresi başta olmak üzere yargılamanın niteliği, hüküm ve sonuçlarına ilişkin ciddi tartışmalara sebebiyet verilir.

Kanun koyucu, bu durumda İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesindeki itirazın kaldırılması ile aynı kanunun 33. maddesinin hükümlerinin bir karışımı niteliğinde olan *özel/ ve tek* bir müesseseye de yer verebilirdi. Kanımızca, takip konusu alacağı karşı koyuş nedenleri ve kullanılacak ispat araçları bakımından İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesine; başvurunun yapılacağı yer ve takibe olan etkisi bakımından ise aynı kanunun 33. maddesine benzer, özel tek bir müessese, şu an için var olan belli bir takım problemleri de giderir niteliktedir. Şöyle ki, bu sayede, öncelikle şikâyet ve icranın geri bırakılması gibi iki ayrı yol yerine, tek bir prosedür getirilmiş olur. İkinci olarak, bu şekilde alacağın varlık ve miktarını tartışmak hakkından yoksun bırakılmış ipotekli taşınmaz maliki ile kredi borçlusu arasındaki eşitsizlik giderilmiş olur. Son olarak, bu şekilde özel olarak düzenlenecek tek bir müessesesyle, şu an icra tetkik merciine yapılacak bu nitelikteki başvuruyu *şikâyet* niteliğinde görmezken; gerek süre gerekse takibe olan etkileri bakımından, şikâyetmiş gibi görmek çelişkisi çözüme kavuşturulur.

7.3.2.3 Şikâyet Yargılaması

İcra müdürünün, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre yapacağı işlem sonucunda icra emri, hem kredi borçlusuna ve hem de varsa ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişiye gönderilecektir (m. 150, 149a). Gönderilen icra emrine karşı, hem kredi

borçlusunun hem de ipotekli taşınmaz malikinin İcra ve İflâs Kanunu'nun 149a maddesine göre *icranın geri bırakılması* yoluna başvurması mümkündür⁷⁶⁵. Ayrıca, sadece hesap özeti veya tazmin talebi kendine gönderilen kredi borçlusunun, öngörülen süre ve şekilde söz konusu belgelere itiraz etmiş olmak kaydıyla İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre icra tetkik merciine şikayette bulunma hakkı vardır⁷⁶⁶.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde, niteliksel olarak tümüyle birbirinden ayrı, iki hukuki yol öngörülmüştür. İcra ve İflâs Kanunu'nun 149a maddesine göre icranın geri bırakılması yoluna başvurabilmek için önceden belli bir takım belgelere itiraz edilmesi, sadece asıl takip borçlusunun bu yola başvurabilmesi, alacağın varlığının İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre diğer belgelerle ispatlanabilmesi gibi şartlar öngörülmemiş olmasına göre, söz konusu şartları haiz olan şikâyet yargılamasıyla icranın geri bırakılmasına, ortak hükümlerin uygulanması mümkün değildir. Her iki hukuki çarenin de icra tetkik merciinde ve her ikisinin de icra emrine karşı yedi gün içinde yapılacak başvurular üzerine görülüyor olması, onların, aynı hukuki çareler olduğu sonucunu doğurmaz.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre icranın geri bırakılması yolu ile İcra ve İflâs Kanunu'nun 149a maddesine göre gidilebilen şikâyet yolu aynı olmadıklarına göre, icranın geri bırakılması yolu için öngörülmüş olan bir koşulun, ayrıca ve açıkça kendisi için de düzenlenmemiş olan şikâyet yolu için de uygulanabilmesinin mümkün olmadığı düşüncesindeyiz. Kanımızca, burada öngörülen şikâyet, hukuki niteliği ne olursa olsun, icranın geri bırakılması yolundan ayrı, bağımsız ve farklı bir hukuki çaredir. Bu nedenle de, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı icraya ilişkin icranın geri bırakılmasını düzenleyen İcra ve İflâs Kanunu'nun 149a maddesinin, şikâyet yargılaması için de uygulanması, mümkün değildir.

⁷⁶⁵ ARSLAN, Sorunlar, s. 83; ARSLAN, Sempozyum, s. 203; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 23. Kredi borçlusu anılan yöndeki iddialarını, yetkili mercilerce re'sen düzenlenmiş veya usulüne göre tasdik edilmiş yahut icra dairesinde veya tetkik merciinde veya mahkeme önünde ikrar olunmuş senetle ispatlayabilirse, icra geri bırakılır (m. 149a/1, 33/1). İcra emrinin tebliğinden sonraki devrede gerçekleşen ödeme veya süre verme nedeniyle takibin geri bırakılması İcra Tetkik Merciiinden her zaman *-icra veznesindeki paranın alacaklıya ödeninceye kadar-* istenebilir. Ancak yine bu iddiaların, noterlikçe re'sen düzenlenmiş veya tasdik olunmuş belgelerle veya icra tutanağı ile ispatlanması gerekmektedir (m. 140a/1, 33/1). İcra Tetkik Merciiinin icranın geri bırakılması veya geri bırakılma talebinin reddine ilişkin kararları da temyiz edilebilir (m. 363/1).

⁷⁶⁶ ARSLAN, Sempozyum, s. 203.

Kredi borçlusunca başvuru şikâyet yolunda icra tetkik mercii, bir üst sınır ipoteğinin bulunup bulunmadığını, kredi veren tarafından hesap özeti veya tazmin talebinin noter aracılığı ile gönderilip gönderilmediğini, kredi borçlusunca hesap özeti veya tazmin talebine sekiz gün içinde noter aracılığı ile itiraz edilip edilmediğini, itirazda bulunulmuş olunması halinde, icra emrine karşı yedi gün içinde şikâyet yoluna başvurulup başvurulmadığını öncelikle inceleyerek bir karar verecektir⁷⁶⁷. Yapılan inceleme neticesinde, hesap özeti veya tazmin talebinin noter aracılığı ile gönderilmemiş olması halinde, icra tetkik mercii, kredi borçlusunun şikâyetini haklı bulacak ve icra emrinin iptaline karar verecektir⁷⁶⁸. Buna karşın icra tetkik mercii, kredi borçlusu tarafından kanunda öngörülen belgelere karşı *sekiz gün içinde noter aracılığı* ile itiraz edilmemişse veya kanunda öngörülen şekilde itiraz yapılmış olmasına rağmen, icra emrine karşı *yedi gün içinde şikâyette* bulunulmamışsa, icra emrinin iptali talebini içeren şikâyeti reddedecektir⁷⁶⁹.

Öğretideki bir görüşe göre bankalar, üst sınır ipoteklerinin paraya çevrilmesinde öngörülen koşulların gerçekleşmesiyle birlikte, takibi ilâmlı icraya göre başlatabilecekler ancak, borçlunun şikâyete başvurması hâlinde takibi, başlatıldığının aksine ilâmsız icraya göre yürüteceklerdir⁷⁷⁰. Öğretideki bir başka görüşe göre ise, hesap özeti veya tazmin talebine öngörülen şekilde ve sürede itiraz edilmiş olduğunun borçlu tarafından ispat edilmesi halinde, tetkik merciinin icra emrinin iptaline karar vererek icra müdürünün, borçluya ve varsa ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişiye ipoteğin paraya

⁷⁶⁷ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 21; TERCAN, İpotek, s. 104.

⁷⁶⁸ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 21; TERCAN, İpotek, s. 104; İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesindeki formalitelerin yerine getirilmeden ya da düzenlemede anılan hususlar gerçekleşmeden borçluya icra emri gönderilmiş olması halinde, **takibin değil, icra emrinin iptalinin gerekeceğine** ilişkin bkz. 12. HD. 22.12.1992T., 9854/16857, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4638).

⁷⁶⁹ İcra ve İflâs Kanunu'nun 364. maddesine göre temyiz, ancak satışı durdurabilmekte ise de, burada, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesinin aynı kanunun 149a maddesine yapmış olduğu gönderme sonucunda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre yapılan şikâyet yargılamasında, borçlunun satışı dahi durdurabilmesi, alacağın %15'i oranında yatıracağı teminata bağlı olduğu ve temyiz talebinin reddi halinde de, yatırılan bu teminatın ayrıca bir hükme gerek kalmaksızın alacaklıya tazminat olarak ödeneceği görüşü, öğretilde ileri sürülmektedir (m. 149a/II) (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 21, 22; TERCAN, İpotek, s. 105). Kanımızca, bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira, icra tetkik merciinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre yapılan şikâyet yargılaması ile yine icra tetkik merciinde yapılan icranın geri bırakılması yargılaması, aynı değildir. Bu nedenle de, icranın geri bırakılması yargılamasında uygulanabilecek, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149a/II maddesinde yer alan hükmün gerek koşulları, nitelikleri ve etkileri gerekse tarafları farklı olan şikâyet yargılaması için de geçerli olması beklenemez.

⁷⁷⁰ ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 384; "Örneğin, banka takibini rehnin paraya çevrilmesi yolu ile yapıyorsa, bu ipoteği bir teminat ipoteği olsa bile bazı koşullar ile icra emri gönderecek şekilde takip yapabilecektir. Bunun üzerine borçlu daha önce kendisine gönderilmiş olan hesap özetine itiraz etmemiş ise, takip bu şekliyle yürüyecek ve sonuçlandırılacaktır. Buna karşılık, borçlu, prosedür dışında kendisine noter vasıtası ile gönderilmiş olan hesap özetine itiraz etmiş olup da, bu itirazını prosedür içinde tekrarlarsa mevcut takip iptal edilmeyip; bu kez alacaklı banka bu takibe ilâmsız icra şeklinde devam edebilecek ve m. 68b hükmü çerçevesinde alacağının ispatı hâlinde borçlunun itirazını kesin olarak kaldırtmak suretiyle yine sonuca ulaşabilecektir. **Görülüyor ki, bu ihtimâlde de banka herhalükârdâ alacağını ilâmsız icra yolunda alabilecektir.**" ÜSTÜNDAĞ, Kredi Alacaklarının Tahsil, s. 156.

çevrilmesi yoluyla ilâmsız takibe ilişkin ödeme emri göndermesi gerekecektir. Ancak, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde, borçluya ödeme emri tebliğine gerek olmaksızın, tetkik merciinin konuyu şikâyet prosedürü içerisinde sonuçlandırabileceği öngörülmektedir⁷⁷¹.

İlâmlı icraya göre başlayan takibin, şikâyet nedeniyle ilâmsız icraya dönüşeceği görüşüne katılmıyoruz. Zira bu görüşün kabulü, şikâyet yargılamasına paralel ve asıl olan icranın geri bırakılması yolunun inkârı anlamına gelir. Bu anlamda kanımızca, öngörülen şikâyet yolu, söz konusu takibi, kendine özgü bir takip türü hâline de getirmemektedir⁷⁷². İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi ile hükme konu ilişkilerin teminatı olan üst sınır ipoteklerinin paraya çevrilmesi, *ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip usulüne* göre yapılmaktadır. Ancak, kanun koyucunun İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesinde gözetmekte olduğu hukuki menfaat ile aynı kanunun 150ı maddesindeki durum örtüşmemektedir. Bunun sonucu olarak, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde, aynı kanunun 149-149a maddelerindeki prosedür yanında, belli koşulları yerine getirmiş olan kredi borçlusu için paralel bir hukuki çare öngörülmüştür. Esasen bu durum, bir zorunluluk da içermektedir. Zira burada, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesinden farklı olarak, takip konusu alacak, resmi memur huzurunda, kayıtsız ve şartsız olarak kabul edilmiş değildir. Gerek alacağın kendisi ve gerekse miktarı çekişmeli olup çekişmenin giderilmesi yargılamayı gerektirmektedir⁷⁷³. Bu yöndeki çekişmenin, icranın geri bırakılması yolunda giderilmesi mümkün değildir. Bu nedenle, kanun koyucu, kredi borçlusunun icra emrine karşı tetkik merciinde şikâyetle bulunarak gerek alacağın miktarını ve gerekse kendisini, çekişmeli hâle getirebilmesini mümkün kılmıştır. Ancak, buradaki şikâyet (m. 150ı), icranın geri bırakılması yolunun yerini alan ve ikâmesi olan değil; icranın geri bırakılması yanında ve belli özellikleri olan kendine özgü ikincil bir hukuki çaredir.

7.3.2.3.1 Şikâyetin İcra Takibine Olan Etkisi

Şikâyet dilekçesinin tetkik merciine verilmesi üzerine, şikâyet incelemesine geçilir. Ancak, bu inceleme, tetkik merci tarafından karar verilmedikçe icrayı durdurmaz (m. 22). Bu konuda, şikâyet edenin bir talebi olmasa da, somut olayın özelliklerinin

⁷⁷¹ KURU, İcra, C. III, s. 2468, 2469.

⁷⁷² Bkz. TERCAN, İpotek, s. 103.

⁷⁷³ ÜSTÜNDAĞ, s. 140, 141.

gerektirmesi hâlinde, şikâyet konusu işlemin icrası, şikâyet hakkında bir karar verilinceye kadar durdurulur⁷⁷⁴. Teknik anlamda şikâyet için geçerli olabilecek bu durum, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi için oldukça sakıncalı durumlar yaratmaya müsaittir. Türdeşi olarak kabulü mümkün ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipte yapılan itiraz, takibi derhâl ve kendiliğinden durdurmaktadır (m. 149b, 150a, 66). Zira, alacak, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesinin aksine, resmi memur huzurunda kayıtsız şartsız olarak ikrar edilmiş değildir. İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan ilâmlı takiplerde, ilâmlı icrada olduğu gibi, icranın durması mümkün değildir. Takip konusu kredi alacakları (m. 150ı) bakımından, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız icranın uygulanması gerekirken; İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesiyle icra müdürüne aynı kanunun 149. maddesine göre işlem yapmak yükümlülüğü yüklenmekte ancak, aynı zamanda borçluya şikâyete başvurmak hakkı tanınmaktadır.

Yapısal olarak kendine çok benzeyen ve hatta bu düzenleme olmasaydı (m. 150ı), İcra ve İflâs Kanunu'nun 149b maddesine göre takip edilecek alacaklar için geçerli olabilecek tüm yaklaşımların, *şikâyet* adı altında yapılacak yargılama (m. 150ı) için de uygulanması gereklidir ki, tarafların ve de özellikle takip borçlusunun korunmaya değer menfaatleri bunu gerektirmektedir. Bunun somut bir göstergesi olarak, her ne kadar, şikâyet talebi takibin devamını doğrudan ve kendiliğinden engellememekte ise de tetkik mercii hakimi, hesap özetine itiraz etmiş olan kredi borçlusunun şikâyet başvurusu üzerine, talep dahi aramaksızın *-tıpkı, ödeme emrine karşı yapılan itirazın kendiliğinden takibi durdurması gibi* (m. 150a, m. 66)- takibi derhal durdurmalıdır. Zira, alacaklının, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesinde olduğu gibi durdurulamaz bir takibi yürütmek konusunda hiçbir meşru menfaati yoktur. Kaldı ki, bizzat İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesiyle borçlunun bu tip alacaklar için yapılabilecek takiplere (m. 149b) karşı yapacağı itirazıyla takibi durdurma hakkı, menfaatler dengesinin ihlâli pahasına elinden alınmıştır (m. 150ı, 149a). Bozulan bu denge, kanımızca, kanunun (m. 22), merci hakimine tanımış olduğu bu yetkinin buraya da uygulanması yoluyla yeniden kurulabilir.

⁷⁷⁴ PEKCANITEZ, s. 137, 138.

7.3.2.3.2 Duruşma Yapılması

İcra tetkik mercii, kanunda açıklık bulunmayan hâllerde taraflar arasında duruşma yapılmasının gerekli olup olmadığını takdir eder (m. 18/III). Ancak, söz konusu takdir hakkı, tetkik mercii hakiminin arzusuna dayalı, mutlak bir seçim hakkı değildir. Bu anlamda, karşı taraf olarak yer alan ilgilinin, yapacak olduğu savunma ve ileri süreceği deliller, verilecek karara etkili olabileceksen şikâyetin duruşma açılarak incelenmesi zorunludur⁷⁷⁵. Benzer bir durum, son derece açık biçimde İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi için belirtilmiştir. Yapılan şikâyet başvurusu üzerine takip alacaklısı, alacağını İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi dahilinde diğer belgelerle ispatlayabilmesi halinde şikâyet reddedilir (m. 150ı). Bununla birlikte, itirazın kaldırılması yargılamasının mutlaka duruşmalı yapılması gerekecektir (m. 70). Bu nedenle, tetkik mercii hakimi dosya üzerinden karar vermez.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesindeki şikâyet adı altında yapılacak yargılamanın konusu, bir memurluk işlemi değil; şüphe götürmez bir şekilde takip konusu edilen alacağın kendisi ve de özellikle miktarıdır. Bu nedenle, normal koşullarda (m. 149b, 150a, 70), zorunluluk arz edecek bir durumun, kanunun lafzına bağlı kalmaksızın mevcut düzenlemenin (m. 18/III) amaca uygun yorumlanması sonucunda şikâyet yargılamasında da geçerli olması, kanımızca mümkündür. Bu şekilde mercii hakimi, kendisine tanınmış takdir hakkını, *duruşma açılmasının gerekliliği* yönünde kullanması ve dosya üzerinden karar vermemesi gerekir⁷⁷⁶. Zira, ancak bu sayede, kanunun alacaklıya alacağını belirli şekillerde ispatlayabilme ve şikâyeti reddettirebilme şeklinde tanıdığı hak kullanılabilir veya bunun karşısını oluşturan, borçlunun takip konusu alacağa ilişkin savunmalarını ileri sürebilmesi durumu, gerçekleşebilir⁷⁷⁷.

Teknik anlamdaki şikâyette tetkik mercii, duruşma yapılmasına karar vermesi durumunda, tarafları en kısa zamanda duruşmaya çağırır⁷⁷⁸ ve gelmeseler bile icab

⁷⁷⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. PEKCANİTEZ, s. 141.

⁷⁷⁶ İhale feshi, haczedilmezlik, kıymet takdiri ve ilâmların infazına ilişkin şikâyetlerde duruşmalı olarak şikâyetin yapılması konusunda bkz. PEKCANİTEZ, s. 141, 142; Ayrıca bkz. KARSLI, Abdurrahim, İcra Tetkik Mercii Kararlarının Temyizi, İstanbul, 1995, s. 61 vd.

⁷⁷⁷ 12. HD. 14.2.1997T., 3769/4663, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 28.5.1991T., 7921/92-3759, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 5.9.1996T., 5556/6093, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 22.10.1996T., 182/658, (yayınlanmamıştır).

⁷⁷⁸ Tetkik mercii, duruşmada dinlenilmelerini uygun gördüğü kişilere duruşma günü için davetiye gönderir. Bu davetiye, basit yargılama usulü hükümlerinden, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 508. ve 509.

eden kararı verir. Duruşmalar ancak, zorunluluk halinde ve on beş günü geçmemek üzere tâlik olunur (m. 18/III)⁷⁷⁹. Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte ise icra tetkik mercii, borca itiraz üzerine, itiraz sebeplerinin incelenmesi amacıyla her iki tarafı da on beş gün içinde duruşmaya çağırır (m. 169/I). İtiraz niteliğindeki başvurunun doğrudan icra tetkik merciiine yapılmasındaki yakınlıktan ötürü, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte geçerli olan, *tarafaların on beş gün içerisinde duruşmaya çağırılması* şeklindeki bir düzenlemenin, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi anlamındaki şikâyet yargılaması için de uygulanması, kanımızca, ciddi bir sakınca yaratmayacaktır. Kaldı ki, bu konuda bu tip bir kıyas kabul edilmese dahi şikâyet yargılamasında duruşma yapmayı takdir etmiş tetkik mercii, tarafları en kısa zamanda duruşmaya çağıracaktır (m. 18/III). Kanımızca, anılan bu hüküm dahi, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine özgü şikâyet yolu için uygulanabilecektir.

Usulüne uygun biçimde çağrıldıkları hâlde, iki taraf da duruşmaya gelmez veya taraflardan biri duruşmaya gelir ve fakat duruşmaya devam etmeyeceğini bildirirse, tetkik mercii, yine de şikâyet hakkında bir karar verecek midir, yoksa dosyanın işlemde kaldırılması kararı mı verecektir? Teknik anlamdaki şikâyet yargılamasında, taraflar gelmeseler bile tetkik merciiinin gereken kararı verecek olması karşısında, dosyanın işlemde kaldırılması hakkında bir karar verilmesi mümkün değildir (m. 18/III)⁷⁸⁰. Oysa, itirazın kesin kaldırılmasında, böyle bir durumda dosyanın işlemde kaldırılması kararının verilmesi gerekir (HUMK. m. 409)⁷⁸¹. Teknik anlamdaki şikâyet yargılamasında, tetkik merciiinin, tarafların duruşmaya gelmemesine rağmen, gereken kararı verecek olması, kanunun bu konudaki özel nitelikteki düzenlemesinin bir sonucudur. Bu şekilde hüküm bulunmayan, gerek itirazın kaldırılması (m. 68, 150a) gerekse itiraz (m. 169a) yargılamalarında, böyle bir durumda dosyanın işlemde kaldırılması gerektiği sonucuna varılmıştır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde, takip borçlusuna tetkik merciiinde şikâyette bulunma hakkı tanınmış olmasına göre, bir müessese olarak şikâyet, acaba tümüyle burada da uygulanacak mıdır?

Kanımızca, bu sorunun cevabı olumsuzdur. Zira, bu düşüncemizin bir sonucu olarak, teknik anlamdaki şikâyet yargılamasında geçerli olan duruşma yapmak ve

maddelerinde yer alan hususların yazılması gerekir. Kendisine bu tür ihtar yapılmış ve fakat duruşmaya gelmemiş olan tarafın yokluğunda karar verilir (PEKCANİTEZ, s. 143); KIRAZ, s. 194.

⁷⁷⁹ İlk duruşma günü tespit edilirken, tetkik mercii 15 günlük süre ile bağlı değildir (PEKCANİTEZ, s. 143).

⁷⁸⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. PEKCANİTEZ, s. 143, 144.

⁷⁸¹ 12. HD. 24.3.1989T., 8764/4250; 12. HD. 21.4.1986T., 10396/4600, (UYAR, Kanun, C. I, s. 1442); KURU, İcra, C. I s. 376, kambiyo senetlerine özû haciz yoluyla takip için ayrıca bkz. KURU, Baki, İcra ve İflâs Hukuku, C. II, İstanbul, 1990, s. 1709.

takibin durdurulması konularındaki takdir yetkisini, amaca da uygun yorumlayarak bir zorunluluk olarak değerlendirdik⁷⁸². Şikâyet adı altında yapılan ve bir itiraz niteliğinde olan tetkik merciindeki bu yargılama, taraflar arasındaki menfaatler dengesi bakımından, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesine göre yapılmakta olan itirazın kaldırılması yargılamasına çok benzemektedir. Sorun, her iki hükümde de aynı olan bu menfaatler dengesinin, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde, itirazın kaldırılması yargılamasında değil; şikâyet yargılamasında korunacak olmasından kaynaklanmaktadır. Zira, kanun koyucu, burada, zaten var olan icranın geri bırakılması yolu yanında, paralel ve borca olan itirazların daha geniş kapsamda değerlendirilebileceği ikinci bir yargılama öngörmüş; ancak, bu yargılamayı şikâyet olarak nitelendirmiştir.

Uyumsuzluk ve çelişme, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipte gözetilmesi gereken taraflar arasındaki menfaatler dengesinin, teknik anlamdaki şikâyet yargılamasının bünyesine uygun düşmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu noktada biz, *taraflar arasındaki menfaatler dengesini esas almak üzere, söz konusu şikâyet yargılamasını, bu noktaya yaklaştırmak çabasıdayız*. Bu durum, yargılamaya ilişkin pek çok konuda olduğu gibi, tarafların duruşmaya gelmemelerine ilişkin sorunun çözümünde de kendini göstermektedir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesindeki menfaatler dengesinin aynısının bulunduğu itirazın kaldırılması veya itiraz yargılamalarında, söz konusu durumun yaşanması hâlinde, dosyanın işlemde kaldırılması kararı verilmektedir. Taraflar arasındaki menfaatler dengesi, şikâyet adı altında yapılmakta olan yargılamanın özünde bir itiraz yargılamasını barındırması ve son olarak söz konusu özel hükmün (m. 18/III) sadece teknik anlamdaki şikâyet yargılamalarına özgü getirilmiş olması nedenleriyle, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre yapılan şikâyet yargılamasında tarafların duruşmaya gelmemeleri durumunda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 18/III maddesinin değil; genel hüküm niteliğinde olan dosyanın işlemde kaldırılması kararına ilişkin hükmün uygulanması gerekecektir (HUMK. m. 409)⁷⁸³.

⁷⁸² Bkz. s. 196.

⁷⁸³ İcra ve İflâs Kanunu'nun 18/III maddesindeki *"..taraflar gelmeseler bile icab eden kararı verir"* cümlesine verilecek anlam, tarafların duruşmasına gelmedikleri için niteliğine göre değişebilmektedir. Eğer, tarafların gelmedikleri duruşmada, tetkik merci toplanan delillere göre istem hakkında bir karar verebilecek durumda ise gerekli kararı verebilmeli; aksi durumda, henüz kanıtlar toplanmadığı için bir karar veremiyorsa, kanıtlar toplanıncaya kadar dosyanın işlemde kaldırılması kararı verilmelidir (UYAR, Talih, Tetkik Merciiinde Yargılama Usulü (IIK. m. 18), Yargıtay Dergisi, 1980/3 s. 351, 352). Ayrıca bkz. PEKCANİTEZ, s. 143, 144; KARSLI, s. 62, 63.

7.3.2.3.3 Şikâyet Yargılamasının Kapsamı

Kredi borçlusunu, ancak, hesap özeti veya tazmin talebine itiraz etmiş olması halinde, tetkik merciine şikâyetle bulunabilir. Burada, kredi borçlusunu, takip konusu alacağına, iki kez karşı çıkmaktadır. Bunlardan ilki, fesih beyanı ve muacceliyet ihbarı niteliğinde olan hesap özeti veya tazmin talebine karşı itirazın yapılması; ikincisi ise icra emrinin kendine tebliği üzerine süresinde tetkik merciine yapılan şikâyet başvurusudur.

Tetkik merciinin inceleme kapsamını, şikâyet dilekçesinde ileri sürülen şikâyet nedenleri belirler. Mercii, şikâyet hakkında vereceği kararda, tarafların ileri sürdükleri şikâyet konusu işlem ile bağlıdır. Şikâyet dilekçesinde ileri sürülmeyen bir işlem, tetkik merciince ileri sürülemez⁷⁸⁴. İpoteğin paraya çevrilmesi yol ile ilâmsız takipte, genel haciz yoluyla yapılan takipteki kurallar, kıyasen uygulanacaktır (m. 150a). Bu anlamda, takip borçlusunu, itirazın kaldırılması yargılamasında, ödeme emrine karşı yapmış olduğu itirazlarında, bildirmiş olduğu itiraz sebepleri ile bağlıdır ve bunları değiştiremez (m. 63, 62/IV)⁷⁸⁵. Yapılacak benzer bir yorum sonucunda, *takip borçlusunun, hesap özeti bildirmiş olduğu itirazlar ile tetkik merciinde yapılacak olan şikâyet yargılamasında da bağlı olduğu ve değiştiremeyeceği* şeklindeki bir kıyas, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150. maddesi için de geçerli midir?

Söz konusu bağıllık, yukarıda anılan örneklerde, icra dairesinin usulüne uygun hazırlanmış takip talebine göre tanzim edip borçluya göndermiş olduğu takibin türüne göre değişen ödeme emirlerinin varlığı halinde söz konusudur. Oysa, hesap özeti veya tazmin talebi, noter aracılığı ile gönderilse de İcra ve İflâs Kanunu'nun 63. maddesinde yer alan itirazlarla bağıllık olma olgusunu karşılayamamaktadır.

⁷⁸⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. PEKCANITEZ, s. 138; POSTACIOĞLU, s. 76.

⁷⁸⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. KIRAZ, s. 196 vd; Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, borçlu borca itirazlarını, bir dilekçe ile beş gün içinde icra tetkik merciine bildirir ve itirazının kabul edilmesine karar verilmesini talep eder. Borçlu, itirazında, itiraz sebeplerini de bildirmesi gerekir (m. 168/V). KURU, böyle bir halde, borçlunun anılan yönden bir zorunluluğunun olmadığına işaret etmektedir. *İtiraz ediyorum* veya *borcum yoktur* şeklindeki bir beyan da bu anlamda yeterlidir. Bu halde, borçlu, tetkik merciindeki itirazın kaldırılması duruşmasında, borçlu, ancak, alacaklının dayandığı kambiyo senedinin metninden kaynaklanan itiraz sebeplerini ileri sürebilir (m. 170b, 63, 62/IV); senet metninden anlaşılmayan itiraz sebeplerini ileri süremez (m. 170b, 63). Borçlu, itirazında sebep bildirmiş ise, bildirmiş olduğu itiraz sebepleri ile bağıllık olup bunları değiştiremez veya genişletemez (m. 170b, 63) (KURU, İcra, C. II, s. 1702, 1703).

Kanımızca, hesap özeti veya tazmin talebine karşı olan itirazın yegane işlevi, takip borçlusunun, kendisine karşı gönderilen icra emrine karşı tetkik merciine borca olan itirazlarını ileri sürebilmesi için şikâyette bulunabilmesini sağlamaktır. İcra dairelerince, belli bir usule uygun olarak hazırlanan (m. 60, 149b, 168) ve İcra ve İflâs Kanunu'nun 63. maddesinde olduğu gibi bu tip işlevleri taşıdığı ayrıca ve açıkça düzenlenmiş olan ödeme emirleri ile noter aracılığıyla yapılmakta olan hesap özeti veya tazmin taleplerine karşı olan itirazları, bu noktada birbirinin eşiti görmek mümkün değildir. Hesap özeti veya tazmin talebine karşı, *itiraz etme şeklindeki iradesini yansıtır her türlü beyan*, daha sonra, tetkik merciinde şikâyette bulunabilmek için gerekir ve yetişir.

Şikâyet yargılamasının kapsamını, tetkik merciine verilecek olan şikâyet dilekçesi belirleyecektir. İcra tetkik mercii, şikâyet dilekçesinde ileri sürülmüş olan hususlar dışındaki konuları, inceleme konusu yapamaz⁷⁸⁶. Takip borçlusu, hesap özetine veya tazmin talebine karşı bildirmiş olduğu ve olmadığı ne kadar borca itiraz sebebi var ise tüm bu hususları, icra tetkik merciine vereceği şikâyet dilekçesinde bildirmesi gerekir. Kanımızca borçlu, hesap özeti veya tazmin talebine karşı yapmış olduğu itirazların kendiliğinden mahkemece dikkate alınacağı gerekçesi ile itirazlarını ileri sürmemelik etmemelidir. Hesap özeti veya tazmin talebine karşı yapılan itirazın son derece gerekçeli ve ayrıntılı olması ile sadece itiraz edilmekte olduğu iradesinin yansıtılması arasında, şikâyet yargılamasının kapsamının belirlenmesi noktasında hiçbir fark bulunmamaktadır. Söz konusu itirazın, tek ve asli işlevi, icra tetkik merciinde, şikâyet yargılamasının yapılmasına olanak tanımaktır.

Şikâyet yargılamasının içeriği sadece, tetkik merciine yapılacak şikâyet başvurusuna göre belirlenecektir. Zira, görüşümüzün aksini sağlayan hiçbir hüküm, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde yer almadığı gibi kanımızca, itiraz veya itiraz yargılamalarına özgü bu yöndeki özel hükümlerin, kıyas yoluyla yaklaşık müesseseler (*ödeme emrine itiraz-hesap özetine itiraz*) için uygulanması mümkün değildir. Şikâyet

⁷⁸⁶ İcra tetkik mercii, vereceği kararda kural olarak tarafların ileri sürmüş oldukları şikâyet konusu işlem ile bağlıdır (POSTACIOĞLU, İcra, s. 76; PEKCANİTEZ, s. 138). Zira, şikâyet yolu ile takibin taraflarının özel yararlarının korunması hedeflenir ve bu nedenle de tarafların talebi dışında karar verilmesini gerektiren özel bir durum söz konusu değildir. Şikâyet incelemesinde, taraflarca ileri sürülmemiş olan bir yolsuzluğun tespiti halinde, bu işlem, hükme konu edilemez (PEKCANİTEZ, s. 138). Ancak bu halde dahi, icra tetkik mercii, taraflarca ileri sürülme dahi, kamu yararı amacıyla getirilmiş emredici bir düzenlemenin ihlâl edilmiş olduğunu tespit etmesi halinde, söz konusu işlemi iptal etmelidir (POSTACIOĞLU, İcra, s. 77; PEKCANİTEZ, s. 138. 139). İcra tetkik mercii, tarafların ileri sürmekte olduğu gerek maddi olaylar gerekse talep sonuçları ile bağlıdır (PEKCANİTEZ, s. 139).

yargılamasının içeriğinin yegane ve asli belirleyicisi, icra tetkik merciine verilecek şikâyet dilekçesidir.

Kısacası, takip borçlusu, şikâyet adı altında yapılacak yargılamada *şikâyet dilekçesinde yapacağı itirazlar ile bağlı* olup hesap özeti veya tazmin talebine karşı ileri sürdüğü veya sürmediği itirazların, bu yargılama bakımından hiçbir bağlayıcılığı olmayacaktır.

Yapılacak şikâyet yargılaması, bir dava olmamasına karşın, basit yargılama usulüne göre çözülecektir (HUMK. m. 507-511, m. 18). Basit yargılama usulüne tabi olan durumlarda da, iddianın ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağına ilişkin hükümler uygulanabilmektedir (HUMK. m. 511, 185/II, 202). Anılan bu durum, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde sözü edilen şikâyet yargılaması için de geçerli olacak mıdır? Bu konuya ilişkin sorumuzu, özellikle, yapılan itirazla bağlılık kriterini de göz önüne alarak tartışmak gerekecektir.

İtirazın kaldırılması yargılamasında (m. 68, 68a), savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağının uygulanamayacağına ilişkin görüş yanında⁷⁸⁷ aksi yöndeki görüş de bulunmaktadır⁷⁸⁸. Buna göre, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte de, itirazında sebep bildirmemiş olan borçlunun, senet metninden anlaşılan itirazlarını, alacaklının onayı olması halinde ilk duruşmadan sonra da ileri sürebilmesi mümkündür. Ayrıca, senet metninden anlaşılmayan itirazlar da ancak alacaklının onayı ile ileri sürülebilecektir⁷⁸⁹.

Yukarıda da belirtmeye çalıştığımız üzere, İcra ve İflâs Kanunu'nun 63, 62/IV. maddelerinde ifadesini bulan, yapılan itirazla bağlılık esasının, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde sözü edilen şikâyet yargılamasında, hesap özeti veya tazmin talebine karşı olan itirazlar bağlamında, bir uygulama alanı olmayacaktır. Ancak, tıpkı, kambiyo senetlerine dayalı haciz yoluyla takipte olduğu gibi, şikâyet dilekçesinde sadece itiraz etmekte olduğunu bildiren borçlunun, yargılamanın daha sonraki aşamalarında, yeni bir takım savunmalar (*itirazlar*) getirmesi mümkün müdür? **KURU**, her ne kadar, itirazlar

⁷⁸⁷ POSTACIOĞLU, İcra, s. 161, 161; ÜSTÜNDAĞ, İcra, s. 103, 122, 123.

⁷⁸⁸ Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 202. maddesinin basit yargılama usulü içinde de uygulanmakta olduğu ve İcra ve İflâs Kanunu'nun 63, 62/II maddelerinin alacaklı lehine konulmuş hükümler olması nedeniyle, alacaklının kendi lehine konulmuş olan bu haktan vazgeçebileceğine ilişkin bkz. **KURU**, İcra, C. I, s. 378-380, C. II, s. 1703; **KIRAZ**, s. 199, **UYAR**, İtiraz, 541.

⁷⁸⁹ **KURU**, İcra, C. II, s. 1704, 1705.

bakımından, senet metninden anlaşılabilir ve anlaşılabilirler şeklinde bir ayrım yapılmış ise de, sonuçta her ikisinde de *alacaklının onayı halinde*, basit yargılama usulüne göre yapılmakta olan yargılamada, ilk duruşmada ileri sürülmeyen itirazların, yargılamanın ileriki aşamalarında ileri sürebileceği görüşündedir⁷⁹⁰.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 62/IV maddesinde düzenlenen yapılan itirazla bağılılık esasında, itirazın senet metninden kaynaklanmakta olup olmadığı şeklindeki bir ayrımının, yukarıda da açıklamaya çalıştığımız üzere İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde öngörülen şikâyet yargılamasında geçerli olamayacağı düşüncesindeyiz. Bu nedenle, söz konusu sorunun çözümü için tek geçerli kanuni düzenleme, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 185/II, 202. maddeleri olmaktadır. Basit yargılama usulüne göre görülecek olan İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesindeki şikâyet yargılamasında, ilk duruşmada ileri sürülmemiş olan bir savunmanın (*senet metninden anlaşılabilir veya anlaşılabilirler*), yargılamanın ileriki aşamalarında ileri sürülebilmesi, ancak takip alacaklısının (*açık, zımni*) onayı ile mümkün olabilecektir (HUMK. m. 511)⁷⁹¹.

7.3.2.3.4 Şikâyet Yargılamasında İspat Yükü

Krediyi kullandıran tarafın, icra tetkik merciine yapmış olduğu başvuru sonucunda, taraflardan kimin, neyi, nasıl ispatlayacak oluşu, tartışmaya çalışacağımız bir başka konudur. Bu konudaki tek kanuni düzenleme, krediyi kullandıran tarafın, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi çerçevesinde alacağını diğer belgelerle ispatlayabilmesi durumunda, krediyi kullanan tarafın şikâyetinin reddedileceği şeklindedir (m. 150ı).

Şikâyet adı altında icra tetkik merciinde yapılacak yargılamanın ön şartı, krediyi kullanan tarafın, kendisine gönderilmiş olan hesap özeti veya tazmin talebine öngörülen süre ve şekilde itiraz etmiş olmasıdır (m. 150ı). Ancak, salt bu itirazın varlığı halinde, şikâyet yargılamasında icra emrinin iptaline karar verilemeyecek ve icra tetkik mercii, alacaklının sunduğu kredi işlemleri neticesinde ödediği paralarla ilgili borçluyu

⁷⁹⁰ Bkz. s. 199, dn. 785.

⁷⁹¹ Usul hukukunda dava açılmasının en önemli sonuçlarından biri, dava sebeplerinin sonradan değiştirilememesi veya genişletilememesidir. Aynı yasak şikâyet için de geçerlidir. Şikâyetin ileri sürülmesinden sonra, şikâyet talebi ve şikâyet sebepleri değiştirilemez veya genişletilemez. Tasarruf ilkesinin bir sonucu olarak iddia ve savunmanın değiştirilmesi yasağı şikâyet için de geçerli olup taraflar, şikâyet sebepleri ile bağlıdır ve daha sonra bunları değiştiremezler (PEKCANİTEZ, s. 129 vd., 151).

bağlayıcı belgeleri borçluya da göstererek, bunlar ve banka kayıtları üzerinde İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi çerçevesinde bilirkişi incelemesi yaptırarak karar vermeye çalışacaktır⁷⁹².

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre yapılacak şikâyet yargılamasında, kimin, neyi ispatlayacağı, kanımızca önem arz eden bir meseledir. Bununla birlikte, ispat araçları bakımından bir sıkıntı olmamalıdır. Zira, kanun koyucu, alacağın ispatının İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi çerçevesinde olacağını hükmetmiş olmakla, ispat araçlarını bu şekilde sınırlamış ve belirlemiştir. Ancak, anılan yöndeki belirginlik, *kanımızca*, ispat yükünün kimde olduğuna ilişkin konuda bulunmamaktadır.

İspat yüküne ilişkin kurallar, somut bir vakıanın ispatsız kalması durumunda, hangi taraf aleyhine karar verileceği sorununu çözerek, belirsiz kalan durumun aşılmasına hizmet eden ve bu nedenle de maddî meseledeki belirsizliğe karşı, hukuki meselenin çözümünde, hakime bir şekilde karar verme yükümlülüğü yükleyen, maddi hukuka ilişkin kurallardır⁷⁹³. *İspat yükü*, yargısal faaliyetin türüne ve yargılamada taraflarca hazırlama veya re'sen araştırma ilkesinin uygulanmakta olmasına bağlı olmaksızın her zaman vardır ve değişmez⁷⁹⁴. İspat yüküne ilişkin kuralın niteliği gereği, değişmesinden bahsedilemez. Bir vakıanın ispatsız kalması, o vakıanın gerçekleştiği iddiası ile kendi lehine sonuç çıkarmaya çalışan taraf aleyhine olabilir; bu taraf, önceden somut olaylara bağlı kalmaksızın, bellidir ve değişmez⁷⁹⁵.

Delil ikame yükü (subjektif ispat yükü) ise, bir davada tarafların, kendi iddialarının doğru olduğu veya karşı tarafın iddialarının doğru olmadığı konusunu ispatlayabilmek ve bu şekilde kendi lehine karar verilmesini sağlayabilmek amacıyla çekişmeli vakıalar hakkında, deliller sunarak yaptıkları *usuli bir faaliyet*⁷⁹⁶. Delil ikame etmemenin veya bu yöndeki faaliyetin başarısız kalmasının sonucu, bu yöndeki bir faaliyete zorlanmak değil; ulaşılmak istenen usuli hedefe ulaşmamak ya da

⁷⁹² 12. HD. 2.10.1995T., 12228/12640, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4621); aynı yönde, 12. HD. 13.6.1995T., 8601/8765, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4621); 12. HD. 25.11.1994T., 14943/15046, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4622, 4623).

⁷⁹³ UMAR/ YILMAZ, s. 2, ÜSTÜNDAĞ, Usul, s. 613; POSTACIOĞLI, Usul, s. 533; ATALAY, Oğuz, Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı, İzmir, 1999, (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi), s. 50.

⁷⁹⁴ ATALAY, s. 59, ayrıca bkz. dn. 69.

⁷⁹⁵ ATALAY, s. 58, ayrıca bkz. dn. 63.

⁷⁹⁶ UMAR/YILMAZ, s. 32; ATALAY, s. 59.

aleyhindeki sonuçlara katlanmaktır. Bu nedenle delil ikame yükü, taraflara yüklenmiş olan gerçek anlamda bir usuli yüküdür⁷⁹⁷.

Bir davada, her iki taraf da iddiada bulunabilir. Taraflardan birince ileri sürülmüş olan iddianın diğer tarafça kabul edilmemesi, savunma olarak nitelendirilebilir. Savunma, inkâr biçiminde olabileceği gibi iddiayı bertaraf etmeye yarayan yeni bir vakıa iddiası veya iddia edilmiş vakıanın niteliğini değiştirmeye yönelik karşı bir iddiada bulunmak şeklinde olabilir⁷⁹⁸.

Şikâyet yargılamasının tarafları arasındaki ispat yükünün dağılımı bakımından, yapılacak şikâyet dilekçesinde, söz konusu itirazın içeriğinin tespiti gerekecektir. Takip borçlusu, itirazında bir bütün olarak, kredi ilişkisinin varlığını⁷⁹⁹ ve borçlusu olarak gösterildiği takip konusu alacağı inkâr edebilir. Böyle bir durumda, takip konusu edilen alacaklılık vakıası bakımından, kendi lehine sonuç çıkaran *alacaklının*, öncelikle, geçerli bir biçimde kurulu bulunan *kredi çerçeve ilişkisinin varlığını* ve daha sonra bu kredi ilişkisi içersinde *önce taraflar arasında yaşanan her bir kredi işleminin varlığını* ve ardından *bu işlem neticesinde hak sahibi olduğu alacak miktarını*, ispatlaması gerekecektir. Bu anlamda, gerek ispat yükü ve gerekse delil ikame yükü, alacaklının üzerindedir⁸⁰⁰.

⁷⁹⁷ ATALAY, s. 60, ayrıca bkz. dn. 72; Bir hukuk kuralına göre, her kim, o kuralın koşul vakıalarının gerçekleşmiş olduğu iddiasında ise, o kimse, *ispat yükünü* taşır ve bu konu hukuki meseleye ilişkindir. Ancak yargılama sırasında, hakim, *delil ikame yükünü*, belirleyerek, taraflardan birine yükleyebilir. Bu anlamda, somut delil ikame yükü, taraflar arasında değişebilir bir niteliktedir (ATALAY, s. 64, ayrıca bkz. dn. 89).

⁷⁹⁸ KURU, Usul, C. II, s. 1211; ATALAY, s. 68.

⁷⁹⁹ Yapılmakta olan bu tip bir itiraz, taraflar arasında alacak-borç ilişkisini kurmaya yönelik hiçbir münferit kredi ilişkisinin yaşanmamakta olduğuna ilişkindir. Başka bir anlatımla, takip borçlusunun bu yöndeki bir itirazı ile taraflar arasında hiçbir şekilde bir kredi açma sözleşmesinin kurulmamış olduğu ileri sürülmektedir. Ancak, bütün bu ayrıntılar, şikâyet dilekçesinde, takip borçlusunca başarıyla ifade edilememiş de olabilir. "*Böyle bir borcum yoktur vb.*" şeklindeki bir beyanın varlığı halinde de kanımızca, söz konusu vakıaların, takip alacaklısının ispatı zorunludur. Zira, takip borçlusunca bir bütün olarak borç inkâr edilmektedir. Takip konusu alacağın sebebi, taraflar arasında yaşanmış olan kredi işlemleriyken; kredi işlemlerinin kaynağı ise yine taraflar arasında akdedilmiş kredi açma sözleşmesidir. Bu nedenle, alacaklılık vakıasına ilişkin tüm bu alt unsurların, böyle bir durumda krediyi kullandıran takip alacaklısı tarafından ispatı zorunludur.

⁸⁰⁰ Tarafların, maddi meseleye ilişkin hukuk normunun koşul vakıasına ilişkin somut vakıaları, mahkemeye bildirme ödevlerine *iddia yükü* denir (UMAR/ YILMAZ, s. 17; ATALAY, s. 69, 70). İspat ve delil ikame yükü yanında, ayrıca *iddia yükü* de takip alacaklısının üzerindedir. Zira, iddia yükünün kimin üzerinde olduğu, ispat yüküne göre belirlenmesi gereken bir konudur. Böyle bir halde, tarafın dayanmakta olduğu hukuk kuralının koşul vakıasını oluşturan tüm somut vakıaları, eksiksiz olarak iddia etmemiş olması halinde gerçekleşecek sonuç ile o vakıalarının belirsiz kalarak ispatlanamamış olması halinde ortaya çıkacak sonuç ayırdır (ayrıntılı bilgi için bkz. ATALAY, s. 73).

Gerek ilâmlı icrada gerekse, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takipte, takip konusu alacağın hem varlığı ve hem de miktarı, ilâm veya ilâm niteliğinde görülen belgelere dayandığı için, (m. 149, 150h, 32) takip borçlusu burada, icranın geri bırakılması yoluna başvurarak, sınırlı sayıdaki savunmalarını, sınırlı delillerle ileri sürebilecektir (m. 33). Anılan yönde benzer bir durum, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip için de geçerlidir. Takip borçlusu, kendisine karşı gönderilmekte olan

Takip borçlusunu, şikâyet başvurusunda taraflar arasındaki kredi ilişkisinin varlığını kabul etmesine rağmen; borçlu olduğu miktarın, takip konusu edilen kadar olmadığını ileri sürer. Bu halde takip borçlusunu, taraflar arasındaki kredi çerçeve ilişkisinin varlığını, kabul etmektedir. Böylece, taraflar arasındaki kredi çerçeve ilişkisinin varlığı, çekişmeli olmaktan çıkmış olup ayrıca ispatına da gerek bulunmamaktadır. Yapılan itiraz, kredi çerçeve ilişkisi içerisinde iddia edildiği miktarda münferit kredi işleminin taraflar arasında gerçekleşmediğine ilişkindir. Tabiatı gereği bu itiraz tipi, kısmi itirazdır. Zira, burada borçlu, iddia edildiği kadar alacaklı olunmadığını ileri sürmektedir.

Kısmi itirazın yapılması durumunda borçlu, itiraz etmekte olduğu kısmın miktarını açıkça belirtmelidir. Aksi takdirde, borca itiraz edilmemiş sayılır (m. 62/III). Zira, çekişmenin ne miktar üzerinde yaşanmakta olduğunun tespiti, buna bağlıdır. Alacaklının ispat yükünün çerçevesini, borçlunun bu yöndeki itirazı belirleyecektir. Bu yöndeki bir itiraz, aynı zamanda iddia edildiği kadar olmasa da belli bir miktar alacaklı olduğunun kabulü sonucunu doğurur. İtiraza uğramayan alacak kısmı, borçlu tarafından kabul edilmiş sayılmaktadır. Her ne kadar, belli bir miktardaki alacaklılık vakası, borçlu tarafından inkâr edilmekte ve bu nedenle, ispat yükü yine alacaklının üzerinde kalmakta ise de alacaklının hangi kredi işlemlerinden doğan ne miktardaki kredi alacağını ispatlayacak oluşu, yapılmış kısmi itiraz miktarının açıkça gösterilmesine bağlıdır.

ödeme emrine karşı, icra tetkik merciiine, borcu olmadığına ve borcun itfa veya imhâl edildiğine ilişkin itirazını, öngörülen sınırlı delillerle ileri sürmek durumundadır. Oysa, gerek genel haciz yoluyla takipte gerekse ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipte, itirazla duran takibin devamı için, alacaklı tarafından itirazın kaldırılması yoluna başvuru olarak, kural olarak hem alacak ilişkisinin varlığının ve hem de miktarının belirli belgelerle ispatlanması gerekecektir. Zira, bu iki takip türü bakımından, yukarıda anılan takip türlerinden farklı olarak, alacağın varlığı ve miktarı, ilâm, ilâm niteliğinde bir belge veya tedavül kabiliyetini haiz kıymetli evrak niteliğindeki bir belgeye bağlanmış değildir. İtirazın kaldırılması yargılaması sonucunda, *öncelikle*, alacaklının takip konusu etmiş olduğu alacağın varlığını ve miktarını, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belgeler ile ispatlaması gerekecektir. Takip borçlusuna yapılan itiraz ile, takip konusu alacak, çekişmeli hâle gelmiştir. Alacaklılık vakasından kendi lehine hak çıkaran alacaklının, anılan bu durumu, kanunda öngörülen delil sınırlamalarına da uymak suretiyle ispatlaması gerekecektir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin uygulanmasını gerekli kılan bir durumda, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipte geçerli olandan farklı bir hukuki ilişki bulunmamaktadır. Burada da, öncelikle, hem alacak ilişkisinin hem de miktarının ortaya konulması gerekmektedir. Ancak, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre yaratılan farklılık, burada, alacaklının değil; borçlunun icra tetkik merciiine başvuracak oluşudur. Kanımızca, başvurunun kimin tarafından yapıldığı konusundan bağımsız olarak, takip konusu alacağın kesinleştirilmesi, alacaklılık ilişkisinin varlığının ve miktarının öncelikle ortaya konulmasını gerekli kılmaktadır. İspat yüküne ilişkin genel kural, bu hâlde de geçerli olacaktır. Takibin taraflarının şikâyet yargılamasındaki konumları, benzer hukuki ilişkiler için öngörülen takip yolundaki yargılamadan (m. 150a) farklı olmasına rağmen; Medeni Kanunu'nun 6. maddesi, burada da uygulama alanı bulacak ve kural olarak ispat yükü, takip alacaklısına düşecektir (Menfi tespit davalarındaki benzer bir durum için bkz. **KURU**, İcra, C. I, s. 508; **ÜSTÜNDAĞ**, İcra, s. 163).

Başta genel haciz yoluyla takip olmak üzere, benzer yöndeki diğer takipte de geçerli olmak üzere (m. 150a) borçlu, itiraz etmiş olduğu alacak kısmının miktarını açıkça göstermekle yükümlüdür. Aksi takdirde, yapmış olduğu itiraz hükümsüzdür (m. 62/III). O halde, kısmen itiraz edilmekte olan alacak miktarının açıkça gösterilmesinin gerekliliği, takip türlerinden bağımsız olarak, itiraza veya itirazın kaldırılmasına egemen olan genel bir ilke olması nedeniyle, kanımızca, burada da uygulanması gerekecektir⁸⁰¹.

Takip borçlusu, şikayet başvurusunda, gerek taraflar arasındaki kredi çerçeve ilişkisinin varlığını gerekse, takip konusu edilmekte olan alacak miktarını kabul etmekle birlikte, alacak miktarının tamamı veya bir kısmı üzerinden takip yapılamayacağını, zira takip konusu alacağın bir kısmının veya hepsinin *ödenmiş* veya belirli bir itfa planına bağlanmış olduğunu (*imhâl*), ileri sürebilir. Bu anlamda, gerek kredi çerçeve ilişkisi gerekse takip konusu alacak miktarı *-bu alacak miktarına sebebiyet veren kredi işlemlerinin hukuki varlıkları da dahil olmak üzere-*, taraflar arasında çekişmeli olmaktan çıkmıştır. Alacaklının, bu manada, kendi lehine hak çıkarmakta olduğu alacaklılık vakiasını ispat etmesine gerek kalmamıştır. Söz konusu bu vakıayı hükümden düşürmek için takip borçlusu, itirazında, iddia konusu vakıaya yabancı yeni bir vakıa ileri sürmektedir. İspat yükünün, iddia konusu her bir vakıa bakımından yeniden belirlenmesi gerekecektir. Artık, böyle bir durumda, itiraz konusu bu yeni

⁸⁰¹ Kısmen itiraz edilmekte olan alacak miktarının burada da bildirilecek olması, kanımızca, *somutlaştırma yükümlülüğünün* de ayrıca özel bir görünümüdür. Somutlaştırma ihtiyacının temelinde, ileri sürülen vakıanın ispatının gerekip gerekmediği konusunda karar verilebilmesi için vakıanın somut bir biçimde, ayrıntılarıyla mahkemeye bildirilmesi zorunluluğu yatmaktadır. Zira, somutlaştırmanın sonucunda ancak vakıa, karşı tarafça ve mahkemece tam olarak anlaşılabilir şekilde üzerinde değerlendirme yapılabilecek ve bundan sonra o vakıa bakımından delil ikamesinin gerekip gerekmediği anlaşılacaktır (ATALAY, s. 80). Somutlaştırma yükü, bir usuli yük olarak, ispat yükünün dağılımına da bağlı olmaksızın, davadaki duruma göre taraflar arasında yer değiştirebilir (ATALAY, s. 81, ayrıca bkz. 156). Bu haliyle somutlaştırma yükü, açıklama ödevinin bir parçasıdır (ATALAY, s. 81). İddiayı somutlaştırma yükünün yerine getirilmemesinin yaptırımını, iddianın somutlaştırılmaması durumunda, iddia olunan vakıaların ispata elverişli kabul edilmeyerek belirsiz kalması ve ispat yükü kuralları gereği talebin reddedilmesi olacaktır (ATALAY, s. 86, ayrıca bkz. dn. 170). Kanımızca, İcra ve İflâs Kanunu'nun 62/III maddesi, bu durumda itirazın hiç yapılmamış sayılması sonucunu öngörmekle, paralel bir yaklaşım sergilemektedir. Kredi çerçeve ilişkisi dahilinde, hangi kredi işlemlerinden dolayı ne miktarda borçlu olunmadığının ayrıca belirtilmesi, alacaklının ispat yükünü yerine getirmesi için gereklidir. Öncelikle, kabul edilmiş sayılan alacak miktarı için, takip konusu alacak, o kısım bakımından çekişmeli olmaktan çıkmıştır. Ayrıca, bunun ispatı gerekmemektedir. Kredi çerçeve ilişkisi bünyesinde, birden fazla kredi ilişkisi yaşanmış olabilir. Münferit kredi işlemlerinden hangisinin itiraz konusu edildiği belirtilmeden, alacaklının onların varlığını ve miktarını ispatlaması beklenemez. Kaldı ki, kredi işlemine konu olan asıl alacak bakımından bir çekişme yaşanmasa bile alacağın bir fer'i olan faize de itiraz edilebilir. Bu durumda alacaklının, faiz yürütülebilmesine ilişkin olarak önce faiz anlaşmasının varlığı, ardından anlaşılan oranı ve hangi tarihten itibaren yürütülmesinin gerekliliği konularında, ispat yükünü yerine getirmesi gerekecektir. Ancak böyle bir halde dahi, borçlunun, kredi işleminin asıl alacak miktarına mı yoksa faizine mi itiraz ettiğini açıkça belirtilmesi gerekecektir.

vakıya ilişkin ispat ve buna ilişkin delilleri ikame yükü, takip borçlusuna ait olacaktır⁸⁰². Zira, gerek itfa gerekse imhâl vakıyasından kendi lehine hak çıkaran, takip borçlusudur⁸⁰³.

Bütün bu açıklamalarımıza rağmen, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin, "...krediyi kullandıran taraf, bu Kanunun 68b maddesi çerçevesinde alacağını diğer belgelerle ispatlayabiliyorsa..." şeklindeki hükmünden, adeta kanun koyucunun özel bir ispat yükü belirlemesine gittiği veya böyle olmasa bile delil ikame yükünü, özellikle taraflardan birine yüklemekte olduğu sonucunun çıkarılması da mümkündür. Ancak, bu şekildeki hükmün varlığına rağmen kanımızca, genel *ispat-delil ikame yükü* kurallarından ayrılmaya ihtiyaç bulunmamaktadır. Kanımızca anılan hükmün işlevi, alacaklının ve dolayısıyla borçlunun, iddialarını ispat ederken uymakla yükümlü

⁸⁰² Hesap özeti veya tazmin talebine karşı yapılan itiraz esnasında, takip konusu alacağın gerek varlık gerekse miktarına yönelik kabullerin, şikâyet yargılamasındaki geçerliliği, tartışılması gerekli bir başka konudur. Yargıtay, genel haciz yoluyla yapılan takiplerde, borçlunun ödeme emrine karşı itirazında, takip konusu borcun varlık ve miktarına yönelik kabullerinin, itirazın kaldırılması yargılamasında takip alacaklısı lehine kullanabileceğini, yerleşik görüş olarak içtihat etmektedir (bkz. §5, 5.4.2.1.1, s. 129, 130 dn. 551). Zira böyle bir hâlde, gerek takip konusu alacağın varlığı gerekse miktarı, çekişmeli olmaktan çıkmakta ve itirazın kaldırılması yargılamasında, alacaklı yönünden çekişmesiz hâle gelen durumların ayrıca İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesine göre ispatı gerekmemektedir. Bilâkis böyle bir durumda, alacaklılık vakıyasını hükümden düşürmeye yönelik borçlu tarafından ileri sürülen itirazın, itirazın kaldırılması yargılamasında, aynı kanunun 68/1, III maddesine göre ispatı gerekmektedir. Hesap özetine veya tazmin talebine karşı takip borçlusunun yapacağı itirazda, borcun bir kısmını veya tamamını ödediğini veya taraflar arasında bir itfa planının akdedildiğini ileri sürmesi halinde, borçlunun başvuracağı şikâyet yargılamasında, hâla alacaklının üzerinde bir ispat yükü bulunacak mıdır?

Şikâyet yargılamasının içeriğini, şikâyet başvurusu belirleyecektir. Ancak böyle bir durumda alacaklı, normalden farklı olarak, borçlunun noter aracılığı ile gönderdiği, genelinde bir itiraz olsa da, özünde, gerek kredi çerçeve ilişkisini gerekse kısmen veya tamamen münferit kredi ilişkilerini ve bunların alacak miktarlarını onaylar nitelikte, bir kabul iradesine sahiptir.

POSTACIOĞLU, genel haciz yoluyla yapılan takiplerde, itirazın kaldırılmasının öncelikle, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi normlarına uygun bir senet gösterilmesine bağlı olduğunu belirtmektedir. Zira, anılan kanunun açık metni, itirazın kaldırılmasını bir senedin varlığına bağlamaktadır. Borcun, bizatihî merci önünde ikrar edilmiş olmasına, itirazın kaldırılması yönünden bir sonuç bağlanmamaktadır (**POSTACIOĞLU**, İcra, s. 207). **UMAR**, özellikle, alacaklının İcra ve İflâs Kanunu'nun 68 veya 68a maddelerinde gösterilen belgelerden birini ibraz etmemesi halinde, borcun mercii önünde ikrar edilmiş olmasının, itirazın kaldırılması bakımından yeterli görmeyen görüşe karşı olarak, mercii önündeki ikrarın zapta geçirilip borçluya imzalatıldığında, alacaklının, istediği belgeyi tam bu anda elde etmiş olacağını ileri sürmektedir (**UMAR**, s. 349). Ancak, görülecektir ki, gerek Yargıtay'ın anılan içtihatlarında gerekse **UMAR**'ın sözünü ettiği borç ikrarında, anılan durumlar hep takipten sonra, gerçekleşmektedir. Buradaki sorun, takip borçlusunun noter aracılığı ile yerine getirmekte olduğu itiraz mahiyetindeki beyanında söz konusu kabullerinin, şikâyet yargılaması bakımından da bir etkisinin olup olmadığı hususundadır. Kanımızca, borçlunun anılan biçimdeki kabulünün, gerek noter aracılığıyla yapılmakta oluşu gerekse söz konusu itirazın altında borçlunun imzasının bulunuyor olması nedeniyle, böyle bir hâlde, alacaklı tarafından, lehine hak çıkardığı vakıaların İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesinde öngörülen belgelerle ispatlanmış olması sonucu doğmaktadır. Bu şekilde hem ispat hem de delil ikâme yükünü üzerinde taşıyan alacaklı, noter aracılığıyla yapılan itiraz içindeki bu kabulü, şikâyet yargılamasında lehine kullanabilmeli ve alacağını, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesiyle ispatlamış sayılmalıdır. Böyle bir durumda, borçlunun, şikâyet dilekçesinde, başkaca bir itirazı yoksa, şikâyetin reddine karar verilmesi gerekir. Şikâyet dilekçesinde, alacaklılık vakıyasına yabancı yeni bir vakia ileri sürmüş olması halinde ise onun da borçlu tarafından İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesine göre ispatının yapılması gerekmektedir.

⁸⁰³ *Menfi tespit davaları bakımından anılan yöndeki durum için bkz. KURU, İcra, C. 1, s. 513.*

oldukları *delil sınırlamasına* işaret etmektedir⁸⁰⁴. Zira, alacaklı, kendi lehine hak çıkarmakta olduğu alacaklılık vakiasının iddia ve ispatını, ancak İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre yapabilecektir (m. 150ı). Alacaklı yönünden geçerli olacak bu sınırlamanın, borçlu bakımından geçerli olmayacağını düşünmek mümkün değildir. O halde, borçlu da, itiraz konusu karşı iddialarını ve bunlara ilişkin vakiaları, ancak İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/II, III maddesine uygun olarak ispatlayabilecektir⁸⁰⁵.

7.3.2.3.5 Şikâyet Yargılamasında Kullanılabilecek Belgeler

Şikâyet yargılamasına ilişkin kanun metninde yer alan, "...krediyi kullandıran taraf bu Kanunun 68b maddesi çerçevesinde alacağını **diğer belgelerle ispatlayabiliyorsa...**" ifadesi, açıklanmaya ve tartışılmaya muhtaçtır (m. 150ı). Madde metninde yer alan ve kanımızca özellik arz eden "...**diğer belgelerle...**" şeklindeki ifadenin neyi anlatmakta olduğunun tespiti, şikâyet adı altında yapılacak yargılamanın konusu ile yakından ilgilidir.

Kanun koyucunun, kullanmakta olduğu *diğer belgeler* ifadesi karşısında, bu konuda özel bir anlam ve kapsam öngördüğü düşüncesinde değiliz. Kredi borçlusunun şikâyet başvurusu üzerine takip alacaklısı, alacağını İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine uygun bir biçimde sahip olduğu belgelerle ispatlama olanağına kavuşmaktadır. Kaldı ki, benzer bir ilişki, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi ile aynı kanunun 150a maddesi arasında kurulmuş durumdadır (m. 68b/III).

Kanun koyucunun, madde metninde kullanmakta olduğu bu ifadeden, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde sayılan belgeler zincirinden hesap özetini çıkarmakta olduğu sonucuna varmak mümkün müdür⁸⁰⁶? İlik bakışta bu sorunun cevabı olumludur. Ancak, borçlu cari hesaplar ile türlü vadelerdeki kredi hesaplarının

⁸⁰⁴ Delil kuralları, usul hukukuna ait, ispatın nasıl ve hangi deliller ile yapılabileceğini belirleyen kurallar olup hakimin delilleri değerlendirmesi esnasında bağlayıcı bir işlev görürler (HUMK. m. 287 vd., m. 150ı) (ATALAY, s. 61, ayrıca bkz. dn. 76.). Delil kuralları, yargılamada, ispat sonucuna ulaşmak için getirilen usul kuralları olmasına rağmen; ispat yükü kuralları, delil kurallarına uygun olarak yürütülen ispat faaliyeti sonunda ortaya çıkan belirsizlik haline ilişkindir (ATALAY, s. 61, ayrıca, bkz. dn. 77).

⁸⁰⁵ "...Borçlu hesap özetine İİK. 150/ı maddesinde belirtilen 8 gün içinde ...kanalı ile ... tarihinde itiraz etmiştir. Bu halde borçlunun mercie şikayette bulunma hakkı vardır. **Borçlunun itirazlarının ibraz ettiği ödeme belgeleri de gözönünde bulundurularak gerektiğinde bilirkişi incelemesi de yapılarak sonuca gidilmesi gerekirken...**", 12. HD. 19.9.1996T., 14385/14990, (yayınlanmamıştır).

⁸⁰⁶ Anılan yöndeki ÜSTÜNDAĞ'ın görüşü ve karşı değerlendirmesi için bkz. ARSLAN, Sempozyum, s. 217, 218.

kat'edilmesi ve kredi alacağıının muaccel kılınmasına yönelik olarak kullanılmakta olan ifade her ne kadar, *hesap özeti* olarak hükümde yer almaktaysa da, bu şekildeki kullanım tarzının, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesindeki işlevleri doğurmaya müsait hesap özeti ile hiçbir yakınlığının bulunmadığına, çalışmamızın önceki aşamalarında değinmiştik⁸⁰⁷. Kullanılan kavramlardaki benzerliğin aksine, içerikleri bakımından her ikisi arasında önemli farklar bulunmaktadır. Kredi alacaklısının şikâyet yargılaması üzerine dayanacağı zincir belgelerin bir halkasını da, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine tabi itiraza uğramamış hesap özeti oluşturmaktadır. Bu noktada, kredi ilişkisini sona erdirmeye yönelik hesap özeti adlı belgenin (m. 150ı) bir işlevi bulunmamaktadır. Alacaklı, takip konusu alacağını, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi kuralları dahilinde ispatlayacaktır. Kanımızca, kanundaki ifadeye rağmen, kanun koyucu aksi bir görüşü kabul etmiş değildir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin, aynı kanunun 68b maddesine yapmış olduğu yollamanın doğal bir sonucu olarak, söz konusu şikâyet yargılamasında imza incelemesi şeklinde bir yargılama prosedürü yaşanmayacaktır. Zira borçlu, hesap özetine itiraz etmemesi durumunda, söz konusu hesap özetinin dayanmakta olduğu belgelerde kendisine izafe edilen imzaları kabul etmiş sayılır (m. 68b/III). Alacaklının alacağını, şikâyet yargılaması içinde İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre ispatlayacak olması, alacaklının imzası inkâr edilemeyecek belgelere dayanmakta olduğunun kabulünü de zorunlu kılmaktadır.

Şikâyet yargılamasında alacaklının, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine dayanmaksızın, acaba doğrudan İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesinden yararlanması mümkün müdür? Alacaklı, gerek İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde öngörülen hesap özetine ilişkin koşulları sağlayamamış olması veya gerekse borçlu tarafından süresinde yapılmış itirazlar sonucunda hesap özetinin işlevsiz duruma düşmüş olması halinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesinde olduğu gibi sadece kredi sözleşmesi ve bununla ilgili, sair belge ve makbuzlara dayanabilecek midir? Kanımızca, bu sorunun cevabı, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin niteliği ile yakından ilgilidir. Hüküm, sayılan belgelerin yine düzenlediği usullere uyulması halinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olacağını öngörmektedir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, aynı kanunun 68/I maddesine yeni bir tür belge daha eklemekte olan bir düzenleme olup adeta, onun bir

⁸⁰⁷ Bkz. §4, 4.3.3.2.2, s. 104, 105.

uzantısıdır. Hükme konu ilişkilerden (m. 68b), İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesinin aradığı türde belgeler taraflar arasında elde edilmekteyse her şekilde bu geçerlidir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin bir istisna, aynı kanunun 68/l maddesinin kural olarak kabul edildiği bir durumda, istisnanın uygulanacak olması halinde de asıl ve genel hüküm hâla geçerlidir. Bu anlamda, her iki düzenleme arasında, bir özel-genel hüküm ilişkisi de bulunmadığına göre, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin öngörüldüğü her durumda, aynı kanunun 68/l maddesi de uygulanabilir. Ancak, sorumuz bakımından önemli olan, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesindeki yargılama tekniğinin, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi için de uygulanabilecek olup olmadığıdır.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, aynı kanunun 150a maddesinde de uygulanabilmektedir (m. 68b/III). Kanımızca, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde sözü edilen şikâyet yargılamasında, takip alacaklısının aynı kanunun 68b maddesinden yararlanamaması halinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesine göre alacağını ispatlaması mümkündür. Zira burada, alacaklının alacağını, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre ispatlayacak oluşu açıkça düzenlenmiştir (m. 150ı). İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi ile aynı kanunun 68/l maddesi arasındaki ilişki ve hem 68b hem de 68/l maddelerinin aynı kanunun 150a maddesinde de geçerli oluşu, bize, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı ile 150a maddeleri arasındaki doğal ilişkiyi kıyas yapmaksızın kurmamıza yardımcı olmaktadır.

Yargıtay'ın, şikâyet yargılamasına ilişkin vermiş olduğu kimi kararlarında, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 150a⁸⁰⁸; kimi kararlarında aynı kanunun 150a ve 150ı maddeleri gereğince⁸⁰⁹, itiraz konusu hususların –banka kayıtları ile diğer belgeler üzerinde bilirkişi incelemesi yapılmak suretiyle borç miktarının saptanması veya alacaklı bankadan delillerin istenip gerektiğinde bilirkişi incelemesine gidilmesi⁸¹⁰- bilirkişi aracılığı ile incelenmesini ve alınacak sonuca göre karar verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Banka kredi ilişkilerinin cari hesap tekniği üzerinden yürütülüyor olması, kredi ilişkisi çerçevesinde tarafların karşılıklı yapmış oldukları ödemelerin karmaşık muhasebe sistemleri içerisinde değerlendirilmesi ve ilişkinin içerisinde sadece ana para

⁸⁰⁸ 12. HD. 14.12.1989T., 6509/15495, (KURU, İcra, C. III, s. 2469, dn. 53).

⁸⁰⁹ 12. HD. 17.6.1992T., 1040/8263, (KURU, İcra, C. III, s. 2470, dn. 55).

⁸¹⁰ 12. HD. 5.6.1992T., 276/7874, (YKD, 1992/8, s. 1228, 1229).

ödemelerinin değil; söz konusu ödemelere yürütülmekte olan faizlerin de olduğu düşünülecek olursa, yoğun bir para trafiğinin bu tip ilişkilerde yaşandığının kabulü zorunludur. Burada, özellik arz edecek durumlar, örneğin, son hesap dönemi ile takip tarihi arasında işletilecek faiz veya kredi ilişkisinin devamı süresince değişen faiz oranlarını uygulama yetkisinin, kredi alacaklısına verilmiş olması karşısında, faizin asıl alacağa hatalı yürütülmesi hali olabilir. Gerek yürütülecek faizin kendisi ve oranı gerekse asıl alacak bakımından bir çekişmenin olmadığı durumda dahi, özellikle faiz hesabında yapılan yanlışlığın itiraz olarak ileri sürülmüş olması halinde, borca ilişkin bu şekildeki itirazın banka ve cari hesap ilişkileri içerisinde çözümlenmesi, kanımızca, özel ve teknik bilgiyi gerektirecektir. Bu halde, icra tetkik merciinin bilirkişiye başvurması kaçınılmazdır. Faiz yanında, cari hesap içerisinde iddia edildiği miktarda bir para alış-verişinin yaşanmadığına yönelik borçlunun İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/l maddesine uygun olarak belgelendirdiği borca itirazını kabul ettikten sonra, oluşan duruma göre takip konusu alacak miktarının yeniden tespitinin bilirkişi aracılığı ile yapılması da mümkündür⁸¹¹. Zira, burada yapılmakta olan, bir matematiksel hesaplardan öteye geçmemektedir.

Hukuki vasıflandırma, icra tetkik merciince zaten yapılmıştır. Bir başka anlatımla, gerek takip konusu alacak ve gerekse buna karşı yapılan borca itiraz, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve aynı kanunun 68/l maddesi anlamında belgelerle ispatlanmıştır. Bu aşamadan sonra, zaten, *hukuken ortaya çıkmış olan takip konusu alacağın*, rakamsal olarak yeniden ifadesinin zorunluluğu nedeniyle, *salt bu kapsamda ve bu duruma özgü olarak*, tetkik merciinin bilirkişiye başvurması, *kanımızca*, somut olayın zorunlu bir sonucudur. Asıl olan, kanunda öngörülen delil sınırlamalarına dayanılarak, iddia edilen hususun ispat edilmesidir (m. 150). Bu durumun gerçekleşmesinin ardından, yeni oluşan hukuki durumun matematiksel olarak ifadesi bakımından, bilirkişiye gitmek konusunda bir engel bulunduğu düşüncesinde değiliz⁸¹².

⁸¹¹ 12. HD. 19.9.1996T., 14385/14990, (yayınlanmamıştır).

⁸¹² "...Borçlu İİK.nun 150/l maddesine göre kendisine tebliğ edilen ihtara 8 gün içinde itiraz ettiğinden, artık krediyi kullandıran taraf bu kanunun 68/b maddesi çerçevesinde alacağını diğer belgelerle ispatlamak zorundadır. **Bu itibarla İİK.nun 150ı ve 150/a maddeleri gereğince ibraz edilen belgeler ve kredi kullandırılmasına ilişkin her türlü banka kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılarak borçlunun sorumlu bulunduğu borç miktarı saptanmak suretiyle sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken..**", 12. HD. 30.9.1991T., 11367/92-118, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 24.9.1996T., 14390/14991, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 10.2.1999T., 4031/4454, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 5.6.1999T., 5201/5314, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 29.12.1998T., 3520/3472, (yayınlanmamıştır); aynı yönde, 12. HD. 13.10.1994T., 1163/1287, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 24.3.1995T., 8115/8735, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 8.12.1994T., 1425/1413, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 22.10.1998T., 3396/3678, (yayınlanmamıştır).

7.3.2.3.6 Şikâyet Yargılaması Üzerine Verilecek Kararların Temyizi

Tetkik mercii kararlarından hangilerine karşı temyiz yoluna gidilebileceği, İcra ve İflâs Kanunu'nun 363. maddesinde on yedi bent halinde belirtilmiştir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 363/III maddesine göre *ödeme ve tahliye emirlerine* karşı ileri sürülen *itirazların ve şikâyetlerin* kabul veya reddine ilişkin kararların temyizi mümkündür⁸¹³. Bir başka anlatımla, ödeme ve tahliye emirlerinin iptali için yapılan şikâyetlerin ret ve kabulüne ilişkin kararlar ile ödeme emrine itirazın kesin ve geçici kaldırılması talebinin ret veya kabulüne ilişkin tetkik mercii kararları, temyiz edilebilir⁸¹⁴. Bunun yanında ayrıca, ilâmların icrasının geri bırakılması hakkında yapılacak taleplerin kabulü veya reddine ilişkin kararlar (m. 33, 33a, 149a) da temyizi kabil niteliktedir (m. 363/I).

Düzenlemede *icra emrine* karşı, süresinde hesap özetine itiraz edilmiş olması nedeniyle başvurulmuş *şikâyet* sonucunda verilecek şikâyetin reddi veya kabulüne ilişkin kararların temyizi hakkında bir hüküm bulunmamaktadır. Oysa, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre yapılan şikâyet yargılamalarına ilişkin pek çok Yargıtay içtihadı bulunmaktadır. Bu duruma ilişkin yapılabilecek tek açıklama, bu yöndeki şikâyetin icranın geri bırakılması olarak anlaşılmakta olduğudur⁸¹⁵. Oysa, gerek kredinin asli borçlusunun gerekse ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişinin, icranın geri bırakılması yoluna başvurması mümkündür (m. 149a). Böyle bir hâlde, verilecek olan kararların temyizi de mümkündür (m. 363/I) ve hatta icranın geri bırakılması talebinin reddi hakkındaki kararın temyizinin satışı durdurabilmesi, takip konusu alacağın %15 oranında yatırılacak teminata bağlıdır (m. 149a/II).

İcra ve İflâs Kanunu'nun 363. maddesinde, aynı kanunun 150ı maddesine göre *icra emrine karşı gidilebilen şikâyet yoluna* ilişkin kararların temyizinin mümkün olduğuna ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır⁸¹⁶. Bu tip yargılama sonunda verilen kararların, temyizi nasıl mümkün olacaktır? Buradaki şikâyetin niteliği açısından itiraz olarak kabulü, verilecek olan kararların temyizini sağlamaya yetmekte midir? Bununla birlikte ancak ödeme ve tahliye emirlerine karşı yapılan itiraz ve şikâyetlerin temyizen incelenmesinin mümkün olduğu düzenlenmiştir (m. 363/III). Oysa burada yapılan

⁸¹³ POSTACIOĞLU, İcra, s. 211; KURU, İcra, C. I, s. 46, 47; BERKİN, s. 436; KARSLI, s. 102 vd.

⁸¹⁴ KURU, İcra, C. I, s. 46, 47.

⁸¹⁵ TERCAN, İpotek, s. 105; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 22.

⁸¹⁶ Ayrıca bkz. KARSLI, s. 83 vd.

şikâyet, itiraz niteliğinde görölse bile, ödeme emrine karşı değil; icra emrine karşı yapılmaktadır. İcra emrine karşı gidilebilen icranın geri bırakılması yolunda verilecek kararların ise ayrıca temyizinin mümkün olduğu düzenlenmiştir (m. 363/l). Tahdidi sayıma tâbi tutulmuş mevcut hükümlerin genişletici yoruma uygun olmamaları nedeniyle, kanımızca yerleşik uygulamanın aksine icra emirlerine karşı şikâyet başvuruları neticesinde verilen icra tetkik mercii kararlarının temyizi mümkün değildir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre yapılacak şikâyet yargılaması sonucunda, ayrıca taraflardan herhangi biri lehine tazminata da hükmedilecek olup olmadığı, tartışılması gerekli bir başka konudur. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre yapılacak şikâyet yargılaması için öngörülen yegane hüküm, krediyi kullandıran tarafın alacağını İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre ispatlayabilecek olması halinde, krediyi kullanan tarafın şikâyetinin reddedileceğine ilişkindir. Takip alacaklısı krediyi kullandıran tarafın, alacağını gerçekten de öngörülen şekilde ispatlaması halinde, ayrıca lehine, bir tazminat da hükmedilecek midir? Kanımızca bu sorunun yanıtı, yapılan şikâyet yargılamasının niteliği ve İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine yapılan göndermenin kapsamı ile yakından ilgilidir. Gerek yapılan başvurunun gerekse yargılamanın konusunun, özünde bir itiraz olmasına rağmen; kanun koyucu söz konusu durumu her şeye rağmen, şikâyet olarak nitelendirmiştir. Bu nedenle de, itiraz veya itirazın kaldırılması yargılamalarına ilişkin yargılama kurallarının, ayrıca ve açıkça düzenlenmiş olmadıkça, şikâyet yargılaması için de kıyasen uygulanmalarını mümkün görmemekteyiz.

Bu noktada, takip alacaklısının alacağını İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre ispatlayacak olmasının neyi ifade ettiğinin yorumu, önem kazanmaktadır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, aynı kanunun 68/l maddesinde itirazın kaldırılması yoluna başvurabilmek için gerekli olan belgelere bir eklemede bulunmaktadır. Esasen, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, itirazın kaldırılması yargılamasından ayrı ve ondan bağımsız bir yargılama usulü getirmemektedir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin uygulanmasının gerekli olduğu bir durumda da, itirazın kaldırılması, aynı kanunun 68. maddesinde öngörülen esaslara tabidir⁸¹⁷. Ancak, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi, sadece kredi alacaklısının alacağını ispatlayabilmesi bakımından aynı kanunun 68b maddesinde sayılan belgelerle göndermede bulunmuştur. Bu hüküm, aynı zamanda ve kendiliğinden itirazın

⁸¹⁷ §5, 5.1. s. 119.

kaldırılması yargılamasına ilişkin kuralların da uygulanmasını gerektirmemektedir. Taraflardan herhangi biri lehine, talebinin reddedilmesi halinde, ayrıca tazminata da mahkum edilecek oluşu, kıyasen düzenlenemeyecek kadar önemli bir konudur. Kaldı ki, kanun koyucu diğer yargılama modellerinde olduğu gibi, ayrıca tazminata da hükmedilmesini öngörseydi, kanımızca, şikâyet yargılaması için de bunu ayrıca düzenlerdi. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin aynı kanunun 68b maddesine yapmakta olduğu göndermenin konusu, sadece alacaklının alacağını hangi tür belgelerle ispatlayabilecek oluşudur. Bu yöndeki iradenin, yargılamaya ilişkin diğer konulara da teşmili kanımızca, kanun koyucunun iradesinin aksine yapılmış bir yorum olacaktır⁸¹⁸.

7.4 İCRA VE İFLÂS KANUNU'NUN 150İ MADDESİNE GÖRE ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN DURUMU

7.4.1 İpotekli Taşınmaz Maliki Üçüncü Kişinin Durumu

7.4.1.1 Şikâyet İncelemede İpotekli Taşınmaz Maliki Üçüncü Kişinin Durumu

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi, sadece krediyi kullanan asıl borçluyu hedef almakta ve ipotekli taşınmazın malikinin üçüncü kişi olması haline ilişkin özel bir düzenleme içermemektedir⁸¹⁹. Bu anlamda, hesap özeti veya tazmin taleplerinin, sadece krediyi kullanan tarafa gönderileceği hüküm altına alınmakta, bunun doğal sonucu olarak, yapılacak itiraz ve itirazı takiben başvurulabilecek şikâyet yolu, sadece krediyi kullanan borçlu için düzenlenmiş olmaktadır⁸²⁰.

İcra müdürü, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre işlem yapmak zorunluluğu altındadır (m. 150ı). Buna göre icra müdürü, icra emrini, borçluya ve taşınmaz üçüncü kişi tarafından rehnedilmiş veya taşınmaz sonradan üçüncü kişi

⁸¹⁸ "...borçlu hakkında koşulları oluştuğundan İİK.nun 150ı maddesi gereğince adı geçene icra emri gönderilmiştir. Borçlunun itirazının reddedilmesi durumunda alacaklı yararına tazminat verileceğine ilişkin anılan maddede bir hüküm bulunmadığı halde borçlunun tazminatla sorumlu tutulması isabetsiz ve bozmayı gerektirir ise de...", 12. HD. 17.11.1998T., 15203/438, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 25.5.1999T., 12944/14083, (yayınlanmamıştır).

⁸¹⁹ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 23; KURU, İcra, C. III, s. 2471; ARSLAN, Sorunlar, s. 83.

⁸²⁰ ARSLAN, Sempozyum, s. 204; ARSLAN, Sorunlar, s. 83.

tarafından iktisap edilmişse ayrıca söz konusu bu üçüncü kişiye gönderecektir. Tıpkı borçlu gibi, kendisine icra emri gönderilen üçüncü kişi de İcra ve İflâs Kanunu'nun 149a/l ve yine aynı kanunun 33/l maddelerine göre itfa veya imhâl sebeplerine dayanarak, *icranın geri bırakılması* talebinde bulunabilecektir⁸²¹.

İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takiplerde, gerek icra emrinin gerekse ödeme emrinin her iki takip arkadaşına da gönderilmekte oluşu nedeniyle mecburi takip arkadaşlarından her ikisi de, icranın geri bırakılmasını (m. 149a, 33/l) veya ödeme emrine karşı itirazları (m. 150, 150a) ileri sürebilirler.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre her iki takip arkadaşı da icranın geri bırakılması yoluna bağımsız olarak başvurma hakkına sahip iseler de; borcun esasına yönelik itirazların ileri sürülmesinin mümkün olabileceği şikâyet şeklindeki hukuki çareye ancak, kredi borçlusu başvurabilmektedir. Zira, anılan şikâyet şeklindeki hukuki çarenin ön şartı olan, hesap özetine veya tazmin talebine itiraz koşulu ancak, bunların gönderildiği kimseler için geçerli olabilir⁸²². Anılan bu belgeler de, sadece kredi borçlusuna gönderildiklerine göre kredi borçlusunun dışında bir üçüncü kişinin, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin, şikâyet olarak adlandırdığı bu hukuki çareye başvurması mümkün değildir⁸²³.

Öğretideki bir görüşe göre, asıl borçlu tarafından hesap özeti veya tazmin talebine süresinde itirazda bulunulmuş olmasına rağmen; şikâyet yoluna gidilmemişse ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişi, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde belirtilmekte olan itiraz mahiyetindeki şikâyet başvurusunu, icra tetkik merciine yapabilmelidir⁸²⁴. Zira, ipotek akit tablosu kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içermemektedir ve borcun İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre asıl borçlu hakkında şeklen kesinleşmiş olması aynı kanunun muhatabı olmayan üçüncü kişiyi bağlamaz. Üçüncü kişinin bu yöndeki şikâyeti üzerine İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı

⁸²¹ ARSLAN, Sorunlar, s. 84; ARSLAN, Sempozyum, s. 204; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 23.

⁸²² 12. HD. 18.4.1995T., 5946/5953, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4628, 4629); Ayrıca bkz. "...İpotek borçlusu... 'a ...tarihli hesap kat ihtarinin ..tarihinde tebliğ edildiği görüldüğünden **bu hesap kat ihtarı aynı zamanda M.K. 802. maddesi gereğince ihbar niteliğindedir.** ...tarihli bozma maddi hataya dayalı olduğundan bu bozmaya uyulması kazanılmış hak oluşturmayacağından..", 12. HD. 10.6.1999T., 13742/14373, (yayınlanmamıştır).

⁸²³ ARSLAN, Sempozyum, s. 204; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 24; aksi görüş için bkz. KURU, İcra, C. III, s. 2472; ÖKTEMER, Uygulama, s. 169; 12. HD. 15.6.1993T., 6431/10826, 12. HD. 27.10.1992T., 5512/12619, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4634, 4639).

⁸²⁴ ARSLAN, Sempozyum, s. 204; ARSLAN, Sorunlar, s. 83; TERCAN, İpotek, s. 107.

maddesinin son cümlesi hükmü burada da uygulanmalıdır⁸²⁵. Bu görüşe, olması gereken hukuk açısından katılmamak mümkün değildir. Ancak, hükmün bugünkü hâlinin şikâyet başvurusu için öngördüğü şartlar dikkate alındığında, şikâyet başvurusunda bulunmak hakkının, sadece kredi ilişkisinin asli borçlusuna ait olduğu anlaşılmaktadır. Somut vakıa adaletinın sağlanması bakımından kanuna karşı yorum yapılamaz. Kanımızca, yargılama tekniğine ilişkin bir konuda, belirtilen görüşte öngörülen sonucu sağlayacak biçimde, bir kıyas faaliyetinde bulunmak da mümkün olmamalıdır⁸²⁶.

Krediyi kullanan taraf, kendisine gönderilen hesap özetine veya tazmin talebine borçlu olmadığı halde itiraz etmemişse veya itiraz etmiş olmasına karşın şikâyet yoluna

⁸²⁵ KURU, İcra, C. III, s. 2472.

⁸²⁶ Anayasanın *Hak Arama Hürriyeti* kenar başlıklı 36. maddesinde, herkesin, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahip olduğu düzenlenmektedir. Bu özgürlük de, diğer hak ve özgürlüklerde olduğu gibi ancak, kanunla geçici olarak ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun biçimde sınırlandırılabilir. Kullanılması yöntemi, süresi ve gerekleri bakımından şartlara bağlanarak yukarıda öngörülen şekli dışında yapılan açık ya da örtülü sınırlamalar **Anayasa'ya aykırıdır**. (Bunun için bkz. 19.9.1991T., 1991/2 E., 1991/30 K., (AMKD., S. 28, C. 1, s. 116, 117; AKAD/ DİNÇKOL., Abdullah, 1982 Anayasası, İstanbul, 1998, s. 164, 165; 16.6.1992T., 1992/8E., 1992/39K., AMKD., S. 28, C. 2, s. 444, 447; AKAD/ DİNÇKOL., s. 168, 169). Bir kimsenin hukuksal açıdan geçerli araç ve yollardan hak arama özgürlüğüne sahip olması hukuk devleti ilkesinin temel kurallarındandır. Temek haklar içindeki bu özgürlük ancak Anayasa'nın öngördüğü genel ve özel nedenlerle sınırlandırılabilir (21.9.1993T., 1993/21, K. 1993/20, AMKD., S. 31, C. 1, s. 242; AKAD/ DİNÇKOL., s. 170, 171).

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150'ü maddesi, borcun esasına yönelik itirazların ileri sürülebilmesine ilişkin tetkik merciinde şikâyetle bulunma hakkını, sadece krediyi kullanan asıl borçluya tanımıştır. Düzenleme, bu yönde açık bir kısıtlama içermemekte ise de, tetkik merciinde şikâyetle bulunma hakkını, hesap özeti veya tazmin talebine karşı yapılacak itirazın varlığına bağlamıştır. Bu amaçla madde metni, "....*Şu kadar ki, krediyi kullanan tarafın.....itiraz etmiş olduğunu ispat etmek suretiyle tetkik merciine şikâyetle bulunma hakkı saklıdır.*" şeklinde, kaleme alınmıştır. Oysa, ipotek, lehine kurulduğu alacağa bağlıdır. Üst sınır ipoteklerinde anılan durum daha da belirgindir. Sait bir ipotek hakkının tesisi, aynı miktarda alacağın var olduğu anlamına da gelmemektedir (bkz. OĞUZMAN/ SELİÇİ s. 721). İcra emrinde gösterilen takip konusu alacak, ancak, tetkik merciinde şikâyetle bulunulması halinde çekişme konusu edilebilecektir. Kaldı ki, bu durumda, ne alacak ne de ipotek, ilâm yahut ilam niteliğini haiz bir belgeye bağlanmadığı gibi (m. 150h), kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içeren ipotek akit tablosu da (m. 149) İcra ve İflâs Kanunu'nun 150'ü maddesinde aranmamaktadır. Oysa bu düzenlemeden ve 3182 sayılı kanunun 91. maddelerinden önce, söz konusu ipoteğin paraya çevrilmesi, asıl borçlu ile ipotekli taşınmaz maliki arasında mecburi takip arkadaşlığının olduğu ve her ikisinin de kanun önünde eşit olarak kabul edildiği ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takibe göre olmaktadır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150'ü maddesine göre, hâla mecburi takip arkadaşları olan asıl borçlu ile taşınmaz maliki üçüncü kişiden, sadece asıl borçlu, borç ilişkisinin esasına yönelik itirazlarını ileri sürülebilme amacıyla tetkik merciine şikâyetle bulunabilecektir. Paraya çevrilecek olan taşınmaz, üçüncü kişiye aittir. Taşınmaz maliki üçüncü kişi için İcra ve İflâs Kanunu'nun 150'ü maddesi ile borcun esasına ilişkin itirazların ileri sürülebilmesi hakkı örtülü olarak engellenmektedir. Bu anlamda öncelikle, Anayasa'nın hak arama hürriyetine ilişkin 36/1 maddesi, Anayasa Mahkemesinin getirmekte olduğu kriterlere göre hiçbir meşru sebep olmaksızın ve zimnen İcra ve İflâs Kanunu'nun 150'ü maddesinin bugünkü düzenlemesi karşısında ihlâl edilmektedir. Gerek ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takip gerekse ilâmsız takipte, İcra ve İflâs Kanunu'nun ilgili düzenlemeleri karşısında tam bir eşitlik içinde bulunan asıl borçlu ile taşınmaz maliki üçüncü kişi arasındaki bu eşitlik ve denge, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150'ü maddesinin bugünkü düzenlemesi karşısında bozulmuştur. Kanımızca, ipotekli taşınmaz malikinin hak arama hürriyetinin örtülü olarak kısıtlanması ile Anayasa'nın 36. maddesi yanında Anayasa'nın 10. maddesinde ifadesini bulan *kanun önünde eşitlik* ilkesi de zedelenmiştir. Bu anlamda, taraflar arasında yaratılmış olan bu eşitsizlik için hiçbir meşru gerekçe bulunmamaktadır. **Bu nedenlerle, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150'ü maddesinin sadece krediyi kullanan tarafa tanımış olduğu tetkik merciinde şikâyetle bulunma hakkını düzenleyen hükmünün, Anayasa'nın özellikle 2, 10 ve 36. maddelerine aykırı olduğu düşüncesindeyiz.**

başvurmamışsa, takip konusu edilen alacak miktarı kesinleşmiş olarak kabul edilecek ve asıl borçlu yanında üçüncü kişi hakkında da takibe devam olunacaktır. Böyle bir halde üçüncü kişi tıpkı asıl borçlu gibi ancak itfa veya imhâl nedenlerine dayanarak *icranın geri bırakılmasını* isteyebilecektir (m. 149a, 33)⁸²⁷.

İpotekli taşınmazın maliki üçüncü kişinin, krediyi kullanan tarafın tetkik merciine yapacağı şikâyetin sonuçlarından yararlanacağı açıktır⁸²⁸. Öğretideki bir görüşe göre, asıl borçlu tarafından şikâyette bulunulmuş ve sonucunda icra emrinin iptaline karar verilmiş olunması halinde, maddede bir açıklık bulunmamasına karşın, ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişiye gönderilen icra emrinin de, üçüncü kişinin bu iptali öğrendiği tarihten itibaren yedi gün içinde yapacağı *şikâyet* üzerine iptal edilmesi gerekecektir⁸²⁹. Kanımızca, bu görüşe göre, asıl borçlunun takip konusu edilen alacak miktarınca borçlu olmadığına anlaşılması ve bu nedenle icra emrinin iptaline karar verilmiş olması üzerine, hakkındaki takibe devam edilemeyecek ancak, kredi ilişkisinin borçlusu olmayan, tek yükümlülüğü ipoteğin paraya çevrilmesine katlanmak olan üçüncü kişinin, icra emrinin iptal edildiğine dair söz konusu durumu öğrenmemiş olması sonucunda, ipotekli taşınmazın satılarak paraya çevrilmesi mümkün olabilecektir. Bu görüşe katılmamız mümkün değildir.

Öncelikle bu sonuç, ipotekli taşınmaz malikinin, asıl borç ilişkisinin tarafı olan borçludan, daha fazla sorumluluk altına giremeyeceğine ilişkin genel kurala aykırıdır⁸³⁰. Rehnin paraya çevrilmesi anında, geçerli bir alacağın varlığı, rehin hakkının kullanılabilmesi için zorunlu bir şarttır. İpotek, geçerli bir alacağın varlığına bağlıdır⁸³¹. Kaldı ki bu durum, şekli anlamdaki mecburi takip arkadaşlığı kuralıyla da örtüşmemektedir. Yapılmakta olan takip; ihtiyari takip arkadaşlığının bulunduğu bir durumda⁸³² yapılmakta olan aksine, tektir *ki, esasen bu hâlde takip konusu edilebilen tek bir alacak ve alacak talebi söz konusudur*, ve bu takip, tüm takip arkadaşlarına karşı, aynı anda yürütülür. Örneğin, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipte, takip arkadaşlarından yalnız birinin itirazı üzerine, takip hepsi için durur. İtiraz etmiş olmayan takip arkadaşı için takibin kesinleşmesinden bahsedilemez. İtiraz etmiş takip

⁸²⁷ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 24; ARSLAN, sorunlar, s. 83, 84; ARSLAN, Sempozyum, s. 204.

⁸²⁸ ARSLAN, Sorunlar, s. 83; ARSLAN, Sempozyum, s. 204.

⁸²⁹ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 24.

⁸³⁰ OĞUZMAN/ SELİÇİ, s. 721.

⁸³¹ OĞUZMAN/ SELİÇİ, s. 721.

⁸³² KURU, İcra, C. I, s. 166.

borçlusu için de takip kesinleşmedikçe, rehlin satışı istenemez⁸³³. Bu anlamda, şikâyet yargılaması sonucunda icra emrinin iptaline karar verilmiş olması hâlinde, *kanımızca* takibin, asıl borçluya karşı yürütülmeksizin, sadece geriye kalan ipotekli taşınmaz malikine karşı icra müdürlüğünce devam ettirilmesi mümkün değildir. Asıl borçluya karşı gönderilmiş olan icra emrinin iptali üzerine yapılmakta olan takip, her iki takip arkadaşı için de kendiliğinden ve derhâl durmalıdır. Buna rağmen, takibe devam edilmesi ise teknik anlamdaki şikâyetin konusudur (m. 16). Takibin durdurulması için ayrıca ipotekli taşınmaz malikinin, şikâyete başvurması şeklinde bir yükümlülüğünün olmadığı düşüncesindeyiz.

Tartışmaya çalışacağımız konulardan bir diğeri de, asıl borçlunun itiraz niteliğindeki şikâyet başvurusunun ardından, takibin geçici olarak durdurulması kararının verilmesi halinde⁸³⁴, söz konusu bu kararın, şekli anlamdaki mecburi takip arkadaşı olan ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişiye olan etkisidir. Kanımızca, burada da, her ne kadar, tetkik merciindeki şikâyet başvurusunun tarafı ipotekli taşınmazın maliki üçüncü kişi olmasa da, takip, şekli anlamdaki mecburi takip arkadaşlarının her ikisi için de durmalıdır⁸³⁵. Kaldı ki, icra emrinin iptali ile sonuçlanması olası şikâyet yargılaması bitmeden taşınmazın satılmış olması, telafisi güç zararların doğmasına da sebebiyet verecektir. Bu yöndeki görüşümüzün, ipotekli taşınmaz malikinin borçtan şahsen sorumlu olmaması ve ipoteğin alacağa bağlılığı ilkeleriyle de gerekçelendirilmesi mümkündür. İpotekli taşınmaz malikinin, borcun ödenmemesi hâlindeki taşınmazın satılmasına katlanma yükümlülüğü, asıl borç ilişkisinin tarafları arasındaki şahsi borç ilişkisine bağlıdır⁸³⁶. Bu borç ilişkisine dair yapılmakta olan şikâyet yargılamasında verilmiş olan takibin geçici olarak durması kararından, taşınmaz maliki üçüncü kişinin de yararlanması, bu genel ilkelerin sonucudur.

⁸³³ GÜRDOĞAN, Sorunlar, s. 25; 12. HD. 7.7.1980T., 4854/5958, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4431).

⁸³⁴ Bkz. s. 195.

⁸³⁵ İpotekle yüklü taşınmazın hangi miktar için satılacağı ancak kredi borçlusunun yapmış olduğu şikâyet başvurusunun sonuçlanması üzerine belli olacaktır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre, mecburi takip arkadaşlarına icra emri gönderilmekte ve her ikisine de icranın geri bırakılması yoluna başvurma hakkı tanınmaktadır. Ancak sadece kredi borçlusunun, takip konusu borca ilişkin itirazlarını ileri sürmek bakımından tetkik merciinde şikâyette bulunma hakkı vardır. Bu noktada, genel kurallardan ayrılmak için hiçbir sebep bulunmamaktadır. Kredi borçlusunun tetkik merciindeki şikâyet başvurusu üzerine, icra emrinin iptaline karar verilmiş olması hâlinde (*anılan karar takip konusu edilen alacak miktarının tamamına yönelik olabileceği gibi bir kısmına da yönelik olabilir*) nasıl ki, bu sonuçtan ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişi de etkilenecekse, şikâyet yargılaması içinde icranın geçici olarak durdurulması kararının verilmesi hâlinde de, bu karar, kendiliğinden ve derhâl, ipotekli taşınmaz maliki için de geçerli olmalı ve uygulanmalıdır.

⁸³⁶ OĞUZMAN/ SELİÇİ, s. 723.

7.4.1.2 İpotekli Taşınmaz Maliki Üçüncü Kişi Yönünden Borcun Muaccel Olması

Krediyi kullanan tarafın borcunu temin için taşınmazını ipotek eden üçüncü kişiye karşı, borcun muacceliyetini gösteren ve ödeme talebini de içeren bir ihbarın yapılması, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi dahilinde gerekli ve zorunlu değil ise de, asıl borçlu yanında borçtan şahsen sorumlu olmayan taşınmaz malikine de borcun ödenmesi ihbarının yapılması alacağın ona karşı da muaccel kılınması yönünden zorunludur⁸³⁷. Zira buna göre, taşınmaz maliki üçüncü kişilere karşı bu yönde bir ihbarın yapılmamış olması halinde, Medeni Kanunu'nun 802. maddesine göre icra takibine geçilemeyecektir. Bu şekilde, hesabın kat'ına yönelik ihtarın veya tazmin talebinin taşınmaz maliki üçüncü kişiye de gönderilmesi gerekecektir⁸³⁸. Ancak bu yöndeki zorunluluk, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde yer alan düzenlenmeden değil; Medeni Kanunu'nun 802. maddesinden kaynaklanmaktadır.

İpotekle yüklü taşınmazın malikinin, borçtan ayıca şahsen sorumluluğu bulunmamaktaysa, alacağın muaccel olması ipotek sahibi alacaklının muacceliyet ihbarında bulunmasına bağlı ise söz konusu ihbar, ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişiye karşı da yapılmamış olması halinde, borç onun için muaccel olmaz (MK. m. 802)⁸³⁹. Muaccel olmamış bir borç için de icra takibi yapılamayacağından, ipotek borçlusunu taşınmaz maliki üçüncü kişi, anılan bu durumu, ipoteğin paraya çevrilmesi

⁸³⁷ ARSLAN, Sorunlar, s. 83; ARSLAN, Sempozyum, s. 204; SUCU, s. 39; REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 24; 11. HD. 6.2.1987T., 55/593, (YKD, 1987/6, s. 902); 12. HD. 22.11.1995T., 16124/16498, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4436); 12. HD. 17.11.1994T., 14236/14431, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4455); "...Bu madde uyarınca ipotekli taşınmaz malikine ihbar yapılmadıkça onun yönünden borç muaccel olmayacağından hakkında icra takibi yapılamaz. Bu durumda adı geçen yönünden takibin iptali gerekir ise de, hakkında çıkarılan icra emrinin iptali isteminde bulunduğu ve talebin aşılamayacağı nedenleri ile icra emrinin iptaline karar verilmesi gerekirken...", 12. HD. 6.11.1997T., 589/1345, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 23.3.1998T., 10569/12110, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 19.1.1998T., 7951/12104, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 22.4.1998T., 10224/12063, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 1.11.1999T., 17384/55, (yayınlanmamıştır).

⁸³⁸ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 24; Aksi yöndeki bir görüş için bkz. İLHAN, s. 17.

⁸³⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. KÖPRÜLÜ/ KANETİ, s. 381, 382; GÜRSOY/ EREN/ CANSEL, 1102, 1104; OĞUZMAN/ SELİÇİ, s. 724; "...İİK.nun 150/ı maddesi gereğince hesap özeti sadece kredi borçlusuna gönderilmesi yeterlidir. Ancak M.K.nun 802. maddesi hükmüne göre.....Somut olayda şikayetçi, ..., ipotek veren üçüncü kişidir. Borçlular arasında zorunlu takip arkadaşlığı olduğuna ve yukarıda yazılı madde hükmüne göre anılan kişiye ihbar yapılmak zorunluluğu bulunmasına göre böyle bir işlem gerçekleştirilmeden takip yapılması mümkün değildir. İhbar yapılmadıkça 3. kişi yönünden borç muaccel olmadığı cihetle mercice istemin kabulü gerekirken reddi isabetsizdir..", 12. HD. 22.4.1998T., 10224/12063, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 4.2.1997T., 3571/3964, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 15.12.1993T., 1236/1641, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 6.11.1997T., 589/1345, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 19.1.1998T., 7951/12104, (yayınlanmamıştır).

yoluyla ilâmsiz takipte itiraz konusu yapabilir (m. 150)⁸⁴⁰. Oysa, ipotek akit tablosunun kayıtsız şartsız para borcu ikrarını içermesi halinde, icra müdürü, borcun muaccel olduğunu anlarsa, asıl borçlu ile birlikte, ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişiye karşı, icra emri gönderecektir (m. 149)⁸⁴¹. İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsiz takip için vadenin gelmemiş olması bir borca itiraz konusuyken; ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takipte, icra müdürünce kendiliğinden gözetilmesi gerekli bir durumdur⁸⁴². İcra müdürünün, ipotekle güvence altına alınmış alacağın vadesinin gelip gelmediği hususunu kendiliğinden gözetmesi ilkesi, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi için de geçerlidir. Bu nedenle, kanımızca da, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde, hesap özeti veya tazmin talebinin gönderildiğini gözetmekle yükümlü kılınmış olan icra müdürü, aynı kanunun getirmiş olduğu şartlardan bağımsız olarak, Medeni Kanunu'nun 802. maddesine göre yapılacak ihbarın da yapılmış olduğunu kendiliğinden araştırması gerekir.

Asıl kredi borçlusu ile ipotekli taşınmaz maliki arasında mecburi takip arkadaşlığı bulunduğuna göre asıl borçlu için vadenin gelip gelmediği araştırılırken, taşınmaz maliki içinde anılan durumun gözetilmemesi için hiçbir sebep bulunmamaktadır. Taşınmaz malikine karşı Medeni Kanunu'nun 802. maddesine göre bir ihbarın yapılmamış olmasına rağmen takibe geçilmesi halinde, borca karşı itirazlarını şikâyet şeklinde ileri sürme hakkından yoksun bırakılan taşınmaz maliki üçüncü kişi bu hâlde, teknik anlamındaki şikâyet yoluna başvurabilecektir (m. 16)⁸⁴³.

Öğretideki bir görüşe göre borç, ipotekli taşınmaz maliki için en geç zaten ödeme veya icra emrinin tebliğ edilmesiyle muaccel hâle gelmektedir. Bu nedenle, taşınmaz maliki üçüncü kişiye önceden bir ihbar yapılmamış olması nedeniyle ödeme veya icra emrini geçersiz saymak yerine, borcun onun için ödeme veya icra emrinin

⁸⁴⁰ Borçluya ihbar yapılmış olmasına rağmen, taşınmaz malikine ihbar yapılmamış ise malik adına alacak muaccel olmamıştır ve ipoteğin paraya çevrilmesine itiraz edebilir (OĞUZMAN/ SELİÇİ, s. 724, KÖPRÜLÜ/ KANETİ s. 381); Ayrıca bkz. EROL, Kemal, İpotek Kavramı ve Özellikleri II, Yargıtay Dergisi, C. VII, S. 4, 1981, s. 593.

⁸⁴¹ 12. HD. 6.10.1998T., 1685/2157, (yayınlanmamıştır); 12. HD. 7.7.1992T., 5451/9288, (yayınlanmamıştır).

⁸⁴² İcra müdürünün anılan bu konudaki kararlarına karşı şikâyet yoluna gidebilirler (m. 16) (KURU, İcra, C. III, s. 2458); 12. HD. 15.3.1995T., 3468, 35, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4386); Takip tarihinde muaccel olmamış olan alacak için icra emri gönderilmiş olması halinde *icra emrinin iptaline değil, takibin iptaline karar verilmesi* gerektiğine ilişkin bkz. 12. HD. 2.3.1993T., 14538/3929, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4390); Süresiz olarak kurulan ipoteklerde, alacaklının ihtarından sonra borç ödenmez ise ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılabileceğine ilişkin bkz. 12. HD. 2.4.1985T., 12995/3034, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4497).

⁸⁴³ 12. HD. 20.3.1996T., 3260/3808, (UYAR, Kanun, C. III, s. 4388).

tebliğinden itibaren muaccel olduğunu kabul ederek o tarihten itibaren temerrüt faizini işletmek daha uygun olacaktır⁸⁴⁴. Bu görüşe katılmıyoruz.

Öncelikle, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150'ı maddesine göre paraya çevrilecek olan ipotek, üst sınır ipoteğidir. Takip konusu olan alacak, üst sınır ipoteğindeki ipotek limitini aşmakta ise alacaklı, takip talebinde sadece ipotek limiti içinde kalan alacak bölümünü talep edebilir; bu nedenle de takip tarihinden itibaren faiz isteyemez⁸⁴⁵. Bununla birlikte, İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre borcun vadesinin gelmiş olması, icra emrinin gönderilmesinin bir ön şartıdır. Aksi bir durumda, icra müdürü, icra emri hazırlayıp, gönderemez. Borcun vadesinin asıl borçlu için gelmiş olmasına rağmen; borç, ipotekli taşınmaz maliki için henüz muacceliyet kespememişse, vadenin gelmiş olması koşulu, üçüncü kişiye icra emrinin gönderilmesi ile birlikte sağlanamaz. Zira, (şekli anlamdaki) mecburi takip arkadaşlığı gereğince, takip arkadaşlarından biri için geçerli olan şartın, diğeri için de aranması gerekir. Takibin aynı anda her ikisi için de birlikte yürütülmesi gerekir.

İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla gerek ilamlı gerekse ilâmsız takipte, tek bir takip vardır ve takip edilmekte olan alacak tektir. Her ne kadar, ipotekli taşınmaz malikinin üçüncü kişi olması hâlinde, ona da icra veya ödeme emri gönderilmekte ise de, burada ihtiyari takip arkadaşlığının aksine, takip arkadaşı kadar takip edilen alacak ve takip yoktur. Bu nedenle, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte gönderilmekte olan icra veya ödeme emri, takip konusu alacak yönünden, asıl borçlu ile ipotekli taşınmaz maliki bakımından aynı olmalıdır. Kaldı ki, aksi bir düşüncenin kabulü hâlinde, farklı miktardaki alacakları içeren icra veya ödeme emirlerinin ayrı ayrı kesinleşmiş olması durumunda, ipoteğin hangi miktar üzerinden satışa çıkarılacağı meselesi söz konusu olurdu. Bu nedenlerle, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150'ı maddesi için de, borcun vadesinin gelmiş olması takibe geçilebilmesi bakımından zorunlu olup yukarıda anılan şekilde asıl borçlu ile taşınmaz maliki üçüncü kişi arasında bir farklılık yaratılması mümkün değildir.

⁸⁴⁴ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 24; *"..Hesap kat ihtarına itiraz edilmiş olması borçluya icra emri gönderilmesini engellemez. İİK.nun 150/ı maddesinde aynı kanunun 149. maddesine atıf yapıldığı için krediyi kullanan borçlu yanında 3. şahıs ipotek verene de icra emri gönderilmesinde yasasa aykırı bir yön yoktur. Ayrıca, M.K. nun 802 maddesinde yazılı ihbar koşulunda bu suretle yerine getirilmiştir. O halde, şikayetin reddi gerekirken yazılı şekilde kabulü isabetsizdir.."*, 12. HD. 25.8.1998T., 11484/11837, (yayınlanmamıştır).

⁸⁴⁵ KURU, İcra, C. III, s. 2409.

7.4.2 Nakdi Ve Gayrinakdi Krediye Kefil Olanların Durumu

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde taşınmaz maliki üçüncü kişiye yönelik bir düzenleme bulunmadığı gibi söz konusu türdeki kredilere kefil olan üçüncü kişiler için de bir hüküm bulunmamaktadır. Bu anlamda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi gereğince, krediyi kullandıran tarafın düzenlemede öngörülen nitelikleri haiz hesap özeti veya tazmin talebini, kefile karşı da göndermesi gerekmediği gibi; her nasılsa bu yönde bir ihbar yapılsa dahi kefilin düzenlemede öngörülen şekilde itiraz etme hakkı bulunmayacaktır⁸⁴⁶. Taşınmaz maliki üçüncü kişiden farklı olarak (m. 150ı, 149), anılan düzenlemede yer alan türdeki kredi ilişkilerine kefil olanlara, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre icra emri gönderilmesi mümkün değildir⁸⁴⁷. Krediyi kullandıran taraf, kredi ilişkisine kefil olan kimseye karşı ancak haciz veya iflâs yoluyla takip yapabilir⁸⁴⁸.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinin temel düzenleme alanınının, asıl borçlu olan krediyi kullanan tarafa yönelik olması nedeniyle, söz konusu kredi ilişkisine kefil olan kişiye karşı noter aracılığı ile bir ödeme ihbarı veya tazmin talebinde bulunulması gerekmemektedir. Oysa, genel hükümler neticesinde kefile karşı da takip yapabilmek için hesap kat ihtarının veya tazmin talebinin borçlu ile birlikte kefile karşı da gönderilmesi gerekmektedir. Zira, asıl borcun muacceliyet kesbetmesi, önceden borçluya yapılacak bir ihbarın varlığına bağlı ise bu ihbarın, kefile karşı da yapılması gerekecektir. Kefil için borç, ihbar yapıldığı gün muaccel olur (BK. m. 491)⁸⁴⁹. Ancak yapılacak bildirim noter aracılığı ile olması gerekmemektedir⁸⁵⁰.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre gönderilen hesap özetine veya tazmin talebine süresinde itiraz etmemek suretiyle takip konusu alacağın asıl borçlu

⁸⁴⁶ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 26; REİSOĞLU, Kefalet, s. 103; KURU, İcra, C. III, s. 2472.

⁸⁴⁷ 12. HD. 25.5.1993T., 4885/9833, (ARSLAN, Sorunlar, s. 85, dn. 25; UYAR, Kanun, C. III, s. 4634, 4635); 12. HD. 15.2.1999T., 5019/5457, (yayınlanmamıştır); aynı yönde, 12. HD. 9.7.1997T., 11551/11754, (yayınlanmamıştır).

⁸⁴⁸ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 27.

⁸⁴⁹ Muacceliyetin ihbara bağlandığı borçlarda, alacaklı muacceliyet ihbarının yapıldığını kefile bildirmemesi halinde, kefalet borcu muacceliyet kazanmayacaktır. Başka bir anlatımla, asıl borç, muacceliyet ihbarının yapılması sonucunda istenebilir hâle gelmiş olmasına rağmen; söz konusu ihbarın yapıldığı kefile bildirilmediği için alacaklı, kefile karşı takibe geçemeyecektir. Bildirimin yapılması bakımından herhangi bir şekil şartı geçerli değildir (GRASSİNGER, s. 188, 189); Kefile ihbar yapılmadan, kredi sözleşmesine dayanılarak takip yapılamayacağına ilişkin bkz. 12. HD. 20.9.1995T., 11577/11677, (DEYNEKLİ/ KISA, s. 301).

⁸⁵⁰ REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler, s. 27; REİSOĞLU, Kefalet, s. 103; KURU, İcra, C. III, s. 2472.

hakkında kesinleşmiş olması hâlinde, bu kesinleşme kredi ilişkisinin kefilî için de geçerli olacak mıdır?⁸⁵¹ **REİSOĞLU**, bu konuya ilişkin, kredi kullanan tarafın, kendisine gönderilen hesap özetine veya tazmin talebine itiraz etmemiş olması halinde borcun onun hakkında kesinleşecek olmasına karşın; bu durumun mutlaka borcun var olduğu anlamına gelmediğini belirtmektedir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre borca itiraz etmeme ile borcun varlığının ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi, sadece krediyi kullanan asıl borçlu ile aynı kanunun 149. maddesine yapılan gönderme neticesinde, taşınmaz maliki üçüncü kişi için geçerli olup, kefiller yönünden ayrıca bir düzenleme içermemektedir⁸⁵². Bu nedenle, kanımızca da, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde, aynı kanunun 68b maddesinde olduğu gibi⁸⁵³ kefil için de kesinleşmiş bir asıl borcun varlığı söz konusu olmadığı için kefil, kendisine gönderilen ödeme emrine karşı itiraz ederek takibi durdurabilecektir. Duran takibin devamı, alacaklının kefile karşı açacağı itirazın iptali davasında, kefil olunan asıl borcun varlığının ispatlanması ile mümkün olabilecektir⁸⁵⁴.

⁸⁵¹ **REİSOĞLU**, Yeni Düzenlemeler, s. 27.

⁸⁵² **REİSOĞLU**, Yeni Düzenlemeler, s. 27.

⁸⁵³ **§5, 5.4.2.1.1 b**, s. 136, 137.

⁸⁵⁴ **REİSOĞLU**, Kefalet, s. 104; **ARSLAN**, Sempozyum, s. 205; **REİSOĞLU**, Yeni Düzenlemeler, s. 27.

SONUÇ

Gelişmiş ekonomilerde mali örgütlenme, dolaylı finansman esasına göre şekillenmektedir. Buna göre, tasarruf sahipleri ile söz konusu birikimlere ihtiyaç duyanlar arasında tarafları karşılaştıran ve gerekli fon akışını sağlayan bazı aracı kurumlar bulunmaktadır. Bu aracılara, mali kurumlar denilmektedir. Türk mali sektöründe kredi kurumu olma niteliği bulunan mali kurumları bankalar, özel finans kurumları, 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnameye göre faaliyet gösteren kredi kurumları ve finansal kiralama şirketleri şeklinde alt başlıklar içinde incelemek mümkündür.

Kredi, belli bir miktardaki satın alma gücünün, belli bir süre için ve iade edilmek üzere bedeli karşılığında bir gerçek veya tüzel kişiye verilmesidir. Kredinin tanımında kullanılmakta olan satın alma gücü unsurunun, geniş olarak yorumlanması mümkündür. Böylece, kredi ile sağlanmakta olan satın alma gücü, sadece paraya ilişkin olmayıp herhangi bir riskten doğacak sorumluluğun üstlenilmesi şeklinde de gerçekleşebilecektir. Türk hukukunda kredinin kanuni bir tanımı yapılmış değildir. Ancak gerek 3182 sayılı Eski Bankalar Kanunu'nda (m. 38/II) gerekse 4389 sayılı Yeni Bankalar Kanunu'nda (m. 11.1) kredi kavramı, geniş bir açıdan değerlendirilmiş ve bir bankanın verebileceği krediler nakit, mal, kefalet ve teminat veya herhangi bir şekil ve surette olabileceği düzenlenmiştir.

Taraflar arasında özellikle bankalar ile kurulan kredi ilişkilerinin hukuki dayanağında, bir kredi açma sözleşmesi bulunmaktadır. Kredi açma sözleşmesi, isimsiz, sui generis bir sözleşmedir. Bu sözleşme, taraflar arasında sürekli bir borç ilişkisi kurmakta olup aynı zamanda bu sözleşmeye dayanarak kurulan münferit kredi ilişkilerinin de çerçevesini oluşturmaktadır. Bu anlamda kredi açma sözleşmesi, tam iki tarafa borç yükleyen tek aşamalı bir çerçeve sözleşmedir. Kendine özgü yapısı nedeniyle, sözleşme hükümlerinin yetersiz kalması durumunda, ödünç sözleşmesine ait hükümlerin (BK. m. 306-312) kıyasen de olsa uygulanması mümkündür. Kredi açma sözleşmesinin temel iki işlevi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, kredi alanın, bu sözleşme sayesinde kendisine tanınan limit dahilinde farklı türlerdeki kredi işlemlerini yapabilmesidir. Kredi açma sözleşmesinin ikinci temel işlevi ise dönerlilik özelliğidir. Buna göre, kredi alan, kredi çerçeve sözleşmesine göre kullanmış olduğu münferit kredi ilişkilerine karşılık yapmış olduğu ödemeler sonunda taraflar arasındaki

sözleşmesel ilişki son bulmamakta, bilâkis yapılan her ödeme miktarınca kredi limiti yeniden artmaktadır.

Çalışmamızda da, kredileri, gerek kanuni düzenlemelerde (EbanK. m. 38/II; BanK. m. 11.1) gerekse öğretideki genel kabule uygun olarak, *nakdi-gayrinakdi kredi* ayırımını esas alarak inceledik.

Nakdi kredilerin senet ve mal avansı kredisi, kıymetli evrakın iştirai veya iskonto kredisi, faktoring ve forfaiting, finansal kiralama şeklinde çeşitli örnekleri bulunmaktadır. Bununla birlikte, genelinde nakdi krediler, kredi ilişkisinin tarafları arasında iki temel çalışma esasına göre işletilmektedir. Bunlardan ilki sabit vadeli para ödücü, diğeri ise borçlu cari hesaplardır. Sabit vadeli para ödücü şeklindeki nakdi kredi türlerinde, kredi miktarı, bir defada müşteriye geçirilmekte ve söz konusu borç, kredi alan tarafından yine bir defada veya taksitler halinde kredi verene iade edilmektedir. Tarafların aralarında, kredi borcunun ödenmesi konusunda kesin vadeler kararlaştırmış olmaları nedeniyle vadenin gelmiş olmasına rağmen kredi borcunun ödenmemiş olması halinde, borçlunun temerrüdü kendiliğinden gerçekleşmektedir.

Borçlu cari hesaplar özünde, cari hesap hükümlerine göre işletilmekte olan kredi açma sözleşmeleridir. Kredi açma sözleşmesinin cari hesap sözleşmesi ile birleşmesi durumunda, taraflar arasındaki ilişkiye cari hesaba ilişkin hükümler de uygulanabilecektir. Yargıtay, cari hesaplarda bulunması gereken karşılıklılık unsurunun bulunmaması nedeniyle, borçlu cari hesap şeklindeki kredi açma sözleşmelerinde cari hesap unsurunun varlığını kabul etmemekte ve cari hesaba dair hükümleri uygulamamaktadır. Oysa, bu konuda öğretide genel kabul gören görüşe göre; borçlu cari hesap şeklindeki kredi açma sözleşmelerinde de taraflar arasında bir cari hesap sözleşmesi bulunmaktadır. Banka tekniği ve özellikleri nedeniyle önemli ölçüde değişikliğe uğramış borçlu cari hesaplarında da, cari hesap hükümlerinin taraflar arasındaki ilişkinin bünyesine uygun düştüğü ölçüde kıyasen de olsa uygulanmaları bakımından hiçbir hukuki engel bulunmamaktadır.

Gayri nakdi krediler ise kredi verenin kredi alana nakit bir ödemede bulunmaksızın onun adına sorumluluk yüklendiği kredilerdir. Kefalet kredisi, kabul, aval ve ciro kredileri, akreditif kredisi, teminat mektubu ve garanti kredileri bu türden kredilerdir. Bu tür kredilerde, kredi konusu riskin gerçekleşip alacaklıya ödemede

bulunulmadıkça nakit kullanımı bulunmamaktadır. Bu nedenle, bu tür kredilerin kullanımının karşılığı faiz değil; kredi verenin komisyon alacağıdır. Kredi veren ki özellikle banka, yapmış olduğu ödeme miktarınca kredi müşterisine rücu etmekte veya ödenen miktar kadar söz konusu gayri nakdi krediyi, nakdi krediye dönüştürebilmektedir.

Kredi alacaklarının tahsiline ilişkin ilk kanuni düzenleme, 3182 sayılı Eski Bankalar Kanunu'nun yasalaşması ile birlikte söz konusu kanunun 90 ve 91. maddeleri ile yapılmıştır. Ardından, şu anda yürürlükte bulunan İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 150ı maddeleri, 1988 yılında 3494 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda değişiklik yapan kanun ile birlikte yasalaşmıştır. Kredi alacaklarının tahsiline yönelik özellikle İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 150ı maddelerinin yasalaşmalarındaki amaç, uygulamada eşitliğin sağlanması ve söz konusu hükümlerden krediyi kullandıran sıfatını taşıyan bankalar dışındaki diğer kurum ve kişilerin de yararlanmasını sağlamaktadır. Bu esnada, hükümlerin kapsamının 3182 sayılı kanunun 90. ve 91. maddelerine göre görünüşte genişletildiğini söylemek mümkündür. Her iki değişiklik sonrasında da, tartışılan en önemli konulardan ilki, hükümlerin yürürlük anına ilişkin olmuştur.

Kanımızca, sorunun öğretilde yer alan mevcut görüşler yanında ayrıca hükümlerin birer maddi hukuk hükmü olup olmadığına ilişkin yapılacak değerlendirmeler ışığında ele alınması da mümkündür. Zira, kanunların yürürlük anı, onların birer maddi hukuk hükmü veya usul hukuku hükmü olup olmamalarına göre değişmektedir. Bu anlamda, gerek 3182 sayılı kanunun 91. maddesi gerekse İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi, birer maddi hukuk hükmü değildir. Bu nedenle de, maddi hukuk hükümlerinin aksine derhal yürürlüğe girmeleri gerekmektedir. Oysa, gerek 3182 sayılı kanunun 90. maddesi gerekse İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, kapsamlarında hem maddi hukuka hem de usul hukukuna ilişkin hükümler içermektedir. Ancak bu noktada vardığımız sonuç, usuli düzenlemelere bağlanan hüküm ve sonuçların uygulanmasının maddi hukuka ilişkin hükümlerin uygulanmasına bağlı olmaları nedeniyle usuli düzenlemelerin ancak maddi hukuka ilişkin düzenlemelerin yürürlüğe girmeleri ile birlikte uygulanabilirliği yönündedir. 3494 sayılı kanunun geçici maddesinin (o) bendinin yasalaşma gerekçesine de uygun olarak İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 150ı maddeleri, geçmişe etkili olarak 2.5.1985 tarihinden itibaren ancak yine bu tarihten sonra taraflar arasında akdedilecek olan kredi sözleşmeleri için uygulanabilecektir.

Söz konusu hükümlerin yasalaşması ile birlikte yapılan bir diğer tartışma, kredi alacaklarının tahsiline ilişkin İcra ve İflâs Kanunu'na özel bir takım hükümlerin getirilmesinin mümkün olup olmadığına ve söz konusu hükümlerin yasalaşmaları esnasında izlenen yönetime ilişkindir. Kanımızca da, özellikle bankaların vermiş oldukları kredilerin geri dönüşlerinin zamanında ve tam olarak sağlanması ülkemiz koşulları açısından büyük bir öneme sahiptir. Öğretide bu konuda belli bir kamu menfaatinin bulunduğu sonucuna dahi varılmıştır. Ancak, anılan kanunların tek yanlı ve tartışmadan uzak geçen yasalaşma süreçlerini kabul etmek de mümkün değildir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 150ı maddelerinin İcra ve İflâs Kanunu'nuna çok istisna nitelikte ve kanunun genel yapısına yabancı hükümler getirmekte olduğu açıktır. Söz konusu kanunlarda, takip alacaklısı-borçlusunu arasındaki menfaatler dengesinin önemli ölçüde zedelendiği ve kanunların yasalaşma esnasında bu dengenin göz ardı edildiği, vardığımız sonuçlardan bir diğeridir. Bu anlamda, kredi alacaklarının tahsiline ilişkin bir düzenleme yapılmasının gerektiği sonucuna varılacaksa bunun, söz konusu kanuni düzenlemelerin geniş ve ayrıntılı çalışmalarının yapıldığı ve özellikle İcra ve İflâs hukukuna ait takip alacaklısı-borçlusunu arasındaki menfaatler dengesinin azami ölçüde gözetildiği bir yasalaşma süreci sonunda olması gerekir.

İcra ve İflâs Kanunu'nu 68b maddesi hükmünün tarafları, kanunda *krediyi kullandıran taraf-kullanan taraf* olarak öngörülmüştür. Bu anlamda, kanımızca, öğretide ileri sürüldüğünün aksine söz konusu hükümden bankalar yanında, kanunda öngörülen ilişkilerin tarafları olan diğer kurum ve kişilerin yararlanması da mümkündür. Vardığımız bu sonuç, kanunun Hükümet gerekçesine de uygun düştüğü gibi, Yargıtay kararlarında da bu konuda bir ayırım yapılmış değildir. Kanunda kullanılan terimlerin önemli ölçüde bankacılık işlemlerini çağrıştırdığı tartışmadan uzaktır. Ancak gerek yapılacak amaçsal yorum sonucunda gerekse bankalar dışındaki diğer kredi kurumları veya gerçek ve tüzel kişilere ilişkin ilgili kanunlarda bu konuda yasaklayıcı bir hüküm bulunmaması nedeniyle, ulaştığımız sonuç yönünden herhangi bir hukuki engel bulunmamaktadır. Kanımızca vardığımız bu sonuç, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesiyle aynı felsefeyi ve ona yakın bir kapsamı içeren aynı kanunun 150ı maddesi için de geçerlidir.

Görünüşte, hükmün kapsamını, nakdi kredilerin iki temel işletim esasını oluşturmaktadır. Bunlardan biri borçlu cari hesap, diğeri ise kısa, orta, uzun vadeli

nakdi kredidir (m. 68b/l). Ancak, kanunda ayrıca vadeli nakdi krediler için de hesap özeti gönderilmesi esas benimsenmiştir. Oysa, sabit vadeli nakdi krediler bakımından hesap özeti ihtiyacı bulunmamaktadır. Zira, burada gerek kredinin toplam miktarı gerekse taksit miktarları bellidir. Kaldı ki, taraflar arasında bir cari hesap ilişkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle de, buradaki çeşitli vadelerdeki nakdi kredileri, uygulamada da olduğu üzere, cari hesap hükümlerine göre işletilen ancak kredi müşterisinin belli tarihlerde ödeme yapma taahhüdünde bulunduğu kredi açma sözleşmeleri şeklinde yorumlamak gerekecektir. Sonuç olarak, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin kapsamını sadece cari hesap hükümlerine tabi *nakdi kredi ilişkilerini* konu edinen kredi açma sözleşmeleri oluşturmaktadır. Benzer bir durum, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi için de geçerlidir. Zira, burada da, vadeli nakdi kredilerin muaccel kılınmasına ilişkin bir hesap özeti krediyi kullanan tarafa gönderilmesi gerekmektedir. Oysa, kesin vadeye bağlı taksitler için ne muacceliyet ihbarına ne de temerrüt ihbarına ihtiyacı bulunmamaktadır. Bu anlamda kanunun bu hükmünde de nakdi krediler bakımından düzenlenmiş olan çalışma prensibi, borçlu cari hesap şeklindeki kredi sözleşmeleridir.

Kanunda kullanılmakta olan borçlu cari hesap, özel bir ilişki grubunu ifade etmektedir. Ancak, borçlu cari hesap sözleşmelerinde de bir cari hesap sözleşmesi bulunmaktadır. Bununla birlikte cari hesap sözleşmeleri, bünyelerinde ayrıca kredi işlevini de içermektedir. Ayrıca, kanunda kullanılmakta olan kredi kavramının (m. 68b/l), öğretide de kabul edildiği üzere geniş tanımına göre değerlendirilmesine hiçbir hukuki engel bulunmamaktadır. Bu nedenlerle, hükmün amaçsal yorumuna da uygun olarak, kanımızca, kredi sözleşmesi içermeksizin yapılan cari hesap sözleşmeleri de kanunun uygulama alanına girmektedir.

Krediyi kullandıran taraf, krediyi kullanan tarafın kredi sözleşmesinden bildirdiği adresine, borçlu cari hesaplarda hesap dönemlerini; vadeli kredilerde ise faiz tahakkuk dönemlerini takip eden onbeş gün içinde bir hesap özeti noter aracılığıyla göndermek zorundadır. Cari hesaplarda bakiyeyi gösteren cetvel olarak ifade edilen kavram (TTK. m. 92) yerine, burada hesap özeti kullanılmıştır (m. 68b/l). Hesap özeti gönderilmesi, kanımızca da, Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'nün cari hesaplara ilişkin genelgesinde de vurguladığı üzere, tebliğ niteliğinde olup Noterlik Kanunu'nun 70. maddesine göre bir tebliğ işlemi olarak değerlendirilecektir. Zira, cari hesaplarda bakiyeyi gösteren cetvelin gönderilmesi ile borçlu cari hesaplardaki hesap

özetinin gönderilmesi arasında bir ayırım yapmak bakımından hiçbir gerekçe bulunmamaktadır. Hesap özetinin gönderilmesi bir zorunluluk olup, kredi ilişkisinin taraflarının hesap özetinin gönderilmesine gerek kalmaksızın, kanunda öngörülen sonuçlardan yararlanmak üzere yapacakları anlaşmalar geçersizdir.

Hesap özetinin gönderilmesi işlemi noter aracılığıyla olacaktır. Noterler aracılığıyla yapılacak gönderi, uygulamada belli bazı sorun ve sakıncaları beraberinde getirmektedir. Kanunda öngörülen hesap özetinin gönderilmesine bağlanan sonuçların gerçekleşebilmesi hesap özetinin noter aracılığıyla gönderilmesine bağlıdır (m. 68b/II, III). Bununla birlikte, bakiyeyi gösteren cetvelin (hesap özeti) noter dışındaki herhangi bir şekilde gönderilmesi de mümkündür ve bu durumda cari hesaba ilişkin hüküm ve sonuçların gerçekleşmesi yeterlidir (TTK. m. 92/I, II, BK. m. 115/II). Ancak, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, cari hesaba ilişkin hükümlere göre özel nitelikte bir düzenleme olup (TTK. m. 92) kanunda öngörülen sonuçların gerçekleşebilmesi, hesap özetinin noter aracılığıyla gönderilmesine bağlanmıştır (m. 68b/II, III). Kanımızca, öğretilerdeki aksi yöndeki görüşlerin varlığına karşın yapılacak gönderinin noter aracılığıyla olması yerindedir. Zira, noter aracılığıyla yapılacak gönderi, sadece hesap özetinin tebliğ işleminin Tebligat Kanunu'na göre olmasını sağlamamakta, ayrıca yapılacak gönderinin içeriğini de tespit etmektedir. Hesap özetinin tebliğini sağlamak kadar, yapılacak gönderinin içeriği konusunda bir çekişme yaşanmaması da son derece önemlidir. Kanunun genel felsefesini oluşturan, yapılacak takiplerin hızla tamamlanması ve yaşanması olası çekişmelerin ilişkinin devamında çözülmesi, kanımızca ancak, yapılan gönderinin ne olduğu konusunda bir çekişme yaşanmamasına da bağlıdır.

Borçlu cari hesaplarda, hesap dönemlerinde, vadeli kredilerde ise faiz tahakkuk dönemlerini takiben onbeş gün içerisinde hesap özetinin gönderilmesi gerekecektir. Bu anlamda, hesap özetinin aynı onbeş günlük sürede krediyi kullanan tarafa ulaşması gerekmemektedir. Bu sonuca varmak bakımından, kanunda bu konuda ayrıca bir düzenlemeye ihtiyaç da bulunmamaktadır. Zira, yapılacak tebligat işleminde hiçbir etkisi ve katkısı olmayan krediyi kullandıran tarafı, tebligatın aynı sürede yapılamamasından sorumlu tutmak için hiçbir hukuki gerekçe bulunmamaktadır. Hesap özetinin gönderilmesi, kanunen noter aracılığıyla olacaktır. Bununla birlikte, aksi yönde yorum yapılmasına neden olan görünürdeki sonuç kanımızca, gayri iradi olarak gerçekleşmiştir. Hesap özetinin gönderilmesinin noter aracılığıyla olmasının

düzenlenmesi ile birlikte, gerek 3182 sayılı kanunun 90. maddesinde gerekse İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine ilişkin taslak kanun metninin de, tebligatın yapılmasına ilişkin süre Adalet Komisyonunda madde metninden çıkarılmıştır. Ancak bu şekilde de, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b/II maddesinde yer alan "süresi içinde.." ifadesi, kanunun birinci fıkrasında yer alan hesap özeti gönderilmesine ilişkin süreyi ifade eder hâle gelmiştir. Yapılan değişikliğin amacının aynı zamanda bu yönde bir eşitliğin kurulması olduğu konusunda elimizde hiçbir veri bulunmamaktadır. Kanımızca, kanundaki "süresi içinde.." ifadesinin varlığına rağmen, krediyi kullandıran tarafın, hesap özeti onbeş günlük süre içinde hazırlayıp notere tebliğ edilmek üzere tevdi gerekir ve yetişir.

Sözleşmede gösterilen kredi müşterisine ait adresin değiştirilmesi, krediyi kullandıran taraf bakımından ancak noter aracılığıyla bildirilmesi hâlinde geçerli olacaktır (m. 68b/I). Yapılacak noter aracılığıyla bildirim, hesap özeti gönderilmesinde olduğu gibi ve yine aynı gerekçelerle, geçerlilik şartına bağlanmıştır. Kanunda öngörülen şekilden başka bir şekilde adres değişikliğinin bildirilmesinin hiçbir geçerliliği bulunmamaktadır. Kanımızca, hesap özeti ile ilgili yapılacak gönderinin mutlaka tebliği de gerekmemektedir. Zira, mutlaka hesap özeti tebliğ edilmesini sağlamaya çalışmak, söz konusu hükmü (m.68b/I) işlevsiz kılacağı gibi, hükmünün genelinin taraflar arasında işletilebilmesini de olanaksız kılacaktır. Kanunda öngörülen tüm hüküm ve sonuçlar (m. 68b/II, III), hesap özeti gönderilmesine yani kredi kullanan tarafa ulaşmasına bağlanmıştır. Adres değişikliğine ilişkin hükmün bulunmaması halinde, yaşanan adres değişikliklerinin ardından kanunun taraflar arasında geçerli olabilmesi önemli ölçüde güçleşirdi. Bu nedenle, kanunda krediyi kullanan tarafa yapacağı adres değişikliklerini bildirilme ödevi yüklenmiştir (m. 68b/I). Bu şekilde, adres değişikliği nedeniyle hesap özeti Tebligat Kanunu hükümleri dairesinde tebliğ edilememesi durumunda dahi, yapılan gönderi neticesinde hesap özeti itiraz için tanınan süre işlemeye başlayacak (m. 68b/II) ve bu sürenin itirazsız geçmesi sonucunda, hesap özeti ile birlikte kanunda sayılan diğer belge ve makbuzlar, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/ı maddesi anlamında belge olarak kabul edilecektir (m. 68b/III).

Hesap özeti itiraz, hesap özeti tebliği ve tebliğ edilmiş sayıldığı andan itibaren otuz gün içerisinde yapılacak olup, kanunda ayrıca bu konuda bir şekil şartı öngörülmüş değildir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinin, cari hesaplara ilişkin

Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre özel hüküm olması ve özel hükümde düzenleme bulunmaması hâlinde genel hükmün uygulanabilir olması nedeniyle, kanımızca da burada hesap özetine yapılacak itirazın noter, taahhütlü mektup veya telgrafla yapılması gerekecektir (TTK. m. 92/II).

Hesap özetine itiraz ile birlikte, söz konusu hesap özeti, krediyi kullanan taraf için kesinleşmiş sayılmaz. Bu anlamda, kanunda öngörülen krediyi kullandıran taraf lehine olan sonuçların gerçekleşmesi de engellenmiştir. Hesap özetine itirazla birlikte, hesap özeti, kredi sözleşmesi ve usulüne uygun düzenlenmiş makbuz ve benzeri diğer belgelerin, belgeler zinciri şeklinde İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olması mümkün değildir (m. 68b/III). Öncelikle kanunda anılan unsurlar, birbirlerine "ve" , "ile" bağlaçlarıyla bağlanmışlardır. Söz konusu unsurlarından birinin olmaması hâlinde, kanunda öngörülen sonucun gerçekleşmesi mümkün değildir. Kaldı ki, münferiden kanunda sayılan her bir unsurun İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olması mümkün değildir. Bununla birlikte kanunda, belgeler zincirine aynı kanunun 150a maddesinin aksine itiraza uğramamış olan hesap özeti de eklenmiştir.

Hesap özütünün itiraza uğramasına rağmen, kredi sözleşmesi ve diğer belge ve makbuzlar, her şekilde İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olacak iseler, o hâlde kanunun iki fıkra halinde hesap özetini düzenlemesinin ve belgeler zincirinde itiraza uğramamış olan hesap özetine yer vermesinin bir anlamı kalmamaktadır. Bu anlamda, kanımızca, kredi sözleşmesi ve usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar ancak hesap özetiyle birlikte ve onun itiraza uğramaması hâlinde İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olabileceklerdir.

Krediyi kullanan taraf, itiraz etmediği hesap özütünün dayanağı niteliğinde olan belgelerdeki kendisine izafe edilen imzaları da kabul etmiş sayılmaktadır (m. 68b/III). Kanımızca bu sonuç, kanunun anılan belgelere icra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olma sonucunu bağlamasının bir başka görünümüdür. Aynı zamanda, hem söz konusu belgelerin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge olduklarını ve hem de söz konusu belgelerin imzasının inkâr edilebileceğini kabul etmek mümkün değildir. Zira, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belgeler, imzası ikrar edilmiş olan ve üzerinde imza konusunda bir çekişmenin

yaşanamayacağı belgelerdir. Kanun zaten, söz konusu belgelerin İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında olduklarını düzenlemekle, imzalarının da ikrar edilmiş sayıldığını zımnen öngörmektedir. Bu anlamda, takip hukuku içerisinde hesap özeti'nin dayanağı niteliğinde olan başta kredi sözleşmesi olmak üzere, makbuz ve diğer belgelerdeki imzaların borçlu tarafından inkârı ayrıca kanunun da açık hükmü gereği (m. 68b/III) mümkün değildir. Takip hukuku içerisinde itiraza karşı gidilebilecek tek yol, bu şekilde itirazın kesin kaldırılması olmaktadır (m. 68).

Süresinde itiraza uğramayan hesap özeti'nin gerçeğe aykırılığı ancak, borcun ödenmesinde dava edilebilir (m. 68b/II). Kanunda öngörülen ödeme, kanımızca da bir dava şartı niteliğindedir. Kanunun bu hükmü karşısında, takip borçlusu ile alacaklısı arasındaki menfaatler dengesinin önemli ölçüde zedelendiği açıktır. Yapılacak ödemenin varlığına rağmen, söz konusu davanın bir menfi tespit davası olarak değerlendirilmesi, belli koşullar altında mümkündür. İcra dairesine yapılan ödemenin hemen ardından açılacak bir menfi tespit davası ile paranın alacaklıya ödenmesinin talep edilmesi mümkündür (m. 72/III). Öncelikle yapılan ödemenin varlığına rağmen, söz konusu davanın bir menfi tespit davası olarak kabulü, alacaklının haklarına zarar vermemesi nedeniyle mümkündür. Ancak bu görüşün kabul edilmemesi hâlinde, açılacak dava, yapılan dava şartı niteliğindeki ödeme nedeniyle bir istirdat davası olup bu durumda, alacaklının icra veznesindeki parayı talep etme hakkı üzerine ihtiyati haciz konulması mümkündür (m. 257 vd).

Taraflar arasındaki kredi ilişkisinden kaynaklanmakta olan kredi borcunun muaccel kılınarak talep ve takip edilebilmesi, kredi cari hesabının kesilmesi ile mümkündür. Kredi cari hesabının kesilmesi, aynı zamanda kredi sözleşmesinin feshi anlamına da gelmemektedir. Taraflar arasında sona erdirilmekte olan cari hesap ilişkisi olup kredi borcu ancak bu şekilde talep ve tahsil edilebilir (TTK. m. 95). Krediyi kullandıran taraf, tek taraflı tasarrufu ile kredi cari hesabını her zaman kesebilir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinde bu konuda hiçbir sınırlama bulunmamaktadır. Krediyi kullandıran taraf derhâl takibe de geçebilir. Ancak, son dönem hesap özeti'ne ilişkin sürenin geçmesini beklemeden yani krediyi kullanan tarafa itiraz imkanı tanımadan yapacağı bu takipte, başta son dönem hesap özeti olmak üzere, kredi sözleşmesi ve usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzların, itirazın kaldırılması yargılamasında İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge

olarak kullanılabilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte bu durum, krediyi kullandıran tarafın krediyi kesme ve derhâl takibe geçebilme hakkını da elinden almış değildir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, hükme konu kredi ilişkilerinden kaynaklanan kredi alacaklarının genel haciz yoluyla takibini düzenlemektedir. Ödeme emrine karşı yapılan itirazla birlikte takip duracaktır (m. 66/1). İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, özellikle, duran takibin takip hukuku içerisinde kalınarak devamının sağlanmasını amaçlamaktadır. Bununla birlikte, yapılacak olan itirazın kaldırılması yargılaması, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine özgü hükümlerin dışında, yargılamaya ilişkin genel hükme (m. 68) tabi olacaktır. Kredi ilişkisinin aynı zamanda, ipotekle güvence altına alınmış olması hâlinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 45. maddesinde öngörülen istisnalardan herhangi birinin bulunmaması durumunda, rehnin öncelikle paraya çevrilmesi zorunludur.

Yapılacak takibin alacaklısı, krediyi kullandıran taraftır. Bu anlamda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre krediyi kullandıran sıfatını taşıyabilen herkes, kredi alacağının tahsili için yapılacak takipte, takip alacaklısı olacaktır. Takibin asli borçlusu, krediyi kullanan taraftır. Krediyi kullanan taraf bir kişiden oluşabileceği gibi kredi borcundan dolayı müştereken veya müteselsilen sorumlu olan (TTK. m. 7/1) birden fazla kimse de olabilir. Kredi ilişkisinin asli borçlusu yanında, söz konusu kredi borcundan dolayı kefalet sözleşmesi veya garanti sözleşmesi nedeniyle sorumlu olan kefiller ve garantörler de bulunabilir. Takip konusu edilecek asıl alacak, kredi cari hesabının kat'edildiği (kesildiği) tarihteki dönem sonu faizlerin de eklenmesi ile bulanacak olan tutardır. Takibin konusu olan bu asıl alacak için kredinin kesildiği andan itibaren icra takibinin başladığı ana kadar ve daha sonra icra takibi boyunca temerrüt faizi işletilebilecektir. Bu anlamda, kesinleşen son hesap döneminden gerek kredinin kat'edildiği ana kadar işleyecek sözleşmesel faiz, gerekse kredinin kat'edilmesinden itibaren işleyecek temerrüt faizi içinde kredi alacaklısının elinde İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge bulunmaktadır. Şöyle ki, hesap özeti itiraza uğramaması ile birlikte sadece hesap özeti değil, aynı zamanda söz konusu faizlerin hem kendilerinin hem de oranlarının kararlaştırıldığı kredi açma sözleşmesi de zincir belgeler içerisinde değerlendirilmekte ve İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/1 maddesi anlamında belge olarak kabul edilmektedir.

İcra tetkik merciinde yapılacak itirazın (kesin) kaldırılmasında, gerek alacaklı gerekse borçlu iddia ve itirazların İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve aynı kanunun 68/I, III maddelerine göre ispatlayacaklardır. Her ne kadar, hesap özetine itiraz edilmemişse de, hesap özeti aykırılığının icra tetkik merciinde ileri sürülmesi bakımından hiçbir engel bulunmamaktadır. Zira, kanunun anılan hükmü (m. 68b/II), hesap özeti gerçeğe aykırılığına ilişkin *davanın* ancak borcun ödenmesinden sonra açılabileceğini düzenlemektedir. Ödeme emrine itiraz edebilen (m. 62, 66) krediyi kullanan tarafın, itirazlarını, icra tetkik merciinde ileri sürememesi konusunda kanımızca hiçbir engel bulunmamaktadır. Kaldı ki, kanunun anılan hükmünün yegâne amacı, kredi alacaklarına ilişkin yapılan takibin, çeşitli aşamalarda açılan menfi tespit davası ile durdurulmasının önüne geçmektir (m. 72/II, III). Oysa zaten yapılan itiraz ile takip durmuştur (m. 66). Söz konusu itirazın giderilmesinden önce alacaklının takibe devam etmesi mümkün değildir. Bu nedenlerle, alacaklı gibi borçlunun da, itirazın kaldırılması yargılamasında, hesap özeti gerçeğe aykırılığı da dahil olmak üzere her türlü itirazını iddia ve ispat etmesi mümkündür (m. 68/II, III). Yapılacak olan itirazın kaldırılması yargılamasında da talep hâlinde her iki taraf da tazminata mahkum edilebilecektir (m. 68/VII).

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi hükümleri, sadece krediyi kullandıran taraf-kullanan taraf esas alınmak üzere düzenlenmiştir. Bu nedenle, hesap özeti itiraz edilmemesi ile birlikte geçerli olan krediyi kullandıran taraf lehine olan hükümler, ancak asli ve tek muhatabı olan krediyi kullanan taraf için geçerli olacaktır. Böylece kredi borcundan dolayı yapılacak genel haciz yoluyla icra takibinde, alacaklının elinde kredi borcunun kefiline karşı İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/I maddesi anlamında belge bulunmamaktadır. Kefilin ödeme emrine karşı itirazının giderilmesi için krediyi kullandıran tarafın, itirazın iptali davasını (m. 67) açması zorunludur.

Hesap özeti itiraz edilmemesi durumunda, takip alacaklısı krediyi kullandıran taraf, kredi borçlusu krediyi kullanan tarafın yaptığı itirazın giderilmesi bakımından tam bir seçim hakkına sahiptir. Alacaklı dilerse, böyle bir durumda itirazın kaldırılmasını icra tetkik merciinden isteyebilir (m. 68, 68b), dilerse genel mahkemelerde itirazın iptali davası açabilir (m. 67). Hesap özeti itiraza uğraması durumunda ise, alacaklının elinde İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve 68/I maddelerine göre belge bulunmamasına göre genel mahkemelerde itirazın iptali davası açılması, itirazın giderilmesi ve takibe devam edilmesi bakımından zorunludur. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi sadece

takip hukukuna ilişkin hüküm ve sonuçlar içermektedir (m. 68b/III). Bu anlamda, itirazın iptali davasında borçlu, hesap özetinin itiraza uğramadığı bir aşamada da, hesap özetinin gerçeğe aykırılığı (m. 68b/II) ve imzaların inkârı (m. 68b/III) dahil olmak üzere her türlü savunmayı yapması mümkündür. Yapılacak olan savunmalar ise herhangi bir şarta bağlı değildir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesi, aynı kanunun 150a maddesinin uygulanmasının gerekli olduğu bir durumda da geçerlidir (m. 68b/III). İcra ve İflâs Kanunu'nun 150a maddesi, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan ilâmsız takipte, ödeme emrine karşı yapılan itirazın kaldırılması aşamasını düzenlemektedir. Ancak, bu hâlde de imza inkârı ve itirazın geçici kaldırılması mümkün değildir. Zira, hesap özetine itiraz edilmemesi ile birlikte borçlunun hesap özetinin dayanağı olan belgelerdeki imzaları takip hukuku içerisinde inkar etmek hakkı bulunmamaktadır.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesi, kanunda öngörülen kredi ilişkilerinden kaynaklanmakta olan üst sınır ipoteklerinin paraya çevrilmesinde, takip borçlusuna icra emri gönderilebilmesini mümkün kılmaktadır. İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesinden farklı olarak, kanunun kapsamına ayrıca gayrinakdi krediler de dahildir. Hükme konu ipotek, üst sınır ipoteğidir. Zira, taraflar arasında bir ana-para ipoteğinin bulunması durumunda, İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine gerek kalmaksızın, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takibe ilişkin kurallarının uygulanması mümkündür (m. 149, 149a). Üst sınır ipoteklerinde, takip konusu edilecek alacak, en fazla ipoteğin limit miktarı kadar olabilecektir. Limiti aşan sorumluluğun bu durumda bulunmaması, kamu düzenine ilişkin olup, süresiz şikâyet yaptırımına tâbidir (m. 16).

Krediyi kullanan taraf, kredi ilişkisinin kesilerek borcun muaccel kılınmasına ilişkin hesap özeti veya tazmin talebini, noter aracılığıyla gönderecektir. Aksi bir şekilde yapılmış olan gönderiye dayanılarak, icra müdüründen İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre işlem yapması istenemez. Her ne kadar kanunda, söz konusu belgelerin gönderilmesinden bahsedilmekteyse de (m. 150ı), icra müdürünün İcra ve İflâs Kanunu'nun 149. maddesine göre işlem yapabilmesi, kredi borcunun muaccel olmasına bağlıdır. Zira, icra müdürü, böyle bir durumda, borcun muaccel olup olmadığını kendiliğinden gözetmek durumundadır. Kredi borcu ise ancak kanunda sözü edilen gönderinin, krediyi kullanan tarafın hakimiyet alanına girmesi ile birlikte hüküm ifade eder. Cari hesabın kesilmesi ve borcun muaccel kılınmasını ifade etmekte olan

buradaki hesap özeti (m. 150ı), bozucu yenilik doğurucu bir haktır ve ancak muhatabına ulaşması ile birlikte hüküm ifade eder. Bu nedenle, kanundaki “göndermek” şeklindeki eylemi aynı zamanda, ulaşması yani tebliğ edilmesi (7201 s.k. m. 1) gerektiği şeklinde anlamak gerekecektir.

Takip konusu alacak, kredi cari hesabının kesilmesi ile birlikte muaccel olacak kredi borcudur. Bu anlamda, ayrıca kredinin kesilmesi anında henüz bedelleri tazmin edilmemiş olan teminat mektuplarının, bu takibe konu edilebilmeleri mümkün değildir.

Kredi cari hesabının kesilmesi ve borcun muaccel kılınmasına ilişkin hesap özetleri ile tazmin taleplerinin noter aracılığıyla tebliğ edilecek oluşu, beraberinde bir takım tebligata ilişkin güçlükleri de getirecektir. Zira, kanunda, adres değişikliğinin bildirilmesine ilişkin bir hüküm de bulunmamaktadır. Bu anlamda, tebligatın Tebligat Kanunu’nu hükümlerine göre ısrarla yapılmaya çalışılması (7201 s.k. m. 21, 28, 34, 35) kötüniyetli bir takım tutum ve davranışların kredi ilişkilerinde yaşanmasına sebebiyet verecektir. Bu nedenle kanımızca, adres değişikliklerinin bildirilmesine ve aksi durumda tebligatın nasıl ne şekilde gerçekleşeceğine ilişkin hükümlerin Tebligat Kanunu yanında, taraflar arasında kredi sözleşmesinde kararlaştırılması mümkün görülmelidir.

İcra ve İflâs Kanunu’nun 150ı maddesi, aynı kanunun 68b maddesinde olduğu gibi sadece krediyi kullandıran taraf ile kullanan taraf arasındaki ilişkileri düzenlemektedir. Bu nedenle, krediyi kullanan tarafın, kredi ilişkisinin kesilmesi ve borcun muaccel kılınmasına ilişkin hesap özeti veya tazmin talebini İcra ve İflâs Kanunu’nun 150ı maddesine göre göndermesi gerekmemektedir. Ancak, ipotekli taşınmaz malikinin üçüncü bir kişi olması durumunda, söz konusu muacceliyet ihbarının ona karşı da yapılması Medeni Kanunu’nun 802. maddesinin amir hükmüdür. Ancak burada yapılacak olan ihbarın, noter aracılığıyla yapılması gerekmemektedir.

Kredi borçlusunu krediyi kullanan taraf, kendisine gönderilen hesap özeti veya tazmin talebine karşı sekiz gün içinde itiraz etmek hakkına sahiptir (m. 150ı). İtirazın noter aracılığıyla olması ve sekiz gün içinde yapılması yeterlidir. Aynı sekiz günlük süre içerisinde, krediyi kullandıran tarafa itirazın ulaşması gerekmemektedir. Söz konusu itirazın şekli, kanımızca burada da bir geçerlilik şartıdır. Başka türde yapılacak bir itiraz ile, krediyi kullanan tarafın icra emrine karşı tetkik merciine şikâyette bulunabilmesi mümkün değildir (m. 150ı). Yapılacak itirazın tek ve asli işlevi, krediyi kullanan tarafın

şikâyete başvurabilmesini sağlamaktır. Bu anlamda, krediyi kullandıran taraf, kredi borcunun müaccel olmasının ardından, hemen takibe geçebilir ve yapılan itiraza rağmen takibin sürdürülmesini icra müdüründen isteyebilir. Hesap özetine süresinde itiraz edilmemesi ile birlikte, kredi borcu, ipotek limiti ile de sınırlı olarak kesinleşecektir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre yapılacak olan ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takipte de kanımızca, aynı kanunun 149. maddesinde olması gerektiği gibi yetkili icra dairesi, teminat konusu taşınmazın bulunduğu yer ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 9-27. maddelerine göre belirlenecek olan yer icra daireleridir. Bu durumda da, icra müdürü, krediyi kullanan tarafa ve varsa ipotekli taşınmaz malikine karşı icra emri gönderecektir. Gönderilecek olan 151 örnek icra emrinde, her ne kadar icranın geri bırakılmasına ilişkin kayıtlar bulunmaktaysa da (m. 149a), kanunun özel hükmü gereği hesap özeti veya tazmin talebine itiraz etmiş olan borçlunun şikâyet hakkının da bulunduğu, kanımızca yazılması gerekmektedir (m. 150ı).

Kredi borçlusunu, hesap özeti veya tazmin talebine öngörülen süre ve şekilde itiraz etmiş olmak kaydıyla tetkik merciine şikâyette bulunabilir. Kanunda öngörülen şikâyet yargılamasının nasıl yapılacağına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır (m. 150ı). Söz konusu şikâyetin yedi gün içinde yapılacağını öngörmek suretiyle anılan boşluğun doldurulması mümkündür (m. 16).

Buradaki şikâyetin konusu, icra müdürünün kendiliğinden gözetmesinin gerektiği, icra hukukuna ilişkin bir mesele değildir. Bu nedenle söz konusu şikâyetin bir borca itiraz niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür. İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde, icra emrine karşı gidilebilecek birbirinden bağımsız iki yol öngörülmüştür. Bunlardan ilki, gerek kredi borçlusunun, gerekse ipotekli taşınmaz malikinin başvurabileceği icranın geri bırakılmasıdır (m. 149a, 33/I). Diğeri ise, sadece hesap özeti veya tazmin talebine itiraz etmiş olan krediyi kullanan tarafın gidebileceği şikâyet yoludur.

Yapılacak şikâyet yargılamasında da, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmsız takipte olduğu gibi (m. 149b, 150) şikâyet başvurusunun yapılması üzerine talep dahi beklenmeksizin takibin durdurulmasına karar verilmelidir. Zira, krediyi kullanan tarafın durdurulamaz takibi yürütmek konusunda hiçbir meşru menfaati bulunmamaktadır.

Kaldı ki, teknik anlamdaki şikâyet yargılamasında zaten icra tetkik merciine bu konuda bir takdir hakkı tanınmış durumdadır (m. 22). Yapılacak şikâyet yargılamasında, icra tetkik merci hakiminin duruşma yapması bir zorunluluk arz etmektedir. Zira ancak bu şekilde alacaklı alacağı için İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre ispatlayarak şikâyetin reddini sağlayabilir (m. 150ı). Kanunun bu konudaki hükmünü, teknik anlamdaki şikâyetin aksine (m. 18/III), duruşma yapılması konusundaki zorunluluğun kaynağı olarak değerlendirmek gerekecektir. Usulüne uygun biçimde çağrıldıkları hâlde, tarafların duruşmaya gelmemesi veya taraflardan birinin duruşmaya gelip devam etmeyeceğini bildirmesi hâlinde, teknik anlamdaki şikâyetin aksine, dosya bu durumda işleminden kaldırılmalıdır (m. 18/III, HUMK. m. 409). Zira, söz konusu şikâyet yargılamasında taraflar arasındaki menfaat, itirazın kaldırılması (m. 150a) veya itiraz yargılamalarındaki (m. 169a) gibidir. Bu anlamda söz konusu boşluğa, taraflar arasındaki menfaatler dengesine yabancı, teknik anlamdaki şikâyet yargılamasına ilişkin kuralın (m. 18/III) uygulanmasından ziyade, itirazın kaldırılması veya itiraz yargılamalarına ilişkin kuralın (HUMK. m. 409) uygulanması daha yerindedir. Kaldı ki, yapılmakta olan şikâyet başvurusu, özünde bir borca itirazdır.

Şikâyet yargılamasının kapsamını, icra tetkik merciine verilecek olan şikâyet dilekçesi belirleyecektir. Takip borçlusunu, hesap özeti veya tazmin talebine itiraz etmiş olduğu veya olmadığı tüm itirazlarını şikâyet dilekçesinde ileri sürmelidir. Bu anlamda, hesap özeti veya tazmin talebine karşı yapılan itirazlarla ilgili olmak gibi bir durum (m. 150a, 62/IV), kredi borçlusunu için şikâyet yargılamasında kanımızca geçerli olmayacaktır. Bununla birlikte, itirazların senet metninden anlaşılıp anlaşılmadığından bağımsız olarak kredi borçlusunu, şikâyet yargılamasında, şikâyet dilekçesinde ileri sürmediği itiraz ve savunmalarını, alacaklının onayı ile daha sonra ileri sürebilecektir (m. 150ı, 150a, 62/IV, 18, HUMK, 511, 185/II, 202).

Yapılmakta olan şikâyet yargılamasında ispat yükü, alacaklılık vakıyasından kendi lehine sonuç çıkararak alacaklının üzerinde olacaktır. İspat yükü yanında, delil ikame yükü de yine krediyi kullandıran taraf olan takip alacaklısı üzerindedir. Krediyi kullanan tarafın, şikâyet dilekçesinde, alacaklılık vakıyasını hükümden düşürmek için yeni bir vakıya (*itfa, imhâl*) ileri sürmüş olması durumunda ise söz konusu yeni vakıyalara ilişkin ispat yükü, krediyi kullanan taraf üzerinde olacaktır. Krediyi kullanan taraf, şikâyet dilekçesinde yapacağı kısmi itirazının miktarını açıklıkla burada göstermek zorundadır. Zira, takip alacaklısının hangi vakıyayı hangi miktar üzerinden

ispatlamasının gerektiği, buna bağlı olup anılan zorunluluk, aynı zamanda, kredi borçlusunun üzerindeki *iddiayı somutlaştırma yükünün* özel bir görünümüdür.

Şikâyet yargılamasına ilişkin kararların temyizi, kanımızca mümkün değildir. Zira, tetkik merciinin hangi kararlarının temyizinin mümkün olabildiğine ilişkin hükümde, icra mercine karşı gidilebilen şikâyet üzerine verilen kararlara yer verilmiş değildir (m. 363/I, III). Kanunda yer alan tahdidi sayımın ilgili hükümleri ise genişletici yoruma uygun değildir.

Şikâyet yargılaması sorunda taraflar lehine herhangi bir tazminata hükmedilmeyecektir. Öncelikle kanunda bu konuda özel bir düzenleme bulunmamaktadır (m. 150ı). Kaldı ki, bu konuya dair yapılan kanundaki tek gönderme, alacaklının alacağını İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b maddesine göre ispatlayacak oluşudur (m. 150ı). Oysa bu hüküm de, itirazın kaldırılması yargılamasına ilişkin olmayıp sadece alacaklının alacağını hangi delillerle ispatlayabileceğine ilişkindir. Şikâyet yargılamasında gerek alacaklı gerekse borçlu iddia ve itirazlarını, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68b ve yine aynı kanunun 68/II, III maddelerine göre yapabileceklerdir.

İpotekli taşınmaz maliki yönünden, icra emrine karşı başvurulabilecek tek yol icranın geri bırakılmasıdır. Zira, şikâyet yargılaması için gerekli ön koşul, hesap özeti veya tazmin talebine karşı öngörülen süre ve şekilde itiraz edilmesidir (m. 150ı). Oysa, ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişiye ne hesap özeti ne de tazmin talebi gönderilmektedir. Bu durumda, taşınmaz maliki üçüncü kişinin, borcun esasına yönelik itirazları ileri sürme hakkı bulunmamaktadır. Bu nedenle, kanunun sadece kredi borçlusu krediyi kullanan tarafa tanıdığı şikâyet hakkına ilişkin hükmü Anayasa'nın 2, 10, 36. maddelerine aykırıdır. İpotekli taşınmaz malikine icra emri gönderilmesi, borcun ona karşı da muaccel olmasına bağlıdır. Bu anlamda icra müdürü, Medeni Kanunu'nun 802 maddesine göre yapılacak olan muacceliyet ihbarını kendiliğinden gözetmesi gerekecektir (m. 150ı, 149, 16). Söz konusu ihbarın sonuçları, sadece icra emrinin yapılması ile sağlanamaz. Yapılmakta olan şikâyet yargılamasında, takibin geçici olarak durmasına karar verilmesi durumunda takip, ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişi için de duracaktır. Zira, mecburi takip arkadaşlarından biri için takip dururken diğeri için sözkonusu takibin devamı mümkün değildir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesinde ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişinin durumu düzenlenmediği gibi; kredi borcuna kefil olanların durumu da düzenlenmiş değildir. Krediyi kullandıran taraf, kredi borcunun kefiline karşı ancak haciz veya iflâs yoluyla takip yapabilir. Kredi borcunun, kefil için de muaccel kılınması, ona karşı yapılacak takip için de bir zorunluluktur (BK. m. 491). Ancak, bildirim noter aracılığıyla olması gerekli değildir (m. 150ı). Müteselsil kefil, önce rehne veya borçluya başvurulması gerektiği konularındaki def'ileri ileri süremez (BK. m. 487). İcra ve İflâs Kanunu'nun 150ı maddesine göre gönderilen hesap özeti veya tazmin talebine itiraz edilmemiş olursa da, bu durumda gerçekleşen kesinleşme, aynı kanunun 68b maddesinde olduğu gibi kefil için bağlayıcı değildir. Krediyi kullandıran taraf, yapacağı genel haciz yoluyla takipte, duran takibin devamını ancak itirazın iptali davasında, alacağın varlık ve miktarını ispatlaması halinde sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

AKAD, Mehmet/ **DİNÇKOL**, Abdullah, 1982 Anayasası, İstanbul, 1998.

AKİPEK, Şebnem, Türk Hukuk ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi, Anlara, 1999.

AKPINAR, Turgut, Bankalar ve Devlet, Ankara.

AKPINAR, Turgut, Bankalar Kanunu Değiştirilirken, ABD, 1969/3.

AKYAZAN, Sıtkı, Banka Teminat Mektupları, BATIDER, 1969, C.V, S. 1.

AKYAZAN, Sıtkı, T. Ticaret Yasasında Yer Alan Cari Hesap Sözleşmeleri İle Banka Cari Hesapları ve Bu Hesaplarda Uygulanan Faiz Türleri, BATIDER, C. IX, 1978.

AKYAZAN, Sıtkı, Tatbikatta Banka Teminat Mektuplarının Ortaya Çıkardığı Çeşitli Sorunlar, BATIDER, 1974, C.VII, S. 3.

AKYOL, Şener, Borçlar Hukuku- Özel Hükümler, I. Fasikül, İstanbul, 1990.

ANSAY, Ş, Sabri, Hukuk İcra ve İflâs Usulleri, Ankara, 1960.

ARAL, Fahrettin, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, 1997.

ARKAN, Sabih, Ödünç Para Verme İşlerine İlişkin Düzenlemede Yapılan Değişiklikler, BATIDER, 1994, C. XVII, S. 4, (**ARKAN**, Ödünç Para Verme İşleri).

ARKAN, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 1999.

ARKAN, Sabih, Tüketici Kredisi ve Uygulaması, BATIDER, C. XV, S. 1-2.

ARSLAN, Ramazan, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/b ve 150/ı Maddelerinin Banka Alacaklarının Tahsiline Getirdiği Kolaylıklar, Türk, İngiliz ve ABD Hukukunda İşletmelerin Ödeme Güçlüğü Sorunları ve Banka İlişkileri Sempozyumu, İstanbul, 1993, (**ARSLAN**, Sempozyum).

ARSLAN, Ramazan, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/B ve 150/ı Maddeleri'nde Düzenlenen Kuralların Uygulamasında Ortaya Çıkan Sorunlar, Bankacılar Dergisi, S. 27, 1998, (**ARSLAN**, Sorunlar).

ARSLAN, Ramazan, İcra ve İflâs Kanununda Yapılan Değişiklikler ve Yenilikler, ABD, 1989/1, s. 137, 140.

ARSLANLI, Halil, Kara Ticaret Hukuk Dersleri, Umumi Hükümler, II. Bası, İstanbul, 1960.

ATABEK, Reşat, Hayat Sigortası ve Kredi, BATIDER, Aralık 1973, C. VII, S. 2.

ATALAY, Oğuz, Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı, İzmir, 1999, (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi).

AYTAÇ, Zühtü, Özel Finans Kurumları, SBF, C. XII, Ocak-Aralık, 1986.

BARDAKÇI, İsmet, Alacakların Tahsili Hususunda Cebri İcra ve Yargılama Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları, 5-7 Temmuz 1991, Panel, Ankara.

BARLAS, Nami, Çerçeve Sözleşme Kavramı ve Çerçeve Sözleşmelerin Özellikleri, Erdoğan Moroğlu'na Armağan, İstanbul, 1999.

BARLAS, Nami, Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü Ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, İstanbul, 1992.

BARLAS, Nami, Türk Hukuk Sisteminde Banka Teminat Mektupları, İstanbul, 1986, (**BARLAS**, Teminat Mektupları).

BARTU, Nihat, Banka Kredileri, İBD, Şubat, 1944.

BAŞBUĞ, Faik Yücel, Bankalar Kanunu ve İlgili Mevzuat, İstanbul, 1985.

BAŞBUĞOĞLU, Tark, Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu, Açıklamalar-İçtihatlar, C. I, Ankara, 1988.

BATTAL, Ahmet, Bankalarla Karşılaştırmalı Olarak Hukuki Yönden Özel Finans Kurumları, Ankara, 1999.

BATTAL, Ahmet, Bankacılık İşlemlerinde İspat Usulü ve Delil Sözleşmeleri, BATIDER, C. XIX, S. 2, 1997.

BERKİN, M, Necmeddin, Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi, İstanbul, 1980.

BERKİN, Necmeddin/ **ÜSTÜNDAĞ**, Saim/ **UMAR**, Bilge/ **ALANGOYA**, Yavuz, Açıklamalı İcra ve İflâs Kanunu, İstanbul, 1965.

BİLGE, Necip, Borçlar Hukuku, Özel Borç Münasebetleri, Ankara, 1962, s. 168.

BİLGE, Necip/ **ÖNEN**, Ergun, Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara, 1978.

BOZER, Ali/ **GÖLE**, Celal, Bankacılar İçin Ticaret Hukuku Bilgisi, Ankara, 1998.

BOZKURT, Hüseyin, Banka Hesap Özetlerinin Tebliği-Hesaba İtiraz Ve Adres Değişikliklerin Bildirilmesi İşlemleri, Türkiye Noterler Birliği Dergisi, S. 63, 15 Ağustos 1989.

BUDAK, Ali Cem, İcra ve İflâs Kanunu'nda Borçlu Aleyhine Yapılan Değişiklikler, Genel Haciz Yolu ile Takipte İtirazın Kaldırılması ile İlgili Olarak Yapılan Değişiklikler, Türk, İngiliz ve ABD Hukukunda İşletmelerin Ödeme Güçlüğü Sorunları ve Banka İlişkileri Sempozyumu, İstanbul, 1993.

ÇAMOĞLU, Ersin, Cari Hesapta Tecdit, İÜHFM 1962, C. XXVIII, S. 1.

- ÇEVİK**, Orhan, Nuri, Anonim Şirketler, Ankara, 1988.
- DENKER**, Niyazi, Bankacılık Dersleri, İzmir, 1950.
- DEYNEKLİ**, Adnan/ **KISA**, Sedat, İtirazın İptali Davaları ve İcra İnkâr Kötüniyet Tazminatı, Ankara, 1999.
- DOĞAN**, Vahit, Uluslararası Ticarete Banka Teminat Mektupları, Ankara, 1999.
- DOĞANAY**, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, 1-398, Ankara, 1981.
- DOMANIÇ**, Hayri, Ticaret Hukukunun Genel Esasları, 4. Bası, İstanbul, 1988.
- DOMANIÇ**, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, İstanbul, 1988, (**DOMANIÇ**, Şerh).
- EDİS**, Seyfullah, Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Ankara, 1993.
- EKECİK**, Şükran, Azami Meblağ İpoteginde Gecikme Faizi, Ticaret Hukuku Ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, VIII, 26-27 Nisan 1991.
- EREM**, Faruk/ **ALTINOK**, Akın/ **TANDOĞAN**, Haluk, Bankalar Kanunu Şerhi, 7. Bası, Ankara, 1989.
- EREN**, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, 6. Bası, İstanbul, 1998.
- ERİŞ**, Gönen, Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu, Ticari İşletme ve Şirketler, Ankara, 1992.
- ERTAŞ**, Şeref, Eşya Hukuku, İzmir, 1997.
- GEZDER**, Ümit, Tüketici Kredisi Sözleşmeleri, İstanbul, 1998.

GÖĞER, Erdoğan, Akreditif Muamelesi ve Hukuki Mahiyeti, Ankara, 1980.

GÖKTÜRK, H, Avni, Borçlar Hukuku, 2. Kısım, Ankara, 1951.

GRASSINGER, G. Elçin Borçlar Kanunu'na Göre Kefilin Alacaklıya Karşı Sahip Olduğu Savunma İmkanları, İstanbul, 1996.

GÜLEKLİ, Yeşim, İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı, İstanbul, 1992.

GÜNAL, Vural, Özel Finans Kurumları, Ankara, 1984.

GÜRDOĞAN, Burhan, İpoteğin Paraya Çevrilmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, No: 97, Konferanslar Serisi No: 15, (GÜRDOĞAN, Sorunlar).

GÜRDOĞAN, Burhan, Türk-İsviçre İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Ankara, 1967.

GÜRSEL, Nurettin, Noterlik mevzuatı ve Uygulaması, Ankara, 1972.

GÜRSOY, Kemal, Tahir/ **EREN**, Fikret/ **CANSEL**, Erol, Türk Eşya Hukuku, 2. Bası, Ankara, 1984.

İLHAN, Cengiz, Hesap Özeti Mi Yoksa Senet Mi, İzBD, Yıl. 54, S. 1, Ocak/1989.

İMREGÜN, Oğuz, Mevduatı Koruma Bakımından Bankalara Devlet Müdahalesi, İstanbul, 1957, (İMREGÜN, Devlet Müdahalesi).

KAHYAOĞLU, E. Cem, Banka Garantileri, İstanbul, 1996.

KAHYAOĞLU, Halil, Şakir, Para-Kredi-Banka-Kambiyo, İzmir, 1969.

KAPLAN, İbrahim, Banka Sözleşmeler Hukuku, Cilt I, Ankara, 1996.

KAPLAN, İbrahim, Banka Standart Sözleşmeleri ve Banka Genel İşlem Şartları, BATIDER, Aralık 1991, C. XVI, S. 2, (KAPLAN, GİŞ).

KAPLAN, İbrahim, Banka İdare Meclisi Üyeleri ve Müdürlerinin Hukuki Sorumluluğu, Ticaret ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar, XI, 13-14 Mayıs 1994.

KARACAN, Ali İhsan, Bankacılık Hukuku, Cilt I Bankacılık Kurumları Hukuku, İstanbul, 1987.

KARSLI, Abdurrahim, İcra Tetkik Mercii Kararlarının Temyizi, İstanbul, 1995.

KAYA, Arslan, İlk Yazılı Talepte Ödeme Klozunu İhtiva eden Banka Garantilerinde Hakkın Kötüye Kullanılması Sorunu, Reha Poroy'a Armağan, İstanbul, 1995.

KENDER, Reyagan, Hukuki Açıdan İhracat Kredisi Sigortası Semineri, 1981, Ankara.

KINACI, Naci, Cari Hesap, BATIDER 1962, C. I.

KİRAZ, Taylan, Özgür, Genel Haciz Yolu ile Takipte Ödeme Emrine İtirazın Kesin Kaldırılması, Ankara, 1997.

KOCAAĞA, Köksal, Türk Özel Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi, Ankara, 1999.

KOCAMAN, Arif, Factoring İşleminin Hukuki Niteliği, Ankara, 1992.

KOCAMAN, Arif, Teminat Mektuplarının Hukuki Niteliği Üzerine, BATIDER, C. XV, S. 3, 1990.

KONURALP, Haluk, Medeni Usul Hukukunda İspat Kurallarının Zorlanan Sınırları, Ankara, 1999.

KOSTAKOĞLU, Cengiz, Banka Kredi Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklar, İstanbul, 1996.

KÖPRÜLÜ, Bülent/ **KANETİ**, Selim, Sınırlı Ayni Haklar, 2. Bası, İstanbul, 1982-1983.

KÖTELİ, M. Argun, Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri), İstanbul, 1991.

KUNTALP, Erden, Ana Para ve Üst Sınır (*Maksimal*) İpotek Ayrımı, Ankara, 1989.

KUNTALP, Erden, Finansal Kiralama Kanununa Göre Finansal Kiralama (Leasing), Ankara, 1988, (**KUNTALP**, Finansal Kiralama).

KUNTALP, Erden, Yabancı Para Üzerinden Taşınmaz Rehni, Prof. Dr. Hayri DOMANIÇ'e Armağan, İstanbul, 1995, (**KUNTALP**, Yabancı Para Üzerinden Taşınmaz Rehni).

KUNTALP, Erden, Yargıtay Kararları Işığında Kredi Kartı, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar, XIII, 5-6 Nisan 1996, (**KUNTALP**, Kredi Kartı).

KUNTALP, Erden, Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk, Reha Poroy'a Armağan, İstanbul, 1995, (**KUNTALP**, Teminat).

KUNTALP, Erden/**OMAĞ**, M. Kemal, Banka ve Sigorta Hukuku, Eskişehir, 1999.

KURU Baki/**ARSLAN**, Ramazan/**YILMAZ**, Ejder, İcra ve İflâs Kanunu İle Nizamnamesi ve Yönetmeliği, Ankara, 1997.

KURU, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. II, 5. Baskı, İstanbul, 1990, s. 1432.

KURU, Baki, İcra ve İflâs Hukuku, C. 1, İstanbul, 1990, (**KURU**, İcra, C. I).

KURU, Baki, İcra ve İflâs Hukuku, C. II, İstanbul, 1990, (**KURU**, İcra, C. II).

KURU, Baki, İcra ve İflâs Hukuku, C. III, Ankara, 1993, (**KURU**, İcra, C. III).

KURU, Baki, Menfi Tespit Davasının İstirdat Davasına Dönüşmesi, Yasa, Mart 1987 C. 10.

KURU, Baki, Dâva Şartları, Ord. Prof. Sabri Şakir Ansay'ın Hatırasına Armağan, Ankara, 1974.

NAZLIOĞLU, Gültekin, Açıklamalı ve İçtihatlı Finansal Kiralama Kanunu, 2. Baskı, Ankara, 1998.

OĞUZMAN, Kemal/ **SELİÇİ**, Özer, Eşya Hukuku, İstanbul, 1997.

OĞUZMAN, M. Kemal/ **ÖZ**, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 1995.

OLGAÇ, Senai, İcra ve İflâs, C. I, Ankara, 1978.

ONUR, Vedad, Banka Muamelelerinin Hukuki Mahiyetleri, İktisadi Fonksiyonları ve İşletme Hususiyetleri, Ankara, 1959.

ÖKTEMER, İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/b ve 150/ı Maddelerine İlişkin Uygulama, Yargıtay Dergisi, Ocak-Nisan 1997, C. 23, S. 1-2, (**ÖKTEMER**, Uygulama).

ÖKTEMER, Semih, İcra ve İflâs Kanununun Yeni Hükümleri Hakkında Düşünceler, ABD, 1989/3.

ÖZCENGİZ, Nihat, Tetkik Mercii, Ankara, 1975.

ÖZEKES, Muhammet, İcra ve İflâs Hukukunda İhtiyati Haciz, Ankara, 1999.

ÖZEL, Sibel, Yargıtay Kararları Eşliğinde Akreditif ve Hukuki Niteliği, İstanbul, 1991.

PAMUKÇU, İzzettin, Bütün Yönleri ile ve Çeşitli Örneklerle Teminat Mektupları, Ankara, 1976.

PEKCANITEZ, Hakan, İcra ve İflas Hukukunda Şikayet, Ankara, 1986.

POROY, Reha/ **YASAMAN**, Hamdi, Ticari İşletme Hukuku, İstanbul, 1998.

POSTACIOĞLU, E. İlhan, Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul, 1975, (POSTACIOĞLU, Usul).

POSTACIOĞLU, İlhan, E, İcra ve İflâs Kanununun Tadili Hakkındaki Çalışmalar, İBD, 1962/7.

POSTACIOĞLU, İlhan, İcra Hukuku Esasları, İstanbul, 1982, (POSTACIOĞLU, İcra).

POSTACIOĞLU, İlhan, Şehadetle İspat Memnuniyeti ve Hudutları, İstanbul 1964.

POSTACIOĞLU, E., İlhan, Ödeme Emrine İtirazın Mahiyeti Üzerinde Bir Deneme, İÜHFM, 1948/1-2.

REİSOĞLU, Seza, 3182 sayılı Bankalar Kanunu Şerhi, Ankara, 1988, (REİSOĞLU, Şerh, 1988).

REİSOĞLU, Seza, Banka Teminat Mektupları ve Kontrgarantiler, Ankara, 1997, (REİSOĞLU, Teminat Mektupları).

REİSOĞLU, Seza, Bankalar Açısından İcra ve İflâs Kanunundaki Yeni Düzenlemeler, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, No: 156, Ankara, 1989, (REİSOĞLU, Yeni Düzenlemeler).

REİSOĞLU, Seza, Bankalar Kanunu Şerhi, Ankara, 1998, (REİSOĞLU, Şerh).

REİSOĞLU, Seza, Bankaların Kredi İşlemlerinden Doğan Alacaklarının Tahsilinin Hızlandırılması, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, No: 138, Ankara, 1986, (REİSOĞLU, Alacakların Tahsilinin Hızlandırılması).

REİSOĞLU, Seza, İpoteğin Kapsamı- Hükümleri Ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Türkiye Bankalar Birliği Yayını No. 93, Ankara, 1979.

REİSOĞLU, Seza, Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Kefalet, Ankara, 1992, (REİSOĞLU, Kefalet).

REİSOĞLU, Seza, Türkiye'de Finansal Kiralama Kanunu ve Değerlendirmesi, İTO Finansal Kiralama Semineri, İstanbul, 1986.

SEROZAN, Rona/ **HATEMİ**, Hüseyin/ **ARPACI**, Borçlar Hukuku –Özel Bölüm, İstanbul, 1992.

SOP, Gülsün, "Elektronik Bankacılıkta Bilgisayar Kayıtlarının Delil Niteliği", Elektronik Bankacılık Ve Hukuk, İstanbul, Tarihsiz.

SUCU, Nail, Alacakların Tahsili Hususunda Cebri İcra ve Yargılama Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Yolları, Panel, Vakıflar Bankası Yayını, Ankara, 1991.

SUNGURBEY, İsmet, Borç İkrarı ve Borç Vaadi, İstanbul, 1990.

ŞENER, O., Hami, Satış Noktasından Elektronik Fon Transfer Sistemi (EFTPOS) Ve Hukuki Niteliği, İzmir, 1998, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

TANDOĞAN, Haluk, Bankaların Cari Hesap Suretiyle İkazat Mukavelelerinin Hukuki Mahiyeti, BATIDER, 1963, C. II, S.1, (**TANDOĞAN**, İçtihat Notu).

TANDOĞAN, Özel Borç İlişkileri, C. I/2, 5. Bası, İstanbul, 1992, (**TANDOĞAN**, C. I/2).

TANDOĞAN, Özel Borç İlişkileri, C.II, Ankara, 1987.

TANRIVER, Süha, İlâmlı İcra Takibinin Dayanakları Ve İcranın İadesi, Ankara, 1996.

TEKİNALP, Banka Hukukunun Esasları, İstanbul, 1988.

TEKİNALP, Gülören/ **TEKİNALP**, Ünal, Bankalar ve Finansal Kurumlar Mevzuatı, İstanbul, 1999.

TEKİNALP, Ünal, Hukuki Yönden Finansal Kiralama Kanunu, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası "Finansal Kiralama Semineri", İstanbul, 1985.

TEOMAN, Ömer, Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması, İstanbul, 1996.

TERCAN, Erdal, İpoteğin Paraya Çevrilmesinde Kredi Kurumlarının Özel Durumu, BATIDER, C. XVII, S. 4, Aralık 1994, (**TERCAN**, İpotek).

TERCAN, Takip Hukuku Açısından Cari Hesap Ve Kısa, Orta, Uzun Vadeli Kredi Sözleşmeleri, Türkiye Noterler Birliği Dergisi, 15 Şubat 1995, S. 85.

TOKSAL, M, Baki, Hukuki Cephesi İle Hesabı Cari, İstanbul, 1956.

TOLUN, Osman, Banka ve Borsa Hukuku, Ankara, 1959.

TUNÇOMAĞ, Kenan, Türk Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, C. 2, Bası. 3, İstanbul, 1977.

TURHAN, U, Ahmet, Tebligat Hukuku, Tebligat Suçları ve İlgili Mevzuat, Ankara, 1998.

TÜRK, H, Sami, İtalyan Hukukunda Sigorta ve Kredi İşletmelerinin Birleşmesi, BATIDER, 1978, C. IX, S. 3.

ULUKAPU, Ömer/ **ATALI**, Murat, Noterlik Hukuku, Konya, 1994.

ULUTAN, Burhan, Bankacılığın Tekâmülü, Ankara, 1957.

UMAR, Bilge /**YILMAZ**, Ejder, İsbat Yükü, 2. Bası, İzmir, 1997.

UMAR, Bilge, Postacıoğlu'nun 538 sayılı Kanuna Göre Yazdığı İcra Hukuku Esasları, İHFM, 1968/3-4.

URGANCI, Hikmet, Para ve Banka, Adana, 1982.

UYAR, Talih, İcra Hukukunda İtiraz, Manisa, 1990, (**UYAR**, İtiraz).

UYAR, Talih, Gerekçeli Notlu İcra ve İflâs Kanunu, C. I, İzmir, 1996, (**UYAR**, Kanun, C. I).

UYAR, Talih, Gerekçeli Notlu İcra ve İflâs Kanunu, C. V, İzmir, 1997, (**UYAR**, Kanun, C. V).

UYAR, Talih, Gerekçeli-Notlu-İcra ve İflâs Kanunu, C. III, İzmir, 1997, (**UYAR**, Kanun, C. III).

UYAR, Talih, İcra Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Manisa, 1992, (**UYAR**, Rehin).

UYAR, Talih, İcra Hukukunda Şikâyet, Manisa, 1991, (**UYAR**, Şikâyet).

UYAR, Talih, İcra Hukukunda Tahliye, Manisa, 1987.

UYAR, Talih, İcra ve İflâs Hukukumuzun Tarihçesi, Adalet Dergisi, 1972/1.

UYAR, Talih, Olumsuz Tespit Davalarının Niteliği-Çeşitleri-Sonuçları, Yasa, Temmuz 1987, C. 10.

UYAR, Talih, Tetkik Mercisinde Yargılama Usulü (İİK. m. 18), Yargıtay Dergisi, 1980/3.

ÜNAY, Vecdi, Bankalarca İç ve Dış Ticaretin Finanse Edilmesi Usulleri, Ankara, 1959.

ÜSTÜNDAĞ, Saim, Banka Kredi Sözleşmelerinden Doğan Alacakların Cebri İcra Yolu ile Tahsili, Yürürlükten Kalkmış Olan 3332 Sayılı Şirket Kurtarma Ve Başarısızlık Sebepleri, Türk, İngiliz ve ABD Hukukunda İşletmelerin Ödeme Güçlüğü Sorunları ve Banka İlişkileri Sempozyumu, İstanbul, 1993, (ÜSTÜNDAĞ, Kredi Alacaklarının Tahsili).

ÜSTÜNDAĞ, Saim, İcra Hukukunun Esasları, İstanbul, 1995, (ÜSTÜNDAĞ, İcra).

ÜSTÜNDAĞ, Saim, İcra ve İflâs Kanunu'nun Dünü ve Bugünü, İstanbul, 1990.

ÜSTÜNDAĞ, Saim, Medeni Yargılama Hukuku, C. I-II, İstanbul, 1997, (ÜSTÜNDAĞ, Usul).

VURAL, Güven, Cari Hesap Sözleşmesi I, Yargıtay Dergisi, 1981, C. VII, (VURAL, Cari Hesap Sözleşmesi I).

VURAL, Güven, Cari Hesap Sözleşmesi II, Yargıtay Dergisi 1982, C. VIII, (VURAL, Cari Hesap Sözleşmesi II).

VURAL, Güven, Türk Banka Hukuku, Ankara, 1991.

YASSIOĞLU, Serkan, Kredi Açma Sözleşmeleri, İzmir, 1994, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

YASSIOĞLU, Serkan, Yabancı Para Üzerinden Rehin, MBD, Ocak 1992, S. 40, (YASSIOĞLU, İpotek).

YAZOĞLU, Füsün, Alacakların Tahsili Hususunda Cebri İcra ve Yargılama Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Yolları, Panel, Vakıflar Bankası Yayını, Ankara, 1991.

YILMAZ, Ejder, Hukuk Sözlüğü, 5. Bası, Ankara, 1996.

YILMAZ, Ejder, İcra ve İflâs Kanunumuz Yine Değişti (değişikliklere ilişkin bazı düşünceler), ABD, 1989/1.

YILMAZ, Ejder/ **ÇAĞLAR**, Tacar, Tebligat Hukuku, C. I, 3. Bası, Ankara, 1999.

YÜKSEL, Ali Sait, Bankacılık Hukuku ve İşletmesi, 6. Bası, İstanbul, 1986, (YÜKSEL, Bankacılık Hukuku ve İşletmesi).

YÜKSEL, Ali Sait, Bankacılık Yönünden Kredi Açma Sözleşmesi, İstanbul, 1972, (YÜKSEL, Kredi Açma Sözleşmesi).

YÜKSEL, S. Ali, Bankacılık Hukuku, Trabzon, 1982, s. 1.

ZARAKOLU, Avni, Para ve Banka, Ankara, 1959.

ZARAKOLU, Avni, Ülkemiz Bankacılık Sektöründe Yeni Bir Gelişme, Faizsiz Bankacılık, BATIDER, 1990, C. XV, S. 3.

ZEVKLİLER, Aydın/ **ACABEY**, M. Beşir / **GÖKYAYLA**, K. Emre, Zevkliler Medeni Hukuku, 5. Bası, Ankara, 1997.

ZEVKLİLER, Aydın/ **AYDOĞDU**, Murat/ **PETEK**, Hasan, Zevkliler Borçlar Özel Hukuku, Ankara, 1998.

EKLER

diğer her türlü rızıkara karşı dilediği koşullara kendi lehine veya gerekli gördüğünde muhabiri lehine dilediği bedeli ve % müceziye sigorta ettirebilir ve dilediği anda da bu sigortayı MÜŞTERİYE herhangi bir inşaat bulummaksızın tatile e bedir. Ancak bu hususlar BANKA için bir zorunluluk oluşturmayacak, sorumluluk yüklemeyecektir.

Şigorta konusu teminatlar daha önce sigorta ettirilmiş bulunuyor ise; bunlara ait poliseleri, dâin ve mütebin sîer; la BANKA'ya devir ve crto etmeyi, müddeti bitenleri tüm pîim ve masraflarını, (gider vergisi dâhil) ödeyerek yenilemi MÜŞTERİ kabul eder.

MÜŞTERİ; bu maddede hükümleri dairesinde yapılacak (veya yenilenecek) şigortalarn pîim vesair giderlerini % bunların vergi, fâesim ve ibarının borcu olduğunu ve bu tutarları derhal BANKA'ya yatıracağını, dilerse BANKA'nın bu şigortalarn re sen MÜŞTERİ'nin alacağı veya borçlu hesaplarından herhangi birine re sen borç yazabileceğini ya da ayrıca şigortayı lîp ve dava edebileceğini ve şigortanın BANKA'ya ödeyeceği komisyon vesaire gibi paraları üzerinde hiç bir nak ve iicc ası olmadığını kabul eder.

MÜŞTERİ; şigorta şirketi ile tazminat konusunda çıkacak anlaşmazlıklar nedeniyle BANKA tarafından dava açılı; şigortanın yapılmaması ve diğer masraflarını ve karşı tarafta ödenecek avukatlık ücretinin tümünün kendisine ait olduğunu ve ayrıca anlaşmazlığın BANKA aleyhine sonuçlanması halinde de BANKA'dan herhangi bir talepte bulunmayacağını kab.

Maddde 8 — Temerrüt Faizi ve Oranı

MÜŞTERİ; işbu sözleşmeden doğan borçlarını gününde ödemediği takdirde, belli vadeli borçlarda bu vade izahı; der; hesap kâdına inarı ile muaceli hale gelen borçlarda hesap kapatma ibarının onuncu maddede hükümü gereği pîi- ruma tarhinden; bu sözleşmedeki özel hükümler gereği; ihbarsız (kendişğinden) muaceli hale gelen borçlarda ise bu de- cun kerdiliğinden muaceli hale geldiği zaman ibaren, bunları BANKA'ya bu sözleşme koşullarında tamamen gen dö- yedeği zamnise kadar; sözleşme günter için, BANKA'ca en yüksek faiz oranı uygulanan kredi türünün faiz oranına bu ora- nın % 50'sinin (yüzde ellisinin) fazlası surehyle bulunacak olan üzerindeki temerrüt faizi ve onun gider vergisi ve ton k- sınıtı ile birlikte ödemeyi kabul eder.

Maddde 9 — Cari Hesap Usulünün Uygulanacağı

MÜŞTERİ; işbu sözleşmenin uygulanmasında (belli geri ödeme planına bağlanmış olan krediler hariç) BANKA'ya- raldından yapılacak veya yapılacak blemeler, istisnaksız emilen veya emilecek komisyon, faiz, her türlü vergi, resim ve bor- larına BANKA tarafından yapılacak her nevi hizmetler karşılığı alınacak ücretlere, kendisi tarafından hesabata- yalınacak paraları; hesap ve tesliminde bakıyeleri tanımmasında cari hesap usulünün uygulanmasını şimdiden kabul

Maddde 10 — BANKA'nın Cari Hesapları Kesme Yetkisi

BANKA dilediği anda, Noter aracılığı ile veya iadeli-tahhütlü mektupla ya da teletrafila, re sen iştin edeceği bir şü- re içinde, bu sözleşme ile açıldığı veya açacağı hesap veya hesapların veya kredilerin bir kısmını veya tamamını kesebilir. MÜŞTERİ, hesap kesimati (hesap kapatmayı) bildiren bu belgelemler tara ve ilias Kanununun 86/b maddesinde belirtilen hesap özetini neteliğine olduğunu kabul ve beyan eder.

BANKA'nın cari hesabın veya hesapların kesilmesi konusunda yapacağı ihbar, hangi hesap veya hesaplar ve kres- diler için yapılması ise, c hesap veya hesapları muaceli kılacağını ve kesilen cari hesap borç bakiyelerini laaz, komisyon, vergi, fâesim, harç, ton vesair masraflar dâhil emtal ve nakden ödeyeceğini MÜŞTERİ, kabul eder.

MÜŞTERİ; BANKA'ca kesilen cari hesap veya hesaplarındaki borç bakiyelerini tamamen ödediği halde de, bu sözleşmeden ve yükümlülüğünden ayrılan oevam ödeceğini kabul eder.

MÜŞTERİ; BANKA'nın dilediği zaman birden fazla ve tasınnmaz mal veya kellelet vâşair türlerden teminatla- rının bunada österilmesini de talep edebileceğini, her zaman teminatların değiştirilmesini, yeni veya ilave olarak teminat vermesini; nakit yatırmasını talep edebileceğini, istenen işbu nakit teminatı dâhil ve faiz talebine hak vermemesizin aynı bir hesapla yanacağını, kabul eder.

BANKA, her ne sebep ve şekilde olursa olsun alacağı bulduğunda sürece MÜŞTERİ'nin teminatlarının bir kısmının geri ve- rimese yükümlü isteklerini kabul edememesinde serbesttir.

MÜŞTERİ; BANKA'nın teminat olarak rehın aldığı her türlü mallar ile akreditiş konusu malların gerek yolda bulun- duğunda, gerekse Gümrük ve Transit depolarında veya diğer herhangi depolarda (BANKA'nın mali veya karşı tarafındaki de- polar dâhil) kaldıkları sürece uğrayacakları her türlü hasar, kayıplar ve bunlarla ilgili masraflar ile büyük ve küçük aravn- larcaz, kurama vesairden iien gelebilecek tüm sonuçlar ve masrafların kendisine ait olduğunu, teminat olarak verilen ve- rilerde, kurama vesairden konu teşkil eden malların, akreditiş ve belgelemlere ilgili işlemlerden, malların her hangi vasıtla ile olursa- olursa, nakliden, muntalazasından ve bunların geri verilmesinden ötürü ancak BANKA'nın ağız kusuru halinde sorumlu- olacağını, gerek ağız kusurunun ve gerekse zararın iscatının kendisine ait olduğunu, kabul eder.

MÜŞTERİ; işbu sözleşme tabii BANKA'nın alacağı teminatlar için mevzuatta mer'î hadier üzerindeki ve cari usulle- re göre komisyon ve ücret; istisnaksız emmek nakvını haz olduğunu; istisnaksız emilecek komisyon ve ücretleri; bunlara ait; gider ve diğerleri, diğer vergi ve masraflar ile birlikte ödemeyi kabul eder.

MÜŞTERİ; BANKA lehine tesis edilen ipoteklemlerin tekline işler; olarak Taou'da yapılacak işlem harcı dışında SAN- KA'ca ödenecek olan ipotek tek işlem ücretini de ödemekte yükümlü olduğunu kabul eder.

Maddde 5 — Teminatların, BANKA'nın Her Türlü Alacakları İçin Karşılık Teşkil Ettiği

MÜŞTERİ; bu sözleşmeye göre zarıncan verilen veya verilecek olan her türlü teminatlarını, bu teminatları ilgili- câkâk eics edilen her türlü hak ve alacakları, akreditiş konusu malların; BANKA'nın Merkez ve tüm şubelerinde her ne- sebzeye dursu olsun mevcut ve ierine çoğaltılacak, tüm alacaklarına da teminat teşkil ettiğini ve bunların bu sebeple de- ren, bulunacağını kabul eder. Bu nedenle senşlemler, istisnaksız olarak ödemelerini, istisnaksız olarak ödemelerini önün- meler, bulunmuşları, kusurların; istisnaksız, rehın ve karşılıkların paraya çevimmesinden nasi olan bedeller ile şir- sınılar; istisnaksız olarak ve kamulaştırma bedelini; şir; BANKA'ca teminatları ilgili olarak veya bunların yerine geçmek üzere- göre yazınmaları ve kamulaştırma bedelini; şir; BANKA'ca teminatları ilgili olarak veya bunların yerine geçmek üzere- eics edilecek paralarını, hesabın ve bu arada mevzun ortaklık payları; ve istisnaksız olarak ve istisnaksız olarak- ası; istisnaksız gibi ve aynı koşullarla BANKA'nın her türlü hak ve alacaklarının teminatını oluşturacağını ve bunlar üzerin- de de BANKA'nın rehın nakvını bulmuşlarını kabul eder.

Maddde 6 — BANKA'nın Virman, Rehın, Hapis ve Takas Hakkı

MÜŞTERİ; BANKA'nın Merkez ve tüm şubelerinde ve depolarında bulunan ve ilerinde bulunabilecek olan her türlü- emta ve bunların temsil eden belgeleler, vadesi; gelmiş veya gelecek biçiminde alacak, mevduat hesapları, bloke hesaplar- nâz, esham ve istisnaksız, şerhet ve konsimentolar ve tahsis verilen vesair tüm kıymetli evrak üzerindeki veya krec- hesapsızlarda, BANKA'nın herhangi bir ihbara gerek olmaksızın virman, takas ve hapis hakkı olduğunu ve bunların BAN- KA'ya işbu sözleşmeden doğmuş olacak veya BANKA'nın tüm şubelerinde her ne şekli ve mahiyette olursa olsun mev- cut ve çoğaltık bütün borçlarını karşılayacak miktardaki teminatını bulmuşlarını, dövizli hesaplarının da BANKA'ca kaifi işli- şan yazılarak aynı hükümlere tabi olduğunu kabul eder.

MÜŞTERİ; lehine gelmiş veya gelecek havaleler üzerinde BANKA'nın virman ve rehın hakkı bulunduğunu ve MÜŞTERİ'ye ihbarca bulunmayan önce de MÜŞTERİ adına kabul ve BANKA'ya olan borçlarına virman ve mahsup eci- maye yetkili olduğunu, kabul eder.

Maddde 7 — Şigorta ile İlgili Hükümler

BANKA; bu sözleşmeye göre MÜŞTERİ tarafından veritimesi tesis ve tesclı edilmes gereklî, icolek, rehın işleme- yi; emtal, sigortalıdır; dâhil; emtalın; akreditiş konusu emması, yangına, nakliye risklerine ve gerekli göreceğ-

MÜŞTERİ: kamuni tabakata başlanılığın tarihte ana para, faiz, komisyon vesair her türlü masraflarla birlikte borcunun tutan üzerinden % 10 (yüzde on) avukatlık ücretini ve bunun gider vergisini BANKA'ya ödemeyi kabul eder.

MÜŞTERİ: BANKA'nın kendisi aleyhine icra takibinde bulunması halinde cezai cezaları harcanı ödemeyi, ceza ve harcinin BANKA'dan tahsil edilmesinde BANKA'nın ödediği miktarı aynı bir işlemle tazminat olarak kendisinden istenebileceğini ve bu işleği kayıtsız ve şartsız kabul ettiğini beyan eder.

Madde 16 — Yasal İkametgahlar

Tarafilar, bu sözleşmede yer alan hususların yerine getirilmesi ve gerekli tebligatın yapılabilmesi için bu sözleşmenin sonunda yazılı adreslerini yasal ikametgahları ibraz etmişlerdir, belirlenen yerlere adres yazılmaması halinde Ticareti Sicil Kanununa göre adreslerinin yasal ikametgahları olduğunu beyan ile bu adreslere çıkarılacak tebligatları kendilerine yetmiş sayılacağını, diğer bir maddeli yasal ikametgah ibraz etmedikçe, bu yeni adresi Noter aracılığı ile tebliğ yapılabileceğini, bildirimden itibaren yukarıdaki şekilde kabul ettikleri yasal ikametgahları her türlü takibat için işlemler için ve geçerli yasal ikametgah ad ve ibraz ettiklerini kabul ederler.

Madde 17 — Sözleşme Hükümlerinin Bütün Kredilere ve Diğer Tüm Bankacılık İşlemlerine Uygulanabileceği

Tarafilar, işbu sözleşmenin çeşitli bölümler halinde düzenlenmiş olmasına karşın bir bütün oluşturduğunu ve her hangi bir bölümünün sadece bir bölüme ilgili konularda değil, diğer bölümlere ilgili herhangi bir durum veya işleme uygulanabileceğini ve belirlenen kredi ile ilgili maddelerin, niteliğine aykırı olmadıkça diğer krediler için ve her türlü bankacılık işlemler için de aynan geçerli olduğunu kabul ederler.

Madde 18 — Kredinin Vekil Aracılığı ile Kullanılması, İmza Sirküleri ile Şirket Ana Sözleşmesinin Verilmesi

BANKA: MÜŞTERİ'nin vekil aracılığı ile kredinin kullanılmasını kabul ettiği takdirde, MÜŞTERİ vekiletmemeye gerek kısı olması ve ölümlü haliyle marasimlerinde yazılı olarak BANKA'ya bildirimde bulunacağı, bu vekiletmemeye istinad eden vekil tarafından yapılan işlemlerle ilgili olduğunu, şimdiden kabul eder.

MÜŞTERİ: tüzel kişi olması durumunda ana sözleşmesini, temsili ve izama yetkili kişiler ile bunların imza sirküleri ile ve temsili izama ile onay olacak değişiklikleri zamanında BANKA'ya belgeleryle bildirmeye yükümlü olduğunu kabul eder.

MÜŞTERİ: bu maddedeki hususlar ve değişikliklerin zamanında bildirilmemesinden veya geç bildirilmesinden oluşacak her türlü zarar ve ziyandan dolayı her türlü sorumluluğun kendisine ait olduğunu kabul eder.

BANKA: vekiletmemeye tabii edilmiş olmasından veya sahte olduğundan dolayı MÜŞTERİ'nin uğradığı veya uğrayabileceği zarardan sorumlu olmayacaktır.

Madde 19 — Kredinin Açık Kredi Şeklinde Kullanılması

BANKA: uygun görülür ise, bu sözleşme ile açılan kredi kısmen veya tamamen açık kredi şeklinde MÜŞTERİ'ye kullanılabilir.

Madde 20 — Kredinin Mevduat Rehin Karşılığında Kullanılması

Kredi mevduat rehin karşılığında kullanılacak ise BANKA'nın bu hesaplarına faz vevip vermemekte serbest olduğunu, MÜŞTERİ'nin döviz hesabının kartı alışımlı yapmaya yetkili olduğunu MÜŞTERİ kabul ve beyan eder.

MÜŞTERİ: konkordato talası ile icra Teltik Mercii Hakimiyeti'nin müraعاتını halinde, BANKA'nın her türlü nakit ve gayrimenkul alacaklarının hiçbir itirazla gerek kalmaksızın muvafak hale geleceğini kabul eder.

MÜŞTERİ: vadesi belirsiz borçları için, BANKA'nın kendisine ayrıca ibrazda bulunma yükümlülüğü olmaksızın, vade gününden itibaren sekizinci maddede koşullarında temerrüt tazminatını talep edebileceğini kabul eder. BANKA, hesabın kesilmesinden veya vadeden sonra MÜŞTERİ'nin yapacağı ödemeleri, ana para veya faiz alacaklarından düşülmeye mahsup etmeye yetkilidir.

Madde 11 — Dekont, Mektup ve İhtarlar, Hesap Özellerinin Gönderilmesi

MÜŞTERİ: işbu sözleşmenin uygulanmasında, BANKA'ya tazminat ödenecek okont, mektup vesair ibharların içeriğinden herhangi birini göndermemenin diğerleri için de hüküm ifade edeceğini beyan ve kabul eder. MÜŞTERİ, ayrıca BANKA'ya hesap özelleri için, mevzuatın müsaade ettiği azami tutarıca masraflı ile bunun gider vergisini de ödeyeceğini kabul eder.

Madde 12 — BANKA'nın Defterleri ve Kayıtlarının Kesin Delili Olacağı

MÜŞTERİ: BANKA ile arasında çıkacak her türlü anlaşmazlıklar BANKA'nın defter, kayıt ve belgeleri ile bilgisayara kayıtlarının, bilgisayar çıktılarının, mikrofilm ve mikrofilmli ve BANKA'ya gönderilecek tasit talimat mektuplarının H.U.M.K.'nin 287. maddesi gereği muttasıf delili olacaktır ve bunlara karşı her türlü itiraz haklarından ve diğer haklarından vazgeçtiğini ve BANKA'nın bu kayıtların kesin ve muttasıf delili olduğunu, dava halinde BANKA defterlerinin usulüne uygun tutulduğu hususunda yeniden itiraz hakkından feragat ettiğini kabul ve beyan eder.

MÜŞTERİ: icra ve iflas Kanununun 68/b maddesine göre, gönderilen nesap özellerine kendisi tarafından süresinde itiraz edilmemesi halinde, bu hesaplarla ilgili ileride vuku bulacak dava ve icra takibinde ancak hesap özellerine ilişkin birinci inceleme yapılmaksızın belirlenen miktarları karşı borcu olarak kabul eder.

Madde 13 — Hacz ve İflas Yolu ile Takip Muhtırası

MÜŞTERİ: kredi, işbu rehin veya tasarrufla karşılanarak temin edilmiş olsa veya teminat olarak vermiş olan senelerin vadesi henüz gelmemişse bile, BANKA'nın alacağının kısmen veya tamamen muacceliyet kazanması halinde, her zaman aleyhine haciz veya iflas yolu ile takibe geçebileceğini, ayrıca muaccel olsun veya olmasın her türlü alacağı için ihtiyati haciz veya ihtiyati tedbir kararını alabileceğini ve uygulatabileceğini; BANKA hangi işbu yolu seçerse seçsin yadaacağı tahsilatı alacaklarından istediğine mansup etme yetkisi bulunduğunu ve borçlarını tamamen ödemeden rehinverim kaldırmasını talep edemeyeceğini kabul eder.

Madde 14 — BANKA'nın Teminat Göstermekten Vazgeçmesi

MÜŞTERİ: işbu sözleşme dolayısıyla ve BANKA'nın merkez ve tüm şubelerindeki diğer borçları nedeniyle kendisine karşı ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz karar alınması gerek görülürse, BANKA'nın bu takdirde teminat göstermekten vazgeçmesi durumunda, ancak mahkemelerce teminat istenilmediği diğer borçlarından alınıcak teminat mektuplarından doğacak komisyonların kendisi tarafından ödeneceğini ve bunların işbu sözleşmenin onbeşinci maddesinde beyan edilen masraflar kapsamında olduğunu, bu hususlara hiçbir itirazı olmayacağını kabul eder.

Madde 15 — Dava ve İcra Masrafları, Avukatlık Ücreti ve Cezai Cezaları Hariç

MÜŞTERİ: BANKA'nın merkez ve tüm şubelerinde olan borçlarının tahsil hususunda BANKA'nın mahkeme ve icra cereyanında sanıya tazminatı zorunluluğunda kaiması halinde, bu yolda yapılacak tüm masrafları ve ayrıca bunların mahkeme ve icra cereyanında yattıkları tarihlerden itibaren tahsilatına kadar geçecek süre için bu süredeki sekizinci maddede belirtilen temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faiz, fon ve gider vergilerinin de ödemeyi kabul eder.

Madde 21 — Kredinin Ticari Senet Rehni Karşılığı Kullanılabilmesi

MÜŞTERİ: BANKA'nın dilettiği zaman, isteyeceği miktar ve nitelikte ve BANKA'ca kabul edilmiş senetleri, kredinin teminatı olarak üzere BANKA'ya rehin emtiyası kabul eder.

BANKA'ya teminat olarak verilecek senetlerdeki usulsüzlük, sahteliklik, tahrihat ve benzeri hallerden dolayı her türlü sorumluluk MÜŞTERİ'ye ait olacaktır. BANKA'ya karşı hiçbir hak iddiasında bulunulmayacaktır. MÜŞTERİ; gerek kurulu ve aydın senetleri, gerekse vadelerinde ödenmeyen senetleri lik talebinde bulunan BANKA'ya ödemeyi kabul eder. Teminat olarak verilecek senetlerin vadelerinde ödenmemeleri halinde, borçluların protesto edip etmemekte, senetlere diğer imza sahibine müracaat edip etmemekte, bunları aleyhine kanuni muamele yapıp yapmamakta, kanunu itaata aykırı davranışta bulunmaması, bu talimatla ödenen senetleri BANKA'ya tam bir serbestiyle satıp olup, BANKA'nın bu yetkileri kullanması ve bu yüzden senede bağlı haklarını zaman aşımına uğratması sebebiyle BANKA'ya karşı her türlü talep haklarınıca feragat ettiğini MÜŞTERİ kabul eder.

MÜŞTERİ: BANKA'ya teminat olarak verilen senetlerde imzası bulunan herhangi bir şahsın iflası veya ödenmemeleri tabii olması veya konkordato mehi olması ya da konkordatosunun tasdik edilmesi veya herhangi bir sebep gösterilmesinden önce BANKA'nın talep etmesi halinde, bu şahısların imzasını taşıyan senetlerin bedellerini, vadelerinin gelmesinden önce BANKA'nın lik talebinde cermat tediyeye edeceğini veya bunların yenne BANKA'ca kabul edilmiş senetler olarak değiştirilmesini kabul eder.

MÜŞTERİ: BANKA'ya teminatla verilen senetlerin vadelerinde ödenmemeleri veya senetlerde imzası bulunan herhangi şahsın iflası veya ödenmemeleri tabii olması hallerinde kredi hesabından doğan tüm borcunu, kredi hesaplarını, kat: s: mece, tediyasını istemeyi BANKA'nın hakkı olacaktır. İşbu borcunu demal ödemediği takdirde BANKA'nın kanunî talebe geçme yetkisinin oluşacağını beşmen kabul ve beyan eder.

MÜŞTERİ: BANKA'ya teminatla verdiği senetlerin vadelerinde ödenmemeleri sebebiyle BANKA'ca bunların derç: anı aleyhine kanunî talebe geçildiği takdirde tüm masraflarını avukatlık ücretini ve bu senetlerde imzalarından herhangi birinin borçlulara ait olmasına nedeniyle BANKA aleyhine tazminatla hükmedildiği takdirde bu miktarın hesabına derç: anı kat: s: ak kayını ve bu meblağın BANKA'ca tediyeye tahsilinden, tahsisle kazar geçecek süre için işbu sözleşmenin selcizme mecazınca oran üzerinden hesaplanacak taz. lon ve gider vergisine birlikte BANKA'ya ödeyeceğini kabul eder.

MÜŞTERİ: İcan senet üzerine ödeme yasağı konması veya senetlerin kaybolması hallerinde BANKA'nın hiçbir sorumluluğu olmayacağıdır. Bu gibi hallerde yasağın kaldırılması ve kaybolan senetlerin iptali için, usulünce, dava açılacağıdır. Ödeme yasağı, konulan veya kaybolan senet bedellerini BANKA'ya ödemeye yükümlü olduğunu ve bu husustaki tazat haklarından feragat ettiğini, şahsen iflas etmesi halinde dahi işbu senet bedellerinin tahsilinde BANKA'nın yetkili olduğunu, istediği takdirde iflas cesari aracılığıyla da tahsilin sağlanabileceğini, diğer yarıcan yitirilen senetler, çeb: unculuğunu, her türlü kıymetli evrak için BANKA'nın özel davası açıp çözmekte muhter olduğunu kabul eder. Talan üzerine senetleri özel davasının BANKA tarafından açılmasını BANKA'nın kabul etmesi durumunda bu davaya ilişkin tüm yargılama giderlerini ve masrafların BANKA'ya ödemeyi kabul eder.

MÜŞTERİ: teminat crosu ile tevdi ettiği seneler yarıncı. BANKA'ya temlik crosu ile tevdi edeceği diğer banka: ve şubeleri nezdindeki hesaplar üzerine keşçeli çek bedellerinin tahsilinde borçlu hesaplarına alacak kaydedilmesini kabul eder.

Madde 22 — Senetleri Reeskonta Verilme Yetkisi

MÜŞTERİ: BANKA'ya teminat olarak verilen ve verilecek olan senetleri BANKA'nın dilettiği anda banka veya müesseselere reeskonta ettirebileceğini kabul eder. Reeskonto işlemine ait her türlü vergi, resim, lon, damga vergisi ve sair masraflar MÜŞTERİ'ye aittir. MÜŞTERİ; BANKA'ca reeskonto ettirilen senetlerin tuarını, protesto ve iborname çab: nesine gerek olmasızın vadelerinden 2 iş günü önce senet hamline veya BANKA'ya ödemeyi taahhüt eder. her ne sebeple olursa olsun vadelerinde ödenmemesi veya geç ödenmesinden, doğacak biticümle zarar ve ziyana, her nevi masrafları, sair borçlularıyla birlikte, selcizme maddede belirtilen oran ve kapsama hesaplanacak temerrüt taziyeye birlikte BANKA'nın lik talebinde ödemeyi kabul eder.

MÜŞTERİ: BANKA'nın dilettiği zaman, isteyeceği miktar ve nitelikte, BANKA'ca tabii edilen sayan emtiyası BANKA'ya rehtemye taahhüt eder. Rehni olarak tevdi edilen emtiyanın kıymetinin BANKA'ca değerlendirileceğini ve bu değerlendirilme ile ilgili olarak bulunmaya hakkı olmadığını ve ölmeyeceğini MÜŞTERİ kabul ve beyan eder.

İster piyasa dalgalanmalarından olsun, isterse sair hasar ve sebeplerden dolayı, rehni olarak BANKA'ya tevdi edilen emtiyanın kıymetinde BANKA'ca düşüklük görüldüğü, doğan farkı BANKA'nın lehine göre nakden teskiye veya y den kabul edilmiş senetlere tahvil, kıymet ve senedat terhihi suretiyle zamanaşımını MÜŞTERİ'ye eder. Buna karşılık MÜŞTERİ'nin rehnedilen emtiyanın kıymeti yükselirse emtiyanın bu kısmının fazlasını veya tahvil kredisi sabitinin o nisbette artırılmasını istemeye hakkı olmayacaktır.

BANKA'ya rehnedilen emtiyanın cins, tür, ağırlık ve diğer niteliklerinin araştırılması ve sapmalarını hususları BANKA'nın herhangi bir sorumluluk, yükümlülük ve sorumluluğu olmadığını MÜŞTERİ kabul eder.

Tevdi edilen emta, BANKA'ca önceden muayene edilmeksizin tesellim edileceğine göre, mezkur emtiyanın hal vaziyetinden, ziyansız, mahvolmasından veya yok olmasından veya malın mahiyetine, özel bir ayıba veya imalatı; surtu bulunmasına bağlı olan hususlardan veya lare, güve vesair hayvanların tahribiyle veyahut doğa koşulları etkisi veya mücbir sebeplerine veya herhangi bir sebebe binan dekada maruz kalacağı ağırlık kayıplı, ıra verme, akma gör: rumlar ile her nevi değışiklikten dolayı, BANKA'ya hiç bir şekilde mesuliyet tenetüp emeyecektir. BANKA emtiyası; has masraf ve tazikosa itaamen MÜŞTERİ'ye ait olmak üzere muhalaza edecektir.

Rehni bordrolarında MÜŞTERİ tarafından gösterilecek malların miktarları balyalar veya sandıklar üzerindeki miktar ve numaralar MÜŞTERİ'nin beyanına göre yazılacağı, cinselle, muhteviyatı BANKA tarafından muayene edilmeyeceği sayımı yapılmayacak ve muhteviyatının cins, mahiyeti ve miktarından BANKA sorumlu olmayacaktır.

BANKA'ya menhun emtia ile ilgili her türlü eksponiz, birikmiş, kira, ardiye, bekçilik, nazaret, munadaza, aktarma, n valandırma, koruma, manipülasyon ve nakli giderleri gibi her türlü masraf ve ücretleri bunların gösterdiği tüm vergi ve resimler MÜŞTERİ'ye aittir. Aktarma, işleme (manipülasyon) işleri, önceden BANKA'nın onayı alınmak ve her türlü zarar ve ziyarı MÜŞTERİ'ye ait olmak koşulu ile MÜŞTERİ tarafından yapılacaktır.

BANKA'nın bu işlemi, masrafları MÜŞTERİ'ye ait olmak üzere yaptırmaya yetkili olduğunu, ancak BANKA bu yetkiyi kullanması takdirde hiç bir sorumluluğunun bulunmadığını MÜŞTERİ kabul ve beyan eder.

BANKA'nın, işbu kredi sebebiyle rehni aldığı emtiyası kendi seçeceği bir yeddiğine tevdi emeye yetkili olduğunu; MÜŞTERİ kabul ve beyan eder.

Rehnedilmiş emtiyanın, BANKA'ca seçilecek yeddiğinin nezdinde veya işleme tabii bulunmak üzere yeddiğimize ne sebeple olursa olsun emtiyası elinden çıkarılmasından, kasıtlı veya kasıtsız yazacağı, her türlü fii ve haricetlerinden ö: layı, BANKA'ya hiç bir sorumluluk yüklenemeyeceğini, MÜŞTERİ kabul ve beyan eder.

Madde 24 — Kredinin Hisseli İmha, Hisseli Senedi, İhtiva Senedi, Finansman Bonusu, Gelir Ortaklığı Senedi, Tahvil ve Vadeli Mevduat Sertifikası, Varlığa Dayalı Menkul Kıymet, Altın ve Diğer Menkul Kıymetler Rehni Karşılığı Kullanılabilmesi

MÜŞTERİ: BANKA'nın dilettiği zaman, istediği miktar ve nitelikte, BANKA'ca kabul edilmiş hisseli imha, hisse ve ihtiva senetleri, finansman bonusu, gelir ortaklığı senedi, Vadeli Mevduat Sertifikası, TL veya Döviz vadeli veya vadeli mevduat Hesabın Hisseli Bonusu, Varlığa Dayalı Menkul Kıymet, Devletin veya Türkiye öese veya yurt dışındaki kur: nluşları veya yurt dışındaki mevzuat çerçevesinde çıkarıldığı veya çıkaracağı her türlü menkul kıymetler ile tahvil ve alımları (Bundan böyle kısaca "HAK ve MENKUL KIYMETLER" denilecektir.) BANKA'ya rehtemye kabul eder. BANKA'nın yukarıda anılan hak ve menkul kıymet ve benzerleri üzerindeki rehni hakkı, bu hak ve menkul kıymetlerin ve benzeri kıymetlerin sağladığı bütün hakları, alacakları ve bunların teferuatlarını, vadesi gelmiş ve gelecek tasvilleri, kar payları: ni, bedelli veveya bedelsiz yeni hisse senedi alımına ilişkin rüçhan hakkını ve diğer imtiyazları da kapsar. BANKA dilettiği takdirde kendisine menhun bu menkul kıymetleri, diğer banka veya kişi ve müesseselere, dilettiği amaç ve koşullarda reht: edebilir.

bi. akreditif baliği dövizler, bu teklif mektuplarında yazılı olup BANKA'ca da kabul edilecek şartlar karşılığında BAN muhabirine verilerek belgeler karşılığında akreditif belgelerine buntlarımla bolenecegini. BANKA'nun anılan teklifleri v tekliflere her türlü değişiklik isteklerini kabul edip etmemekte serbest olacagını, BANKA'ca değişiklik isteklerini edimesi halinde de bu sözleşme şartlarının aynen uygulanmasına devam oluncagını, BANKA'nın akreditif işi ni her safhasında cana bnce ihbarca bulunmak zorunluluğu olmaksızın, akreditifli iptale yetkisi bulunduğunu da MI RI kabul ve taahhüt eder.

MÜŞTERİ: BANKA'nın, her akreditif teklif mektubu konusu dövizlerin bu sözleşme esaslarına tabi tulucaak veya Türk Lirası karşılıklarını, mevzuat hükümleri uyarınca döviz transferi veya satışına karşılık teklif etmek üzere, işi tarihinde mevsim BANKA'ndan talep edebileceğini; borcu ve alacaklı canı hesaplanırken bu buntı ederek fazlası bir hesaba aktarabileceğini; bu hesapların MÜŞTERİ'ye herhangi bir ödeme yapmıyacağını veya talari karşılığında dilediği teminatların tesis edilmesini isteyebileceğini; BANKA'nın açtığı akreditif karşılığın Türk veya döviz olarak T.C. Merkez Bankası'na veya diğer ilgili bankaya veya kendi döviz pozisyonundan dış mutabakı z ve yanına akreditif konusu dövizin transferini isteyebileceğini; ancak BANKA'nın dövizlerin transferi veya satışının yabu masızın ve bunların transferi veya satışından doğabilecek zorluk ve gecikmelerden dolayı hiçbir zaman sorur mayacağını; kabul eder.

MÜŞTERİ: işbu sözleşmeye dayanarak BANKA tarafından açıklanacak akreditifler ile ilgili komisyonlar, vergiler v ürü güncelen döviz olarak veya hangi tarihin esas alınacağı, münhasıran BANKA tarafından belirlenir ve edilmek üzere. KA tarafından teson edilmis döviz satış kumarı üzerindeki Türk parasıyla ödeyebileceğini, akreditifin her safhasında n nam altında olurca oisun bdenmesi gerekecek paraların da kendisine ait olacağını ve ilk tasarrufla BANKA'ya bdeni ni kabul eder.

MÜŞTERİ: BANKA'can açılması isteyeceği akreditifler ve bunlar ile ilgili her türlü değişiklikleri, yürürlükte ve ileride yürürlükte girecek olan mevzuat hükümlerine ve Millîterarası Ticaret Odası tarafından teson edilen yektir kaidelere tabi olacağını; akreditif ve bununla ilgili ihlalat işlemleri dolayısıyla yürürlükte olan ve ileride yürürlükte gı mevzuat hükümlerini tamamiyle yerine getireceğini ve buna göre gereken bütün muameleler süresi içinde yapmayı v mamamayı taahhüt eder. Gereken bütün belgeler MÜŞTERİ tarafından talep olunarak BANKA'ya verilecek, resm c ler ve diğer kuruşlara karşı gereken bütün işlemler MÜŞTERİ tarafından takip olunarak, sonuçlanacaktır.

Yekül, mercilerce istenecek her türlü belge ve taahhütnameier MÜŞTERİ tarafından temin ve tesdi edilecek icapları yerine getirecektir. Bu belgelerdeki MÜŞTERİ'nin bütün taahhütleri, ilgili işler dolayısıyla, BANKA'ya karşı c bimiş taahhütler olarak aynen geçerli sayılacaktır. Akreditif ve akreditifli malların ihlalinin gerçekleştirildiği muamele mevzuata uygun olarak yerine getirilmemesinden doğacak sorumluluk, zarar ve ziyandan tamamen kendisine ait olac MÜŞTERİ'ye bdenen kabul iie. BANKA'nın bu yüzden uğrayabileceği her türlü zararı bdenmeyi taahhüt eder.

MÜŞTERİ: gerek akreditif ve gerekse diğer transfer emirleri için BANKA'ya verdiği teminat tarihi ile dövizlerin satış ve yurt dışına transferi tarihi arasında geçecek süre ve gecikmeler için hiçbir itiraz hakkı olmayacağını ve BANK bu yüzden sorumlu tutulmayacağını kabul eder.

MÜŞTERİ: dövizlerin fiilen satış veya yurt dışına transferi tarihine kadar geçecek süredeki kur değişikliklerinden şari lanıran iş, döviz emrinin tesdi tarihinde yazılı muvafakatı olup olmadığına baki olmaksızın, ki yabancu paranın cı unimesinden doğacak zararların da kendisine ait ve bütün bunlara tekbabül eden döviz veya Türk Lirasının BANK' dilediği, borcu veya alacaklı hesabına borç yazılmasını kabul eder.

MÜŞTERİ: akreditif işi ilgili taraflar arasında çıkabilecek her türlü anlaşmazlıklardan sorumlulardan BANKA'ya v nebilecek bütün mali, nakdi ve cezaai sorumlulukların kendisine ait olacağını ve BANKA'nın akreditiften doğan alaca dental ödeyebileceğini beyan eder.

MÜŞTERİ: BANKA'ca açıklanacak akreditifler ile ilgili olarak edilecek emtiyayı temsil eden konsenimo, namus nedi, satış senedi, sipariş policesi, nakdiye mektubu ve diğer belgelerin teminat oluşturmak üzere BANKA'ca bdeni olacacını veya BANKA'ca emne cro veya temlik edilmis olacağını ve bu sözleşmede teminatlarına işbu olarak BANKA'ca tesis edilmiş bütün haklarını, akreditif konusu mailer hakkında da uygulanacağını kabul eder.

MÜŞTERİ: akreditif konusu malların ve herhangi bir hasar vukuunda sigortacılarca temin edilecek bedel ve minatlarının, gerek akreditiften ve gerekse diğer her türlü hesaba ve taahhütlerinden müleveldi BANKA'nın Merkez ve ş,

BANKA'nın gümrükte ödeyebileceği paranın tamamını, orijinal ve nakleden ödeyebileceklerini, MÜŞTERİ'nin vereceği teminat veya alacağı hukuki tedbirler yüzünden BANKA'nın tazmin ettiği mablagları zamanında ödeyememesinden dolayı doğacak so- nupların de katabileceğini taahhütlen altında olduğunu kabul ve beyan ederler.

Madde 26 — İskonto ve İşitir Senedi Açılması

BANKA: bu sözleşme ile açtığı kredinin tümünü veya bir bölümünü iskonto veya vesikalı veya vesikasız işitir se- nedi kredisi olarak kullanılmayacağını kabul ettiği takdirde, BANKA'ca kabul olunabilir mütalaka ve miktarca icarî senedi BAN- KA'ya temlik etmesi ve BANKA'nın işitir senetlerini (poisçetleri) BANKA'nın emrine tanzim et- mesi MÜŞTERİ kabul eder. İşbu senetler hakkında, özellikle, bu sözleşmenin yirmibirinci maddesi hükümlerinin uygulan- masını kabul ettiğini MÜŞTERİ beyan eder.

MÜŞTERİ: BANKA'ca kambyo senetleri üzerine yapılacak iskonto ve işitir işlemlerine ilişkin bedeller ile Avrupa, Amerika vesair dış ülkelerdeki tüm yabancı bankalar üzerine keşideli senedi döviz ve APA dahiü konvertibl dövizlerden oluşan çeklerin işitir edilerek söz konusu dövizlerin Türk Lirası tutarlarının kendisine bdenmesi halinde, işbu çeklerin kar- şılıksız olması veya herhangi bir sebeple temin edilmemesi ve iskonto ve işitir edilen senetlerin bdenmesi sonucun- da, kendisine yapılacak ödeme sebebiyle doğan borçlarını, BANKA'ca uygun görülen şekilde Türk Lirası olarak veya şariin düzenlendiği döviz emrinde ve BANKA'ca serbestçe beirlenerek kendisine bildirecek Türk Lirası veya yabancı para la- oranları üzerinden, işitir tarafından talep tarihine kadar geçen süreyle göre hesaplanacak faizleri, komisyonları, gıer ve vergilerini, fonları, kur taru ve her türlü namaz altında gelebilecek alayları tatarlar ile birlikte, BANKA'nın ilk yazılı talebin- de, ayrıca protesto çekmeye ve herhangi bir kanun merasimine gerek olmaksızın BANKA'ya ödeyebileceğini, aksi takdirde BANKA'ya olan borcuna işbu sözleşmede belirlenen oran ve şekilde temerrüt taziri uygulanacağını peşinen kabul ve beyan eder.

BANKA: MÜŞTERİ'nin işbu krediden kaynaklanan borcunun Türk Lirası olarak geri bdenmesini istediği takdirde, BANKA'nın ilk yazılı talebinde, talep tarihindeki veya borcunu BANKA'ya bdediği tarihinde herhangi bir şekilde kur yüksek ise c günden kurları emine üzere) BANKA'nın döviz satış kuru esas alınarak borcunun Türk Lirası karşılığında BANKA'ya ödeye- ceğini MÜŞTERİ kabul eder. Yabancı para üzerinden düzenlenen çeklerin işitir edilmesi halinde, BANKA'ca dizen- lenen döviz alım zenginlemin, söz konusu çeklerin fiilen tahsilinden önce MÜŞTERİ'nin kambyo taahhüt hesabının kaba- rılması için kullanılmayacağını, MÜŞTERİ kabul ve beyan eder.

İşbu sözleşme uyarınca işitir edilen dövizli çeklere ilişkin döviz alım belgelerinin çek karşılığının münhasır hesaba- rına alacak kayımları mütalaka düzenlenmesi halinde, işitir tarihine göre döviz alım belgesinin düzenlenmesi, tarihte MÜŞTERİ'ne oraya şariinlecek kur farkının talep hakkının olmaadığını; şariin BANKA'ca işitir edilmesi nedeniyle, söz konusu kur farklarının BANKA'ya ait olduğunu MÜŞTERİ kabul eder. Dövizli çekler üzerine ödeme yasağı konulması veya çeklerin kaybolması halinde, BANKA'nın hiçbir sorumluluğu olmayacağını, bu gibi hallerde dilediği takdirde yasa- ğın kaldırılması ve kaybolan çeklerin iptali için usulünce dava açabileceğini, ödeme yasağı konulan veya kaybolan çek bedellerini BANKA'ya döviz olarak bdenmek yükümlü olduğunu, bu hususları taraz haklarından feragat ettiğini, MÜŞTERİ beyan eder.

MÜŞTERİ: işbu maddede belirlenen hususlara ve bilhassa yabancı banka çeklerinin işitir edilmesi halinde mekulu iz- ahıtlarına aykırı hareketlerinden doğacak mali, hukuki, cezaai sorumlulukların kendisine ait bulunduğunu, çeklerin her ne sebeb- le olursa olsun münhasır banka tarafından bdenmemesi, iade edilmemesi, zayı edilmemesi, borcun bdenmemesi nedeniyle çeklerin kendisine iade edilmemesi veya BANKA'ca da takibe konulmaması veya takibe bdenmemesi nedeniyle zaman aşımına uğraması halinde BANKA'ya karşı her türlü talep haklarından feragat ettiğini kabul ve beyan eder.

Madde 27 — Gayrimenkul Akreditif Kredisi

MÜŞTERİ: BANKA bu kredinin tamamını veya bir bölümünü gayrimenkul akreditif kredisi olarak kullanılmayacağını kabul ettiği takdirde, açılmak istediği her akreditif için BANKA'ya bir akreditif açma teklif mektubu vereceğini ve bu krediyi işitir- şenaca şartlar karşılığında kullanılmayacağını kabul eder.

BANKA: MÜŞTERİ'nin her safhasında tazmin edileceği akreditif açtırma teklif mektubuna istinaden işbu sözleşme- celi müteessir sorumlulukları aynen akreditif açtırma, akreditif bedeli dövizlerin transferi etmeye, akreditif ile ilgili her türlü işlemleri yapmasını ve bu akreditifli ilgili MÜŞTERİ'ne; zararlardan verilerek değişiklik isteklerini kabul ve icraya yetkili olacağını; gi-

MÜŞTERİ: BANKA'nın muhabiri tarafından teslim edilcek olan akreditif vesikalının geldi, yetarlığı, doğruluk, sağlamlığı ve kanunî sınırlarından ve usulüne uygun olarak tarzın edilmemiş olmasından veya ihrasî uframış bulur sudan; bu vesikalarda gösterilen emtihan cms, nevi ve tariflerinden (spesifikasyonlarından), deşer ve miktarlarından bunların ammatlarının geldi, maniyet ve adedlerinden ve bunların sözün edilezen embaya işleme yapıp olmanmasından; bu vesikalarda yazılı genel, özel ve ihrasî kayd ve şartlardan, mallan gönderenlerin veya diğer muavassaf ve şahısların moralitelerinden ve bunların yapıldıkları işlemlerinden; emtihan nakliyyeci ve sigortacıların ödemeli yükümlülüklerinden; bu işlemlerin ait biledim posta, telgraf ve telefon haberleşmelerinde doğabilecek aksaklıklardan; bu vesikalardan, i emtihanin gerek nüduyesi sırasında, gerekse depo ve antrepolarında kaldığı süre zarfında meydana gelebilecek hasarlardan ve zararlarından, veltahsil mücbir sebepler de dahil olmak üzere, herhangi sebeple olursa olursa meydana gelebilecek risk ve neselik deşerliklerinden ve vesitelerinde meydana gelebilecek olumsuzluk ve kayıplarından; akreditifin her safhasında mevcut veya ileride vazolunacak her türlü kanun, idari mevzuat ile konusacak talyihlerden, normal ve olağüstü şart altında lehahesabın hüquurlarına veya malların Türkiye'ye kadar seyahatı sırasında geçeceği ülkelerdeki mevzuat ve idari lerden, BANKA'nın hiçbir şekilde sorumlu olmayacağına peşinen kabul eder.

Bu nedenden dolayı, MÜŞTERİ teslim aldığı vesikalere eklediği ya da vesailer konusunu malların eksik ya da ayruksunu, malların bulunmaması ya da gelimsiz olması gibi hususların BANKA'ya bildirmediğini ve BANKA'nın buna göre yapacağı ödeme yükümlülüğünü ve BANKA'nın ödeyeceği bedellerin kendisinin tabiiğini engelleyeceğini kabul eder.

BANKA dilerse, MÜŞTERİ adına akreditifli ilgili her türlü işlemleri yapmaya ve gümrüğe gelmiş olan akreditifli k nusu malları MÜŞTERİ adına gümrükten çıkarmaya ve bu amaçla her türlü vergi, resim, harç ve fonu yatırmak, bu harçları MÜŞTERİ'nin hesaplarını borçlandırılmaya yetkilidir. BANKA'nın hazırladığı bu vekalet, MÜŞTERİ ve MÜTESSİL KEFİL tarafından herhangi birinin ölümü, ehliyetinin son bulması veya iflasi halinde cahi devam edecektir. BANKA vekali sırlı hareket etmesi olasılığıyla MÜŞTERİ'ye karşı hiçbir şekilde sorumlu tutulmayacaktır. Malların BANKA tarafından gümrükten çıkması halinde de BANKA, bu mallar üzerinde rehin hakkına sahip olacaktır. Ancak BANKA'nın hiçbir şekilde malların gümrükten çıkma zorunluluğu yoktur.

MÜŞTERİ: akreditifli ilgili işlemlerde yürürlükteki mevzuat hükümlerini tamamıyla yerine getirmeye ve bunlara göre bütün önlemleri almak gereken işlemleri yapmaya, bu işlemlere ilgili her türlü belgeyi temin etmek BANKA'ya vermeye resmî caireler ve T.C. Merkez Bankası'nca istenecek formuza uygun mektup ve tasahhütnameler vermeye ve hükümlerini yerine getirmeye, ayrıca anılan yerlere verecek bu belgilerdeki bütün hükümlerin o işler hakkında BANKA lehine cahi geçeni sayacağını kabul eder.

Münafanın rezerv veya herhangi bir diğer nedenele ödeme yapmaması halinde, MÜŞTERİ tarafından rezervin kaldırılması veya ödememizin yapılmaması emelleyen diğer nedenlerin ortadan kalkması ile BANKA ödeme emri murzarı me verecek ve bu halde ödeme emrinin verildiği tarihteki BANKA'nın döviz satış kurunu geçerli olacaktır.

MÜŞTERİ: işbu akreditif konusunu malların önce gümrükten çekilerek daha sonra belgelerin ödememesi halinde oğacak Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu ve her ne nam altında olursa olsun benzer yükümlülüğün BANKA'ya nebuvar ve peşinen ödeyeceğini kabul eder.

Madde 28 — İhtalat Kabul ve Aval Kredisi

BANKA, bu sözleşme ile açtığı kredinin lütfünü veya bir bölümünü ihtalat kabul ve aval kredisi olarak kullanılmaya kabul ettiği takdirde, işbu kredinin MÜŞTERİ'nin ihtal ödeyeceği mallar dolayısıyla yabancı satıcılar tarafından, BANKA'ya muhabiri olan yabancı bankalar üzerine işleme dolayısıyla matik vadeli vesikalı polişelerim, işbu sözleşme ile MÜŞTERİ'nin müteselsil sorumluluğu altında ve cari mevzuatta öngörülen şartları yerine getirmesi kaydıyla, BANKA veya yabancı bankalar tarafından kabulü veya aval verilmesi suretiyle kullanılacaktır.

BANKA, "akreditif açtırma teklifi mektubunda" yazılı oran ve koşullar ile ilgili masraflar ve komisyonlar başta, münafan nezdinde işbu kabul kredisi akreditifler muhabiri talep edeceği kabul veya aval ile ilgili komisyon, vergi ve masrafları ve BANKA'nın bu muhabirine karşı kabul veya aval ile ilgili sorumluluğu nezdinde ayrıca anılan idari mevzuatında, belirlenecek, oran ve koşullarda ve gider vergisini BANKA nezdinde işbu kabul kredisi akreditiflere ise, BANKA'nın kabul ve avalı nezdinde anılan teklif mektubunda belirlenecek oran ve koşullarda, her devrenin başında peşin olarak komisyon ve onun gider vergisini BANKA'ya tahakkuk ettirdiği tarihte BANKA'ya ödemeyi MÜŞTERİ' kabul eder.

lerme, halen mevcut veya ileride nasıl olabileceğini her türlü borçları için rehin ve teminat olmakla beraber, bunların nakli kusurunu BANKA'nın başkası tarafından olmasa dahi, ihbarla bulunmaksızın aldığına takas ve mahsup etmek hakkını nazı olduğunu kabul ve beyan eder.

BANKA'nın muhabirine ibraz edilen vesalilin BANKA'ya gelmiş olmasına veya malların Gümrüğe gelmesinde bağlı olmaksızın en geç muhabir hesaplarının borçlandırıldığı tarihte, ayrıca bir ihbarla gerek olmaksızın akreditif tutarını döviz olarak ya da BANKA'nın transfer güvencesi olan döviz satış kurundan bulunacak Türk Lirası ile, her türlü masraflı, vergi ve resimlerle birlikte toplam borç tutarını, ihrazsız olarak demal BANKA'ya ödemeyi, MÜŞTERİ beyan ve taahhüt eder.

MÜŞTERİ; akreditif konusunu vesikal tutarının muhabiri tarafından akreditif lerlerinde ödenerek, BANKA hesaplarına zımnen işleyeceği tarih itibarıyla borcunu döviz olarak ya da transfer güvencesi olan döviz satış kurundan bulunacak Türk Lirası ile BANKA'ya ödemeyi taahhüt eder; BANKA'nın bu tutarı dilerse döviz olarak ayırmak, dilerse akreditif beşerim; BANKA'nın muhabiri hesaplarının borçlandırıldığı tarihte geçerli BANKA döviz satış kurundan, Türk Lirası'na çevirmen suretiyle bulacağı karşılığını işbu sözleşmenin sekizinci maddesine göre hesaplanacak temerrüt tazvi uygulamasını kabul eder.

Ancak **MÜŞTERİ;** BANKA'nın uygun görmesi halinde, akreditif beşerim BANKA'nın muhabiri hesaplarının borçlandırıldığı tarihte geçerli BANKA döviz satış kurundan hesaplanacak Türk Lirası karşılığını MÜŞTERİ adına açacağı banka hesabına nakit kredi hesabına borç kaydedileceğini, bu durumda MÜŞTERİ adına açılan bu kredi hesabının, işbu mevzuatın öngördüğü süreler içerisinde ve BANKA'nın muhabiri hesabına borç geçiren tutarı BANKA'ya uygun olacaktır; BANKA'ya ödeme yapılacağı tarihte döviz satış kurunun, transfer tarihindeki kurdan düşük olması halinde transfer tarihinde geçerli olan döviz satış kurunun esas alınacağını, ihtalat Akreditif Vekali Karşılıklı Kredi Hesabının mevzuatın öngördüğü süreler içinde kapatılması halinde; bu nakli kredi hesabına; açılış ve kapanış tarihleri arasında BANKA'nın kısa vadede krediler için uyguladığı en yüksek kredi taz oranının uygulanacağını; aksi takdirde hiçbir nazara gerek olmaksızın işbu sözleşmenin sekizinci maddesine göre hesaplanacak temerrüt tazvi uygulanmasını kabul ettiğini; BANKA'nın mevzuatın öngördüğü sürelerden uygun gördüğü herhangi bir günce MÜŞTERİ adına döviz satım beşerim ödeyeceğini ve ayrıca BANKA'nın uygun görmesi ve kabul etmesi halinde döviz satım beşerim arızını için vadesiz diğer kredi hesaplanmasını vman yapılmasını, yapılacak bu vmanlar, taz tazavukunun muhabir hesaplarının borçlandırıldığı tarihte devren devren ödeyeceğini kabul eder.

MÜŞTERİ; akreditifin kısıtlı sırasına, akreditif beşerim karşılıklı Türk Lirasının, tamamen BANKA'ya yatırılması halinde, BANKA'nın muhabir hesaplarının borçlandırıldığı tarihte ortaya çıkan kur arızasını, komisyon vesak masraflarını karşılar; borçlarını, ayrıca bir ihbarla gerek kalmaksızın BANKA'ya ödemeyi kabul ve beyan eder.

MÜŞTERİ; BANKA döviz satışını herhangi bir nedenele mevzuatın öngördüğü süreler içerisinde yapmak zorunda olacaktır. kendisine döviz satışını yapıldığı tarihte kurun uygulanacağını, akreditif beşerim BANKA'nın döviz satış kurunu, car devrenin yabancı muhabir nezdinde kuruy kredilerinden istifa edeceği takdirde, bu muamele ile ilgili taz, komisyon ve her türlü masraflarını da kendisine ait olduğunu ve BANKA'nın ilk talebine derhal ve peşinen ödeyeceğini, kabul ve beyan eder.

MÜŞTERİ; lerne BANKA tarafından açıklanan her ihtalat akreditif için, BANKA'ca muhabir bir garanti vermiş olacaktır. akreditif beşerim BANKA'ya peşinen ödenen veya ödenmemiş; ihtalat akreditif garantisi sebebiyle BANKA'ya akreditifin açıklığı tarihinden başlamak üzere, BANKA'ca seroeste belirlenecek tarihlerde ve oranlarda akreditif komisyonu ve bunların vergilerini nakden ve peşinen ödeyeceğini kabul ve beyan eder.

MÜŞTERİ; yuzasda belirlenen BANKA komisyonunun yanı sıra, bu akreditif ile ilgili olarak muhabir banka tarafından BANKA'ca talep ve tahsil edilen her nevi komisyon, masrafl ve fazlaları da kendisine ait olacaktır ve bunları BANKA'nın ilk talebine nakden ve peşinen BANKA'ya ödeyeceğini, bu maddede belirlenen BANKA ve muhabir banka masrafları ve komisyonlarının tahsil edildiği kurun, bunlara ilişkin döviz satış işleminin yapıldığı tarihte kur olacaktır ve bu tutarı; için BANKA'ca isteneceği zaman, uygun görülecek miktarda ödeme yapmayı kabul eder.

MÜŞTERİ; vesalilerin borcunun ödenmesi karşılığında kendisine teslimi sırasında, BANKA'nın veya muhabirinin c tarihine nazar makul tesoi edilmemiş komisyon ve masrafları mevcut olduğu takdirde, bunları da satımının oran ve tutarına göre tazavuk edilecek tasdiye birlikte ilk talebine BANKA'ya ödemeyi ve bu gib masraflara karşılık olarak BANKA'ca isteneceği zaman, uygun görülecek miktarda tediyede bulunmayı kabul ve taahhüt eder.

MÜŞTERİ: bu krediyi, kısmen veya tamamen mal mukabili veya vesaik mukabili ihmalat çerçevesinde kullandığı takdirde, suretim BANKA'ya vereceği maktubza veya poliçelerin keşidesinin, döviz cinsini ve vadelerini belirtmesi talimatı mektubunda yazılı poliçelere ayrıca Gümrükçe tasdikli faktura, sigorta poliçesinin orijinal nüshasını ve fiyat tesisi belgesini, gerekebilecek diğer belgeleri BANKA'ya tevdi etmeyi; BANKA'nın kabul vaz edilmiş veya alı vermemiş suretiyle kullandığı poliçeleri, keşidesini karşı BANKA'nın bu tasahhüdü nedeniyle BANKA'ya işlemleri gerçekleştirileceği diğer komisyon ve masraflardan başka anılan maktubza belirtilenler oran ve koşullarda komisyon ve onun diğer vergisini; BANKA'ca istenilen takdirde tarifata dahil olmak üzere diğer masrafların kabul eder.

MÜŞTERİ: bu krediyi genel hükümler dahilinde faiz ve komisyon ödeyeceğini ve vergi muafiyetlerinin kalkması veya ihrazatın sürüsünde gerçekleştirilmemesi halinde, krediyi uygulanan her türlü vergi, resim, harç ve fon istisnasını; rüblükteki mevzuat uyarınca hesaplanacak cezalar ile birlikte BANKA'ya dödemeyi kabul eder.

MÜŞTERİ: işbu sözleşme uyarınca MÜŞTERİ lehine açılan ihrazat kredisi kapsamında, ihrazatın tasahhüdü ettiği ihrazat mallarını teslim etmiş, kredi vadesi, ipersinidi teslim koşullarıyla, işbu ihrazat tarihinden itibaren en geç 180 gün içinde BANKA aracılığıyla yurda getireceğini, ihrazat bedellerini, kredi vadesi içerisinde kalsa bile, işbu ihrazat tarihinden itibaren 180 günden sonra yurda getirdiği takdirde; işbu krediyi açıldığı tarihten itibaren BANKA'ca kısıtlanmış kredilere uygulanan azami faiz oranı ile faiz oranına 15 (onbeş) puan eklenmiş suretiyle bulunacak oran üzerinden faiz dödemeyi kabul eder.

MÜŞTERİ: işbu sözleşmeye dayanarak lehine açılan ihrazat kredilerinden doğan borcunu BANKA'da döviz bakiyesi olarak suretiyle keşidelediği takdirde, kredisi BANKA'nın ihrazat kredilerini Türk Lirası ile tasparanlara tahsis ettiği ve öncelikle parayata beirlenmiş şekilde hesaplanacak faiz oranının uygulandığını, bu durumda Türk Lirası ile keşidelediği ihrazat kredilerine uygulanacak faiz, komisyon, fon ve diğer masraflar ile dava önce uygulanmış bulunan düşük faiz, komisyon ve diğer masraflar arasındaki farkı ve bunların diğer vergilerini cermat ve nakden ödeyeceğini kabul ve beyan eder.

MÜŞTERİ: işbu ihrazat kredisini BANKA'da kısmen döviz bozdurmak suretiyle ve kısmen Türk Lirası ile keşidelediği takdirde, kredisinin Türk Lirası ile dönen kısmı için de yukarıdaki hükümleri aynınen geçiren olduğunu kabul eder.

Keza MÜŞTERİ: ister kredi veya istese kredilendirilmeyen bir ihrazat akreditif (BANKA'ca akreditif tebliği ve mevdi hali cermat ve akreditif koşulları tam olarak öğrenip bu koşullara uygun vesaikden zamanında BANKA'ya tevdi zorunda bulunulduğunda) ya da bir ihrazat vesaiki şeklinde BANKA'ya tevdi ettiği ve bedellerini tahsil etmemişse ya da BANKA'nın bu vesaik bedellerini muhabet bankanın rezerv koymaması nedeniyle tahsil etmemişse ya da tahsil ettiği vesaik bedellerini Muntazara iade etmemişse, BANKA'nın yapacağı ilk ihbar üzerine kendisine dönen bu döviz tutarını cermat ve aynınen işya da iade tarihindeki BANKA'nın elindeki satış kuru karşılığı Türk Liralarmı) BANKA'ya iade edeceğini kabul ve taahhüt eder.

Madde 30 — Kredinin İhrazat Vesaiki Rehni Karşılığı Kullanılmaması

BANKA: bu kredinin tamamını veya bir bölümünü ihrazat vesaiki rehni karşılığı kullanılmayacağı kabul ettiği takdirde aşağıdaki hükümleri de kendisine uygulamasını MÜŞTERİ kabul eder.

MÜŞTERİ: işbu hesabın teminatı olarak BANKA'ya bedeli serisi veya anlaşma hesapları dövizleriyle nitçe tebliği edilmiş olan tam bir takım ihrazat vesaikinin rehni olarak tevdi ettiği takdirde, işbu ihrazat vesaikinin BANKA'nın seroesteçe saplayacağı diğer üzerindeki işleme alınmasına muvafakat ettiği kabul ve beyan eder.

MÜŞTERİ: ihrazat vesaikinin konusunu oluşturan malların alıcı memleketlere savketime külfet ve masraflarının her ösine ait olduğunu kabul eder.

Bu mallara ait konjimento, sigorta poliçesi veya menşah şahadetnamesinin doğrudan doğruya BANKA namına yazılmasını veya BANKA'ya tevdi edilmiş olduğunu kabul eder. Konjimento ve diğer vesaiklerin BANKA adına tahvil ve BANKA'ya ciro edilmiş bulunması, anılan konjimentoların temsil ettiği emtia üzerinde BANKA'nın işbu sözleşme hükümlerine çerçevesinde rehni ve hapis hakkının temin amacıyla yemelik olduğunu kabul eder.

MÜŞTERİ: BANKA'ya tevdi edeceği vesaik, kendisi tarafından verilecek; yürürlükteki kurama ve Dış Tese Rejimi hükümlerine uygun talimat ve satış şekillerine göre, yetkili mercilerin verecekleri mütasade hükümler çerçevesinde malların dayanağı olan poliçe veya talimatların ödemesi karşılığında BANKA'nın uygun göreceği mütasade arazi için muntazara teslim olacaktır.

MÜŞTERİ: ihrazat vesaiki bedelinin tahsil edileceği muhabet bankasının yazacağı tüm masraflar ve komisyonlar anılan muntazara istenilen poliçelere veya diğer vesaiklere yazılmalıdır; gerekirse yazılmalı; ancak başka bir becerinin v.

MÜŞTERİ: bu krediyi, kısmen veya tamamen mal mukabili veya vesaik mukabili ihmalat çerçevesinde kullandığı takdirde, suretim BANKA'ya vereceği maktubza veya poliçelerin keşidesinin, döviz cinsini ve vadelerini belirtmesi talimatı mektubunda yazılı poliçelere ayrıca Gümrükçe tasdikli faktura, sigorta poliçesinin orijinal nüshasını ve fiyat tesisi belgesini, gerekebilecek diğer belgeleri BANKA'ya tevdi etmeyi; BANKA'nın kabul vaz edilmiş veya alı vermemiş suretiyle kullandığı poliçeleri, keşidesini karşı BANKA'nın bu tasahhüdü nedeniyle BANKA'ya işlemleri gerçekleştirileceği diğer komisyon ve masraflardan başka anılan maktubza belirtilenler oran ve koşullarda komisyon ve onun diğer vergisini; BANKA'ca istenilen takdirde tarifata dahil olmak üzere diğer masrafların kabul eder.

MÜŞTERİ: bu krediyi genel hükümler dahilinde faiz ve komisyon ödeyeceğini ve vergi muafiyetlerinin kalkması veya ihrazatın sürüsünde gerçekleştirilmemesi halinde, krediyi uygulanan her türlü vergi, resim, harç ve fon istisnasını; rüblükteki mevzuat uyarınca hesaplanacak cezalar ile birlikte BANKA'ya dödemeyi kabul eder.

MÜŞTERİ: işbu sözleşmeye dayanarak lehine açılan ihrazat kredilerinden doğan borcunu BANKA'da döviz bakiyesi olarak suretiyle keşidelediği takdirde, kredisi BANKA'nın ihrazat kredilerini Türk Lirası ile tasparanlara tahsis ettiği ve öncelikle parayata beirlenmiş şekilde hesaplanacak faiz oranının uygulandığını, bu durumda Türk Lirası ile keşidelediği ihrazat kredilerine uygulanacak faiz, komisyon, fon ve diğer masraflar ile dava önce uygulanmış bulunan düşük faiz, komisyon ve diğer masraflar arasındaki farkı ve bunların diğer vergilerini cermat ve nakden ödeyeceğini kabul ve beyan eder.

MÜŞTERİ: işbu ihrazat kredisini BANKA'da kısmen döviz bozdurmak suretiyle ve kısmen Türk Lirası ile keşidelediği takdirde, kredisinin Türk Lirası ile dönen kısmı için de yukarıdaki hükümleri aynınen geçiren olduğunu kabul eder.

Keza MÜŞTERİ: ister kredi veya istese kredilendirilmeyen bir ihrazat akreditif (BANKA'ca akreditif tebliği ve mevdi hali cermat ve akreditif koşulları tam olarak öğrenip bu koşullara uygun vesaikden zamanında BANKA'ya tevdi zorunda bulunulduğunda) ya da bir ihrazat vesaiki şeklinde BANKA'ya tevdi ettiği ve bedellerini tahsil etmemişse ya da BANKA'nın bu vesaik bedellerini muhabet bankanın rezerv koymaması nedeniyle tahsil etmemişse ya da tahsil ettiği vesaik bedellerini Muntazara iade etmemişse, BANKA'nın yapacağı ilk ihbar üzerine kendisine dönen bu döviz tutarını cermat ve aynınen işya da iade tarihindeki BANKA'nın elindeki satış kuru karşılığı Türk Liralarmı) BANKA'ya iade edeceğini kabul ve taahhüt eder.

Madde 30 — Kredinin İhrazat Vesaiki Rehni Karşılığı Kullanılmaması

BANKA: bu kredinin tamamını veya bir bölümünü ihrazat vesaiki rehni karşılığı kullanılmayacağı kabul ettiği takdirde aşağıdaki hükümleri de kendisine uygulamasını MÜŞTERİ kabul eder.

MÜŞTERİ: işbu hesabın teminatı olarak BANKA'ya bedeli serisi veya anlaşma hesapları dövizleriyle nitçe tebliği edilmiş olan tam bir takım ihrazat vesaikinin rehni olarak tevdi ettiği takdirde, işbu ihrazat vesaikinin BANKA'nın seroesteçe saplayacağı diğer üzerindeki işleme alınmasına muvafakat ettiği kabul ve beyan eder.

MÜŞTERİ: ihrazat vesaikinin konusunu oluşturan malların alıcı memleketlere savketime külfet ve masraflarının her ösine ait olduğunu kabul eder.

Bu mallara ait konjimento, sigorta poliçesi veya menşah şahadetnamesinin doğrudan doğruya BANKA namına yazılmasını veya BANKA'ya tevdi edilmiş olduğunu kabul eder. Konjimento ve diğer vesaiklerin BANKA adına tahvil ve BANKA'ya ciro edilmiş bulunması, anılan konjimentoların temsil ettiği emtia üzerinde BANKA'nın işbu sözleşme hükümlerine çerçevesinde rehni ve hapis hakkının temin amacıyla yemelik olduğunu kabul eder.

MÜŞTERİ: BANKA'ya tevdi edeceği vesaik, kendisi tarafından verilecek; yürürlükteki kurama ve Dış Tese Rejimi hükümlerine uygun talimat ve satış şekillerine göre, yetkili mercilerin verecekleri mütasade hükümler çerçevesinde malların dayanağı olan poliçe veya talimatların ödemesi karşılığında BANKA'nın uygun göreceği mütasade arazi için muntazara teslim olacaktır.

MÜŞTERİ: ihrazat vesaiki bedelinin tahsil edileceği muhabet bankasının yazacağı tüm masraflar ve komisyonlar anılan muntazara istenilen poliçelere veya diğer vesaiklere yazılmalıdır; gerekirse yazılmalı; ancak başka bir becerinin v.

İrade vermesinden, kısacası mücbir sebeplerle de dahil olmak üzere herhangi bir nedenle oluşan olağanüstü değişikliklerden ve vasıflarında oluşabilecek değişiklik ve bozulmalardan.

İşbu sözleşmeye konu oluşturan İhracat İşlemi dolayısıyla, hâlen mevcut veya ileride yükümlü konulan her bir karınama ve Dış Ticaret Rejimi değişikliklerinden ve İrade mevzuatı ile konularak sunulanlar normal veya olağanüstü şartlar altında alıcı firmaların veya malların bulunduğu memleketlerdeki mevzuat ve işleyişten.

BANKA'ya hiçbir izahı ve sorumluluk yüklenilmeyeceğini imdiden kabul eder.

MÜŞTERİ: İhracat konusu emtia, herhangi bir nedenle Türkiye'ye İade edildiği takdirde, kredi borçlarının tamamını ödememesi karşılığında BANKA'nın vesatili teslim edileceğini, kredi borcu İradeye ve tasfiye edilmeye kadar gereken kadar bakiye tutarında tahsilatın mümkün olmadığı ve İradelerin tamamının BANKA'nın lehine tahsil olacağını kabul eder.

Madde 31 — Döviz Kredisine Açılması

BANKA'nın bu kredinin tamamını veya bir bölümünü döviz kredisi olarak kullanabileceğini MÜŞTERİ kabul eder.

MÜŞTERİ: açılacak krediyi Türk Parası Kıymetini Koruma Mevzuatı ve İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesi halinde, döviz hükümlerine veya bunların yerinde geçecek mevzuata uygun olarak kullanacağını, Türk Parası Kıymetini Koruma Mevzuatı ve buna bağlı kararname ve teliflerinde gösterilen amaçlar dışında kullanmayacağını; İradelerin yürürlükteki mevzuat ve ilgili hükümlerine uygun olarak ödemelerini İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

İşbu döviz kredisi dolayısıyla BANKA'ca beklenecek İhracatlar hesap edilerek ana borca eklenecek ve İhracatın İhracatı Teşvik Mevzuatına ve buna bağlı kararname ve teliflerinde gösterilen amaçlar dışında kullanılmayacağını; İradelerin yürürlükteki mevzuat ve ilgili hükümlerine uygun olarak ödemelerini İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

MÜŞTERİ: İradesini ve komisyonları ilgili gider vergisinin açıklanmasında bulunarak; İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

İşbu kredinin vasıtasıyla Türk Parası Kıymetini Koruma Mevzuatının izin verdiği şekilde BANKA'ca kullanılacağı ve İradelerin mevzuata meydana geleceği hususlarındaki değişikliklerin BANKA tarafından ve İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

İşbu kredinin MÜŞTERİ tarafından yapılacak ana para ve İradesinin, kredinin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

MÜŞTERİ: İşbu sözleşmeye uyumunda İhracat İşleminin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

Bu sözleşmenin imzalandığı tarihte, İhracat İşleminin tamamını kabul eder.

MÜŞTERİ: FOB esasından itibaren, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

MÜŞTERİ: BANKA'ya vereceği İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

Satış, Türkiye İrade ve İradeye anahtarını aktarmış bir memleketle yapılır ve sonuçta dövizler T.C. Merkez Bankası tarafından tahsil edilir. İhracatın tamamını, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

İşbu sözleşmenin hükümlerini gerektiren, BANKA tarafından verilmiş olan kredinin karşılığı olarak İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

İşbu sözleşmenin hükümlerini gerektiren, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

BANKA, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

Bu sözleşmenin hükümlerini gerektiren, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

Söz konusu sözleşmeye yazılı gâmi, İrade ve İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

Ancak İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

Bu sözleşmenin hükümlerini gerektiren, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder. İradelerin açıklığı döviz cinsi üzerinden değil, İhracatı Teşvik Mevzuatına ve bunların öngörmesini kabul eder.

KA'nın ilgili Şubesine teslim edilecektir. MÜŞTERİ, BANKA önerisindeki şartlardan birini dahi kabul etmyer ve değıştiyorsa, yine de önerimin tamamını red etmek zorundadır.

MÜŞTERİ tarafından zamanında red edilmyen birer, artık taraflar için bağlayıcı olacaktır. Taraflar için bu olan bir Forward işleminden döndürmesi ancak tarafların karşılıklı kabulü ile olacaktır.

Taraflar bu maddede koğullandıma gerekşeyecek münterisi forward işlemine ilişkin tedbiye yükümlülüklerini ihbara veya bir mirasime hacet olmaksızın vade tarihinde yerine getireceklerini kabul ve beyan ederler.

c) MÜŞTERİ, BANKA'ya yapacağı münterisi her tür forward işlemine ilişkin (ama veya satma şeklindeki) yükümlü, ayrıca bir ihbara gerek olmaksızın olarak vade tarihinde (vade tarihi tabii tasfiye için ise bu gündün ik iş günü) Türkiye saati ile en geç 12.00'e kadar yerine getirmeye, getirmemesi veya kısmen yerine getirmemesi ise, KA'nın bu nedenle uğrayabileceği kur zararlarını (kur zararının hesabında alışta BANKA'nın işe saas kuruz, satışta işe saas kuruz, dövizdöviz işlemlerinde ise vade günü saat 15.00'deki T.C. Merkez Bankası bünyesinde yapılan kur) lularını (işler kur, ister parite forward olsun MÜŞTERİN vade günü getirilecek para tutan üzerinden) % 2 (yüzde İ) nunda nispi icazet tazminatı, vade günü BANKA'nın ayrıca bir bildirimde bulunmasına gerek olmaksızın, tamamen v den ödemekte yükümlü olacağını peşinen kabul ve taahhüt eder. MÜŞTERİ, BANKA'nın vade günü kur veya par veya kredi nesnelarından re'sen ve mahsup yolu ile bu tutarları tahsil etmesi yetkili olduğu gibi, diğerse MÜŞTERİ aleyhine hal yasal lakibe de geçebilecektir. MÜŞTERİ, bütün bu hususları peşinen kabul ve beyan eder.

BANKA'nın, MÜŞTERİN sorumlu olduğu bu tutarlar için MÜŞTERİN nezamedeki kredi hesaplarını kullanı ş, bir başka ödyişle kredi hesaplarını re'sen ve mahsup yolu ile borçlandırmazsa halinde, bu kredi alacağı için BANKA'nın kredilere uyguladığı en yüksek laaz oranı tatbik edileceği gibi, bu kredi işlemleri için işbu Genel Kredi Şartları hükümlerini cari olacaktır.

İşbu maddede kapsamında BANKA lehine doğacak döviz alacaklarının Türk Lirası krediyi dönüştürülmesi ha vade tarihinde BANKA işbu döviz satış kurularını esas alacaktır. İşbu maddede kapsamında doğabilecek her türlü ver sim, harç, fon ve prim gibi her türlü mükellefiyetler MÜŞTERİ'ye ait olup, BANKA'nın bu nedenle bir ödeme yapma nurlca kalmaması halinde, BANKA'nın ik talebinde bu tutarları tahsil etmesi yetkili olacaktır.

d) MÜŞTERİ, münterisi forward işlemine ilişkin olarak yükümlülüğünü, vade tarihinde yerine getirmeyecek de ca宰arsa, BANKA'ya vade tarihinden en geç iki iş günü önce yazılı olarak haberdar etmek koğulluyula ve bir tara işler (yapılan forward işlemi ile aynı ems ve tutarda ancak ik işlem tarihi bir işlem -alış ise satış, satış ise alış) şeklinde kümüllüğünü ortadan kaldırmayı BANKA'ya önermektedir. BANKA'nın bu öneriyi kabul etmesi durumunda MÜŞTERİ leri işlem nesneları BANKA aleyhine ortaya çıkabilecek (sadece BANKA aleyhinde oluşacak) kur, parite ve farkları işlem tarihinde nakden ödeyeceğini peşinen kabul eder.

MÜŞTERİN BANKA'ya vadeden en az iki iş günü önce leri işlem talep ettiğini yazılı olarak bildirmemesi d munda MÜŞTERİ hakkında "c" bendindeki yaptırımlar geçerli olacaktır gibi, BANKA'nın bu durumda alacağını tahsil ş yasal yollara başvurma hakkı da saklı olacaktır.

e) BANKA, dilettiği zaman ve hiçbir nedende bağlı olmaksızın MÜŞTERİN bağladığını Forward işlemi denormal depozito talep edebileceği gibi; dilettiği her zaman, MÜŞTERİN borç ve/veya tasahhütlerine karşılık, tapır ve şınmaz mal rehni, kefalet veya menkul kıymet rehni talep edebilecektir. MÜŞTERİ de bu talebi dertal yerine getirecektir.

Maddede 39 — MÜŞTERİN Belli Tarihlerde BANKA'ya Yatıracacağı Paralar

MÜŞTERİ, BANKA'ya yapacağı münterisi her tür forward işlemine ilişkin (ama veya satma şeklindeki) yükümlü, ayrıca bir ihbara gerek olmaksızın olarak vade tarihinde (vade tarihi tabii tasfiye için ise bu gündün ik iş günü) Türkiye saati ile en geç 12.00'e kadar yerine getirmeye, getirmemesi veya kısmen yerine getirmemesi ise, KA'nın bu nedenle uğrayabileceği kur zararlarını (kur zararının hesabında alışta BANKA'nın işe saas kuruz, satışta işe saas kuruz, dövizdöviz işlemlerinde ise vade günü saat 15.00'deki T.C. Merkez Bankası bünyesinde yapılan kur) lularını (işler kur, ister parite forward olsun MÜŞTERİN vade günü getirilecek para tutan üzerinden) % 2 (yüzde İ) nunda nispi icazet tazminatı, vade günü BANKA'nın ayrıca bir bildirimde bulunmasına gerek olmaksızın, tamamen v den ödemekte yükümlü olacağını peşinen kabul ve taahhüt eder. MÜŞTERİ, BANKA'nın vade günü kur veya par veya kredi nesnelarından re'sen ve mahsup yolu ile bu tutarları tahsil etmesi yetkili olduğu gibi, diğerse MÜŞTERİ aleyhine hal yasal lakibe de geçebilecektir. MÜŞTERİ, bütün bu hususları peşinen kabul ve beyan eder.

-28-

b) BANKA'nın da kabul etmesi halinde MÜŞTERİN işbu hesabından çek keşçe etmek suretiyle, AkBank'a uygu laması ile BANKA'ya ait kredi kartı harca kartları nakit çekilmesi, havale yapılması, tedbiye işlemleri veya genel bankacılık uygulamalarının Einsatz verildiği ve BANKA'nın uygulamasında olan tüm şekillerde ve usullerde bu hizmetleri kullanmasını, delayısıyla bu ünlerele ilgili olarak ayrıca imzalamış olduğu veya alacağı ilgili taahhütname ve sözleşme lerin de işbu sözleşmenin ayrılmaz bir parçası olduğunu ve hakkında birlikte uygulanacağını MÜŞTERİ kabul eder.

c) Söz konusu Kredili Tazisi Hesap, alacaklı bakiye verdiği sürece bir mevduat hesabı gibi çalışacak ve BAN KA'nın diğer vadeli icazet mevduat hesaplarını uyguladığı oranda laaz olacaktır. Ancak, hesabın 3 aylık dönemsel ola cak bakiye ortalaması BANKA'nın tek yeni olarak belirlediği tutarı altına düşüldü takdirde (BANKA, tek yeni olarak bu tutarı takip edilmeye yetkili), BANKA, MÜŞTERİN hesabına alacak laaz vermemeye hakkına sahiptir.

d) İşbu hesaba ilgili olarak BANKA, MÜŞTERİN bu sözleşmedeki adresine her ay sonu "Hesap Bildirim Çarşısı" (lektra) göndererek olup, buradan her yılın 31 Mart, 30 Haziran, 30 Eylül, 31 Aralık tarihlerinde laaz döneminde gönderilecek ekstrelerdeki borç laaz, Fon ve gider vergisinden müteşekkil tutarı, limit müsali olsa dahi BANKA'ya nakden vadedilen ödeyeceğini MÜŞTERİ kabul ve beyan eder. Ekstreleri ay sonlarını takip eden onbeş gün içinde almadığını y vadedilen ödeyeceğini BANKA'ya yazılı olarak bildirmeye yetkili olacaktır. Ekstreleri almış ve içeriğini ayne kabul etmiş addediince üni MÜŞTERİ kabul ve beyan eder. BANKA'nın MÜŞTERİN kredi limitinin müsali olması durumunda ve her defasında ayrıca BANKA'ca uygun görülmese kaydıyla laaz, Fon ve Gider Vergisinden müteşekkil tutarı, hesabına borç yazılabilece ğini MÜŞTERİ kabul ve beyan eder.

BANKA'nın sedede laaz dönemlerindeki ekstrelerde aynı aynı gösterilen alacak ve borç laaz tutarından alacak la zı zarar laza ce zere sonu zart "zararlıye" mahsup ödülünü MÜŞTERİ kabul eder.

e) Genel bankacılık uygulamaları çerçevesinde ve mevzuatın müsaadesi nispetinde tüm bankacılık işlemlerini neş nelye BANKA'ca uygulanır. ic cetera: içerisinde BANKA'nın aldığı oran verveya tutarlarca) masraf ve komisyonların v; ekstre düzenlenir de hesapları borç yazılmaması veya dertal tedbirleri MÜŞTERİ kabul ve beyan eder. Bu hesabın ik veya daha fazla isme açılması, BANKA'nın kabul etmesi halinde, hesap şahsen olarak nerbunur tek başına bu hesap tan te benzerdeki şekillerde, zararlı yetkisi bulunacağına, lazak doğacak borç buyuncen iş müteselsilen sorumlu ol dükalarını MÜŞTERİ kabul, beyan ve taahhüt eder.

Maddede 38 — Vadeli Döviz Alım-Satım (Forward) İşlemleri ve Kredinin Vadeli Döviz Alım-Satım (Forward) İşlemleri için Kullanılması

BANKA, bu kredinin izlemesi veya bir bölümünü MÜŞTERİ ile BANKA arasında gerçekleştirilecek tüm vadeli de re (Tüdvöz-dövizdöviz-çeviz T, alım-satım (forward) işlemlerinde kullanılmayı kabul ettiği takdirde MÜŞTERİ ile BANKA arasında gerçekleştirilecek tüm forward işlemünde aşağıdaki hükümlerle emsine uygulanmasını MÜŞTE Rİ kabul eder:

a) Taraflar arasında yapılacak tüm forward işlemlemlerde öncelikte bu maddede hükümleri, burada hüküm bulunma ması halinde Türk Parasatın Kıymetini Koruma Kanunu ve bu kanunla ilgili çıkarılmış olan veya çıkarılacak ola kararlar ve bu konuları düzenleyen T.C. Merkez Bankası ve diğer resmi mercilerce çıkarılmış veya çıkarılacak kararla me, küçük yönelimlilik, gereşş, tedbiş ve sair yasal düzenlemeler ile bankacılığın genel kabul görmüş uygulamaları nur esas olacaktır taraflar kabul ederler.

b) BANKA, MÜŞTERİ'cen sözü olarak gelen icazat davetlere istinaden veya doğrudan "FORWARD İŞLEM ÖNE Rİ FORMU" izanzım edecektir.

BANKA izanzım emiş FORWARD İŞLEM ÖNERİ FORMU'nu MÜŞTERİ veya MÜŞTERİN yazılı olarak yetkili ki: diği elemannı (MÜŞTERİ yetkili kişiyi elemannı değiştirildiğinde yeni yetkili elemannı da dertal BANKA'ya yazılı olara bildireceği) yazılı olarak yazılan işlemlerden MÜŞTERİ sorumlu olacaktır/ izanzım karşılığı teslim edecektir.

MÜŞTERİ, BANKA'ya yapacağı münterisi her tür forward işlemine ilişkin (ama veya satma şeklindeki) yükümlü, ayrıca bir ihbara gerek olmaksızın olarak vade tarihinde (vade tarihi tabii tasfiye için ise bu gündün ik iş günü) Türkiye saati ile en geç 12.00'e kadar yerine getirmeye, getirmemesi veya kısmen yerine getirmemesi ise, KA'nın bu nedenle uğrayabileceği kur zararlarını (kur zararının hesabında alışta BANKA'nın işe saas kuruz, satışta işe saas kuruz, dövizdöviz işlemlerinde ise vade günü saat 15.00'deki T.C. Merkez Bankası bünyesinde yapılan kur) lularını (işler kur, ister parite forward olsun MÜŞTERİN vade günü getirilecek para tutan üzerinden) % 2 (yüzde İ) nunda nispi icazet tazminatı, vade günü BANKA'nın ayrıca bir bildirimde bulunmasına gerek olmaksızın, tamamen v den ödemekte yükümlü olacağını peşinen kabul ve taahhüt eder. MÜŞTERİ, BANKA'nın vade günü kur veya par veya kredi nesnelarından re'sen ve mahsup yolu ile bu tutarları tahsil etmesi yetkili olduğu gibi, diğerse MÜŞTERİ aleyhine hal yasal lakibe de geçebilecektir. MÜŞTERİ, bütün bu hususları peşinen kabul ve beyan eder.

Madde 45 — MÜŞTERİ ve MÜTESELSİL KEFİL/KEFİLLER ve BANKA, 32 sayılı, 45 maddeler içeren İşbu Genel Kurul Sözleşmesinin tamamını okuduklarını, her sayfa ayrı ayrı imza veya paraf etmeye gerek olmadığını, tüm Sözleşme hükümlerinin haklarında geçerli olacağını kabul ve beyan ederler.

TARİH: 21.6.1996

MÜŞTERİ

Adı-Soyadı/Ünvanı

İmzası

Adresi

Adı-Soyadı/Ünvanı

İmzası

Adresi

MÜTESELSİL KEFİL/KEFİLLER :

Adı-Soyadı/Ünvanı

İmzası

Adresi

Adı-Soyadı/Ünvanı

İmzası

Adresi

Adı-Soyadı/Ünvanı

İmzası

Adresi

Adı-Soyadı/Ünvanı

İmzası

Adresi

YAPI ve KREDİ BANKASI A.Ş.

Adı-Soyadı/Ünvanı

İmzası

Adresi

Madde 42 — REPO, Menkul Kıymetler ve Alacakların Temliki

TEMLİK EDEN; bu sözleşmeye istinaden BANKA'ya MÜŞTERİ lehine açılmış veya yapılacak her türlü nakit ve gayri nakit krediler ile, sebepli ve çeşitli ne olursa olsun, MÜŞTERİN BANKA'ya doğmuş ve oluşacak her türlü borçlarına karşılık BANKA'ya Repo ve Ters Repo Çerçevesi Anlaşımına koşullarında yapılmış olduğu repo işlemi nedeniyle, BANKA'nın düzenlediği tarihli (Yalnız) TL'lik Salama Makbuzasının ve tarihli Teyit Formuna/İnvanın dayalı ve BANKA'nın Menkul Kıymetler Bölümü'nün tarihli portofiyünde bulunan menkul kıymetlerin tamamını (Yalnız) TL'lik kısmını) BANKA'ya devir ve temlik etmiştir. BANKA, gen erim taahhüdü gereğince repo karşılığı ödeyeceği meblağları MÜŞTERİN borcuna mahsup edileceği gibi, riskten cevaz ettiği süre repo işleminin işlemlerini tamamını ya da dilediği usula kadar kısmını, dilediği vade ve taz cranı ile yeniliverecek sürümeye veya bu sözleşmenin kurucunca maddesinde sayılmış menkul kıymetlerden birine tahvil etmiş, yine bu sözleşmenin yürürlüğe girmesi ve kırkuncu maddesinde öngörülen diğer şartların sağlanması halinde bu repo işleminin sonuna BANKA'nın ce bulunan menkul kıymetlerin geri alımı taahhüdü sonucunda alınıarak ödenenek niteliğinde borcuna mahsupca yetkili olacağını, bu amaçla yukarıda anılan salama makbuzasını/makbuzalarını ve Teyit Formunu/BANKA'ya teslim ettiği kabul eder.

YAPI ve KREDİ BANKASI A.Ş.'nin işbu temlik konusunu alacağı, repo/repocanın vadesince veya vadesiz olarak baki kalmaksızın bozarak, dilediği zaman beşerlerini tahsil etmiş, temlik tutarı kadar kısmını borcuna veya riskine mahsup etmiş ve yetkili olacağını MÜŞTERİ kabul ve beyan eder.

İşbu temlik işlemi, BANKA'nın alacağı ve risklerinin tamamının tahsil için MÜŞTERİ aleyhine tazir ve tazir yolu ile yaşalı yollara başvurma hakkı saklıdır.

TEMLİK EDEN TARIH: / /

ADI-SOYADI / ÜNVANI TEMLİK ALAN :

ADRESİ YAPI ve KREDİ BANKASI A.Ş.

İMZASI Ş:3551

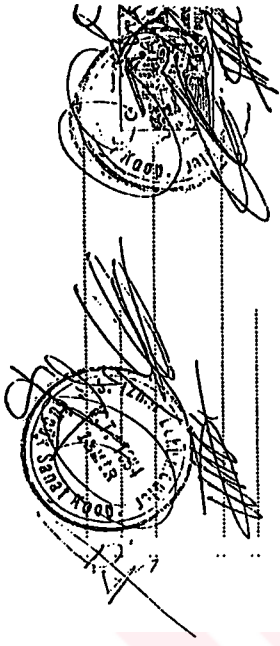
Madde 43 — Yetkili Makleme ve İcra Daireleri

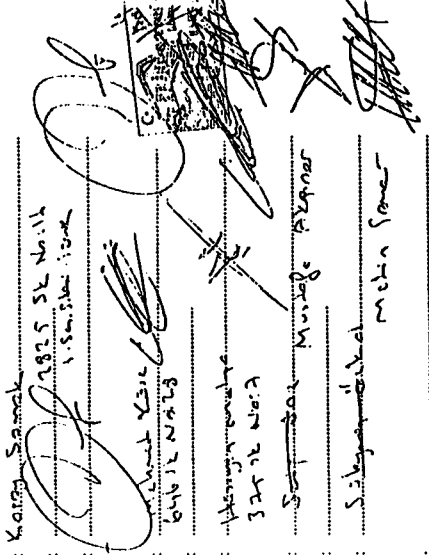
Taraflar; bu sözleşmeden doğacak her türlü anlaşmazlıklarda, Türk Kanunlarına ve Türkiye Cumhuriyeti Hukukuna ve İcra Dairelerinin yetkisini kabul ederler. Bu sözleşmeden doğacak BANKA alacaklarının tahsiline yönelik yasal prosedür sırasında ortaya çıkabilecek ve o sava arkasızlığının mevcut olduğu durumlarda da yukarıda belirtilen Makleme ve İcra Daireleri yetkili olacaktır.

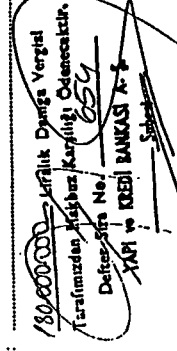
Ancak MÜŞTERİ; yukarıda anılan yetkili Makleme ve İcra Dairelerinin yetkili kılınmasını, BANKA tarafından MÜŞTERİN itirazsız ve gönüllü kabul etmiş ve İcra Dairelerinin bulunduğu yerdeki veya kredinin nakle edildiği şube ikametgahındaki Makleme ve İcra Dairelerine başvurulmasına ve adli kovuşturma yapılmasına engel olacağını, Türkiye sınırları dışında mal varlıklarının bulunduğu ve bulunabileceği her yerde BANKA'nın kanuni yollara başvurarak MÜŞTERİ aleyhine tahsil yapabileceğini kabul eder.

Madde 44 — Öncelikli Sözleşmeler/Taahhütlemelere Bağlılık, Kredinin Artırılması, Sonradan İmzalanabilecek Sözleşmeler / Taahhütlemeler

İşbu GENEL KREDİ SÖZLEŞMESİNİN, MÜŞTERİN daha önce BANKA sube ile vadesiz olarak yapılmış ve halen yürürlükte olan bir parçası olarak kabul edilmiştir. BANKA ile akdedilmiş olduğu tüm Kredi Sözleşmelerinin taahhütlemeleri ek ve ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmiştir. BANKA'ya ilişkin bütün bunların birer parçası olarak kabul edilmiştir. Taahhütlemeler işbu GENEL KREDİ SÖZLEŞMESİNİN bir parçası olarak kabul edilmiştir. MÜŞTERİN bu sözleşmenin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmiş ve İcra Dairelerinin bulunduğu yerdeki veya kredinin nakle edildiği şube ikametgahındaki Makleme ve İcra Dairelerine başvurulmasına ve adli kovuşturma yapılmasına engel olacağını, Türkiye sınırları dışında mal varlıklarının bulunduğu ve bulunabileceği her yerde BANKA'nın kanuni yollara başvurarak MÜŞTERİ aleyhine tahsil yapabileceğini kabul eder.

GENEL KREDİ SÖZLEŞMESİ LİMİTİNİN ARTIRILMASI

Genel Kredi Sözleşmesinden doğan tüm yükümlülükler, artırılan tutar için de geçerli olmak ve limit öncesi tarih-
hümaname/sözleşme limitlerine ilave edilmek kaydıyla, işbu Genel Kredi Sözleşmesinin toplam limiti bu esle
150.000.000,00 TL (Yalnızca) daha artırılmıştır.

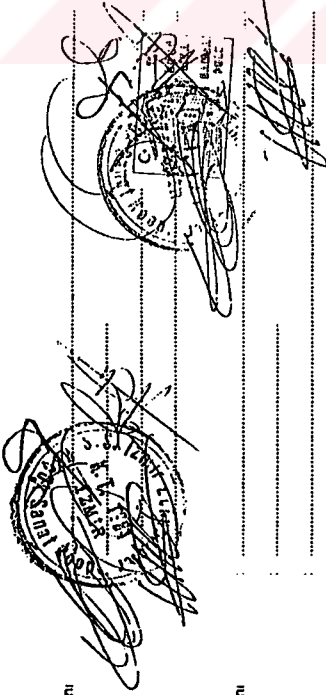
Tarih: 17.9.1996

MÜŞTERİ

Adı-Soyadı/Ünvanı

İmzası

Adresi

Adı-Soyadı/Ünvanı

İmzası

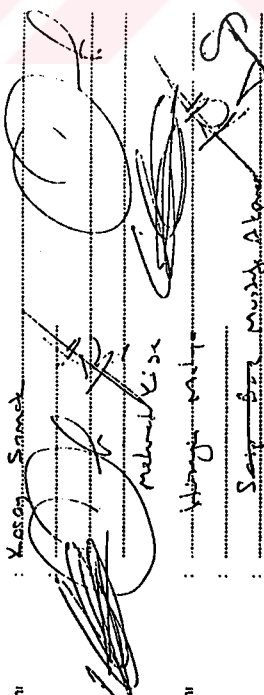
Adresi

MÜTESELSİL KEBİL KEFİLLERİ:

Adı-Soyadı/Ünvanı

İmzası

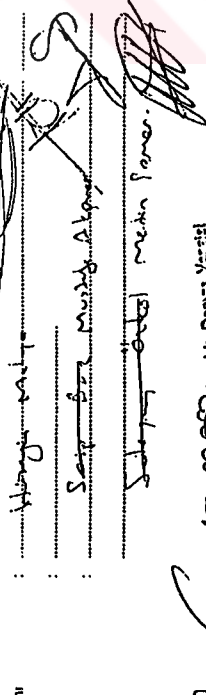
Adresi

Adı-Soyadı/Ünvanı

İmzası

Adresi

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

İstanbul Şubesi

Yeküli İmzalar

Adres: 90.000.000 Liralık Dergi Vergisi

Tarziından Mahbub Karşılığı Güvencesidir.

Doküman No: 150.000.000

Doküman No: 150.000.000

YAPIL KREDİ MÜKAVAZAT

Sahibi

EK-A Yemin Metni

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "İcra ve İflâs Hukukunda Kredi Alacaklarının Tahsili" adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

11/07/2000

Bilgehan YEŞİLOVA

EK-B Tutanak

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 12.11.2000 tarih ve 115 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisans Üstü Öğretim Yönetmeliğininmaddesi gereğince Enstitümüz Özel Hukuk Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Bilgehan YEŞİLOVA'nın "İCRA VE İFLAS HUKUKU'NDA KREDİ ALACAKLARININ TAHSİLİ" konulu tezi incelenmiş ve aday 04.12.2000 tarihinde saat 11:30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra süre içinde gerek tezin konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin.

BAŞARILI olduğuna
 DÜZELTME yapılmasına *
 RED edilmesine **

OYBİRLİĞİ
 OY ÇOKLUĞU
 ile karar verilmiştir.

*Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

**Bu halde adayın kaydı silinir.

BASKAN
 Prof. Dr. Hakan Pekcanter

ÜYE
 Doç. Dr. Yusuf Atalay

ÜYE
 Y. Doç. Dr. Hediye Zorluhan

	Evet	Hayır
*** Tez, burs, ödül veya Teşvik prog. (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.	☐	☐
Tez mutlaka basılmalıdır.	☐	☐
Tez, mevcut hali ile basılabilir.	☐	☐
Tez, gözden geçirildikten sonra basılabilir.	☐	☐
Tez, basımı gerekliliği yoktur.	☐	☐

TC. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
 DOKÜMANİTASYON MERKEZİ

EK-C Y.Ö.K. Dokümantasyon Merkezi Tez Veri Formu

**YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ FORMU**

Tez No: Konu Kodu: Üniv. Kodu:

- Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tez Yazarının
Soyadı: YEŞİLOVA

Adı: Bilgehan

Tezin Türkçe Adı: İcra ve İflâs Hukukunda Kredi Alacaklarının Tahsili

Tezin Yabancı Dildeki Adı: The Collection of The Credit Demands in Execution and Bankrupt Law

Tezin Yapıldığı

Üniversitesi: Dokuz Eylül Üniv.

Enstitü: Sosyal Bilimler

Yıl: 2000

Diğer Kuruluşlar:

Tezin Türü:

Yüksek Lisans:

Dili: Türkçe

Doktora:

Sayfa Sayısı: 279+XVII

Tıpta Uzmanlık:

Referans Sayısı:187

Sanatta Yeterlik:

Tez Danışmanının

Ünvanı: Doç. Dr.

Adı: Oğuz

Soyadı: ATALAY

Türkçe Anahtar Kelimeler:

1-Genel Haciz Yoluyla Takip

2- İlâmlı Yol İle İpoteğin Paraya Çevrilmesi

3- Banka Alacakları

4- Kredi Alacaklarının Takibi

5- Hesap Özeti

İngilizce Anahtar Kelimeler

1- An Enforcement by Attachment

2- The Realization Of Mortgage by

by an Enforcement holding a

Judgement

3- Bank Demands

4- The Enforcement of Credit

Demands

5- Debit Note

Tarih :11.07.2000

İmza:

